

اوصاف امیرالمؤمنین

بسم الله الرحمن الرحیم

اوصاف امیرالمومنین علیه السلام (بیش از دو هزار منقبت)

نویسنده:

احمد سعیدی

ناشر چاپی:

مسجد مقدس جمکران

ناشر دیجیتالی:

مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

فهرست

اوصاف امیرالمؤمنین علیه السلام (بیش از ۲هزار منقبت)

مشخصات کتاب

عنوان و نام پدیدآور : اوصاف امیرالمومنین (علیه السلام) : اسامی، القاب و فضایل امام علی (علیه السلام) در بیش از دو هزار منقبت با تقریظ حضرت آیت الله خزعلی دام ظله/ احمد سعیدی.

مشخصات نشر : قم: صبح امید یاران: بنیاد بین المللی غدیر استان قم، ۱۳۹۰.

مشخصات ظاهری : ۴۰۸ص.

یادداشت : چاپ قبلی : مسجد مقدس جمکران ، ۱۳۸۸.

یادداشت : نمایه.

یادداشت : واژه نامه.

یادداشت : کتابنامه :ص. [۴۰۱] - ۴۰۸ ؛ همچنین به صورت زیرنویس.

موضوع : علی بن ابی طالب (ع)، امام اول، ۲۳ قبل از هجرت - ۴۰ق. -- فضایل

موضوع : علی بن ابی طالب (ع)، امام اول، ۲۳ قبل از هجرت - ۴۰ق. -- لقب ها

موضوع : احادیث شیعه -- قرن ۱۴

رده بندی دیویی : ۲۹۷/۹۵۱

رده بندی کنگره : BP۳۷/۴/س۷الف۸ ۱۳۹۰

سرشناسه : سعیدی، احمد، ۱۳۴۶ -

وضعیت فهرست نویسی : فاپا

شابک : ۷۵۰۰۰ ریال: ۹-۰۳-۶۱۹۶-۶۰۰-۹۷۸

شماره کتابشناسی ملی : ۲۳۰۹۴۴۹

ص: ۱

اشاره

سخن ناشر

سال دهم هجرت، جریان حجّه الوداع، در سرزمین غدیر، به دستور پروردگار متعال و توسط رسول گرامی اسلام صلی الله علیه وآله، امامت و وصایت امیر المؤمنین علی علیه السلام، به جهانیان اعلان گردید. از آن زمان، تاکنون، مظلومیت مردی که خود تاریخ ساز عصر رسول خداصلی الله علیه وآله و سپس نجات دهنده اسلام و مسلمین از انحرافات و کج روی ها بوده، هنوز ادامه دارد.

مظلومیت مردی که باتقواترین، عادل ترین و مبارزترین فرد در طول تاریخ بشریت است، مظلومیتی که منافقان، حسودان، کینه ورزان، مال اندوزان و فاسدان، همواره سعی در خاموش کردن و یا کم سو نمودن چراغ وجود پربرکت آن داشتند؛ ولیکن نه تنها در این فتنه جویی ها توفیقی نیافتند؛ بلکه نور پرفروغ و تابان آن عصاره خلقت، دیگر فرقه ها و ادیان را نیز در پرتو خود روشنی بخشید.

آنچه در پیش رو دارید، مجموعه ای است در بیان اسامی و القاب و فضایل امام علی علیه السلام که با عنوان «اوصاف امیرالمؤمنین علیه السلام» آماده شده بود، که در مرحله نهایی خدمت حضرت آیت اللّه خزعلی (دبیرکل بنیاد بین المللی غدیر) تقدیم و از محضر مبارک ایشان درخواست نمودیم که از راهنمایی ها و ارشادات خویش، ما را بهره مند سازند. ایشان نیز ضمن تقریظ مبارک خود، تذکراتی مرقوم داشتند که در تکمیل این اثر مورد توجّه قرار گرفت؛ از جمله:

الف) تا حدّ امکان سعی گردید با مراجعه به منابع برادران اهل سنّت، و تحقیق بیشتر در کتب آنان، مصادر و مسانید آنها ذکر شود. هرچند برخی از جاهلان متعصّب، در بسیاری موارد، فضایل آن مظلوم تاریخ را از کتاب ها و منابع خود حذف نموده اند.

ب) و نیز سعی گردید از اوصاف و عناوینی که غلو کنندگان درباره امیرالمؤمنین علیه السلام ذکر می کنند، پرهیز شود و فقط از مطالبی استفاده شود که علمای معروف شیعه در کتب خود آنها را ذکر نموده اند.

اینک جادارد از حضرت آیت اللّه خزعلی «حفظه اللّه» که باملاحظه متن کتاب و تقریظ مبارک خود، مارا مورد لطف قرار دادند و نیز از تولیت محترم مسجد مقدّس جمکران، حضرت آیت اللّه وافی «حفظه اللّه» که با الطاف خود، مجموعه انتشارات را حمایت و پشتیبانی می کنند، تشکر و قدردانی نمایم.

در پایـان، از روحانی محقّق و پژوهشـگر پرتلاش، برادر حاج احمـد سـعیدی که این مجموعه را گردآوری نموده انـد، و نیز از برادران همکار در واحـد پژوهش انتشارات؛ حجـج اسـلام رضا دیلمی، سـید حمیـدرضا موسوی، احمـدرضا فیض پور و برادر ارجمند جناب آقای امیرسعید سعیدی در به ثمر رسیدن این اثر، کمال تشکر و سپاس را دارم.

امید است مورد توجّه حضرت صاحب الزمان «عجّل اللّه تعالی فرجه الشریف» قرار گرفته، خوانندگان و سروران گرامی ما را از راهنمایی ها، پیشنهادات و انتقادات خود محروم نفرمایند.

در ضـمن، این اثر به مناسـبت عید سعید غدیر از چاپ خارج و ان شاء اللّه توسط بنیاد بین المللی غدیر استان ها، به فرهیختگان و علاقه مندان امیرمؤمنان علی بن ابی طالب علیهما السلام عرضه می گردد.

مدیر مسؤول انتشارات مسجد مقدّس جمکران حسین احمدی

تقریظ حضرت آیت اللّٰه خزعلی (دامت برکاته)

الحمدللّه ربّ العالمین و الصلوه والسلام علی سیدنا و نبینا محمّد و علی آله الطاهرین لا سیما بقیه اللّه فی الأرضین و لعنه اللّه علی أعدائهم أجمعین.

یا أباالحسن! یا أمیرالمؤمنین! روحی لتراب مقدمک الفداء!

کتاب فضل تو را آب بحر کافی نیست که تر کنی سر انگشت و صفحه بشماری.

مگر نه آنی که گفتی: «ینحدر عنی السیل ولا یرقی إلی الطیر» و فرمودی: «إنّ هیهنا لعلماً جمّاً لو أصبت له حمله» و بیان کردی: «لو کشف الغطاء ما ازددت یقیناً».

مگر ابن عباس درباره ات زبان نگشود و نگفت: «فضایل علی به سی هزار نزدیک تر است تا سه هزار».

مگر درباره سخنت نگفتند: «دون کلام الخالق و فوق کلام المخلوق».

هیچ کس را یارای بیان فضایل تو نیست! بهتر خاموش شدن و پرچم عجز و ناتوانی را برافراشتن است؛ ولی چه کنیم با جوشش درونی نسبت به عظیم العظماء؛ و چه توان کرد با ذوق و شوق و سوز و شور نسبت به این خجسته خصال!

از این رو می بینیم طلبه فاضل جناب آقای احمد سعیدی، که سوز و شوقش، او را به لا به لای اوراق کتاب های بسیار می برد و شب را تا سحر بیدار می دارد، مدت مدیدی دو ماه رمضان را با عشق و علاقه سر می کند؛ بلکه نمی از یمی به دست آورد.

و در نتیجه بیش از دوهزار منقبت را به رشته تحریر می آورد. جزاه اللّه أفضل جزاء المحسنین وحشره مع علی وآله الأطیبین.

در ختام چند نکته را متذکّر می شوم:

۱. چه خوب است به کتب اهل سنّت در این باره مراجعه بیشتری داشته باشیم که سخن مخالف وقتی موافق افتد، دلگرمی بیشتری حاصل می شود؛(۱)

خوشتر آن باشد که سرّ دلبران

گفته آید از زبان دیگران

۱- ۱. بعد از تقریظ معظم له مراجعه کامل تری شد و مآخذ اهل سنّت در پاورقی ذکر گردید .

بنگریم شافعی را که می گوید:

لو أنّ المرتضی أبدی محلّه

لخرّ الناس طرّاً سجّداً له

۲. در کتب خودی گاه افراد کـذاب و اشـخاص غالی دیـده می شونـد که فضایلی را ذکر می کنند که مناسب شأن ائمه علیهم السلام نیست و خود امامان علیهم السلام ما را از اینها برحذر داشته اند؛ پس در نقل فضایل دقّت بیشتری داشته باشیم.(۱)

۳. کتاب مفصلی چون این کتاب برای پژوهشگران مفید و سودمند است؛ ولی آنها معدودند و قلیل. عموم مردم به کتاب های جیبی و کوچک رو می آورند، خوب است آنها را از این خرمن پرفیض برخوردار کنیم.

در ختام توفیق وافر و حسن عاقبت جناب عالی را از خداوند سبحان مسألت دارم.

والسلام علیکم ابوالقاسم خزعلی

۱۲/۱/۸۸

۱- ۲. با توجّه به راهنمایی معظم له، در مقدمه به این مطلب اشاره شده است .

مقدمه

بسم اللَّه الرحمن الرحيم

الحمد للَّه ربّ العالمين و صلّى اللَّه على سيدنا محمّد و آله الطيبين الطاهرين

ولعنه اللَّه على أعدائهم أجمعين إلى يوم الدين.

در ابتداى مقدمه توجّه خوانندگان محترم را به چند نكته جلب مى نمايم:

۱ - امام رضاعليه السلام در توصيف مقام و مرتبه امام معصوم مى فرمايد:

امام، يگانه روزگار است؛ نه كسى با او برابرى مى كند و نه دانشمندى همانند اوست؛ نه جايگزين دارد و نه مثل و مانندى؛ همه فضيلت ها از آن اوست، بدون اين كه آن را كسب و تحصيل كرده باشد؛ بلكه از الطاف و تفضل خداوند متعال براى اوست. كيست كه بتواند به شناخت حقيقى امام دست يابد يا او را انتخاب نمايد؟ هيهات! هرگز! عقل ها در او گم گشته، خاطرها سرگردان، خردها حيران، چشم ها كور، بزرگان كوچك، حكيمان در حيرت، بردباران درمانده، خطيبان بى زبان، هوشمندان گيج و نادان، شاعران لال و گنگ، اديبان و بليغان ناتوان از توصيف يكى از شؤون و مقامات او و درك فضيلتى از فضايل اويند و همه به عجز و تقصير اعتراف دارند. چگونه مى توان كنه او را وصف كرد يا اسرارش را فهميد؟! كيست كه بتواند جانشين او شود و نيازها را برآورد؟! هرگز! چطور و چگونه؟! او مانند ستاره اى است كه از دسترس جويندگان و توصيف واصفان به دور است. اختيار بشر كجا و انتخاب امام كجا؟! عقل انسان كجا و مقام امام كجا؟! كجاست كه همانند او يافت شود؟! آيا گمان مى كنند چنين شخصيتى در غير اهل بيت عليهم السلام يافت مى شود؟! ...(۱)

۱- ۳. اصول كافى، ج ۲، ص ۱۲۴.

۲ – چطور امیرمؤمنان علی علیه السلام پس از پیامبر اعظم صلی الله علیه وآله، برترین انسان ها و اشرف مخلوقات است؟

از طرفی پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله بارها فرمود: من برترین فرزند آدم و بهترین بشر هستم؛ همان طور که از جهت نبوّت هم اعظم و خاتم همه آنان است.

از طرفی دیگر، در آیه شریفه مباهله، علی علیه السلام به منزله جان پیامبر معرفی شده: «أَنْفُسَنا وَأَنْفُسَكُمْ»؛ یعنی ابوالحسن نزد پروردگار یگانه در حدّ رسول خداصلی الله علیه وآله، یا در درجه بعد قرار دارد و چون برای برتری پیامبر خاتم صلی الله علیه وآله بر همه انسان ها دلیل قاطع داریم، پس خلیفه الرسول باید دومین شخصیت عالم باشد؛ یعنی امام علی علیه السلام بر سایر پیامبران نیز فضیلت دارد.

در کنار آیه شریفه، روایات متعدّدی از رسول خداصلی الله علیه وآله نقل شده که فرمود: «عَلِی مِنّی وَأَنَا مِنْهُ» و «أَنْتَ أَخِی فِی الدُّنْیا وَالْآخِرَهِ».

۳ – خاتم انبیا محمّد مصطفی صلی الله علیه وآله، بر اساس روایت ثقلین، که متواتر بین همه راویان و محدثان است، اهل بیت خود را همسنگ و عِدل قرآن قرار داده که هرگز از هم جدا نمی شوند.(۱) از طرفی هم بر اساس آیه شریفه، قرآن کریم بر تمام کتب آسمانی گذشته برتری، تسلّط و هیمنه دارد.(۲)

هر پیامبری نیز هم سطح و برابر با کتاب خودش می باشد؛ یعنی پیامبر خاتم صلی الله علیه وآله بر تمام پیامبران و قرآن کریم بر تمام کتب آسمانی برتری دارد.(۳) پس علی بن ابی طالب که افضل اهل بیت پیامبرعلیهم السلام و به منزله نفس و جان رسول خاتم است، بر تمام انبیای الهی علیهم السلام فضیلت و برتری دارد.

۴ – روایات متعددی از امامان معصوم علیهم السلام رسیده که فرمودند: «ما مخلوق و بنده خدای متعال هستیم و بیشتر از بقیه مردم او را عبادت می کنیم؛ لکن خدا به ما مقامی داده که با اذن خودش، از علوم و اسرار عالم آگاهیم و می توانیم کارهایی بکنیم که دیگران از انجام آن عاجز و ناتوانند». به همین جهت فرمودند: «ما را از خدایی و ربوبیت پایین بیاورید، آن گاه هرچه خواستید درباره ما بگویید».(۴)

۱– ۴. انی تارک فیکم الثقلین کتاب اللّه و عترتی، اهل بیتی.... که در کلیه کتب حدیثی آمده است.
۲– ۵. بر اساس آیه ۴۸ سوره مائده: «وَأَنْزَلْنا إِلَیکَ الْکِتابَ بِالْحَقِ ـ مُصَدِّقاً لِّما بَینَ یدَیهِ مِنَ الْکِتابِ وَمُهَیمِناً عَلَیهِ فَاحْکُمْ بَینَهُمْ بِما أَنْزَلَ اللَّهُ وَلا تَتَّبِعْ أَهْواءَهُمْ عَمّا جاءَکَ مِنَ الْحَقِ ـ».
۳– ۶. چنان که امام علی علیه السلام در وصف پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله فرمود: «فإنّ اللّه بعث محمّداًصلی الله علیه وآله نذیراً للعالمین و مهیمناً علی المرسلین»؛ نهج البلاغه، نامه ۶۲.
۴– ۷. امام علی علیه السلام فرمود: ایاکم والغلوّ فینا، قولوا انّا عبید مربوبون وقولوا فی فضلنا ما شئتم؛ و نیز امام صادق علیه

السـلام فرمود: اجعلونـا مخلوقين، و قولوا فينـا مـا شـئتم؛ و يا در حـديث ديگر گفته شـده: نزّهونا عن الربوبيه قولوا فينا ما شـئتم. بحارالانوار، ج ۲۵، ص ۲۷۰.

پس آنان را که، به این توصیه توجّه نکرده، درباره امام غلوّ نمودند، طرد و تکفیر کرده و حکم به قتل غلوّ کنندگان داده اند.

۵ - از چند مقدمه پیشین معلوم شد:

اوّلاً: مقام و مرتبه پیامبر و امام معصوم علیهم السلام بسیار بالا و برتر است.

ثانیاً: این مقام و مرتبه، نه تنها برای دیگران دست نیافتنی است؛ بلکه برای بسیاری حتی قابل فهم و درک هم نیست. لذا بسیاری از القاب و اوصاف دیگر در مورد سید الاوصیاء بود که حقیر به گوشه ای از آنها دست پیدا کردم؛(۱) و از آنجا که چون برخی از این القاب و اوصاف را خود نیز نفهمیده و قادر به درک آن نبودم و هم از برخی خوانندگان مثل خود واهمه غلوّ داشتم، به پیشنهاد اساتید و دوستان، از ذکر آن در این کتاب خودداری نمودم.

قابل ذکر است که نگارنده مجموعه ای از اسامی، اوصاف و القاب پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله را در کتاب «اوصاف الرسول»، و نیز اسامی، اوصاف و القاب حضرت مهدی - عجّل اللّه تعالی فرجه الشریف - را در کتاب «اوصاف المهدی»، که در هرکدام بیش از پانصد عنوان از اسامی، اوصاف، القاب و کنیه های آن بزرگواران، با بهره گیری از آیات قرآن کریم، احادیث، ادعیه و زیارات و کتب گذشتگان گردآوری نموده که توسط انتشارات مسجد مقدّس جمکران به زیور طبع آراسته گردید.

با توجّه به نکات ذکر شده، پس از توفیقی که در تدوین این دو اثر نصیب شد، از سوی برخی اساتید عزیز و دوستان گرامی پیشنهاد گردید که این کار پیرامون امیر المؤمنین هم صورت گیرد؛ ولی بسیار روشن بود که اسامی، اوصاف و القاب امام المتقین بیش از آن است که بتوان در یک کتاب مختصر جمع آوری نمود! و نیز فضایل و مناقب افضل السابقین بسیار والاتر و بالاتر از آن است که حتی بتوان فقط شماره نمود! خدای متعال و رسول گرامی او و امامان معصوم و سایر مردم، از دوست و دشمن، آن قدر در مورد آن آیت الحق سخن گفته اند که حدّ و حصری ندارد. تا آنجا که رسول خداصلی الله علیه وآله فرمود: «اگر همه درختان قلم شوند و دریاها مرکّب، و تمام جنّیان حساب گر شوند و آدمیان نویسنده، باز هم نمی توانند فضایل اخو الرسول را برشمارند».(۲)

۱- ۸. به خصوص چند خطبه معروف به «خطبه البیان» و «خطبه التطنجین»

۲- ۹. مشارق انوار الیقین، ص ۱۹۹؛ حلیه الابرار، ج ۲، ص ۱۲۲.

به هر حال، علیرغم عجز و ناتوانی در بیان اسامی و توصیف القاب و حدّ و حصر اوصاف آن صاحب الفضایل عزم جزم و تصمیم راسخ گرفته شد و با عنایات ذات باری تعالی و استمداد از خود آن آیت اللّه الکبری، اسامی، اوصاف و القاب آن سید الکونین جمع آوری و با جست و جوی عناوین و بهره گیری از کتاب های مختلف شیعه و اهل سنّت، آغاز گردید و سپس برای استناد و استخراج مصادر آنها، به آیات قرآن کریم و احادیث پیامبرصلی الله علیه وآله و روایات معصومین علیهم السلام مراجعه گردید.(۱)

این کار، از ماه مبارک رمضان ۱۴۲۸ ه.ق شروع گردید و تا پایان یافتن آن، به دو ماه مبارک رمضان، که متعلق به آن شهید قدر و محراب است، برخورد نمود؛ لذا تمام شب های ماه مبارک تا هنگام سحر، به این مهم اختصاص یافت، که خود همین احیای دو ماهه نیز توفیق بزرگی برای حقیر بود که شکری مضاعف را می طلبد.

امّا القاب و فضایل آن أمیر لو کشف بیش از آن بود که به پایانی برسیم. مولایی که دوست و دشمن از او می گویند؛ آقایی که مسلمان و مسیحی، دیندار و بی دین به وی افتخار می کنند؛ امامی که می گویند دوستان از ترس، فضایلش را بازگو نکردند و دشمنان نیز به جهت بغض و کینه ای که نسبت به وصی مصطفی داشتند، مناقبش را مخفی کردند. با این حال، فضایل و مناقبش جهان را پر نموده است.(۲)

از جمله می توان به نامه(۳) امام علی علیه السلام به مالک اشتر اشاره کرد، که توسط سازمان ملل متّحد، به عنوان منشور ملل انتشار پیدا می کند.

اینک ما نیز، فقط کمی بیش از دوهزار از این هزاران مناقب را، آن هم در حدّ شماره، بیان کردیم. گرچه مطلب بیش از این حرف ها است؛ همان طور که وقتی به ابن عباس گفتند: فضایل علی علیه السلام چقدر زیاد است؟! فکر کنم به سه هزار برسد. ابن عباس گفت: چرا نمی گویی سی هزار؟!

لذا نگارنده خود را بسیار کوچک تر از آن می داند که، در این مقدمه، بخواهد به بیان خوبی های آن صفوه اللّه بپردازد؛ بلکه غرض، فقط گزارش قطره ای از آن دریای بیکران بود.

ص: ۱۰

۱- ۱۰. که این جست و جو بیش از پنج هزار پاورقی و پی نوشت برای کتاب ترتیب داده است.
۲- ۱۱. به نقل از محمّد بن ادریس شافعی و نیز الخلیل بن احمد. چنان که احمد بن حنبل می گوید: برای هیچ یک از اصحاب پیامبرصلی الله علیه وآله، فضایلی مانند فضایل علی بن ابی طالب نرسیده. ر.ک: المستدرک علی الصحیحین ۳/۱۱۶؛الکشف و البیان ۴/۸۱؛ تفسیر ثعلبی ۱/۷۶۰؛ مناقب الاسد الغالب ۱/۲؛ الکامل فی التاریخ ۲/۱۰۵.
۳- ۱۲. نهج البلاغه، نامه ۳۱.

نگارنده بر این باور است که خواننده محترم با مطالعه دقیق این کتاب، به یقین در بسیاری از موارد، اشک از دیدگانش جاری می گردد؛ آن گاه که مقام والای خلیفه اللّه را نزد پروردگار ذو الجلال ببیند؛ آن گاه که توصیفات جبرئیل امین از مقام البدر المنیر را بخواند، و آن گاه که تعریفات پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله را از أنیس الرسول مشاهده کند؛ آن گاه که شجاعت ها و جان بازی های أسد اللّه و أسد رسوله را می خواند، اشک بهجت و عشق سر می دهد؛ امّا آن گاه که همین فاتح خیبر، قهرمان قهرمانان را در کوچه های بنی هاشم، غریب و تنها، با دستانی بسته و ریسمانی به گردن می بیند... بغض گلویش می ترکد و اشک حسرت می ریزد!... .

و اینک این زحمت ناچیز و البته مجموعه نورانی را به خاک پاک قدم فرزند برومندش، وارث پیامبران، یادگار امامان، پیشوای مسلمانان و شیعیان، امید و سرور آزادگان و مستضعفان، آن که امروز وارث و صاحب اصلی غدیر است؛ یعنی مهدی موعود موجود، امام زمان «عجّل اللّه تعالی فرجه الشریف»، نثار و پیش کش می کنم.

جا دارد یاد حضرت امام خمینی رهبر کبیر انقلاب اسلامی قدس سره و شهدای گران قدر انقلاب اسلامی و دفاع مقدّس و همرزمان شهیدم(۱): علی اسکندری، علی بختیاری، علی رضا چوپان، شیخ علی فردوسی، علی فردوسیان، علی متحدّی (اسماعیل)، علی متحدّی (حسینعلی)، علی میقانی، علی نگهبان را گرامی داشته، برای سرافرازی نظام جمهوری اسلامی ایران و سلامتی مقام معظّم رهبری حضرت آیت اللّه العظمی خامنه ای «حفظه اللّه» دعا کنیم.

در پایان از بذل توجّه حضرت آیت اللّه خزعلی - دامت برکاته - به جهت راهنمایی ها و تقریظی که بر این کتاب نگاشتند، و توجّه ویژه مدیریت محترم انتشارات مسجد مقدّس جمکران، حجّه الاسلام والمسلمین احمدی قمی در چاپ و نشر این اثر، و نیز همکاری خالصانه طلبه محقّق و پژوهشگر مدقّق، جناب آقای احمدرضا فیض پور در به ثمر رسیدن این اثر تشکر می نمایم.

شهر مقدّس قم - احمد سعیدی

لیالی قدر رمضان المبارک ۱۴۳۰ ه.ق

شهریور ۱۳۸۸ ه.ش

ص: ۱۱

۱- ۱۳. تعدادی از دوستان شهیدم از شهر «بسطام» که مزّین به نام مبارک «علی» بودند.

«وَلَايَهُ عَلِيِّ بْنِ أَبِی طَالِبٍ حِصْنِی فَمَنْ دَخَلَ حِصْنِی أَمِنَ مِنْ عَذَابِی»

خداوند متعال فرموده است:

ولایت علی بن ابی طالب دژ محکم من است

هرکه ولایت او را بپذیرد از عذاب آتش در امان خواهد بود.

امالی شیخ صدوق: ۳۰۶؛ شواهد التنزیل: ۱ / ۱۷۰؛ بحارالانوار: ۳۹ / ۲۴۶

ص: ۱۲

اختصاصی ترین لقب

۱ أَمِیرُ الْمُؤمِنین

«امیر المؤمنین» به معنای امیر، فرمان روا، آقا و سالار همه ایمان آورنـدگان به خدا و رسول است که از زیباترین، مشـهورترین، مهم ترین و اختصاصی ترین لقب امام علی علیه السلام می باشد.

رسول خداصلی الله علیه وآله فرمود: این لقب به علی اختصاص دارد که خداونـد متعال برای او برگزیده، نه قبل از ایشان و نه بعد از ایشان برای کسی نامیده نشده است.(۱)

هرچند برخی از غاصبان، هم خلافت و مقام امیر المؤمنین را غصب کردند و هم نام و لقب مبارک حضرت را، در صورتی که نقل شده: حتی برای سایر امامان نیز، از این عنوان استفاده نشود.(۲)

از امام صادق علیه السلام سؤال شد: آیا با عنوان «امیر المؤمنین» به امام زمان علیه السلام سلام کنیم؟

فرمود: هرگز؛ چون این اسـمی است که خداوند فقط برای امام علی علیه السـلام برگزیده است و هیچ کس، نه قبل از وی و نه بعد از وی، به آن نامیده نشده؛ مگر کافر باشد.(۳)

خداوند به جبرئیل امر کرد که با این عنوان به علی علیه السلام سلام کند.

امیر المـؤمنین گفت: ای رسـول خـدا! صـدایی را می شـنوم؛ ولی چیزی را نمی بینم. حضـرت فرمود: این جبرئیـل است که این گونه سلام می کند و می گوید که مردم نیز چنین کنند.

در اخبار و روایات متعددی وارد شده که رسول خداصلی الله علیه وآله به مردم امر فرمود:

«سَلِّمُوا عَلی عَلِیٍ بِإِمْرَهِ الْمُؤْمِنِینَ».(۴)

«علی علیه السلام را با عنوان امیرالمؤمنین سلام کنید».

شخص پیامبرصلی الله علیه وآله نیز، بسیاری از اوقات، آن حضرت را با این عنوان خطاب می کرد.

برخی از منابع و کتاب هایی که به این مطلب اشاره دارد، از این قرار است:

الارشاد مفید ۱/۴۸؛ الاصول الکافی ۱/۳۹۲؛ الخرائج والجرائح ۲/۸۰۵؛ الخصال صدوق ۲/۴۶۴؛ خصائص الأئمّه ص ۶۷؛ رجال برقی ص ۶۴؛ رجال کشّـی ص ۹۴؛ رسـاله فی معنی المولی ص ۳۹؛ روضه الواعظین ۱/۹۹؛ سـعد السعود ص ۱۱۵؛ شرح نهج البلاغه ۱۲/۲۶؛ الصـراط المستقیم ۲/۵۴؛ الصـوارم المهرقه ص ۱۱۰؛ العـدد القویه ص ۱۸۲؛ عیون أخبـار الرضا ۲/۶۸؛ الفصول المختـاره ص ۲۳؛ الفضائـل ص ۱۳۳؛ قصـص الانبیاء راونـدی ص ۳۵۵؛ کتـاب سـلیم بن قیس ص ۷۲۹؛ کشـف الغمّه ۱/۳۴۰؛ کشف الیقین ص ۱۱۲؛ مسار الشیعه ص ۳۹؛ مناقب آل ابی طالب ۳/۵۳.

۱- ۱۴. بحارالانوار، ج ۳۷، ص ۲۹۴؛ امالی صدوق، ص ۴۰۷؛ اصول کافی، ج ۱، ص ۴۱۲.

۲- ۱۵. وسائل الشیعه، ج ۱۴، ص ۶۰۰.

۳- ۱۶. بحارالانوار، ج ۵۲، ص ۳۷۳.

۴- ۱۷. ارشاد مفید، ج ۱، ص ۴۸.

فصل اول:امیرالمؤمنین علیه السلام در لسان قرآن مبین

اشاره

در قرآن کریم آیات فراوانی آمده است که به تصریح و کنایه، فضایل و مناقب امیرمؤمنان علیه السلام اشاره نموده؛ هرچند به جهت صیانت قرآن از دست برد تحریف گران، به نام ایشان تصریح نشده است.

در روایتی نقل شده: در قرآن کریم، هرجا «یا أیها الذین آمنوا» آمده است، خطاب به علی علیه السلام است(۱) و یا هرجا صفات مؤمنان را برمی شمرد، آن حضرت، فرد اعلای ایشان می باشد.

با این حال، ذکر تمام آن آیات و توضیح آنها در این مختصر نمی گنجد؛ پس فقط به برخی از القاب و فضایل ایشان در قرآن، که از وضوح بیشتری برخوردار است، اشاره می کنیم:

۲ الْآمِرُ بِالْعَدْلِ

کسی که به عدل و عدالت، فرمان می دهد و خود نیز طبق آن عمل می کند. این عنوان از القابی است که در قرآن کریم به آن حضرت اشاره شده، و در آیه شریفه می فرماید:

«هَلْ یسْتَوِی هُوَ وَمَنْ یأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَهُوَ عَلی صِراطٍ مُسْتَقِیمٍ»؛(۲)

«آیا چنین انسانی، با کسی که امر به عدل و داد می کند و بر راهی راست قرار دارد، برابر است؟».

از امام باقرعلیه السلام نقل شده: مراد از کسی که به عدل امر می کند، علی بن ابی طالب علیه السلام است.(۳)

۳ الْآمِنُ بِاللَّهِ

ایمان آورنده به خدا. عباس بن عبدالمطلب و ابن ابی طلحه با یکدیگر مفاخره می کردند که من ساقی حاجیان هستم، آن دیگری هم می گفت: من مسجد الحرام را تعمیر کردم. امیرمؤمنان علیه السلام که از آنجا می گذشت، فرمود: من هم به خدا و روز قیامت ایمان آوردم.

ابن عباس می گوید: آیه شریفه نازل شد و کار علی را برتر دانست:

«أَجَعَلْتُمْ سِقایةَ الْحاجِّ وَعِمارَةَ الْمَسْجِدِ الْحَرامِ کَمَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْیوْمِ الْآخِرِ وَجاهَدَ فِی سَبِیلِ اللَّهِ لایسْتَوُونَ عِنْدَاللَّهِ وَاللَّهُ لایهْدِی الْقَوْمَ الظَّالِمِینَ»؛(۴)

«آیا سیراب کردن حُجّاج، و آباد ساختن مسجد الحرام را، همانند (عمل) کسی قرار دادید که به خدا و روز قیامت ایمان آورده و در راه او جهاد کرده است؟! (این دو) نزد خدا مساوی نیستند و خداوند گروه ظالمان را هدایت نمی کند».(۵)

۴ آیهُ الْمُتَوَسِّمِینَ

جابر انصاری گوید: گروهی از اهل یمن به محضر رسول خداصلی الله علیه وآله شرفیاب شده و عرض کردند: وصی شما کیست؟

ص:۲

۱- ۱۸. تاریخ الخلفاء، ج ۱، ص ۱۵۰.

۲- ۱۹. سوره نحل، آیه ۷۶.

۳- ۲۰. بحارالانوار، ج ۴۱، ص ۱۱۱؛ تأویل الآیات، ص ۲۶۲.

۴- ۲۱. سوره توبه، آیه ۱۹.

۵- ۲۲. بحارالانوار، ج ۳۶، ص ۱۳۸. تفسیر الطبری، ج ۱۴، ص ۱۷۱؛ تفسیر الصنعانی، ج ۲، ص ۲۶۹؛ تاریخ دمشق، ج ۴۲، ص ۳۵۸؛ الدرّ المنثور، ج ۵، ص ۲۹؛ المناقب ابن مغازلی، ص ۳۲۱.

حضرت فرمود: همان کسی که خدای تعالی شما را بر اعتصام به او فرمان داده است:

«وَاعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللَّهِ جَمِیعاً وَلَا تَفَرَّقُوا»؛(۱)

«و همگی به ریسمان الهی [قرآن و اسلام، و هر وسیله وحدت چنگ زنید و پراکنده نشوید».

گفتند: این حبل چیست و چگونه است؟

فرمود: همان فرمایش خداوند؛

«إِلّا بِحَبْلٍ مِنَ اللَّهِ وَحَبْلٍ مِنَ النّاسِ»(۲)

«مگر با ارتباط به خدا، و ارتباط به مردم».

پس حبل (ریسمان) از جانب خدا، کتاب اوست و حبل از جانب مردم، وصی من است.

گفتند: وصی شما کیست؟ فرمود: همان که خدای تعالی درباره اش فرمود:

«أَنْ تَقُولَ نَفْسٌ یا حَسْرَتی عَلی ما فَرَّطتُ فِی جَنْبِ اللَّهِ»؛(۳)

«(این دستورها برای آن است که) مبادا کسی در روز قیامت بگوید: افسوس بر من، به خاطر کوتاهی هایی که در اطاعت فرمان از خدا کردم».

گفتند: جنب اللَّه چیست؟ فرمود: همان که در موردش آمده:

«یا لَیتَنِی اتَّخَذْتُ مَعَ الرَّسُولِ سَبِیلاً»؛(۴)

«(از شدّت حسرت، دست خود را به دندان می گزد و می گوید:) ای کاش با رسول (خدا) راهی برگزیده بودم!»

وصی من، همان سبیل به سوی من است.

گفتند: او را به ما نشان ده که خیلی مشتاق او هستیم. فرمود:

«هُوَ الَّذِی جَعَلَهُ اللَّهُ «آیهً لِلْمُتَوَسِّمِینَ»(۵) فَإِنْ نَظَرْتُمْ إِلَیهِ نَظَرَ «لِمَنْ کانَ لَهُ قَلْبٌ أَوْ أَلْقَی السَّمْعَ وَهُوَ شَهِیدٌ»(۶) عَرَفْتُمْ أَنَّهُ وَصِیی کَما عَرَفْتُمْ أَنِّی نَبِیکُمْ»؛(۷)

«او کسی است که خدای تعالی وی را «نشانه حقّ جویان» قرار داده، پس اگر به خوبی به او نظر کنید مانند «کسی که عقل و گوش سالم دارد»، حتماً خواهید یافت که او وصی من است، همان طور که مرا به عنوان پیامبر شناختید...».

۵ الْإِحْسانُ

«إِنَّ اللَّهَ يأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَالْإِحْسانِ»؛(۸)

«خدای تعالی به عدل و احسان و بخشش به نزدیکان فرمان می دهد».

در مورد این آیه، روایات متعددی نقل شده که: مراد از عدل در این آیه، رسول خداصلی الله علیه وآله، و مراد از احسان، علی بن ابی طالب علیه السلام است.(۹)

۶ الْأَذانُ

اعلان و آگاهی دادن. آیه شریفه «وَأَذانٌ مِنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ»(۱۰) اعلان و اطلاعیه ای از جانب خدا و رسولش است.

۱- ۲۳. سوره آل عمران، آیه ۱۰۳.

۲- ۲۴. سوره آل عمران، آیه ۱۱۲.

۳- ۲۵. سوره زمر، آیه ۵۶.

۴- ۲۶. سوره فرقان، آیه ۲۷.

۵- ۲۷. اشاره دارد به: سوره حجر، آیه ۷۵.

۶- ۲۸. اشاره دارد به: سوره ق، آیه ۳۷.

۷- ۲۹. بحارالانوار، ج ۳۶، ص ۱۷.

۸- ۳۰. سوره نحل، آیه ۹۰.

۹- ۳۱. تفسیر قمی، ج ۱، ص ۳۸۸؛ تفسیر فرات، ص ۲۳۶؛ تفسیر عیاشی، ج ۲، ص ۲۶۷؛ تأویل الآیات، ص ۲۶۳.

۱۰- ۳۲. سوره توبه، آیه ۳.

امیرالمؤمنین علیه السلام نیز فرموده است:

«قالَ اللَّهُ تَعالی «وَأَذانٌ مِنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ» فَأَنَا ذلِکَ الْأَذانُ»؛(۱)

«اینکه خداوند می فرماید: «و این اعلامی است از ناحیه خدا و پیامبرش» من آن اذان هستم».

جریان نزول سوره برائت (توبه) و مأمور شدن ابوبکر برای اعلان آن در مکّه و سپس فرستادن علی علیه السلام به این مأموریت و برگرداندن ابوبکر، در تاریخ معروف و ثبت شده است.(۲)

۷ الْأُذُنُ الْواعِیهُ

به معنای گوش شنوا و فراگیرنده می باشد، پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله به امام علی علیه السلام فرمود:

«یا عَلِی! إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ أَمَرَنِی أَنْ أُدْنِیکَ وَأُعَلِّمُکَ لِتَعِی، وَأُنْزِلَتْ هذِهِ الْآیهُ: «وَ تَعِیها أُذُنٌ واعِیهٌ»(۳) فَأَنْتَ الْأُذُنُ الْواعِیهُ»؛(۴)

«ای علی! خدا به من فرمان داده که تو را نزدیک گردانم و تو را چنان بیاموزم تا همه را فرا بگیری و این آیه نازل شد... تو همان اذن واعیه هستی».

و امیرمؤمنان علیه السلام فرمود:

«أَنَا الْأُذُنُ الْواعِیهُ یقُولُ اللَّهُ عَزَّوَجَلَّ: «وَتَعِیها أُذُنٌ واعِیهٌ»»؛(۵)

«من همان (اذن واعیه) گوش شنوا هستم که خدای تعالی فرموده: «و گوش های شنوا آن را دریابد و بفهمد»».

امام باقرعلیه السلام نیز فرمود:

«اَلْأُذُنُ الْواعِیهُ أُذُنُ عَلِی ٍ»؛(۶)

«گوش شنوا، همان گوش علی علیه السلام است».

لذا در زیارت آن حضرت آمده است:

«اَلسَّلامُ عَلَیکَ یا عَینَ اللَّهِ النّاظِرَهَ وَیدَهُ الْباسِطَهَ وَأُذُنَهُ الْواعِیهَ»؛(۷)

«سلام بر تو ای چشم بینای خدا و دست گشاده خدا و گوش شنوای او».

۸ الْإِسْلامُ

اسلام با تمام احکام و اصول و فروع خود، در پیامبرصلی الله علیه وآله و امام معصوم تجسم یافته است؛ یعنی امام همان اسلام

مجسّم است.

امام صادق علیه السلام می فرماید: امیرمؤمنان علیه السلام بر منبر کوفه چنین خطبه خواند:

«وَاللَّهِ! إِنِّی لَدَیانُ النّاسِ یوْمَ الدِّینِ وَقَسِیمُ اللَّهِ بَینَ الْجَنَّهِ وَالنّارِ... أَنَا الْإِسْلامُ الَّذِی ارْتَضاهُ لِنَفْسِهِ، کُلُّ ذلِکَ مَنّاً مِنَ اللَّهِ»؛(۸)

«به خدا قسم که من حاکم مردم در روز قیامت هستم، منم که مردم را برای بهشت و جهنم تقسیم

۱- ۳۳. بحارالانوار، ج ۳۵، ص ۴۶.

۲- ۳۴. بحارالانوار، ج ۳۵، ص ۲۸۸؛ تأویل الآیات، ص ۲۰۳؛ المستدرک علی الصحیحین، ج ۳، ص ۵۱؛ تفسیر المنار، ج ۱۰، ص ۱۵۷.

۳- ۳۵. سوره حاقه، آیه ۱۲.

۴- ۳۶. بحارالانوار، ج ۳۵، ص ۳۲۹. الکشاف، ج ۷، ص ۱۳۳؛ تفسیر الرازی، ج ۱۵، ص ۴۸۵؛ تفسیر الکشف والبیان، ج ۱۰، ص ۲۸.

۵- ۳۷. بحارالانوار، ج ۳۵، ص ۴۶.

۶- ۳۸. بحارالانوار، ج ۳۵، ص ۳۲۹.

۷ - ۳۹. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۵؛ جمال الاسبوع، ص ۳۷؛ اقبال الاعمال، ص ۶۰۸؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین علیه السلام.

۸- ۴۰. بحارالانوار، ج ۲۶، ص ۳۱۸.

می کنم... من همان اسلامی هستم که خداوند آن را پسندیده است. تمام اینها منت و افتخاری است از جانب خداوند متعال».

حضرت در این خطبه به این آیه شریفه اشاره فرموده: «اَلْیَوْمَ أَکْمَلْتُ لَکُمْ دِینَکُمْ وَأَتْمَمْتُ عَلَیکُمْ نِعْمَتِی وَرَضِیتُ لَکُمُ الْإِسْلامَ دِیناً»؛(۱)

«امروز، دین شما را کامل کردم و نعمت خود را بر شما تمام نمودم و اسلام را به عنوان آیین (جاودان) شما پذیرفتم».

۹ الْإِمامُ الْمُبِینُ

پیامبر خاتم صلی الله علیه وآله امام علی علیه السلام را مصداق امام مبین بیان کرده و در خطبه غدیر فرمود:

«مَعاشِرَ النّاسِ! ما مِنْ عِلْمٍ إلّا وَقَدْ عَلَّمْتُهُ عَلِیاً، وَهُوَ الْإِمامُ الْمُبِینُ»؛(۲)

«ای مردم هیچ علمی نبود جز اینکه آن را به علی آموختم و او امام مبین است».

امام باقرعلیه السلام می فرماید: هنگامی که آیه شریفه «وَکُلَّ شَی ءٍ أَحْصَیناهُ فِی إمامٍ مُبِینٍ» نازل شد، مردم از پیامبر سؤال کردند: آیا این امام مبین، تورات و انجیل و قرآن است؟

فرمود: خیر، آن علی بن ابی طالب علیه السلام است.(۳)

ابن عباس به نقل از امیرالمؤمنین علیه السلام فرمود:

«أَنَا وَاللَّهِ الْإمامُ الْمُبِینُ أُبِینُ الْحَقَّ مِنَ الْباطِلِ وَرَثْتُهُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صلی الله علیه وآله»؛(۴)

«به خدا قسم! من امام مبین هستم که حقّ را از باطل جدا و مشخص می کنم و این را از رسول خداصلی الله علیه وآله به ارث برده ام».

۱۰ الْإِنْسانُ

در مورد آیه «وَقالَ الْإِنْسانُ ما لَها»(۵) نقل شده فرمود: مراد از آن، امیر المؤمنین علیه السلام است.(۶) چنان که روزی این آیه را نزد ایشان قرائت کردند، فرمود:

«فَأَنَا الْإِنْسانُ الَّذِی یقُولُ ما لَکَ»؛(۷)

«من آن انسانم که به زمین گوید تو را چه شده؟».

همچنین است «الانسان» در آیه شریفه «خَلَقَ الْإِنْسانَ * عَلَّمَهُ الْبَیانَ»(۸)

«انسان را آفرید. و به او، بیان را آموخت».

امام رضاعلیه السلام فرمود: مراد از این انسان، امیرمؤمنان علیه السلام است که هرچه را مردم به آن نیاز دارند، خداوند به علی علیه السلام آموخت.(۹)

۱۱ أُولِی الْأَمْرِ

«... أَطِیعُوا اللَّهَ وَأَطِیعُوا الرَّسُولَ وَأُولِی الْأَمْرِ مِنْکُمْ»؛(۱۰)

«... اطاعت کنید خدا را! و اطاعت کنید پیامبر خدا و اولو الأمر (اوصیای پیامبر) را».

ص:۵

۱- ۴۱. سوره مائده، آیه ۳.

۲- ۴۲. بحارالانوار، ج ۳۵، ص ۴۲۷؛ الیقین، ص ۳۴۹.

۳- ۴۳. الصراط المستقیم، ج ۱، ص ۲۷۱.

۴- ۴۴. بحارالانوار، ج ۳۵، ص ۴۲۷؛ تفسیرقمی، ج ۲،ص ۲۱۲.

۵- ۴۵. سوره زلزله، آیه ۳.

۶- ۴۶. بحارالانوار، ج ۲۴، ص ۹۶؛ تفسیر قمی، ج ۲، ص ۴۳۳.

۷- ۴۷. بحارالانوار، ج ۵۷، ص ۱۲۹؛ و ج ۴۱، ص ۲۵۶؛ دلائل الامامه، ص ۱؛ تأویل الآیات، ص ۸۰۶.

۸- ۴۸. سوره الرحمن، آیه ۳ و ۴.

۹- ۴۹. بحارالانوار، ج ۳۶، ص ۱۶۵.

۱۰- ۵۰. سوره نساء، آیه ۵۹.

جابر انصاری می گوید: به رسول خداصلی الله علیه وآله در مورد این آیه عرض کردم: ما خدا و رسول او را شناختیم، پس اولی الامر کیانند؟ فرمود:

«هُمْ خُلَفآئِی یا جابِرُ! وَأَئِمَّهُ الْمُسْلِمِینَ بَعْدِی، أَوَّلُهُمْ عَلِی بْنُ أَبِی طالِبٍ»؛(۱)

«آنان جانشینان من هستند ای جابر، آنان امام مسلمانان بعد از من هستند که اول ایشان علی بن ابی طالب علیه السلام است».

سلمان فارسی از رسول خداصلی الله علیه وآله نقل کرده: مراد از اولی الامر علی بن ابی طالب علیه السلام است.(۲)

۱۲ أَوْلی بِالْمُؤْمِنِینَ

کسی از جانب خدای تعالی مقامی دارد که نسبت به مردم و مؤمنان از خودشان هم به خودشان سزاوارتر و اولاتر باشد. این مقام طبق آیه شریفه «النَّبِی أَوْلی بِالْمُؤْمِنِینَ مِنْ أَنْفُسِهِمْ»(۳) مخصوص پیامبرصلی الله علیه وآله است؛ لکن هر آنچه پیامبر دارد، امام معصوم نیز دارا می باشد، که از این جمله است امام علی علیه السلام.(۴)

امام هادی علیه السلام در زیارت امام علی علیه السلام در روز غدیر می فرماید:

«وَأَشْهَدُ أَنَّهُ... أَوْلی بِالْمُؤْمِنِینَ مِنْ أَنْفُسِهِمْ، کَما جَعَلَهُ اللَّهُ کَذلِکَ»؛(۵)

«گواهی می دهم که خداوند تو را بر مؤمنان سزاوارتر از خودشان قرار داد، چنان که خداوند نیز رسول خدا را چنین مقامی عنایت فرمود».

۱۳ الْإِیمانُ فِی الْقُرْآنِ

یکی از نام های امام علی علیه السلام در قرآن، ایمان است که به کنایه از آن حضرت تعبیر شده؛ چنان که امام باقرعلیه السلام در مورد آیه شریفه «وَمَنْ یکْفُرْ بِالْإِیمانِ فَقَدْ حَبِطَ عَمَلُهُ وَهُوَ فِی الْآخِرَهِ مِنَ الْخاسِرِینَ» فرمود:

«اَلْإِیمانُ فِی بَطْنِ الْقُرْآنِ عَلِی بْنُ أَبِی طالِبٍ، فَمَنْ کَفَرَ بِوِلایتِهِ فَقَدْ حَبِطَ عَمَلُهُ»؛(۶)

«مراد از ایمان در قرآن کریم، علی بن ابی طالب است، هرکس به ولایت او کافر شود تمام اعمالش نابود می شود».

در حدیث بعدی از ابن عباس نقل شده که گفته: برای علی بن ابی طالب علیه السلام نام های زیادی است که مردم خبر ندارند. گفتیم: کدام نام است؟ گفت: از جمله اینکه خدای تعالی در قرآن کریم او را «الایمان» نامیده و فرموده:

«وَمَن یکْفُرْ بِالْإِیمانِ فَقَدْ حَبِطَ عَمَلُهُ وَهُوَ فِی الْآخِرَهِ مِنَ الْخاسِرِینَ»؛(۷)

«و هرکس انکار کند آنچه را باید به آن ایمان بیاورد، اعمال او تباه می گردد، و در سرای دیگر، از زیان کاران خواهد بود».

۱- ۵۱. تأویل الآیات، ص ۱۴۱.

۲- ۵۲. بحارالانوار، ج ۳۶، ص ۱۳۶.

۳- ۵۳. سوره احزاب، آیه ۶.

۴- ۵۴. تفسیر الثعلبی، ج ۱، ص ۷۶۹؛ تفسیر الکشف والبیان، ج ۴، ص ۹۲.

۵- ۵۵. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۶۰؛ مفاتیح الجنان، اعمال عید غدیر.

۶- ۵۶. بحارالانوار، ج ۳۵، ص ۳۴۸.

۷- ۵۷. سوره مائده، آیه ۵.

همچنین است ایمان در آیه: «حَبَّبَ إِلَیکَمُ الْإِیمانَ»(۱) که امام صادق علیه السلام فرموده است.(۲)

۱۴ بِئْرٌ مُعَطَّلَهٌ

«وَبِئْرٍ مُعَطَّلَهٍ وَقَصْرٍ مَشِیدٍ»؛(۳)

«و چه بسیار چاه پرآب بی صاحب ماند، و چه بسیار قصرهای محکم و مرتفع».

امیر المؤمنین علیه السلام در مورد این آیه فرمود:

«فَالْقَصْرُ مُحَمَّدٌ وَالْبِئْرُ الْمُعَطَّلَهُ وِلایتِی، عَطَّلُوها وَجَحَدُوها وَمَنْ لم یقِرَّ بِوِلایتِی لَمْ ینْفَعْهُ الْإِقْرارُ بِنُبُوَّهِ مُحَمَّدٍصلی الله علیه وآله»؛(۴)

«همانا مراد از قصر، محمّد است و چاه معطل مانده، ولایت من است که آن را معطل گذاشته و انکار کردند، هر که به ولایت من اقرار نکند اقرار به نبوّت برای او نفعی ندارد».

۱۵ بَأْسٌ شَدِیدٌ

بأس به معنای سخت و شجاع و مراد کسی است که با شجاعت و دلاوری خود موجب عذاب دشمنان است.

از امام باقر و امام رضاعلیهما السلام روایت شده که فرمودند: مراد از «لِینْذِرَ بَأْساً شَدِیداً مِنْ لَدُنْهُ»(۵) علی علیه السلام است.(۶)

«وَهُوَ لَدُنْ رَسُولِ اللَّهِ صلی الله علیه وآله قاتَلَ مَعَهُ عَدُوَّهُ»؛(۷)

«او نزد رسول خداصلی الله علیه وآله با دشمنان آن حضرت جنگ می کند».

۱۶ بابُ الْحِطَّهِ

آن گاه که بنی اسرائیل مرتکب گناه شدند، به ایشان امر شد که بگویید: «حِطَّه» و داخل باب شوید تا خدا شما را بیامرزد.(۸)

این جریان به باب الحطّه معروف شد؛ اگرچه بسیاری نپذیرفتند، به همین مناسبت رسول خداصلی الله علیه وآله فرمود:

«مَثَلُ أَهْلِ بَیتِی مَثَلُ بابِ حِطَّهٍ فِی بَنِی إِسْرائِیلَ»؛(۹)

«اهل بیت من همانند باب الحطه در بنی اسرائیل هستند، که تمسّک به ایشان موجت مغفرت است».

از امیر مؤمنان علیه السلام هم نقل شده که فرمود:

«أَنَا بابُ حِطَّهٍ»؛(۱۰)

«من باب حطه و مغفرت الهی هستم».

امام صادق علیه السلام در آداب زیارت امام علی علیه السلام فرمود: خود را به قبر حضرت بچسبان و بگو:

«یا وَلِی اللَّهِ! یا حُجَّةَ اللَّهِ! یا بابَ حِطَّهِ اللَّهِ...»؛(۱۱)

«ای ولی خدا، ای حجت خدا و ای باب حطه و مغفرت الهی! ...».

ص:۷

۱- ۵۸. سوره حجرات، آیه ۷.

۲- ۵۹. اصول کافی، ج ۱، ص ۴۲۶.

۳- ۶۰. سوره حجّ، آیه ۴۵.

۴- ۶۱. بحارالانوار، ج ۲۶، ص ۳.

۵- ۶۲. سوره کهف، آیه ۲؛ «... تا (بدکاران را) از عذاب شدید او بترساند».

۶- ۶۳. تأویل الآیات، ص ۲۸۵.

۷- ۶۴. بحارالانوار، ج ۴۱، ص ۶۴ و ج ۳۶، ص ۲۱؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۲، ص ۸۱.

۸- ۶۵. سوره بقره، آیه ۵۸؛ سوره اعراف، آیه ۱۶۱.

۹- ۶۶. بحارالانوار، ج ۲۴، ص ۱۹۸؛ امالی طوسی، ص ۶۳۳؛ امالی صدوق، ص ۷۴. جمع الجوامع، ج ۱، ص ۹۲۷۹. جامع الاحادیث، ج ۱۰، ص ۸.

۱۰- ۶۷. بحارالانوار، ج ۳۹، ص ۳۳۹؛ توحید صدوق، ص ۱۶۴؛ معانی الاخبار، ص ۱۷.

۱۱- ۶۸. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۷۵؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

۱۷ بَدِّلْهُ

«ائْتِ بِقُرْآنٍ غَيرِ هذَا أَوْ بَدِّلْهُ»؛(۱)

«قرآنی غیر از این بیاور، یا آن را تبدیل کن».

مفضل بن عمر می گوید: از امام صادق علیه السلام در مورد این آیه شریفه پرسیدم، فرمود: دشمنان گفتند: به جای علی علیه السلام، فرد دیگری را جانشین خود قرار بده.(۲) آیه شریفه در پاسخ فرمود:

«قُلْ ما يكُونُ لِی أَنْ أُبَدِّلَهُ مِن تِلْقآئِ نَفْسِی إِنْ أَتَّبِعُ إِلّا ما يوحی إِلَی»؛(۳)

«بگو: من حق ندارم که از پیش خود آن را تغییر دهم، و فقط از چیزی که بر من وحی می شود، پیروی می کنم».

۱۸ بُرْجُ السَّمآءِ

برج السماء؛ کاخ و قصر باعظمت آسمانی است. پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله بعد از تلاوت آیه شریفه «وَالسَّمآءِ ذاتِ الْبُرُوجِ» به ابن عباس فرمود:

«يابْنَ عَبّاسٍ! إِنَّ اللَّهَ يقْسِمُ بِالسَّمآءِ ذاتِ الْبُرُوجِ وَيعْنی بِهِ السَّمآءُ وَبُرُوجُها؟ قُلْتُ: يا رسولَ اللَّهِ! فَما ذاكَ؟ قالَ: أَمَّا السَّمآءُ فَأَنَا وَأَمّا الْبُرُوجُ فَالْأَئِمَّهُ بَعْدِی أَوَّلُهُمْ عَلِی وَآخِرُهُمْ الْمَهْدِی»؛(۴)

«ای فرزند عباس! خداوند متعال به آسمان که دارای برج هاست قسم می خورد، و مرادش آسمان و بروج آن است. گفتم: ای رسول خدا منظور از آن چیست؟

فرمود: مراد از آسمان من هستم و امّا بروج، امامان بعد از من هستند که اوّل ایشان علی و آخر آنان مهدی است».

۱۹ الْبَصِيرُ

«وَما يسْتَوِی الْأَعْمی وَالْبَصِيرُ * وَلَا الظُّلُماتُ وَلَا النُّورُ * وَلَا الظِّلُّ وَلَا الْحَرُورُ»؛(۵)

«و نابینا (کور) و بینا. و نه تاریکی ها و نه روشنایی. و نه سایه (آرام بخش) و نه باد داغ و سوزان هرگز برابر نیستند».

از ابن عباس نقل شده:

«مراد از اعمی، ابوجهل است و مراد از بصیر، امیرالمؤمنین علی علیه السلام. مقصود از ظلمات، ابوجهل است و مقصود از نور، علی علیه السلام. و منظور از حرور (آتش جهنّم)، ابوجهل است و منظور از ظلّ (بهشت)، علی علیه السلام».(۶)

۲۰ بَعْضَ ما يوحی

«فَلَعَلَّکَ تارِکٌ بَعْضَ ما یوحَی إِلَیکَ وَضَآئِقٌ بِهِ صَدْرُکَ»؛(۷)

«شاید (ابلاغ) بعض آیاتی را که به تو وحی می شود، (به خاطر عدم پذیرش آنها) ترک کنی (و به تأخیر اندازی)، و سینه ات از این جهت تنگ (و ناراحت) شود».

۱- ۶۹. سوره یونس، آیه ۱۵.

۲- ۷۰. اصول کافی، ج ۱، ص ۴۱۹؛ تفسیر قمی، ج ۱، ص ۳۱۰؛ تفسیر عیاشی، ج ۲، ص ۱۲۰.

۳- ۷۱. سوره یونس، آیه ۱۵.

۴- ۷۲. بحارالانوار، ج ۳۶، ص ۳۷۱؛ الاختصاص، ص ۲۲۳؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۱، ص ۲۸۴.

۵- ۷۳. سوره فاطر، آیات ۱۹ - ۲۱.

۶- ۷۴. بحارالانوار، ج ۲۴، ص ۳۷۲؛ تفسیر البرهان، ج ۳، ص ۳۶۱. شواهد التنزیل، ج ۲، ص ۱۰۱.

۷- ۷۵. سوره هود، آیه ۱۲.

امام صادق علیه السلام فرمود: این آیه شریفه در شأن امام علی علیه السلام نازل شده؛ چون رسول خداصلی الله علیه وآله می دانست برخی مردم جاهل با آن مخالفت می کنند؛ لیکن خدای تعالی حضرت را تسکین داد: «إِنَّ الَّذِینَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصّالِحاتِ سَیجْعَلُ لَهُمُ الرَّحْمنُ وُدّاً»؛(۱)

«مسلّماً کسانی که ایمان آورده و کارهای شایسته انجام می دهند، خداوند رحمان محبّتی برای آنان در دلها قرار می دهد».(۲)

۲۱ التِّجارَهُ المُنْجِیهُ

امام علی علیه السلام فرموده است:

«أَنَا التِّجارَهُ المُرْبِحَهُ الْمُنْجِیهُ مِنَ الْعَذابِ الْأَلِیمِ الَّتِی دَلَّ عَلَیها فِی کِتابِهِ، فَقالَ: «یا أَیهَا الَّذِینَ آمَنُوا هَلْ أَدُلُّکُمْ عَلی تِجارَهٍ تُنْجِیکُمْ مِنْ عَذابٍ أَلِیمٍ»؛(۳)

«من همان تجارت پرسود و نجات دهنده از عذاب دردناک هستم که آیه شریفه در باره آن فرموده است: ای کسانی که ایمان آورده اید! آیا شما را به تجارتی راهنمایی کنم که شما را از عذاب دردناک رهایی می بخشد؟!».(۴)

۲۲ الثَّوابُ عِنْدَ اللَّهِ

«ثَواباً مِنْ عِنْدِ اللَّهِ وَاللَّهُ عِنْدَهُ حُسْنُ الثَّوابِ»؛(۵)

«این پاداشی است از طرف خداوند، و بهترین پاداش ها نزد پروردگار است».

از اصبغ بن نباته نقل شده: امیرالمؤمنین علیه السلام فرمود: رسول خداصلی الله علیه وآله در مورد این آیه، خطاب به من فرمود:

«أَنْتَ الثَّوابُ وَأَصْحابُکَ الْأَبْرارُ»؛(۶)

مراد از ثواب تویی، و یاران تو نیز ابرار هستند».

۲۳ جَنْبُ اللَّهِ

«یا حَسْرَتی عَلی ما فَرَّطتُ فِی جَنْبِ اللَّهِ»؛(۷)

«افسوس بر من از کوتاهی هایی که در اطاعت فرمان خدا کردم».

از امام کاظم علیه السلام در مورد این آیه سؤال شد، فرمود: مراد از جنب اللَّه در این آیه شریفه، امیرالمؤمنین علیه السلام است.(۸)

و مراد از جنب اللَّه؛ یعنی اطاعت من اطاعت خداست، پس هرکه در اطاعت من تفریط کند از اطاعت خدا کم گذاشته

است.(۹)

در خطبه غدیر رسول خداصلی الله علیه وآله نیز آمده و خود امیرالمؤمنین علیه السلام فرمود:

«أَنَا جَنْبُ اللَّهِ وَأَنَا بابُ اللَّهِ»؛(۱۰)

«منم جنب اللّه و منم باب اللّه».

امام صادق علیه السلام نیز در زیارت مخصوصه آن حضرت می فرماید:

«وَأَنَّکَ جَنْبُ اللَّهِ وَوَجْهُهُ الَّذِی مِنْهُ یؤْتی ؛(۱۱)

۱- ۷۶. سوره مریم، آیه ۹۶.

۲- ۷۷. بحارالانوار، ج ۳۶، ص ۱۰۰.

۳- ۷۸. سوره صف، آیه ۱۰.

۴- ۷۹. بحارالانوار، ج ۲۴، ص ۳۳۰.

۵- ۸۰. سوره آل عمران، آیه ۱۹۵.

۶- ۸۱. بحارالانوار، ج ۳۶، ص ۹۷. شواهد التنزیل، ج ۱، ص ۱۷۸.

۷- ۸۲. سوره زمر، آیه ۵۶.

۸- ۸۳. اصول کافی، ج ۱، ص ۱۴۵.

۹- ۸۴. بحارالانوار، ج ۴، ص ۹.

۱۰- ۸۵. اصول کافی، ج ۱، ص ۱۴۵؛ بحارالانوار، ج ۴، ص ۸.

۱۱- ۸۶. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۵؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

«گواهی می دهم که تو جنب اللّٰه هستی و نیز آن وجه الهی که از آن وارد می شوند».

از امام باقرعلیه السلام نقل شده که فرمود: معنای جنب اللّٰه یعنی هیچ کسی از رسول خداصلی الله علیه وآله به خدا نزدیک تر نیست و نیز کسی هم از وصی رسول به رسول نزدیك تر نیست، یعنی در قرب و نزدیکی مثل جنب اوست.(۱)

۲۴ حَبْلُ اللّٰهِ

آیه شریفه می فرماید: «وَاعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللَّهِ جَمِيعاً وَلَا تَفَرَّقُوا»؛(۲) «و همگی به ریسمان الهی چنگ زنید، و پراکنده نشوید».

حبل یعنی ریسمان و هر آنچه که واسطه و اتصال بین دو چیز قرار می گیرد، حبل اللّٰه یعنی آنچه که انسان را به خدا متصل می نماید.

بین خدا و انسان دو قسم حبل اللّٰه است؛ یکی کتاب خدا و قرآن و دیگری پیامبر و امامان. از جمله ایشان امام علی علیه السلام است که پیامبر خداصلی الله علیه وآله در روز غدیر فرمود: ای مردم حاضران به غایبان برسانید:

«أَلا ـ قَدْ خَلَّفْتُ فِيكُمْ كِتابَ اللَّهِ، فِيهِ النُّورُ وَالْهُـدى وَالْبَيانُ، ما فَرَّطَ اللَّهُ فِيهِ مِنْ شَى ءٍ حُجَّهُ اللَّهِ لِى عَلَيكُمْ، وَخَلَّفْتُ فِيكُمُ الْعَلَمَ الْأَكْبَرَ عَلَمَ الدِّينِ وَنُورَ الْهُدى وَصِيِى عَلِى بْنُ أَبِى طالِبٍ، إِلّا هُوَ حَبْلُ اللَّهِ فَاعْتَصِمُوا بِهِ جَمِيعاً وَلا تَفَرَّقُوا»؛(۳)

«آگاه باشید که من بین شما کتاب خدا را باقی گذاشتم که نور و هدایت و بیان در آن است، که خداوند هیچ چیزی را در آن کم نگذاشته و حجّت خدا بر شما می باشد، همچنین بزرگ ترین پرچم و نشانه را برای شما گذاشتم، پرچم دین و نور هدایت که جانشین من یعنی علی بن ابی طالب است؛ بدانید که او حبل اللّٰه است پس همگی به او چنگ زنید و متفرق نشوید».

۲۵ الْحُجَّهُ الْبالِغَهُ

دلیل و حجّتی که به همه می رسد و عالم و جاهل به آن آگاهی پیدا می کنند، لذا این حقّ خداست که روز قیامت با همه احتجاج کند. همان که خدای تعالی در آیه قرآن فرموده: «فَلِلَّهِ الْحُجَّهُ الْبالِغَهُ» و علی حجت بالغه الهی است.

در حدیثی طولانی نقل شده: پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله در حالی که فضایل و مناقب امیرالمؤمنین علیه السلام را بیان می فرمود، به یك باره عباس عموی آن حضرت از جا برخاست و بین دو چشم علی را بوسید و گفت: به خدا قسم که تو حجت بالغه خدایی، برای هر کسی که به خدا و روز قیامت ایمان داشته باشد.(۴)

در یکی از زیارات مطلقه امیرالمؤمنین علیه السلام آمده است:

«اَلسَّلامُ عَلى حُجَّهِ اللَّهِ الْبالِغَهِ»؛(۵)

«سلام بر تو که حجت بالغه الهی هستی».

۱- ۸۷. بحارالانوار، ج ۴، ص ۹.

۲- ۸۸. سوره آل عمران، آیه ۱۰۳.

۳- ۸۹. بحارالانوار، ج ۲۲، ص ۴۸۶.

۴- ۹۰. بحارالانوار، ج ۳۷، ص ۸۲؛ تأویل الآیات، ص ۱۴۳.

۵- ۹۱. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۲۸۷؛ مستدرک الوسائل، ج ۱۰، ص ۲۲۲؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

۲۶ حِزْبِيلُ

حزبیل نام همان مؤمن آل فرعون است که در قرآن به آن اشاره شده است، که می فرماید:

«وَقالَ رَجُلٌ مُؤْمِنٌ مِنْ آلِ فِرْعَوْنَ یكْتُمُ إِیمانَهُ أَتَقْتُلُونَ رَجُلاً أَنْ یقُولَ رَبِّی اللَّهُ وَقَدْجاءَكُمْ بِالْبَینَاتِ مِنْ رَبِّكُمْ وَإِنْ یكُ كاذِباً فَعَلَیهِ كَذِبُهُ وَإِنْ یكُ صادِقاً یصِبْكُمْ بَعْضُ الَّذِی یعِدُكُمْ إِنَّ اللَّهَ لا یهْدِی مَنْ هُوَ مُسْرِفٌ كَذّابٌ»؛(۱)

«و مرد مؤمنی از آل فرعون که ایمان خود را پنهان می داشت گفت: آیا می خواهید مردی را بکشید به خاطر این که می گوید: پروردگار من "اللّه" است، در حالی که دلایل روشنی از سوی پروردگارتان برای شما آورده؟! اگر دروغ گو باشد، دروغ دامن خودش را خواهد گرفت؛ و اگر راست گو باشد، بعضی از عذابهایی را که وعده می دهد به شما خواهد رسید؛ خداوند کسی را که اسراف کار و بسیار دروغگوست هدایت نمی کند».

امام علی علیه السلام فرموده است:

«أَنَا اسْمِی فِی الْاِنْجِیلِ اِلْیا، وَفِی صُحُفِ اِبْراهِیمِ حِزْبِیلٌ»؛(۲)

«نام من در انجیل، الیا و در صحف ابراهیم، حزبیل است».

۲۷ الْحَسْرَهُ

«وَإِنَّهُ لَحَسْرَةٌ عَلَی الْكافِرِینَ»؛(۳)

«و آن مایه حسرت کافران است».

از امام صادق علیه السلام نقل شده: مراد از «الحسره» در این آیه شریفه امیرالمؤمنین علیه السلام است.(۴)

بسیاری افراد روز قیامت، به جهت کوتاهی در حقّ وی، فریاد واحسرتا سر می دهند:

«یا حَسْرَتی عَلی ما فَرَّطتُ فِی جَنْبِ اللَّهِ»؛(۵)

«افسوس بر من از کوتاهی هایی که در اطاعت فرمان خدا کردم».

۲۸ الْحَقُ

«وَقُلِ الْحَقُّ مِنْ رَبِّكُمْ فَمَنْ شاءَ ...»؛(۶)

«بگو: این حقّ است از سوی پروردگار شما! هرکس می خواهد...».

در مورد این آیه، از امام باقرعلیه السلام نقل شده که فرمود: مراد از حقّ در این آیه، ولایت علی بن ابی طالب علیه السلام

است.(۷) همچنین است آیه شریفه:

«أَفَمَن یعْلَمُ أَنَّما أُنْزِلَ إِلَیکَ مِنْ رَبِّکَ الْحَقُّ کَمَنْ هُوَ أَعْمی ...»؛(۸)

«آیا کسی که می داند آنچه ازطرف پروردگارت بر تو نازل شده حق است، مانند کسی است که نابینا است؟! ...».

هم از ابن عباس و هم از امام باقرعلیه السلام نقل شده: مراد از حقّ، علی بن ابی طالب علیه السلام است.(۹)

۱- ۹۲. سوره غافر، آیه ۲۸.

۲- ۹۳. بحارالانوار، ج ۳۵، ص ۶۲؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۳، ص ۲۷۶.

۳- ۹۴. سوره حاقه، آیه ۵۰.

۴- ۹۵. بحارالانوار ج ۳۶،ص ۱۴۹. تفسیرعیاشی ج ۲،ص ۲۶۸.

۵- ۹۶. بحارالانوار، ج ۳۶، ص ۱۵۰.

۶- ۹۷. سوره کهف، آیه ۲۹.

۷- ۹۸. اصول کافی، ج ۱، ص ۴۲۴؛ الصراط المستقیم، ج ۱، ص ۲۹۱؛ تفسیر القمی، ج ۲، ص ۲۸۹.

۸- ۹۹. سوره رعد، آیه ۱۹.

۹- ۱۰۰. بحارالانوار، ج ۳۶، ص ۱۲۴.

۲۹ حَقُّ الْیقِینِ

حقیقت و اصل یقین خالص.

«وَإِنَّهُ لَحَقُّ الْیقِینِ»؛(۱)

«و آن یقین خالص است».

در تفسیر این آیه شریفه، از امام صادق علیه السلام نقل شده: مراد علی بن ابی طالب علیه السلام است.(۲)

۳۰ الْخاشِعُ فِی الْقُرْآنِ

«وَاسْتَعِینُوا بِالصَّبْرِ وَالصَّلاهِ وَإِنَّها لَکَبِیرَهٌ إِلّا عَلَی الْخاشِعِینَ»؛(۳)

«ازصبر و نماز یاری جویید و بااستقامت و مهار هوس های درونی و توجه به پروردگار، نیرو بگیرید. این کار جز برای خاشعان گران است».

الخاشع یکی از اسامی قرآنی امیرمؤمنان علیه السلام است. ابن عباس درباره آیه شریفه می گوید:

«اَلْخاشِعُ الذَّلِیلُ فِی صَلاتِهِ الْمُقْبِلُ عَلَیها: رَسُولُ اللَّهِ وَعَلِی بْنُ أَبِی طالِبٍ»؛(۴)

«مراد از خاشع و کسی که در نمازش خاشع و ذلیل است و به آن اقبال دارد، رسول خداصلی الله علیه وآله و علی بن ابی طالب علیه السلام است».

۳۱ خَصْمُ الْکُفّارِ

«هذانِ خَصْمانِ اخْتَصَمُوا فِی رَبِّهِمْ»؛(۵)

«اینان دو گروه اند که درباره پروردگارشان به مخاصمه و جدال پرداختند».

روایات بسیاری در کتب شیعه و اهل سنّت نقل شده: این آیه شریفه درباره امیرالمؤمنین علی علیه السلام و حمزه و عبیده در جنگ بدر نازل شده است.(۶)

۳۲ دابَّهُ الْأَرْضِ

جنباننده و گرداننده روی زمین، چنان که آیه شریفه می فرماید:

«وَإِذا وَقَعَ الْقَوْلُ عَلَیهِمْ أَخْرَجْنا لَهُمْ دآبَّهً مِنَ الْأَرْضِ تُکَلِّمُهُمْ أَنَ النّاسَ کانُوابِآیاتِنالایوقِنُونَ»؛(۷)

«وقتی فرمان عذاب آنها رسد (و در آستانه رستاخیز قرار گیرند)، جنبنده ای را از زمین برای آنها خارج کنیم که با آنان تکلّم می کند (و می گوید) که مردم به آیات ما ایمان نمی آوردند».

رسول خداصلی الله علیه وآله درباره این آیه شریفه فرمود:

«عَلِی دآبَّهُ الْأَرْضِ وَفاصِلُ الْقَضآءِ»؛(۸)

«علی علیه السلام همان گرداننده زمین و فیصله دهنده قضاوت ها می باشد».

از امیرمؤمنان علیه السلام نیز نقل شده که فرمود:

«أَنَا عَبْدُ اللَّهِ وَأَنَا دآبَّهُ الْأَرْضِ»؛(۹)

«من بنده خداوند، و همان جنباننده و گرداننده زمین هستم».

۱- ۱۰۱. سوره حاقه، آیه ۵۱.

۲- ۱۰۲. بحارالانوار، ج ۳۶، ص ۱۴۹.

۳- ۱۰۳. سوره بقره، آیه ۴۵.

۴- ۱۰۴. بحارالانوار، ج ۳۵، ص ۳۴۸؛ تفسیر فرات، ص ۵۹؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۲، ص ۲۰.

۵- ۱۰۵. سوره حج، آیه ۱۹.

۶- ۱۰۶. السنن الکبری، ج ۳، ص ۳۹۱؛ تفسیر الطبری، ج ۱۰، ص ۱۳۱؛ صحیح مسلم، ج ۴، ص ۳۴.

۷- ۱۰۷. سوره نمل، آیه ۸۲.

۸- ۱۰۸. بحارالانوار، ج ۴۰، ص ۵۷.

۹- ۱۰۹. بحارالانوار، ج ۳۹، ص ۲۴۳؛ و ج ۴۱، ص ۵؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۳، ص ۱۰۲.

۳۳ الدّاعِی

«یوْمَئِذٍ یتَّبِعُونَ الدّاعِی لا عِوَجَ لَهُ»؛(۱)

«در آن روز، همه از دعوت کننده الهی پیروی نموده، و قدرت بر مخالفت او ندارند».

امام کاظم علیه السلام از امام صادق علیه السلام فرمود: از پدرم درباره این آیه پرسیدم، فرمود: مراد از داعی، علی علیه السلام است.(۲)

۳۴ دِینُ الْحَقِ ّ

«هُوَ الَّذِی أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدی وَدِینِ الْحَقِ ّ لِیظْهِرَهُ عَلَی الدِّینِ کُلِّهِ وَلَوْ کَرِهَ الْمُشْرِکُونَ»؛(۳)

«او کسی است که رسول خود را با هدایت و دین حق فرستاد تا او را بر همه ادیان غالب سازد، هر چند مشرکان کراهت داشته باشند».

محمّد بن فضیل می گوید: امام کاظم علیه السلام در مورد این آیه شریفه فرمود:

«هُوَ الَّذِی أَمَرَ رَسُولَهُ بِالْوِلایهِ لِوَصِیهِ، وَالْوِلایهُ هِی دِینُ الْحَقِ ّ»؛(۴)

«او آن است که خداوند پیامبرصلی الله علیه وآله را امر فرمود برای وصی خود به ولایت که ولایت همان دین حقّ است».

۳۵ الذّاکِرُ

کسی که ذکر خدای تعالی را می گوید و او را در هر حال به یاد می آورد.

امیرالمؤمنین علیه السلام می فرماید:

«أَنَا الذّاکِرُ یقُولُ اللَّهُ عَزَّوَجَلَّ: «اَلَّذِینَ یذْکُرُونَ اللَّهَ قِیاماً وَقُعُوداً وَعَلی جُنُوبِهِمْ»(۵)»؛(۶)

«من همان ذاکری هستم که خداوند می فرماید: «کسانی که در حال ایستاده، نشسته و به پهلو خوابیده به یاد خدا هستند»».

۳۶ ذِکْرُ الرَّسُولِ

ابن عباس درباره آیه «ذِکْراً رَسُولاً»(۷) گوید:

«اَلنَّبِی ذِکْرٌ مِنَ اللَّهِ وَعَلِی ذِکْرٌ مِنْ مُحَمَّدٍ، کَما قالَ: «وَإِنَّهُ لَذِکْرٌ لَکَ وَلِقَوْمِکَ وَسَوْفَ تُسْئَلُونَ»(۸)؛

«رسول خدا ذکری از خداست و علی نیز ذکری از محمّد است، چنان که خدا فرموده است: «و این مایه یادآوری (و عظمت)

تو و قوم تو است» و به زودی سؤال خواهید شد».(۹)

۳۷ ذُو الْقَلْبِ

کسی که دارای قلب و عقل است، چنان که امیرالمؤمنین علیه السلام فرمود:

أَنَا ذُوالْقَلْبِ فَيقُولُ اللَّهُ عَزَّوَجَلَّ: «إِنَّ فِی ذلِکَ لَذِکْری لِمَنْ کانَ لَهُ قَلْبٌ »؛(۱۰)

«من صاحب قلبی هستم، که خداوند فرموده: «در این تذکّری است برای آن که قلب دارد»».(۱۱)

۱- ۱۱۰. سوره طه، آیه ۱۰۸.

۲- ۱۱۱. بحارالانوار، ج ۳۶، ص ۱۲۷.

۳- ۱۱۲. سوره صف، آیه ۹.

۴- ۱۱۳. اصول کافی، ص ۳۵۸.

۵- ۱۱۴. سوره آل عمران، آیه ۱۹۱.

۶- ۱۱۵. بحارالانوار، ج ۳۵، ص ۴۶؛ معانی الاخبار، ص ۵۸.

۷- ۱۱۶. سوره طلاق، آیه ۱۰.

۸- ۱۱۷. سوره زخرف، آیه ۴۴.

۹- ۱۱۸. بحارالانوار، ج ۳۵، ص ۴۰۳؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۳، ص ۹۷.

۱۰- ۱۱۹. سوره ق. آیه ۳۷.

۱۱- ۱۲۰. بحارالانوار، ج ۳۵، ص ۴۶ و ج ۳۳، ص ۲۸۲؛ بشاره المصطفی، ص ۱۳. شواهد التنزیل، ج ۲، ص ۸۹۹.

۳۸ ذُو مَتْرَبَهٍ

«أَوْ مِسْكِيناً ذا مَتْرَبَهٍ»؛(۱)

«یا مستمندی خاک نشین را».

نقل شده: امام باقرعلیه السلام در مورد این آیه فرمود: مراد امیرالمؤمنین علیه السلام است؛ او مترب بالعلم است؛ از نظر علم از همه بی نیاز است، و به اندازه کل زمین علم دارد.(۲)

۳۹ ذِی الْقُرْبی

مراد از ذی القربی در آیات شریفه، اهل بیت پیامبر و افضل ایشان امیرمؤمنان علیه السلام است.(۳)

از جمله در آیه شریفه می فرماید:

«وَاعْلَمُوا أَنَّما غَنِمْتُمْ مِنْ شَی ءٍ فَأَنَّ لِلّهِ ِ خُمُسَهُ وَلِلرَّسُولِ وَلِذِی الْقُرْبی ..»؛(۴)

«بدانید هر غنیمتی بدست آورید، خمس آن برای خدا و پیامبر، و برای ذی القربی و ... است».

۴۰ الرّاكِعُونَ فِی الْقُرْآنِ

«إِنَّما وَلِیکُمُ اللّهُ وَرَسُولُهُ وَالَّذِینَ آمَنُوا الَّذِینَ یقِیمُونَ الصَّلاهَ وَیؤْتُونَ الزَّكاهَ وَهُمْ راكِعُونَ»؛(۵)

«سرپرست و ولی شما، تنها خدا و پیامبر او است و آنها که ایمان آورده اند؛ همانها که نماز را برپا می دارند، و در حال رکوع، زکات می دهند».

شیعه و سنّی نقل کرده اند: این آیه، فقط در حقّ امیرمؤمنان علیه السلام نازل شده، وقتی در مسجد و در حال رکوع به فقیر و سائل کمک کرد.

پیامبر و اصحاب به مسجد آمدند، از فقیر سؤال کردند: چه کسی به تو کمک کرد، گفت: «ذاکَ الرّاكِعُ» که علی بن ابی طالب باشد.(۶)

۴۱ الرِّجالُ عَلَی الْأَعْرافِ

«وَبَینَهُما حِجابٌ وَعَلَی الْأَعْرافِ رِجالٌ یعْرِفُونَ كُلًّا بِسِیماهُمْ»؛(۷)

«و در میان آن دو گروه [بهشتیان و دوزخیان ، حجابی است، و بر اعراف، مردانی هستند که هریک از آن دو را از چهره شان می شناسند».

حضرت زهراعلیها السلام فرمود: از پدرم رسول خداصلی الله علیه وآله پرسیدم: مراد از اعراف در این آیه کیانند؟

آن حضرت فرمود:

«هُمُ الْأَئِمَّهُ بَعْدِی عَلِی وَسِبْطای وَتِسْعَهٌ مِنْ صُلْبِ الْحُسَینِ، هُمْ رِجالُ الْأَعْرافِ»؛(۸)

«مراد امامان پس از من هستند، ایشان علی و دو سبط من و نه امام از نسل حسین علیهم السلام که مردان اعراف هستند».

بنابراین فقط کسانی وارد بهشت می شوند که ایشان را بشناسند و کسانی داخل جهنم می شوند که منکر ایشان باشند.

ص:۱۴

۱- ۱۲۱. سوره بلد، آیه ۱۶.

۲- ۱۲۲. بحارالانوار، ج ۲۴، ص ۲۸۲؛ تفسیرقمی، ج ۲،ص ۴۲۲.

۳- ۱۲۳. الاحتجاج، ج ۲، ص ۳۰۶. المعجم الصغیر ج ۱، ص ۷۶؛ شواهد التنزیل، ج ۱، ص ۱۸۹.

۴- ۱۲۴. سوره انفال، آیه ۴۱.

۵- ۱۲۵. سوره مائده، آیه ۵۵.

۶- ۱۲۶. بحارالانوار، ج ۳۵، ص ۱۸۵؛ تفسیر فرات، ص ۱۲۸؛ العمده، ص ۱۲۳. کنز العمال، ج ۶، ص ۳۹۱؛ تاریخ دمشق، ج ۴۲، ص ۳۵۷ و کتب دیگر از اهل سنت.

۷- ۱۲۷. سوره اعراف، آیه ۴۶.

۸- ۱۲۸. بحارالانوار، ج ۳۶، ص ۳۵۱.

۴۲ الرَّحْمَهُ

«قُلْ بِفَضْلِ اللَّهِ وَبِرَحْمَتِهِ فَبِذلِکَ فَلْیفْرَحُوا هُوَخَیرٌ مِمّا یجْمَعُونَ»؛(۱)

«بگو: به فضل و رحمت خدا باید خوشحال شوند؛ این از تمام آنچه جمع کرده اند، بهتراست».

«... وَلَوْلا فَضْلُ اللَّهِ عَلَیکُمْ وَرَحْمَتُهُ لَاتَّبَعْتُمُ الشَّیطانَ إِلّا قَلِیلًا»؛(۲)

«... و اگر فضل و رحمت خدا بر شما نبود، جز عدّه کمی، همگی از شیطان پیروی می کردید».

یکی از اسامی قرآنی امیرمؤمنان علیه السلام رحمت است؛ چنان که ابن عباس درباره آیه می گوید:

«بِفَضْلِ اللَّهِ النَّبِی صلی الله علیه وآله وَبِرَحْمَتِهِ عَلِی علیه السلام»؛(۳)

«مراد از فضل خدا، رسول خداست و مراد از رحمت، علی بن ابی طالب است».

همچنین در تفسیر قمی آمده است:

«اَلْفَضْلُ رَسُولُ اللَّهِ وَالرَّحْمَهُ أَمِیرُ الْمُؤْمِنِینَ علیه السلام، فَبِذلِکَ فَلْیفْرَحُوا، قالَ: فَلْیفْرَحْ شِیعَتُنا هُوَ خَیرُ مِمّا أُعْطِی أَعْداؤُنا مِنَ الذَّهَبِ وَالْفِضَّهِ»؛(۴)

«مراد از فضل، رسول خدا و منظور از رحمت، امیرمؤمنان است، پس (شیعیان ما) به آن باید خوشحال باشند؛ چون این بهتر از طلا و نقره ای است که به دشمنان ما داده شود».

۴۳ الزُّجاجَهُ

حباب شفّاف و درخشنده. و مصباح نیز یعنی چراغ؛

«فِیها مِصْباحٌ الْمِصباحُ فِی زُجاجَهٍ»؛(۵)

«آن چراغ در حبابی قرار گیرد، حبابی شفاف و درخشنده همچون یک ستاره فروزان».

فرمود: «مراد علم رسول اللَّه صلی الله علیه وآله است که بر قلب امیرمؤمنان علیه السلام وارد شده».(۶)

۴۴ الزُّلْفَهُ

ذا زلفه؛ کسی که رتبه و درجه ای دارد.

«فَلَمّا رَأَوْهُ زُلْفَهً سِیئَتْ وُجُوهُ الَّذِینَ کَفَرُوا وَقِیلَ هذَا الَّذِی کُنْتُمْ بِهِ تَدَّعُونَ»؛(۷)

«وقتی آن (وعـده الهی) را از نزدیـک می بیننـد، صورت کافران زشت و سـیاه می گردد، و به آنها گفته شود: این همان چیزی است که می خواستید».

امام صادق علیه السلام فرمود: مراد از زلفه در این آیه، امیرالمؤمنین علیه السلام است.

«إِذا رَأَوْا مَنْزِلَتَهُ وَمَکـانَهُ مِنَ اللَّهِ أَکَلُـوا أَکُفَّهُمْ عَلی مـا فَرَّطُـوا فِی وِلا یتِهِ. وَإِذا رَأَوْا صُـورَهَ أَمِیرِالْمُؤْمِنِینَ یوْمَ الْقِیـامَهِ سِـیئَتْ وُجُوهُ الَّذِینَ کَفَرُوا»؛(۸)

«هرگاه مقام و منزلت آن حضرت را نزد خـدای متعال ببیننـد، به خاطر کوتاهی که در ولایت آن حضـرت داشـتند دست های خود را می خورند و می گزند؛ هرگاه صورت امیرالمؤمنین را ببینند چهره کافران سیاه و غم آلود می شود.

ص:۱۵

۱- ۱۲۹. سوره یونس، آیه ۵۸.

۲- ۱۳۰. سوره نساء، آیه ۸۳.

۳- ۱۳۱. بحارالانوار، ج ۳۵، ص ۴۲۳.

۴- ۱۳۲. بحارالانوار، ج ۳۵، ص ۴۲۳؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۴، ص ۱۸۰؛ تفسیر القمی، ج ۱، ص ۱۴۵.

۵- ۱۳۳. سوره نور، آیه ۳۵.

۶- ۱۳۴. بحارالانوار، ج ۲۳، ص ۳۶؛ الاختصاص، ص ۲۷۸؛ تأویل الآیات، ص ۳۵۶؛ التوحید، ص ۱۵۸.

۷- ۱۳۵. سوره ملک، آیه ۲۷.

۸- ۱۳۶. بحارالانوار، ج ۳۶، ص ۶۷.

در یکی از زیارات مطلقه آن حضرت آمده:

«اَلسَّلامُ عَلَیکَ أَیهَا الصِّدّیقُ الْأَکْبَرُ... وَالزُّلْفَهُ وَالْکَوْثَرُ»؛(۱)

سلام بر تو ای صدیق اکبر ... ای زلفه و کوثر».

۴۵ الزَّیتُونُ

زیتون هم از القاب قرآنی امیرمؤمنان علیه السلام گفته شده است؛ چنان که در تفسیر قمی ذیل آیه شریفه نقل شده است: «وَالتِّینِ وَالزَّیتُونِ»(۲) مراد از تین، رسول خداست و مقصود از زیتون، امیرالمؤمنین است.(۳)

۴۶ السّائِقُ

یکی دیگر از القاب قرآنی امام علی علیه السلام سائق است، به معنای سوق دهنده و یا راننده است.

«وَجآءَتْ کُلُّ نَفْسٍ مَعَها سآئِقٌ وَشَهِیدٌ»؛(۴)

«هر انسانی وارد محشر می گردد در حالی که همراه او حرکت دهنده و گواهی است».

امام صادق علیه السلام در مورد این آیه شریفه فرمود:

«اَلسّائِقُ أَمِیرُ الْمُؤْمِنِینَ وَالشَّهِیدُ رَسُولُ اللَّهِ صلی الله علیه وآله»؛(۵)

«مراد از سائق امیرمؤمنان علیه السلام است و شهید (شاهد) نیز رسول خداصلی الله علیه وآله می باشد».

۴۷ السّابِقُونَ

«وَالسَّابِقُونَ السَّابِقُونَ * أُولَئِکَ الْمُقَرَّبُونَ»؛(۶)

«و سومین گروه، پیشگامان پیشگامند، آنها مقرّبانند».

ابن عباس می گوید: از پیامبر خداصلی الله علیه وآله درباره این آیه سؤال کردم، فرمود:

«قالَ لِی جَبْرَئِیلُ: ذلِکَ عَلِی وَشِیعَتُهُ هُمُ السّابِقُونَ إِلَی الْجَنَّهِ الْمُقَرَّبُونَ مِنَ اللَّهِ بِکَرامَتِهِ لَهُمْ»؛(۷)

«جبرئیل به من گفت: مراد از سابقون علی و شیعیان او هستند که به سوی بهشت سبقت گرفته اند و از نزدیکان به خدا هستند که خداوند این کرامت را به آنان داده است».

۴۸ السّابِقُونَ الْأَوَّلُونَ

در مورد آیه شریفه: «وَالسّابِقُونَ الْأَوَّلُونَ مِنَ الْمُهاجِرِینَ وَالْأَنْصارِ»(۸) نقل شده که: ایشان چند نفر انگشت شمارند و اوّل ایشان هم علی علیه السلام است که از همه زودتر ایمان آورده است.(۹)

۴۹ السّاجِدُ

کسی که برای خدا سجده می کند.

«أَمَّنْ هُوَ قانِتٌ آناءَ اللَّیلِ ساجِداً وَقائِماً یحْذَرُ الْآخِرَةَ وَیرْجُوا رَحْمَةَ رَبِّهِ»؛(۱۰)

«(آیا چنین کسی باارزش است) یا کسی که در ساعات شب به عبادت مشغول است و در حال سجده و قیام، از عذاب آخرت می ترسد و به رحمت پروردگارش امیدوار است؟!».

ص:۱۶

۱- ۱۳۷. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۴۷.

۲- ۱۳۸. سوره تین، آیه ۱.

۳- ۱۳۹. بحارالانوار، ج ۲۴، ص ۱۰۵؛ تفسیرقمی، ج ۲،ص ۴۳۰.

۴- ۱۴۰. سوره ق، آیه ۲۱.

۵- ۱۴۱. تأویل الآیات، ص ۵۸۹؛ بحارالانوار، ۳۶/۷۲.

۶- ۱۴۲. سوره واقعه، آیات ۱۰ و ۱۱.

۷- ۱۴۳. بحارالانوار، ج ۳۵، ص ۳۳۲.

۸- ۱۴۴. سوره توبه، آیه ۱۰۰.

۹- ۱۴۵. بحارالانوار، ج ۳۶، ص ۱۶۶. تفسیر القشیری، ج ۳، ص ۱۸۰؛ تاریخ دمشق، ج ۴۲، ص ۴۴؛ شواهد التنزیل، ج ۱، ص ۳۳۳.

۱۰- ۱۴۶. سوره زمر، آیه ۹.

از القاب امیرالمؤمنین علیه السلام در قرآن کریم، بوده و این آیه درباره آن حضرت نازل شده.(۱)

۵۰ السَّبِیلُ

راه. از القاب مولا علی علیه السلام در قرآن است.

«یا لَیتَنِی اتَّخَذْتُ مَعَ الرَّسُولِ سَبِیلاً»؛(۲)

«ای کاش با رسول خدا راهی برگزیده بودم».

امام باقرعلیه السلام در مورد این آیه شریفه فرمود:

«یا لَیتَنِی اتَّخَذْتُ مَعَ الرَّسُولِ عَلِیاً»؛(۳)

«ای کاش همراه پیامبر، علی را قبول می کردم».

۵۱ سَلَمُ رَسُولِ اللَّهِ

امیرالمؤمنین علیه السلام به طور خالص و مخلص، تسلیم و در اختیار رسول خداصلی الله علیه وآله بود.

«ضَرَبَ اللَّهُ مَثَلاً رَجُلاً فِیهِ شُرَکَآءُ مُتَشاکِسُونَ وَرَجُلاً سَلَماً لِرَجُلٍ هَلْ یسْتَوِیانِ مَثَلاً»؛(۴)

«خداوند مثالی زده است: مردی که مملوک شریکانی است و درباره اش مدام با هم مشاجره می کنند، و مردی که تنها تسلیم یک نفر است؛ آیا این دو یکسانند؟!».

امیرالمؤمنین علیه السلام در مورد این آیه شریفه فرموده است:

«وَأَنَا السَّلَمُ لِرَسُولِ اللَّهِ صلی الله علیه وآله یقُولُ اللَّهُ عَزَّوَجَلَّ «وَرَجُلاً سَلَماً لِرَجُلٍ»؛(۵)

«من آن رجل سَلم برای رسول خداصلی الله علیه وآله هستم که خداوند متعال می فرماید رجلاً سلماً لرجل».

ابو خالد کابلی نیز از امام باقرعلیه السلام همین آیه را سؤال کرده که امام فرمود:

«الرَّجُلُ السَّلَمُ لِرَجُلٍ، عَلِی علیه السلام وَشِیعَتُهُ»؛(۶)

«همانا رجل سَلم، علی و شیعیان او هستند».

۵۲ الشّاهِدُ

شخصی به امام علی علیه السلام عرض کرد: بهترین منقبت شما چیست؟ فرمود: آنچه در مورد من در قرآن نازل شده است.

گفت: چه چیزی نازل شده است؟

فرمود: «أَفَمَنْ کانَ عَلی بَیِنَهٍ مِنْ رَبّهِ وَیتْلُوهُ شاهِدٌ مِنْهُ...»(۷)

«أَنَا الشّاهِدُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صلی الله علیه وآله»؛(۸)

«من همان شاهد پیامبر خدایم».

امام باقرعلیه السلام نیز فرموده است:

«إِنَّما نُزِلَتْ «أَفَمَنْ کانَ عَلی بَیِنَهٍ مِنْ رَبِّهِ» یعْنِی رَسُولَ اللَّهِ. «وَیتْلُوهُ شاهِدٌ مِنْهُ» یعْنِی عَلِیاً أَمِیرَ الْمُؤْمِنِینَ»؛(۹)

«مراد از آیه «آیا آن کس که دلیل آشکاری از پروردگار خویش دارد» رسول خداصلی الله علیه وآله و مراد از آیه «و به دنبال آن، شاهدی از سوی او می باشد» امیر مؤمنان علی علیه السلام می باشد».

ص:۱۷

۱- ۱۴۷. بحارالانوار، ج ۳۵، ص ۳۷۵؛ تأویل الآیات، ص ۵۰۱؛ تفسیر القمی، ج ۲، ص ۲۴۵.

۲- ۱۴۸. سوره فرقان، آیه ۲۷.

۳- ۱۴۹. بحارالانوار، ج ۳۵، ص ۳۶۳؛ تأویل الآیات، ص ۳۷۰؛ تفسیر القمی، ج ۲، ص ۱۱۲.

۴- ۱۵۰. سوره زمر، آیه ۲۹.

۵- ۱۵۱. بحارالانوار، ج ۳۵، ص ۴۶؛ بشاره المصطفی، ص ۱۳؛ مناقب آل ابی طالب،ج ۲،ص ۱۰۴؛معانی الاخبار،ص ۵۸.

۶- ۱۵۲. تأویل الآیات، ص ۵۰۴. شواهد التنزیل، ج ۲، ص ۱۷۶.

۷- ۱۵۳. سوره هود، آیه ۱۷.

۸- ۱۵۴. بحارالانوار، ج ۳۵، ص ۳۸۷.

۹- ۱۵۵. مدرک پیشین. تفسیر الخازن، ج ۳، ص ۴۴۵.

۵۳ الشَّجَرُ

«وَالنَّجْمُ وَالشَّجَرُ يسْجُدانِ»؛(۱)

«و گیاه و درخت برای او سجده می کنند».

روایت شده که فرمود: مراد از نجم رسول خداصلی الله علیه وآله و مقصود از شجر، امیرمؤمنان علیه السلام است با سایر امامان علیهم السلام.(۲)

۵۴ الشَّجَرُ بَینَهُمْ

«فَلا وَرَبِّک لایؤْمِنُونَ حَتّی یحَکِّمُوک فِیما شَجَرَ بَینَهُمْ، ثُمَّ لایجِدُوا فِی أَنْفُسِهِمْ حَرَجاً مِمّا قَضَیتَ وَیسَلِّمُوا تَسْلِیماً»؛(۳)

«به پروردگارت سوگند! آنها ایمان نمی آورند مگر اینکه در اختلافات خود، تو را به داوری طلبند؛ و سپس از داوری تو، در دل خود احساس ناراحتی نکنند و کاملًا تسلیم باشند».

از امام صادق علیه السلام روایت شده: مراد از «شجر» در آیه، امیرمؤمنان علی بن ابی طالب علیه السلام است.(۴)

۵۵ شَجَرَهٌ مُبارَکَهٌ

«یوقَدُ مِن شَجَرَهٍ مُبارَکَهٍ زَیتُونَه»؛(۵)

«این چراغ با روغنی افروخته می شود که از درخت پربرکت زیتونی گرفته شده».

روایت شده: مراد از شجره مبارکه، علی بن ابی طالب علیه السلام است.(۶)

۵۶ شَرَحَ اللّهُ صَدْرَهُ

«أَفَمَنْ شَرَحَ اللَّهُ صَدْرَهُ لِلْإِسْلامِ فَهُوَ عَلَی نُورٍ مِنْ رَبِّهِ»؛(۷)

«آیا کسی که خدای تعالی سینه اش را برای اسلام گشاده و بر فراز مرکبی از نور الهی قرار گرفته (همچون کوردلان گمراه است؟!)».

در روایت آمده: این آیه شریفه در مورد علی علیه السلام و حمزه نازل شده است.(۸)

۵۷ الشَّفْعُ

«وَالْفَجْرِ * وَلَیالٍ عَشْرٍ * وَالشَّفْعِ وَالْوَتْرِ»؛(۹)

«به سپیده دم سوگند * و به شب های ده گانه * و به زوج و فرد».

جابر جعفی در مورد آیه شریفه می گوید: امام به من فرمود: ای جابر! «وَالْفَجْرِ» جدّ من است «وَلَیالٍ عَشْرٍ» ده امام می باشند «وَالشَّفْعِ» امیرالمؤمنین، «وَالْوَتْرِ» هم اسم قائم است.(۱۰)

۵۸ صاحِبُ آیهِ الْبَرائَهِ

آیات ابتدایی سوره مبارکه توبه می فرماید:

«وَأَذانٌ مِنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ إِلَی النّاسِ یوْمَ الْحَجِ الأَکْبَرِ أَنَّ اللَّهَ بَرِیءٌ مِنَ الْمُشْرِکِینَ وَرَسُولُهُ فَإِنْ تُبْتُمْ فَهُوَ خَیرٌ لَکُمْ وَإِنْ تَوَلَّیتُمْ فَاعْلَمُوا أَنَّکُمْ غَیرُ مُعْجِزِی اللَّهِ وَبَشِّرِ الَّذِینَ کَفَرُوا بِعَذابٍ أَلِیمٍ * إِلَّا الَّذِینَ عاهَدتُمْ مِنَ الْمُشْرِکِینَ ثُمَّ لَمْ ینقُصُوکُمْ شَیئاً وَلَمْ یظاهِرُوا عَلَیکُمْ أَحَداً فَأَتِمُّوا إِلَیهِمْ عَهْدَهُمْ

ص:۱۸

۱- ۱۵۶. سوره الرحمن، آیه ۶.

۲- ۱۵۷. بحارالانوار، ج ۲۴، ص ۳۰۹؛ تأویل الآیات، ص ۶۱۲.

۳- ۱۵۸. سوره نساء، آیه ۶۵.

۴- ۱۵۹. بحارالانوار، ج ۳۶، ص ۹۶.

۵- ۱۶۰. سوره نور، آیه ۳۵.

۶- ۱۶۱. بحارالانوار، ج ۲۳، ص ۳۲۴؛ معانی الاخبار، ص ۱۵.

۷- ۱۶۲. سوره زمر، آیه ۲۲.

۸- ۱۶۳. تفسیر آلوسی، ج ۱۷، ص ۴۵۳؛ تفسیر الثعالبی، ج ۳، ص ۳۲۲؛ تفسیر المحرر الوجیز، ج ۵، ص ۴۷۴.

۹- ۱۶۴. سوره فجر، آیات ۱ - ۳.

۱۰- ۱۶۵. مناقب آل ابی طالب، ج ۱، ص ۲۸۱.

إلى مُدَّتِهِمْ إِنَّ اللَّهَ يحِبُّ الْمُتَّقِينَ * فَإِذَا انْسَلَخَ الأشْهُرُ الْحُرُمُ فَاقْتُلُوا الْمُشْرِكِينَ حَيثُ وَجَدْتُمُوهُمْ وَخُذُوهُمْ وَاحْصُرُوهُمْ وَاقْعُدُوا لَهُمْ كُلَّ مَرْصَدٍ فَإِنْ تابُوا وَأَقامُوا الصَّلاةَ وَآتَوا الزَّكاةَ فَخَلُّوا سَبِيلَهُمْ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ»؛(۱)

«و این، اعلامی است از ناحیه خدا و پیامبرش به (عموم) مردم در روز حج اکبر [عید قربان] که: خدا و پیامبرش از مشرکان بیزارند! با این حال، اگر توبه کنید، برای شما بهتر است! و اگر سرپیچی نمایید، بدانید شما نمی توانید خدا را ناتوان سازید (و از قلمرو قدرتش خارج شوید)! و کافران را به مجازات دردناک بشارت ده! * مگر مشرکانی را که با آنها عهد بستید، و چیزی از آن را در حقّ شما فروگذار نکردند، و احدی را بر ضدّ شما تقویت ننمودند؛ پیمان آنها را تا پایان مدّتشان محترم بشمرید؛ زیرا خداوند پرهیزگاران را دوست دارد. * (امّا) وقتی ماه های حرام پایان گرفت، مشرکان را هرجا یافتید به قتل برسانید، و آنها را اسیر سازید و محاصره کنید، و در هر کمین گاه، بر سر راه آنها بنشینید! هرگاه توبه کنند و نماز را برپا دارند و زکات را بپردازند، آنها را رها سازید؛ زیرا خداوند آمرزنده و مهربان است!

از ابن عمر نقل شده: پیامبر خداصلی الله علیه وآله ابوبکر را با آیات برائت به مکّه فرستاد، وقتی به ذوالحلیفه رسید، علی علیه السلام را به دنبال وی فرستاد تا آیات را تحویل بگیرد.

ابوبکر گفت: مگر مشکلی پیش آمده؟

فرمود: نه.

ابوبکر خدمت رسول خداصلی الله علیه وآله آمد و گفت: مطلب چیست؟ حضرت فرمود: دستور الهی است که این آیات را یا من باید قرائت کنم یا کسی که از خودم باشد... .

امام علی علیه السلام آیات برائت را به مکّه آورد و در مراسم حج در حضور مشرکان و سران آنان، این آیات را با شجاعت ابلاغ نمود.(۲)

۵۹ صاحِبُ آیهِ إِنَّما وَلِیکُمُ اللَّهُ

«إِنَّما وَلِيكُمُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَالَّذِينَ آمَنُوا الَّذِينَ يقِيمُونَ الصَّلاةَ وَيؤْتُونَ الزَّكاةَ وَهُمْ راكِعُونَ»؛(۳) «سرپرست و ولی شما، تنها خداست و پیامبر او و آنها که ایمان آورده اند؛ همانها که نماز را برپا می دارند، و در حال رکوع، زکات می دهند».

این آیه شریفه درباره امام علی علیه السلام نازل شده؛ چنان که رسول خداصلی الله علیه وآله آن را تأیید کرده است:

«عَلِی بْنُ أَبِی طالِبٍ أَقامَ الصَّلاةَ وَآتَی الزَّكاةَ وَهُوَ راكِعٌ يريدُ وَجْهَ اللَّهِ عَزَّوَجَلَّ فِی كُلِ حالٍ»؛(۴)

«علی بن ابی طالب علیه السلام نماز اقامه نمود و زکات پرداخت کرد؛ در حالی که در رکوع بود و خواهان قرب الهی در هر حالی است».

شأن نزول آیه: وقتی این آیه نازل شد، رسول خداصلی الله علیه وآله به طرف مسجد آمد، سائلی را

۱- ۱۶۶. سوره توبه، آیات ۳ و ۴.

۲- ۱۶۷. بحارالانوار، ج ۳۵، ص ۲۸۴؛ و نیز رجوع کنید به کتاب: فروغ ابدیت یا فرازهایی از تاریخ پیامبر اسلام.

۳- ۱۶۸. سوره مائده، آیه ۵۵.

۴- ۱۶۹. وسائل الشیعه، ج ۹، ص ۴۷۸.

دیـد کـه از مسـجد بیرون می آمـد، فرمـود: آیـا کسـی بـه تـو چیزی داد؟ گفـت: آری آن آقـایی که مشـغول نمـاز است. و او امیرمؤمنان علیه السلام بود که در حال رکوع به سائل فقیر کمک نمود.(۱)

۶۰ صاحِبُ آیهِ النَّجْوی

پیامبرصلی الله علیه وآله خوش مشرب و خوش برخورد و با مردم مهربان و خودمانی بود، اصحاب هم همیشه و هروقت دوست داشـتند به خدمت حضـرت می رسیدند و با ایشان خلوت نموده، تقاضای ملاقات خصوصی می کردند و از هر دری سخن می گفتند. گاه این مجالس طولانی و زیاد می شد و پیامبر خداصلی الله علیه وآله را از کارهایش بازمی داشت، تا اینکه آیه شریفه نازل شد:

«یـا أَیهَـا الَّذِینَ آمَنُوا إِذا نـاجَیتُمُ الرَّسُولَ فَقَـدِّمُوا بَینَ یـدَی نَجْویکُمْ صَـدَقَهً ذلِـکَ خَیرٌ لَکُمْ وَأَطْهَرُ فَـإِنْ لَمْ تَجِـدُوا فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِیمٌ»؛(۲)

«ای کسانی که ایمان آورده ایـد! هنگامی که می خواهیـد با رسول خـدا نجوا کنیـد (و سـخنان درگوشـی بگوییـد)، قبل از آن صدقه ای (در راه خدا) بدهید. این برای شما بهتر و پاکیزه تر است و اگر توانایی ندارید، خداوند غفور و رحیم است».

امّا آنان که فقیر بودند، چیزی نداشـتند که بدهند و آنان که پول داشتند بخل ورزیدند و ندادند. تنها کسی که به این آیه عمل کرد امام علی علیه السلام بود.(۳) چنان که حضـرت فرمود: در قرآن آیه ای است که هیچ کسـی غیر از من به آن عمل نکرد، نه قبل از من و نه بعـد از من، و آن آیه مناجات است؛ چون من یک دینار داشـتم آن را به چنـد درهم فروخته و هرگاه خدمت حضرت می رسیدم یک درهم صدقه می دادم.

تا اینکه آیه نسخ شد با آیه: «ءَأَشْفَقْتُمْ أَنْ تُقَدِّمُوا بَینَ یدَی نَجْویکُمْ صَدَقاتٍ فَإِذْ لَمْ تَفْعَلُوا وَتابَ اللَّهُ عَلَیکُمْ فَأَقِیمُوا الصَّلاهَ وَآتُوا الزَّکاهَ وَأَطِیعُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَاللَّهُ خَبِیرٌ بِما تَعْمَلُونَ»؛(۴)

«آیا ترسـیدید فقیر شوید که از دادن صدقات قبل از نجوا خودداری کردید؟! اکنون که این کار را نکردید و خداوند توبه شما را پـذیرفت، نماز را برپا داریـد و زکات را ادا کنیـد و خـدا و پیامبرش را اطاعت نماییـد و (بدانیـد) خداونـد از آنچه انجام می دهید باخبر است».(۵)

۶۱ صاحِبُ آیهِ وَالنَّجْمِ

«وَالنَّجْمِ إِذا هَوی ماضَلَّ صاحِبُکُمْ وَماغَوی ؛(۶)

«سوگند به ستاره هنگامی که افول می کند، هرگز دوست شما (محمّد) منحرف نشده و مقصد را گم نکرده است».

۱ - ۱۷۰. بحارالانوار، ج ۳۵، ص ۱۸۳؛ امالی صدوق، ص ۱۲۴؛ ارشاد القلوب، ج ۲، ص ۲۶۰؛ اقبال الاعمال، ص ۳۰۴؛ الافصاح، ص ۱۳۲. تفسیر الرازی، ج ۶، ص ۸۷؛ تفسیر البیضاوی، ج ۲، ص ۸۸؛ تفسیر ابن کثیر، ج ۳، ص ۱۳۸؛ تفسیر البغوی، ج ۳، ص ۷۳.

۲- ۱۷۱. سوره مجادله، آیه ۱۲.

۳- ۱۷۲. المصنّف لابن ابی شیبه، ج ۱۲، ص ۸۱.

۴- ۱۷۳. سوره مجادله، آیه ۱۳.

۵- ۱۷۴. بحارالانوار، ج ۳۵، ص ۳۷۶؛ العمده، ص ۱۸۶. شواهد التنزیل، ج ۲، ص ۳۲۰؛ تفسیر الطبری، ج ۲۳، ص ۲۴۸، تفسیر الصنعانی، ج ۳، ص ۲۸۰.

۶- ۱۷۵. سوره نجم، آیات ۱و ۲،

ابن عباس در مورد نزول این آیه می گوید: شبی نماز عشا را با رسول خداصلی الله علیه وآله خواندیم، پس فرمود: امشب نور ستاره ای از آسمان در خانه یکی از شما سقوط می کند، هرکه باشد او جانشین من خواهد بود. آن شب، خیلی ها منتظر ماندند و بیش از همه پدرم عباس بن عبدالمطلب بود، ولی نور آن ستاره بر خانه علی بن ابی طالب علیه السلام فرود آمد.

منافقین گفتند: رسول خداصلی الله علیه وآله در محبت به علی خیلی زیاده روی می کند. آن گاه این آیه نازل شد که پیامبرصلی الله علیه وآله در محبت به علی گمراه نشده و از پیش خود نیز چیزی نمی گوید.(۱)

۶۲ صاحِبُ الْأَعْرافِ

«وَنادی أَصْحابُ الْأَعْرافِ رِجالاً یعْرِفُونَهُمْ بِسِیماهُمْ ...»؛(۲)

«و اصحاب اعراف، مردانی (دوزخیان) را که از سیمایشان آنها را می شناسند، صدا می زنند...».

رسول خداصلی الله علیه وآله درباره این آیه فرمود:

«یا عَلِی! إِنَّکَ وَالْأَوْصِیاءِ مِنْ بَعْدِکَ أَعْرافٌ بَینَ الْجَنَّةِ وَالنّارِ»؛(۳)

«ای علی! تو و جانشینان بعد از تو همان اعراف بین بهشت و جهنم هستند».

علی علیه السلام نیز در قسمتی از خطبه خود فرمود:

«سَلُونِی قَبْلَ أَنْ تَفْقِدُونِی، أَنَا یعْسُوبُ الْمُؤْمِنِینَ وَغایهُ السّابِقِینَ وَلِسانُ الْمُتَّقِینَ وَخاتِمُ الْوَصِیینَ وَخَلِیفَهُ رَبِ الْعالَمِینَ، أَنَا قَسِیمُ النّارِ، أَنَا صاحِبُ الْجِنانِ، أَنَا صاحِبُ الْأَعرافِ، أَنَا صاحِبُ الْحَوْضِ»؛(۴)

«بپرسید از من قبل از آنکه مرا از دست بدهید، من یعسوب مؤمنان و غایت سابقان هستم، من زبان تقواپیشگان، و خاتم جانشینان و جانشین پروردگار جهانیان هستم، من تقسیم کننده آتش جهنم و صاحب بهشت هستم، من صاحب اعراف و صاحب حوض کوثر می باشم».

۶۳ صاحِبُ الْبَینَهِ

«أَفَمَنْ کانَ عَلی بَینَهٍ مِنْ رَبِّهِ کَمَن زُینَ لَهُ سُوءُ عَمَلِهِ وَاتَّبَعُوا أَهْوآءَهُمْ»؛(۵)

«آیا آن که دلیل روشنی از سوی پروردگارش دارد، مانند کسی است که زشتی اعمال در نظرش آراسته شده و از هوای نفسش پیروی می کند؟».

در مورد این آیه شریفه گفته شده: مراد از کسی که دارای بینه است، امیرمؤمنان علیه السلام است.(۶)

«أَشْهَدُ أَنَّکَ کُنْتَ عَلی بَینَهٍ مِنْ رَبِّکَ»؛(۷)

«گواهی می دهم که تو از جانب پروردگارت دارای بینه هستی».

۶۴ صاحِبُ صِراطِ السَّوِیّ

صراط السوی؛ راه عدل و حقّ و طریق واضح و روشنی که هیچ کژی و اعوجاج ندارد.

ص:۲۱

۱- ۱۷۶. بحارالانوار، ج ۳۵، ص ۲۷۲؛ امالی صدوق، ص ۵۶۵.

۲- ۱۷۷. سوره اعراف، آیه ۴۸.

۳- ۱۷۸. بحارالانوار، ج ۸، ص ۳۳۶.

۴- ۱۷۹. بحارالانوار، ج ۲۶، ص ۱۵۴؛ غرر الحکم، ص ۱۱۸؛ تفسیر عیاشی، ج ۲، ص ۱۷.

۵- ۱۸۰. سوره محمّد، آیه ۱۴.

۶- ۱۸۱. بحارالانوار، ج ۳۶، ص ۸۸؛ تفسیر قمی، ج ۲، ص ۴۰۲.

۷- ۱۸۲. اصول کافی، ج ۴، ص ۵۷۰.

«فَسَتَعْلَمُونَ مَنْ أَصْحابُ الصِّراطِ السَّوِیِ وَمَنِ اهْتَدی ؛(۱)

«امّا به زودی می دانید چه کسی از اصحاب صراط مستقیم، و چه کسی هدایت یافته است».

امام باقرعلیه السلام در مورد این آیه شریفه فرمود:

«عَلِی صاحِبُ الصِّراطِ السَّوِیِ»؛(۲)

«علی علیه السلام صاحب صراط حق و راه روشن است».

امام صادق علیه السلام نیز فرمود:

«اَلسَّلامُ عَلَی اسْمِ اللَّهِ الرَّضِی، وَوَجْهِهِ الْمُضِی ءِ، وَجَنْبِهِ الْقَوِی، وَصِراطِهِ السَّوِی»؛(۳)

«سلام بر نام نیکوی خدا و چهره درخشان حقّ و جانب قوی آن و راه عدل و داد و روشن خدا».

۶۵ الصّادِقُ

صادق یکی دیگر از القاب قرآنی امام علی علیه السلام است؛ یعنی کسی که گفتار و رفتارش راست و درست و مطابق حقیقت است. خدای تعالی در آیه شریفه فرموده: «کُونُوا مَعَ الصّادِقِینَ»؛(۴)

«ای ایمان آورندگان! با صادقان باشید».

و آن حضرت فرمود: «أَنَا ذلِکَ الصّادِقُ»؛(۵) «من آن صادق هستم».

در زیارت مطلقه امیرمؤمنان علیه السلام آمده:

«وَالشّاهِدِینَ، عَلی أَنَّکَ صادِقٌ أَمِینٌ صِدِّیقٌ»؛(۶)

«همه گواهی می دهند که تو صادق، امین و صدیق هستی».

۶۶ صالِحُ الْمُؤْمِنِینَ

شایسته ترین مؤمن. هنگامی که آیه «وَصالِحُ الْمُؤْمِنِینَ...»(۷) نازل شد،

رسول خداصلی الله علیه وآله فرمود:

«یا عَلِی! أَنْتَ صالِحُ الْمُؤْمِنِینَ»؛(۸)

«ای علی! تو شایسته ترین مؤمنان هستی».

در جای دیگر فرمود:

«إِنَّ عَلِیاً بابُ الْهُدی بَعْدِی وَالدّاعِی إِلی رَبّی وَهُوَ صالِحُ الْمُؤْمِنِینَ»؛(۹)

«همانا علی علیه السلام باب هدایت بعد از من، و دعوت گر به سوی خدا و شایسته ترین مؤمنان است».

در زیارت مطلقه آن حضرت آمده است:

«اَلسَّلامُ عَلی صالِحِ الْمُؤْمِنِینَ»؛(۱۰)

«سلام بر شایسته ترین مؤمنان».

۶۷ الصِّراطُ الْمُسْتَقِیمُ

رسول خداصلی الله علیه وآله خطاب به علی علیه السلام فرمود:

«أَنْتَ الطَّرِیقُ الْواضِحُ، وَأَنْتَ الصِّراطُ الْمُسْتَقِیمُ»؛(۱۱)

۱- ۱۸۳. سوره طه، آیه ۱۳۵.

۲- ۱۸۴. بحارالانوار، ج ۲۴، ص ۱۵۰؛ تأویل الآیات، ص ۳۱۷.

۳- ۱۸۵. الاقبال، ص ۶۱۰؛ مفاتیح الجنان، زیارت امیرالمؤمنین در روز میلاد پیامبر.

۴- ۱۸۶. سوره توبه، آیه ۱۱۹.

۵- ۱۸۷. بحارالانوار، ج ۳۵، ص ۴۶ و ج ۳۳، ص ۲۸۲؛ بشاره المصطفی، ص ۱۳. الدرّ المنثور، ج ۵، ص ۱۸۶؛ تفسیر الکشف والبیان، ج ۵، ص ۱۰۹.

۶- ۱۸۸. من لا یحضره الفقیه، ج ۲، ص ۵۸۹؛ کامل الزیارات، ص ۴۴؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

۷- ۱۸۹. سوره تحریم، آیه ۴.

۸- ۱۹۰. بحارالانوار، ج ۳۶، ص ۳۰؛ تفسیر فرات، ص ۴۸۹. الدرّ المنثور، ج ۱۰، ص ۵۷؛ الکشف والبیان، ج ۹، ص ۳۴۹.

۹- ۱۹۱. امالی صدوق، ص ۳۱؛ روضه الواعظین، ج ۱، ص ۱۰۰؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۳، ص ۷۷.

۱۰- ۱۹۲. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۲۸۷؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

۱۱- ۱۹۳. بحارالانوار، ج ۳۸، ص ۱۰۰؛ امالی صدوق، ص ۳۰۶.

«ای علی! تو طریق واضح هستی و تو صراط مستقیم می باشی».

جابر انصاری گوید: پیامبر خداصلی الله علیه وآله اصحابش را حاضر کرده و با اشاره به علی علیه السلام فرمود:

«هذا صِراطٌ مُسْتَقِیمٌ فَاتَّبِعُوهُ»؛(۱)

«علی صراط مستقیم است، پس اطاعتش کنید».

«وَإِنَّهُ فِی أُمِ ّالْکِتابِ لَدَینا لَعَلِی حَکِیمٌ»؛(۲)

«و آن در امّ الکتاب (لوح محفوظ) نزد ما بلندپایه و استوار است».

امام صادق علیه السلام در مورد این آیه فرمود:

«وَهُوَ أَمِیرُ الْمُؤْمِنِینَ فِی أُمِ ّالْکِتابِ فِی قَوْلِهِ «اِهْدِنا الصِّراطَ الْمُسْتَقِیمَ»»؛(۳)

«مراد آیه، علی علیه السلام است که خداوند در سوره حمد فرموده: «ما را به راه راست هدایت کن»».

و در فرازی از زیارت آن حضرت آمده:

«اَلسَّلامُ عَلی صِراطِ اللَّهِ الْمُسْتَقِیم»؛(۴)

«سلام بر آن که صراط مستقیم خداوند است».

۶۸ الصِّهْرُ

صهر به معنای داماد است.

«وَهُوَ الَّذِی خَلَقَ مِنَ الْمآءِ بَشَراً فَجَعَلَهُ نَسَباً وَصِهْراً»؛(۵)

«او کسی است که از آب، انسانی را آفرید؛ سپس او را نسب و سبب قرار داد».

ابن عباس گوید: هنگامی که این آیه نازل شد، پیامبرصلی الله علیه وآله دخترش را به عقد علی علیه السلام درآورد.

«فَکانَ لَهُ نَسَباً وَصِهْراً»؛

«پس هم پسرعمویش بود و هم دامادش».

و خود حضرت فرمود:

«أَنَا الصِّهْرُ يقُولُ اللَّهُ عَزَّوَجَلَّ «وَهُوَ الَّذِى خَلَقَ مِنَ الْمآءِ بَشَراً فَجَعَلَهُ نَسَباً وَصِهْراً»»؛(۶)

«من همان صهر هستم که خدای تعالی در قرآن کریم به آن اشاره فرموده است».

۶۹ الطَّرِيقَهُ

«وَأَلَّوِ اسْتَقامُوا عَلَى الطَّرِيقَهِ لَأَسْقَيناهُمْ مآءً غَدَقاً»؛(۷)

«اگر آنها (جنّ و انس) در راه ایمان استقامت ورزند، با آب فراوان سیرابشان می کنیم».

از امام باقرعلیه السلام نقل شده: مراد از طریقه در آیه شریفه، ولایت علی و اوصیاعلیهم السلام است.(۸)

۷۰ الطُّورُ

«وَالطُّورِ* وَكِتابٍ مَسْطُورٍ* فِى رَقٍ مَنْشُورٍ»؛(۹)

«سوگند به کوه طور، و کتابی که نوشته شده، در شماره ای گسترده».

در زیارت مطلقه امیرمؤمنان علیه السلام، با اشاره به این آیه شریفه، به آن حضرت خطاب شده و این گونه شهادت می دهیم:

۱- ۱۹۴. بحارالانوار، ج ۳۵، ص ۳۶۵.

۲- ۱۹۵. سوره زخرف، آیه ۴.

۳- ۱۹۶. بحارالانوار، ج ۳۵، ص ۳۷۳.

۴- ۱۹۷. بحارالانوار، ج ۹۸، ص ۳۰۱؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

۵- ۱۹۸. سوره فرقان، آیه ۵۴.

۶- ۱۹۹. بحارالانوار، ج ۳۵، ص ۴۶؛ معانی الاخبار، ص ۵۸.

۷- ۲۰۰. سوره جن، آیه ۱۶.

۸- ۲۰۱. بحارالانوار، ج ۲۴، ص ۱۰۱؛ اصول کافی ج ۱، ص ۲۲۰.

۹- ۲۰۲. سوره طور، آیات ۱ - ۳.

«أَشْهَدُ أَنَّکَ الطُّورُ وَالْکِتابُ الْمَسْطُورُ»؛(۱)

«گواهی می دهم که تو نور طور و حقیقت کتاب مسطور هستی».

۷۱ طُورُ سِینِینَ

امام صادق علیه السلام در مورد آیه شریفه:

«وَالتِّینِ وَالزَّیتُونِ * وَطُورِ سِینِینَ * وَهذَا الْبَلَدِ الْأَمِینِ»(۲) فرموده است:

«وَالتِّینُ الْحَسَنُ وَالزَّیتُونُ الْحُسَینُ وَطُورُ سِینِینَ أَمِیرُ الْمُؤْمِنِینَ وَهذَا الْبَلَدُ الْأَمِینُ ذاکَ رَسُولُ اللَّهِ»؛(۳)

«مراد از تین امام حسن علیه السلام است و زیتون امام حسین علیه السلام است، و طور سینین نیز امیرمؤمنان علیه السلام و شهر امین هم رسول خداصلی الله علیه وآله است».

۷۲ الظِّلُّ

سایه و خنکای بهشت.

همچنین مراجعه شود به: الْبَصِیرُ [۱۹]

۷۳ عَذابُ یوْمِ الظُّلَّهِ

امام علی علیه السلام با توجّه به آیه «فَکَذَّبُوهُ فَأَخَذَهُمْ عَذابُ یوْمِ الظُّلَّهِ إِنَّهُ کانَ عَذابَ یوْمٍ عَظِیمٍ»؛(۴)

«سرانجام او را تکذیب کردند، و عذاب روز سایبان (سایبانی از ابر صاعقه خیز) آنها را فراگرفت؛ یقیناً آن عذاب روز بزرگی بود».

فرموده است: «أَنَا عَذابُ یوْمِ الظُّلَّهِ»؛(۵)

«من همان عذاب فراگیر برای کافران هستم».

۷۴ الْعُرْوَهُ الْوُثْقی

دستگیره و حلقه محکم.

«لاـ إِکْراهَ فِی الـدِّینِ قَـدْ تَبینَ الرُّشْـدُ مِنَ الْغَی ـّفَمَنْ یکْفُرْبِالطّـاغُوتِ وَیؤْمِنْ بِاللَّهِ فَقَدْاِسْـتَمْسَکَ بِالْعُرْوَهِ الْوُثْقی لَا انْفِصامَ لَها وَاللَّهُ سَمِیعٌ عَلِیمٌ»؛(۶)

«در قبـول دیـن، اکراهی نیسـت؛ زیرا راه درست از راه انحرافی، روشن شـده. بنـابراین، هرکس به طـاغوت (بت و شـیطان و هر موجـود طغیـان گر) کـافر شـود و به خـدا ایمـان آورد، به دسـتگیره محکمی چنـگ زده است، که گسسـتن برای آن نیست. و خداوند، شنوا و داناست».

«وَمَنْ یسْلِمْ وَجْهَهُ إِلَی اللَّهِ وَهُوَ مُحْسِنٌ فَقَدِ اسْتَمْسَکَ بِالْعُرْوَه الْوُثْقی وَ إِلَی اللَّهِ عاقِبَهُالْأُمُورِ»؛(۷)

«هرکس روی خود را تسـلیم خـدا کند در حالی که نیکوکار باشد، به دسـتگیره و تکیه گاه محکمی چنگ زده؛ و عاقبت همه کارها به سوی خداست».

رسول خداصلی الله علیه وآله به امیرمؤمنان علیه السلام فرمود:

«أَنْتَ الْعُرْوَهُ الْوُثْقَی الَّتِی لَانْفِصامَ لَها»؛(۸)

«تو همان دستگیره محکم الهی هستی که هیچ گسستی ندارد».

چنان که خود آن حضرت فرمود:

«أَنَا الْعُرْوَهُ الْوُثْقی وَکَلِمَهُ التَّقْوی ؛(۹)

«من دستگیره محکم و کلمه تقوای الهی هستم».

۱- ۲۰۳. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۱؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

۲- ۲۰۴. سوره تین، آیات ۱ تا ۳.

۳- ۲۰۵. بحارالانوار، ج ۲۴، ص ۱۰۵؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۱، ص ۳۰۱. شواهد التنزیل، ج ۲، ص ۴۵۶.

۴- ۲۰۶. سوره شعراء، آیه ۱۸۹.

۵- ۲۰۷. بحارالانوار، ج ۲۶، ص ۵.

۶- ۲۰۸. سوره بقره، آیه ۲۵۶.

۷- ۲۰۹. سوره لقمان، آیه ۲۲.

۸- ۲۱۰. کشف الیقین، ص ۴۶۶؛ طرائف، ج ۲، ص ۵۲۱.

۹- ۲۱۱. امالی صدوق، ص ۳۸؛ بحارالانوار، ج ۳۹، ص ۳۳۵.

و در زيارت آن حضرت گفته مى شود:

«اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَصَلِّ عَلى عَبْدِكَ وَأَمِينِكَ الْأَوْفى وَعُرْوَتِكَ الْوُثْقى ؛(۱)

«خدايا درود فرست بر محمّد و آل محمّد و بر بنده ات كه امين باوفا و دستگيره محكم توست».

۷۵ عَلِى حَكِيمٌ

امام صادق عليه السلام در مورد آيه شريفه «اهْدِنا الصِّراطَ الْمُسْتَقِيمَ» فرمود:

«هُوَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ عليه السلام وَمَعْرِفَتُهُ وَالدَّلِيلُ عَلى أَنَّهُ أَمِيرُالْمُؤْمِنِينَ، قَوْلُهُ عَزَّوَجَلَّ: «وَإِنَّهُ فِى أُمِّ الْكِتابِ لَدَينا لَعَلِى حَكِيمٌ»(۲) وَهُوَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ فِى أُمِّ الْكِتابِ فِى قَوْلِهِ: «اهْدِنا الصِّراطَ الْمُسْتَقِيمَ»»؛(۳)

«صراط مستقيم خدا، اميرمؤمنان و معرفت آن حضرت است. و دليل بر اينكه على عليه السلام اميرمؤمنان است، فرمايش خداوند متعال است كه فرمود: «او در امّ الكتاب و در نزد ما «على حكيم» است» و لذا او اميرمؤمنان است، در امّ الكتاب كه فرموده است: «ما را به سوى راه راست هدايت فرما»».

۷۶ الْقائِمُ

قيام كننده؛ مراد كسى است كه براى ياد و عبادت خداوند قيام مى كند و از آخرت ترسان است. و امام على عليه السلام نيز چنين بوده.

«أَمَّنْ هُوَ قانِتٌ آناءَ اللَّيلِ ساجِداً وَقآئِماً يحْذَرُ الْآخِرَةَ»؛(۴)

«(آيا چنين كسى باارزش است) يا كسى كه در ساعات شب به عبادت مشغول است و در حال سجده و قيام، از عذاب آخرت مى ترسد و به رحمت پروردگارش اميدوار است؟!».

چنان كه در احاديث وارد شده: اين آيه شريفه در مورد على عليه السلام نازل شده است.(۵)

راوى مى گويد: من يك شبانه روز همراه و ملازم اميرمؤمنان عليه السلام بودم، تمام ساعات را به عبادت و نماز و ذكر خدا و خدمت بندگان خدا مشغول بود.

۷۷ الْقانِتُ

عبادت كننده و مطيع محض. چنان كه از انس بن مالك نقل شده:

««أَمَّنْ هُوَ قانِتٌ آناءَ اللَّيلِ ساجِداً وَقآئِماً يحْذَرُ الْآخِرَةَ» نُزِلَتْ فِى أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ»؛(۶)

«این آیه در مورد علی علیه السلام نازل شده است».

۷۸ الْقُرْآنُ

«ق وَ الْقُرآنِ الْمَجِیدِ»(۷)

امیرمؤمنان علیه السلام در بیانی در تفسیر این آیه شریفه فرمود:

«أَنَا ق وَالقُرآنُ الْمَجِیدُ»؛(۸)

«من ق و قرآن مجید هستم».

و مراد این است که من قرآن مجسّم هستم.

۱- ۲۱۲. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۷؛ مفاتیح الجنان، زیارت مخصوصه امیرالمؤمنین..

۲- ۲۱۳. سوره زخرف، آیه ۴.

۳- ۲۱۴. بحارالانوار، ج ۳۵، ص ۳۷۳؛ تفسیر قمی، ج ۱، ص ۲۸.

۴- ۲۱۵. سوره زمر، آیه ۹.

۵- ۲۱۶. بحارالانوار، ج ۳۵، ص ۳۷۳؛ تأویل الآیات، ص ۵۰۱.

۶- ۲۱۷. بحارالانوار، ج ۳۵، ص ۳۷۵؛ تأویل الآیات، ص ۵۰۱. تفسیرقمی، ص ۵۷۵؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۲،ص ۱۲۴.

۷- ۲۱۸. سوره ق، آیه ۱.

۸- ۲۱۹. الفضایل، ص ۱.

۷۹ الْقَلَمُ

«ن وَالْقَلَمِ وَما يسْطُرُونَ»(۱)

محمّد بن فضـيل گويد: از امام كاظم عليه السـلام در تفسير آيه پرسيدم، فرمود: "ن" اسم رسول خداصلى الله عليه وآله است و "القلم" اسم اميرالمؤمنين عليه السلام است.(۲)

۸۰ قَلِيلٌ مِنَ الْآخِرينَ

در احاديث معصومين عليهم السـلام به اميرمؤمنان عليه السـلام تفسير شـده است. امام صادق عليه السـلام در مورد آيه «ثُلَّهٌ مِنَ الْأَوَّلِينَ * وَقَلِيلٌ مِنَ الْآخِرِينَ»(۳) فرمود:

«ثُلَّهٌ مِنَ الْأَوَّلِينَ اِبْنُ آدَمَ الْمَقْتُولُ وَمُؤْمِنُ آلِ فِرْعَوْنَ وَقَلِيلٌ مِنَ الْآخِرِينَ عَلِى بْنُ أَبِى طالِبٍ»؛(۴)

«مراد از گروهى از اولين همانـا فرزنـد مقتول آدم (هابيـل) است و نيز مؤمن آل فرعون، و امّا منظور از "قليل من الآخرين" امام على عليه السلام است».

۸۱ الْقَمَرُ

رسول خداصلى الله عليه وآله با توجّه به آيه قرآن، فرمود:

«إِذا فَقَدْتُمُ الشَّمْسَ فَتَمَسَّكُوا بِالْقَمَرِ... أَمَّا الشَّمْسُ فَأَنَا وَأَمَّا الْقَمَرُ فَعَلِى»؛(۵)

«هرگاه خورشيدرا نيافتيد به ماه تمسّك جوييد و بدانيد كه من خورشيدم و على نيز ماه است».

۸۲ الْقَوْلُ الثّابِتُ

آيه شريفه مى فرمايد:

«يثَبِتُ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا بِالْقَوْلِ الثّابِتِ فِى الْحَياهِ الدُّنْيا وَفِى الْآخِرَهِ»؛(۶)

«خداونـد كسـانى را كه ايمـان آوردنـد، به خـاطر گفتـار و اعتقاد ثابتشان، هم در اين جهان، و هم در سـراى ديگر اسـتوار مى دارد».

از ابن عباس نقل شده: مراد از قول ثابت ولايت اميرمؤمنان عليه السلام است.(۷)

۸۳ الْكِتابُ

«ذلِكَ الْكِتابُ لا رَيبَ فِيهِ هُدى لِلْمُتَّقِينَ»؛(۸)

«آن کتاب باعظمتی است که شک در آن راه ندارد؛ و مایه هدایت پرهیزکاران است».

امام باقرعلیه السلام در مورد این آیه شریفه فرمود:

«اَلْکِتابُ أَمیرُ الْمُؤْمِنِینَ لا شَکَّ فِیهِ أَنَّهُ إمامٌ»؛(۹)

«مراد از کتاب، امیرمؤمنان علیه السلام است که هیچ شکی در آن نیست که او امام است».

۸۴ الْکِتابُ الْمَسْطُورُ

کتـاب مسـطور؛ کتاب مکتوب و نوشـته شـده. این عنوان با توجّه به آیه اول و دوم سوره طور به امیرمؤمنان علیه السـلام نسـبت داده شد، چنان که در یکی از زیارات آن حضرت آمده:

«أَشْهَدُ أَنَّکَ الطُّورُ وَالْکِتابُ الْمَسْطُورُ»؛(۱۰)

«گواهی می دهم که طور و کتاب مسطور تویی».

ص:۲۶

۱- ۲۲۰. سوره قلم، آیه ۱.

۲- ۲۲۱. بحارالانوار، ج ۳۶، ص ۱۶۵.

۳- ۲۲۲. سوره واقعه، آیات ۱۳ و ۱۴.

۴- ۲۲۳. بحارالانوار، ج ۳۸، ص ۲۳۰؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۲، ص ۶؛تفسیرفرات ص ۴۶۵؛ شواهدالتنزیل ج ۲،ص ۲۹۹.

۵- ۲۲۴. بحارالانوار، ج ۳۶، ص ۲۸۹.

۶- ۲۲۵. سوره ابراهیم، آیه ۲۷.

۷- ۲۲۶. بحارالانوار، ج ۳۶، ص ۱۴۱؛ تفسیر فرات، ص ۲۲۰. شواهد التنزیل، ج ۱، ص ۴۱۰.

۸- ۲۲۷. سوره بقره، آیه ۲.

۹- ۲۲۸. بحارالانوار، ج ۲۴، ص ۳۵۱؛ تأویل الآیات، ص ۳۳.

۱۰- ۲۲۹. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۱.

تو حامل لفظ و معنای کتاب، و عمل کننده به محتوای آن و جایگاه کتاب مسطور می باشی.(۱)

۸۵ الْکِتابُ النّاطِقُ

«هذا کِتابُنا ینْطِقُ عَلَیکُمْ بِالْحَقِ»؛(۲)

«این کتاب ماست که با شما به حق سخن می گوید (و اعمال شما را بازگو می کند)».

با توجّه به این آیه شریفه گفته شده: مراد از این کتاب ناطق، امیرالمؤمنین علیه السلام است.(۳)

۸۶ اللِّسانُ

«وَلِساناً وَشَفَتَینِ»(۴)

امام باقرعلیه السلام فرمود: «لسان، امیرمؤمنان علیه السلام است و شفتین یعنی حسن و حسین علیهما السلام».(۵)

۸۷ اللِّسانُ الصِّدْقُ

زبان راست گو.

پیامبرصلی الله علیه وآله در مورد آیه «وَجَعَلْنا لَهُمْ لِسانَ صِدْقٍ عَلِیاً»(۶) به علی علیه السلام فرمود:

«تو لسان صدقی که به ولایت تو هدایت شوند».(۷)

۸۸ مُؤْتِی الزَّکاهِ

کسی که زکات پرداخت کرده و انفاق نموده.

«إِنَّما وَلِیکُمُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَالَّذِینَ آمَنُوا اَلَّذِینَ یقِیمُونَ الصَّلاهَ وَیؤْتُونَ الزَّکاهَ وَهُمْ راکِعُونَ»؛(۸)

«سرپرست و ولی شما، تنها خداست و پیامبر او و آنها که ایمان آورده اند؛ همانها که نماز را برپا می دارند، و در حال رکوع، زکات می دهند».

این آیه شریفه در شأن آن حضرت نازل شد. امیرمؤمنان علیه السلام در مسجد، در حال نماز و هنگام رکوع انگشتر خود را به سائل داد.(۹)

۸۹ الْمُؤَذِّنُ

مؤذّن از اذان و به معنای اعلان کننده است. امیرمؤمنان علیه السلام فرمود:

«أَنَا الْمُؤَذِّنُ فِی الدُّنْیا وَالْآخِرَهِ، قالَ اللَّهُ تَعالی «فَأَذَّنَ مُؤَذِّنٌ بَینَهُمْ أَنْ لَعْنَهُاللَّهِ عَلَی الظَّالِمِینَ»(۱۰) أَنَا ذلِکَ الْمُؤَذِّنُ»؛(۱۱)

«من مؤذن در دنیا و آخرت هستم، همان که خداوند فرموده: مؤذن اعلان می کند که لعنت خدا بر ظالمان باد، من آن مؤذن هستم».

ابن عباس نیز در مورد این آیه روایت کرده:

«وَالْمُؤَذِّنُ یوْمَئِذٍ مِنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ أَمِیرُ الْمُؤْمِنِینَ»؛(۱۲)

«مؤذن از جانب خداوند و رسولش در آن روز، امیرمؤمنان علیه السلام است».

۹۰ الْمُؤْمِنُ

ابن عباس می گوید: بین علی بن ابی طالب علیه السلام و ولید بن عقبه مشاجره سختی پیش آمد. ولید خطاب به علی علیه السلام گفت:

۱- ۲۳۰. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۱۵.

۲- ۲۳۱. سوره جاثیه، آیه ۲۹.

۳- ۲۳۲. مشارق انوار الیقین، ص ۱۳۵.

۴- ۲۳۳. سوره بلد، آیه ۹.

۵- ۲۳۴. بحارالانوار، ج ۲۴، ص ۲۸۳؛ تأویل الآیات، ص ۷۷۲.

۶- ۲۳۵. سوره مریم، آیه ۵۰.

۷- ۲۳۶. تنبیه الغافلین، ص ۱۰۷.

۸- ۲۳۷. سوره مائده، آیه ۵۵.

۹- ۲۳۸. الکشاف، ج ۲، ص ۳۸.

۱۰- ۲۳۹. سوره اعراف، آیه ۴۴؛ «در این هنگام، ندادهنده ای در میان آنها ندا می دهد: «لعنت خدا بر ستمگران باد».

۱۱- ۲۴۰. بحارالانوار، ج ۳۵، ص ۴۵.

۱۲- ۲۴۱. بحارالانوار، ج ۳۶، ص ۱۳۸؛ تفسیر فرات، ص ۱۵۸.

«أَنَا أَحَدُّ مِنْکَ سَناناً وَأَبْسَطُ مِنْکَ لِساناً وَأَمْلَأَ لِلْکَتِیبَهِ مِنْکَ»؛(۱)

«تیراندازی من از تو دقیق تر و زبانم از تو بازتر و فصیح تر و نویسندگی من از تو بهتر است».

علی علیه السلام در پاسخ فرمود:

«اُسْکُتْ فَإِنَّما أَنْتَ فاسِقٌ»؛

«ساکت باش که تو فاسق هستی».

آن گاه این آیه شریفه نازل شد:

«أَفَمَن کانَ مُؤْمِناً کَمَنْ کانَ فاسِقاً لا یسْتَوُونَ»؛(۲)

«آیا کسی که مؤمن است همانند کسی است که فاسق است».(۳)

و هنگامی که ولید داشت از امیرالمؤمنین علیه السلام بدگویی می کرد، امام حسن علیه السلام فرمود:

«کَیفَ تَشْتَمُ عَلِیاً وَقَدْ سَمّاهُ اللَّهُ مُؤْمِناً فِی عَشْرِ آیاتٍ وَسَمّاکَ فاسِقاً؟»؛(۴)

«چطور به علی علیه السلام بد می گویی؛ در حالی که خدای تعالی در ده آیه قرآن، او را مؤمن و تو را فاسق نامیده است».

۹۱ الْمُؤْمِنُونَ

«... ثُمَّ أَنْزَلَ اللَّهُ سَکِینَتَهُ عَلی رَسُولِهِ وَعَلَی الْمُؤْمِنِینَ»؛(۵)

«... سپس خدای تعالی آرامش و سکینه خود را بر پیامبرش و بر مؤمنان نازل کرد».

«هُوَ الَّذِی أَیدَکَ بِنَصْرِهِ وَبِالْمُؤْمِنِینَ»؛(۶)

«او همان کسی است که تو را با یاری خود و مؤمنان تقویت کرد».

گفته شده: مراد از «المؤمنون» در این دو آیه، علی علیه السلام و پیروان او هستند.(۷) خداوند با نصرت خود و کمک امیرمؤمنان علیه السلام، پیامبرصلی الله علیه وآله را یاری و پیروز گردانید.(۸)

۹۲ ما أُنْزِلَ

«یا أَیهَا الرَّسُولُ بَلِّغْ ما أُنْزِلَ إِلَیکَ مِنْ رَبِّکَ وَإِنْ لَمْ تَفْعَلْ فَما بَلَّغْتَ رِسالَتَهُ وَاللَّهُ یعْصِمُکَ مِنَ النّاسِ إِنَّ اللَّهَ لا یهْدِی الْقَوْمَ الْکافِرِینَ»؛(۹)

«ای پیامبر! آنچه را که از طرف پروردگارت بر تو نازل شده، کاملاً (به مردم) برسان! و اگر نکنی، رسالت او را انجام نداده ای! و خدای تعالی تو را از خطرات احتمالی مردم نگاه می دارد، و خدای تعالی جمعیت کافران (لجوج) را هدایت نمی کند».

رسول خداصلی الله علیه وآله در مورد جانشین خود بارها فرموده بود، تا این آیه نازل شد که اعلان عمومی شود.(۱۰)

ص:۲۸

۱- ۲۴۲. تفسیر الطبری، ج ۲۰، ص ۱۸۷؛ البحر المحیط، ج ۹، ص ۱۲۲.

۲- ۲۴۳. سوره سجده، آیه ۱۸.

۳- ۲۴۴. بحارالانوار، ج ۳۵، ص ۳۳۸؛ تفسیر القمی، ج ۲، ص ۱۷۰. شواهد التنزیل، ج ۱، ص ۵۷۵؛ تفسیر القرطبی، ج ۶، ص ۲۳۱؛ الاتقان، ج ۲، ص ۳۹۱؛ الدرّ المنثور، ج ۸، ص ۱۱۵؛ البحر المحیط، ج ۹، ص ۱۲۲؛ تفسیر الکشف والبیان، ج ۸ ص ۳۳۳.

۴- ۲۴۵. بحارالانوار، ج ۳۵، ص ۳۳۹؛ احتجاج، ج ۱، ص ۲۷۶.

۵- ۲۴۶. سوره توبه، آیه ۲۶.

۶- ۲۴۷. سوره انفال، آیه ۶۲.

۷- ۲۴۸. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۶۴.

۸- ۲۴۹. بحارالانوار، ج ۲۷، ص ۱۰؛ و ج ۳۶، ص ۵۴.

۹- ۲۵۰. سوره مائده، آیه ۶۷.

۱۰ - ۲۵۱. مسند احمد، ج ۱، ص ۱۱۸؛ الصواعق المحرقه، ص ۲۵؛ تفسیر الکشف والبیان، ج ۴، ص ۹۲؛ المستدرک علی الصحیحین، ج ۳، ص ۵۳۳؛ تفسیر آلوسی، ج ۵، ص ۷۲.

پس در روز غدیر فرمود: «مَنْ كُنْتُ مَوْلاهُ فَهذا عَلِی مَوْلاهُ».

آن گاه كه از همه بیعت گرفت، و فرمود: «فَلْیبَلِّغِ الشّاهِدُ الْغائِبَ»؛

«هر كس من مولای او هستم، پس این علی علیه السلام مولای اوست... پس حاضران باید این خبر را به غایبان برسانند».

۹۳ الْمُبْتَلی بِهِ

«إِنَّما یبْلُوكُمُ اللَّهُ بِهِ وَلَیبَینَنَّ لَكُمْ یوْمَ الْقِیامَهِ ما كُنْتُمْ فِیهِ تَخْتَلِفُونَ»؛(۱)

«خدای تعالی فقط شما را با این وسیله آزمایش می كند، و به یقین در روز قیامت، آنچه را در آن اختلاف داشتید، برای شما روشن می سازد».

امام صادق علیه السلام در این باره فرمود: مردم به وسیله امیرالمؤمنین علیه السلام امتحان می شوند.(۲)

۹۴ الْمُتَصَدِّقُ فِی الْمِحْرابِ

امام علی علیه السلام مصداق و شأن نزول این آیه است كه فرمود:

«إِنَّما وَلِیكُمُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَالَّذِینَ آمَنُوا الَّذِینَ یقِیمُونَ الصَّلاهَ وَیؤْتُونَ الزَّكاهَ وَهُمْ راكِعُونَ»؛(۳)

«سرپرست و ولی شما، تنها خداست و پیامبر او و آنها كه ایمان آورده اند؛ همانها كه نماز را برپا می دارند، و در حال ركوع، زكات می دهند».

حضرت علی علیه السلام در مسجد، در حال ركوع نماز بود كه گدایی وارد شد، از مردم تقاضا كرد؛ ولی كسی جوابش نداد، امام با دستش اشاره كرد و انگشتر خود را به سائل داد.(۴)

امام صادق علیه السلام نیز در زیارتش فرمود:

«اَلسَّلامُ عَلَیكَ أَیهَا الْمُتَصَدِّقُ بِالْخاتَمِ فِی الْمِحْرابِ»؛(۵)

«سلام بر تو ای آقایی كه انگشتر خود را در محراب عبادت و نماز به سائل صدقه دادی».

۹۵ الْمَثَلُ الْأَعْلی

«وَلِلَّهِ الْمَثَلُ الْأَعْلی وَهُوَ الْعَزِیزُ الْحَكِیمُ»؛(۶)

«و برای خدا، صفات عالی است؛ و او قدرت مند و حكیم است».

و رسول خداصلی الله علیه وآله در این باره فرمود:

«یا عَلِی! أَنْتَ حُجَّهُ اللّهِ.. وَأَنْتَ الْمَثَلُ الْأَعَلی ؛(۷)

«ای علی! تو حجت خدایی... تو مثل و صفت عالی خدا می باشی».

و در زیارت آن حضرت سلام می دهیم:

«اَلسَّلامُ عَلَیکَ یا حِجابَ الْوَری وَالدَّعْوَهُ الْحُسْنی وَالْآیهُ الْکُبْری وَالْمَثَلُ الْأَعْلی ؛(۸)

سلام بر تو ای حجاب آفرینش... و دعوت حسنای الهی و آیت کبرای خدا و مثل اعلای او».

۹۶ الْمُجاهِدُ

جهاد کننده در راه خدا. کسی که در کارهای مشکل، سعی و کوشش و تلاش می کند.

۱- ۲۵۲. سوره نحل، آیه ۹۲.
۲- ۲۵۳. بحارالانوار، ج ۳۶، ص ۱۷۰.
۳- ۲۵۴. سوره مائده، آیه ۵۵.
۴- ۲۵۵. الدرّ المنثور، ج ۳، ص ۴۰۴؛ الکشاف، ج ۲، ص ۳۸؛ تفسیرآلوسی ج ۵، ص ۲۸؛ تفسیر ابن کثیر ج ۲، ص ۱۳۹.
۵- ۲۵۶. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۷۳؛ اقبال الاعمال، ص ۶۰۸؛ مفاتیح الجنان، زیارت امیرالمؤمنین روز میلاد پیامبر.
۶- ۲۵۷. سوره نحل، آیه ۶۰.
۷- ۲۵۸. بحارالانوار، ج ۳۶، ص ۴؛ عیون اخبارالرضا ج ۲، ص ۶.
۸- ۲۵۹. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۴۸.

این کلمه بیشتر با عنوان «مجاهـد فی سبیل اللّه» به کار رفته و از القابی است که خـدای متعال برای امیرمؤمنان علیه السـلام بیان فرموده است:

«ذاکَ الْمُجاهِدُ فِی سَبِیلِی وَالْمُقاتِلُ لِناکِثِی عَهْدِی وَالْقاسِطِینَ فِی حُکْمِی وَالْمارِقِینَ مِنْ دِینِی»؛(۱)

«او کسـی است که در راه من جهاد می کند، و با پیمان شکنان عهد من جنگ می نماید، و با ظالمان و خوارج نیز قتال خواهد کرد».

چنان که در دعای عید غدیر نیز در توصیف آن حضرت آمده است:

«وَالْمُجاهِدِ فِی سَبِیلِکَ، لَمْ تَأْخُذْهُ فِیکَ لَوْمَهُ لآئِمٍ»؛(۲)

«او مجاهد در راه توست، او کسی است که هیچ گونه سرزنشی در وی تأثیر نداشت».

همچنین مراجعه شود به: الْآمِنُ بِاللّهِ [۳]

۹۷ الْمُحْسِنُ

یکی دیگر از اسامی قرآنی آن حضـرت، «محسن» است، طبق آیه شریفه «وَإِنَّ اللّهَ لَمَعَ الْمُحْسِنِینَ»؛(۳) «و خداوند با نیکوکاران است».

چنان که خود آن حضرت فرمود:

«أَنَا الْمُحْسِنُ یقُولُ اللّهُ عَزَّوَجَلَّ: وَإِنَّ اللّهَ لَمَعَ الْمُحْسِنِینَ»؛(۴)

«من همان محسن هستم که خدای تعالی فرمود: خداوند با نیکوکاران است».

۹۸ الْمُرْتَضی مِنَ الرَّسُولِ

امیرمؤمنان علیه السلام به سلمان فرمود: آیا این آیه را قرائت کرده ای؟

«عالِمُ الْغَیبِ فَلا یظْهِرُ عَلی غَیبِهِ أَحَداً * إِلّا مَنِ ارْتَضی مِنْ رَسُولٍ»؛(۵)

«دانای غیب اوست و کسی را بر اسرار غیبش آگاه نمی سازد مگر رسولانی که آنان را برگزیده».

سلمان گفت: بله، آقای من! امام فرمود: «أَنَا الْمُرْتَضی مِنَ الرَّسُولِ الَّذِی أَظْهَرَهُ عَلی غَیبِهِ»؛(۶)

«من همان کسی هستم که توسط پیامبر انتخاب شده و او را بر علم غیب خود آگاه ساخته است».

۱۹۹ اَلْمَشْهُودُ

یکی دیگر از اسامی امیرمؤمنان علیه السلام در قرآن کریم، مشهود است.

امام صادق علیه السلام در مورد آیه شریفه «وَشاهِدٍ وَمَشْهُودٍ»(۷) فرمود:

«اَلنَّبِی وَأَمِیرُ الْمُؤْمِنِینَ علیهما السلام»؛(۸)

«مراد از شاهد رسول خداصلی الله علیه وآله است و مراد از مشهود نیز امیرمؤمنان علیه السلام است».

در مورد شاهد و مشهود تفاسیر دیگری هم شده؛ مثلاً مراد روز جمعه و روز عرفه است.

در بخشی از زیارت حضرت علیه السلام وارد شده:

«أَشْهَدُ أَنَّکَ... مَضَیت⊓لِلَّذِی کُنْتَ عَلَیهِ شَهِیداً وَشاهِداً وَمَشْهُوداً»؛(۹)

ص:۳۰

۱- ۲۶۰. بحارالانوار، ج ۳۸، ص ۱۰۷؛ امالی صدوق، ص ۵۴۷، مجلس ۸۱، حدیث ۱۷،

۲- ۲۶۱. اقبال الاعمال، ص ۴۹۲؛ مفاتیح الجنان، اعمال غدیر.

۳- ۲۶۲. سوره عنکبوت، آیه ۶۹.

۴- ۲۶۳. بحارالانوار، ج ۳۵، ص ۴۶؛ معانی الاخبار، ص ۵۸.

۵- ۲۶۴. سوره جن، آیه ۲۶ و ۲۷.

۶- ۲۶۵. بحارالانوار، ج ۵۴، ص ۳۴۱.

۷- ۲۶۶. سوره بروج، آیه ۳.

۸- ۲۶۷. بحارالانوار، ج ۳۶، ص ۱۱۵؛ اصول کافی ج ۱، ص ۴۲۵.

۹- ۲۶۸. من لا یحضره الفقیه، ج ۲، ص ۵۸۹؛ المزار، ص ۷۸؛ مفاتیح الجنان، زیارت مخصوصه.

«گواهی می دهم تو بر دین خدا که بر آن بودی از جهان درگذشتی؛ در حالی که شهید شدی و شاهد و مشهود خدا بودی».

۱۰۰ الْمُصَدِّقُ

«وَالَّذِی جآءَ بِالصِّدْقِ وَصَدَّقَ بِهِ أُولئِکَ هُمُ الْمُتَّقُونَ»؛(۱)

«امّا کسی که سخن راست بیاورد و کسی که آن را تصدیق کند، آنان پرهیزکارانند».

امام باقرعلیه السلام فرمود: مراد از «بِالصِّدْقِ» در آیه شریفه رسول خداصلی الله علیه وآله، و مراد از «صَدَّقَ بِهِ» (تصدیق کننده پیامبر) امیرمؤمنان علیه السلام است.(۲)

۱۰۱ مُطْعِمُ الطَّعامِ

«وَیطْعِمُونَ الطَّعامَ عَلَی حُبِّهِ مِسْکِیناً وَیتِیماً وَأَسِیراً»؛(۳)

«و غذای (خود) را با اینکه به آن علاقه و نیاز دارند، به مسکین و یتیم و اسیر می دهند».

این آیه در شأن امیرمؤمنان علیه السلام و خانواده آن حضرت نازل شده، که سه روز روزه گرفتند و هرشب، افطار خود را به مسکین و یتیم و اسیر اطعام دادند.(۴)

امام هادی علیه السلام در زیارت آن حضرت به ایشان چنین خطاب می کند:

«أَنْتَ مُطْعِمُ الطَّعامِ عَلی حُبِّهِ مِسْکِیناً وَیتِیماً وَأَسِیراً لِوَجْهِ اللَّهِ، لا تُرِیدُ مِنْهُمْ جَزآءً وَلا شَکُوراً»؛(۵)

«آن مطعم که در قرآن آمده، تو هستی که به مسکین و یتیم و اسیر اطعام دادی، آن هم به قصد قرب الهی که از ایشان هیچ گونه پاداشی و توقع تشکری نداشتی».

۱۰۲ الْمُنْتَظِرُ

کسی که در انتظار امری است. امام علی علیه السلام منتظر شهادت در راه خدا بود.

در صدر اسلام برخی از دوستان حضرت در جنگ ها به شهادت رسیدند، ایشان نیز آرزو می کرد که به آنان برسد.

این آیه شریفه نازل شد:

«مِنَ الْمُؤْمِنِینَ رِجالٌ صَدَقُوا ما عاهَدُوا اللَّهَ عَلَیهِ فَمِنْهُمْ مَنْ قَضی نَحْبَهُ وَمِنْهُمْ مَنْ ینتَظِرُ وَما بَدَّلُوا تَبْدِیلاً»؛(۶)

«در میان مؤمنان مردانی هستند که بر عهدی که با خدا بستند، صادقانه ایستاده اند؛ بعضی پیمان خود را به آخر بردند (و در راه او شربت شهادت نوشیدند) و بعضی دیگر در انتظارند، و هرگز تغییر و تبدیلی در پیمان خود ندادند».

در احادیث وارد شده: مراد از «من ینتظر» امیرالمؤمنین علیه السلام است؛ چون حمزه و جعفر بن ابی طالب شهید شده بودند و علی علیه السلام در انتظار شهادت بود و خود حضرت قسم یاد کرد که:

۱- ۲۶۹. سوره زمر، آیه ۳۳.

۲ - ۲۷۰. بحارالانوار، ج ۳۵، ص ۴۰۷؛ تأویل الآیات، ص ۵۰۶؛ الافصاح، ص ۱۶۵. تاریخ دمشق، ج ۴۲، ص ۳۵۹؛ تفسیر القرطبی، ج ۱۵، ص ۲۵۶؛ شواهد التنزیل، ج ۲، ص ۱۷۸؛

۳- ۲۷۱. سوره انسان، آیه ۸.

۴- ۲۷۲. تفسیر اللباب، ج ۱۶، ص ۱۳۱؛ تفسیر آلوسی، ج ۲۲، ص ۱۲؛ تفسیر البغوی، ج ۸، ص ۲۹۵.

۵- ۲۷۳. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۶۴؛ مفاتیح الجنان، زیارت مخصوصه امیرالمؤمنین در روز غدیر.

۶- ۲۷۴. سوره احزاب، آیه ۲۳.

«أَنَا وَاللَّهِ الْمُنْتَظِرُ»؛(۱)

«سوگند به خدا! من منتظر (شهادت) هستم».

۱۰۳ الْمُنْتَقِمُ

«فَإِمّا نَذْهَبَنَّ بِکَ فَإِنّا مِنْهُمْ مُنتَقِمُونَ»؛(۲)

«و هرگاه تو را از میان آنها ببریم، حتماً از آنان انتقام خواهیم گرفت».

از جابر و ابن عباس نقل شده است: مراد از منتقمون، در آیه شریفه امیرالمؤمنین علیه السلام است؛ یعنی خدا به وسیله امام انتقام می گیرد.(۳)

۱۰۴ مَنْ طَهَّرَهُ اللَّهُ

کسی که خدای تعالی او را پاك و پاکیزه و دور از گناه قرار داد.

قاطبه علمای شیعه و اکثر مفسّرین اهل سنّت موافق هستند: آیه «إِنَّما یرِیدُ اللَّهُ لِیذْهِبَ عَنْکُمُ الرِّجْسَ أَهْلَ الْبَیتِ وَیطَهِّرَکُمْ تَطْهِیراً»(۴) در شأن علی و فاطمه و فرزندان ایشان علیهم السلام نازل شده است.(۵)

۱۰۵ مَنْ عِنْدَهُ عِلْمُ الْکِتابِ

کسی که تمام علم و دانش قرآن نزد اوست.

«قُلْ کَفی بِاللَّهِ شَهِیداً بَینِی وَبَینَکُمْ وَمَنْ عِنْدَهُ عِلْمُ الْکِتابِ»؛(۶)

«بگو: کافی است خداوند و کسی که علم کتاب نزد اوست، میان من و شما گواه باشند».

از رسول خداصلی الله علیه وآله در مورد این آیه شریفه پرسیدند، فرمود:

«ذاکَ أَخِی عَلِی بْنُ أَبِی طالِبٍ»؛(۷)

«مراد از آن، برادرم علی بن ابی طالب است».

امام صادق علیه السلام نیز فرمود:

«اَلسَّلامُ عَلَیکَ یا مَنْ عِنْدَهُ عِلْمُ الْکِتابِ»؛(۸)

«سلام بر تو ای آنکه دانش تمام کتاب آسمانی و علوم الهی نزد اوست».

۱۰۶ الْمُنْفِقُ

«الَّذِینَ ینْفِقُونَ أَمْوالَهُم بِاللَّیلِ وَالنَّهارِ سِرّاً وَعَلانِیةً فَلَهُمْ أَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَلا خَوْفٌ عَلَیهِمْ وَلا هُمْ یحْزَنُونَ»؛(۹)

«آن کسانی که اموال خود را شب و روز، به صورت پنهانی و آشکارا انفاق می کنند، پاداش و مزدشان نزد پروردگار است؛ نه ترسی دارند، و نه غمگین می شوند».

از ابن عباس نقل شده: این آیه شریفه درباره امیرالمؤمنین علیه السلام نازل شده است.(۱۰)

ص:۳۲

۱- ۲۷۵. بحارالانوار، ج ۲۰، ص ۳۳۲ و ج ۳۱، ص ۳۴۹؛ شواهد التنزیل، ج ۲، ص ۶؛ کشف الغمّه، ج ۱، ص ۳۰۸.

۲- ۲۷۶. سوره زخرف، آیه ۴۱.

۳- ۲۷۷. بحارالانوار، ج ۲۹، ص ۴۵۵؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۳، ص ۲۱۹؛ کشف الیقین، ص ۳۹۹؛ الطرائف ج ۱، ص ۱۴۲. الدرّالمنثور، ج ۹، ص ۹۸؛ المناقب ابن مغازلی، ص ۳۲۰.

۴- ۲۷۸. سوره احزاب، آیه ۳۳.

۵- ۲۷۹. الصواعق المحرقه، ص ۱۴۳؛ تفسیر الکشف والبیان، ج ۸، ص ۳۸؛ ینابیع الموده، ج ۱، ص ۲۹۴.

۶- ۲۸۰. سوره رعد، آیه ۴۳.

۷- ۲۸۱. وسائل الشیعه، ج ۲۷، ص ۱۸۸. تفسیر الکشف والبیان، ج ۵، ص ۳۰۳.

۸- ۲۸۲. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۷۳؛ مفاتیح الجنان، زیارت امیرالمؤمنین در روز میلاد پیامبر.

۹- ۲۸۳. سوره بقره، آیه ۲۷۴.

۱۰- ۲۸۴. الدرّ المنثور، ج ۲، ص ۲۳۶؛ الکشاف، ج ۱، ص ۲۴۳؛ تفسیر ابن کثیر، ج ۱، ص ۷۰۸.

۱۰۷ مَنْ کَفَی اللّهُ بِهِ

کسی که خداوند به وسیله نیرو و قدرت او، دیگران را کفایت کرده. از جمله در جنگ بدر و احزاب و غیره. از ابن مسعود و امام صادق علیه السلام پیرامون آیه «وَکَفَی اللَّهُ الْمُؤْمِنِینَ الْقِتالَ» نیز نقل شده که در شأن آن حضرت نازل شده است.(۱)

امام صادق علیه السلام در زیارت آن حضرت فرمود:

«اَلسَّلامُ عَلَیکَ یا مَنْ کَفَی اللَّهُ الْمُؤْمِنِینَ الْقِتالَ بِهِ یوْمَ الْأَحْزابِ»؛(۲)

«سلام بر تو ای آقایی که خداوند متعال به جهت شجاعت و دلاوری او مسلمانان را از جنگ احزاب نجات داد و مؤمنان را کفایت کرد».

۱۰۸ مَنْ لَهُ حُسْنُ مَآبٍ

«طُوبی لَهُمْ وَحُسْنُ مَآبٍ»؛(۳)

«پاکیزه ترین (در زندگی) نصیبشان است، و بهترین سرانجام ها».

از رسول خداصلی الله علیه وآله، درباره این آیه سؤال شد، حضرت فرمود: این آیه در شأن امیرمؤمنان علیه السلام نازل شده است. و طوبی درختی است که اصل و ریشه آن، در خانه علی علیه السلام در بهشت و شاخه های آن در خانه دیگران است.(۴)

امام صادق علیه السلام در زیارت حضرت فرمود:

«اَلسَّلامُ عَلَیکَ یا مَنْ لَهُ طُوبی وَحُسْنُ مَآبٍ»؛(۵)

«سلام بر تو ای آنکه مقام طوبی (سرفرازی و بهجت) و نیکو منزل رجعت مخصوص اوست».

۱۰۹ مَنْ لَهُ طُوبی

کسی که مقام و درخت طوبی مال او است.

همچنین مراجعه شود به: مَنْ لَهُ حُسْنُ مَآبٍ [۱۰۸]

۱۱۰ مَنْ یشْرِی نَفْسَهُ

کسی که نفس و جانش را با خدا معامله کند.

«وَمِنَ النّاسِ مَنْ یشْرِی نَفْسَهُ ابْتِغآءَ مَرْضاتِ اللّهِ وَاللَّهُ رَؤُوفٌ بِالْعِبادِ»؛(۶)

«بعضـی از مردم باایمان و فـداکار، جان خود را به خاطر خشـنودی خـدا می فروشـند و خـدای تعالی نسـبت به بنـدگان مهربان است».

ابن عباس نقل کرده: این آیه شـریفه در شأن حضـرت علی علیه السـلام نازل شـده، که شب هجرت، در جایگاه پیامبرصـلی الله علیه وآله خوابید. این داستان، به داستان «لیله المبیت» نیز مشهور است.(۷)

۱۱۱ الْمِیزانُ

«اَللَّهُ الَّذِی أَنْزَلَ الْکِتابَ بِالْحَقِ ّوَالْمِیزانَ»؛(۸)

«خداوند کسی است که کتاب را به حق نازل کرد و میزان (سنجش حق و باطل و خبر قیامت) را».

از امام صادق علیه السلام نقل شده که در مورد این آیه فرمود: مراد از میزان، امیرمؤمنان علیه السلام است.

۱- ۲۸۵. مناقب آل ابی طالب، ج ۳، ص ۱۳۴. ینابیع المودّه، ج ۱، ص ۹۳؛ تاریخ دمشق، ج ۴۲، ص ۳۶۰.

۲- ۲۸۶. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۷۳؛ مفاتیح الجنان، زیارت امیرالمؤمنین در روز میلاد پیامبر.

۳- ۲۸۷. سوره رعد، آیه ۲۹.

۴- ۲۸۸. کشف الغمه، ج ۱، ص ۳۲۳؛ مائه منقبه، ص ۱۳۷؛ الیقین، ص ۲۴۹.

۵- ۲۸۹. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۷۳؛ اقبال الاعمال، ص ۶۰۸؛ مفاتیح الجنان، زیارت امیرالمؤمنین روز میلاد پیامبر.

۶- ۲۹۰. سوره بقره، آیه ۲۰۷.

۷- ۲۹۱. تفسیر القرطبی، ج ۳، ص ۲۱؛ تفسیر الثعلبی، ص ۱، ص ۲۳۲.

۸- ۲۹۲. سوره شوری، آیه ۱۷.

همچنین مراد از «میزان» در آیه: «وَالسَّمآءَ رَفَعَها وَوَضَعَ الْمِیزانَ»(۱) امام علی علیه السلام است.(۲)

۱۱۲ النّاسُ

«أَمْ یحْسُدُونَ النّاسَ عَلی ماآتاهُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ»؛(۳)

«یا نسبت به مردم (پیامبر و خاندانش) و برآنچه خدا ازفضلش به آنان بخشیده، حسدمی ورزند؟».

در شرح این آیه شریفه آمده: مراد از الناس، امیرمؤمنان و سایر ائمه علیهم السلام هستند.(۴)

۱۱۳ النَّبَأُ الْعَظِیمُ

خبر مهم و بزرگ. از نام های قرآنی است که رسول خداصلی الله علیه وآله به امیرمؤمنان علیه السلام خطاب کرد: «أَنْتَ النَّبَأُ الْعَظِیمُ»؛(۵)

مراد همان نبأ عظیم است، که در آیه شریفه آمده است:

«عَمَّ یتَسآءَلُونَ * عَنِ النَّبَإِ الْعَظِیمِ * الَّذِی هُمْ فِیهِ مُخْتَلِفُونَ»؛(۶)

«آن ها از چه چیز از یکدیگر سؤال می کنند؟! * از خبر بزرگ و پراهمیت (رستاخیز)! * همان خبری که پیوسته در آن اختلاف دارند».

حضرت نیز فرمود: «وَاللَّهِ أَنَا النَّبَأُ الْعَظِیمُ»؛(۷)

«به خدا قسم من همان خبرمهم و بزرگ هستم».

امام صادق علیه السلام در زیارت آن حضرت فرمود:

«اَلسَّلامُ عَلَیکَ أَیهَا النَّبَأُ الْعَظِیمُ»؛(۸)

«سلام بر تو ای نبأ عظیم».

۱۱۴ النَّجْمُ

«وَعَلاماتٍ وَبِالنَّجْمِ هُمْ یهْتَدُونَ»؛(۹)

«و نیز علاماتی را قرار داد؛ و (شب هنگام) به وسیله ستارگان هدایت می شوند».

پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله به امیرمؤمنان علیه السلام فرموده بود:

«أَنْتَ نَجْمُ بَنِی هاشِمٍ»؛(۱۰)

«تو ستاره درخشان بنی هاشم هستی».

امام باقرعلیه السلام در شرح آیه شریفه فرمود: مراد از نجم در آیه، امیرمؤمنان علیه السلام می باشد.(۱۱)

۱۱۵ النَّصِیرُ

«وَاجْعَلْ لِی مِنْ لَدُنْکَ سُلْطاناً نَصِیراً»؛(۱۲)

«و از جانب خود، سلطان و حجّتی یاری کننده برایم قرار ده».

مراد از نصیر در آیه شریفه، علی علیه السلام است که هم امیر و هم وزیر است.(۱۳)

۱۱۶ نَفْسُ الرَّسُولِ

بارها گفت محمّد که علی جان من است

هم به جان علی و جان محمّد صلوات!

۱- ۲۹۳. سوره الرحمن، آیه ۷.

۲- ۲۹۴. بحارالانوار، ج ۳۵، ص ۳۷۳؛ تفسیرقمی، ج ۲،ص ۲۷۴.

۳- ۲۹۵. سوره نسا، آیه ۵۴.

۴- ۲۹۶. بحار الانوار ج ۹، ص ۱۹۳؛ و ج ۴۰، ص ۸۷؛ تأویل الآیات، ص ۱۳۷.

۵- ۲۹۷. بحارالانوار ج ۳۶،ص ۴؛ عیون اخبارالرضا، ج ۲، ص ۶.

۶- ۲۹۸. سوره نبأ، آیات ۱ - ۳.

۷- ۲۹۹. الصراط المستقیم، ج ۱، ص ۲۷۹؛ الفضائل، ص ۱؛ تأویل الآیات ص ۷۳۵؛ مناقب آل ابی طالب ج ۳، ص ۸۰.

۸- ۳۰۰. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۲۷۹؛ البلدالامین، ص ۲۹۱؛ المزار، ص ۷۸؛ مفاتیح الجنان، زیارت امیرالمؤمنین.

۹- ۳۰۱. سوره نحل، آیه ۱۶.

۱۰- ۳۰۲. تفسیر نورالثقلین، ج ۳، ص ۴۵.

۱۱- ۳۰۳. شواهد التنزیل، ج ۱، ص ۴۲۵.

۱۲- ۳۰۴. سوره اسراء، آیه ۸۰.

۱۳- ۳۰۵. مشارق انوار الیقین، ص ۶۴.

«قُلْ تعالَوْا نَدْعُ أَبْنآءَنا وَأَبْنآءَكُمْ وَنِسآءَنا وَنِسآءَكُمْ وَأَنْفُسَنا وَأَنْفُسَكَمْ ثُمَّ نَبْتَهِلْ فَنَجْعَلْ لَعْنَتَ اللَّهِ عَلَى الْكاذِبِينَ»؛(۱)

«بگو: بیایید ما فرزندان خود را دعوت کنیم، شما فرزندان خود را؛ ما زنان خویش را دعوت نماییم، شما زنان خود را؛ ما از نفوس خود دعوت کنیم، شما هم از نفوس خود؛ آن گاه مباهله کرده و لعنت خدا را بر دروغ گویان قرار دهیم».

این آیه شریفه، به آیه مباهله معروف است، و اشاره دارد به اینکه: امیرالمؤمنین علیه السلام نفس رسول خداصلی الله علیه وآله است.

هنگامی که رسول خداصلی الله علیه وآله فرمود: ما خودمان و جانمان و نفسمان را با خود می آوریم، رسول خداصلی الله علیه وآله از مردان فقط علی را با خودش به مباهله برد. از زنان هم فقط حضرت زهراعلیها السلام، و از فرزندان نیز امام حسن و امام حسین علیه السلام را همراه آورد. پس خداوند متعال نفس النبی را مانند نفس علی قرار داده است.(۲)

پیامبرصلی الله علیه وآله نیز فرمود:

«عَلِی مِنّی وَأَنَا مِنْ عَلِی»؛(۳)

«علی از من است و من از علی هستم».

اگرچه از لحاظ جسمی و مادی، جدای از رسول خداصلی الله علیه وآله است؛ ولی نفس و جان او همان نفس و جان رسول خداصلی الله علیه وآله است.

خود حضرت فرمود:

«عَلِی کَنَفْسِی لا فَرْقَ بَینِی وَبَینَهُ إِلَّا النُّبُوَّهُ»؛(۴)

«علی مانند جان من است، بین من و او هیچ فرقی جز نبوت نیست».

و نیز فرمود:

«عَلِی نَفْسِی وَأَخِی»؛(۵)

«علی نفس من و برادر من است».

۱۱۷ النَّقِیبُ

مانند کفیل و ضمین؛ کسی که در بین قوم اطلاع و آگاهی و معرفتش به مردم و امور آنان از همه بیشتر است.

«وَبَعَثْنا مِنْهُمُ اثْنَی عَشَرَ نَقِیباً»؛(۶)

«و از آنها، دوازده (سرپرست) برانگیختیم».

با توجّه به آیه شریفه، رسول خداصلی الله علیه وآله فرمود:

«مِنْ أَهْلِ بَیتِی اِثْنا عَشَرَ نَقِیباً نُجَباءٌ مُحَدِّثُونَ مُفَهِّمُونَ»؛(۷)

«از اهل بیت من دوازده نقیب نجیب که همه محدّث و مفهّم هستند، خواهد بود».

و امام علی علیه السلام اولین نقیب می باشد و آخر ایشان حضرت مهدی علیه السلام است.(۸)

۱۱۸ النُّورُ

از اسامی قرآنی امیرمؤمنان علیه السلام، نور است.

ص:۳۵

۱- ۳۰۶. سوره آل عمران، آیه ۶۱.

۲- ۳۰۷. منتخب الانوار، ص ۷۰؛ متشابه القرآن، ج ۲، ص ۲۷۷؛ العمده، ص ۱۸۸؛ عیون اخبار الرضا، ج ۱، ص ۲۳۱.

۳- ۳۰۸. بحارالانوار، ج ۳۷، ص ۲۵۴. الفضائل الخمسه من الصحاح السّته، ج ۱، ص ۳۴۱.

۴- ۳۰۹. الصراط المستقیم، ج ۱، ص ۲۵۲؛ موسوعه امام علی، ج ۸، ص ۸۲.

۵- ۳۱۰. بحارالانوار، ج ۳۸، ص ۸۲؛ المناقب خوارزمی ص ۸۹؛

۶- ۳۱۱. سوره مائده، آیه ۱۲.

۷- ۳۱۲. بحارالانوار، ج ۳۶، ص ۲۷۱؛ اصول کافی ج ۱، ص ۵۳۴.

۸- ۳۱۳. مائه منقبه، ص ۷۱.

«فَالَّذِینَ آمَنُوا بِهِ وَعَزَّرُوهُ وَنَصَرُوهُ وَاتَّبَعُوا النُّورَ الَّذِی أَنْزِلَ مَعَهُ أُولئِکَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ»؛(۱)

«پس کسانی که به او ایمان آوردند، و حمایت و یاری اش کردند، و از نوری که با او نازل شده پیروی نمودند، آنان رستگارانند».

ابوبصیر می گوید: امام باقرعلیه السلام در مورد آیه شریفه فرمود:

«اَلُّنورُ هُوَ عَلِی علیه السلام»؛(۲)

«مراد از نور، علی علیه السلام است».

همچنین مراجعه شود به: الْبَصِیرُ [۱۹]

۱۱۹ النُّورُ الْمُبِینُ

«قَدْ جآءَکُمْ بُرْهانٌ مِنْ رَبِّکُمْ وَأَنْزَلْنا إِلَیکُمْ نُوراً مُبِیناً»؛(۳)

«دلیل روشن از طرف پروردگارتان برای شما آمد، و نور آشکاری به سوی شما نازل کردیم».

امام صادق علیه السلام در این باره فرموده: مراد از برهان، محمّدصلی الله علیه وآله است و نور نیز علی علیه السلام است.(۴)

۱۲۰ الْواحِدَهُ

«قُلْ إِنَّما أَعِظُکُم بِواحِدَهٍ أَنْ تَقُومُوا لِلَّهِ مَثْنی وَفُرادی ثُمَّ تَتَفَکَّرُوا ما بِصاحِبِکُمْ مِنْ جِنَّهٍ إِنْ هُوَ إِلّا نَذِیرٌ لَکُم بَینَ یدَی عَذابٍ شَدِیدٍ»؛(۵)

«بگو: شما را تنها به یک چیز اندرز می دهم، و آن اینکه: دو به دو یا یک به یک برای خدا قیام کنید، سپس بیندیشید این دوست و همنشین شما (محمّد) هیچ گونه جنونی ندارد؛ او فقط بیم دهنده شما در برابر عذاب شدید الهی است».

از امام باقرعلیه السلام در مورد این آیه شریفه سؤال شد، فرمود: مراد ولایت علی علیه السلام است.(۶)

۱۲۱ الْوالِدُ

«وَوالِدٍ وَما وَلَدَ»؛(۷)

«و قسم به پدر و فرزند».

از امام صادق علیه السلام در مورد آیه شریفه نقل شده که فرمود: مراد از «والِد» علی علیه السلام است، و «ما وَلَدَ» نیز امامان علیهم السلام هستند.(۸)

همچنین از امام باقرعلیه السلام نقل شده:

«اَلْوالِدُ؛ أَمِیرُ الْمُؤْمِنِینَ، وَما وَلَدَ؛ الْحَسَنُ وَالْحُسَینُ».(۹)

۱۲۲ الْوُدُّ

خدای تعالی فرموده:

«إِنَّ الَّذِینَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصّالِحاتِ سَیجْعَلُ لَهُمُ الرَّحْمنُ وُدّاً»؛(۱۰)

«مسلّماً کسانی که ایمان آورده و کارهای شایسته انجام داده اند، خداوند رحمان محبّتی برای آنان در دلها قرار می دهد».

۱- ۳۱۴. سوره اعراف، آیه ۱۵۷.

۲- ۳۱۵. بحارالانوار، ج ۳۵، ص ۴۰۴.

۳- ۳۱۶. سوره نساء، آیه ۱۷۴.

۴- ۳۱۷. تفسیر قمی، ج ۱، ص ۱۵۹؛ تفسیر فرات، ص ۱۱۶؛ تأویل الآیات، ص ۱۵۰.

۵- ۳۱۸. سوره سبأ، آیه ۴۶.

۶- ۳۱۹. اصول کافی، ج ۱، ص ۴۳۰؛ تفسیر قمی، ج ۲، ص ۲۰۴؛ تفسیر فرات، ص ۳۴۶.

۷- ۳۲۰. سوره بلد، آیه ۳.

۸- ۳۲۱. بحارالانوار، ج ۲۳، ص ۲۶۸؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۳، ص ۱۰۵.

۹- ۳۲۲. بحارالانوار، ج ۲۳، ص ۲۶۹؛ شواهد التنزیل، ج ۳، ص ۴۳۰.

۱۰- ۳۲۳. سوره مریم، آیه ۹۶.

ابوبصیر می گوید: از امام صادق علیه السلام در مورد این آیه پرسیدم، فرمود:

«وِلایهُ أَمِیرِالْمُؤْمِنِینَ هِی الْوُدُّ الَّذِی قالَ اللَّهُ»؛(۱)

«ولایت علی همان محبتی است که خدا فرموده».

۱۲۳ الْوَسِیلَهُ

وسیله یعنی واسطه و چیزی که دیگران به واسطه آن، به خدا تقرب می جویند.

خداوند می فرماید: «وَابْتَغُوا إِلَیهِ الْوَسِیلَهَ»(۲)؛

«و وسیله ای برای تقرّب به او بجویید».

و امیرمؤمنان علیه السلام فرمود: من آن وسیله هستم، با فرزندانم.(۳)

۱۲۴ الْوِلایهُ

قرآن کریم می فرماید:

«هُنالِکَ الْوِلایهُ لِلَّهِ الْحَقِ ّهُوَ خَیرٌ ثَواباً وَخَیرٌ عُقْباً»؛(۴)

«در آنجا ثابت گردید که ولایت (و قدرت) از آن خداوند برحقّ است! اوست که برترین ثواب و بهترین عاقبت را (برای مطیعان) دارد».

روایت شده که امام باقر و امام صادق علیهما السلام در مورد این آیه شریفه فرمودند: مراد از «الولایه» ولایت امیرمؤمنان علیه السلام است.(۵)

۱۲۵ هادِی الْأُمَّهِ

قرآن کریم می فرماید:

«إِنَّما أَنْتَ مُنْذِرٌ وَلِکُلِ ّقَوْمٍ هادٍ»؛(۶)

«تو فقط بیم دهنده ای! و برای هر گروهی هدایت کننده ای است».

ابن عباس می گوید: هنگامی که این آیه شریفه نازل شد، رسول خداصلی الله علیه وآله فرمود: من منذر هستم و علی نیز هادی است.(۷)

در زیارت آن حضرت نیز، از امام صادق علیه السلام نقل شده:

«وَصَلِّ عَلی أَمِیرِ الْمُؤْمِنِینَ... الَّذِی جَعَلْتَهُ... هادِیاً لِأُمَّتِهِ»؛(۸)

«خدایا درود فرست بر امیرمؤمنان، او که هادی برای امّت قرارش دادی».

۱۲۶ الْیسْرُ

«یرِیدُ اللَّهُ بِکُمُ الْیسْرَ وَلا یرِیدُ بِکُمُ الْعُسْرَ»؛(۹)

«خدای تعالی راحتی شما را می خواهد، نه زحمت شما را».

امام باقرعلیه السلام در تفسیر این آیه شریفه فرمود: مراد از یسر، حضرت علی علیه السلام است و دیگران عُسر هستند.(۱۰)

۱- ۳۲۴. بحارالانوار ج ۳۵، ص ۳۵۳؛ اصول کافی، ج ۱، ص ۴۳۱. الدرّالمنثور ج ۶،ص ۴۹۰؛ المعجم الکبیر ج ۱۲،ص ۱۲۲.

۲- ۳۲۵. سوره مائده، آیه ۳۵.

۳- ۳۲۶. مناقب آل ابی طالب، ج ۳، ص ۷۵.

۴- ۳۲۷. سوره کهف، آیه ۴۴.

۵- ۳۲۸. بحارالانوار ج ۳۶، ص ۱۲۶؛ اصول کافی ج ۱، ص ۴۲۲.

۶- ۳۲۹. سوره رعد، آیه ۷.

۷- ۳۳۰. بحارالانوار، ج ۹، ص ۱۰۷؛ الصراط المستقیم، ج ۲، ص ۱۰. شواهدالتنزیل، ج ۱، ص ۳۸۴؛ الدرّ المنثور، ج ۵، ص ۴۷۶؛ تفسیر الرازی، ج ۹، ص ۱۴۸؛ تفسیر الثعلبی، ج ۱، ص ۱۲۱۱؛ تفسیر الکشف والبیان، ج ۵، ص ۲۷۲.

۸- ۳۳۱. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۷؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

۹- ۳۳۲. سوره بقره، آیه ۱۸۵.

۱۰- ۳۳۳. بحارالانوار، ج ۳۶، ص ۹۹؛ تفسیر عیاشی، ج ۱، ص ۸۲.

فصل دوم:امیرالمؤمنین علیه السلام در بیان خاتم النبیین صلی الله علیه وآله

اشاره

فصل دوم:امیرالمؤمنین علیه السلام در بیان خاتم النبیین صلی الله علیه وآله

مقدمه

آنچه در این فصل می آید: اسامی، القاب، اوصاف و فضایل امام علی علیه السلام است که در کلمات گهربار پیامبر اعظم صلی الله علیه وآله بیان شده است؛ چه اوصافی که از جانب خود در معرفی امام فرمودند، و یا از جانب خدای تعالی و جبرئیل به ایشان ابلاغ شده و مأمور به بیان آن بودند. و آن حضرت در خلوت و جلوت و در خطبه عمومی و مجلس خصوصی، به ذکر فضایل و مناقب ایشان پرداخته است و ما از لابه لای احادیث آن حضرت و زیارات و خطبه های ایشان جمع آوری نموده ایم.

۱۲۷ الْآخِذُ

گیرنده و حفظ کننده سنّت پیامبر؛ چنان که رسول خداصلی الله علیه وآله خطاب به امام علی علیه السلام فرمود:

«أَنْتَ الآخِذُ بِسُنَّتِی وَالذّآبُّ عَنْ مِلَّتِی»؛(۱)

«ای علی! تو همانی که سنّت مرا اخذ و حفظ نموده و از ملّت و آیین من دفاع خواهی کرد».

۱۲۸ آخِرُ النّاسِ عَهْداً بِالرَّسُولِ

آخرین کسی که با پیامبر خداصلی الله علیه وآله وداع نمود و او را به خاک سپرد.

رسول خداصلی الله علیه وآله با اشاره به امام علی علیه السلام فرمود:

«هذا عَلِی أَوَّلُ النّاسِ إِیماناً وآخِرُهُمْ بِی عَهْداً، وَأَوَّلُ النّاسِ فِی الْقِیام یوْمَ الْقِیامَهِ»؛(۲)

«این علی علیه السلام، نخستین ایمان آورندگان و آخرین کسی است که با من وداع می کند و اوّلین کسی است که روز محشر، به همراه من برمی خیزد».

۱۲۹ آصِفُ الْأُمَّهِ

آصف، نام وزیر و خواهرزاده و جانشین سلیمان علیه السلام بود که او را وصی خود قرار داد.(۳)

ابن عباس نقل می کند: رسول خداصلی الله علیه وآله در معرفی امیرمؤمنان علیه السلام فرمود:

«مَعاشِرَ النّاسِ! مَنْ أَحْسَنُ مِنَ اللَّهِ قِیلاً وَأَصْدَقُ مِنْهُ حَدِیثاً؟! مَعاشِرَ النّاسِ! إِنّ رَبَّکَمْ جَلَّ جَلالُهُ أَمَرَنِی أَنْ أَقِیمَ لَکَمْ عَلِیاً عَلَماً وَإِماماً وَخَلِیفَهً... إِنَّ عَلِیاً صِدِّیقُ هذِهِ الأُمَّهِ وَفارُوقُها وَمُحَدِّثُها، إِنَّهُ هارُونُها وَیوشَعُها وَآصِفُها وَشَمعُونُها ...»؛(۴)

«ای مردم! چه کسی از خدا بهتر سخن می گوید و چه کسی از او راستگوتر است؟ ای مردم! خدای شما به من فرمان داده که علی را برای شما معرفی کنم که او امام و خلیفه باشد. بدانید علی صدّیق این امّت است، او فاروق و محدّث این امّت است، او هارون و یوشع و آصف و شمعون این امّت است».

۱۳۰ آیهُ اللَّهِ الْکُبْری

کبری مثل عظمی اسم تفضیل و مؤنث اکبر یعنی بزرگ تر و بزرگ ترین؛ بنابراین علی علیه السلام

۱- ۳۳۴. بحارالانوار، ج ۳۷، ص ۱۹۱؛ کشف الیقین، ص ۴۶۶؛ الطرائف، ج ۲، ص ۵۲۱؛ امالی طوسی، ص ۳۵۱.

۲- ۳۳۵. ینابیع المودّه، ج ۱، ص ۲۴۵.

۳- ۳۳۶. بحارالانوار، ج ۱۴، ص ۱۲۲؛ من لا یحضره الفقیه، ج ۴، ص ۱۷۴.

۴- ۳۳۷. بحارالانوار، ج ۳۸، ص ۹۳؛ امالی صدوق، ص ۳۱؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۳، ص ۹۰.

آیت و نشانه بزرگ خـدا و بزرگ ترین آنها می باشد.(۱) این عنوان از القاب امام علی علیه السـلام است که رسول خداصلی الله علیه وآله در مورد آن حضرت فرمود:

«أَنْتَ کَلِمَهُ اللَّهِ الْعُلْیا وَآیهُ اللَّهِ الْکُبْری وَلا یقْبَلُ اللَّهُ الإِیمانَ إِلّا بِوِلایتِکَ»؛(۲)

«ای علی! تو عـالی ترین کلمه خـدا و بزرگ ترین نشـانه خـدایی، و خداونـد ایمـان کسـی را قبول نمی کنـد؛ مگر با ولایت تو باشد».

خود امیرمؤمنان علیه السلام نیز فرموده:

«أَنَا الْحُجَّهُ الْعُظْمی وَالآیهُ الْکُبْری ؛(۳)

«من بزرگ ترین حجّت خدا و بزرگ ترین آیه و نشانه او هستم».

و در دعای افتتاح در شب های ماه مبارک رمضان می خوانیم: «اَللَّهُمَّ وَصَلِّ عَلی عَلِی أَمِیرِ الْمُؤْمِنِینَ... وَآیتِکَ الْکُبْری ؛(۴)

«خدایا درود فرست بر امیرمؤمنان علیه السلام ... او که بزرگ ترین آیه و نشانه توست».

همچنین در نماز عید غدیر گفته می شود:

«اَللَّهُمَّ بَلی شَـهِدْنا بِمَنِّکَ وَلُطْفِکَ بِأَنَّکَ أَنْتَ اللَّهُ لا إِلهَ إِلّا أَنْتَ رَبُّنا وَمُحَمَّدٌ عَبْـدُکَ وَرَسُولُکَ نَبِینا وَعَلِی أَمِیرُالْمُؤْمِنِینَ وَالْحُجَّهُ الْعُظْمی وَآیتُکَ الْکُبْری ؛(۵)

«بـار الهـا! به منّ و کرم و لطف تو گواهی می دهیم که تو همان خـدایی هستی که غیر از تو نیست و محمّـد بنـده و رسول تو، پیامبر ماست و علی، امیرمؤمنان و بزرگ ترین دلیل و نشانه تو است».

۱۳۱ آیهُ الْحَقِ ّ

آیـه الحق به معنـای نشـانه حقّ و حقیقت است و البته حقّ محض و خـالص خـدای تعـالی است، پس علی علیه السـلام نشـانه خداوند است، از رسول خداصلی الله علیه وآله نقل شده که فرمود:

«عَلِی آیهُ الْحَقِ ّوَرایهُ الْهُدی ؛(۶)

«علی علیه السلام نشانه خدا و پرچم هدایت است».

۱۳۲ أَبْصَرُ الْمُؤْمِنِینَ

روزی رسول خداصـلی الله علیه وآله دستی به کتف علی علیه السلام زده و فرمود: ای علی! هفت خصلت در تو هست که هیچ

یک از قریش نمی تواند با تو رقابت و احتجاج کند.

آن هفت خصلت چنین است:

«... أَنْتَ أَوَّلُهُمْ إِیماناً بِـاللَّهِ وَأَوْفـاهُمْ بِعَهْـدِ اللَّهِ وَأَقْوَمُهُمْ بِـأَمْرِ اللَّهِ وَأَقْسَـمُهُمْ بِـالسَّوِیهِ وَأَعْـدَلُهُمْ فِی الرَّعِیهِ وَأَبْصَـرُهُمْ فِی الْقَضِـیهِ وَأَعْظَمُهُمْ عِنْدَ اللَّهِ یوْمَ الْقِیامَهِ مَزِیهً»؛(۷)

ص:۳۹

۱- ۳۳۸. البته همان طور که در مقـدّمه تأکیـد شـد، هرچه در مورد امیر مؤمنان گفته می شود و به عنوان برترین فرد معرفی می گردد، مراد غیر از رسول خداصـلی الله علیه وآله است؛ چون آن حضـرت، اول شخص عالم خلقت است و هیچ مؤمن معتقدی به خود اجازه نمی دهد که امام علی علیه السلام را برتر از پیامبر خاتم صلی الله علیه وآله بداند.

۲- ۳۳۹. مشارق انوار الیقین، ص ۱۰۲؛ امالی صدوق، ص ۱۱؛ بشاره المصطفی، ص ۱۸.

۳- ۳۴۰. بحارالانوار، ج ۳۹، ص ۲۳۶.

۴- ۳۴۱. اقبال الاعمال، ص ۶۰؛ مفاتیح الجنان، دعای افتتاح.

۵- ۳۴۲. تهذیب طوسی، ج ۳، ص ۱۴۵.

۶- ۳۴۳. بحارالانوار، ج ۲۲، ص ۱۹۶؛ امالی طوسی، ص ۵۰۵.

۷- ۳۴۴. بحارالانوار، ج ۳۸، ص ۱۰؛ امالی طوسی، ص ۵۵۳؛ الخصال صدوق، ج ۲، ص ۳۶۳؛ کشف الیقین، ص ۲۸۳؛ کشف الغمه، ج ۱، ص ۱۵۲؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۲، ص ۶. جامع الاحادیث، ج ۲۳، ص ۳۱۷؛ کنز العمال، ج ۱۱، ص ۶۱۷.

«تو اولین ایمان آورنـده به خـدا از بین مؤمنان و وفادارترین آنان به عهـد خـدا و برپادارترین فرد به امر خـدا و تقسیم کننده به تساوی و عـادل ترین آن هـا بـا مردم و عـالم ترین آنـان به قضایـا و حوادث می باشـی و کسـی هستی که روز قیـامت درجه و مزیتش از همه عظیم تر است».

۱۳۳ ابْنُ عَمِّ الرَّسُولِ

حضرت علی علیه السلام پسر عموی رسول خداصلی الله علیه وآله است، البته در دایره دین الهی قرابت نسبی و سببی جایگاهی ندارد؛ لکن در کنار سایر مناقب و فضایل علی علیه السـلام، این قرابت و نزدیکی با پیامبر خداصلی الله علیه وآله خود ارزش و فضیلتی دیگر محسوب می گردد.

پیامبرصلی الله علیه وآله فرمود:

«عَلِی أَخِی وَصاحِبِی وَابْنُ عَمّی».(۱)

در زیارت مخصوصه آن حضرت در روز یکشنبه آمده است:

«... وَبِحَقِّ ابْنِ عَمِّکَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّی اللَّهُ عَلَیهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ وَعَلَیهِمْ أَجْمَعِینَ».(۲)

۱۳۴ أَبُو الْأَئِمَّهِ

پدر امامان، عنوانی است که رسول خداصلی الله علیه وآله در حقّ حضرت فرمود:

«أَنْتَ الْإِمامُ، أَبُوالْأَئِمَّهِ أَحَدَ عَشَرَ مِنْ صُلْبِکَ»؛(۳)

«تو امام هستی، پدر یازده امام که همه از صلب تو هستند».

امام علی علیه السـلام پدر امامان معصوم علیهم السـلام است؛ یعنی همه امامان از نسل او و از فرزندان امام حسین علیه السـلام هستند؛ چنان که در یکی از زیارات مطلقه آن حضرت آمده:

«اَلسَّلامُ عَلی أَبِی الْأَئِمَّهِ وَخَلِیلِ النُّبُوَّهِ وَالْمَخْصُوصِ بِالْأُخُوَّهِ»؛(۴)

«سلام بر پدر امامان و دوست پیامبر، همان که به جهت برادری پیامبرصلی الله علیه وآله امتیاز ویژه یافت».

۱۳۵ أَبُو الْأَئِمَّهِ الزُّهَرِ

زُهَر جمع زهره است و به معنای درخشنده و نورانی؛ یعنی امامان ما همه چنین هستند و امیر مؤمنان پدر ایشان است.

پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله در مورد علی علیه السلام فرموده است:

«أَلا ـ إِنَّهُ الْمُبَلِّغُ عَنّی وَالْإِمامُ بَعْـدِی وَأَبُوالْأَئِمَّهِ الزُّهَرِ»؛(۵) «بدانیـد او از جانب من ابلاغ می کنـد، او امام بعـد از من و پـدر امامان درخشنده و نورانی است».

۱۳۶ أَبُو الْأَئِمَّهِ الْمَهْدِیینَ

پدر امامان هدایت یافته.

از کلمات گهربار پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله است که در روز غدیر درباره حضرت علی علیه السلام فرمود:

«إِنَّ عَلِیاً مِنّی وَأَنا مِنْ عَلِی، خُلِقَ مِنْ طِینَتِی وَهُوَ إِمامُ الْخَلْقِ بَعْدِی... خَیرُ الْوَصِیینَ وَزَوْجُ سَیدَهِ نِساءِ الْعالَمِینَ وَأَبُوالْأَئِمَّهِ الْمَهْدِیینَ»؛(۶)

۱- ۳۴۵. الصراط المستقیم، ج ۲، ص ۸۱؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۲، ص ۱۸۶. تاریخ ابن عساکر، ج ۱، ص ۱۳۱.

۲- ۳۴۶. جمال الاسبوع، ص ۳۱؛ مفاتیح الجنان، زیارت یکشنبه.

۳- ۳۴۷. بحارالانوار، ج ۳۶، ص ۳۳۵.

۴- ۳۴۸. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۲۸۷.

۵- ۳۴۹. بحارالانوار، ج ۳۶، ص ۳۱۶؛ الصراط المستقیم، ج ۲، ص ۱۱۴.

۶- ۳۵۰. امالی صدوق، ص ۱۲۵.

«علی، از من است و من از علی هستم، خلقت او از طینت من است، او بعد از من امام مردم است ... علی بهترین جانشینان و همسر بهترین زنان جهان است و پدر امامان هدایت یافته می باشد».

۱۳۷ أَبُو الْأُمَّهِ

پدر امّت. یکی از کنیه های امام علی علیه السلام است که همراه پیامبر خداصلی الله علیه وآله، پدر امّت هستند.

امیرالمؤمنین علیه السلام می فرماید: رسول خداصلی الله علیه وآله به من فرمود:

«یا عَلِی! فَقُلْتُ: لَبَّیکَ یا رَسُولَ اللَّهِ صلی الله علیه وآله. قالَ: أَنا وَأَنْتَ أَبَوا هذِهِ الْاُمَّهِ فَلَعَنَ اللَّهُ مَنْ عَقَّنا، قُلْ: آمِینَ. فَقُلْتُ: آمِینَ»؛(۱)

«ای علی! و من گفتم: بله ای رسول خدا! فرمود: من و تو دو پدر این امّت هستیم. خدا لعنت کند هر کس که حقّ ما را رعایت نکند و از ما نافرمانی کند، فرمود: بگو آمین، و من هم گفتم: آمین».

۱۳۸ أَبُو تُرابٍ

پدر خاک. از کنیه های ویژه امیرالمؤمنین علیه السلام است که پیامبر خداصلی الله علیه وآله به آن حضرت نسبت داده و از کنیه هایی است که امام علی علیه السلام نیز آن را بسیار دوست می داشت و اگر کسی او را با آن کنیه صدا می کرد، بسیار خوشحال می شد.(۲)

درمورد علّت نام گذاری آن، مطالب متعددی گفته شده؛ از جمله اینکه: روزی حضرت بر روی زمین در حال سجده بود و گرد و خاک بر سر و رویش نشسته بود، پیامبرصلی الله علیه وآله این منظره را دید و فرمود:

«إِنَّما أَنْتَ أَبُوتُرابٍ».

و در موارد مختلف نیز، با عنوان «ابوتراب» ایشان را مورد خطاب قرار می داد.(۳)

۱۳۹ أَبُو ذُرّیهِ الرَّسُولِ

پدر فرزندان پیامبر.

این عنوانی دیگر است که رسول خداصلی الله علیه وآله به امام علی علیه السلام نسبت داده؛(۴) چون همسرش فاطمه زهراعلیها السلام دختر پیامبر است، فرزندان ایشان ذرّیه رسول خداصلی الله علیه وآله می باشند؛ لذا با این عنوان در موارد بسیاری از امیرالمؤمنین تعریف و تمجید شده است؛ از جمله در یکی از زیارات آن حضرت آمده:

«اَللَّهُمَّ صَلِّ عَلی وَلِیکَ وَأَخِی نَبِیکَ... وَأَبِی ذُرِّیتِهِ»؛(۵)

«خدایا! درود فرست بر علی، که ولی تو و برادر پیامبرت ... و پدر ذرّیه آن جناب است».

۱۴۰ أَبُو الرَّیحانَتَینِ

پدر دو ریحانه و دسته گل (امام حسن و امام حسین علیهما السلام) پیامبرصلی الله علیه وآله سه روز قبل از رحلت، به امام علی علیه السلام چنین فرمود:

ص:۴۱

---

۱ – ۳۵۱. بحارالانوار، ج ۳۶، ص ۶؛ معانی الاخبار، ص ۱۱۸. تفسیر آلوسی، ج ۱۶، ص ۱۳۵؛ تفسیر روح البیان، ج ۱۰، ص ۳۳۶.

۲– ۳۵۲. بحارالانوار، ج ۳۵، ص ۶۶.

۳– ۳۵۳. بحارالانوار، ج ۱۸، ص ۱۱۹ و ج ۱۹، ص ۱۸۷ و ج ۳۵، ص ۵۰ و ج ۲۵، ص ۵۱. عمده القاری، ج ۲۴، ص ۳۳۴.

۴– ۳۵۴. بحارالانوار، ج ۲۳، ص ۱۴۳؛ الروضه، ص ۱۴۶.

۵– ۳۵۵. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۷۲؛ مفاتیح الجنان، زیارت امیرالمؤمنین در روز میلاد پیامبر.

«اَلسَّلامُ عَلَیکَ یا أَبَا الرَّیحانَتَین، أَوصِیکَ بِرَیحانَتَی مِنَ الدُّنْیا...»؛(۱)

«سلام بر تو ای پدر دو دسته گل، از این دنیا تو را به گل های خودم سفارش می کنم».

۱۴۱ أَبُو السِّبْطَینِ

سبطین تثنیه سبط و به معنای نوه می باشد. رسول خداصلی الله علیه وآله خطاب به امام علی علیه السلام فرمود:

«أَنْتَ أَبُو سِبْطَی»؛(۲)

«تو پدر دو سبط من هستی».

امام حسن و امام حسین علیهما السلام دو سبط و نوه پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله هستند، امام علی علیه السلام نیز داماد پیامبرصلی الله علیه وآله و پدر ایشان است؛ لذا به حضرت این گونه سلام می کنیم:

«اَلسَّلامُ عَلَیکَ یا أَبا سِبْطَی رَسُولِ اللَّهِ»؛(۳)

«سلام برتو ای پدر دو سبط (نوه) رسول خدا».

۱۴۲ أَبُو الشُّهَداءِ

پدر شهیدان. و منظور آن آقایی است که همه فرزندان او را یا شهید کردند و یا اسیر و آواره و یا تبعید نمودند.

رسول خداصلی الله علیه وآله فرمود:

«عَلِی سَیدُ الشُّهَداءِ وَأَبُوالشُّهَداءِ الْغُرَباءِ»؛(۴)

«علی آقای شهیدان و پدر شهیدان است که در غربت به شهادت رسیدند».

در فرازی از دعای ندبه نیز اشاره دارد:

«وَالْأُمَّهُ مُصِرَّهٌ عَلی مَقْتِهِ، مُجْتَمِعَهٌ عَلی قَطِیعَهِ رَحِمِهِ وَإِقْصآءِ وُلْدِهِ، إِلَّا الْقَلِیلَ مِمَّنْ وَفی لِرِعایهِ الْحَقِّ فِیهِمْ، فَقُتِلَ مَنْ قُتِلَ، وَسُبِی مَنْ سُبِی، وَأُقْصِی مَنْ أُقْصِی»؛(۵)

«و همه امّت، کمر بر دشمنی آنها بسته و متّفق شدند تا نسل پیامبر را قطع کنند و فرزندانش را آواره نمایند، مگر عدّه کمی که در رعایت حقّ اهل بیت علیهم السلام وفادار ماندند، پس عدّه ای کشته شدند و عده ای اسیر گشتند و برخی نیز آواره شدند».

۱۴۳ أَبُو الْغُرَباءِ

پـدر غریبـان. و منظور آن آقایی است که همه فرزنـدانش غریب گشـتند و در غربت به شـهادت رسـیدند، یا اسـیر و آواره و یا تبعید شدند.

همچنین مراجعه شود به: أَبُو الشُّهَداءِ [۱۴۲]

۱۴۴ أَبُو الْمُؤْمِنِینَ

پدر مؤمنان. پیامبرصلی الله علیه وآله فرمود:

«أَنَا وَعَلِی أَبُو الْمُؤْمِنِینَ، فَمَنْ سَبَّ أَحَدَنا فَعَلَیهِ لَعْنَهُ اللَّهِ»؛(۶)

«من و علی پدر مؤمنان هستیم، هرکس یکی از ما را دشنام و ناسزا دهد، پس لعنت خدا بر او باد».

۱۴۵ أَبُو وُلْدِ الرَّسُولِ

رسول خداصلی الله علیه وآله به فاطمه زهراعلیها السلام فرمود:

«إِنَّ عَلیاً أَخِی وَصَفِیی وَأَبُو وُلْدِی»؛(۷)

ص:۴۲

---

۱ – ۳۵۶. بحارالانـوار، ج ۴۳، ص ۱۷۳؛ امالی صـدوق، ص ۱۳۵. کنز العمـال، ج ۱۱، ص ۶۲۵؛ جـامع الاحادیث، ج ۱۳، ص ۲۸۲؛ جمع الجوامع، ج ۱، ص ۱۳۳۷.

۲– ۳۵۷. بحارالانوار، ج ۳۶، ص ۳۳۰.

۳– ۳۵۸. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۲۸.

۴– ۳۵۹. موسوعه امام علی علیه السلام، ج ۸، ص ۱۳۸.

۵– ۳۶۰. بحارالانوار، ج ۹۹، ص ۱۰۶؛ اقبال الاعمال، ص ۲۹۶؛ مفاتیح الجنان، دعای ندبه.

۶– ۳۶۱. الصراط المستقیم، ج ۲، ص ۹۳.

۷– ۳۶۲. بحارالانوار، ج ۲۲، ص ۵۰۳؛ امالی طوسی، ص ۶۰۶. المستدرک علی الصحیحین، ج ۳، ص ۲۳۹.

«همانا علی، برادر و برگزیده من است، او پدر فرزندان من می باشد».

۱۴۶ اِتّباعُهُ فَریضَهُ اللّه

رسول خداصلی الله علیه وآله فرمود:

«أَلا- إِنَّ وِلایَهَ عَلِی ٍّ وِلایَهُ اللَّهِ، وَحُبَّهُ عِبادَهُ اللَّهِ، وَاتِّباعَهُ فَرِیضَهُ اللَّهِ، وَأَوْلِیاءَهُ أَوْلِیاءُ اللَّهِ، وَأَعْداءَهُ أَعْداءُ اللَّهِ، وَحَرْبَهُ حَرْبُ اللَّهِ وَسِلْمَهُ سِلْمُ اللَّهِ»؛(۱)

«آگاه باشید! ولایت علی همان ولایت خداست، دوست داشتن او عبادت و پیروی از او واجب و فریضه الهی است، دوستان او دوستان خدا و دشمنان او دشمنان خدایند، جنگ او جنگ خدا و صلح او صلح خداست».

۱۴۷ اِتّباعُهُ فَضِیلَهٌ

کسی که پیروی و اطاعت از او، موجب فضیلت و برتری شخص پیروی کننده است.

پیامبرصلی الله علیه وآله در فضایل امام علی علیه السلام فرمود:

«حُبُّ عَلِی نِعْمَهٌ وَاتِّباعُهُ فَضِیلَهٌ دانَ بِهِ الْمَلائِکَهُ وَحَفَّتْ بِهِ الْجِنُّ الصّالِحُونَ، لَمْ یمْشِ عَلَی الْأَرْضِ ماشٍ بَعْدِی إِلّا کانَ هُوَ أَکْرَمَ مِنْهُ عِزّاً وَفَخْراً وَمِنْهَاجاً لَمْ یکُ فَظّاً عَجُولاً وَلا مُسْتَرْسِلاً لِفَسادٍ وَلا مُتَعَنِّداً حَمَلَتْهُ الْأَرْضُ فَأَکْرَمَتْهُ لَمْ یخْرُجْ مِنْ بِطْنِ أُنْثی بَعْدِی أَحَدٌ کانَ أَکْرَمَ خُرُوجاً مِنْهُ وَلَمْ ینْزِلْ مَنْزِلاً إِلّا کانَ مَیمُوناً أَنْزَلَ اللَّهُ عَلَیهِ الْحِکْمَهَ وَرَدّاهُ بِالْفَهْمِ تُجالِسُهُ المَلائِکَهُ وَلا یراها»؛(۲)

«دوستی حضرت علی علیه السلام نعمت خدا و پیروی از او فضیلت است که فرشتگان نیز به آن معتقدند و صالحان از جن به گرد اویند. بعد از من کسی بزرگوارتر از علی علیه السلام بر روی زمین راه نرفته است جز آنکه علی علیه السلام بهتر از اوست، او عزت و افتخار و دلیل راه است، نه سخت و شتاب کار و نه سهل انگار در فساد است و نه عنادورز. زمین او را برداشته و گرامی داشته. پس از من کسی گرامی تر از او از مادر متولد نشده و هر کجا فرود آمده میمنت داشته است. خدا بر وی حکمت فرو فرستاده و اورا با فهمش پوشانیده است.فرشتگان با وی همنشین باشند؛ ولی آنان را نبینند».

۱۴۸ أَجیرُ هذَا الْخَلْقِ

رسول خداصلی الله علیه وآله به امیر مؤمنان علیه السلام فرمود:

«یا عَلِی! أَنَا وَأَنْتَ أَجِیرا هذَا الْخَلْقِ، فَمَنْ مَنَعَنا أَجْرَنا فَعَلَیهِ لَعْنَهُ اللَّهِ، أَمِّنْ یا عَلِی! فَقُلْتُ: آمِینَ یا رَسُولَ اللَّهِ»؛(۳)

«ای علی! من و تو اجیر این خلق هستیم، پس هر که اجر ما را نپردازد، لعنت خدا بر او باد، بگو آمین ای علی! من هم گفتم آمین ای رسول خدا».

۱۴۹ أَحَبُّ إِخْوانِ الرَّسُولِ

رسول اکرم صلی الله علیه وآله درباره امیر مؤمنان علیه السلام فرمود:

«أَحَبُّ إِخْوانِی إِلَی عَلِی بْنُ أَبِی طالِبٍ، وَأَحَبُّ أَعْمامِی إِلَی حَمْزَهُ»؛(۴)

«محبوب ترین برادرانم، علی است و بهترین عموهایم حمزه است».

ص:۴۳

۱- ۳۶۳. امالی صدوق، ص ۳۱؛ روضه الواعظین، ج ۱، ص ۱۰۰؛ مشارق انوار الیقین، ص ۱۰۶.

۲- ۳۶۴. بحارالانوار، ج ۳۹، ص ۳۸.

۳- ۳۶۵. بحارالانوار، ج ۳۴، ص ۳۳۳.

۴- ۳۶۶. امالی صدوق، مجلس ۸۲، حدیث ۷.

۱۵۰ أَحَبُّ الْخَلْقِ إِلَى اللَّهِ

محبوب ترين خلق نزد خدا.

روزی مرغ بريانی را برای رسول خداصلی الله عليه وآله هـديه آوردنـد، آن حضـرت از خـدای تعالی درخواست كرد: خـدايا! محبوب ترين بنـدگانت را نزد من بفرست تـا در خوردن اين مرغ، با من شـريك شود. مـدتی نگـذشت اميرالمؤمنين وارد شـد. بدين سبب، امام علی عليه السلام به «أَحَبُّ الْخَلْقِ إِلَى اللَّهِ»، و اين جريان به داستان «طير مشوی» معروف شد.(۱)

۱۵۱ أَحَبُّ الْخَلْقِ إِلَى الرَّسُولِ

اميرالمؤمنين عليه السلام دوست داشتنی ترين افراد نزد رسول خداصلی الله عليه وآله بود؛ چون ايشان به آن جناب فرموده بود:

«أَنْتَ أَحَبُّ الْخَلْقِ إِلَی»؛(۲)

«تو محبوب ترين مردم نزد من هستی».

و در جای ديگر فرمود:

«اللَّهُمَّ عَلِی أَحَبُّ الْخَلْقِ إِلَی»؛(۳)

«خدايا! علی محبوب ترين خلق نزد من است».

۱۵۲ أَحَبُّ الرِّجالِ

عايشه از رسول خداصلی الله عليه وآله نقل می كند:

«فاطِمَهُ أَحَبُّ النّاسِ إِلی رَسُولِ اللَّهِ وَزَوْجُها عَلِی أَحَبُّ الرِّجالِ إِلَيهِ»؛(۴)

«فاطمه محبوب ترين مردم نزد رسول خداصلی الله عليه وآله و شوهرش علی محبوب ترين مردم نزدشان بود».

۱۵۳ أَحَدُ الثَّقَلَين

در احاديث متعددی از رسول خداصلی الله عليه وآله نقل شده كه فرمود:

«إِنّی تارِكٌ فِيكُمُ الثَّقَلَين كِتابَ اللَّهِ وَعِتْرَتی»؛(۵)

«من از بين شـما می روم؛ ولی دو گوهر گرانبهـا نزد شـما بـاقی می گـذارم، يكی كتـاب خـدا و ديگری عترت و اهـل بيت من است».

مراد از عترتی، اهل بیت پیامبرعلیهم السلام می باشد که فرد اکمل و اتمّ عترت رسول خداصلی الله علیه وآله نیز امام علی علیه السلام است، او هم داماد و هم پسرعموی پیامبر و هم جانشین و خلیفه ایشان می باشد.

۱۵۴ أَحْسَنُ النّاسِ خُلْقاً

کسی که در میان مردم، اخلاقش از همه بهتر و نیکوتر است.

پیامبرصلی الله علیه وآله خطاب به امام علی علیه السلام فرمود:

«أَنْتَ أَحْسَنُهُمْ خُلْقاً وَأَصْدَقُهُمْ لِساناً»؛

«ای علی! اخلاق تو از همه بهتر و زبان تو از هم راست گوتر است».

۱۵۵ أَحْلَمُ النّاسِ

حلم صفتی است که با آن، خشم و غضب و احساسات کنترل می شود و علی علیه السلام که مظهر اسمای الهی است، نه تنها حلیم است؛ بلکه از همه مردم هم حلیم تر می باشد.

ص:۴۴

۱- ۳۶۷. بحارالانوار، ج ۱۰، ص ۴۳۱ و ج ۲۲، ص ۳۳۸؛ ارشاد مفید، ج ۱، ص ۳۸.

۲- ۳۶۸. احتجاج، ج ۱، ص ۱۳۹.

۳- ۳۶۹. بحارالانوار، ج ۴۳، ص ۹۶.

۴- ۳۷۰. الصواعق المحرقه، ج ۲، ص ۳۵۴.

۵- ۳۷۱. بحارالانوار، ج ۲، ص ۲۲۵؛ احتجاج، ج ۱، ص ۱۴۹؛ ارشاد القلوب، ج ۲، ص ۳۷۸؛ امالی صدوق، ص ۴۱۵؛ وسائل الشیعه، ج ۲۷، ص ۳۳.

رسول خداصلی الله علیه وآله فرمود:

«عَلِی أَشْجَعُ النّاسِ قَلْباً وَأَحْلَمُ النّاسِ حِلْماً»؛(۱)

«علی شجاع ترین و بردبارترین مردم است».

۱۵۶ أَخْلَصُ الْمُؤْمِنِینَ إِیماناً

امام علی علیه السلام، هم اولین مؤمن به رسول خدا و هم امیرمؤمنان است و هم در بین مؤمنان، ایمانش خالص ترین ایمان هاست.

پیامبرصلی الله علیه وآله به آن جناب فرمود:

«أَنْتَ أَوَّلُ الْمُؤْمِنِینَ إِسْلاماً وَأَخْلَصُهُمْ إِیماناً»؛(۲)

«تو اولین کسی هستی که به اسلام پیوسته و ایمانت خالص ترین ایمان است».

لذا در زیارت مخصوص آن حضرت آمده:

«یا أَبَالْحَسَنِ! أَشْهَدُ أَنَّکَ کُنْتَ أَوَّلَ الْقَوْمِ إِسْلاماً، وَأَخْلَصَهُمْ إِیماناً»؛(۳)

«گواهی می دهم که تو اولین مسلمان در قوم بودی و نیز خالص ترین ایمان را داشتی».

۱۵۷ أَخُو الرَّسُولِ

کسی که پیامبرصلی الله علیه وآله او را برادر خود گرفت. آن گاه که پیامبر خداصلی الله علیه وآله بین مسلمانان عقد و پیمان اخوت و برادری برقرارنمود، علی علیه السلام تنها ماند. پس عرض کرد: یا رسول اللّٰه! آیا مرا با کسی برادر نکردی؟ فرمود:

«یا عَلِی! أَنْتَ أَخِی»؛(۴)

«ای علی! تو برادر من هستی».

و در جای دیگر نیز فرمود:

«مَکْتُوبٌ عَلی بابِ الْجَنَّهِ: لا إِلهَ إِلَّا اللّٰهُ، مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللّٰهِ، عَلِی أَخُو رَسُولِ اللّٰهِ»؛(۵)

«بر بالای در بهشت چنین نوشته شده است: خدایی جز اللّٰه نیست، محمّد رسول خدا و علی برادر پیامبر خداست».

و ما هم این گونه شهادت می دهیم:

«وَأَشْهَدُ أَنَّ عَلِیاً عَبْدُ اللَّهِ وَأَخُو رَسُولِ اللَّهِ»؛(۶)

«گواهی می دهم که علی علیه السلام بنده خدا و برادر رسول خداست».

۱۵۸ أَرْأَفُ الْمُؤْمِنِینَ

کسی که نسبت به مؤمنان از همه مهربان تر و رؤوف تر می باشد.

این عنوان و لقبی است که پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله به امیرالمؤمنین علیه السلام فرمود:

«أَنْتَ أَوَّلُ الْمُؤْمِنِینَ بِاللَّهِ إِیماناً وَأَوْفاهُمْ بِعَهْدِ اللَّهِ وَأَقْوَمُهُمْ بِأَمْرِ اللَّهِ وَأَرْأَفُهُمْ بِالرَّعِیهِ»؛(۷)

«تو اولین ایمان آورنـده به خدا و باوفاترین آنان به پیمان الهی هستی و از همه بیشتر به امر الهی قیام می کنی و به مردم از همه مهربان تر هستی».

۱- ۳۷۲. امالی صدوق، ص ۴۳۹؛ بشاره المصطفی، ص ۱۷۴؛ مناقب آل ابی طالب، ۲، ص ۳۵.

۲- ۳۷۳. بحارالانوار، ج ۹۶، ص ۳۸.

۳- ۳۷۴. بحارالانوار، ج ۳۰۳، ص ۳۸؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین علیه السلام.

۴- ۳۷۵. مناقب آل ابی طالب، ج ۳، ص ۱۰۴؛ الصوارم المهرقه، ص ۲۰۹؛ کنز العمال، ج ۱۳، ص ۱۵۰؛ فضائل الصحابه، ج ۲، ص ۶۶۳؛ المستدرک علی الصحیحین، ج ۳، ص ۱۵.

۵- ۳۷۶. بحارالانوار، ج ۷، ص ۲۳۱. جامع الاحادیث، ج ۱۹، ص ۴۴۹؛ تاریخ بغداد، ج ۶، ص ۳۸۷؛ المعجم الاوسط، ج ۵، ص ۳۴۳؛ الکامل فی الرجال، ج ۶، ص ۲۱۰۳.

۶- ۳۷۷. من لا یحضره الفقیه، ج ۲، ص ۵۸۹؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین علیه السلام.

۷- ۳۷۸. بحارالانوار، ج ۳۱، ص ۳۸۲؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۲، ص ۶. کنز العمال، ج ۱۱، ص ۶۱۷.

۱۵۹ أَزْهَدُ النّاسِ

زاهدترین مردم.

وقتی از رسول خداصلی الله علیه وآله سؤال شد:

«مَنْ أَزْهَدُ النّاسِ وَأَفْقَرُهُمْ؟»؛

«چه کسی از همه مردم زاهدتر می باشد؟»

ایشان در پاسخ فرمود: او علی علیه السلام است که وصی و جانشین من می باشد.(۱)

۱۶۰ أَسْخَی الْأُمَّهِ

با سخاوت ترین مردم. عنوان و لقبی است که رسول خداصلی الله علیه وآله به امیرالمؤمنین علیه السلام فرموده است:

«یا عَلِی! أَنْتَ أَفْضَلُ أُمَّتِی فَضْلاً... وَأَشْجَعُهُمْ قَلْباً وَأَسْخاهُمْ کَفّاً»؛(۲)

«ای علی! تو بافضیلت ترین امّت من، و نیز تو شجاع ترین و باسخاوت ترین امّت من می باشی».

۱۶۱ أَسْخی مِنَ الْفُراتِ

رسول خداصلی الله علیه وآله با اشاره به امیرالمؤمنین علیه السلام، خطاب به ابوهریره فرمود:

«هذَا الْبَحْرُ الزّاخِرُ، هذَا الشَّمْسُ الطّالِعَهُ، أَسْخی مِنَ الْفُراتِ کَفّاً، وَأَوْسَعُ مِنَ الدُّنْیا قَلْباً، فَمَنْ أَبْغَضَ فَعَلَیهِ لَعْنَهُ اللَّهِ»؛(۳)

«این (علی علیه السلام) دریای پربار علم است، این (علی علیه السلام) خورشید تابان است، که دستش باسخاوت تر از فرات (رودخانه بزرگ)، و قلبش گسترده تر از دنیا است، پس هرکه با او دشمنی ورزد، لعنت خدا بر او باد».

۱۶۲ أَسَدُ اللَّهِ

شیر خدا. کنایه از کسی است که بسیار شجاع و نترس است و دارای نیرویی الهی می باشد. هنگامی که از رسول خداصلی الله علیه وآله سؤال کردند: چه کسی از همه زاهدتر و فقیرتر است؟

حضرت در پاسخ فرمود:

«عَلِی وَصِیی وَابْنُ عَمّی وَأَخِی وَحَیدَرِی وَکَرّارِی وَصَمْصامِی وَأَسَدِی وَأَسَدُ اللَّهِ»؛(۴)

«علی، که جانشین و پسرعموی من است، او که برادر و حیدر و کرار و صمصام من و شیر خدا و من است».

در قسمتی از زیارت آن حضرت آمده است:

«اَلسَّلامُ عَلی أَسَدِ اللَّهِ فِی الْوَغی ؛(۵)

«سلام بر او که شیر خدا بود در جنگ و جهاد».

۱۶۳ أَسَدُ رَسُولِ اللَّهِ

شیر رسول خدا.

عنوانی است که خود پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله فرموده است. طبق حدیثی که در «اسد اللَّه» گفته شد.

۱۶۴ أَسْمَحُ الْأُمَّهِ

اسمح از واژه سمح؛ کسی است که از همه بخشنده تر و باسخاوت تر باشد.

رسول خداصلی الله علیه وآله طبق حدیثی فرمود:

«عَلِی بْنُ أَبِی طالِبٍ أَقْدَمُ أُمَّتِی سِلْماً، وَأَکْثَرُهُمْ عِلْماً، وَأَصَحُّهُمْ دِیناً، وَأَفْضَلُهُمْ یقِیناً، وَأَکْمَلُهُمْ حِلْماً،

ص:۴۶

۱- ۳۷۹. بحارالانوار، ج ۳۹، ص ۷۳.

۲- ۳۸۰. بحارالانوار، ج ۳۷، ص ۲۵۵؛ امالی صدوق، ص ۴۶.

۳- ۳۸۱. بحارالانوار، ج ۲۷، ص ۲۲۷؛ مائه منقبه، ص ۳۲؛ کنز الفوائد، ج ۱، ص ۱۴۸.

۴- ۳۸۲. بحارالانوار، ج ۳۹، ص ۷۳.

۵- ۳۸۳. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۱؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین علیه السلام.

وَأَسْمَحُهُمْ كَفّاً، وَأَشْجَعُهُمْ قَلْباً، وَهُوَ الْإمامُ وَالْخَلِيفَهُ بَعْدِی»؛(۱)

«علی بن ابی طالب علیه السلام مقدم ترین مسلمان امّت من است، او از همه بیشتر علم دارد، دینش از همه صحیح تر، یقینش از همه برتر، حلم و بردباری اش از همه کامل تر، از همه سخاوت مندتر و از همه شجاع تر است، او امام و خلیفه بعد از من است».

۱۶۵ أَشْجَعُ الْأُمَّهِ

شجاع ترین و نترس ترین افراد امّت. کسی که قلبی محکم و نترس دارد.

در زیارت آن حضرت آمده:

«أَشْهَدُ أَنَّکَ کُنْتَ... أَشْجَعَهُمْ قَلْباً»؛(۲)

«گواهی می دهم که تو... دلت از همه قوی تر و شجاع تر بود».

همچنین مراجعه شود به: أَسْخَی الْأُمَّهِ [۱۶۰]

۱۶۶ أَشْجَعُ النّاسِ

شجاع ترین مردم.

همچنین مراجعه شود به: أَحْلَمُ النّاسِ [۱۵۵]

۱۶۷ أَشْرَفُ أَهلِ الْبَیتِ

رسول خداصلی الله علیه وآله خطاب به فاطمه زهراعلیها السلام در مورد همسرش امیرمؤمنان علیه السلام فرمود:

«هُوَ أَشْرَفُ أَهْلِ بَیتِکَ حَسَباً وَأَکْرَمُهُمْ مَنْصَباً»؛(۳)

«علی علیه السلام شریف ترین فرد اهل بیت از حیث نسب و گرامی ترین آنان از جهت منصب و مقام است».

۱۶۸ أَصْحابُهُ الْأَبْرارُ

رسول خداصلی الله علیه وآله به حضرت علی علیه السلام فرمود:

«أَنْتَ الثَّوابُ وَأَصْحابُکَ الْأَبْرارُ»؛(۴)

«تو ثواب و پاداش هستی و یاران تو خوبان هستند».

۱۶۹ أَصْحابُهُ فِی الْجَنَّهِ

رسول خداصلی الله علیه وآله به حضرت علی علیه السلام فرمود:

«یاعَلِی! أَبْشِرْ فَإِنَّکَ وَأَصْحابُکَ وَشِیعَتُکَ فِی الْجَنَّهِ»؛(۵)

«ای علی! بشارت باد بر تو! همانا تو و یاران و پیروانت در بهشت خواهید بود».

۱۷۰ أَصَحُّ الدِّینِ

دینش صحیح ترین دین و آیین است.

همچنین مراجعه شود به: أَسْمَحُ الْأُمَّهِ [۱۶۴]

۱۷۱ أَصْدَقُ النّاسِ

کسی که زبانش از همه راست گوتر است.

همچنین مراجعه شود به: أَحْسَنُ النّاسِ خُلْقاً [۱۵۴]

۱۷۲ أَصْلُ الدِّینِ

اصل واساس دین به پذیرش ولایت و امامت علی و امامان از فرزندان آن حضرت علیه السلام است، چنان که پیامبر خداصلی الله علیه وآله به آن حضرت فرمود:

«یا عَلِی! أَنْتَ أَصْلُ الدِّینِ وَمَنارُ الْإِیمانِ وَغایهُ الْهُدی ...»؛(۶)

ص:۴۷

۱- ۳۸۴. مائه منقبه، ص ۵۰؛ التحصین، ص ۶۱۹.

۲- ۳۸۵. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۷۷؛ مفاتیح الجنان، زیارت مخصوصه.

۳- ۳۸۶. بحارالانوار، ج ۳۶، ص ۳۰۷.

۴- ۳۸۷. بحارالانوار، ج ۳۶، ص ۹۷. شواهد التنزیل، ج ۱، ص ۱۷۸.

۵- ۳۸۸. فضائل الصحابه، ج ۱، ص ۶۵۴.

۶- ۳۸۹. بحارالانوار، ج ۳۵، ص ۴۰۰ و ج ۲۳، ص ۳؛ مستدرک الوسائل، ج ۱۱، ص ۲۷۰؛ تفسیر فرات، ص ۲۰۵؛ بصائر الدرجات، ص ۳۲.

«ای علی! تو اصل و اساس دین و پایان هدایت و نتیجه هدایت هستی ...».

به همین جهت فرمود: اگر کسی در بهترین مکان روی زمین (کعبه) و در بهترین زمان ها و ساعات به عبادت خدا مشغول شود، روزها را روزه بگیرد و شب ها را به شب زنده داری بگذراند؛ امّا ولایت اهل بیت علیهم السلام را نداشته باشد، خداوند هیچ عملی از او را نمی پذیرد.(۱)

۱۷۳ أَصْلُ الرَّسُولِ

مراد از اصل، همه کاره بودن است. رسول خداصلی الله علیه وآله در مورد حضرت علی علیه السلام فرمود:

«عَلِی أَصْلِی وَجَعْفَرٌ فَرْعِی»؛(۲)

«علی اصل من و جعفر فرع من است».

۱۷۴ الْأَصْلَعُ

دارای صورت کشیده. اصلع کسی است که موی جلوی سر او ریخته باشد.

رسول خداصلی الله علیه وآله به عمار فرمود: بعد از من اختلاف و کشمکش پیش می آید و برخی شمشیر می کشند، هر وقت چنین شد:

«فَعَلَیکَ بِهذَا الْأَصْلَعِ عَنْ یمِینِی عَلِی بْنِ أَبِی طالِبٍ»؛(۳)

«تو ملازم این اصلع باش که در کنار من است؛ یعنی علی بن ابی طالب علیه السلام».

اگر همه مردم به طرفی رفتند و این اصلع (علی علیه السلام) به طرف دیگر رفت، تو به طرف علی علیه السلام برو.

۱۷۵ أَعْداؤُهُ أَعْداءُ اللَّهِ

دشمنان او دشمنان خدا هستند؛ پس هرکه با او دشمنی کند، گویا با خدا دشمنی کرده است.

همچنین مراجعه شود به: اِتّباعُهُ فَرِیضَهُ اللَّهِ [۱۴۶]

۱۷۶ أَعْداؤُهُ أَعْداءُ الرَّسُولِ

پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله خطاب به امام علی علیه السلام فرمود:

«یا عَلِی! أَنْتَ وَصِیی وَخَلِیفَتِی وَوَزِیرِی وَوارِثِی وَأَبُو وُلْدِی، شِیعَتُکَ شِیعَتِی وَأَنْصارُکَ أَنْصارِی وَأَوْلِیآؤُک أَوْلِیآئِی وَأَعْدآؤُکَ أَعْدآئِی»؛(۴)

«ای علی! تو وصی و جانشین و وزیر و وارث و پدر فرزندان منی، پیروان تو پیروان من، و یاران تو یاران من هستند، دوستان تو دوستان من، و دشمنان تو دشمن من هستند».

۱۷۷ أَعْدَلُ النّاسِ

هرجا سخن از عدل باشد، نام علی علیه السلام درکنار آن می درخشد و هر وقت نام علی علیه السلام را به یاد آوریم، عدالت خود به خود به ذهن می آید.

دوره کوتاه حکومت آن حضرت، نمونه ماندگار حکومت عادلانه برای تمام جهانیان است؛ تا جایی که گفته اند: علی علیه السلام به جهت شدّت رفتار عادلانه به شهادت رسید. و این هم امضای رسول خداصلی الله علیه وآله که فرموده:

«أَما وَاللّهِ! إِنَّهُ أَوَّلُكُمْ إِيماناً بِاللّهِ وَأَعْدَلُكُمْ فِی الرَّعِيهِ»؛(۵)

ص:۴۸

۱- ۳۹۰. بحارالانوار، ج ۶۵، ص ۳۳۲؛ وسائل الشیعه، ج ۱، ص ۱۱۹؛ المحاسن برقی، ج ۱، ص ۲۸۶.

۲- ۳۹۱. الجامع الصغیر، ج ۲، ص ۱۷۶؛ کنز العمال، ج ۱۱، ص ۶۰۲؛ ینابیع المودّه، ج ۲، ص ۹۶.

۳- ۳۹۲. بحارالانوار، ج ۲۸، ص ۶۹.

۴- ۳۹۳. امالی صدوق، مجلس ۵۳، حدیث ۱۳.

۵- ۳۹۴. بحارالانوار، ج ۳۵، ص ۴۳۵؛ امالی طوسی، ص ۲۵۱؛ بشاره المصطفی، ص ۱۹۲.

«آگاه باشید که علی علیه السلام اولین مؤمن از بین شماست و عادل ترین شما بین مردم است».

۱۷۸ الْأَعَزُّ عِنْدَ الرَّسُولِ

امام علی علیه السلام از رسول خداصلی الله علیه وآله پرسید: آیا من نزد شما محبوب ترم یا فاطمه؟ فرمود:

«فاطِمَهُ أَحَبُّ إِلَی مِنْکَ وَأَنْتَ أَعَزُّ عَلَی مِنْها»؛(۱)

«فاطمه علیها السلام نزد من محبوب تر از تو است و تو عزیزتر از او هستی».

۱۷۹ أَعْظَمُ الْمَزِیهِ

فضیلت و درجه و امتیازش از همه بیشتر است. عنوان و افتخاری دیگر از رسول خداصلی الله علیه وآله برای امیرمؤمنان علیه السلام است.

همچنین مراجعه شود به: أَبْصَرُ الْمُؤْمِنِینَ [۱۳۲]

۱۸۰ أَعْظَمُ الْمُؤْمِنِینَ جِهاداً

پیامبرصلی الله علیه وآله خطاب به امام علی علیه السلام فرمود:

«أَنْتَ أَوَّلُ الْمُؤْمِنِینَ مَعِی إِیماناً وَأَعْظَمُهُمْ جِهاداً وَأَعْلَمُهُمْ بِآیاتِ اللَّهِ»؛(۲)

«تو اولین مؤمنان بودی که به همراه من ایمان آوردی و بزرگ ترین آنان در جهاد، و عالم ترین ایشان نسبت به آیات الهی هستی».

۱۸۱ أَعْلَمُ الْأُمَّهِ

داناترین و عالم ترین مردم؛ چنان که رسول خداصلی الله علیه وآله فرموده:

«أَعْلَمُکُمْ عَلِی بْنُ أَبی طالِبٍ»؛(۳)

«عالم ترین شما (امّتم) علی بن ابی طالب است».

«أَعْلَمُ أُمَّتِی مِنْ بَعْدِی عَلِی بْنُ أَبی طالِبٍ»؛(۴)

«عالم ترین امّتم بعدمن، علی بن ابی طالب است».

و شواهد فراوانی هم در این زمینه است؛ از جمله اینکه تمام اصحاب در مسایل خود به آن حضرت رجوع می کردند و به او

نیاز داشتند؛ ولی او در هیچ مسأله ای به آنان رجوع نکرده؛ یعنی سؤالی و نیازی نداشته.

و پیامبر به ایشان فرمود: «أَنْتَ أَخِي وَوارِثِي»؛ وارث یعنی کسی که علم پیامبر را ارث برده، که فرموده: «تَرِثُ مِنّی ما وَرَثَ الْأَنْبِیاءُ» آنچه که پیامبران ارث بردند، تو هم از من به ارث بردی، که آن کتاب خدا و سنّت پیامبر است.(۵)

۱۸۲ أَعْلَمُ بِالسُّنَّهِ

آگاه ترین فرد به سنّت و روش پیامبراکرم صلی الله علیه وآله، که رسول خداصلی الله علیه وآله فرمود:

«أَعْلَمُ بِالسُّنَّهِ وَالْقَضآءِ بَعْدِی عَلِی بْنُ أَبی طالِبٍ»؛(۶)

«آگاه ترین فرد به سنّت و قضاوت بعد از من، علی بن ابی طالب علیه السلام است».

از امامان معصوم علیهم السلام رسیده که فرموده اند:

ص:۴۹

۱- ۳۹۵. موسوعه امام علی علیه السلام، ج ۸، ص ۷۲. مسند احمد، ج ۲، ص ۴۱؛ اسد الغابه، ج ۳، ص ۳۹۷؛ فیض القدیر، ج ۴، ص ۵۵۶؛ الصواعق المحرقه، ج ۲، ص ۵۵۹؛ المعجم الاوسط، ج ۷، ص ۳۴۳؛

۲- ۳۹۶. ارشاد، ج ۱، ص ۳۸؛ کشف الغمه، ج ۱، ص ۸۵.

۳- ۳۹۷. اصول کافی، ج ۷، ص ۴۲۲.

۴- ۳۹۸. کنز العمال، ج ۱۱، ص ۶۱۴.

۵- ۳۹۹. بحارالانوار، ج ۳۹، ص ۶۹؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۲، ص ۳۳؛ کشف الغمه، ج ۱، ص ۳۳۴؛ العمده، ص ۱۸۳.

۶- ۴۰۰. بحارالانوار، ج ۴۰، ص ۱۵۰؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۲، ص ۳۳.

«أَهْلُ الْبَیتِ أَدْری بِما فِی الْبَیتِ»؛(۱)

«اهل خانه و خاندان، بهتر از هر کسی می دانند که در آن خانه و خاندان چه بوده و چه می گذرد».

و عایشه نیز به آن اعتراف داشت.(۲)

۱۸۳ أَعْلَمُ الْمُؤْمِنِینَ بِآیاتِ اللَّهِ

در بین مؤمنان از همه بیشتر به آیات قرآن آشنایی و علم دارد.

همچنین مراجعه شود به: أَعْظَمُ الْمُؤْمِنِینَ جِهاداً [۱۸۰]

۱۸۴ أَعْلَمُ النّاسِ

از همه بیشتر می داند و به همه چیز علم دارد؛ چنان که پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله تأیید فرموده:

«عَلِی أَشْجَعُ النّاسِ قَلْباً وَأَحْلَمُ النّاسِ حِلْماً... وَأَعْلَمُ النّاسِ عِلْماً»؛(۳)

«علی شجاع ترین و بردبارترین ... و عالم ترین مردم است».

به همین جهت خودش بارها می فرمود:

«سَلُونِی قَبْلَ أَنْ تَفْقِدُونِی»؛(۴)

«قبل از اینکه من را از دست بدهید، هرچه می خواهید بپرسید».

و قسم یاد می فرمود که من به راه های آسمان بیشتر از راه های زمین آگاهی دارم... .(۵)

۱۸۵ اِفْتِخارُ النَّبِی

ابن عمر می گوید: رسول خداصلی الله علیه وآله فرمود:

«یفْتَخِرُ یوْمَ الْقِیامَهِ آدَمُ بِابْنِهِ شَیثٍ، وَأَفْتَخِرُ أَنَا بِعَلِی بْنِ أَبِی طالِبٍ»؛(۶)

«در روز قیامت، حضرت آدم علیه السلام به فرزندش شیث و من به علی بن ابی طالب علیه السلام افتخار می کنم».

۱۸۶ أَفْضَلُ الْأُمَّهِ یقِیناً

بین امّت، یقین او از همه برتر است.

همچنین مراجعه شود به: أَسْمَحُ الْأُمَّهِ [۱۶۴]

۱۸۷ أَفْضَلُ الْأَوْصِياءِ

امیرالمؤمنین علیه السلام از همه اوصیا و جانشینان پیامبران، بافضیلت تر است و این افتخاری است که خدای تعالی داده و پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله نیز آن را اعلان نموده و فرموده است:

«إِنَّ اللَّهَ عَزَّوَجَلَّ اخْتارَ مِنَ الْأَيامِ الْجُمُعَهَ، وَمِنَ الشُّهُورِ شَهْرَ رَمَضانِ، وَمِنَ اللَّيالِي لَيلَهَ الْقَدْرِ، وَاخْتارَنِی عَلی جَمِیعِ الْأَنْبیاءِ، وَاخْتارَ مِنِّی عَلِياً وَفَضَّلَهُ عَلی جَمِیعِ الْأَوْصِیاءِ»؛(۷)

«خداوند از بین روزها، روز جمعه را برگزید، و از بین ماه ها، ماه رمضان را و از بین شب ها، شب قدر را. از بین همه پیامبران، مرا انتخاب کرد و علی را از من انتخاب نمود و او را بر همه اوصیا فضیلت بخشید».

ص:۵۰

۱- ۴۰۱. بحارالانوار، ج ۷۸، ص ۲۷۴.

۲- ۴۰۲. بحارالانوار، ج ۴۰، ص ۱۷۹؛ کشف الیقین، ص ۵۷؛ موسوعه امام علی علیه السلام، ج ۸، ص ۲۹۳.

۳- ۴۰۳. امالی صدوق، ص ۴۳۹؛ بشاره المصطفی، ص ۱۷۴؛ مناقب آل ابی طالب، ۲، ص ۳۵.

۴- ۴۰۴. ارشاد القلوب، ج ۲، ص ۳۷۶؛ وسائل الشیعه، ج ۱۵، ص ۱۲۸؛ مستدرک، ج ۱۱، ص ۱۰۱؛ الاختصاص ۲۴۸؛ بصائر الدرجات، ۲۶۷.

۵- ۴۰۵. بحارالانوار، ج ۳۴، ص ۲۵۸؛ سلیم بن قیس، ص ۷۱۲.

۶- ۴۰۶. بحارالانوار، ج ۳۹، ص ۴۱؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۳، ص ۲۴۲.

۷- ۴۰۷. بحار الانوار، ج ۳۶، ص ۲۵۶؛ وسائل الشیعه، ج ۷، ص ۳۸۱؛ کمال الدین، ج ۱، ص ۲۸۱.

۱۸۸ أَفْضَلُ الْخَلائِقِ

از همه مردمـان بهتر و بافضـیلت تر است، آن هم در روزی که همه پرونـده هـا رو می شود. امـام علی علیه السـلام در دفـاع از مظلومیت خود فرمود: چه کسی به غیر از من می تواند ادّعا کند که رسول خداصلی الله علیه وآله در باره او چنین فرموده:

«أَنْتَ أَفْضَلُ الْخَلآئِقِ عَمَلًا یوْمَ الْقِیامَهِ...»؛(۱)

«تو بهترین آفریدگان هستی، عمل تو در روز قیامت از همه مردم برتر است».

۱۸۹ أَفْضَلُ السّابِقِینَ

در بین سابقین و اصحاب پیامبر و مسلمانان صدر اسلام، از همه بافضیلت تر است.

لقبی که رسول خداصلی الله علیه وآله برای امام علی علیه السلام به کار برده است:

«یا عَلِی! أَنْتَ سَیدُ الْوَصِیینَ وَوارِثُ عِلْمِ النَّبِیینَ وَخَیرُ الْخَلآئِقِ وَأَفْضَلُ السّابِقِینَ»؛(۲)

«ای علی! تو سرور جانشینان، وارث علم پیامبران و بهترین آفریدگان و بافضیلت ترین سابقان در اسلام هستی».

۱۹۰ أَفْضَلُ مِنَ الْعَرْشِ وَ الْکُرْسِی

فضیلتش از عرش و کرسی هم بیشتر است، دراین باره رسول خداصلی الله علیه وآله فرموده:

«وَفَتَقَ نُورَ عَلِی بْنِ أَبِی طالِبٍ فَخَلَقَ مِنْهُ الْعَرْشَ وَالْکُرْسِی، وَعَلِی بْنُ أَبِی طالِبٍ وَاللَّهِ أَفْضَلُ مِنَ الْعَرْشِ وَالْکُرْسِی»؛(۳)

«آن گاه خـدا نور علی بن ابی طالب علیه السـلام را شـکافت و عرش و کرسـی را از آن آفریـد، پس به خدا قسم که علی علیه السلام از عرش و کرسی افضل است».

۱۹۱ أَفْضَلُ مِنْ کِتابِ اللَّهِ

فضیلتش از کتاب خدا (قرآن) هم بیشتر است، زید بن ثابت می گوید: رسول خداصلی الله علیه وآله در ضمن حدیثی فرمود:

«إِنِّی تـارِکٌ فِیکُمُ الثَّقَلَینِ کِتـابَ اللَّهِ وَعَلِی بْنَ أَبِی طـالِبٍ. وَاعْلَمُوا أَنَّ عَلِیاً لَکُمْ أَفْضَلُ مِنْ کِتابِ اللَّهِ؛ لِأَنَّهُ مُتَرْجِمٌ لَکُمْ عَنْ کِتابِ اللَّهِ تَعالی ؛(۴)

«من دو گوهر گران بها برای شـما به یادگار می گذارم: کتاب خدا (قرآن) و علی بن ابی طالب علیه السلام. امّا بدانید که علی علیه السلام برای شما از قرآن کریم هم برتر است؛ زیرا او بیان کننده و مفسّر کتاب خدا برای شما می باشد».

۱۹۲ أَفْضَلُ مِنَ الْمَلآئِکَهِ

فضیلتش از ملائکه بیشتر است.

در حدیثی طولانی از پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله آمده:

«... ثُمَّ فَتَقَ نُورَ أَخِی عَلِیٍّ فَخَلَقَ مِنْهُ الْمَلآئِکَهَ، فَالْمَلآئِکَهُ مِنْ نُورِ أَخِی عَلِیٍّ وَنُورُ عَلِیٍّ مِنْ نُورِ اللَّهِ وَعَلِی أَفْضَلُ مِنَ الْمَلآئِکَهِ»؛(۵)

«... آن گاه نور برادرم علی علیه السلام را شکافت و از آن فرشتگان را آفرید، پس فرشتگان از نور برادرم علی علیه السلام هستند و نور علی علیه السلام نیز از نور خداست و علی علیه السلام افضل از ملائکه می باشد».

ص:۵۱

۱- ۴۰۸. بحارالانوار، ج ۳۱، ص ۳۳۸؛ احتجاج، ج ۱، ص ۱۴۱.

۲- ۴۰۹. بحارالانوار، ج ۲۷، ص ۶۳؛ الیقین، ص ۲۳۶.

۳- ۴۱۰. بحارالانوار، ج ۴۰، ص ۴۳؛ الفضائل، ص ۱۲۸.

۴- ۴۱۱. مئه منقبه، ص ۱۶۱.

۵- ۴۱۲. بحارالانوار، ج ۳۷، ص ۸۳.

۱۹۳ أَفْضَلُ النّاسِ

بافضیلت ترین و برترین انسان ها، رسول خداصلی الله علیه وآله در خطبه غدیر درباره علی علیه السلام فرمود:

«مَعاشِرَ النّاسِ! فَضِّلُوا عَلِیاً؛ فَإِنَّهُ أَفْضَلُ النّاسِ بَعْدِی مِنْ ذَکَرٍ وَأُنْثی ..»؛(۱)

«ای مردم! علی را از همه برتر بدانید؛ چرا که او بعد از من، از هر مرد و زنی والاتر است».

۱۹۴ أَقْدَمُ الْأُمَّهِ سِلْماً

در اسلام آوردن، بر افراد امّت مقدم است.(۲)

همچنین مراجعه شود به: أَسْمَحُ الْأُمَّهِ [۱۶۴]

۱۹۵ أَقْرَبُ الْخَلائِقِ بِالرَّسُولِ

نزدیک ترین افراد به رسول خداصلی الله علیه وآله، امام علی علیه السلام است. آن قدر نزدیک است که خدای تعالی در قرآن کریم آن دو را با یک عبارت "أنفسنا" نام برده؛ یعنی جان آن دو یکی است.

همچنین مراجعه شود به: سَیدُ الْمُسْلِمِینَ [۴۴۷]

۱۹۶ أَقْسَمُ بِالسَّوِیهِ

در تقسیم عادلانه از همه بهتر عمل می کند.

همچنین مراجعه شود به: أَبْصَرُ الْمُؤْمِنِینَ [۱۳۲]

۱۹۷ أَقْضَی النّاسِ

قضاوتش از همه دقیق تر و مطابق با واقع است. این مدال افتخاری است که پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله آن را به علی علیه السلام نسبت داده است.

به اتفاق و اجماع راویان آمده است که رسول خداصلی الله علیه وآله فرمود:

«أَقْضاکُمْ عَلِی»؛(۳)

«قاضی ترین شما علی است».

و در جای دیگر فرمود:

«أَقْضی أَمَّتِی وَأَعْلَمُ أَمَّتِی بَعْدِی عَلِی»؛(۴)

«قاضی ترین و داناترین شما در امّتم بعد از من، علی علیه السلام است».

از عمر بن خطاب رسیده که گفت: «أقضانا علی»؛(۵) «قضاوت علی از همه ما بهتر است».

به همین جهت، قضاوت هـای عجیب امـام علی علیه السـلام نیز معروف است و کتاب های متعـددی در این مورد نوشـته شـده است.

۱۹۸ أَقْوَمُ الْمُؤْمِنِینَ

پایدارتر و ثابت قدم تر از همه مؤمنان است.

همچنین مراجعه شود به: أَبْصَرُ الْمُؤْمِنِینَ [۱۳۲]

۱۹۹ أَکْثَرُ الْأُمَّهِ عِلْماً

علم و دانش او از همه اهل امّت بیشتر است.

همچنین مراجعه شود به: أَبْصَرُ الْمُؤْمِنِینَ [۱۳۲]

همچنین مراجعه شود به: أَسْمَحُ الْأُمَّهِ [۱۶۴]

۲۰۰ أَکْثَرُ الْقَوْمِ یقِیناً

امام علی علیه السلام یقینش از همه مردم بیشتر بود؛ چون علم و آگاهی و معرفت آن حضرت از همه بیشتر بود؛ لذا به خداوند و معاد باور و یقین کامل داشت.

۱- ۴۱۳. بحارالانوار، ج ۳۵، ص ۴۲۷؛ قسمتی از خطبه غدیر.

۲- ۴۱۴. کنز العمال، ج ۱۱، ص ۶۰۵.

۳- ۴۱۵. بحارالانوار، ج ۴۰، ص ۸۷ و ۱۵۰؛ منـاقب آل ابی طالب، ج ۲، ص ۳۳. فتح الباری، ج ۸، ص ۱۶۷؛ الریاض النضره، ج ۱، ص ۲۶۷.

۴- ۴۱۶. امالی صدوق، مجلس ۸۱، حدیث ۲۰.

۵- ۴۱۷. الاحتجاج، ج ۲، ص ۳۹۱. الاستیعاب، ج ۱، ص ۶؛ الریاض النضره، ج ۱، ص ۲۶۸.

جابر بن عبد اللّه انصاری از پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله نقل کرده که فرمود:

«عَلِی بْنُ أَبِی طالِبٍ أَقْدَمُ أُمَّتِی سِلْماً وَأَکْثَرُهُمْ عِلْماً وَأَصَحُّهُمْ دِیناً وَأَکْثَرُهُمْ یقِیناً»؛(۱)

«علی بن ابی طالب علیه السلام ازهمه زودتر مسلمان شد و از همه بیشتر علم دارد، دینش از همه صحیح تر و یقین او از همه مردم بیشتر است».

۲۰۱ أَکْرَمُ أَهْلِ الْبَیتِ

رسول خداصلی الله علیه وآله فرمود: امام علی علیه السلام از حیث منصب و مقام، گرامی ترین فرد اهل بیت است.

همچنین مراجعه شود به: أَشْرَفُ أَهْلِ الْبَیتِ [۱۶۷]

۲۰۲ أَکْرَمَتْهُ الْأَرْضُ

کسی که زمین هم او را گرامی داشته است.

همچنین مراجعه شود به: اِتِّباعُهُ فَضِیلَهٌ [۱۴۷]

۲۰۳ أَکْمَلَ اللَّهُ بِهِ الدِّینَ

رسول خداصلی الله علیه وآله فرمود:

«مَعاشِرَ النّاسِ! إِنَّما أَکْمَلَ اللَّهُ عَزَّوَجَلَّ دِینَکُمْ بِإِمامَتِهِ»؛

«ای مردم! خداوند دین شما را تنها با امامت علی علیه السلام کامل می داند».

در روایات متعدد و متواتر نقل شده، که آیه شریفه: «اَلْیوْمَ أَکْمَلْتُ لَکُمْ دِینَکُمْ وَأَتْمَمْتُ عَلَیکُمْ نِعْمَتِی»(۲) فقط در مورد علی بن ابی طالب علیه السلام نازل شده، نه هیچ یک از مردم. پس با قبول ولایت او، دین کامل و نعمت الهی تمام می شود،(۳) چنان که امام صادق علیه السلام فرمود:

«وَکانَ کَمالُ الدِّینِ بِوِلایهِ عَلِی ّبْنِ أَبِی طالِبٍ»؛(۴)

«کامل شدن دین به ولایت و امامت علی بن ابی طالب علیه السلام می باشد».

۲۰۴ أَکْمَلُ الْأُمَّهِ

کامل ترین فرد از امّت.

همچنین مراجعه شود به: أَسْمَحُ الْأُمَّهِ [۱۶۴]

۲۰۵ إِمامُ الْأَبْرارِ

پیشوا و رهبر نیکوکاران و افراد نیک رفتار. و این عنوانی است که خداوند متعال در شب معراج درباره امیرمؤمنان به پیامبرصلی الله علیه وآله فرمود:

«عَلِی رایهُ الْهُدی وَإِمامُ الْأَبْرارِ وَقاتِلُ الْفُجّارِ»؛(۵)

«علی علیه السلام پرچم هدایت و امام نیکان و کشنده فاجران است».

و در عبارتی از زیارت آن حضرت آمده:

«اَلسَّلامُ عَلی إِمامِ الْأَبْرارِ».(۶)

۲۰۶ إِمامُ الْأَتْقِیاءِ

امام پرهیزکاران و خداترسان و تقواپیشگان. و این عبارتی است، که در یکی از دعاهای مأثوره وارد شده:

«سَیدُ الْأَوْصِیاءِ وَإِمامُ الْأَتْقِیاءِ، یعْسُوبُ الدِّینِ، عَلِی أَمِیرُ الْمُؤْمِنِینَ...»؛(۷)

«... آن که آقای جانشینان و امام تقواپیشگان و پیشوای اهل دین است، علی علیه السلام می باشد که امیر مؤمنان است».

۱- ۴۱۸. کنزالفوائد، ج ۱، ص ۲۶۲.

۲- ۴۱۹. سوره مائده، آیه ۳.

۳- ۴۲۰. بحارالانوار، ج ۳۶، ص ۱۲۹.

۴- ۴۲۱. اصول کافی، ج ۱، ص ۲۹۰.

۵- ۴۲۲. بحارالانوار، ج ۱۸، ص ۳۹۲؛ الیقین، ص ۲۹۱. حلیه الاولیاء، ج ۱، ص ۶۷؛ تاریخ دمشق، ج ۴۲، ص ۳۳۰.

۶- ۴۲۳. بحارالانوار، ج ۹۹، ص ۱۹۸.

۷- ۴۲۴. بحارالانوار، ج ۹۲، ص ۳۸۳.

۲۰۷ الْإِمامُ الْأَزْهَرُ

ازهر به معنای درخشنده تر و نورانی تر.

ابوذر غفاری نقل می کند: در محضر رسول خداصلی الله علیه وآله بودم که علی بن ابی طالب علیه السلام وارد شد، پیامبر خوشحال شد و به من فرمود: آیا این را می شناسی؟

گفتم: برادر و همسر دختر و پسر عموی شما و پدر حسن و حسین است.

رسول خداصلی الله علیه وآله فرمود:

«يا أَباذَرٍّ! هذَا الْإِمامُ الْأَزْهَرُ وَرُمْحُ اللَّهِ الْأَطْوَلُ وَبابُ اللَّهِ الْأَكْبَرُ، فَمَنْ أَرادَ اللَّهَ فَلْيَدْخُلِ الْبابَ»؛(۱)

«ای ابوذر! این درخشنده ترین امام و نیزه قدرت و باب بزرگ الهی است، پس هر که می خواهد به خدا برسد، باید از درب آن وارد شود».

۲۰۸ إِمامُ الْأُمَّهِ

امیرمؤنان علی علیه السلام، امام و پیشوای امّت اسلامی است، او رهبر امّت محمّدصلی الله علیه وآله است، پیامبرصلی الله علیه وآله بارها خطاب به آن حضرت فرموده:

«أَنْتَ إِمامُ أُمَّتِی»؛

«تو امام امّت من هستی».

و نیز به یکی از اصحاب فرمود:

«يابْنَ سَمُرَهِ! إِذَا اخْتُلِفَتِ الْأَهْوآءُ وَتَفَرَّقَتِ الْآراءُ، فَعَلَيكَ بِعَلِی ـبْنِ أَبِی طالِبٍ، فَإِنَّهُ إِمامُ أُمَّتِی وَخَلِيفَتِی عَلَيهِمْ مِنْ بَعْدِی»؛(۲)

«ای فرزند سمره! هرگاه آرا و نظرات مردم مختلف و پراکنده شد، تو در طرف و گروه علی بن ابی طالب علیه السلام باش؛ چون او امام امّت من و نیز خلیفه من بر ایشان بعد از من است».

۲۰۹ الْإِمامُ الْأَوَّلُ

پیامبر خاتم الهی صلی الله علیه وآله دوازده جانشین وخلیفه داشت؛ یعنی بعد از رسول اسلام صلی الله علیه وآله دوازده امام هستند که اولین ایشان امیرالمؤمنین علیه السلام است. و این نیز طبق انتخاب و گزینش خداوند و اعلان آن توسط پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله صورت گرفته است؛ چنان که بارها می فرمود:

«اَلْأَئِمَّهُ مِنْ بَعْدِی اِثْنا عَشَرَ، أَوَّلُهُمْ أَنْتَ یا عَلِی وَآخِرُهُمُ الْقآئِم»؛(۳)

«امامان بعد از من دوازده نفرند که اولین آنان تو هستی ای علی! و آخر ایشان قائم است».

۲۱۰ إِمامُ الْأَوْلِیاءِ

پیشوای دوستان خدا. لقبی است که خدای تعالی در شب معراج برای علی علیه السلام به کار برده.

رسول خداصلی الله علیه وآله فرمود: خداوند با من عهدی بست، گفتم: این چه عهدی است؟ فرمود:

«یا مُحَمَّدُ! اِسْمَعْ، عَلِی رایهُ الْهُدی وَإِمامُ أَوْلِیآئِی وَنُورُ مَنْ أَطاعَنِی»؛(۴)

«ای محمّد! بشنو که علی علیه السلام پرچم هدایت و امام اولیای من و نور کسی است که از من اطاعت کند».

ص:۵۴

۱- ۴۲۵. بحارالانوار، ج ۴۰، ص ۵۷.

۲- ۴۲۶. بحارالانوار، ج ۳۶، ص ۲۲۶؛ امالی صدوق، ص ۲۶.

۳- ۴۲۷. بحارالانوار، ج ۳۶، ص ۲۲۶؛ امالی صدوق، ص ۱۱۱؛ عیون اخبار الرضا، ج ۱، ص ۶۵؛ روضه الواعظین، ج ۱، ص ۱۰۳؛ الصراط المستقیم، ج ۲، ص ۱۱۰.

۴- ۴۲۸. بحارالانوار، ج ۱۸، ص ۱۲۰. امالی طوسی، ص ۵۱۳. تاریخ بغداد، ج ۷، ص ۱۴۱؛ تاریخ مدینه دمشق، ج ۴۲، ص ۲۷۰؛ حلیه الاولیاء، ج ۱، ص ۶۷.

۲۱۱ إِمامُ أَهْلِ الدُّنْیا

امیرمؤمنان علیه السلام، امام و پیشوای الهی است برای تمام مردم دنیا؛ چه خود بدانند یا ندانند، چه بخواهند یا نخواهند، و امام برای همه رحمت است.

رسول خداصلی الله علیه وآله فرمود:

«إِنَّهُ مِحْنَهُ الْوَری وَالْحُجَّهُ الْعُظْمی وَالآیَهُ الْکُبْری وَإِمامُ أَهْلِ الدُّنْیا»؛(۱)

«علی علیه السلام امتحان شده و خالص شده مردم است که دیگران نیز به وسیله او امتحان می شوند. او حجّت اعظم و آیت بزرگ خدا و امام اهل دنیا است».

۲۱۲ إِمامُ أَهْلِ الطّاعَهِ

رسول خداصلی الله علیه وآله در توضیح بخشی از جریان معراج می فرماید که خدای تعالی فرمود:

«عَلِی حُجَّتِی بَعْدَکَ عَلی خَلْقِی وَإِمامُ أَهْلِ طاعَتِی»؛(۲) «پس از تو، علی علیه السلام حجّت من بر بندگانم و پیشوای اهل طاعت من می باشد».

۲۱۳ إِمامُ الْبَرَرَهِ

امام پاکان و نیکان. عمروبن عاص در مکاتبه با معاویه به وی نوشت: رسول خداصلی الله علیه وآله فرمود:

«عَلِی إِمامُ الْبَرَرَهِ، وَقاتِلُ الْفَجَرَهِ، مَنْصُورٌ مَنْ نَصَرَهُ، مَخْذُولٌ مَنْ خَذَلَهُ»؛(۳)

«علی علیه السلام امام نیکان و جنگ کننده با فاجران است، هرکه او را یاری کند خودش یاری می شود و هرکه او را خوار کند خودش خوار می شود».

۲۱۴ إِمامُ التُّقی

پیامبر اعظم صلی الله علیه وآله به امیرالمؤمنین علیه السلام فرمود:

«یا عَلِی! أَنْتَ صاحِبُ حَوْضِی وَوارِثُ عِلْمِی وَحامِلُ لِوائِی وَمُنْجِزُ وَعْدِی وَمُفَرِّجُ هَمِّی وَمُسْتَوْدِعُ مَوارِیثِ الْأَنْبِیآءِ وَأَنْتَ أَمِینُ اللَّهِ فِی أَرْضِهِ وَخَلِیفَتُهُ عَلی خَلْقِهِ وَأَنْتَ مِصْباحُ النَّجاهِ وَطَرِیقُ الْهُدی وَإِمامُ التُّقی وَالْحُجَّهُ عَلَی الْوَری وَأَنْتَ الْعَلَمُ الْمَرْفُوعُ فِی الدُّنْیا وَالصِّراطُ الْمُسْتَقِیمُ یوْمَ الْقِیامَهِ»؛(۴)

«ای علی! تو صاحب حوض من، و وارث علم من و حامل لوای من هستی، تو وعده های مرا وفا می کنی، و همّ و غمّ مرا برطرف می نمایی، تو امانت دار میراث پیامبران، و امین خدا در زمین و خلیفه او بر مردم هستی، تو چراغ نجات و راه هدایت،

و پیشوای پرهیزکاران و حجّت بر همه مردم می باشی، تو پرچم برافراشته در دنیا و صراط مستقیم در آخرت می باشی».

۲۱۵ إِمامُ الْخَلْقِ

کسی که امام و پیشوای همه مخلوقات است.

همچنین مراجعه شود به: أَبُو الْأَئِمَّهِ الْمَهْدِيينَ [۱۳۶]

۲۱۶ إِمامُ الشِّيعَهِ

أنس بن مالک گوید: رسول خداصلی الله علیه وآله فرمود: هفتاد هزار نفر داخل بهشت می شوند که نه حسابی دارند و نه عذابی.

۱- ۴۲۹. بحارالانوار، ج ۳۸، ص ۹۳.

۲- ۴۳۰. امالی صدوق، مجلس ۷۲، حدیث ۲۷.

۳- ۴۳۱. بحارالانوار، ج ۳۳، ص ۵۳. جامع الاحادیث، ج ۱۴، ص ۲۳۲؛ کنز العمال، ج ۱۱، ص ۶۰۲؛ مستدرک حاکم، ج ۳، ص ۱۲۹؛ جمع الجوامع، ج ۱، ص ۱۴۶۰.

۴- ۴۳۲. مشارق انوار الیقین، ص ۹۹؛ امالی صدوق، ص ۳۰۶؛ بشاره المصطفی، ص ۵۴.

آن گاه به علی علیه السلام توجّه کرده، و فرمود:

«هُمْ شِیعَتُکَ وَأَنْتَ إِمامُهُمْ»؛(۱)

«آنان شیعیان تو هستند و تو هم امام ایشان هستی».

۲۱۷ إِمامُ الْقَوْمِ

از رسول خداصلی الله علیه وآله نقل شده که فرمود: «برای خداوند، لوایی است از نور که دو هزار سال قبل از خلقت آسمان و زمین آفریده شده، و بر روی آن نوشته است: «لا إِلهَ إِلَّا اللَّهُ مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ، خَیرُ الْبَرِیهِ آلُ مُحَمَّدٍ» و صاحب آن لواء، علی علیه السلام است که «امام القوم» است.(۲)

۲۱۸ إِمامُ الْقِیامَهِ

جلودار روز قیامت. این لقب را رسول خداصلی الله علیه وآله به امیرالمؤمنین علیه السلام نسبت داده است.(۳)

۲۱۹ إِمامُ کُلِّ مُؤْمِنٍ

پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله به امیر مؤمنان علیه السلام فرمود:

«أَنْتَ مَوْلی کُلِّ مُسْلِمٍ وَإِمامُ کُلِّ مُؤْمِنٍ وَقائِدُ کُلِّ تَقِیٍّ وَبِوِلایتِکَ صارَتْ أُمَّتِی مَرْحُومَهً وَبِعَداوَتِکَ صارَتِ الْفِرْقَهُ الْمُخالَفَهُ مِنْها مَلْعُونَهً»؛(۴)

«ای علی! تو مولای هر مسلمان و امام هر مؤمن و جلودار هر باتقوایی هستی، به ولایت توست که امّت من امّت مرحومه شدند، و به خاطر دشمنی با توست که عدّه ای از مخالفان ملعون شده اند».

۲۲۰ إِمامُ کُلِّ مُسْلِمٍ

امام و پیشوای هر مسلمان در هرجای جهان است. هرکه پیامبر خاتم صلی الله علیه وآله را قبول داشته باشد، باید او را هم به امامت و رهبری بپذیرد.

رسول خداصلی الله علیه وآله فرمود:

«مَنْ أَحَبَّ أَنْ یتَمَسَّکَ بِدِینِی وَیرْکَبُ سَفِینَهَ النَّجاهِ بَعْدِی فَلْیقْتَدِ بِعَلِیِّ بْنِ أَبِی طالِبٍ وَلْیعادِ عَدُوَّهُ وَلْیوالِ وَلِیهُ؛ فَإِنَّهُ وَصِیی وَخَلِیفَتِی عَلی أُمَّتِی فِی حَیاتِی وَبَعْدَ وَفاتِی وَهُوَ إِمامُ کُلِّ مُسْلِمٍ وَأَمِیرُ کُلِّ مُؤْمِنٍ بَعْدِی، قَوْلُهُ قَوْلِی وَأَمْرُهُ أَمْرِی وَنَهْیهُ نَهْیی وَتابِعُهُ تابِعِی وَناصِرُهُ ناصِرِی وَخاذِلُهُ خاذِلِی»؛(۵)

«هرکه دوست دارد به دین من چنگ زند و بعد از من بر کشتی نجات سوار شود، باید به علی بن ابی طالب علیه السلام اقتدا

کند، دشـمنان او را دشـمن بدارد و دوسـتانش را دوست بدارد، چون او وصـی و جانشین بر امّت من است؛ چه در حیات من و چه پس از وفات من، و او امام هر مسـلمانی و امیر هر مؤمنی بعـد از من است، سـخن او سـخن من، امر او امر من و نهی او نهی من است، پیرو او پیرو من و یاور او یاور من است، و هرکه او را خوار کند مرا خوار کرده است».

۲۲۱ إِمامُ الْمُؤْمِنِینَ

علی بن ابی طالب علیه السـلام، هم اولین ایمان آورنـده به خـدا و رسولش بود و هم امیرمؤمنان و هم امام آنان، او امام و رهبر ایمان آورندگان است، لذا همه مؤمنان باید به او اقتدا کنند.

ص:۵۶

۱- ۴۳۳. ارشاد مفید، ج ۱، ص ۴۲؛ بشاره المصطفی، ص ۱۶۳.

۲- ۴۳۴. تأویل الآیات، ص ۶۱۰.

۳- ۴۳۵. بحارالانوار، ج ۳۶، ص ۶۵.

۴- ۴۳۶. مشارق انوار الیقین، ص ۱۰۸؛ امالی صدوق، ص ۱۱۱؛ ارشاد القلوب، ج ۲، ص ۲۹۵؛ بشاره المصطفی، ۱۹۷.

۵- ۴۳۷. بحار الانوار، ج ۳۶، ص ۲۵۴؛ التحصین، ص ۵۵۳؛ کمال الدین، ج ۱، ص ۲۶۰.

این از القـابی است که پیـامبر اکرم صـلی الله علیه وآله به امـام علی علیه السـلام داده است؛ چنان که انس بن مالک گویـد: در خدمت پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله بودم، که فرمود:

«یا أَنَسَ بْنَ مالِکٍ! یدْخُلُ عَلَی رَجُلٌ إِمامُ الْمُؤْمِنِینَ وَسَیدُ الْمُسْلِمِینَ وَخَیرُ الْوَصِیینَ. فَضُرِبَ الْبابُ فَإِذاً عَلِی بْنُ أَبِی طالِبٍ»؛(۱)

«ای اَنس! اینک مردی بر من وارد می شود که امام مؤمنان و آقای مسلمانان و بهترین جانشین است. در همان لحظه درب خانه زده شد و علی بن ابی طالب علیه السلام داخل شد».

۲۲۲ إِمامُ الْمُتَّقِینَ

امام تقواپیشگان، امام پرهیزکاران و امام خداترسان. او هم باتقواترین پرهیزکاران و نیز امام خداترسان می باشد.

و این ندایی است که پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله فرمود: از مرکز عرش به گوش می رسد:

«هذا عَلِی بْنُ أَبِی طالِبٍ، وَصِی رَسُولِ رَبِّ الْعالَمِینَ وَإِمامُ الْمُتَّقِینَ»؛(۲)

«این علی بن ابی طالب علیه السلام، جانشین پیامبر پروردگار جهانیان و امام پرهیزکاران است».

چنان که در فرازی از زیارت آن حضرت نیز آمده است:

«اَلسَّلامُ عَلی أَمِیرِالْمُؤْمِنِینَ عَبْدِ اللَّهِ وَأَخِی رَسُولِ اللَّهِ الصِّدِّیقِ الْأَکْبَرِ وَسَیدِ الْمُسْلِمِینَ وَإِمامِ الْمُتَّقِینَ»؛(۳)

«سـلام بر امیر مؤمنان، بنده خدا و برادر رسول خداصـلی الله علیه وآله، او که صدّیق اکبر و سـرور مسـلمانان و امام پرهیزکاران است».

۲۲۳ الْإِمامُ الْهادِی

امام هدایت گر. رسول خداصلی الله علیه وآله در خطبه غدیر درباره امام علی علیه السلام فرمود:

«خَلِیفَهُ رَسُولِ اللَّهِ وَأَمِیرُ الْمُؤْمِنِینَ وَالْإِمامُ الْهادِی»؛

«علی علیه السلام، جانشین رسول خدا، و امیرمؤمنان و پیشوای هدایت گر است».

۲۲۴ إِمامُ الْهُدی

امام و پیشوای هدایت.

علی علیه السـلام مردم را از ضلالت و گمراهی به سعادت هدایت می کند. هرکه می خواهد به هدایت برسد، باید پشت سر او حرکت کند.

چنان که پیامبرصلی الله علیه وآله به علی علیه السلام فرمود: جبرئیل در مورد تو خبری به من داد که چشم مرا روشن و قلب مرا شاد نمود، جبرئیل گفت: خدای تعالی به تو سلام رساند و می فرماید:

«إِنَّ عَلِیاً إِمامُ الْهُدی وَمِصْباحُ الدُّجی وَالْحُجَّهُ عَلی أَهْلِ الدُّنْیا»؛(۴)

«همانا علی علیه السلام امام هدایت و چراغ تاریکی ها و حجّت بر تمام اهل دنیا است».

در زیارتی مربوط به آن حضرت آمده است:

«اَلسَّلامُ عَلَیکَ یا إِمامَ الْهُدی ؛(۵)

«سلام بر تو ای امام هدایت».

ص:۵۷

۱- ۴۳۸. بحارالانوار، ج ۳۸، ص ۱۷؛ الیقین، ص ۴۷۸.

۲- ۴۳۹. بحارالانوار، ج ۷، ص ۲۳۵.

۳- ۴۴۰. تهذیب شیخ طوسی، ج ۶، ص ۵۶.

۴- ۴۴۱. بحارالانوار، ج ۲۷، ص ۱۱۳؛ التمحیص، ص ۶۲۲.

۵- ۴۴۲. من لا یحضره الفقیه، ج ۲، ص ۵۹۲؛ کامل الزیارات، ص ۲۳۰؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین،

۲۲۵ إِمامُ يوْمِ الْغَدِيرِ

روز غـدیر روزی بود که به دسـتور خداوند متعال، امامت علی بن ابی طالب علیه السـلام اعلان شد و پیامبراکرم صـلی الله علیه وآله در شأن و فضیلت شان فرمود:

«لَوْ كانَتِ الْبِحارُ مِداداً وَالْغِياضُ أَقْلاماً، وَالسَّماواتِ صُحُفاً وَالْجِنُّ وَالْإِنْسُ كُتّاباً، لَنُفِدَ الْمِدادُ وَكَلَّتِ الثَّقَلانِ أَنْ يكْتُبُوا مِعْشارَ عُشْرِ فَضائِلِ إِمامِ يوْمِ الْغَدِيرِ...»؛(۱)

«اگر همه دریاهـا مرکّب و همه درختان قلم، همه آسـمانها دفتر، و همه جن و انسان نویسـنده شونـد، مرکب ها تمام می شود و جن و انسان از نوشتن باز می مانند قبل از آن که بخواهند یک درصد از فضایل علی علیه السلام در روز غدیر را بنویسند».

۲۲۶ أَمْرُهُ أَمْرُ الرَّسُولِ

هر امر و فرمـانی بدهـد، گویـا رسول خداصـلی الله علیه وآله امر و فرمان داده است، چنان که رسول خداصـلی الله علیه وآله به امیرمؤمنان علیه السلام فرموده است:

«عَلِی بْنُ أَبِی طالِبٍ خَلِيفَهُ اللَّهِ وَخَلِيفَتِی، وَحُجَّهُ اللَّهِ وَحُجَّتِی، وَبابُ اللَّهِ وَبابِی، وَصَـفِی اللَّهِ وَصَـفِيی، وَحَبِيبُ اللَّهِ وَحَبِيبِی، وَخَلِيلُ اللَّهِ وَخَلِيلی، وَسَيفُ اللَّهِ وَسَيفِی، وَهُوَ أَخِی وَصاحِبِی وَوَزِيری وَوَصِيی، مُحِبُّهُ مُحِبّی وَمُبْغِضُهُ مُبْغِضِی، وَوَلِيهُ وَلِيی وَعَدُوُّهُ عَدُوّی، وَزَوْجَتُهُ ابْنَتِی وَوُلْدُهُ وُلْدِی، وَحِزْبُهُ حِزْبِی وَقَوْلُهُ قَوْلِی وَأَمْرُهُ أَمْرِی، وَهُوَ سَيدُ الْوَصِيينَ وَخَيرُ أُمَّتِی»؛(۲)

«علی بن ابی طالب علیه السلام خلیفه خدا و من است، او حجّت خدا و من، و باب خدا و باب من است، او برگزیده خدا و من، و دوست خدا و من است، او خلیل خدا و من، و شمشیر خدا و من است، او برادر و همراه و وزیر و وصی من است، دوستدار او دوسـتدار من، کینه ورز با او کینه ورز با من، ولی او ولی من و دشمن او دشمن من است، همسر او دختر من است و فرزندانش فرزندان من، حزب او حزب من، سخن او سخن من و فرمان او فرمان من است، او آقای جانشینان و بهترین امّت من است».

۲۲۷ الْأَمِيرُ

رسول خداصلی الله علیه وآله خطاب به امیرمؤمنان علیه السلام فرموده است:

«يا عَلِی! أَنْتَ الْإِمامُ بَعْدِی وَالْأَمِيرُ...»؛(۳)

«ای علی! تو بعد از من امام و امیر می باشی».

۲۲۸ أَمِيرُ الْبَرَرَهِ

آقا و سرور همه خوبان و نیکان عالم.

همچنین مراجعه شود به: قاتِلُ الْفَجَرَهِ [۵۷۶]

۲۲۹ أَمِيرُ الْغُرِّ الْمُحَجَّلِينَ

پادشـاه، فرمـانروا، فرمانـده و امیر سـفیدرویان و آبرومنـدان. از عنـاوینی است که پیامبر خداصـلی الله علیه وآله آن حضـرت را ملقّب فرموده است.

چنان که امام باقرعلیه السلام می فرماید: پیامبر خداصلی الله علیه وآله دست علی علیه السلام را به سینه چسبانیده و فرمود:

«یا عَلِی! أَنْتَ أَصْلُ الدِّینِ وَمَنارُ الْإِیمانِ وَغایهُ الْهُدی وَأَمِیرُ الْغُرِّ الْمُحَجَّلِینَ، أَشْهَدُ لَکَ بِذلِکَ»؛(۴)

ص:۵۸

۱- ۴۴۳. مشارق انوار الیقین، ص ۱۹۹؛ حلیه الابرار، ج ۲، ص ۱۲۲.

۲- ۴۴۴. بحارالانوار، ج ۲۶،ص ۲۶۳ و ج ۳۸،ص ۱۳۷؛ مئهمنقبه، ص ۳۴؛ امالی صدوق، ص ۲۰۳؛ کنزالفوائد، ج ۲، ص ۱۲؛ الصراطالمستقیم، ج ۲، ص ۳۴؛بشارهالمصطفی،ص ۳۱؛

۳- ۴۴۵. امالی صدوق، مجلس ۱۱، حدیث ۴.

۴- ۴۴۶. بحارالانوار، ج ۳۵، ص ۴۰۰؛ التمحیص، ص ۵۶۰.

«ای علی! تو اصل و اساس دین، نشانه ایمان، انتهای هدایت و امیر نخبگان و سفیدرویان هستی و من این را برای تو گواهی می دهم».

۲۳۰ أَمِيرُ الْقُرى

فرمانروای شهرها و آبادی ها.

رسول خداصلی الله علیه وآله خطاب به امیرمؤمنان علیه السلام فرموده است:

«إِنَّکَ مَنارُ الْأَنامِ وَغايَهُ الْهُدى وَأَمِيرُ الْقُرى ؛(۱)

«همانا تو تابلوی نورانی مردم و نهایت هدایت و امیر شهرها و آبادی ها هستی».

۲۳۱ أَمِيرُ الْكُلِّ

فرمانروای همگان در همه جا. برگرفته از حدیث رسول خداصلی الله علیه وآله است که فرمود:

«أَنْتَ (يا عَلِى) أَمِيرُ مَنْ فِى السَّمآءِ وَأَمِيرُ مَنْ فِى الْأَرْضِ وَأَمِيرُ مَنْ مَضَى وَأَمِيرُ مَنْ بَقى ؛

«ای علی! تو هم بر آسمانی ها و هم بر زمینیان امیری، هم بر گذشتگان و هم بر آیندگان امیری».

۲۳۲ أَمِيرُ كُلِّ مُؤْمِنٍ

زیباترین عنوان و لقب آن است که پیامبر خاتم صلی الله علیه وآله آن را برای شخص انتخاب نماید، امیر همه مؤمنان نیز از آن لقب هاست، که فرمود:

«مَنْ أَحَبَّ أَنْ يسْتَمْسِکَ بِدِينِى وَيرْكَبُ سَفِينَهَ النَّجاهِ بَعْدِى، فَلْيقْتَدِ بِعَلِى بْنِ أَبِى طالِبٍ ... وَهُوَ إِمامُ كُلِّ مُسْلِمٍ وَأَمِيرِ كُلِّ مُؤْمِنٍ بَعْدِى»؛(۲)

«هرکه دوست دارد به دین من متمسک شود و بعد از من بر کشتی نجات سوار شود، باید به علی بن ابی طالب علیه السلام اقتدا کند؛ چرا که او امام همه مسلمانان و امیر همه مؤمنان بعد از من است».

۲۳۳ أَمِيرُ النَّحْلِ

از امام رضاعلیه السلام نقل شده: این عنوان را پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله برای امیرمؤمنان علیه السلام به کار برده است؛ البته برای وجه تسمیه آن چند قول بیان شده است که به کتب مربوطه مراجعه شود.(۳)

۲۳۴ الْأَمِينُ

امین از امانت؛ کسی است که دیگران او را به امانت داری و درست کاری قبول دارند و او مورد اعتماد و اطمینان و وثوق آنان است.

رسول خداصلی الله علیه وآله فرمود: اگر علی علیه السلام برای ثقلین هم شهادت دهد، خدا شهادت او را قبول می کند؛ چون:

«إِنَّهُ الصّادِقُ الْأَمِینُ»؛(۴)

«همانا علی راست گو و امین است».

در قسمتی از زیارت آن حضرت نیز آمده:

«الشّاهِدِینَ عَلی أَنَّکَ صادِقٌ أَمِینٌ صِدِّیقٌ»؛(۵)

«فرشتگان الهی گواهی می دهند که تو راستگو و امین و صدّیق هستی».

۲۳۵ أَمِینُ اللَّهِ

کسی که مورد اعتماد و اطمینان خدا است و از جانب او در امان و امنیت هستند. او امین

۱- ۴۴۷. بحارالانوار، ج ۲۳، ص ۲؛ تأویل الآیات، ص ۲۲۷.
۲- ۴۴۸. بحارالانوار، ج ۳۶،ص ۲۵۴؛ کمال الدین، ج ۱،ص ۲۶۰.
۳- ۴۴۹. بحارالانوار، ج ۳، ص ۱۱۰ و ج ۳۵، ص ۵۶؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۲، ص ۳۱۵.
۴- ۴۵۰. بحارالانوار، ج ۴۳، ص ۲۳.
۵- ۴۵۱. من لا یحضره الفقیه، ج ۲، ص ۵۸۹؛ المزار، ص ۷۸؛ مفاتیح الجنان؛ زیارت مطلقه امیرالمؤمنین علیه السلام.

اللَّه است، امین خدا بر خلق او، چنان که رسول خداصلی الله علیه وآله فرمود:

«أَنْتَ أَمِینُ اللَّهِ فی أَرْضِهِ»؛(۱)

«ای علی! تو امین خدا در روی زمین هستی».

و خود آن حضرت فرموده است:

«أَنَا الْعُرْوَهُ الْوُثْقی وَکَلِمَهُ التَّقْوی وَأَمِینُ اللَّهِ عَلی أَهْلِ الدُّنْیا»؛(۲)

«من محکم ترین دست گیره و کلمه تقوی هستم، من امین خدا بر اهل دنیایم».

در ابتدای زیارت امین اللَّه نیز آمده است:

«اَلسَّلامُ عَلَیکَ یا أَمِینَ اللَّهِ فِی أَرْضِهِ وَحُجَّتَهُ عَلی عِبادِهِ، اَلسَّلامُ عَلَیکَ یا أَمِیرَ الْمُؤْمِنِینَ»؛(۳)

چنان که در دعای روز عید غدیر در توصیف آن حضرت آمده است:

«مَوْضِعُ سِرِّ اللَّهِ وَأَمِینُ اللَّهِ عَلی خَلْقِهِ»؛(۴)

«تو محلّ اسرار خدا و امین الهی بر مردم هستی».

۲۳۶ أَمِینُ الْأُمَّهِ

پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله فرمود:

«یا عَلِی! أَنْتَ أَمِینُ أُمَّتِی وَحُجَّهُ اللَّهِ عَلَیها بَعْدِی»؛(۵)

«ای علی! تو امین امّت من، و حجّت خدا بر مردم بعد از من می باشی».

۲۳۷ أَمِینُ الرَّسُولِ

امـام علی علیه السـلام نزدیـک ترین فرد به رسول خـداعلیه السـلام و مورد اعتماد و اطمینان او، و در یک کلمه امین او بود که بارها نیز به این مطلب اشاره نموده، از جمله فرموده است:

«عَلِی أَخِی وَوارِثِی وَوَزِیرِی وَأَمِینِی وَالْقآئِمُ بِأَمْرِی»؛(۶)

«علی علیه السلام برادر و وارث و وزیر و امین من است که به امر من قیام می کند».

در قسمتی از زیارت آن حضرت آمده است:

«أَشْهَدُ أَنَّکَ أَخُو رَسُولِ اللّهِ وَوَصِیهُ وَوارِثُ عِلْمِهِ وَأَمِینُهُ عَلی شَرْعِهِ»؛(۷)

«گواهی می دهم تو برادر رسول خدا و جانشین و وارث علم و امین او بر شریعتش هستی».

۲۳۸ أَمِینُ الْقُرْآنِ

این فرمایش رسول خداصلی الله علیه وآله است که درباره آیه «وَلِکُلِ قَوْمٍ هادٍ» به امیر مؤمنان علیه السلام فرمود:

«أَنْتَ مَنارُ الْأَنامِ وَرایهُ الْهُدی وَأَمِینُ الْقُرْآنِ»؛(۸)

«تو منار و نمایش گر مورد توجّه مردم، و پرچم هدایت و امین قرآن هستی».

پس هرچه امیر مؤمنان علیه السلام از جانب قرآن کریم بفرماید و یا آیات آن را تفسیر نماید، مورد قبول است.

۱- ۴۵۲. بحارالانوار، ج ۱۰۰، ص ۳۸.
۲- ۴۵۳. بحارالانوار، ج ۳۹، ص ۳۳۶؛ امالی صدوق، ص ۳۸.
۳- ۴۵۴. مصباح المتهجّد، ص ۷۳۸؛ کامل الزیارات، ص ۳۹؛ مفاتیح الجنان، زیارت امین اللّه.
۴- ۴۵۵. بحارالانوار، ج ۹۵، ص ۲۹۸؛ اقبال الاعمال، ص ۴۷۳؛ مفاتیح الجنان، اعمال عید غدیر.
۵- ۴۵۶. امالی صدوق، مجلس ۵۳، حدیث ۱۳.
۶- ۴۵۷. بحارالانوار، ج ۲۲، ص ۴۸۶. جامع الاحادیث، ج ۳۰، ص ۲۹۰؛ اتحاف الخیره، ج ۵، ص ۳۷۰؛ سنن نسائی، ج ۵، ص ۱۲۸؛ مسند البزار، ج ۱، ص ۱۶۲.
۷- ۴۵۸. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۵۹؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین علیه السلام.
۸- ۴۵۹. بحارالانوار، ج ۳۵، ص ۲۹۸؛ تأویل الآیات، ص ۲۳۷؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۳، ص ۸۳.

۲۳۹ أَمِینُ الْمَفاتِیحِ

دارنده و امانت دار کلیدها. رسول خداصلی الله علیه وآله در مورد امام علی علیه السلام فرمود:

«صاحِبُ رایتِی فِی الْقِیامَهِ وَأَمِینِی عَلی مَفاتِیحِ خَزائِنِ رَبّی»؛(۱)

«علی علیه السلام صاحب پرچم من در قیامت است، و او امین بر کلیدهای خزینه های پروردگارم است».

۲۴۰ اِنْتَجاهُ اللَّهُ

خدای تعالی با او نجوا کرده است.

پیامبرصلی الله علیه وآله در روز طائف، علی علیه السلام را خواست و با او به نجوا پرداخت، مردم گفتند: نجوای پیامبرصلی الله علیه وآله با پسر عمویش طولانی شد، حضرت فرمود:

«مَا انْتَجَیْتُهُ وَلکِنَّ اللَّهَ انْتَجاهُ»؛(۲)

«من با علی علیه السلام نجوا نمی کردم؛ بلکه این خدا بود که با علی علیه السلام نجوا می کرد».

۲۴۱ الْأَنْزَعُ

پیشانی بلند. انزع از ماده نزع گرفته شده است، و در لغت؛ کسی است که موهای دو طرف پیشانی اش ریخته باشد. امّا در اصطلاح؛ کسی است که از شرک گرفته شده باشد.

ابن عباس به روایت از رسول خداصلی الله علیه وآله فرمود:

«مَنْ أَرادَ النَّجاهَ غَداً، فَلْیأْخُذْ بِحُجْزَهِ هذَا الْأَنْزَعِ یعْنِی عَلِیاً»؛(۳)

«هرکه می خواهد فردای قیامت از عذاب نجات یابد، دامن این پیشانی بلند را بگیرد؛ یعنی علی امیرالمؤمنین علیه السلام را».

۲۴۲ الْأَنْزَعُ الْبَطِینُ

در این باره، تفاسیر متعددی شده است. علّامه مجلسی در این باره می گوید: انزع بطین؛ کسی که هیچ گونه شرکی در او راه ندارد و قلب و دلش سرشار از علم و ایمان است.(۴)

معنای دیگر برای بطین: این کلمه بر وزن فُعَیل؛ کسی که شکم کوچکی دارد.

رسول خداصلی الله علیه وآله خطاب به امام علی علیه السلام فرموده:

«یا عَلِی! فَابْشِرْ فَإِنَّکَ الْأَنْزَعُ الْبَطِینُ، مَنْزُوعٌ مِنَ الشِّرْکِ، بَطِینٌ مِنَ الْعِلْمِ»؛(۵)

«ای علی! بشارت باد بر تو که انزع بطین هستی؛ یعنی از هرگونه شرک جدا شدی و دلت از علم و ایمان سرشار گردیده است».

۲۴۳ أَنْزَلَ اللّهُ عَلَیهِ الْحِکْمَهَ

خداوند متعال حکمت را بر او نازل کرده.

همچنین مراجعه شود به: اِتِّباعُهُ فَضِیلَهٌ [۱۴۷]

۲۴۴ أَنْصارُهُ أَنْصارُ اللّهِ

رسول خداصلی الله علیه وآله خطاب به امام علی علیه السلام فرمود:

«یاعَلِی! شِیعَتُکَ شِیعَهُ اللّهِ وَأَنْصارُکَ أَنْصارُ اللّهِ»؛(۶)

«ای علی! پیروان تو پیرو خدا و یاوران تو یاران خدا هستند».

۱- ۴۶۰. الصراط المستقیم، ج ۲، ص ۲۳.

۲- ۴۶۱. بحارالانوار، ج ۳۹، ص ۱۵۷؛ موسوعه امام علی علیه السلام ج ۸، ص ۱۳۹.

۳- ۴۶۲. بحارالانوار، ج ۳۵، ص ۵۳؛ امالی صدوق، ص ۶۷۳؛ علل الشرایع، ج ۱، ص ۱۵۹؛ معانی الاخبار، ص ۶۳.

۴- ۴۶۳. بحارالانوار، ج ۸۳، ص ۳۵۹.

۵- ۴۶۴. بحارالانوار، ج ۳۵، ص ۵۲؛ امالی طوسی، ص ۲۹۳.

۶- ۴۶۵. امالی صدوق، مجلس ۴، حدیث ۸.

اصبغ بن نباته گوید: امیر مؤمنان علیه السلام فرمود:

«أَنَا أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ! شِيعَتِى أَوْلِيَآءُ اللَّهِ وَأَنْصارِى أَنْصارُ اللَّهِ»؛(۱)

«من امیر مؤمنان هستم، شیعیان و پیروان من دوستان خدا و یاوران من یاوران خدا هستند».

۲۴۵ أَنْصارُهُ أَنْصارُ الرَّسُولِ

یاران امام علی علیه السلام، یاران رسول خداصلی الله علیه وآله هستند.

همچنین مراجعه شود به: أَعْداؤُهُ أَعْداءُ الرَّسُولِ [۱۷۶]

۲۴۶ إِنْكارُهُ إِنْكارُ اللَّهِ

حذیفه بن اسید غفاری گوید: رسول خداصلی الله علیه وآله به من فرمود:

«يا حُذَيفَةُ! إِنَّ حُجَّةَ اللَّهِ عَلَيكُمْ (عَلَيكَ) بَعْدِى عَلِى بْنُ أَبِى طالِبٍ، الْكُفْرُ بِهِ كُفْرٌ بِاللَّهِ، وَالشِّرْكُ بِهِ شِرْكٌ بِاللَّهِ، وَالشَّكُّ فِيهِ شَكٌّ فِى اللَّهِ، وَالْإِلْحادُ فِيهِ إِلْحادٌ فِى اللَّهِ، وَالْإِنْكارُ لَهُ إِنْكارٌ لِلَّهِ، وَالْإِيمانُ بِهِ إِيمانٌ بِاللَّهِ»؛(۲)

«ای حذیفه! همانا علی بن ابی طالب علیه السلام بعد از من حجّت خدا بر شماست، کفر به او کفر به خدا و شرک به او شرک به خداست. شک در او شک در خدا و الحاد و انکار او، الحاد و انکار خداست و ایمان به او ایمان به خدا می باشد».

۲۴۷ أَوْسَعُ قَلْباً

دارای وسعت قلب و سعه صدر است.

همچنین مراجعه شود به: أَسْخى مِنَ الْفُراتِ [۱۶۱]

۲۴۸ الْأَوْفى

وفادارترین فرد؛ عهد و پیمان ها را تمام و کمال انجام می دهد. رسول خداصلی الله علیه وآله به امام علی علیه السلام فرمود: هفت خصلت در تو هست که هیچ کس نمی تواند با تو احتجاج کند:

«أَنْتَ أَوَّلُ الْمُؤْمِنِينَ بِاللَّهِ إِيماناً وَأَوْفاهُمْ بِعَهْدِاللَّهِ ...»؛(۳)

«تو اولین ایمان آورندگان به خدا و باوفاترین آنان به عهد خدا هستی ...».

و در جمع اصحاب نیز اعلام فرمود:

«یا أَیهَا النّاسُ! إِنَّ عَلِیاً أَوْفاکُمْ بِعَهْدِ اللَّهِ»؛(۴)

«ای مردم! علی علیه السلام وفادارترین شخص به عهد خداوند است».

و در زیارت آن حضرت، این گونه آمده:

«اَللَّهُمَّ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَصَلِّ عَلی أَمِیرِ الْمُؤْمِنِینَ عَبْدِکَ الْمُرْتَضی وَأَمِینِکَ الْأَوْفی ؛(۵)

«خدایا درود فرست بر محمّد و آلش و بر امیر مؤمنان که بنده پسندیده و امین با وفای توست».

۲۴۹ أَوَّلُ الْاِثْنَی عَشَرَ

حضرت علی علیه السلام اولین امام از میان دوازده امام و جانشین پیامبرصلی الله علیه وآله است.

پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله خطاب به امام علی علیه السلام فرمود:

۱- ۴۶۶. مشارق انوار الیقین، ص ۸۸.

۲- ۴۶۷. امالی صدوق، مجلس ۳۶، حدیث ۲.

۳- ۴۶۸. بحارالانوار، ج ۳۸، ص ۲۳۰؛ امالی طوسی، ص ۵۵۳؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۶، ص ۲؛ الخصال صدوق، ج ۱، ص ۳۳۶.

۴- ۴۶۹. بحارالانوار، ج ۲۳، ص ۲۴۲؛ کشف الیقین، ص ۲۹۵؛ تفسیر فرات، ص ۵۴۴.

۵- ۴۷۰. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۷ و ۳۷۹؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین علیه السلام.

«إِنَّهُ سَيكَونُ بَعْدِی إِثْناعَشَرَ إِماماً وَمِنْ بَعْدِهِمْ إِثْناعَشَرَ مَهْدِياً؛ فَأَنْتَ يا عَلِی! أَوَّلُ الإِثْنَی عَشَرَ الْإِمامِ، سَمّاكَ اللَّهُ فِی السَّمآءِ عَلِياً الْمُرْتَضی ؛(۱)

«ای علی! بعد از من، دوازده امام و دوازده مهدی خواهد بود که تو اولین آن دوازده امام هستی، و خداوند متعال در آسمان ها تو را علی مرتضی نامیده است».

۲۵۰ أَوَّلُ الْأَوْصِياءِ

اوصیا جمع وصی به معنای جانشینان است، و امام علی علیه السلام اولین آن جانشینان است، پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله به فاطمه زهراعلیها السلام فرمود:

«إِنَّ اللَّهَ اطَّلَعَ إِلَی الْأَرْضِ اطِّلاعَةً فَاخْتارَنِی نَبِياً وَثانِيةً فَاخْتارَ بَعْلَكَ وَصِياً أَوَّلَ الْأَوْصِياءِ»؛(۲)

«خداوند متعال به زمین توجّهی فرمود و مرا پیامبر قرار داد، دیگر بار توجّهی نمود و شوهرت را به عنوان وصی و اولین وصی مقرّر فرمود».

و در عبارت دیگر فرمود:

«أَوَّلُ الْأَوْصِياءِ بَعْدِی أَخِی عَلِی»؛(۳)

«اولین جانشین بعد از من، برادرم علی است».

۲۵۱ أَوَّلُ الْمُؤْمِنِينَ

چه افتخاری بالاتر از آن است که دوست و دشمن به آن معترف باشند.

عمر بن خطّاب نقل می کند: رسول خداصلی الله علیه وآله به امیرالمؤمنین علیه السلام فرمود:

«يا عَلِی! أَنْتَ أَوَّلُ الْمُسْلِمِينَ إِسْلاماً، وَأَنْتَ أَوَّلُ الْمُؤْمِنِينَ إِيماناً»؛(۴)

«تو اولین مسلمان و اولین مؤمن هستی».

قبلاً گفته شد که پیامبرصلی الله علیه وآله به امام علی علیه السلام فرمود: تو هفت خصلت داری که در هیچ کس دیگر وجود ندارد، از جمله اینکه تو اوّل المؤمنین هستی.(۵)

۲۵۲ أَوَّلُ الْمُسْلِمِينَ

اولین کسی که دین مبین اسلام را پذیرفت.(۶)

همچنین مراجعه شود به: أَوَّلُ الْمُؤْمِنِينَ [۲۵۱]

۲۵۳ أَوَّلُ مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ

اولین کسی که به خدا ایمان آورد. این افتخاری است که پیامبرصلی الله علیه وآله به آن شهادت داده.

«إِنَّ عَلِياً أَوَّلُ مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ»؛(۷)

«علی علیه السلام اولین کسی بود که به خدا و رسولش ایمان آورد».

۲۵۴ أَوَّلُ مَنْ آمَنَ بِالرَّسولِ

اولین کسی که به پیامبری رسول خداصلی الله علیه وآله ایمان آورد.

ص:۶۳

۱– ۴۷۱. بحارالانوار، ج ۳۶، ص ۲۶۱ و ج ۵۳، ص ۱۴۷؛ غیبت طوسی، ص ۱۵۰.

۲– ۴۷۲. بحارالانوار، ج ۳۶، ص ۲۲۴؛ الصراط المستقیم، ج ۲، ص ۱۱۹.

۳– ۴۷۳. کمال الدین، ج ۱، ص ۲۶۲.

۴– ۴۷۴. بحارالانوار، ج ۳۷، ص ۲۶۷؛ بناء المقاله، ص ۳۱۵. جامع الاحادیث، ج ۲۸، ص ۲۳۰.

۵– ۴۷۵. بحارالانوار، ج ۳۸، ص ۲۳۰؛ الصراط المستقیم، ج ۱، ص ۳۳۰؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۲، ص ۶.

۶– ۴۷۶. جامع الاحادیث، ج ۲۸، ص ۲۳۰؛ السنن الکبری، ج ۵، ص ۱۰۵؛ المعجم الکبیر، ج ۲۲، ص ۴۵۲؛ مسند أحمد، ج ۳۹، ص ۲۷۸؛ کنز العمال، ج ۱۱، ص ۶۰۵.

۷– ۴۷۷. بحارالانوار، ج ۲۲، ص ۵۰۲؛ نهج البلاغه، خطبه ۷۱. البحرالزخار ج ۹، ص ۲۷۱؛ تفسیرالخازن ج ۳، ص ۳۳۱.

رسول خداصلی الله علیه وآله خطاب به امام علی علیه السلام فرمود:

«هذا أَوَّلُ مَنْ آمَنَ بِی وَأَوَّلُ مَنْ صَدَّقَنِی، وَهُوَ الصِّدِّیقُ الْأَکْبَرُ وَهُوَ الْفارُوقُ الْأَکْبَرُ الَّذِی یفْرِقُ بَینَ الْحَقِ وَالباطِلِ»؛(۱)

«این (علی علیه السلام) اولین کسی است که به من ایمان آورد و مرا تصدیق کرد، او صدیق اکبر و فاروق اکبر است که بین حقّ و باطل را جدا می کند».

همچنین مراجعه شود به: أَوَّلُ مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ [۲۵۳]

۲۵۵ أَوَّلُ مَنْ صَدَّقَ الرَّسُولَ

اولین کسی که به رسول خداصلی الله علیه وآله ایمان آورد و او را تصدیق نمود.

همچنین مراجعه شود به: أَوَّلُ مَنْ آمَنَ بِالرَّسُولِ [۲۵۴]

۲۵۶ أَوَّلُ مَنْ صَلّی مَعَ الرَّسُولِ

اولین کسی که به همراه رسول خداصلی الله علیه وآله و پشت سر او نماز گزارد.

ابن عباس می گوید: آیه «وَالَّذِینَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصّالِحاتِ أُولئِکَ أَصْحابُ الْجَنَّهِ هُمْ فِیها خالِدُونَ» فقط درباره علی علیه السلام نازل شده؛ چون او اوّلین کسی بود که پس از پیامبرصلی الله علیه وآله نماز خواند.(۲)

پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله نیز آن را تأیید کرده و فرموده:

«یا عَلِی! أَنْتَ أَوَّلُ مَنْ صَلّی مَعِی»؛(۳)

«ای علی! تو اوّلین کسی بودی که با من نماز خواندی».

امام علی علیه السلام نیز فرمود:

«أَنَا أَوَّلُ مَنْ صَلّی مَعَ رَسُولِ اللَّهِ»؛(۴)

«من اولین کسی بودم که همراه رسول خداصلی الله علیه وآله به نماز ایستادم».

۲۵۷ أَوَّلُ مَنْ یدْخُلُ الْجَنَّهَ

امام علی علیه السلام اولین کسی است که وارد بهشت می شود. حضرت فرمود: رسول خداصلی الله علیه وآله به من فرمود: تو اولین داخل شونده بهشت هستی.

گفتم: یعنی قبل از شما وارد بهشت می شوم؟

فرمود: آری؛ چون تو پرچمدار و صاحب لوای من هستی. تو هم در دنیا و هم در آخرت پرچمدار من هستی، و پرچمدار نیز جلوتر حرکت می کند. من آن روزی را می بینم که تو وارد بهشت شده ای و لوای حمد نیز، در دست توست و همه در زیر آن هستند.(۵)

۲۵۸ أَوَّلُ مَنْ یصافِحُ الرَّسُولَ

اولین کسی که با رسول خداصلی الله علیه وآله مصافحه می کند. روایت شده که روزی پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله دست علی علیه السلام را گرفت و فرمود:

«إِنَّ هذا أَوَّلُ مَنْ یصافِحُنِی یوْمَ الْقِیامَهِ وَهذَا الصِّدِّیقُ الْأَکْبَرُ»؛(۶)

۱- ۴۷۸. بحارالانوار، ج ۳۸، ص ۲۱۵؛ الیقین، ص ۵۰۸.
۲- ۴۷۹. مناقب آل ابی طالب، ج ۲، ص ۱۴.
۳- ۴۸۰. بحارالانوار، ج ۳۸، ص ۱۳۹. جامع الاحادیث، ج ۱۰، ص ۳۰۲؛ سنن النسائی، ج ۵، ص ۱۰۵؛ السنن الکبری، ج ۱، ص ۲۲۵؛ کنز العمال، ج ۱۱، ص ۶۱۶.
۴- ۴۸۱. بحارالانوار، ج ۳۸، ص ۲۰۳؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۲، ص ۱۵.
۵- ۴۸۲. بحار الانوار، ج ۳۹، ص ۲۱۷؛ علل الشرایع، ج ۱، ص ۱۷۲.
۶- ۴۸۳. بحارالانوار، ج ۳۸، ص ۲۳۰؛ امالی صدوق، ص ۲۰۵؛ امالی شیخ طوسی، ص ۱۴۷؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۲، ص ۶. فیض القدیر، ج ۴، ص ۴۷۲؛ جامع الاحادیث، ج ۹، ص ۳۸۴.

«این علی علیه السلام اولین کسی است که روز قیامت با من مصافحه خواهد کرد، این صدّیق اکبر است».

۲۵۹ أَوَّلُ مَنْ یقْرَعُ بابَ الْجَنَّهِ

اولین کسی که درِ بهشت را می کوبد.

پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله خطاب به علی علیه السلام فرمود:

«یا عَلِی! إِنَّکَ أَوَّلُ مَنْ یقْرَعُ بابَ الْجَنَّهِ فَتَدْخُلُها بِغَیرِ حِسابٍ بَعْدِی»؛(۱)

«ای علی! تو اولین کسی هستی که روز قیامت درِ بهشت را می کوبی و بعد از من، بدون حساب وارد بهشت می شوی».

۲۶۰ أَوْلَی النّاسِ بِالنّاسِ

نسبت به مردم از همه ایشان به آنان سزاوارتر است.

رسول خداصلی الله علیه وآله می فرماید: خدای تعالی فرمود:

«اِخْبِرْ عَلِیاً بِأَنَّهُ أَمِیرُ الْمُؤْمِنِینَ وَسَیدُ الْمُسْلِمِینَ وَأَوْلَی النّاسِ بِالنّاسِ»؛(۲)

«به علی خبر بده که او امیر مؤمنان و سرور مسلمانان و سزاوارترین مردم به ایشان است».

۲۶۱ أَوْلَی النّاسِ بِالنَّبِیینَ

بین مردم از همه بیشتر به پیامبران، نزدیک تر و شایسته تر است.

این افتخاری برای امیر مؤمنان از جانب رسول خداصلی الله علیه وآله است. انس بن مالک می گوید: روزی نزد پیامبر خداصلی الله علیه وآله بودم که فرمود:

«اَلآنَ یدْخُلُ سَیدُ الْمُسْلِمِینَ وَأَمِیرُ الْمُؤْمِنِینَ وَخَیرُ الْوَصِیینَ وَأَوْلَی النّاسِ بِالنَّبِیینَ»؛(۳)

«هم اینک آقای مسلمانان و مولای مؤمنان و بهترین جانشین و کسی که از همه سزاوارتر به پیامبران است، داخل خواهد شد».

چیزی نگذشت که علی علیه السلام وارد شد.

۲۶۲ أَوْلِیآؤُهُ أَوْلِیآءُ اللَّهِ

دوستان او دوستان خدا هستند؛ یعنی هرکه او را دوست بدارد، خدا را دوست داشته است. همچنین مراجعه شود به: اِتّباعُهُ فَرِیضَهُ اللَّهِ [۱۴۶]

۲۶۳ أَوْلِيآؤُهُ أَوْلِيآءُ الرَّسُولِ

دوستان او دوستان رسول خداصلی الله علیه وآله هستند.

همچنین مراجعه شود به: أَعْداؤُهُ أَعْداءُ الرَّسُولِ [۱۷۶]

۲۶۴ الْإِيمانُ بِهِ إِيمانٌ بِاللَّهِ

ایمان به او، با ایمان به خدا عجین شده است.

همچنین مراجعه شود به: إِنْكارُهُ إِنْكارُ اللَّهِ [۲۴۶]

۲۶۵ الْإِيمانُ مُخالِطُ دَمِهِ

ایمان با خون او عجین و مخلوط شده است.

رسول خداصلی الله علیه وآله فرمود:

«اَلْإِيمانُ مُخالِطُ لَحْمِکَ وَدَمِکَ، کَما خالَطَ لَحْمِي وَدَمِي»؛(۴)

«ایمان با گوش و خون تو عجین شده؛ همان طور که با گوشت و خون من مخلوط شده است».

۲۶۶ الْإِيمانُ مُخالِطُ لَحْمِهِ

ایمان با گوشت او عجین و مخلوط شده.

همچنین مراجعه شود به: الْإِيمانُ مُخالِطُ دَمِهِ [۲۶۵]

۱- ۴۸۴. الریاض النضره، ج ۱، ص ۲۴۶.

۲- ۴۸۵. بحارالانوار، ج ۲۴، ص ۱۸۲.

۳- ۴۸۶. بحارالانوار، ج ۳۸، ص ۱۳۴؛ الیقین، ص ۲۴۳.

۴- ۴۸۷. الغدیر، ج ۳، ص ۱۷۹؛ مفاتیح الجنان، دعای ندبه.

۲۶۷ إِیمانُهُ أَرجَحُ

ایمانش از همه برتری دارد.

عمر بن خطّاب گفته: گواهی می دهم از رسول خداصلی الله علیه وآله شنیدم که فرمود:

«لَوْ أَنَّ السَّماواتِ السَّبْعِ وَالْأَرَضِینَ السَّبْعِ وُضِعْنَ فِی کَفَّهِ میزانٍ وَوُضِعَ إِیمانُ عَلِی ٍفِی کَفَّهِ میزانٍ لَرَجَحَ إِیمانُ عَلِی ٍ»؛(۱)

«اگر همه هفت آسـمان و هفت زمین را در یک کفه ترازو بگذارنـد و ایمان علی علیه السـلام را در کفه دیگر بگذارند، ایمان علی علیه السلام برتر از آنها می باشد».

۲۶۸ بابُ اللَّهِ

راه و درگاه و دروازه خـدا؛ یعنی اگر کسـی بخواهـد به خـدا برسـد بایـد از علی بگـذرد، باید معرفت، ولایت و محبت علی را داشته باشد.

رسول خداصلی الله علیه وآله به امام علی علیه السلام فرموده است:

«یا عَلِی! أَنْتَ حُجَّهُ اللَّهِ وَأَنْتَ بابُ اللَّهِ وَأَنْتَ الطَّرِیقُ إِلَی اللَّهِ...»؛(۲)

«ای علی! تو حجّت خدا و باب الهی و راه رسیدن به خدایی».

چنان که خود مولا نیز فرموده است:

«أَنَا عَینُ اللَّهِ وَأَنَا یدُ اللَّهِ وَأَنَا جَنْبُ اللَّهِ وَأَنَا بابُ اللَّهِ»؛(۳)

و امام صادق علیه السلام فرموده است:

«کانَ أَمِیرُالْمُؤْمِنِینَ علیه السلام بابَ اللَّهِ الَّذِی لا یؤْتی إِلّا مِنْهُ»؛(۴)

«امیر مؤمنان همان باب اللَّه است که هر که بخواهد به خدا برسد باید از او بگذرد».

۲۶۹ بابُ الجَنَّهِ

درِ بهشت. یعنی کسی از غیر راه علی علیه السلام نمی تواند به بهشت برسد.

پیامبرصلی الله علیه وآله فرمود:

«أَنَا مَدِینَهُ الْجَنَّهِ وَعَلِی بابُها، فَمَنْ أَرادَ الْجَنَّهَ فَلْیأْتِها مِنْ بابِها»؛(۵)

«من شهر بهشت هستم و علی درب آن است و هر که می خواهد داخل آن شود باید از درب آن وارد شود».

امام کاظم علیه السلام نیز فرمود:

«إِنَّ عَلِیاًعلیه السلام بابٌ مِنْ أَبْوابِ الْجَنَّهِ فَمَنْ دَخَلَ بابَهُ کانَ مُؤْمِناً وَمَنْ خَرَجَ مِنْ بابِهِ کانَ کافِراً»؛(۶)

«همانا علی علیه السلام دری از درهای بهشت است، پس هرکه به آن وارد شود، مؤمن است و هرکه از آن خارج گردد، کافر است».

۲۷۰ بابُ حِکمَهِ النَّبِی ّ

در چندین روایت وارد شده: پیامبر خداصلی الله علیه وآله خطاب به امام علی علیه السلام فرمود:

«یا عَلِی! أَنَا مَدِینَهُ الْحِکْمَهِ وَأَنْتَ بابُها»؛(۷)

«ای علی! من شهر حکمت هستم و تو باب و درب آن هستی».

ص:۶۶

---

۱ – ۴۸۸. بحارالانوار، ج ۳۸، ص ۲۴۹؛ موسوعه امام علی، ج ۹، ص ۱۲۷. تاریخ دمشق، ج ۴۲، ص ۳۴۱؛ ذخائر العقبی، ج ۱، ص ۱۰۰؛ کشف الغمّه، ج ۱، ص ۲۸۸. کنز العمّال، ج ۱۱، ص ۶۱۷؛ میزان الاعتدال، ج ۳، ص ۴۹۴؛ لسان المیزان، ج ۵، ص ۹۷.

۲– ۴۸۹. بحارالانوار ج ۳۶، ص ۴؛ عیون اخبارالرضا، ج ۲، ص ۶.

۳– ۴۹۰. بحارالانوار، ج ۴، ص ۸؛ اصول کافی، ج ۱، ص ۱۴۵.

۴– ۴۹۱. اصول کافی، ج ۱، ص ۱۹۷.

۵– ۴۹۲. امالی صدوق ص ۵۷۷؛ موسوعه امام علی ج ۸، ص ۱۳۱. تاریخ دمشق، ج ۴۲، ص ۳۷۸.

۶– ۴۹۳. اصول کافی، ج ۳.

۷– ۴۹۴. بحارالانوار، ج ۲۳، ص ۱۲۵.

و نیز: «أَنَا مَدِینَهُ الْحِکْمَهِ وَعَلِی بابُها»؛(۱)

«من شهر حکمت هستم و علی درب آن است».

و هرکه بخواهد وارد شـهر حکمت پیامبرصلی الله علیه وآله شود، راهی جز از درب آن؛ یعنی عبور از امیرالمؤمنین علیه السلام و تبعیت از آن حضرت ندارد.

در فرازی از زیارت حضرت نیز آمده:

«اَللَّهُمَّ صَلِّ عَلی وَلِیکَ وَأَخِی نَبِیکَ وَوَزِیرِهِ... وَبابِ حِکْمَتِهِ»؛(۲)

«خدایا درود فرست بر ولی خودت که برادر و وزیر ... و باب حکمت پیامبرت می باشد».

۲۷۱ بابُ الدِّین

رسول خداصلی الله علیه وآله در این مورد فرمود:

«عَلِی بْنُ أَبِی طالِبٍ بابُ الدِّینِ، مَنْ دَخَلَ فِیهِ کانَ مُؤْمِناً وَمَنْ خَرَجَ مِنْهُ کانَ کافِراً»؛(۳)

«علی بن ابی طـالب علیه السـلام دروازه دین است، هر که داخـل آن شـود مؤمن خواهـد بود و هر که از آن خـارج شود کـافر است».

۲۷۲ بابُ الرَّحْمَه

مسیر و طریق نزول رحمت خدا بر بندگان، پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله فرمود:

«نَحْنُ مَعْدِنُ الْحِکْمَهِ وَبابُ الرَّحْمَهِ»؛(۴)

«ما گنجینه حکمت و درگاه رحمت الهی هستیم».

در زیارت آن حضرت علیه السلام آمده است:

«اَلسَّلامُ عَلَیکَ یا بابَ الرَّحْمَهِ»؛(۵)

«سلام بر تو ای درگاه رحمت خدا».

۲۷۳ بابُ الرَّسُول

پیامبرصلی الله علیه وآله در معرفی امیرالمؤمنین علیه السلام فرمود:

«عَلِی بْنُ أَبِی طالِبٍ خَلِیفَهُ اللّهِ وَخَلِیفَتِی وَحُجَّهُ اللّهِ وَحُجَّتِی وَبابُ اللّهِ وَبابِی»؛

«علی علیه السلام هم خلیفه خدا و هم خلیفه من است، او حجّت خدا و حجّت من، و باب خدا و باب من است».

و خود حضرت نیز فرموده: من «بابُ النَّبِیِّ الْمُصْطَفی هستم.(۶)

همچنین مراجعه شود به: أَمْرُهُ أَمْرُ الرَّسُولِ [۲۲۶]

۲۷۴ بابُ عِلْمِ النَّبِیّ

یکی از بزرگ ترین افتخارات علی علیه السلام این است که درب ورودی علم پیامبرصلی الله علیه وآله است.

پیامبرصلی الله علیه وآله می فرماید: من شهر علم هستم؛ یعنی هرچه علم و دانشی وجود داشته باشد، در سینه پیامبرصلی الله علیه وآله است و علی علیه السلام نیز راه ورودی آن می باشد.

پیامبر خاتم صلی الله علیه وآله بارها فرموده است:

«أَنَا مَدِینَهُ الْعِلْمِ وَعَلِی بابُها»؛(۷)

«من شهر علم هستم و علی هم دروازه آن».

۱- ۴۹۵. بحارالانوار، ج ۲۵، ص ۲۲۳. تاریخ بغداد، ج ۱۱، ص ۲۰۳؛ میزان الاعتدال، ج ۳، ص ۴۱.

۲- ۴۹۶. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۲۸۷؛ مفاتیح الجنان، زیارت مخصوص امیرالمؤمنین روز میلاد پیامبرصلی الله علیه وآله.

۳- ۴۹۷. علی یا علی، ص ۵۳، به نقل از کتب اهل سنت.

۴- ۴۹۸. بحارالانوار، ج ۲۵، ص ۲۲.

۵- ۴۹۹. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۲۷.

۶- ۵۰۰. بحارالانوار، ج ۳۹، ص ۳۳۵.

۷- ۵۰۱. بحارالانوار، ج ۱۰، ص ۱۱۹؛ وسائل الشیعه، ج ۲۷، ص ۳۴؛ الاحتجاج، ج ۱، ص ۷۸؛ الارشاد، ج ۱، ص ۳۳؛ امالی صدوق، ص ۳۴۳؛ امالی شیخ طوسی، ص ۵۵۸؛ اقبال الاعمال، ص ۲۹۶. المستدرک علی الصحیحین، ج ۲، ص ۱۳۷؛ المعجم الکبیر، ج ۱۱، ص ۶۵؛ جامع الاحادیث، ج ۷، ص ۳۶؛ کنز العمال، ج ۱۱، ص ۶۱۴.

و هرکس بخواهد داخل شهر شود، باید از درب آن وارد شود؛ پس باید برای رسیدن به علم و دانش پیامبر، از دروازه علی علیه السلام گذشت و به او مراجعه نمود.

۲۷۵ بابُ الهُدی

پیامبر خداصلی الله علیه وآله درباره امام علی علیه السلام فرمود:

«إِنَّ عَلِیاً بابُ الْهُدی بَعْدِی وَالدّاعِی إِلی رَبّی»؛(۱)

«همانا علی باب هدایت بعد از من است و دعوت کننده به سوی پروردگارم می باشد».

در زیارت مطلقه و در فرازی از آن خطاب به امام علی علیه السلام عرض می شود:

«اَلسَّلامُ عَلَیکَ یا أَمِیرَ الْمُؤْمِنِینَ! أَشْهَدُ أَنَّکَ کَلِمَهُ التَّقْوی وَبابُ الْهُدی وَالْعُرْوَهُ الْوُثْقی ؛(۲)

«گواهی می دهم که تو کلمه تقوی و باب هدایت و ریسمان محکم الهی هستی».

۲۷۶ بابُهُ مَفْتُوحٌ

پیامبرصلی الله علیه وآله از جانب خداوند مأمور شد همه درهای رو به مسجد را ببندد مگر در خانه حضرت علی علیه السلام را. پس فرمود:

«فَإِنّی أُمِرْتُ بِسَدِّ هذِهِ الْأَبْوابِ غَیرِ بابِ عَلِی»؛(۳)

«همانا من مأمور شدم به بستن همه درها به جز در خانه علی».

۲۷۷ باهَ اللّهُ بِهِ

خدا به وجود او فخر و مباهات نموده است.

رسول خداصلی الله علیه وآله فرموده است: بعد از پایان جنگ بدر نشسته بودم که جبرئیل آمد و عرضه داشت: ای رسول خدا! خداوند تو را سلام رسانده و می فرماید:

«باهَیتُ الْیوْمَ بِعَلِی مَلائِکَتِی...»؛(۴)

«من امروز پیش فرشتگان به وجود علی فخر و مباهات نمودم».

۲۷۸ الْبَحْرُ الزّاخِرُ

دریای خروشان و پربار علم.

همچنین مراجعه شود به: أَسْخی مِنَ الْفُراتِ [۱۶۱]

۲۷۹ بَحْرُ الْعِلْمِ

رسول خداصلی الله علیه وآله خطاب به امیرمؤمنان علیه السلام و فاطمه زهراعلیها السلام فرمود: در آیه شریفه «مَرَجَ الْبَحْرَینِ یلْتَقِیانِ»(۵) مراد خدای متعال از ارسال کردن دو بحر این است:

«عَلِی بْنُ أَبِی طالِبٍ بَحْرُ الْعِلْمِ وَفاطِمَهُ بَحْرُ النُّبُوَّه»؛(۶)

«علی بن ابی طالب علیه السلام دریای علم است و فاطمه زهراعلیها السلام دریای نبوّت است».

۲۸۰ بَطْشَهُ اللّهِ

قدرت و مجازات و عذاب خداوند. رسول خداصلی الله علیه وآله به امیرمؤمنان علیه السلام فرمود:

۱- ۵۰۲. بحارالانوار، ج ۳۲، ص ۱۷۸؛ امالی صدوق، ص ۳۱.

۲- ۵۰۳. بحارالانوار ج ۹۷، ص ۲۹۴؛ اصول کافی ج ۴، ص ۴۹۲؛ تهذیب طوسی، ج ۶، ص ۲۹.

۳- ۵۰۴. بحارالانوار، ج ۳۲، ص ۱۷۸؛ امالی صدوق، ص ۳۱. مسند احمد، ج ۳، ص ۴۱، مستدرک حاکم، ج ۲، ص ۱۲۵؛ سنن نسائی، ج ۵، ص ۱۳۵.

۴- ۵۰۵. بحارالانوار، ج ۲۷، ص ۱۲۸.

۵- ۵۰۶. سوره الرحمن، آیه ۱۹؛ «دو دریای مختلف (شور و شیرین، گرم و سرد) را در کنار هم قرار داد، در حالی که با هم تماس دارند».

۶- ۵۰۷. بحارالانوار، ج ۲۴، ص ۹۹؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۳، ص ۳۱۹.

«يا عَلِي! إِنَّكَ لِسانُ اللَّهِ الَّذِی يَنْطِقُ مِنْهُ وَأَنَّکَ لَبَأْسُ اللَّهِ الَّذِی يَنْتَقِمُ بِهِ وَأَنَّکَ لَسَوْطُ عَذابِ اللَّهِ الَّذِی يَنْتَصِرُ بِهِ وَأَنَّکَ لَبَطْشَةُ اللَّهِ الَّتِی قالَ اللَّهُ: «وَلَقَدْ أَنْذَرَهُمْ بَطْشَتَنا فَتَماروْا بِالنُّذُرِ»(۱)»؛(۲)

«ای علی! تو زبان گویای خدایی که از جانب او سخن می گویی، تو نشانه غضب و شدت خدایی که به وسیله تو انتقام می گیرد، تو وسیله عذاب خدا هستی که با آن بر دشمنان غالب می شود، و تو همان بطشه خدا هستی که خدای تعالی فرموده: او آنها را از مجازات ما بیم داد، ولی آنها بر مجادله و القای شکّ اصرار داشتند!».

۲۸۱ الْبَطَلُ الْجَسُورُ

پهلوانی که همه از او حساب می برند.

ابن عباس نقل می کند: بعد از نماز در محضر رسول خداصلی الله علیه وآله نشسته بودم، مطلبی پیش آمد که امیرمؤمنان علیه السلام را طلب کرد و به حذیفه فرمود:

«يا حُذَيفَةُ! اِنْطَلِقْ إِلی حُجْرَهِ کاشِفِ الْکُرُوبِ وَعَبْدِ عَلّامِ الْغُيوبِ وَاللَّيثِ الْهَصُورِ وَاللِّسانِ الشَّکُورِ وَالذبرِ الْغَيورِ وَالْبَطَلِ الْجَسُورِ وَالْعالِمِ الصَّبُورِ الَّذِی حَوَی اسْمَهُ التَّوْراهُ وَالْاِنْجِيلُ وَالزَّبُورُ، اِنْطَلِقْ إِلی حُجْرَهِ ابْنَتِی فاطِمَهَ وَائْتِنِی بِبَعْلِها عَلِی ِّبْنِ أَبِی طالِبٍ»؛(۳)

«ای حذیفه! برو منزل کسی که گرفتاری ها را آسان می کند، آن بنده خدای دانای غیب؛ آن شیر بیشه شجاعت، که زبان بسیار سپاس گزار دارد، و در مقابل دشمنان خشن و غیرت مند است، آن قهرمان چالاک و آن دانشمند صبور که نامش در تورات و انجیل و زبور آمده، برو به منزل دخترم فاطمه، و شوهرش علی بن ابی طالب را بیاور».

۲۸۲ الْبَطِينُ

همچنین مراجعه شود به: الْأَنْزَعُ الْبَطِينُ [۲۴۲]

۲۸۳ بُغْضُهُ نِفاقٌ

پیامبرصلی الله علیه وآله درباره علی علیه السلام فرمود: «حُبُّهُ إِيمانٌ وَبُغْضُهُ نِفاقٌ، اَلنَّظَرُ إِلَيهِ رَأْفَهٌ وَمَوَدَّتُهُ عِبادَهٌ»؛(۴)

«دوستی با علی نشانه ایمان است و بغض با او علامت نفاق، نگاه به چهره او مهربانی و مودت و علاقه به او عبادت است».

۲۸۴ بِمَنْزِلَهِ إِسْحاقَ

اسحاق فرزند ابراهیم، یکی از پیامبران است. به منزله اسحاق، تشبیهی است برای امام علی علیه السلام که پیامبرصلی الله علیه وآله بیان فرموده. در حدیثی امام صادق علیه السلام از پدران بزرگوارش نقل می کند:

رسول خداصلی الله علیه وآله به امیرالمؤمنین علیه السلام فرمود:

«یا عَلِی! أَنْتَ مِنِّی بِمَنْزِلَهِ هِبَهِ اللَّهِ مِنْ آدَمَ وَبِمَنْزِلَهِ سامٍ مِنْ نُوحٍ، وَبِمَنْزِلَهِ إِسْحاقَ مِنْ إِبْراهِیمَ وَبِمَنْزِلَهِ هارُونَ مِنْ مُوسی وَبِمَنْزِلَهِ شَمْعُونَ مِنْ عِیسی إِلّا أَنَّهُ لا نَبِی بَعْدِی»؛(۵)

«ای علی! تو برای من مثل هبه اللَّه هستی برای آدم، و مثل سام هستی برای نوح و مانند اسحاق هستی برای ابراهیم و شبیه هارون هستی برای

۱- ۵۰۸. سوره قمر، آیه ۳۶.

۲- ۵۰۹. بحارالانوار، ج ۴۰، ص ۶۴؛ تفسیر فرات، ص ۴۵۵.

۳- ۵۱۰. بحارالانوار، ج ۳۹، ص ۱۸۷.

۴- ۵۱۱. بحارالانوار، ج ۴۰، ص ۷۶؛ کشف الغمّه، ج ۱، ص ۹۳؛ کشف الیقین، ص ۲۲۵؛ کنز العمال، ج ۱۱، ص ۶۱۵؛ کشف الخفاء، ج ۱، ص ۲۰۴.

۵- ۵۱۲. بحارالانوار، ج ۳۷، ص ۲۵۴؛ امالی صدوق، ص ۴۶؛ روضه الواعظین، ج ۱، ص ۱۰۱.

موسی و به منزله شمعون برای عیسی می باشی، جز اینکه بعد از من دیگر پیامبری نخواهد بود، (یعنی تو پیامبر نیستی)».

۲۸۵ بِمَنْزِلَهِ رَأسِ النَّبِی

رسول خداصلی الله علیه وآله در بیانی فرمود:

«عَلِی مِنِّی بِمَنْزِلَهِ رَأْسِی مِنْ بَدَنِی»؛(۱)

«علی برای من بمانند سر است برای بدن من».

۲۸۶ بِمَنْزِلَهِ سامٍ

سام فرزند حضرت نوح بود که به دستور خداوند جانشین وی شد.(۲) تشبیهی برای امیرالمؤمنین علیه السلام از جانب رسول خداصلی الله علیه وآله است که فرمود: «ای علی! تو برای من مثل سام هستی برای نوح، که جانشین وی شده بود، جز اینکه تو پیامبر نیستی»؛ یعنی با اینکه پیامبر نیست امّا او را با پیامبران تشبیه نموده است.

همچنین مراجعه شود به: بِمَنْزِلَهِ إِسْحاقَ [۲۸۴]

۲۸۷ بِمَنْزِلَهِ شَمْعُونَ

چنان که گفته شد: پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله برای بیان مقام و عظمت امیرالمؤمنین علیه السلام او را به پیامبران و جانشینان ایشان تشبیه نموده است.

از جمله فرمود: «ای علی! تو برای من مانند شمعون برای عیسی هستی که جانشین او بود، تو جانشین من هستی؛ ولی فقط پیامبرنیستی».

همچنین مراجعه شود به: بِمَنْزِلَهِ إِسْحاقَ [۲۸۴]

۲۸۸ بِمَنْزِلَهِ الْکَعْبَهِ

تشبیه جالب اینکه پیامبرصلی الله علیه وآله علی علیه السلام را به خانه کعبه تشبیه نموده، آنجا که رسول خداصلی الله علیه وآله به امیرمؤمنان علیه السلام فرمود:

«یا عَلِی! أَنْتَ بِمَنْزِلَهِ الْکَعْبَهِ تُؤْتی وَلا تَأْتِی، فَإِنْ أَتاکَ هؤُلآءِ الْقَوْمُ فَسَلَّمُوا لَکَ هذَا الْأَمْرَ فَاقْبِلْهُ مِنْهُمْ وَإِنْ لَمْ یأْتُوکَ فَلا تَأْتِهِمْ»؛(۳)

«ای علی! تو همانند کعبه هستی که دیگران باید به طرف و طواف تو بیایند نه تو به سوی آنان بروی، اگر آمدند و تسلیم امامت تو شدند آنها را بپذیر و اگر نیامدند، با ایشان کاری نداشته باش».

۲۸۹ بِمَنْزِلَهِ هارُونَ

هارون برادر حضرت موسی علیه السلام هم پیامبر بود و هم جانشین حضرت موسی علیه السلام شد.

پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله امیرمؤمنان علیه السلام را با هارون که پیامبرالهی است، مقایسه فرموده؛ لکن تصریح فرموده: با این تفاوت که علی علیه السلام پیامبر نیست.

این حدیث، از احادیث متواتر و معروف است که تمام راویان شیعه و سنّی آن را نقل کرده اند که پیامبر خداصلی الله علیه وآله بارها فرمود:

«عَلِی مِنِّی بِمَنْزِلَهِ هارُونَ مِنْ مُوسی إِلّا أَنَّهُ لا نَبی بَعْدِی»؛(۴)

ص:۷۰

۱- ۵۱۳. بحارالانوار، ج ۳۸، ص ۳۱۹؛ بناء المقاله، ص ۷۸. جامع الاحادیث، ج ۱۴، ص ۲۴۹؛ کنز العمال، ج ۱۱، ص ۶۰۳؛ الریاض النضره، ج ۱، ص ۲۴۷.

۲- ۵۱۴. اصول کافی، ج ۸، ص ۲۸۵؛ من لایحضره الفقیه، ج ۴، ص ۱۷۴.

۳- ۵۱۵. بحارالانوار، ج ۳۹، ص ۴۸؛ بشارهالمصطفی، ص ۲۷۷.

۴- ۵۱۶. بحارالانوار، ج ۵، ص ۶۹؛ اصول کافی، ج ۸، ص ۱۰۶؛ مفاتیح الجنان، دعای ندبه. المستدرک علی الصحیحین، ج ۳، ص ۱۴۳؛ صحیح ترمذی، ج ۳، ص ۲۱۴؛ مسند احمد، ج ۲۹، ص ۱۶۰؛ السنن الکبری، ج ۵، ص ۱۲۵؛ المعجم الکبیر ج ۵، ص ۲۰۳؛ کنز العمال ج ۱۱، ص ۵۹۹.

«علی برای من مثل هارون برای موسی است جز این که بعد از من پیامبری نخواهد بود».

از جانب خـدای تعالی و توسط جبرئیل به رسول خداصلی الله علیه وآله ابلاغ شده که: خداوند متعال تو را سـلام می رساند و می فرماید:

«عَلِی مِنْکَ بِمَنْزِلَهِ هارُونَ مِنْ مُوسی وَلا نَبِی بَعْدَکَ».(۱)

۲۹۰ بِمَنْزِلَهِ هِبَهِ اللَّهِ

اولین وصی روی زمین، هبه اللَّه فرزند آدم که هم خود پیامبر بود و هم جانشین حضرت آدم علیه السلام شد.(۲)

پیامبر خاتم صلی الله علیه وآله به امیرالمؤمنین علیه السلام فرمود:

«ای علی! تو برای من مثـل هبه اللَّه برای آدم هستی؛ یعنی جانشـین من می باشـی، امّـا فقـط پیامبر نیستی؛ چون من خاتم الانبیاء هستم.

همچنین مراجعه شود به: بِمَنْزِلَهِ إِسْحاقَ [۲۸۴]

۲۹۱ بَهْجَتُهُ بَهْجَهُ سُلَیمانٍ

کسی که خوش رویی و زیبایی چهره اش، مانند حضرت سلیمان علیه السلام است.

پیامبراعظم صلی الله علیه وآله در مورد شباهت علی علیه السلام به سایر پیامبران فرمود:

«شَـبَهَتْ لِینُهُ بِلِینِ لُوطٍ، وَخُلْقُهُ بِخُلْقِ یحْیی وَزُهْـدُهُ بِزُهْـدِ أَیوبَ، وَسَـخآؤُهُ بِسَـخآءِ إِبْراهِیمَ، وَبَهْجَتُهُ بِبَهْجَهِ سُـلَیمانَ بْنِ داوُدَ وَقُوَّتَهُ بِقُوَّهِ داوُد»؛(۳)

«نرم خویی علی علیه السـلام به حضـرت لوطعلیه السـلام شـباهت دارد، اخلاـقش به اخلاق یحیی علیه السـلام، زهـدش به زهد ایوب علیه السـلام، سـخاوتش به سـخاوت ابراهیم علیه السـلام، بهجت او به سـلیمان علیه السـلام و نیروی او به نیروی داودعلیه السلام شباهت دارد».

۲۹۲ بِهِ یهتَدِی الْمُهْتَدُونَ

هدایت یافتگان به وسیله او هدایت می یابند.

پیامبرصلی الله علیه وآله در این باره فرمود:

«أَنَا الْمُنْذِرُ وَأَنْتَ الْهادِی مِنْ بَعْدِی. یا عَلِی! بِکَ یهْتَدِی الْمُهْتَدُونَ»؛(۴)

«من بیم دهنده هستم و تو هم هادی. ای علی! همه به وسیله تو هدایت می یابند».

۲۹۳ بَیتُ اللّهِ

رسول خداصلی الله علیه وآله از جانب خدای تعالی درباره امام علی علیه السلام فرموده است:

«جَعَلْتُهُ الْعَلَمَ الْهـادِی مِنَ الضَّلالـَهِ، وَبـابِی الَّذِی أُوتِی مِنْهُ، وَبَیتِی الَّذِی مَنْ دَخَلَهُ کـانَ آمِنـاً مِنْ نـارِی وَحِصْـنِی الَّذِی مَنْ لَجَأَ إِلَیهِ حَصَّنَهُ مِنْ مَکْرُوهِ الدُّنْیا وَالْآخِرَهِ، وَوَجْهِی الَّذِی مَنْ تَوَجَّهَ إِلَیهِ لَمْ أَصْرِفْ وَجْهِی عَنْهُ»؛(۵)

«من علی علیه السـلام را پرچم هـدایت گر مردم از گمراهی قرار دادم، او باب من است که مردم بایـد به آن درآینـد، خانه من است. هرکه داخل آن شود از آتش عـذاب درامان است، دژ محکم من است هرکه بـدان پناه برد از بـدی دنیا و عذاب آخرت محفوظ

ص:۷۱

۱- ۵۱۷. بحارالانوار، ج ۴۳، ص ۲۳۸؛ امالی صدوق، ص ۱۳۴.

۲- ۵۱۸. اصول کافی، ج ۱، ص ۲۳۴.

۳- ۵۱۹. بحارالانوار، ج ۳۹، ص ۳۸.

۴- ۵۲۰. فرهنگ غدیر، آیه منذر. جامع الاحادیث ج ۶، ص ۴۹۸؛ الدرّ المنثور، ج ۵، ص ۴۷۶.

۵- ۵۲۱. امالی صدوق، مجلس ۳۹، حدیث ۱۰.

می شود، و او وجه من است هرکه بدان رو کند، از او رو برنگردانم».

۲۹۴ بَیتُهُ بَیتُ النَّبِیّ

امام علی علیه السلام می فرماید: روزی خواستم وارد خانه آن حضرت شوم، اجازه گرفتم، ایشان اجازه دادند. وقتی داخل شدم، فرمود:

«أَما عَلِمْتَ أَنَّ بَیتِی بَیتُکَ، فَما لَکَ تَسْتَأْذِنُ عَلَی!»؛(۱)

«مگر نمی دانی خانه من خانه تو است؛ پس چرا اجازه می گیری؟!».

۲۹۵ تابِعُهُ تابِعُ الرَّسُولِ

رسول خداصلی الله علیه وآله در ولایت، فضیلت و منقبت امیرالمؤمنین علیه السلام فرمود:

«أَمْرُهُ أَمْرِی، نَهْیهُ نَهْیِی وَتابِعُهُ تابِعِی»؛

«فرمان او فرمان من است، و نهی او نهی من و تابع او تابع من است».

همچنین مراجعه شود به: إِمامُ کُلِّ مُسْلِمٍ [۲۲۰]

۲۹۶ تُجالِسُهُ الْمَلآئِکَهُ

فرشتگان الهی با او همنشین می شوند.

همچنین مراجعه شود به: اِتِّباعُهُ فَضِیلَهٌ [۱۴۷]

۲۹۷ تُقاتِلُهُ الْفِئَهُ الْباغِیهُ

گروهی ستمکار و تجاوزگر با او می جنگند.

پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله به امیرالمؤمنین علیه السلام فرمود:

«یا عَلِی! سَتُقاتِلُکَ الْفِئَهُ الْباغِیهُ وَأَنْتَ عَلَی الْحَقِّ، فَمَنْ لَمْ ینْصُرْکَ یوْمَئِذٍ فَلَیسَ مِنِّی»؛(۲)

«ای علی! به زودی گروهی ستمکار و تجاوزگر با تو می جنگند، و تو بر حقّ هستی، پس هرکس تو را در آن روز یاری نرساند، از من نیست».

۲۹۸ تَقِی الْقَلْبِ

پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله بین اصحاب خود با اشاره به امیرمؤمنان علیه السلام فرمود:

«هذا عَلِی قَدْ أَتاکُمْ تَقِی الْقَلْبِ، نَقِی الْکَفَّینِ»؛(۳)

«این علی است که به سوی شما می آید، با قلبی خالص و صاف و دستی پاک و سالم».

۲۹۹ الثَّقَلُ الْأَصْغَرُ

در پی حدیث معروف ثقلین، پیامبرصلی الله علیه وآله در روز غدیر فرمود:

«مَعاشِرَ النّاسِ! إِنَّ عَلِیاً وَالطَّیبِینَ مِنْ وُلْدِی هُمُ الثَّقَلُ الْأَصْغَرُ وَالْقُرْآنُ هُوَ الثَّقَلُ الْأَکْبَرُ، فَکُلٌّ واحِدٍ مُنْبِئٌ عَنْ صاحِبِهِ وَمُوافِقٌ لَهُ، لَنْ یفْتَرِقا حَتّی یرِدا عَلَی الْحَوْضَ»؛(۴)

«ای مردم! بدانید علی و فرزندان پاک و مطهر من همان ثقل اصغر و قرآن کریم، ثقل اکبر هستند که هر کدام از دیگری خبر می دهند و سازگار می باشند، این دو از یکدیگر جدا نمی شوند تا در حوض کوثر بر من وارد گردند».

۳۰۰ الْجامِعُ لِلْمَکارِمِ

تمام مکارم و بزرگواری ها را در خود جمع کرده است. پیامبر اعظم صلی الله علیه وآله در مورد امام علی علیه السلام فرمود:

۱- ۵۲۲. بحارالانوار، ج ۳۷، ص ۲۳۰؛ مائه منقبه، ص ۵۹. کنز الفوائد، ج ۲، ص ۵۵.

۲- ۵۲۳. جامع الاحادیث، ج ۲۳، ص ۳۳۱؛ کنز العمال، ج ۱۱، ص ۶۱۳.

۳- ۵۲۴. بحارالانوار، ج ۴۰، ص ۲۶۸.

۴- ۵۲۵. بحارالانوار، ج ۳۷، ص ۲۰۸؛ إقبال الأعمال، ص ۴۵۶؛ العدد القویه، ص ۱۷۳؛ خطبه غدیریه.

«هذَا الْجامِعُ لِلْمَكارِمِ، الْحاوِی لِلْفَضآئِلِ، الْمُشْتَمِلُ عَلَی الْجَمِیلِ»؛(۱)

«این علی کسی است که همه مکارم و فضیلت ها را در خود جمع کرده و دارای زیبایی هاست».

۳۰۱ جَبْرَئِیلُ عَنْ یمِینِهِ

رسول اعظم صلی الله علیه وآله فرمود:

«ما بَعَثْتُهُ فِی سَرِیهٍ وَلا۔ أَبْرَزْتُهُ بِمُبارَزَهٍ إِلّا رَأَیتُ جَبْرائِیلَ عَنْ یمِینِهِ وَمِیکائِیلَ عَنْ یسارِهِ وَمَلَکَ الْمَوْتِ أَمامَهُ وَسَحابَهً تَظِلُّهُ حَتّی یعْطِیهُ اللَّهُ خَیرَ النَّصْرِ وَالظَّفَرِ»؛(۲)

«من علی علیه السلام را به هیچ مأموریت و جنگی اعزام نکردم جز اینکه می دیدم جبرئیل از سمت راست و میکائیل از سمت چپ و ملک الموت از مقابل او هستند و ابری نیز بر او سایه افکن است تا اینکه خداوند بهترین فتح و پیروزی را نصیب می کرد».

۳۰۲ جَلِیلٌ فِی السَّمآءِ

در آسمان دارای جلالت و عظمت و مقام والایی است.

در یکی از زیارات آن حضرت آمده است:

«کُنْتَ کَما قالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّی اللَّهُ عَلَیهِ وَآلِهِ... کَبِیراً فِی الْأَرْضِ، جَلِیلًا فِی السَّمآءِ»؛(۳)

«تو همان گونه که رسول خداصلی الله علیه وآله فرموده... در زمین، بزرگ و در آسمان، باجلالت می باشی».

۳۰۳ جَنْبُ اللَّهِ الظّاهِرُ

مراد از جَنب اللَّه یعنی سمت و سویی که همه برای رسیدن به خدا باید متوجه آن ناحیه شوند؛ پس اطاعت از امام، اطاعت از خداست.

ابوذر غفاری از پیامبر اعظم صلی الله علیه وآله نقل می کند که حضرت در مورد امام علی علیه السلام فرمود:

«هُوَ عَینُ اللَّهِ النّاظِرَهُ وَأُذُنُهُ السّامِعَهُ وَلِسانُهُ النّاطِقَهُ فِی خَلْقِهِ، وَیدُهُ الْمَبْسُوطَهُ عَلی عِبادِهِ بِالرَّحْمَهِ، وَوَجْهُهُ فِی السَّماواتِ وَالْأَرْضِ وَجَنْبُهُ الظّاهِرُ الْیمِینُ وَحَبْلُهُ الْقَوِی الْمَتِینُ»؛(۴)

«علی چشم بینای خدا و گوش شنوا و زبان گویای او بین بندگان است، او دست گشاده خدا بر بندگان برای رحمت به ایشان است، وجه خدا در آسمانها و زمین، علی علیه السلام است. او جَنب اللَّه ظاهر و ریسمان محکم الهی است».

۳۰۴ جُنَّهُ الرَّسُولِ

کسی که سپر بلای رسول خداست.

پیامبرصلی الله علیه وآله فرمود: «برای علی علیه السلام در بهشت اسامی متعددی است، این بشارت پروردگارم به من بود که من هم به علی علیه السلام بشارت دادم».

«عَلِی مَحْمُودٌ عِنْدَ الْحَقِ ّمُزَکّی عِنْدَ الْمَلائِکَهِ وَخاصَّتِی وَخالِصَتِی وَظاهِرَتِی وَمِصْباحِی وَجُنَّتِی وَرَفِیقِی، آنَسَنِی بِهِ رَبّی»؛(۵)

«علی پسندیده نزد خدا و پاکیزه نزد فرشتگان است، او فرد خاص و خالص من است، او پشتوانه

ص:۷۳

۱- ۵۲۶. بحارالانوار، ج ۴۲، ص ۲۱؛ تفسیر الامام، ص ۹۹.

۲- ۵۲۷. بحارالانوار، ج ۳۱، ص ۱۵۳؛ امالی طوسی، ص ۵۰۵؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۲، ص ۲۳۹؛ موسوعه امام علی، ج ۹، ص ۴۳۹.

۳- ۵۲۸. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۷۹؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

۴- ۵۲۹. بحارالانوار، ج ۴۰، ص ۹۷.

۵- ۵۳۰. بحارالانوار، ج ۳۹، ص ۳۸.

و چراغ من است، او سپر بلا و رفیق همراه من است، خداوند به وسیله او با من انس می گیرد».

۳۰۵ حاسِدُهُ حاسِدُ الرَّسُولِ

پیامبر اعظم صلی الله علیه وآله در مورد امام علی علیه السلام فرمود:

«مَنْ حَسَدَ عَلِیاً فَقَدْ حَسَدَنِی، وَمَنْ حَسَدَنِی فَقَدْ کَفَرَ»؛(۱)

«هرکس به علی علیه السلام حسد ورزد، هرآینه به من حسد ورزیده، و هرکس به من حسد ورزد، هرآینه کافر است».

۳۰۶ حامِلُ اللِّواءِ

لواء به معنای پرچم و علامت و نشانه است که در جنگ ها به کار می گرفته انـد و مرکزیت سپاه یا فرماندهی را مشخص می کرده است. و امیرمؤمنان علیه السلام پرچم دار مخصوص پیامبر خداصلی الله علیه وآله است در دنیا و آخرت.

در روایتی امام علی علیه السلام می فرماید: رسول خداصلی الله علیه وآله به من فرمود: «اولین کسی که داخل بهشت می شود تو هستی». گفتم: آیا قبل از شما وارد می شوم؟ فرمود: آری!

«... لِأَنَّکَ صاحِبُ لِوائِی فِی الْآخِرَهِ کَما أَنَّکَ صاحِبُ لِوائِی فِی الدُّنْیا وَحامِلُ اللِّواءِ هُوَ الْمُتَقَدِّمُ»؛(۲)

«چون تو صاحب لوای من در آخرت هستی همان طور که صاحب لوای من در دنیا می باشی، و پرچمدار نیز مقدم بر دیگران است».

در زیارت آن حضرت نیز آمده است:

«اَلسَّلامُ عَلی صاحِبِ الْحَوْضِ وَحامِلِ اللِّواءِ»؛(۳)

«سلام بر صاحب حوض کوثر و حامل پرچم شفاعت».

۳۰۷ الْحاوِی لِلْفَضائِلِ

کسی که فضیلت ها و خوبی ها را در خود جمع کرده است.

همچنین مراجعه شود به: الْجامِعُ لِلْمَکارِمِ [۳۰۰]

۳۰۸ حَبْلُ اللّهِ الْقَوِی

امام، ریسمان قوی و محکم خدا در بین بندگان است.

همچنین مراجعه شود به: جَنْبُ اللَّهِ الظّاهِرُ [۳۰۳]

۳۰۹ حَبْلُ اللَّهِ الْمَتِينُ

ریسمان محکم الهی. ابوذر از قول پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله در مورد سفر معراج چنین نقل می کند: «هنگامی که به آسمان ششم رسیدم، فرشتگان به استقبالم آمدند و بر من سلام کردند. گفتم: آیا ما را می شناسید؟ گفتند: آری، ای رسول خدا! چطور شما را نشناسیم؛ در حالی که خداوند بهشتی را خلق کرده که بر در آن درختی است و بر هر برگ آن نوشته شده:

«لا إِلهَ إِلَّا اللَّهُ، مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ، عَلِی بْنُ أَبِی طالِبٍ عُرْوَهُ اللَّهِ الْوَثِیقَهُ وَحَبْلُ اللَّهِ الْمَتِینُ».

از جانب ما به او هم سلام برسان که خیلی مشتاق وی هستیم.(۴)

پس در زیارت آن حضرت آمده است:

ص:۷۴

۱- ۵۳۱. کنز العمال، ج ۱۱، ص ۹۲۶.

۲- ۵۳۲. بحارالانوار، ج ۳۹، ص ۲۱۷؛ علل الشرایع، ج ۱، ص ۱۷۲. جامع الاحادیث، ج ۳۱، ص ۱۵۸.

۳- ۵۳۳. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۱؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

۴- ۵۳۴. بحارالانوار، ج ۸، ص ۱۷۴.

«اَلسَّلامُ عَلَیکَ یا حَبْلَ اللَّهِ الْمَتِینِ»؛(۱)

«سلام بر تو ای ریسمان محکم خداوند».

و خود آن حضرت نیز فرموده است:

«أَنَا حَبْلُ اللَّهِ الْمَتِینُ»؛(۲)

«من حبل اللَّه و ریسمان محکم خدا هستم».

همچنین مراجعه شود به: جَنْبُ اللَّهِ الطّاهِرُ [۳۰۳]

۳۱۰ حُبُّهُ إِیمانٌ

محبّت و دوست داشتن او، جزیی از ایمان است.

همچنین مراجعه شود به: جَنْبُ اللَّهِ الطّاهِرُ [۳۰۳]

۳۱۱ حُبُّهُ بَراءَهٌ مِنَ النّارِ

رسول خداصلی الله علیه وآله فرمود:

«حُبُّ عَلِیٍ بَراءَهٌ مِنَ النّارِ»؛(۳)

«محبّت علی علیه السلام نجات دهنده از آتش است».

۳۱۲ حُبُّهُ جَوازُ الصِّراطِ

رسول خداصلی الله علیه وآله درباره محبت علی علیه السلام فرمود:

«لِکُلِ شَیءٍ جَوازٌ، وَجَوازُ الصِّراطِ حُبُّ عَلِیِ بْنِ أَبِی طالِبٍ»؛(۴)

«برای هرچیزی مجوز عبور لازم است و مجوز عبور از پل صراط، محبت امام علی علیه السلام است».

۳۱۳ حُبُّهُ حَسَنَهٌ

پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله فرمود:

«حُبُّ عَلِیِ بْنِ أَبِی طالِبٍ حَسَنَهٌ لا یضُرُّ مَعَها سَیئَهٌ»؛(۵)

«دوستی و محبت علی علیه السلام حسنه ای است که با وجود آن، سیئات ضرری نمی رساند».

۳۱۴ حُبُّهُ شَجَرَهُ طُوبی

رسول خداصلی الله علیه وآله در مورد امام علی علیه السلام فرمود:

«إِنَّ اللَّهَ تَعالی أَلْقی فِی رَوْعِی أَنَّ حُبَّهُ شَجَرَهُ طُوبَی الَّتِی غَرَسَهَا اللَّهُ تَعالی بِیدِهِ»؛(۶)

«خدای تعالی در قلب من انداخت که دوستی و محبت نسبت به علی علیه السلام، همان شجره طوبایی است که خدای تعالی با دست خود کاشته است».

۳۱۵ حُبُّهُ عِبادَهُ اللَّهِ

محبّت و دوست داشتن او، عبادت خدا محسوب می شود.

همچنین مراجعه شود به: اِتّباعُهُ فَرِیضَهُ اللَّهِ [۱۴۶]

۳۱۶ حُبُّهُ عُرْوَهُ الْوُثْقی

پیامبر خداصلی الله علیه وآله در مورد دوستی و ولایت امام علی علیه السلام فرمود:

«مَنْ أَحَبَّ أَنْ یتَمَسَّکَ بِالْعُرْوَهِ الْوُثْقی فَلْیتَمَسَّکْ بِحُبِ ّعَلِی ّوَأَهْلِ بَیتِی»؛(۷)

«هرکه دوست دارد به دستگیره محکم خدا تمسک جوید باید به دوستی علی و اهل بیت من متمسک شود».

۱- ۵۳۵. مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین روز میلاد پیامبرصلی الله علیه وآله.
۲- ۵۳۶. بحارالانوار، ج ۲۴، ص ۱۹۸؛ معانی الاخبار، ص ۱۷؛ غیبت نعمانی، ص ۱۶۵.
۳- ۵۳۷. بحارالانوار، ج ۳۹، ص ۲۵۸؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۳، ص ۲۰۰. الفردوس دیلمی، ج ۲، ص ۱۴۲.
۴- ۵۳۸. بحارالانوار، ج ۳۹، ص ۲۰۲؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۲، ص ۱۵۶؛ موسوعه امام علی علیه السلام، ج ۱۱، ص ۲۰۶.
۵- ۵۳۹. موسوعه امام علی علیه السلام، ج ۱۱، ص ۲۰۶.
۶- ۵۴۰. بحارالانوار، ج ۲۷، ص ۱۲۸.
۷- ۵۴۱. بحارالانوار، ج ۲۷، ص ۷۹؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۳، ص ۷۶؛ عیون اخبار الرضا، ج ۲، ص ۵۸؛ موسوعه امام علی، ج ۱۱، ص ۱۹۵؛ الصراط المستقیم، ج ۱، ص ۲۸۶.

۳۱۷ حُبُّهُ عُنْوانُ صَحِيفَهِ الْمُؤْمِنِ

پیامبرصلی الله علیه وآله در فضیلت امیرمؤمنان علیه السلام فرموده:

«عُنْوانُ صَحِيفَهِ الْمُؤْمِنِ يوْمَ الْقِيامَهِ حُبُّ عَلِى بْنِ أَبِى طالِبٍ»؛(۱)

«عنوان نامه اعمال هر مؤمنی در روز قیامت محبت علی بن ابی طالب علیه السلام است».

۳۱۸ حُبُّهُ نِعْمَهٌ

محبّت و دوست داشتن او، نوعی نعمت در دنیا و آخرت محسوب می شود.

همچنین مراجعه شود به: اِتّباعُهُ فَضِيلَهٌ [۱۴۷]

۳۱۹ حُبُّهُ واجِبٌ

بر همه واجب است که او را از صمیم قلب دوست داشته باشند.

رسول خداصلی الله علیه وآله در این باره امر می فرماید:

«يجِبُ عَلَيكُمْ أَنْ تُحِبُّوهُ»؛(۲)

«بر همه شما واجب است که علی علیه السلام را دوست داشته باشید».

۳۲۰ حُبُّهُ يأْكُلُ الذُّنُوبَ

رسول اعظم صلی الله علیه وآله فرمود:

«حُبُ عَلِى علیه السلام يأْكُلُ الذُّنُوبَ كَما تَأْكُلُ النّارُ الْحَطَبَ»؛(۳)

«دوستی و محبّت علی علیه السلام گناهان را می خورد همان طور که آتش، هیزم را می خورد».

۳۲۱ حُبُّهُ يخْمِدُ النِّيرانَ

دوستی با علی علیه السلام آتش جهنّم را خاموش می کند. رسول خداصلی الله علیه وآله فرمود:

«حُبُّهُ يخْمِدُ النِّيرانَ»؛(۴)

«محبت و دوست داشتن علی علیه السلام آتش جهنم را خاموش می کند».

۳۲۲ حُبُّهُ یذِیبُ السَّیئات

دوستی با علی علیه السلام گناهان و بدیها را ذوب می کند. رسول خداصلی الله علیه وآله فرمود:

«أَیهَا النّاسُ! مَنْ أَرادَ أَنْ یطْفِئَ غَضَبَ اللَّهِ، وَمَنْ أَرادَ أَنْ یقْبَلَ عَمَلُهُ، فَلْیحِبَّ عَلِی بْنَ أَبِی طالِبٍ، فَإِنَّ حُبَّهُ یزِیدُ الْإِیمانَ، وَإِنَّ حُبَّهُ یذِیبُ السَّیئاتِ کَما تُذِیبُ النّارُ الرَّصاصَ»؛(۵)

«ای مردم! هرکس می خواهد خشم و غضب خدا را خاموش کند و اعمالش پذیرفته شود، پس باید علی بن ابی طالب علیه السلام را دوست بدارد؛ زیرا دوستی با علی، ایمان را فزونی می بخشد و گناهان را ذوب می کند همان طور که آتش سرب را ذوب می کند».

۳۲۳ حُبُّهُ یزِیدُ الْإِیمانَ

دوستی با علی علیه السلام ایمان را فزونی می بخشد.

همچنین مراجعه شود به: حُبُّهُ یذِیبُ السَّیئاتِ [۳۲۲]

۳۲۴ حَبِیبُ اللَّهِ

دوست و محبوب خدا. خدا او را دوست دارد. این سخن رسول خداصلی الله علیه وآله است که فرمود: «آن گاه که مرا به معراج بردند، بر باب الجنّه دیدم، نوشته بود:

«لا إِلهَ إِلَّا اللَّهُ، مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ، عَلِی حَبِیبُ اللَّهِ،

ص:۷۶

۱- ۵۴۲. بحارالانوار ج ۲۷، ص ۱۴۲؛ کنز العمال ج ۱۱، ص ۶۰۱.

۲- ۵۴۳. بحارالانوار، ج ۲۷، ص ۱۲۸.

۳- ۵۴۴. الصراط المستقیم، ج ۱، ص ۱۹۸؛ موسوعه امام علی، ج ۱۱، ص ۲۰۲.

۴- ۵۴۵. بحارالانوار، ج ۳۹، ص ۳۰۴.

۵- ۵۴۶. موسوعه امام علی علیه السلام، ج ۱۱، ص ۲۰۱. ینابیع المودّه، ج ۲، ص ۳۰۵.

اَلْحَسَنُ وَالْحُسَیْنُ صَفْوَهُ اللَّهِ، فاطِمَهُ أَمَهُ اللَّهِ، عَلی باغِضِیهِمْ لَعْنَهُ اللَّهِ»؛(۱)

«خدایی جز اللّه نیست، محمّد فرستاده خداست، علی دوست خداست، حسن و حسین برگزیده خدایند و فاطمه بانوی الهی است؛ بر دشمنان و کینه ورزان آنان لعنت خدا باد».

و در زیارت آن حضرت، سلام می دهیم:

«اَلسَّلامُ عَلَیکَ یا أَمِیرَ الْمُؤْمِنِینَ، اَلسَّلامُ عَلَیکَ یا حَبِیبَ اللَّهِ»؛(۲)

«سلام بر تو ای امیرمؤمنان و سلام بر تو ای دوست محبوب خدا».

همچنین مراجعه شود به: أَمْرُهُ أَمْرُ الرَّسُولِ [۲۲۶]

۳۲۵ حَبِیبُ الرَّسُولِ

علی علیه السلام دوست و محبوب رسول خداصلی الله علیه وآله بود. جریان فتح خیبر و حدیث "رایه" نیز از قضایای متواتر و قطعی است که شیعه و سنّی نقل کرده اند.

غزوه خیبر مدتی طول کشیده بود و پیامبر هر گروهی را که با فرماندهی کسی می فرستاد، توفیقی نداشتند، یک روز فرمود:

«لَأُعْطِیَنَّ الرّایَهَ غَداً رَجُلًا یحِبُّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَیحِبُّهُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ کَرّاراً غَیرَ فَرّارٍ لا یرْجِعُ حَتّی یفْتَحَ اللَّهُ عَلی یدَیهِ»؛(۳)

«فردا پرچم و فرماندهی را به مردی خواهم داد که خدا و رسول را دوست دارد و خدا و رسول هم او را دوست دارند، او فقط حمله می کند و فرار ندارد و برنمی گردد مگر اینکه خدا به دست او فتح و پیروزی را نصیب کند».

و احادیث متعددی وارد شده که حضرت رسول صلی الله علیه وآله فرمود:

«حَبِیبِی عَلِی»؛(۴)

«دوست و حبیب من علی علیه السلام است».

و این دوستی میان رسول خدا و امیرمؤمنان دوجانبه بوده؛ چنان که امیرالمؤمنین علیه السلام در این باره فرموده است:

«أَنَا أَخُو رَسُولِ اللَّهِ وَوَصِیهُ وَحَبِیبُهُ»؛(۵)

«من برادر رسول خدا و جانشین و دوست او هستم».

و در زیارت آن حضرت آمده است:

«اَللّهُمَّ صَلِّ عَلی وَلِیکَ وَأَخِی نَبِیکَ وَوَزِیرِهِ وَحَبِیبِهِ وَخَلِیلِهِ...»؛(۶)

«خدایا درود فرست بر ولی خودت که برادر، وزیر، حبیب و خلیل پیامبرت می باشد».

۳۲۶ حَبِیبُ قَلبِ الرَّسُولِ

دوست صمیمی و یار نزدیک پیامبرصلی الله علیه وآله.

ص:۷۶

---

۱ - ۵۴۷. بحارالانوار، ج ۲۷، ص ۴؛ امالی طوسی، ص ۳۵۵؛ الارشاد، ج ۲، ص ۲۳۴؛ الصراطالمستقیم، ج ۱، ص ۲۴۸. لسان المیزان، ج ۴، ص ۱۹۴؛ اتحاف السائل، ج ۱، ص ۱۰.

۲ - ۵۴۸. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۲۸۵؛ من لایحضره الفقیه، ج ۲، ص ۵۹۲؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

۳ - ۵۴۹. بحارالانوار، ج ۲۱، ص ۲؛ اصول کافی، ج ۸، ص ۳۴۹؛ امالی صدوق، ص ۵۱۳؛ امالی طوسی، ص ۱۷۰. تاریخ الخلفا، ج ۱، ص ۱۵۰. المستدرک علی الصحیحین، ج ۳، ص ۱۴۳؛ شعب الإیمان، ج ۱، ص ۸۸.

۴- ۵۵۰. بحارالانوار، ج ۱۹، ص ۵؛ الخرایج، ج ۲، ص ۴۹۷.

۵- ۵۵۱. بحارالانوار، ج ۳۹، ص ۳۳۵.

۶- ۵۵۲. بحارالانوار، ج ۹۵، ص ۲۹۲؛ مفاتیح الجنان، زیارت حضرت در روز میلاد پیامبر.

رسول خداصلی الله علیه وآله خطاب به آن حضرت فرمود:

«یا عَلِی! أَنْتَ صاحِبُ حَوْضِی وَصاحِبُ لِوائِی وَحَبِیبُ قَلْبِی»؛(۱)

«ای علی! تو صاحب اختیار حوض و پرچمدار منی، تو دوست قلبی من هستی».

۳۲۷ حَبِیبُهُ حَبِیبُ الرَّسُولِ

حضرت فرمود:

«یا عَلِی! أَنْتَ سَیدٌ فِی الدُّنْیا وَسَیدٌ فِی الْآخِرَهِ، حَبِیبُکَ حَبِیبِی، وَحَبِیبِی حَبِیبُ اللَّهِ»؛(۲)

«ای علی! تو آقایی در دنیا و آخرت. دوستدار تو دوستدار من است و دوستدار من، دوستدار خدای تعالی است».

۳۲۸ الْحِجابُ وَ السِّتْرُ

ابوذر می گوید: رسول خداصلی الله علیه وآله به من فرمود:

«یا أَباذَرُ! لَوْلا عَلِی ما بانَ الْحَقُّ مِنَ الْباطِلِ وَلا الْمُؤْمِنُ مِنَ الْکافِرِ وَلا عُبِدَ اللَّهُ؛ لِأَنَّهُ ضَرَبَ رُؤُوسَ الْمُشْرِکِینَ حَتّی أَسْلَمُوا وَعَبَدُوا اللَّهَ، وَلَوْلا ذلِکَ لَمْ یکُنْ ثَوابٌ وَلا عِقابٌ، وَلا یسْتُرُهُ مِنَ اللَّهِ سِتْرٌ وَلا یحْجُبُهُ مِنَ اللَّهِ حِجابٌ، وَهُوَ الْحِجابُ وَالسِّتْرُ»؛(۳)

«ای ابوذر! اگر علی علیه السلام نبود حقّ و باطل معلوم نمی شد، مؤمن از کافر مشخص نمی شد، و اصلاً خدا عبادت نمی گردید، چون علی بود که گردن سرکردگان شرک را زد تا اسلام آورند و خدا را عبادت نمایند. اگر چنین نبود ثواب و عقابی نبود. هیچ پرده و پوششی بین او و خدا نیست، هیچ حجاب و مانعی بین او و خدای تعالی نیست، او خود واسطه و پرده بین خدا و خلق است».

۳۲۹ حُجَّهُ اللَّهِ

حجت یعنی دلیل و مدرك؛ و به معنای کسی یا چیزی است که فردی به وسیله آن با دیگران احتجاج می کند. حجّه اللّه؛ دلیل و مدرك خدا.

رسول خداصلی الله علیه وآله به حضرت اعلان فرمود:

«یا عَلِی! أَنْتَ حُجَّهُ اللَّهِ وَأَنْتَ بابُ اللَّهِ»؛(۴)

«ای علی! تو حجّت خدا و باب اللّه هستی».

و امیرالمؤمنین علیه السلام در مورد آیه: «قُلْ فَلِلَّهِ الْحُجَّهُ» فرموده است:

«أَنَا حُجَّهُ اللَّهِ وَأَنَا خَلِيفَهُ اللَّهِ»؛(۵)

«من حجّت خدا و جانشین او در زمین هستم».

در دعای توسل از آن حضرت می خواهیم:

«یا حُجَّهَ اللَّهِ عَلی خَلْقِهِ! یا سَیدَنا وَمَوْلانا! إِنّا تَوَجَّهْنا وَاسْتَشْفَعْنا وَتَوَسَّلْنا بِکَ إِلَی اللَّهِ»؛(۶)

«ای حجّت خدا بر بندگانش، ای آقا و مولای ما! همانا ما به تو روی آوردیم و از تو طلب شفاعت نمودیم و نزد خداوند، تو را وسیله قرار دادیم».

۳۳۰ حُجَّهُ اللَّهِ الْواضِحَهُ

پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله درباره روز قیامت فرمود:

ص:۷۷

۱- ۵۵۳. امالی صدوق، مجلس ۵۰. ینابیع الموده، باب ۴۴.

۲- ۵۵۴. المستدرک علی الصحیحین، ج ۳، ص ۱۳۸.

۳- ۵۵۵. بحار الانوار، ج ۴۰، ص ۵۶؛ تأویل الایات، ص ۸۳۱؛ تفسیر فرات، ص ۳۷۰.

۴- ۵۵۶. بحارالانوار، ج ۳۶، ص ۴؛ امالی صدوق، ص ۳۰۶.

۵- ۵۵۷. بحارالانوار، ج ۳۹، ص ۴۴ - ۵۱؛ امالی صدوق، ص ۳۵؛ اقبال الاعمال، ص ۴۶۳.

۶- ۵۵۸. بحارالانوار، ج ۹۹، ص ۲۴۷؛ البلد الامین، ص ۳۲۵؛ مفاتیح الجنان، دعای توسل.

«أَنْتَ فِی ذلِکَ الْیوْمِ أَمِینُ اللَّهِ وَحُجَّهُ اللَّهِ الْواضِحَهُ»؛(۱)

«ای علی! تو در آن روز امین خدا و حجّت آشکار او هستی».

۳۳۱ حُجَّهُ الرَّسُولِ

رسول خداصلی الله علیه وآله در آن حدیث مفصل فرمود:

«عَلِی بْنُ أَبِی طالِبٍ خَلِیفَهُ اللَّهِ وَخَلِیفَتِی وَحُجَّهُ اللَّهِ وَحُجَّتِی»؛(۲)

«علی بن ابی طالب خلیفه خدا و من است، او حجت خدا و حجت من است».

همچنین مراجعه شود به: أَمْرُهُ أَمْرُ الرَّسُولِ [۲۲۶]

۳۳۲ الْحُجَّهُ الْعُظْمی

بزرگ ترین حجّت خدا.

رسول خداصلی الله علیه وآله فرمود:

«مَعاشِرَ النّاسِ! إِنَّهُ مِحْنَهُ الْوَری وَالْحُجَّهُ الْعُظْمی وَالْآیهُ الْکُبْری وَإِمامُ أَهْلِ الدُّنْیا»؛(۳)

«ای مردم! علی مایه آزمایش و امتحان همگان است، او حجّت بزرگ خدا و آیت کبرای او و امام اهل دنیاست».

در دعای بعد از نماز عید غدیر آمده است: هنگامی که در عالم ذرّ، خدای تعالی با بندگان خود «پیمان الست» برقرار نمود و بر خدایی و یکتایی خود پیمان گرفت، همه گفتند: آری، همه شهادت می دهیم:

«بِأَنَّکَ أَنْتَ اللَّهُ لا إِلهَ إِلَّا اللَّهُ، أَنْتَ رَبُّنا وَمُحَمَّدٌ عَبْدُکَ وَرَسُولُکَ نَبِینا وَعَلِی أَمِیرُالْمُؤْمِنِینَ وَالْحُجَّهُ الْعُظْمی وَآیتُکَ الْکُبْری وَالنَّبَأُ الْعَظِیمُ»؛(۴)

«به اینکه تو همان خدایی هستی که جز تو خدایی نیست و تو پروردگار مایی، و محمّد، بنده و رسول تو، پیامبر ماست و علی نیز امیرمؤمنان و حجّت عظمی و آیت کبری و نبأ عظیم است».

و خود آن حضرت نیز فرمود:

«أَنَا الْحُجَّهُ الْعُظْمی وَالْآیهُ الْکُبْری ؛(۵)

«من حجّت عظمی و آیت کبری هستم».

۳۳۳ حُجَّهُ الْقِیامَهِ

روز قیامت حجّت و دلیل خدای تعالی بر بندگان است.

رسول خداصلی الله علیه وآله با اشاره به علی علیه السلام فرمود:

«أَنَا وَهذا حُجَّهٌ عَلی أُمَّتِی یوْمَ الْقِیامَهِ»؛(۶)

«من و علی علیه السلام در روز قیامت، بر امّتم حجّت هستیم».

۳۳۴ حُجَّهُ الْوَری

حجّت و دلیل خدا بر بندگان.

همچنین مراجعه شود به: إِمامُ التُّقی [۲۱۴]

۳۳۵ حَرْبُهُ حَرْبُ اللَّهِ

هرکس با علی علیه السلام جنگ کند، گویا با خدا جنگیده است.

همچنین مراجعه شود به: اِتّباعُهُ فَرِیضَهُ اللَّهِ [۱۴۶]

۱- ۵۵۹. موسوعه امام علی علیه السلام، ج ۸، ص ۱۶۶.

۲- ۵۶۰. بحارالانوار، ج ۲۶، ص ۲۶۳؛ امالی صدوق، ص ۲۰۳؛ کنزالفؤاد، ج ۲، ص ۱۳.

۳- ۵۶۱. روضه الواعظین، ج ۱، ص ۱۰۰؛ امالی، ص ۳۱.

۴- ۵۶۲. بحارالانوار، ج ۳۶، ص ۴: تهذیب طوسی ج ۳، ص ۱۴۵.

۵- ۵۶۳. بحارالانوار، ج ۳۹، ص ۳۳۵؛ امالی صدوق، ص ۳۸؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۳، ص ۲۷۸.

۶- ۵۶۴. کنز العمال، ج ۱۱، ص ۶۲۰.

۳۳۶ حَرْبُهُ حَرْبُ الرَّسُولِ

هرکس با علی علیه السلام جنگ کند، گویا با رسول خداصلی الله علیه وآله جنگیده است. رسول خداصلی الله علیه وآله بارها و در موارد مختلف آن را فرموده است و شیعه و سنّی آن را نقل کرده اند:

«یا عَلِی! أَنْتَ الْإِمامُ وَالْخَلِیفَهُ بَعْدِی، حَرْبُکَ حَرْبِی وَسِلْمُکَ سِلْمِی»؛(۱)

«ای علی! تو امام و جانشین پس از منی، هرکه با تو جنگ کند، گویا با من جنگیده و هرکه با تو سازش کند، با من سازش کرده است».

۳۳۷ حِزْبُ أَعْدائِهِ حِزْبُ الشَّیطانِ

حزب و گروه دشمنان علی علیه السلام، همان حزب شیطان است.

رسول خداصلی الله علیه وآله فرمود:

«حِزْبُ عَلِی ٍ حِزْبُ اللَّهِ، وَحِزْبُ أَعْدائِهِ حِزْبُ الشَّیطانِ»؛(۲)

«حزب و گروه علی علیه السلام همان حزب خداست و حزب دشمنان او حزب شیطان است».

۳۳۸ حِزبُهُ حِزْبُ اللَّهِ

هرکه در حزب و گروه او باشد، جزو حزب و گروه خدای تعالی است.

همچنین مراجعه شود به: حِزْبُ أَعْدائِهِ حِزْبُ الشَّیطانِ [۳۳۷]

۳۳۹ حِزْبُهُ حِزْبُ الرَّسُولِ

هرکه در گروه او باشد، جزو گروه پیامبرصلی الله علیه وآله خواهد بود؛ چنان که رسول خداصلی الله علیه وآله در معرفی امیرالمؤمنین علیه السلام فرموده است:

«حِزْبُهُ حِزْبِی وَقَوْلُهُ قَوْلِی»؛(۳)

«حزب و گروه او همان حزب من است، و سخن او نیز سخن من است».

همچنین مراجعه شود به: أَمْرُهُ أَمْرُ الرَّسُولِ [۲۲۶]

۳۴۰ حِصْنُ هذِهِ الْأُمَّهِ

دژ و قلعه امّت پیامبرصلی الله علیه وآله.

ابن عباس نقل می کند: رسول خداصلی الله علیه وآله فرمود:

«سِبْطُ هذِهِ الْأُمَّهِ الْحَسَنُ وَالْحُسَینُ، وَحِصْنُ هذِهِ الْأُمَّهِ عَلِی بْنُ أَبِی طالِبٍ»؛(۴)

«دو جگرگوشه این امّت، حسن و حسین علیهما السلام هستند، و دژ و قلعه محکم این امّت، علی علیه السلام است».

۳۴۱ حَفَّتْ بِهِ الْجِنُّ الصّالِحُونَ

نیکان از جنّ او را دربر گرفته اند.

همچنین مراجعه شود به: اِتّباعُهُ فَضِیلَهٌ [۱۴۷]

۳۴۲ الْحَقُّ عَلی لِسانِهِ

فقط حقّ بر زبان او جاری است و هرچه می گوید حقّ است.

رسول خداصلی الله علیه وآله خطاب به ایشان فرمود:

«یا عَلِی! إِنَّ الْحَقَّ مَعَکَ وَالْحَقُّ عَلی لِسانِکَ وَفِی قَلْبِکَ وَبَینَ عَینَیکَ؛(۵)

«ای علی! همانا حقّ با تو و برزبان توست و در قلب تو و در مقابل توست».

۱- ۵۶۵. بحارالانوار، ج ۲۶، ص ۳۴۹؛ کفایه الاثر، ص ۱۵۶.

۲- ۵۶۶. مشارق انوارالیقین، ص ۸۸؛ امالی صدوق، مجلس ۲۰، حدیث ۱.

۳- ۵۶۷. بحارالانوار، ج ۳۶، ص ۲۶۲.

۴- ۵۶۸. بحارالانوار، ج ۴۰، ص ۷۷.

۵- ۵۶۹. بحارالانوار، ج ۳۸، ص ۳۴؛ امالی صدوق، مجلس ۲۱، حدیث ۱؛ اعلام الوری، ص ۱۸۶.

و در زیارت آن حضرت می گوییم:

«أَشْهَدُ أَنَّ الْحَقَّ مَعَکَ وَإِلَیکَ وَأَنْتَ أَهْلُهُ وَمَعْدِنُهُ»؛(۱)

«گواهی می دهم که حقّ با تو و به سوی توست و تو اهل و اصل و ریشه حقّ هستی».

۳۴۳ الْحَقُّ فِی قَلْبِهِ

حقّ و حقیقت در تمام وجود او جا گرفته و در قلب او غیر از حقّ چیزی وجود ندارد.

همچنین مراجعه شود به: الْحَقُّ عَلی لِسانِهِ [۳۴۲]

۳۴۴ الْحَقُّ مَعَ عَلِی

یکی از بزرگ ترین افتخارات امیرمؤمنان علیه السلام این است که نه تنها او با حقّ است، بلکه حقّ نیز با اوست. رسول خداصلی الله علیه وآله از خداوند خواسته است که حقّ را به دور علی علیه السلام بگرداند.

اینکه کسی با حقّ باشد خوب است، اگرچه این افراد زیاد نیستند؛ بلکه مهم تر آن است که حقّ به دنبال کسی باشد.

از روایات اجماعی و متواتر رسول خداصلی الله علیه وآله درباره امیرالمؤمنین علیه السلام این است که فرمود:

«عَلِی مَعَ الْحَقِ وَالْحَقُّ مَعَ عَلِی اَللَّهُمَّ أَدِرِ الْحَقَّ مَعَ عَلِی حَیثُما دارَ»؛(۲)

«علی با حقّ است و حقّ با علی، خدایا حق را با علی بگردان هر کجا علی می رود».

و در جای دیگر فرمود:

«عَلِی مَعَ الْحَقِ وَالْحَقُّ مَعَ عَلِی یدُورُ مَعَهُ حَیثُما دارَ عَلِی»؛(۳)

«علی با حقّ است و حقّ هم با علی است، و هر کجا علی برود حقّ هم با او می رود».

۳۴۵ حَقُّهُ حَقُّ الْوالِدِ

حقّ پدری بر گردن مسلمانان دارد.

جابر بن عبداللَّه انصاری نقل می کند که رسول خداصلی الله علیه وآله فرموده است:

«حَقُّ عَلِی عَلی هذِهِ الْأُمَّهِ کَحَقِ الْوالِدِ عَلَی الْوَلَدِ»؛(۴)

«حقّ علی بر امّت، مثل حقّ پدر بر فرزند است».

۳۴۶ حَلْقَهُ بابِ الْجَنَّهِ

دستگیره آویخته بر در بهشت.

پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله در این باره فرمود:

«عَلِی بْنُ أَبِی طالِبٍ حَلْقَهٌ مُعَلَّقَهٌ بِبابِ الْجَنَّهِ، مَنْ تَعَلَّقَ بِها دَخَلَ الْجَنَّهَ»؛(۵)

«علی بن ابی طالب علیه السلام حلقه و دستگیره آویخته بر در بهشت است هرکه به آن بیاویزد، داخل بهشت می شود.

۳۴۷ حَلَّ لَهُ ما حَلَّ لِلرَّسُولِ

هرچه برای پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله حلال بود، برای علی علیه السلام هم حلال بود.

رسول اکرم صلی الله علیه وآله درباره امیرالمؤمنین علی علیه السلام فرمود:

۱- ۵۷۰. بحارالانوار ج ۹۷، ص ۲۹۴؛ اصول کافی، ج ۴، ص ۵۷۰.

۲- ۵۷۱. الصراط المستقیم، ج ۲، ص ۱۸. تاریخ بغداد، ج ۱۴، ص ۳۲۰؛ الجمل، ص ۸۱.

۳- ۵۷۲. بحارالانوار، ج ۲۸، ص ۳۶۸؛ نهج الحق، ص ۲۲۵؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۳، ص ۶۲؛ متشابه القرآن، ج ۲، ص ۴۲؛ کشف الیقین، ص ۲۳۴.

۴- ۵۷۳. بحارالانوار، ج ۳۶، ص ۴.

۵- ۵۷۴. بحارالانوار، ج ۳۹، ص ۲۰۶؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۲، ص ۱۶۱؛ المناقب خوارزمی، فصل ۱۹، ص ۳۲۴؛ فرائد السمطین، ج ۱، ص ۱۸۰؛ .

«لا یحِلَّ لِأَحَدٍ أَنْ یجْنُبَ فِی هذَا الْمَسْجِدِ إلّا أَنَا وَعَلِی وَفاطِمَهُ وَالْحَسَنُ وَالْحُسَینُ وَمَنْ کانَ مِنْ أَهْلِی فَإِنَّهُ مِنِّی»؛(۱)

«برای هیچ کس جایز نیست که در مسجد جُنب شود؛ جز من و علی و فاطمه و حسن و حسین و هر که از اهل من است چون او هم از من است».

۳۴۸ حُورُهُ أَکْثَرُ مِنْ وَرَقِ الشَّجَرِ

پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله در مورد شب معراج فرمود:

«دَخَلْتُ الْجَنَّهَ فَرَأَیتُ حُورَ عَلِی ٍ أَکْثَرَ مِنْ وَرَقِ الشَّجَرِ وَقُصُورَ عَلِی ٍ کَعَدَدِ الْبَشَرِ»؛(۲)

«داخل بهشت که شدم حوری های علی علیه السلام را بیش از برگ درختان دیدم و قصرهای او را به تعداد افراد بشر».

۳۴۹ حَیاتُهُ حَیاتُ النَّبِی ِ

رسول اکرم صلی الله علیه وآله خطاب به علی علیه السلام فرمود:

«حَیاتُکَ حَیاتِی وَمَوتُکَ مَوْتِی»؛(۳)

«زندگی تو زندگی من و مرگ تو مرگ من است».

۳۵۰ حَیدَرُ الرَّسُولِ

حیدر به معنای شیرمرد و فرد شجاع است.

از رسول خداصلی الله علیه وآله سؤال شد: در میان مردم، زاهدترین و فقیرترین شخص کیست؟

آن حضرت در پاسخ فرمود:

«عَلِی وَصِیی وَابْنُ عَمِّی وَأَخِی وَحَیدَرِی وَکَرّارِی وَصَمْصامِی وَأَسَدِی وَأَسَدُ اللَّهِ»؛(۴)

«امام علی علیه السلام که وصی و پسرعمو و برادر من و شیر دلاور و شمشیر قدرت من است، او که شیر خدا و رسول اوست».

۳۵۱ خاتِمُ أَلْفِ وَصِی ٍ

رسول خداصلی الله علیه وآله درباره امام علی علیه السلام فرمود:

«إِنِّی خاتِمُ أَلْفِ نَبِی ٍ وَأَنَّکَ خاتِمُ أَلْفِ وَصِی ٍ»؛(۵)

«من آخرین از هزار پیامبر هستم و تو آخرین از هزار وصی می باشی».

۳۵۲ خاتَمُ الْأَوْلِیاءِ

نگین و آخرین و سرآمد اولیا و دوستان خدا.

رسول خداصلی الله علیه وآله به امیرمؤمنان علیه السلام فرمود:

«أَنَا خاتَمُ الْأَنْبیاءِ وَأَنْتَ یا عَلِی خاتَمُ الْأَوْلِیاءِ»؛(۶)

«من خاتم پیامبران و تو ای علی! خاتم اولیای الهی هستی».

۳۵۳ خاتَمُ الْوَصِیینَ

خاتَم یعنی نگین و انگشتری و سبب زینت دیگران، و اگر خاتِم باشد یعنی در بین همه اوصیای پیامبران، او آخرین وصی می باشد.

ص:۸۲

---

۱ – ۵۷۵. بحارالانوار، ج ۲۳، ص ۱۴۵؛ وسائل الشیعه، ج ۲، ص ۲۰۷؛ من لایحضره الفقیه، ج ۳، ص ۵۵۷؛ موسوعه امام علی، ج ۹، ص ۴۰۷؛ السنن الکبری، ج ۷، ص ۶۶.

۲ – ۵۷۶. بحارالانوار، ج ۳۹، ص ۳۷؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۲، ص ۱۵۵؛ امالی صدوق، ص ۸؛ روضه الواعظین، ج ۱، ص ۱۶۰.

۳ – ۵۷۷. بحارالانوار، ج ۳۸، ص ۳۶۹؛ موسوعه امام علی علیه السلام، ج ۸، ص ۹۲. المعجم الکبیر، ج ۷، ص ۳۰۸؛ المعجم الاوسط، ج ۶، ص ۷۶.

۴– ۵۷۸. بحارالانوار، ج ۳۹، ص ۷۳؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۳، ص ۲۵۹.

۵– ۵۷۹. بحارالانوار، ج ۵۲، ص ۲۳۴؛ غیبت نعمانی، ص ۲۵۸؛ بصائر الدرجات، ص ۳۱۰.

۶– ۵۸۰. بحارالانوار، ج ۳۹، ص ۷۶؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۳، ص ۲۶۱.

عنوانی است از جانب رسول خداصلی الله علیه وآله برای امام علی علیه السلام که فرمود:

«أَنَا خاتَمُ النَّبِیینَ وَعَلِی خاتَمُ الْوَصِیینَ»؛(۱)

«من خاتم پیامبران و علی خاتم جانشینان است».

از خود حضرت نیز وارد شده و در زیارت ایشان آمده:

«اَللَّهُمَّ صَلِّ عَلی سَیدِی وَمَوْلای أَمِیرِالْمُؤْمِنِینَ خاتَمِ الْوَصِیینَ وَسِیدِ الْمُؤْمِنِینَ»؛(۲)

«خدایا بر آقا و مولای من امیرمؤمنان درود فرست که خاتم جانشینان و آقای مؤمنان است».

۳۵۴ خاذِلُهُ خاذِلُ الرَّسُولِ

خوار کننده امیرالمؤمنین علیه السلام خوار کننده رسول خداصلی الله علیه وآله است. و گویا پیامبر را خوار کرده. رسول اکرم صلی الله علیه وآله درباره ایشان فرمود:

«ناصِرُهُ ناصِری وَخاذِلُهُ خاذِلِی»؛

«یاور او یاور من است و خوار کننده او خوار کننده من است».

همچنین مراجعه شود به: إِمامُ كُلِّ مُسْلِمٍ [۲۲۰]

۳۵۵ خازِنُ عِلْمِ الرَّسُولِ

آن وجود نازنین هم خازن علم الهی است، هم خازن علم رسول اوست.

از حضرت نقل شده که فرمود:

«عَلِی خازِنُ عِلْمِی»؛(۳)

«علی گنجینه و مخزن علم من است».

و خود ایشان هم فرموده:

«أَنَا بابُ مَدِینَهِ الْعِلْمِ وَخازِنُ عِلْمِ رَسُولِ اللَّهِ»؛(۴)

«من باب شهر علم و گنجینه علم رسول خدایم».

۳۵۶ خاصَّهُ أَهْلِ الْبَیتِ

پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله فرمود:

«إِنَّ عَلِی بْنَ أَبِی طالِبٍ خاصَّهُ أَهْلِی وَحَبِیبِی إِلی قَلْبِی»؛(۵)

«همانا علی بن ابی طالب فرد ویژه اهل بیت من و دوست و محبوب قلب من است».

۳۵۷ خاصَّهُ الرَّسُولِ

فرد مخصوص و برگزیده رسول خداصلی الله علیه وآله.

همچنین مراجعه شود به: جُنَّهُ الرَّسُولِ [۳۰۴]

۳۵۸ خاصِفُ النَّعْلِ

کفش و نعلین پیامبر را وصله و پینه می کرد. رسول خداصلی الله علیه وآله در چند مورد این عنوان را برای امیرمؤمنان علیه السلام به کار برده است.

ابوسعید خدری گوید: رسول خداصلی الله علیه وآله فرمود:

«إِنَّ مِنْکُمْ مَنْ یقاتِلُ عَلی تَأْوِیلِ الْقُرْآنِ کَما قاتَلْتُ عَلی تَنْزِیلِهِ. فَقالَ أَبُوبَکْرٍ: أَنَا هُوَ یا رَسُولَ اللَّهِ؟ قالَ: لا، قالَ عُمَرُ: أَنَا هُوَ یا رَسُولَ اللَّهِ؟ قالَ: لا، وَلکِنَّهُ خاصِفُ النَّعْلِ...»؛(۶)

۱- ۵۸۱. بحارالانوار، ج ۱۶، ص ۲۲۵؛ عیون اخبار الرضا، ج ۲، ص ۷۴.

۲- ۵۸۲. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۲۹.

۳- ۵۸۳. شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید، ج ۲، ص ۴۴۸.

۴- ۵۸۴. بحارالانوار، ج ۳۵، ص ۴۵؛ بشاره المصطفی، ص ۱۲؛ معانی الاخبار، ص ۵۸.

۵- ۵۸۵. موسوعه امام علی علیه السلام، ج ۸، ص ۸۷.

۶- ۵۸۶. بحارالانوار، ج ۳۲، ص ۳۰۱؛ الارشاد، ج ۱، ص ۱۱۹؛ اعلام الوری، ص ۱۸۹؛ امالی شیخ طوسی، ص ۲۵۴. المستدرک علی الصحیحین، ج ۲، ص ۱۴۹؛ سنن ترمذی، ج ۱۲، ص ۱۷۷؛ جامع الاحادیث، ج ۹، ص ۳۴۱؛ فضائل الصحابه، ج ۶، ص ۵۷۱؛ اتحاف الخیره، ج ۷، ص ۱۸۷.

«از بین شما کسی است که بر تأویل قرآن خواهد جنگید؛ چنان که من بر تنزیل آن جنگیدم. هر کدام از ابوبکر و عمر گفتند: آیا من هستم؟ فرمود: نه، بلکه او خاصف النعل است».

ابو بصیر می گوید: دقت کردیم دیدیم او علی علیه السلام است که کفش رسول خداصلی الله علیه وآله را وصله و پینه می کرد.

در حدیث دیگر، رسول خداصلی الله علیه وآله آیه «إِنَّما أَنْتَ مُنْذِرٌ وَلِكُلِّ قَوْمٍ هادٍ»؛(۱) «تو فقط بیم دهنده ای! و برای هر گروهی هدایت کننده ای است»، را قرائت کرد و فرمود:

«أَنَا الْمُنْذِرُ، أَتَعْرِفُونَ الْهادِی؟ قُلْنا: لا یا رَسُولَ اللَّهِ! قالَ: هُوَ خاصِفُ النَّعْلِ»؛(۲)

«من منذر هستم، آیا هادی را می شناسید؟ گفتیم: نه، ای رسول خدا، فرمود: او همان خاصف النعل است».

پس همه گردن ها به سمت در گردانیده شد، ناگاه علی بن ابی طالب علیه السلام از حجره ای خارج شد؛ درحالی که نعلین رسول خداصلی الله علیه وآله دردستش بود و آن را می دوخت.

در زیارت آن حضرت نیز آمده:

«اَلسَّلامُ عَلَیکَ یا کاشِفَ الْمَحْلِ وَخاصِفَ النَّعْلِ وَسَیدَ الْأَهْلِ»؛(۳)

«سلام برتو ای برطرف کننده سختی ها، وصله زننده نعلین پیامبر و ای آقای اهل بیت!».

۳۵۹ خالِصَهُ الرَّسُولِ

خالص و خلاصه رسول خداصلی الله علیه وآله.

همچنین مراجعه شود به: جُنَّهُ الرَّسُولِ [۳۰۴]

۳۶۰ خَتَنُ الرَّسُولِ

پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله به امام علی علیه السلام فرمود:

«أَما أَنْتَ یا عَلِی! فَخَتَنِی وَأَبُو وُلْدِی وَأَنْتَ مِنِّی وَأَنَا مِنْکَ»؛(۴)

«ای علی! تو شوهر دختر من و پدر فرزندان من هستی، و تو از من و من از تو هستم».

۳۶۱ خَشِنٌ فِی ذاتِ اللَّهِ

هنگامی که برخی افراد از سخت گیری و حفظ بیت المال توسط امام علیه السلام به رسول خداصلی الله علیه وآله گله کردند،

پیامبر فرمود:

«أَیهَا النّاسُ! لا تَشْکُوا عَلِیاً، فَوَاللَّهِ إِنَّهُ لَأَخْشَنَ فِی ذاتِ اللَّهِ وَفِی سَبِیلِ اللَّهِ»؛(۵)

«ای مردم از علی گلایه و شکایت نکنید، به خدا قسم علی برای خدا و در راه خدا سخت گیر است».

۳۶۲ خِصْبُ الْبِلادِ

باعث آبادانی و آسایش و راحتی شهرها است.پیامبرصلی الله علیه وآله درباره امیرالمؤمنین علیه السلام فرموده:

«... فَزَینَ اللَّهُ بِهِ الْمَحافِلَ وَأَکْرَمَ بِهِ الْعَساکِرَ، وَأَخْصَبَ بِهِ الْبِلادَ وَأَعَزَّ بِهِ الْأَجْنادَ، مَثَلُهُ کَمَثَلِ

ص:۸۴

۱- ۵۸۷. سوره رعد، آیه ۷.

۲- ۵۸۸. بحارالانوار، ج ۳۶، ص ۳۱۵.

۳- ۵۸۹. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۳۲.

۴- ۵۹۰. السنن الکبری، ج ۵، ص ۱۴۹؛ مسند احمد، ج ۴۴، ص ۲۴۸.

۵- ۵۹۱. بحارالانوار، ج ۴۱، ص ۱۱۶؛ العمده، ص ۲۷۳. الکامل فی التاریخ، ج ۲، ص ۳۰۱؛ مسند أحمد، ج ۳، ص ۸۶؛ المستدرک علی الصحیحین، ج ۳، ص ۱۴۴؛ کنز العمّال، ج ۱۱، ص ۶۲۰؛ تفسیر آلوسی، ج ۵، ص ۶۸؛ عقیده أهل السنّه والجماعه، ج ۱، ص ۲۸۲.

بَیتِ اللَّهِ الْحَرام یزارُ وَلا یزُورُ، وَمَثَلُهُ کَمَثَلِ الْقَمَرِ إِذا طَلَعَ أَضآءَ الظُّلْمَهَ، وَمَثَلُهُ کَمَثَلِ الشَّمْسِ إِذا طَلَعَتْ أَنارَتِ الدُّنْیا، وَصَفَهُ اللَّهُ فِی کِتابِهِ وَمَدَحَهُ بِآیاتِهِ وَوَصَفَ فِیهِ آثارَهُ وَأَجْری مَنَازِلَهُ، فَهُوَ الْکَرِیمُ حَیاً وَالشَّهِیدُ مَیتاً ...»؛(۱)

«... خداوند محافل را به وسیله او زینت داده، لشکرها را به او کرامت داده، شهرها را به وسیله او پر آب نموده، و سپاهیان را به سبب او گرامی داشته است، مَثل او مانند کعبه است که همه به زیارتش می روند ولی او به زیارت کسی نمی رود، مَثل او مانند ماه باشد هنگامی که طلوع می کند تاریکی ها را روشن می کند، و مانند خورشید است هنگامی که بتابد همه دنیا را نورانی می کند، او کسی است که خداوند در قرآن توصیفش نموده و ستایش وی را کرده، و آثار و منازل او را بیان داشته است، او زندگی اش با بزرگواری و مرگش با شهادت است».

۳۶۳ خُلْقُهُ خُلْقُ یحْیی

خلق و خو و اخلاقش بسان اخلاق و خلق و خوی یحیی علیه السلام می باشد.

همچنین مراجعه شود به: بَهْجَتُهُ بَهْجَهُ سُلَیمانَ [۲۹۱]

۳۶۴ خَلِیفَهُ اللَّهِ

خلیفه از خلف و به معنای جانشین و قائم مقام می باشد. مقام خلیفه اللَّه، منصبی است که خدای تعالی به امیرالمؤمنین علیه السلام داده و رسول خداصلی الله علیه وآله آن را اعلان فرموده:

«عَلِی بْنُ أَبِی طالِبٍ خَلِیفَهُ اللَّهِ وَخَلِیفَتِی»؛(۲)

«علی بن ابی طالب خلیفه خدا و خلیفه من است».

خود آن حضرت نیز فرمود:

«أَنَا حُجَّهُ اللَّهِ وَأَنَا خَلِیفَهُ اللَّهِ»؛(۳)

«من حجّت خدا و خلیفه اویم».

و در زیارت آن حضرت آمده:

«اَلسَّلامُ عَلَیکَ یا خَلِیفَهَ اللَّهِ»؛(۴)

«سلام بر تو ای خلیفه خدا».

۳۶۵ خَلِیفَهُ الرَّسُولِ

جانشین رسول خداصلی الله علیه وآله. جانشین بلافصل آن حضرت است؛ چنان که رسول خداصلی الله علیه وآله بارها و در مواقع مختلف تصریح فرمود:

«إِنَّ عَلِیاً وَصِیی وَخَلِیفَتِی»؛(۵)

«علی علیه السلام وصی و جانشین من است».

لذا در فرازی از زیارت آن حضرت آمده:

«اَلسَّلامُ عَلَیکَ یا خَلِیفَهَ الرَّسُولِ عَلی أُمَّتِهِ»؛(۶)

«سلام بر تو ای خلیفه و جانشین پیامبر خدا بر امّت آن حضرت».

و به آن حضرت این گونه سلام می کنیم:

«اَلسَّلامُ عَلی أَمِیرِ الْمُؤْمِنِینَ عَلِی ِّبْنِ أَبِی طالِبٍ وَصِی ِّرَسُولِ اللَّهِ وَخَلِیفَتِهِ»؛(۷)

۱- ۵۹۲. بحارالانوار، ج ۳۹، ص ۳۸.

۲- ۵۹۳. بحارالانوار، ج ۲۶، ص ۲۶۳.

۳- ۵۹۴. بحارالانوار، ج ۳۹، ص ۴۴ و۳۳۵؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۳، ص ۲۴۰: امالی صدوق، ص ۳۵.

۴- ۵۹۵. اصول کافی، ج ۴، ص ۵۷۰.

۵- ۵۹۶. من لا یحضره الفقیه، ج ۴، ص ۱۷۹. جامع الاحادیث، ج ۳۱، ص ۱۵۴؛ مسند أحمد، ج ۶، ص ۴۳۶.

۶- ۵۹۷. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۳۱.

۷- ۵۹۸. مصباح المتهجّد، ص ۷۳۹؛ المزار، ص ۷۶؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

«سلام بر امیرمؤمنان علی بن ابی طالب علیه السلام که وصی رسول خداصلی الله علیه وآله و جانشین وی است».

۳۶۶ خَلِیفَهُ خَیرِ الْمُرْسَلِینَ

جانشین بهترین فرستادگان و پیامبران.

رسول خداصلی الله علیه وآله برای امیرمؤمنان علیه السلام، جانشین خود به کار برده است. آن حضرت خطاب به امام علی علیه السلام فرمود:

«یا عَلِی! أَنْتَ زَوْجُ سَیدَهِ نِساَءِ الْعالَمِینَ وَخَلِیفَهُ خَیرِ الْمُرْسَلِینَ»؛(۱)

«ای علی! تو همسر بهترین زنان جهانیان و خلیفه بهترین پیامبران هستی».

۳۶۷ خَلِیلُ اللَّهِ

خلیل یعنی دوست صمیمی و نزدیک به هم. خلیل اللّه کسی است که فقط با خدا دوستی دارد، و این لقبی است که رسول خداصلی الله علیه وآله برای امام علی علیه السلام بیان فرمود:

«عَلِی بْنُ أَبِی طالِبٍ خَلِیفَهُ اللَّهِ وَخَلِیفَتِی وَخَلِیلُ اللَّهِ وَخَلِیلِی»؛(۲)

«علی علیه السلام خلیفه خدا و من است و او دوست و خلیل خدا و من است».

۳۶۸ خَلِیلُ النَّبِی

دوست صمیمی و یار جانی پیامبرصلی الله علیه وآله.

پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله بارها و بارها امام علی علیه السلام را خلیل خود خوانده است، چنان که آن حضرت فرموده است:

«عَلِی بْنُ أَبِی طالِبٍ خَلِیلِی وَوَزِیرِی»؛(۳)

«علی فرزند ابوطالب، خلیل و وزیر من است».

رسول خداصلی الله علیه وآله هنگام رحلت، فرمود: خلیل و یار صمیمی مرا بگویید بیاید.

عایشه کسی را به دنبال پدر خود ابوبکر فرستاد؛ ولی پیامبر اعتنایی نکرد.

بار دیگر فرمود: ادْعُوا لِی خَلِیلِی. حفصه کسی را به دنبال پدر خود عمر فرستاد، ولی پیامبرصلی الله علیه وآله باز اعتنایی نفرمود.

بار سوم، فاطمه زهراعلیها السلام همسرش علی علیه السلام را صدا زد و پیامبرصلی الله علیه وآله او را در آغوش گرفت.(۴)

لذا در زیارت آن حضرت آمده:

«اَللَّهُمَّ صَلِّ عَلی وَلِیکَ وَأَخِی نَبِیک وَوَزِیرِهِ وَحَبِیبِهِ وَخَلِیلِهِ»؛(۵)

«خدایا درود فرست بر ولی خودت که برادر و وزیر و حبیب و خلیل پیامبرت می باشد».

همچنین مراجعه شود به: أَمْرُهُ أَمْرُ الرَّسُولِ [۲۲۶]

۳۶۹ خَیرُ الْآخِرِینَ

بهترین خلق خدا از ابتدا تا آخر. ابوذر نقل می کند: رسول خداصلی الله علیه وآله به امیرمؤمنان علیه السلام نظر کرد و فرمود:

«هذا خَیرُ الْأَوَّلِینَ وَخَیرُ الْآخِرِینَ مِنْ أَهْلِ السَّماواتِ وَأَهْلِ الْأَرَضِینَ»؛(۶)

ص:۸۶

۱- ۵۹۹. بحارالانوار، ج ۲۷، ص ۶۳؛ کنز الفوائد، ج ۲، ص ۱۲؛ الیقین، ص ۲۳۶.

۲- ۶۰۰. امالی صدوق، ص ۲۰۳؛ بحارالانوار، ج ۲۶، ص ۲۶۳.

۳- ۶۰۱. بحارالانوار، ج ۳۷، ص ۸۶.

۴- ۶۰۲. بحارالانوار، ج ۴۰، ص ۲۱۵؛ اصول کافی ج ۱، ص ۲۹۶.

۵- ۶۰۳. مفاتیح الجنان، زیارت حضرت روز میلاد پیامبرصلی الله علیه وآله.

۶- ۶۰۴. بحارالانوار، ج ۲۶، ص ۳۱۰.

«این علی بهترین خلق خدا از ابتدا تا آخر است، از اهل آسمان ها و اهل زمین».

۳۷۰ خَیرُ إِخْوَهِ الرَّسُولِ

بهترین برادر رسول خداصلی الله علیه وآله. از عایشه نقل شده: رسول خداصلی الله علیه وآله فرمود:

«خَیرُ إِخْوَتِی عَلِی وَخَیرُ أَعْمامِی حَمْزَهُ»؛(۱)

«بهترین برادر من علی، و بهترین عموهایم حمزه است».

۳۷۱ خَیرُ الْأَصْحابِ

بهترین صحابی و یار رسول خداصلی الله علیه وآله.

اصحاب و یاران پیامبرصلی الله علیه وآله (غیر از برخی منافقان و نااهلان که خود را به پیامبر نزدیک می کردند) اغلب مردانی مؤمن، بزرگ، مجاهد و مقاوم بودند و با کمک رشادت ها و مبارزات آنان بود که اسلام گسترش پیدا کرد. در بین همه آنان، علی بن ابی طالب علیه السلام برجسته ترین و بهترین صحابی رسول خداصلی الله علیه وآله بوده، و پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله نیز به آن گواهی داده است:

«خَیرُ مَنْ أَخْلَفُ بَعْدِی وَخَیرُ أَصْحابِی عَلِی»؛(۲)

«بهترین فردی که بعد از خود باقی می گذارم و بهترین یاوران من علی است».

۳۷۲ خَیرُ الْأُمَّهِ

بهترین فرد امّت.

رسول خداصلی الله علیه وآله فرمود:

«عَلِی بْنُ أَبِی طالِبٍ خَیرُ هذِهِ الْأُمَّهِ مِنْ بَعْدِی وَفاطِمَهُ وَالْحَسَنُ وَالْحُسَینُ، فَمَنْ قالَ غَیرَ هذا فَعَلَیهِ لَعْنَهُ اللَّهِ»؛(۳)

«علی و فاطمه و حسن و حسین علیهم السلام بهترین افراد امّت بعد از من هستند، هر که غیر از این بگوید لعنت خدا بر او باد».

همچنین مراجعه شود به: أَمْرُهُ أَمْرُ الرَّسُولِ [۲۲۶]

۳۷۳ خَیرُ الْأَوْصِیآءِ

علی علیه السلام نه تنها بین اصحاب رسول خداصلی الله علیه وآله بلکه از بین تمام اوصیای سایر پیامبران نیز او بهترین آنان است؛ چنان که پیامبر گواهی داده:

«عَلِی وَصِیی وَهُوَ خَیرُ الْأَوْصِیاءِ فِی الدُّنْیا وَالْآخِرَهِ»؛(۴)

«علی جانشین من و بهترین جانشینان است در دنیا و آخرت».

و در جای دیگر فرمود:

«أَنَا خَیرُ النَّبِیینَ وَعَلِی خَیرُ الْأَوْصِیاءِ مِنْ أَهْلِ بَیتِی»؛(۵)

«من بهترین پیامبران هستم و علی بهترین اوصیا از اهل بیت من است».

همچنین فرمود:

«أَخِی خَیرُ الْأَوْصِیاءِ وَسِبْطَی خَیرُ الْأَسْباطِ وَسَوْفَ یخْرِجُ اللَّهُ تَبارَکَ وَتَعالی مُنْ صُلْبِ الْحُسَینِ أَئِمَّهَ أَبْرارٍ»؛(۶)

«برادرم علی بهترین اوصیا و دو سبط من بهترین اسباط هستند و به زودی خداوند از صلب حسین، امامان ابرار را به دنیا خواهد آورد».

۱- ۶۰۵. کنز العمال، ج ۱۱، ص ۶۰۰؛ جامع الاحادیث، ج ۱۲، ص ۳۳۵؛ اسد الغابه، ج ۱، ص ۵۵۱.

۲- ۶۰۶. بحارالانوار، ج ۳۶، ص ۳۱۸؛ کفایه الاثر، ص ۹۶.

۳- ۶۰۷. بحارالانوار، ج ۲۷، ص ۲۲۸؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۳، ص ۷۱؛ مائه منقبه، ص ۱۲۷؛ کنز الفؤاد، ج ۱، ص ۱۴۹.

۴- ۶۰۸. مناقب آل ابی طالب، ج ۲، ص ۴۷.

۵- ۶۰۹. بحارالانوار، ج ۳۶، ص ۲۹۵.

۶- ۶۱۰. بحارالانوار، ج ۳۶، ص ۲۹۳؛ کفایه الاثر، ص ۳۵.

۳۷۴ خَیرُ الْأَوَّلِینَ

بهترین پیشینیان.

همچنین مراجعه شود به: خَیرُ الْآخِرِینَ [۳۶۹]

۳۷۵ خَیرُ الْبَرِیهِ

بهترین مردم و خلق خدا.

البته پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله بهترین و برگزیده ترین تمام مخلوقات خدای تعالی است و کسی به مقام و مرتبه او نمی رسد؛ ولی بعد از او، علی بن ابی طالب علیه السلام چنین مقامی را دارد. امام باقرعلیه السلام فرموده است:

«قالَ رَسُولُ اللَّهِ مِنَ الْخَیرِ لِعَلِی ـِّ بْنِ أَبِی طالِبٍ أَمِیرِ الْمُؤْمِنِینَ علیه السلام ما لَمْ یقُلْ لِأَحَدٍ، قالَ: «إِنَّ الَّذِینَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصّالِحاتِ أُولئِکَ هُمْ خَیرُ الْبَرِیهِ»(۱)؛ فَعِلِی وَاللَّهِ خَیرُ الْبَرِیهِ»؛(۲)

«رسول خداصلی الله علیه وآله در مورد امیرمؤمنان، آنقدر از خیر و خوبی فرموده که درباره کس دیگری چنین نگفته است، ایشان در آیه شریفه «کسانی که ایمان آوردند و اعمال صالح انجام دادند، بهترین مخلوقات خدایند» فرمود: به خدا قسم! علی خیر البریه و بهترین مردم و خلق خدا است».

و در جای دیگر، پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله فرمود:

«أُولئِکَ هُمْ خَیرُ الْبَرِیهِ، أَنْتَ وَشِیعَتُکَ یا عَلِی»؛(۳)

«مراد از بهترین مردم و خلق خدا (در آیه)، تو و شیعیان تو هستند ای علی!».

پس هر زمان، علی علیه السلام وارد مجلسی می شد، اصحاب پیامبر می گفتند:

«قَدْ جآءَ خَیرُ الْبَرِیهِ»؛

«هرآینه بهترین مردم وارد شده است».

۳۷۶ خَیرُ الْبَشَرِ

بهترین بشر.

بیشتر منابع اهل سنت از عایشه و ... و نیز تمام شیعه آن را از اصحاب حضرت نقل کرده اند که رسول خداصلی الله علیه وآله بارها فرمود:

«عَلِی خَیرُ الْبَشَرِ مَنْ أَبی فَقَدْ کَفَرَ»؛(۴)

«علی علیه السلام بهترین انسان و بشر است، هر که قبول نکند، کافر است».

«عَلِی خَیرُ الْبَشَرِ لا یشُکُّ فِیهِ إِلّا کافِرٌ»؛(۵)

«علی بهترین انسان است که غیر از کافر کسی در او شک ندارد».

۳۷۷ خَیرُ الْخَلْقِ

بهترین و برترین مردم.

امام علی علیه السلام بعد از رتبه رسول خداصلی الله علیه وآله، برترین شخصیت عالم است، چنان که پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله فرمود:

«خَیرُ الْخَلْقِ بَعْدِی وَسَیدُهُمْ أَخِی هذا وَهُوْ إِمامُ کُلِ ّ مُسْلِمٍ»؛(۶)

«بهترین خلق بعد از من و آقای آنان، این برادرم (علی) است، او که امام همه مسلمانان است».

۱- ۶۱۱. سوره بینه، آیه ۷.

۲- ۶۱۲. بحارالانوار، ج ۳۵، ص ۳۴۵.

۳- ۶۱۳. بحارالانوار، ج ۳۵، ص ۳۴۵.

۴- ۶۱۴. جامع الاحادیث، ج ۱۴، ص ۲۳۸؛ کنز العمال، ج ۱۱، ص ۶۲۵.

۵- ۶۱۵. بحارالانوار، ج ۲۶، ص ۳۰۶؛ عیون اخبار الرضا، ج ۲، ص ۵۹؛ نهج الحق، ص ۳۹۵؛ کشف الیقین، ص ۲۹۱؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۲، ص ۶۷.

۶- ۶۱۶. بحارالانوار، ج ۳۶، ص ۲۵۳.

همچنین در زیارت مطلقه آن حضرت آمده:

«اَللَّهُمَّ صَلِّ عَلی أَمِیرِ الْمُؤْمِنِینَ عَبْدِکَ وَخَیرِ خَلْقِکَ بَعْدَ نَبِیکَ»؛(۱)

«خدایا درود فرست بر امیرمؤمنان که عبد تو و برترین خلق بعد از رسول توست».

۳۷۸ خَیرُ الرِّجالِ

بهترین مردان و مردمان.

بیان پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله است که فرمود:

«خَیرُ رِجالِکُمْ عَلِی بْنُ أَبِی طالِبٍ»؛(۲)

«بهترین مردان شما علی علیه السلام است».

۳۷۹ خَیرٌ مِنَ الحَسَنِ وَ الْحُسَینِ

حضرت در بیانی فرمود:

«اَلْحَسَنُ وَالْحُسَینُ سَیدا شَبابِ أَهْلِ الْجَنَّهِ وَأَبُوهُما خَیرٌ مِنْهُما»؛(۳)

«حسن و حسین دو آقای جوانان اهل بهشت هستند و پدرشان بهتر از آن دو است».

۳۸۰ خَیرُ مَنْ خَلَّفَ الرَّسُولِ

بهترین جانشین و یادگار پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله. بهترین کسی که پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله بعد از خود باقی گذاشته است. این بیان را سلمان فارسی نقل می کند که رسول خداصلی الله علیه وآله فرمود:

«إِنَّ أَخِی وَوَزِیرِی وَخَیرَ مَنْ أَخْلَفُ بَعْدِی عَلِی بْنُ أَبی طالِبٍ»؛(۴)

«همانا برادر و وزیرمن و بهترین کسی که بعداز خود به یادگار می گذارم علی بن ابی طالب است».

۳۸۱ خَیرٌ مِنْ عِبادَهِ الثَّقَلَینِ

اشاره دارد به اینکه عبادت علی علیه السلام از عبادت ثقلین (تمامی انس و جنّ) بالاتر و برتر است. چنان که پیامبرصلی الله علیه وآله در ماجرای جنگ خندق، هنگام ضربت شمشیر علی علیه السلام به فرق عمرو بن عبدود، در شأن عمل آن حضرت فرمود:

«لَضَرْبَهُ عَلِی ٍ خَیرٌ مِنْ عِبادَهِ الثَّقَلَین»؛(۵)

«هرآینه ضربت علی علیه السلام در جنگ خندق، بهتر و برتر از تمام عبادات جنّ و انس است».

۳۸۲ خَیرُ الْمَوْلُودِ

بهترین مولود.

جابر انصاری گوید: از رسول خداصلی الله علیه وآله درباره میلاد امیرالمؤمنین علیه السلام سؤال کردم، فرمود:

«آه آه! لَقَدْ سَأَلْتِنِی عَنْ خَیرِ مَوْلُودٍ وُلِدَ بَعْدِی عَلی سُنَّهِ الْمَسِیحِ، إِنَّ اللَّهَ تَبارَکَ وَتَعالی خَلَقَنِی وَعَلِیاً مِنْ نُورٍ واحِدٍ قَبْلَ أَنْ خَلَقَ الْخَلْقَ بِخَمْسِ مِأَهِ أَلْفِ عامٍ»؛(۶)

«آه، آه! از بهترین مولودی پرسیدی که بعد از من بر سنّت مسیح خلق شده است. خداوند من و علی را از نور واحد خلق کرده، پانصد هزار سال قبل از اینکه دیگران را خلق کند».

۳۸۳ خَیرُ النّاسِ

رسول خداصلی الله علیه وآله درباره امام علی علیه السلام فرموده:

ص:۸۹

۱- ۶۱۷. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۲۹۳؛ من لایحضره الفقیه، ج ۲، ص ۵۸۷؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

۲- ۶۱۸. موسوعه امام علی علیه السلام، ج ۸، ص ۱۱۴.

۳- ۶۱۹. موسوعه امام علی علیه السلام ج ۸، ص ۷۴.

۴- ۶۲۰. بحارالانوار، ج ۳۸، ص ۱۲؛ کشف الغمّه، ج ۱، ص ۱۵۶.

۵- ۶۲۱. بحارالانوار، ج ۳۹، ص ۲.

۶- ۶۲۲. بحارالانوار، ج ۱۵، ص ۳۱۶؛ الیقین، ص ۴۸۵؛ روضه الواعظین، ج ۱، ص ۷۷.

«إِنَّ عَلِی بْنَ أَبِی طالِبٍ خَیرُ النّاسِ»؛(۱)

«علی بن ابی طالب بهترین مردم است».

۳۸۴ خَیرُ الْوَصِیینَ

بهترین جانشینان.

ملائکه و فرشتگان الهی در شب معراج، درباره امیرمؤمنان علیه السلام به پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله گفتند:

«مُحَمَّدٌ خاتِمُ النَّبِیینَ وَعَلِی خَیرُ الْوَصِیینَ»؛(۲)

«محمّدصلی الله علیه وآله خاتم پیامبران، و علی علیه السلام بهترین جانشینان است».

و رسول خداصلی الله علیه وآله نیز بارها این عنوان را فرموده که: «عَلِی خَیرُ الْوَصِیینَ».(۳)

۳۸۵ خِیرَهُ اللَّهِ

برگزیده و انتخاب شده خدا.

رسول خداصلی الله علیه وآله جریان سفر معراج را تعریف فرمود تا رسید به اینجا:

«ما مِنْ مَوْضِعٍ فِیهِ مَکْتُوبٌ: مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ إِلّا وَفِیهِ مَکْتُوبٌ: عَلِی خِیرَهُ اللَّهِ»؛(۴)

«در هیچ جایی ندیدم که نوشته شده باشد محمّد رسول اللَّه، مگر اینکه دیدم در کنار آن نوشته شده است: علی خیره اللَّه».

امام صادق علیه السلام در زیارت آن حضرت فرمود:

«اَلسَّلامُ عَلَیکَ یا خِیرَهَ اللَّهِ عَلَی الْخَلْقِ أَجْمَعِینَ»؛(۵)

«سلام بر تو ای برگزیده خدا بر تمام خلق جهان».

۳۸۶ دابَّهُ الْجَنَّهِ

عمرو بن الحمق نقل می کند: رسول خداصلی الله علیه وآله با اشاره به علی علیه السلام، خطاب به من فرمود:

«یا عَمْرُوُ! هَلْ رَأَیتَ دآبَّهَ الْجَنَّهِ تَأْکُلُ الطَّعامَ وَتَشْرِبُ الشَّرابَ وَتَمْشِی فِی الْأَسْواقِ؟ هذا دابَّهُ الْجَنَّهِ»؛(۶)

«ای عمرو! آیا گرداننده بهشت را دیده ای که غذا بخورد و نوشیدنی بنوشد و در بازارها راه برود؟ این آقا همان گرداننده بهشت است».

۳۸۷ الدّاعِی إِلَی اللّهِ

مردم را به سوی خدا فرا می خواند و به دین خدا دعوت می کند.

پیامبرصلی الله علیه وآله راجع به امیرالمؤمنین علیه السلام فرمود:

«إِنَّ عَلِیاً بابُ الْهُدی بَعْدِی وَالدّاعِی إِلی رَبّی»؛(۷)

«همانا علی علیه السلام بعد از من باب هدایت و دعوت گر به سوی پروردگارم می باشد».

در زیارت مربوط به آن حضرت آمده است:

«اَللّهُمَّ صَلِّ عَلی وَلِیکَ وَأَخِی نَبِیکَ وَوَزِیرِهِ... وَالدَّاعِی إِلی شَرِیعَتِهِ»؛(۸)

«خدایا درود فرست بر ولی خودت که برادر و وزیر پیامبرت ودعوت گر به شریعت اوست».

---

۱ - ۶۲۳. بحارالانوار، ج ۳۱، ص ۳۵۸؛ اعلام الوری، ص ۱۲۷؛ الارشاد، ج ۱، ص ۱۶۲. جامع الاحادیث، ج ۲۱، ص ۴۱۲؛ الجامع الکبیر، ج ۱، ح ۶۶۰۵.

۲- ۶۲۴. بحارالانوار، ج ۱۸، ص ۳۵۴.

۳- ۶۲۵. عیون اخبار الرضا، ج ۲، ص ۱۳ و ۶؛ الیقین، ص ۴۷۸؛ کفایه الاثر، ص ۷۹؛ مائه منقبه، ص ۵۷؛ قصص راوندی، ص ۱۷۳؛ کشف الغمه، ج ۱، ص ۳۴۳.

۴- ۶۲۶. بحارالانوار، ج ۳۶، ص ۳۱۴.

۵- ۶۲۷. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۲۷۹؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین علیه السلام.

۶- ۶۲۸. جامع الاحادیث، ج ۲۳، ص ۳۵۰؛ جمع الجوامع، ج ۱، ص ۲۷؛ کنز العمال، ج ۱۱، ص ۶۲۶.

۷- ۶۲۹. بحارالانوار، ج ۳۶، ص ۲۸؛ امالی صدوق، ص ۳۱.

۸- ۶۳۰. مستدرک الوسائل، ج ۱۰، ص ۲۲۰؛ مصباح المتهجد، ص ۳۹۹؛ جمال الاسبوع، ص ۴۸۵؛ مفاتیح الجنان، زیارت امیرالمؤمنین روز میلاد پیامبرصلی الله علیه وآله.

۳۸۸ دانَ بِهِ الْمَلائِکَهُ

فرشتگان الهی به او اعتقاد دارند.

همچنین مراجعه شود به: اِتّباعُهُ فَضِیلَهٌ [۱۴۷]

۳۸۹ دَمُهُ دَمُ الرَّسُولِ

خونش از خون پیامبرصلی الله علیه وآله است.

امام علی علیه السلام با پیامبر خداصلی الله علیه وآله همخون هستند، این عنوانی است که رسول اکرم صلی الله علیه وآله بارها خطاب به امام علی علیه السلام فرموده است:

«أَنْتَ أَخِی وَوَصِیی وَوارِثِی، لَحْمُکَ مِنْ لَحْمِی وَدَمُکَ مِنْ دَمِی»؛(۱)

«تو برادر، وصی و وارث من هستی، گوشت تو از گوشت من و خون تو از خون من است».

۳۹۰ الدَّیانُ

دیان از اسمای الهی و به معنای قهّار و حاکم و قاضی و جزا دهنده است. از انس بن مالک نقل شده است که رسول خداصلی الله علیه وآله فرمود:

«إذا کانَ یوْمُ الْقِیامَهِ نادی مُنادٍ: یا عَلِی یا وَلِی! یا سَیدُ! یا صابِرُ! یا دَیانُ! یا والِی! یا هادِی! یا زاهِدُ! یا طَیبُ! یا طاهِرُ! مُرْ أَنْتَ وَشِیعَتُکَ إِلَی الْجَنَّهِ بِغَیرِ حِسابٍ»؛(۲)

«هنگامی که قیامت فرا برسد منادی ندا می کند: ای علی، ای ولی، ای سید، ای صابر، ای دیان، ای والی، ای هادی، ای زاهد، ای طیب، ای طاهر! خودت و شیعیانت بدون حساب وارد بهشت شوید».

۳۹۱ دَیانُ الدِّینِ

کسی که قاضی دین است و پاداش و کیفر خوب و بدی را می دهد. از القاب امامان علیهم السلام و به خصوص امام علی علیه السلام است.

رسول خداصلی الله علیه وآله از جانب خدای تعالی فرمود:

«عَلِی بْنُ أَبی طالِبٍ حُجَّتِی عَلی خَلْقِی وَدَیانُ دِینِی»؛(۳)

«علی بن ابی طالب حجّت من بر خلق است و نیز قاضی دین من است».

در زیارت مربوط به آن حضرت آمده است:

«وَدَیانَ الدِّینِ بِعَدْلِکَ»؛(۴)

«او جزا دهنده و قاضی دین است که به عدل تو قضاوت می کند».

۳۹۲ دَیانُ هذِهِ الْأُمَّهِ

امام صادق علیه السلام نقل می کند: رسول اکرم صلی الله علیه وآله به امیرالمؤمنین علیه السلام فرمود:

«یا عَلِی! أَنْتَ دَیانُ هذِهِ الْأُمَّهِ وَالْمُتَوَلِّی حِسابِهِمْ»؛(۵)

«ای علی! تو حسابرس و قاضی و حاکم این امّت و متولی و مسؤول حساب و کتاب آنان می باشی».

عبارت «عَلِی دَیانُ هذِهِ الْأُمَّهِ» را اهل سنت نیز در کتب خود نقل کرده اند.(۶)

۳۹۳ الدِّینُ مَعَ عَلِی

رسول خداصلی الله علیه وآله در مورد امام علی علیه السلام فرمود:

---

۱ – ۶۳۱. بحارالانوار، ج ۹۹، ص ۱۰۶؛ اقبال الاعمال، ص ۲۹۶؛ امالی صدوق، ص ۲۶۹؛ کمال الدین، ج ۱، ص ۲۴۱. کنز العمال، ج ۱۱، ص ۶۰۷.

۲– ۶۳۲. مائه منقبه، ص ۸۳؛ الصراط المستقیم، ج ۱، ص ۲۸۲؛ مشارق انوار الیقین، ص ۹۱.

۳– ۶۳۳. بحارالانوار، ج ۳۶، ص ۲۴۴.

۴– ۶۳۴. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۲۷۱؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین علیه السلام.

۵– ۶۳۵. بحارالانوار، ج ۲۴، ص ۲۷۲.

۶– ۶۳۶. بحارالانوار، ج ۲۸، ص ۳۶۸.

«لا یزالُ الدِّینُ مَعَ عَلِیٍ وَعَلِی مَعَهُ حَتّی یرِدا عَلَی الْحَوْضَ»؛(۱)

«پیوسته دین با علی و علی با دین است تا این که هر دو در نزد حوض کوثر به نزد من آیند».

۳۹۴ دِینُهُ سالِمٌ

در آخرین جمعه ماه شعبان، رسول خداصلی الله علیه وآله در خطبه اش فضایل ماه رمضان را بیان می کرد، امام علی علیه السلام سؤال کرد: بهترین کار در این ماه چیست؟ پیامبرصلی الله علیه وآله فرمود: ورع و خودداری از گناه. پیامبر همان طور که به علی نگاه می کرد، گریه اش گرفت، امام پرسید: چه شد؟ حضرت فرمود: «روزی را می بینم که در این ماه مشغول نماز هستی و شقی ترین فرد از اولین و آخرین «فَضَرَبَکَ ضَرْبَةً عَلی قَرْنِکَ فَخُضِبَ مِنْها لَحْیتُکَ»؛ با شمشیر خود بر فرق و پیشانی تو ضربتی می زندکه محاسن و ریش تو از خون فرق سرت خضاب و رنگین می شود».

امام علی علیه السلام پرسید:

«یا رَسُولَ اللَّهِ! وَذلِکَ فِی سَلامَةٍ مِنْ دِینِی؟»؛

«آیا در آن هنگام دین من سالم است؟»

حضرت فرمود: «فِی سَلامَةٍ مِنْ دِینِکَ»؛

«آری دین تو سالم است».

«مَنْ قَتَلَکَ فَقَدْ قَتَلَنِی وَمَنْ أَبْغَضَکَ فَقَدْ أَبْغَضَنِی وَمَنْ سَبَّکَ فَقَدْ سَبَّنِی لِأَنَّکَ مِنّی کَنَفْسِی ...»؛(۲)

«هرکه تو را بکشد مرا کشته است، هر که با تو دشمنی کند با من دشمنی کرده و هر که به تو دشنام دهد مرا دشنام داده است».

۳۹۵ الذّائِدُ

دفاع از چیزی و طرد و راندن اجنبی از آن. در فرازی از زیارت مطلقه آن حضرت آمده:

«اَلسَّلامُ عَلَیکَ یا ذائِداً عَنِ الْحَوْضِ أَعْداءَ اللَّهِ»؛(۳)

«سلام بر تو ای آقایی که دشمنان خدا را از حوض کوثر دور می کنی».

و این عنوان از حدیثی گرفته شده که پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله به امّ سلمه فرمود:

«اِسْمَعِی وَاشْهَدِی هذا عَلِی بْنُ أَبِی طالِبٍ وَصِیی وَخَلِیفَتِی مِنْ بَعْدِی وَقاضِی عِداتِی وَالذّائِدُ عَنْ حَوْضِی»؛(۴)

«ای امّ سلمه! بشنو و شاهد باش که این علی جانشین و خلیفه بعد از من است که وعده های مرا انجام می دهد و از حوض من دفاع می کند».

۳۹۶ الذّآبُ

کسی که از خانواده و قوم خود به سختی دفاع و پشتیبانی می کند، لقبی است که رسول خداصلی الله علیه وآله برای امام علی علیه السلام به کار برده؛ از جمله در روز فتح خیبر به ایشان فرمود:

ص:۹۲

۱- ۶۳۷. موسوعه امام علی علیه السلام، ج ۲، ص ۲۳۷.

۲- ۶۳۸. بحارالانوار، ج ۴۲، ص ۱۹۰؛ عیون اخبار الرضا، ج ۱، ص ۲۹۷؛ وسائل الشیعه، ج ۱۰، ص ۳۳؛ روضهالواعظین، ج ۲، ص ۳۴۵؛ امالی صدوق، ص ۹۳؛ اقبال الاعمال ص ۲

۳- ۶۳۹. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۲۴.

۴- ۶۴۰. بحارالانوار، ج ۲۲، ص ۲۲۱؛ معانی الاخبار، ص ۲۰۴. مسند احمد، ج ۶، ص ۳۲۳؛ مختصر تاریخ دمشق، ج ۵، ص ۴۰۴؛ المستدرک علی الصحیحین، ج ۳، ص ۱۳۰؛ جامع الاحادیث، ج ۲۰، ص ۳۶۸.

«أَنْتَ الآخِذُ بِسُنَّتِی وَالذّآبُّ عَنْ مِلَّتِی»؛(۱)

«ای علی! تو سنّت مرا اخذ و نگه داری می کنی و از دین و ملّت من دفاع می نمایی».

و امام هادی علیه السلام نیز در زیارت روز عید غدیر به آن حضرت خطاب می کند:

«وَأَنْتَ وَلِی اللَّهِ وَأَخُو رَسُولِهِ، وَالذّآبُّ عَنْ دِینِهِ»؛(۲)

«تو ولی خدا و برادر رسول خدایی و از دین او دفاع می نمایی».

۳۹۷ الذُّبَرُ الْغَیورُ

فردی که با دشمنان خشن و سخت بوده و بسیار غیرتمند است.

همچنین مراجعه شود به: اَلْبَطَلُ الْجَسُورُ [۲۸۱]

۳۹۸ ذُخْرُ الرَّسُولِ

گنجینه و ذخیره پیامبرصلی الله علیه وآله.

گوینـد: رسـول خداصـلی الله علیه وآله پس از ولاـدت علی علیه السـلام، علاـقه شدیـدی به وی داشت و حـتی به مـادرش می فرمود: گهواره او را نزدیک رختخواب من بگذار. و در تربیت و شـست و شوی او کمک می کرد، موقع خواب او را تکان می داد و بر سینه خود می گذاشت و می فرمود:

«هذا أَخِی وَوَلِیی وَناصِرِی وَصَفِیی وَذُخْرِی وَکَهْفِی وَظَهْرِی وَظَهِیرِی وَوَصِیی وَزَوْجُ کَرِیمَتِی وَأَمِینِی عَلی وَصِیتِی وَخَلِیفَتِی»؛(۳)

«این، برادر، ولی و ناصر من است، او برگزیده و ذخیره و پناه و پشتیبان من است، او جانشین و همسر دخترم می باشد، او امانت دار وصیتم و خلیفه من است».

۳۹۹ ذُرّیهُ النَّبِی ّفِی صُلْبِهِ

امام صادق علیه السلام به نقل از پیامبرصلی الله علیه وآله می فرماید:

«إِنَّ اللَّهَ تَعالی جَعَلَ ذُرّیهَ کُلِ ّنَبِی ّفِی صُلْبِهِ، وَجَعَلَ ذُرّیتِی فِی صُلْبِ عَلِی ّبْنِ أَبِی طالِبٍ مَعَ فاطِمَهَ ابْنَتِی»؛(۴)

«خداوند متعال ذریه هر پیامبری را در صُلب خودش قرار داد و ذریه مرا در صُلب علی بن ابی طالب و دخترم فاطمه قرار داد».

۴۰۰ ذِکْرُ عَلی عِبادَهٌ

یادآوری نام و یاد او، عبادت خدا به حساب می آید.

ابن عباس نقل کرده که رسول خداصلی الله علیه وآله فرمود:

«ذِکْرُ اللَّهِ عَزَّوَجَلَّ عِبادَةٌ وَذِکْری عِبادَةٌ وَذِکْرُ عَلِیٍ عِبادَةٌ وَذِکْرُ الْأَئِمَّهِ مِنْ وُلْدِهِ عِبادَةٌ»؛(۵)

«ذکر خدای متعال عبادت است، ذکر من عبادت است، ذکر علی علیه السلام عبادت است و ذکر امامان از فرزندان وی نیز عبادت است».

از عایشه همسر پیامبرصلی الله علیه وآله نیز این حدیث نقل شده است.(۶)

۱- ۶۴۱. بحارالانوار، ج ۲۸، ص ۴۵.

۲- ۶۴۲. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۹۳؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

۳- ۶۴۳. بحارالانوار، ج ۳۵، ص ۹؛ کشف الیقین، ص ۶۷؛ نهج الحق، ص ۲۳۲.

۴- ۶۴۴. بحارالانوار، ج ۲۳، ص ۱۴۴؛ کشف الغمه، ج ۱، ۵۳؛ کشف الیقین، ص ۴۲۰؛ الفضائل، ص ۱۵۴. کنز العمال، ج ۱۱، ص ۶۰۱.

۵- ۶۴۵. بحارالانوار، ج ۳۶، ص ۳۷۰؛ الاختصاص، ص ۲۲۳.

۶- ۶۴۶. مناقب آل ابی طالب، ج ۳، ص ۲۰۲؛ العمده، ص ۳۶۵؛ کشف الیقین، ص ۴۴۹. کنز العمال، ج ۱۱، ص ۶۰۱.

۴۰۱ ذُو الْقَرْنَینِ

ذوالقرنین لقب عبداللّه بن ضحّاك بن معد، یکی از مؤمنان و صالحان و دانشمندان روزگار بوده؛ ولی پیامبر نبود.(۱)

رسول خداصلی الله علیه وآله فرموده است:

«یا عَلِی! أَنْتَ نَذِیرُ أُمَّتِی وَأَنْتَ رَبِیها وَأَنْتَ صاحِبُ حَوْضِی وَأَنْتَ ساقِیها وَأَنْتَ یا عَلِی ذُوقَرْنَیها»؛(۲)

«ای علی! تو انذاردهنـده امّت من، تو پرورش دهنـده امّت من، تو صاحب حوض کوثر و ساقی آن و تو ای علی! ذوالقرنین این امّت هستی».

در وجه تسـمیه آن برای امیرمؤمنـان علیه السـلام گفته شـده: چون دو بار به فرق آن جناب ضـربت خورده: یکی روز خنـدق و یکی شب نوزدهم ماه رمضان.

و نیز گفته شده: چون دارای شمشیر دو لبه بوده است. یا اینکه بر آن سیطره و تسلط دارد.

۴۰۲ ذُو قَرْنَی الْجَنّهِ

پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله فرمود:

«یا عَلِی! إنَ لَکَ کَنْزاً (بَیتاً) فِی الْجَنَّهِ وَأَنْتَ ذُوقَرْنَیها»؛(۳)

«ای علی! برای تو در بهشت، خانه و گنجی است و تو ذوالقرنین آن و صاحب دو طرف آن هستی».

۴۰۳ رَأْسُ الدِّینِ

جابر انصاری می گویـد: از رسول خداصـلی الله علیه وآله در مورد امیرمؤمنان علیه السـلام پرسـیدم، حضـرت ضـمن تعریف و تمجید مفصل از ایشان، جریان شب ولادت را توضیح دادند که به ابوطالب چنین تبریک گفته شد:

«هُوَ إمامُ الْمُتَّقِینَ وَناصِرُ الدِّینِ وَقامِعُ الْمُشْرِکِینَ وَغَیظُ الْمُنافِقِینَ وَزَینُ الْعابِدِینَ وَوَصِی رَسُولِ رَبِّ الْعالَمِینَ، إمامُ هُدی وَنَجْمٌ عَلًا وَمِصْباحٌ دُجی وَمُبِیدُ الشِّرْکِ وَالشُّبَهاتِ، وَهُوَ نَفْسُ الْیقِینِ وَرَأْسُ الدِّینِ»؛(۴)

«او پیشوای پرهیزکـاران و یـاری دهنـده دین خـدا است، او درهم کوبنـده مشـرکان و به خشم آورنـده منافقـان است، او زینت عبادت کنندگان و جانشـین رسول پروردگار جهانیان، امام هدایت، سـتاره ای برجسته، چراغ تاریکی ها و نابود کننده شرك و شبهات، او حقیقت یقین و سرآغاز دین است».

۴۰۴ الرّآدُّ عَلَیهِ زاهِقٌ

از رسول خداصلی الله علیه وآله نقل شده که فرمود:

«اَلْمُخالِفُ لِعَلِی بَعْدِی کافِرٌ، وَالشّاکُّ بِهِ مُشْرِکٌ مُغادِرٌ، وَالْمُحِبُّ لَهُ مُؤْمِنٌ صادِقٌ، وَالْمُبْغِضُ لَهُ مُنافِقٌ، وَالْمُحارِبُ لَهُ مارِقٌ، وَالرّآدُّ عَلَیهِ زاهِقٌ، وَالْمُقْتَفی لِأَثَرِهِ لاحِقٌ»؛(۵)

«هرکه بعد از من با علی مخالفت کند کافر است، هرکه در او شک کند مشرک خائن است، دوستدار او مؤمن واقعی، و دشمن او منافق است. هرکه با

۱- ۶۴۷. بحارالانوار، ج ۱۰، ص ۱۲۴؛ و ج ۱۲، ص ۳۶؛ اصول کافی، ج ۱، ص ۲۹۶.

۲- ۶۴۸. بحارالانوار، ج ۳۷، ص ۳۱۲.

۳- ۶۴۹. بحارالانوار، ج ۳۹، ص ۴۱؛ معانی الاخبار، ص ۲۰۵؛ العمده، ص ۲۶۵. المستدرک علی الصحیحین، ج ۱۳، ص ۱۳۳؛ مسند احمد، ج ۳، ص ۳۰۸؛ المعجم الاوسط، ج ۱، ص ۲۰۹.

۴- ۶۵۰. بحارالانوار، ج ۳۵، ص ۶۲؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۳، ص ۲۸۷؛ روضه الواعظین، ج ۱، ص ۷۹.

۵- ۶۵۱. بحارالانوار ج ۲۷ص ۲۲۶؛ مشارق انوارالیقین ص ۷و۸.

او جنگ کند از دین خارج شده. هرکه حکم او را رد کند نابود می شود. و هرکه پیروی او نماید، به حقیقت ملحق شده است».

۴۰۵ راعِی الْأُمَّهِ

راعی در لغت، نگهبان و محافظ و مراقب و مراعات کننده است، به چوپان نیز "راعی" گویند؛ چون مراقب و محافظ گوسفندان است.

امیرالمؤمنین علیه السلام می فرماید: رسول خداصلی الله علیه وآله به من فرمود:

«یا عَلِی! أَنَا وَأَنْتَ راعِیا هذِهِ الْأُمَّهِ فَلَعَنَ اللَّهُ مَنْ ضَلَّ عَنّا»؛(۱)

«ای علی! من و تو دو نگهبان و مراقب این امّت هستیم، پس هرکه از ما گمراه شود لعنت خدا بر او باد».

۴۰۶ رایهُ الْهُدی

علامت و پرچم هدایت. رایه از رؤیت به معنای دیدن؛ یعنی علامتی که دیگران او را ببینند و به او اقتدا کنند تا هدایت شوند.

پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله می فرماید: خدای تعالی در شب معراج درباره امیرالمؤمنین علیه السلام فرمود:

«عَلِی رایهُ الْهُدی وَإِمامُ الْأَبْرارِ وَقاتِلُ الْفُجّارِ»؛(۲)

«علی علیه السلام پرچم هدایت و پیشوای نیکان و کشنده فاجران است».

۴۰۷ الرَّبّانِی

خداشناس. به کسی گویند که خدای تعالی را زیاد پرستش می کند.

گفته شده: ربّانی را هنگامی به کار می برند که بخواهند علم خداشناسی را به کسی اختصاص دهند. ربّانی؛ یعنی کسی که تمسّک شدید به دین خدا و طاعت او دارد.

رسول خداصلی الله علیه وآله فرموده است:

«عَلِی رَبّانِی هذِهِ الْأُمَّهِ»؛(۳)

«علی بالاترین خداشناس این امّت است».

۴۰۸ رَبُّ الْأَرْضِ

پرورش دهنده زمین. رسول خداصلی الله علیه وآله در مورد امام علی علیه السلام فرمود:

«لا یرْتابُ فِیهِ إِلّا مُشْرِكٌ، وَهُوَ رَبُّ الْأَرْضِ وَسَكْنِها وَكَلِمَهُ التَّقْوی ؛(۴)

«در مورد فضایل علی علیه السلام، کسی جز مشرک شک نمی کند، او پرورش دهنده ساکنان زمین است، و او کلمه تقوی است».

۴۰۹ رَداهُ اللَّهُ الْفَهْمَ

خداوند لباس و ردای فهم و دانش را بر او پوشانده است.

همچنین مراجعه شود به: اِتّباعُهُ فَضِیلَهٌ [۱۴۷]

۴۱۰ رِزُّ الْأَرْضِ

رزّ؛ میخ و پایه و استوانه و چیزی است که اشیا را با آن به زمین می چسبانند و میخکوب می کنند.

۱- ۶۵۲. بحارالانوار، ج ۳۶، ص ۶؛ معانی الاخبار، ص ۱۱۸.

۲- ۶۵۳. بحارالانوار، ج ۱۸، ص ۳۹۲؛ امالی صدوق، ص ۵۶۵. حلیه الاولیاء، ج ۱، ص ۶۷؛ فیض القدیر، ج ۳، ص ۶۰؛ مختصر تاریخ دمشق، ج ۵، ص ۳۹۷.

۳- ۶۵۴. بحارالانوار، ج ۴۰، ص ۱۶۰؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۲، ص ۴۶.

۴- ۶۵۵. مشارق انوار الیقین، ص ۳۵۷.

رسول خداصلی الله علیه وآله فرموده است:

إِنّی وَأَحَدَ عَشَرَ مِنْ وُلْدِی وَأَنْتَ یا عَلِی! رَزُّ الْأَرْضِ(۱) - أَعْنِی أَوْتارُها وَجِبالُها - بِنا أَوْتَدَ اللَّهُ الْأَرْضَ أَنْ تَسِیخَ بِأَهْلِها، فَإِذا ذَهَبَ الْإِثْناعَشَرَ مِنْ وُلْدِی ساخَتِ الْأَرْضُ بِأَهْلِها وَلَمْ یُنْظَرُوا»؛(۲)

«من و یازده نفر از فرزندان من و تو ای علی! پایه و میخ های زمین هستیم؛ لذا به سبب ماست که خدا زمین را میخکوب و محکم نموده است تا اهل آن نابود نشوند. پس هرگاه این دوازده نفر از فرزندان من بروند، زمین اهلش را نابود می کند و به کسی هم مهلت داده نمی شود».

۴۱۱ رِضاهُ حُکْمٌ

پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله می فرماید: در شب معراج خداوند متعال به من فرمود: سلام مرا به علی برسان و به او بگو:

«إِنَّ غَضَبَهُ عِزٌّ وَرِضاهُ حُکْمٌ»؛(۳)

«همانا خشم و غضب او سخت و گران است و رضایت او همان حکم خداست».

۴۱۲ رَفِیقُ الرَّسُولِ

رفیق از رفق و مدارا و همراهی، در دنیا و آخرت همیشه همراه رسول خداصلی الله علیه وآله است که در درجه اوّل، مخصوص امیرمؤمنان علیه السلام است.

پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله به حضرت علی علیه السلام فرمود:

«یا عَلِی! أَنْتَ مَعِی فِی قَصْرِی فِی الْجَنَّهِ مَعَ فاطِمَهَ بِنْتِی، وَهِی زَوْجَتُکَ فِی الدُّنْیا وَالْآخِرَهِ وَأَنْتَ رَفِیقِی»؛(۴)

«ای علی! تو در بهشت در قصر من و همراه من، و همراه دخترم فاطمه هستی، او در دنیا و آخرت همسر توست و تو رفیق و همراه من هستی».

همچنین مراجعه شود به: جُنَّهُ الرَّسُولِ [۳۰۴]

۴۱۳ رُکْنُ اللَّهِ

رکن؛ پشتیبان، پایه و اساس هر چیزی.

رسول خداصلی الله علیه وآله به امام علی علیه السلام فرمود:

«یا عَلِی! أَنْتَ دَیانُ هذِهِ الْأُمَّهِ وَالْمُتَوَلِّی حِسابِهِمْ وَأَنْتَ رُکْنُ اللَّهِ الْأَعْظَمِ یوْمَ الْقِیامَهِ»؛(۵)

«ای علی! تو قاضی این امّت هستی که حساب امّت را رسیدگی می کنی تو از ارکان بزرگ الهی در روز قیامت هستی».

۴۱۴ رُکْنُ الْأَرْضِ

رسول خداصلی الله علیه وآله در مورد امام علی علیه السلام فرمود:

«وَهُوَ نُورُ الْأَرْضِ وَرُکْنُها»؛(۶)

«علی علیه السلام نور و پشتوانه زمین است».

۴۱۵ الرُّکْنُ الْأَکْبَرُ

پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله به امیرالمؤمنین علیه السلام فرمود:

«یا عَلِی! أَنْتَ عَلَمُ اللَّهِ بَعْدِی الْأَکْبَرُ فِی الْأَرْضِ وَأَنْتَ الرُّکْنُ الْأَکْبَرُ فِی الْقِیامَهِ»؛(۷)

«ای علی! تو بعد از من در زمین، بزرگ ترین پرچم افراشته خدا هستی و در روز قیامت نیز رکن اکبر خدا می باشی».

۱- ۶۵۶. در برخی منابع «زرّ» آمده است: کافی، ج ۱، ص ۵۳۴.
۲- ۶۵۷. بحارالانوار ج ۳۶،ص ۲۵۹. عمدهالقاری ج ۲۴ص ۳۳۴.
۳- ۶۵۸. بحارالانوار، ج ۲۴، ص ۳۲۴؛ تأویل الایات، ص ۶۰۴.
۴- ۶۵۹. بحارالانوار، ج ۳۶، ص ۷۲؛ تفسیر فرات، ص ۲۲۶. جامع الاحادیث، ج ۳۱، ص ۱۵۷.
۵- ۶۶۰. بحارالانوار ج ۲۴ص ۲۷۲؛ مشارق انوارالیقین ص ۳۳۵.
۶- ۶۶۱. بحارالانوار، ج ۲۳، ص ۳۲۰؛ تأویل الایات، ص ۶۶۳.
۷- ۶۶۲. بحارالانوار، ج ۲۲، ص ۱۴۷.

۴۱۶ رُكْنُ الْإِيمانِ

حضرت در بیانی فرمود:

«يا عَلِي! أَنْتَ رُكْنُ الْإِيمانِ وَعَمُودُ الدِّينِ»؛

«ای علی! تو رکن مهم ایمان و پایه خیمه دین هستی».

۴۱۷ رُمْحُ اللَّهِ

نیزه و تیر غیب خدای تعالی.

همچنین مراجعه شود به: اَلْإِمامُ الْأَزْهَرُ [۲۰۷]

۴۱۸ رُوحُهُ رُوحُ الرَّسُولِ

روح و جانش، همان روح و جان رسول خداصلی الله علیه وآله است، و این از جمله فضایل ویژه امام علی علیه السلام است.

پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله درباره امیرمؤمنان علیه السلام فرمود:

«يا عَلِي! رُوحُكَ مِنْ رُوحِي»؛(۱)

«ای علی! روح و جان تو از روح و جان من است».

۴۱۹ الزّاهِدُ

نسبت به دنیا و امور مادّی آن بسیار بی اعتنا و بی علاقه باشد.

همچنین مراجعه شود به: الدَّیانُ [۳۹۰]

۴۲۰ زَوْجُ ابْنَةِ الرَّسُولِ

علی علیه السلام همسر یگانه دختر و یادگار رسول خداصلی الله علیه وآله در دنیا و آخرت است؛ چنان که پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله فرمود:

«عَلِي مِنّي وَأَنَا مِنْ عَلِيٍ وَهُوَ زَوْجُ ابْنَتِي»؛(۲)

«علی علیه السلام از من است و من از علی علیه السلام هستم و او همسر دخترم می باشد».

در زیارت به آن حضرت سلام می دهیم:

«اَلسَّلامُ عَلی أَخِی رَسُولِ اللَّهِ وَابْنِ عَمِّهِ وَزَوْجِ ابْنَتِهِ»؛(۳)

«سلام بر برادر رسول خدا و پسرعمویش و همسر دخترش».

۴۲۱ زُهْدُهُ زُهْدُ أَیوبَ

زهد و بی اعتنایی امام علی علیه السلام به دنیا، مانند زهد حضرت ایوب علیه السلام است.

همچنین مراجعه شود به: بَهْجَتُهُ بَهْجَهُ سُلَیمانَ [۲۹۱]

۴۲۲ زَهْرَهُ الْجَنَّهِ

درخشنده و نورافشان. بهشت روشنایی خود را از نور جمال علی علیه السلام می گیرد؛ چنان که رسول خداصلی الله علیه وآله فرمود:

«عَلِی یزْهَرُ لِأَهْلِ الْجَنَّهِ کَکَوْکَبِ الصُّبْحِ لِأَهْلِ الدُّنْیا»؛(۴)

«علی علیه السلام برای بهشتیان چنان می درخشد که ستاره صبح برای اهل دنیا».

۴۲۳ زِینَهُ الْمَجالِسِ

از عایشه نقل شده که پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله فرمود:

«زَینُوا مَجالِسَکُمْ بِذِکْرِ عَلِی »؛(۵)

«مجالس خود را به ذکر علی علیه السلام زینت بخشید».

۱- ۶۶۳. بحارالانوار، ج ۲۳، ص ۱۲۶؛ مشکاه الانوار، ص ۸۰؛ کمال الدین، ج ۱، ص ۲۴۱.

۲- ۶۶۴. بحارالانوار ج ۳۶، ص ۳۰۱؛ کمال الدین، ج ۱، ص ۲۵۷.

۳- ۶۶۵. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۵؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

۴- ۶۶۶. بحارالانوار، ج ۴۰، ص ۷۶؛ المناقب، ج ۳، ص ۲۳۸؛ العمده، ص ۳۶۳. کنزالعمال، ج ۱۱، ص ۶۰۴؛ الفردوس دیلمی، ج ۳، ص ۶۳.

۵- ۶۶۷. بحارالانوار، ج ۳۸، ص ۲۰۰؛ کشف الیقین، ص ۴۵۰؛ بشاره المصطفی، ص ۶۰.

۴۲۴ زِینَهُ الْمَحافِلِ

در هر مجلسی و محفلی باشد یا ذکری از او شود، زینت آن محفل خواهد بود.

همچنین مراجعه شود به: خَصْبُ الْبِلادِ [۳۶۲]

۴۲۵ زَینَهُ اللّهُ بِالزُّهْدِ

رسول اکرم صلی الله علیه وآله به امام علی علیه السلام فرمود:

«یا عَلِیِ! إنَّ اللَّهَ تَعالی قَدْ زَینَکَ بِزِینَهٍ لَمْ تَزَینَ الْعِبادَ بِزِینَهٍ أَحَبَّ إِلَی اللَّهِ تَعالی مِنْها، وَهِی زِینَهُ الْأَبْرارِ عِنْدَ اللَّهِ عَزَّوَجَلَّ، الزُّهْدُ فِی الدُّنْیا»؛(۱)

«ای علی! خداوند متعال تو را به چیزی زینت داده که تاکنون کسی را به آن زینت نداده است که محبوب تر نزد خدا باشد، و آن زینت ابرار است که زهد در دنیا می باشد».

۴۲۶ السّابِقُ

از دیگران جلو رفته و سبقت گرفته است.

اکثر محدثان از ابن عباس نقل کرده اند که «سابق هذه الاُمّه» امیرالمؤمنین است.(۲)

خود حضرت نیز فرمود:

«أَنَا صِنْوُ رَسُولِ اللَّهِ وَالسّابِقُ إِلَی الْإسلامِ»؛(۳)

«من نزدیک ترین فرد به رسول خدا و پیش قدم در اسلام هستم».

۴۲۷ سابُّهُ سابُّ الرَّسُولِ

از جهت قرابت و نزدیکی به رسول خداصلی الله علیه وآله در درجه ای است که هرکس به او بد بگوید یا او را دشنام دهد، گویا به پیامبر دشنام داده است، چنان که آن حضرت فرمود:

«مَنْ سَبَّ عَلِیاً فَقَدْ سَبَّنِی، وَمَنْ سَبَّنِی فَقَدْ سَبَّ اللَّهُ»؛(۴)

«هرکس علی علیه السلام را دشنام دهد، هرآینه مرا دشنام داده است. و هرکس مرا دشنام دهد، هرآینه خدای تعالی را دشنام داده است».

همچنین مراجعه شود به: دِینُهُ سالِمٌ [۳۹۴]

۴۲۸ ساقِی الْکَوْثَرِ

آب رسان؛ کسی که به دیگران نوشیدنی و آب می دهد.

به تصریح رسول خداصلی الله علیه وآله امام علی علیه السلام ساقی حوض کوثر می باشد.

از پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله روایت شده که فرمود:

«أَنَا وارِدُکُمْ عَلَی الْحَوْضِ وَأَنْتَ یا عَلِی السّاقِی»؛(۵)

«من بر سر حوض کوثر بر شما وارد می شوم و تو ای علی ساقی آن هستی».

در تفسیر آیه شریفه «وَسَقیهُمْ رَبُّهُمْ»(۶) نیز گفته شده که مراد علی بن ابی طالب علیه السلام است.(۷)

ص:۹۸

۱- ۶۶۸. بحارالانوار، ج ۳۹، ص ۲۹۷؛ امالی طوسی، ج ۱۸۱؛ موسوعه امام علی، ج ۹، ص ۱۶۰؛ کشف الغمه، ج ۱، ص ۱۷۰. کنز العمال، ج ۱۱، ص ۶۲۶؛ جامع الاحادیث، ج ۸، ص ۶۶.

۲- ۶۶۹. بحارالانوار، ج ۳۸، ص ۲۲۸؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۲، ص ۵؛ نهج الحق، ص ۱۸۱؛ شواهدالتنزیل ج ۲، ص ۲۹۱.

۳- ۶۷۰. غرر الحکم، حدیث ۳۷۵۴.

۴- ۶۷۱. سنن نسائی، ج ۵، ص ۱۳۳؛ کنز العمال، ج ۱۱، ص ۶۰۲؛ اتحاف الخیره، ج ۷، ص ۲۰۲.

۵- ۶۷۲. بحارالانوار، ج ۳۶، ص ۲۷۰؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۱، ص ۱۵۲ و ۲۹۲؛ الصراط المستقیم، ج ۲، ص ۱۵۰؛ العدد القویه ص ۸۸؛ الطرائف ج ۱، ص ۱۷۳؛ مائهمنقبه ص ۲۳.

۶- ۶۷۳. سوره انسان، آیه ۲۱.

۷- ۶۷۴. بحارالانوار، ج ۳۹، ص ۲۱۲؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۲، ص ۱۶۲.

۴۲۹ سامِعُ الوَحْی

وحی خدا را می شنود.

مطابق حدیث متواتری که در بسیاری از کتب حدیثی آمده: رسول خداصلی الله علیه وآله در جریان آغاز نزول وحی که امیرمؤمنان علیه السلام نیز در کنار ایشان حضور داشت، فرمود:

«إِنَّکَ تَری ما أَری وَتَسْمَعُ ما أَسْمَعُ إِلّا أَنَّکَ لَسْتَ بِنَبِی ٍوَلکِنَّکَ لَوَزِیرٌ وَإِنَّک لَعَلی خَیرٍ»؛(۱)

«آنچه من می بینم تو هم می بینی و هر چه من می شنوم تو هم می شنوی، تو فقط پیامبر نیستی، لکن وزیر پیامبری و تو بر مسیر خیر و طریق سعادت قرار داری».

۴۳۰ سَبِیلُ الْجَنَّهِ

راه رسیدن به بهشت، در پیروی از علی علیه السلام است. پیامبر خداصلی الله علیه وآله به امام علی علیه السلام فرمود:

«یا عَلِی! إِنَّکَ لَسَبِیلُ الْجَنَّهِ وَرایهُ الْهُدی وَعَلَمُ الْحَقِ ّوَإِمامُ مَنْ آمَنَ بِی وَوَلِی مَنْ تَوَلّانِی»؛(۲)

«ای علی! همانا تو راه بهشت و پرچم هدایت و نشانه حقّ هستی، تو امام مؤمنان به من و ولی هر کسی می باشی که ولایت مرا قبول دارد».

۴۳۱ سِرُّهُ سِرُّ الرَّسُولِ

رسول خداصلی الله علیه وآله به امام علی علیه السلام فرمود:

«إِنَّ حَرْبَکَ حَرْبِی وَسِلْمَکَ سِلْمِی وَأَنَّ سِرَّکَ سِرّی وَعَلانِیتَکَ عَلانِیتی»؛(۳)

«ای علی! جنگ تو جنگ من است و صلح تو صلح من می باشد، راز و سرّ تو راز و سرّ من است و آشکار تو آشکار من است».

۴۳۲ سَفِینَهُ النَّجاهِ

کشتی نجات بشریت. رسول خداصلی الله علیه وآله در مورد مقام امام علی علیه السلام فرمود:

«مَنْ أَحَبَّ أَنْ یرْکَبَ سَفِینَهَالنِّجاهِ فَلْیوالِ عَلِیاً بَعْدِی»؛(۴)

«هرکه دوست دارد بر کشتی نجات سوار شود باید ولایت علی را بعد از من بپذیرد».

و در جای دیگر رسول خداصلی الله علیه وآله فرمود:

«لِکَلِ ـ أَمَّهٍ صِدِّیقٌ وَفارُوقٌ، وَصِدِّیقُ هذِهِ الْأَمَّهِ وَفارُوقُها عَلِی بْنُ أَبِی طالِبٍ. إِنَّ عَلِیاً سَفِینَهُ نِجاتِها وَبابُ حِطَّتِها»؛(۵)

«برای هر امتی صدیق و فاروقی است و صدیق و فاروق این امّت علی بن ابی طالب است، همانا علی کشتی نجات و درگاه مغفرت است».

خود امیرالمؤمنین علیه السلام نیز فرمود:

«أَنَا بابُ الْمَقامِ... وَسَفِینَهُ النِّجاهِ، مَنْ رَکِبها نَجی وَمَنْ تَخَلَّفَ عَنْها غَرِقَ»؛(۶)

«من باب المقام و کشتی نجات هستم که هر که بر آن سوار شود نجات می یابد و هر که از آن تخلف کند غرق می شود».

و در زیارت آن حضرت می خوانیم:

۱- ۶۷۵. نهج البلاغه، خطبه ۱۹۲؛ مشارق انوار الیقین، ص ۵۲.
۲- ۶۷۶. موسوعه امام علی علیه السلام ج ۲، ص ۱۹۲.
۳- ۶۷۷. امالی صدوق، مجلس ۲۱، حدیث ۱.
۴- ۶۷۸. کمال الدین، ج ۱، ص ۲۶۰؛ عیون اخبار الرضا، ج ۱، ص ۲۹۲؛ کشف الغمّه، ج ۲، ص ۲۹۵.
۵- ۶۷۹. بحارالانوار، ج ۳۸، ص ۱۱۲؛ عیون اخبار الرضا، ج ۲، ص ۱۳؛ امالی صدوق، ص ۳۱.
۶- ۶۸۰. مناقب آل ابی طالب، ج ۲، ص ۱۱۸.

«أَشْهَدُ أَنَّکَ وَالْأَئِمَّهَ مِنْ وُلْدِکَ سَفِینَهُ النَّجاهِ وَدَعائِمُ الْأَوْتادِ»؛(۱)

«گواهی می دهم که تو و امامان از فرزندان تو کشتی نجات و پایه های محکم دین هستید».

۴۳۳ سِلْمُهُ سِلْمُ اللَّهِ

سلم به معنای سلامت و سازش است؛ صلح و سازش امام علی علیه السلام همان صلح و سازش خدای تعالی است.

همچنین مراجعه شود به: اِتّباعُهُ فَرِیضَهُ اللَّهِ [۱۴۶]

۴۳۴ سِلْمُهُ سِلْمُ الرَّسُولِ

سلم به معنای سلامت و سازش است؛ یعنی جایگاه امیرالمؤمنین علیه السلام عین همان جایگاه رسول خدا است، هرکه با علی صلح و سازش داشته باشد، گویا با پیامبرصلی الله علیه وآله سازش نموده است، و این را رسول خداصلی الله علیه وآله بارها فرموده و موافق و مخالف نیز نقل کرده اند:

«یا عَلِی! حَرْبُکَ حَرْبِی وَسِلْمُکَ سِلْمِی»؛(۲)

«ای علی! جنگ تو جنگ من است و سازش تو سازش من است».

۴۳۵ سَوْطُ عَذابِ اللَّهِ

او چوب و شلاق خدای تعالی بر گردن مشرکان و ظالمان است.

همچنین مراجعه شود به: بَطْشَهُ اللَّهِ [۲۸۰]

۴۳۶ السَّیدُ

آقا و سرور و بزرگ هر قوم و جمعیت.

همچنین مراجعه شود به: الدَّیانُ [۳۹۰]

۴۳۷ سَیدُ الْآخِرَهِ

بزرگ و سرور در روز قیامت.

رسول خداصلی الله علیه وآله درباره علی علیه السلام فرموده است:

«فَوَاللَّهِ! إِنَّهُ سَیدٌ فِی الدُّنْیا وَسَیدٌ فِی الْآخِرَهِ»؛(۳)

«به خدا قسم! علی علیه السلام آقای در دنیا و آقای در آخرت است».

و در جای دیگر، خطاب به ایشان فرمود:

«أَنْتَ سَیدٌ فِی الدُّنْیا وَسَیدٌ فِی الْآخِرَهِ»؛(۴)

«تو در دنیا و آخرت سرور و بزرگ هستی».

۴۳۸ سَیدُ الْأَوْصِیاءِ

آقا و بزرگ جانشینان.

این لقب و فضیلتی است که رسول خداصلی الله علیه وآله برای امیرمؤمنان بیان فرموده است:

«أَنَا سَیدُ الْأَنْبِیاءِ وَأَنْتَ سَیدُ الْأَوْصِیاءِ»؛(۵)

«من آقا و سرور پیامبران هستم و تو نیز سرور جانشینان».

پیامبرصلی الله علیه وآله نیز هیچ گاه از جانب خود چیزی نمی گوید و هرچه می فرماید از جانب خدا است، این مطلب را نیز جبرئیل از جانب خدا ابلاغ نمود:

«یا مُحَمَّدُ! إِنَّ اللَّهَ جَعَلَکَ سَیدَ الْأَنْبِیاءِ وَجَعَلَ عَلِیاً سَیدَ الْأَوْصِیاءِ»؛(۶)

۱- ۶۸۱. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۴۲.

۲- ۶۸۲. مناقب آل ابی طالب، ج ۲، ص ۲۱۷؛ کنز الفوائد، ج ۲، ص ۱۷۸؛ کفایه الاثر، ص ۱۵۶؛ کشف الیقین، ص ۴۳۰.

۳- ۶۸۳. بحارالانوار، ج ۳۴، ص ۹۹؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۳، ص ۳۱۹.

۴- ۶۸۴. مناقب آل ابی طالب، ج ۳، ص ۱۳؛ العمده، ص ۲۶۸؛ کشف الیقین، ص ۳۰۲؛ بشاره المصطفی، ص ۱۴۶.

۵- ۶۸۵. بحارالانوار، ج ۳۶، ص ۳۳۷؛ کفایه الاثر، ص ۱۵۶.

۶- ۶۸۶. الیقین، ص ۲۲۷.

«ای محمّد! همانا خداوند تو را سید پیامبران و علی را سید اوصیاء قرار داده است».

و در زیارت آن حضرت آمده:

«اَللَّهُمَّ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَصَلِّ عَلی أَمِیرِالْمُؤْمِنِینَ عَبْدِکَ الْمُرْتَضی وَسَیدَ الْأَوْصِیاءِ»؛

«خدایا درود فرست بر محمّد و آل محمّد و نیز درود فرست بر امیرمؤمنان که بنده پسندیده تو و آقای جانشینان است».

۴۳۹ سَیدُ أَهْلِ الْجَنَّه

سرور بهشتیان، آقا و رهبر اهل بهشت.

رسول خداصلی الله علیه وآله در بیانی فرمود:

«نَحْنُ وُلْدُ عَبْدِالْمُطَّلِبِ، سادَهُ أَهْلِ الْجَنَّهِ: أَنَا وَحَمْزَهُ وَجَعْفَرُ وَعَلِی وَالْحَسَنُ وَالْحُسَینُ وَالْمَهْدِی»؛(۱)

«ما فرزندان عبدالمطلب، آقایان و سروران اهل بهشت هستیم: من و حمزه و جعفر و علی و حسن و حسین و مهدی علیهم السلام».

۴۴۰ سَیدُ الْخَلائِقِ

بزرگ و آقای همه مردمان، چنان که رسول خداصلی الله علیه وآله به امیرالمؤمنین علیه السلام فرمود:

«أَنَا سَیدُ الْأَوَّلِینَ وَالْآخِرِینَ وَأَنْتَ یا عَلِی! سَیدُ الْخَلایقِ بَعْدِی أَوَّلُنا کَآخِرِنا وَآخِرُنا کَأَوَّلِنا»؛(۲)

«من آقای اولین و آخرین هستم و تو ای علی! آقای همه خلایق بعد از من هستی، اوّلین ما مثل آخرین ماست و آخرین ما مثل اوّلین ماست».

۴۴۱ سَیدُ الدُّنْیا

ابن عباس می گوید: پیامبر خداصلی الله علیه وآله نگاهی به امیرالمؤمنین علیه السلام کرد و فرمود:

«أَنْتَ سَیدٌ فِی الدُّنْیا وَسَیدٌ فِی الْآخِرَهِ، مَنْ أَحَبَّکَ فَقَدْ أَحَبَّنِی وَمَنْ أَحَبَّنِی فَقَدْ أَحَبَّ اللَّهِ وَمَنْ أَبْغَضَکَ فَقَدْ أَبْغَضَنِی وَمَنْ أَبْغَضَنِی فَقَدْ أَبْغَضَ اللَّهَ»؛(۳)

«تو در دنیا و آخرت آقایی، هر که تو را دوست بدارد مرا دوست داشته و هر که مرا دوست بدارد خدا را دوست داشته است. هرکه تو را دشمن بدارد مرا دشمن داشته و هرکه مرا دشمن بدارد با خدا دشمنی نموده است».

۴۴۲ سَیدُ شَبابِ الْعَرَبِ

سرور جوانان عرب.

عایشه از پیامبرصلی الله علیه وآله نقل می کند که فرمود:

«مَنْ سَرَّهُ أَنْ یَنْظُرَ إِلی سَیدِ شَبابِ الْعَرَبِ فَلْیَنْظُرْ إِلی عَلِی»؛(۴)

«هر که دوست دارد به سرور جوانان عرب نگاه کند به علی نگاه کند».

۴۴۳ سَیدُ الشُّهَداءِ

سرور و سالار شهیدان.

انس بن مالک گوید: رسول خداصلی الله علیه وآله فرمود:

«یدْخُلُ عَلَیکُمْ مِنْ هذَا الْبابِ خَیرُ الْأَوْصِیاءِ وَسَیدُ الشُّهَداءِ وَأَدْنَی النّاسِ مَنْزِلَةً مِنَ الْأَنْبِیاءِ، فَدَخَلَ عَلِی بْنُ أَبِی طالِبٍ علیه السلام»؛(۵)

۱- ۶۸۷. بحارالانوار، ج ۲۶، ص ۲۶۱؛ غیبت طوسی، ص ۱۸۳؛ العمده، ص ۴۳۰.

۲- ۶۸۸. بحارالانوار، ج ۵۷، ص ۳۰۲؛ مائه منقبه، ص ۱۸.

۳- ۶۸۹. بحارالانوار، ج ۳۹، ص ۲۵۰؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۳، ص ۱۳؛ نهج الحق، ص ۲۶۱.

۴- ۶۹۰. العمده، ص ۳۵۷.

۵- ۶۹۱. بحارالانوار، ج ۳۸، ص ۱۶؛ امالی صدوق، مجلس ۳۷.

«اینک بهترین اوصیا و سرور شهیدان و کسی که منزلتش از همه به پیامبران نزدیک تر است وارد می شود، آن گاه علی بن ابی طالب داخل شد».

و امام صادق علیه السلام نیز در زیارت مخصوص آن حضرت سلام می کند:

«اَلسَّلامُ عَلَیکَ یا سَیدَ الشُّهَداءِ»؛(۱)

«سلام بر تو ای سید و بزرگ شهیدان راه خدا».

البته پس از شهادت حسین بن علی علیهما السلام و واقعه تاریخی عاشورا، عنوان سید الشهداء برای امام حسین علیه السلام بیشتر به کار می رود، همان طور که این عنوان در صدر اسلام نیز تا مدتی برای حضرت حمزه علیه السلام معروف بود.

۴۴۴ سَیدُ الصِّدّیقِینَ

آقا و بزرگ راست گویان.

ابوذر گوید: رسول خداصلی الله علیه وآله به امیرمؤمنان علیه السلام نگاهی کرد و فرمود:

«هذا خَیرُ الْأَوَّلِینَ وَخَیرُ الْآخِرِینَ مِنْ أَهْلِ السَّماواتِ وَأَهْلِ الْأَرَضِینَ، وَهذا سَیدُالصِّدّیقِینَ وَسَیدُ الْوَصِیینَ»؛(۲)

«این بهترین فرد اولین و آخرین از اهل آسمان ها و زمین ها و آقای صدیقان و جانشینان است».

و در زیارت آن حضرت آمده:

«اَلسَّلامُ عَلَیکَ یا سَیدَ الْوَصِیینَ وَأَمِینَ رَبِ ّالْعالَمِینَ وَسَیدَ الصِّدّیقِینَ»؛(۳)

«سلام بر تو ای سرور و آقای جانشینان و امین پروردگار جهانیان و آقای راست گویان».

۴۴۵ سَیدُ الْعَرَبِ

آقا و سرور عرب.

عایشه نقل می کند: رسول خداصلی الله علیه وآله فرمود:

«عَلِی سَیدُ الْعَرَبِ»؛(۴)

«علی آقا و سرور عرب است».

گفتم: مگر شما سید العرب نیستید؟ فرمود:

«أَنَا سَيدُ وُلْدِ آدَمَ وَعَلِی سَيدُ الْعَرَبِ»؛(۵)

«من سرور و آقای فرزندان آدم هستم و علی علیه السلام سید و آقای عرب است».

گفتم: مراد از سید چیست؟ فرمود:

«مَنِ افْتَرَضَتْ طاعَتُهُ کَمَا افْتَرَضَتْ طاعَتِی»؛(۶)

«کسی که اطاعتش واجب است؛ همان طور که اطاعت من واجب است».

۴۴۶ سَيدُ الْمُؤْمِنِينَ

سرور و آقای مؤمنان.

از رسول خداصلی الله علیه وآله نقل شده که فرمود:

«عَلِی سَيدُ الْمُؤْمِنِينَ»؛(۷)

«علی سرور مؤمنان است».

و در زیارت آن حضرت نیز آمده:

۱- ۶۹۲. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۷۳؛ مفاتیح الجنان، زیارت امیرالمؤمنین روز میلاد پیامبرصلی الله علیه وآله.

۲- ۶۹۳. بحارالانوار، ج ۲۶، ص ۳۰۹.

۳- ۶۹۴. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۲۸۵؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

۴- ۶۹۵. بحارالانوار ج ۳۸، ص ۹۳. تاریخ دمشق ج ۴۲، ص ۳۰۴؛ تفسیر رازی، ج ۳، ص ۴۳۰؛ مناقب الاسد الغالب، ج ۱، ص ۱۰؛ المواقف للإیجی، ج ۳، ص ۶۳۳.

۵- ۶۹۶. المستدرک علی الصحیحین، ج ۳، ص ۱۳۳؛ کنزالعمال، ج ۱۱، ص ۶۱۹.

۶- ۶۹۷. بحارالانوار، ج ۴، ص ۱۹۸؛ معانی الاخبار، ص ۱۰۳.

۷- ۶۹۸. اصول کافی، ج ۱، ص ۲۹۳.

«اَللّهُمَّ صَلِ ّعَلی سَیدِی وَمَوْلای أَمِیرِ الْمُؤْمِنِینَ خاتِمِ الْوَصِیینَ وَسَیدِ الْمُؤْمِنِینَ»؛(۱)

«خدایا درود فرست بر امیر مؤمنان مولا و سرور من که نگین جانشینان و سرور مؤمنان است».

۴۴۷ سَیدُ الْمُسْلِمِینَ

سرور و آقای مسلمانان.

امیرمؤمنان علیه السلام می فرماید: از رسول خداصلی الله علیه وآله ده ویژگی برای من بیان شده، شب و روز به داشتن هریک از آنها خوشحال هستم.

اصحاب گفتند: برای ما بیان کنید.

حضرت فرمود: رسول خداصلی الله علیه وآله فرمود:

«یا عَلِی! أَنْتَ الْوَصِی وَأَنْتَ الْوَزِیرُ وَأَنْتَ الْخَلِیفَهُ فِی الْأَهْلِ وَالْمالِ، وَلِیک وَلِیی وَعَدُوُّک عَدُوЙђوَأَنْتَ سَیدُ الْمُسْلِمِینَ مِنْ بَعْدِی، وَأَنْتَ أَخِی، وَأَنْتَ أَقْرَبُ الْخَلائِقِ مِنّی فِی الْمَوْقِفِ، وَأَنْتَ صاحِبُ لِوائِی فِی الدُّنْیا وَالْآخِرَهِ»؛(۲)

«ای علی! تویی جانشین، تویی وزیر و خلیفه من از اهل و مال، دوست تو دوست من است و دشمن تو دشمن من است، تو سید و سالار مسلمانان بعد از من می باشی، تو برادر و نزدیک ترین فرد به من هستی در روز قیامت، تو صاحب و پرچمدار من در دنیا و آخرت هستی».

در زیارت آن حضرت آمده:

«اَلسَّلامُ عَلَیک یا سَیدَ الْمُسْلِمِینَ»؛(۳)

«سلام بر تو ای سرور و سالار مسلمانان».

۴۴۸ سَیدُ الْوَصِیینَ

سرور و آقای جانشینان.

امام علی علیه السلام جانشین پیامبر؛ بلکه اوّلین جانشین، و جانشین بلافصل پیامبر است.

رسول خداصلی الله علیه وآله خطاب به آن حضرت فرمود:

«یا عَلِی! أَنْتَ سَیدُ الْوَصِیینَ وَوارِثُ عِلْمِ النَّبِیینَ وَخَیرُ الصِّدِّیقِینَ وَأَفْضَلُ السّابِقِینَ»؛(۴)

«ای علی! تو آقای وصیان، وارث پیامبران، بهترین صدیقان و برترین فرد از سابقان هستی».

در زیارت آن حضرت عرض می کنیم:

«اَلسَّلامُ عَلَیکَ یا سَیدَ الْوَصِیینَ»؛(۵)

«سلام بر تو ای آقای جانشینان».

همچنین مراجعه شود به: سَیدُ الصِّدِّیقِینَ [۴۴۴]

۴۴۹ سَیدُ وُلْدِ آدَمَ

بهترین فرزند آدم علیه السلام.

رسول خداصلی الله علیه وآله خطاب به امیرمؤمنان علیه السلام فرمود:

«أَنْتَ سَیدُ وُلْدِ آدَمَ ما خَلَا النَّبِیینَ وَالْمُرْسَلِینَ»؛(۶)

«غیراز پیامبران، تو بهترین فرزند آدم هستی».

۴۵۰ سَیفُ اللَّهِ

شمشیر خدا.

۱- ۶۹۹. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۲۹.

۲- ۷۰۰. بحارالانوار، ج ۳۹، ص ۳۳۸؛ الخصال صدوق، ج ۲، ص ۴۲۹.

۳- ۷۰۱. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۵۹؛ مفاتیح الجنان، دعای روز غدیر.

۴- ۷۰۲. کنز الفوائد، ج ۲، ص ۱۲؛ مائه منقبه، ص ۲۸؛ الیقین، ص ۲۳۶.

۵- ۷۰۳. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۲۸۵؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

۶- ۷۰۴. بحارالانوار، ج ۳۷، ص ۲۹۵.

رسول خداصلی الله علیه وآله فرمود:

«عَلِی آیهُ الْحَقِ ّوَرایهُ الْهُدی عَلِی سَیفُ اللَّهِ»؛(۱)

«علی علیه السلام نشانه حقّ و پرچم هدایت و شمشیر قدرت خدای تعالی است».

و در عبارت دیگر فرمود:

«عَلِی سَیفُ اللَّهِ عَلی أَعْدائِهِ»؛(۲)

«علی علیه السلام شمشیر قدرت خدای تعالی بر گردن دشمنانش می باشد».

۴۵۱ سَیفُ الرَّسُولِ

علی هم سیف اللَّه است و هم سیف رسول. علی علیه السلام سرباز فداکار پیامبر؛ و جانباز و فدایی راه خدا بود.

سیف الرسول مقامی است که رسول خداصلی الله علیه وآله به جهت شجاعت و فداکاری امیرمؤمنان علیه السلام، به ایشان داده است.

همچنین مراجعه شود به: أَمْرُهُ أَمْرُ الرَّسُولِ [۲۲۶]

۴۵۲ سَیفُ نِقْمَهِ اللَّهِ

رسول خداصلی الله علیه وآله می فرماید: خداوند بر در بهشت فردوس، درختی خلق فرموده که بر تمام برگ های آن نوشته شده:

«لاـ إِلهَ إِلَّا اللَّهُ، مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ، عَلِی بْنُ أَبِی طالِبٍ عُرْوَهُ اللَّهِ الْوَثِیقَهِ وَحَبْلُ اللَّهِ الْمَتِینُ وَعَینُهُ فِی الْخَلائِقِ أَجْمَعِینَ وَسَیفُ نِقْمَتِهِ عَلَی الْمُشْرِکِینَ»؛(۳)

«لاـ اله الاّـ اللَّه، محمّـد رسول اللَّه، علی بن ابی طـالب ریسـمان محکم و مطمئن و متین خـداست، علی چشم خـدا بر تمام مردم است، و علی شمشیر غضب و انتقام خدا بر مشرکان است».

این عنوان بـا عبـارات دیگری از جمله: «أَنْتَ أَسَدُ اللَّهِ فِی أَرْضِهِ وَسَیفُ نِقْمَتِهِ عَلی أَعْدائِهِ» نیز بیان شـده که در کتب حـدیث آمده است.(۴)

۴۵۳ الشّاکُّ بِهِ مُشْرِکٌ

هرکه در ولایت او شک کند، مشرک است.

همچنین مراجعه شود به: الرّآدُّ عَلَیهِ زاهِقٌ [۴۰۴]

۴۵۴ شَبِیهُ عِیسی

سلمان فارسی می گوید: روزی با عدّه ای از اصحاب در خدمت پیامبرصلی الله علیه وآله بودیم که فرمود:

«إِنَّهُ یدْخُلُ السّاعَهَ شَبِیهُ عِیسَی بْنِ مَرْیمَ»؛

«هم اینک شخصی که شبیه عیسی بن مریم است داخل می شود».

یکی از افراد که آنجا نشسته بود، رفت بیرون که برگردد تا او آن فرد باشد، ناگاه علی علیه السلام داخل شد.(۵) آن گاه رسول خداصلی الله علیه وآله فرمود:

«یا عَلِی! إِنَّ فِیکَ شِبْهاً مِنْ عِیسَی بْنِ مَرْیمَ، أَحَبَّتْهُ النَّصاری حَتّی أَنْزَلُوهُ بِمَنْزِلَهٍ لَیسَ بِها، وَأَبْغَضَهُ الْیهُودُ حَتّی بَهَتُوا أُمَّهُ»؛(۶)

«ای علی! همانا در تو شباهتی از عیسی بن مریم است، نصاری آن قدر او را دوست داشتند

۱- ۷۰۵. بحارالانوار، ج ۲۲، ص ۱۹۶؛ امالی طوسی، ص ۵۰۵.
۲- ۷۰۶. امالی صدوق، ص ۱۱.
۳- ۷۰۷. بحارالانوار، ج ۸، ص ۱۷۴؛ تفسیر فرات، ص ۳۷۴.
۴- ۷۰۸. بحارالانوار ج ۳۹، ص ۵۵؛ ارشادالقلوب ج ۲، ص ۳۸۸.
۵- ۷۰۹. بحارالانوار، ج ۳۵، ص ۳۱۹.
۶- ۷۱۰. بحارالانوار، ج ۳۵، ص ۳۱۸؛ امالی طوسی، ص ۲۵۶؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۳، ص ۲۶۰؛ العمده ص ۳۱۳. کنز العمال، ج ۱۱، ص ۶۲۳؛ البحر الزخار، ج ۲، ص ۴۳۴.

او را به مقام بالایی بردند در حالی که آن گونه نبود، و یهود نیز آنقدر با او دشمنی کردند که حتی به مادرش هم بهتان زدند».

و امیرمؤمنان علی علیه السلام نیز فرمود:

«یهْلَکُ فِی رَجُلانِ: مُحِبٌّ مُفْرِطٌ بِما لَیسَ فِی، وَمُبْغِضٌ یحْمِلُهُ شَنَئاتِی عَلَی أَنْ یبْهَتَنِی»؛(۱)

«دو دسته به جهت من هلاک شدند: دسته ای که در دوستی من افراط و غلوّ کردند و دسته ای که بغض و کینه آنان آنقدر شد که به من تهمت زدند».

۴۵۵ الشَّجَرَهُ الْواحِدَهُ

رسول خداصلی الله علیه وآله خطاب به علی علیه السلام فرمود:

«یا عَلِی! النّاسُ مِنْ شَجَرَهٍ شَتّی وَأَنَا وَأَنْتَ مِنْ شَجَرَهٍ واحِدَهٍ»؛(۲)

«ای علی! مردم از اصلها و ریشه های گوناگون و پراکنده اند؛ ولی من و تو از یک ریشه و اصلیم».

۴۵۶ الشِّرْکُ بِهِ شِرْکٌ بِاللَّهِ

هرکه برای او شریک در خلافت قرار دهد، گویا برای خدا شریک قرار داده است.

همچنین مراجعه شود به: إِنْکارُهُ إِنْکارُ اللَّهِ [۲۴۶]

۴۵۷ الشَّکُّ فِیهِ شَکٌّ فِی اللَّهِ

هرکه در مقام و مرتبه او شک و تردید کند، گویا در خدا شک کرده است.

همچنین مراجعه شود به: إِنْکارُهُ إِنْکارُ اللَّهِ [۲۴۶]

۴۵۸ شَمْسُ السَّماءِ السّابِعَهِ

پیامبرصلی الله علیه وآله در فضایل امام علی علیه السلام فرمود:

«عَلِی فِی السَّمآءِ السّابِعَهِ کَالشَّمْسِ بِالنَّهارِ فِی الْأَرْضِ وَفِی السَّمآءِ الدُّنْیا کَالْقَمَرِ بِاللَّیلِ فِی الْأَرْضِ. أَعْطَی اللَّهُ عَلِیاً مِنَ الْفَضْلِ جُزْءاً لَوْ قُسِمَ عَلَی أَهْلِ الْأَرْضِ لَوَسِعَهُمْ وَأَعْطاهُ اللَّهُ مِنَ الْفَهْمِ لَوْ قُسِمَ عَلی أَهْلِ الْأَرْضِ لَوَسِعَهُمْ»؛(۳)

«علی علیه السلام در آسمان هفتم همانند خورشید است در وسط روز، و در آسمان دنیا مانند ماه است در شب تاریک. خداوند آن قدر به علی فضیلت داده که اگر به همه اهل زمین تقسیم کنند به همه خواهد رسید و آن قدر فهم و دانش به وی

داده که اگر به همه اهل زمین بدهند، به همه خواهد رسید».

۴۵۹ الشَّمْسُ الطّالِعَهُ

خورشید تابان و نورافشان.

همچنین مراجعه شود به: أَسْخی مِنَ الْفُراتِ [۱۶۱]

۴۶۰ شَمْعُونُ الْأُمَّهِ

رسول خداصلی الله علیه وآله امیرمؤمنان علیه السلام را به شمعون وصی حضرت عیسی علیه السلام تشبیه کرده و ایشان را شمعون این امّت نامیده است.

همچنین مراجعه شود به: آصِفُ الْأُمَّهِ [۱۲۹]

۴۶۱ الشَّهِيدُ

امام علی علیه السلام اولین و شجاع ترین مبارز صدر اسلام، در کنار پیامبرصلی الله علیه وآله با کافران و مشرکان تا آخرین نفس جهاد نمود. اجر و مزد جهاد نیز، چیزی جز شهادت نیست.

ص:۱۰۵

۱- ۷۱۱. بحارالانوار، ج ۳۵، ص ۳۱۹؛ الصراط المستقیم، ج ۲، ص ۶۱.

۲- ۷۱۲. جامع الاحادیث، ج ۲۳، ص ۳۲۱؛ کنز العمال، ج ۱۱، ص ۶۰۸؛ المستدرک علی الصحیحین، ج ۲، ص ۲۶۳.

۳- ۷۱۳. بحارالانوار، ج ۳۹، ص ۳۸.

پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله در بیانی فرمود:

«فَهُوَ الْکَرِیمُ حَیاً وَالشَّهِیدُ مَیتاً»؛(۱)

«زندگی او با کرامت و بزرگواری و مرگش نیز با شهادت است».

و به آن حضرت، این گونه سلام می دهیم:

«اَلسَّلامُ عَلَیکَ أَیهَا الصِّدِّیقُ الشَّهِیدُ»؛(۲)

«سلام بر تو ای صدیق و شهید».

امام هادی علیه السلام فرمود: نزد قبر امیرالمؤمنین علیه السلام این گونه گواهی دهید:

«فَأَشْهَدُ أَنَّکَ لَقِیتَ اللَّهَ وَأَنْتَ شَهِیدٌ»؛(۳)

«گواهی می دهم که تو خدا را ملاقات نمودی در حالی که شهید شدی».

۴۶۲ شِیعَتُهُ أَوْلِیآءُ اللَّهِ

کسی که شیعیان و پیروان او دوستان خدایند و خدا آنان را دوست دارد.

همچنین مراجعه شود به: أَنْصارُهُ أَنْصارُ اللَّهِ [۲۴۴]

۴۶۳ شِیعَتُهُ شِیعَهُ اللَّهِ

شیعه و پیرو او، شیعه خدا است.

همچنین مراجعه شود به: أَنْصارُهُ أَنْصارُ اللَّهِ [۲۴۴]

۴۶۴ شِیعَتُهُ شِیعَهُ الرَّسُولِ

پیروان او، پیروان رسول خداصلی الله علیه وآله هستند.

همچنین مراجعه شود به: أَعْداؤُهُ أَعْداءُ الرَّسُولِ [۱۷۶]

۴۶۵ شِیعَتُهُ الْفائِزُونَ

رسول خداصلی الله علیه وآله در مورد حضرت و پیروانش چنین فرمود:

«شِیعَهُ عَلِی ـ هُمُ الْفائِزُونَ یوْمَ الْقِیامَهِ»؛(۴)

«شیعیان علی رستگاران روز قیامت هستند».

۴۶۶ شِیعَتُهُ فِی الْجَنَّهِ

رسول خداصلی الله علیه وآله به حضرت علی علیه السلام فرمود:

«یا عَلِی! أَنْتَ وَشِیعَتُکَ فِی الْجَنَّهِ»(۵)؛

«ای علی! تو و پیروانت در بهشت خواهید بود».

۴۶۷ الصّابِرُ

صبر کننده و شکیبا و تحمل کننده.

حضرت در خطبه اش چنین بیان فرمود: صبر کردم درحالی که خار در چشم و استخوان در گلو داشتم، صبر کردم در حالی که میراث خود را بر باد رفته می دیدم، مدت طولانی با چنین وضعی صبر نمودم.

امام هادی علیه السلام در زیارت مخصوصه آن حضرت در روز غدیر می فرماید:

«وَأَنْتَ الصّابِرُ فِی الْبَأْسآءِ وَالضَّرّآءِ وَحِینَ الْبَأْسِ»؛(۶)

«تو صبر کننده در سختی ها و سستی ها هستی و در هر زمان که مشکلی پیش آید».

امام صادق علیه السلام در زیارت آن حضرت فرموده:

«وَجاهَدَ النّاکِثِینَ فِی سَبِیلِکَ، وَالْقاسِطِینَ فِی حُکْمِکَ، وَالْمارِقِینَ عَنْ أَمْرِکَ، صابِراً مُحْتَسِباً»؛(۷)

۱- ۷۱۴. بحارالانوار، ج ۳۹، ص ۳۸.

۲- ۷۱۵. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۳۷.

۳- ۷۱۶. من لایحضره الفقیه، ج ۲، ص ۵۸۶؛ اصول کافی، ج ۴، ص ۵۶۹؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

۴- ۷۱۷. امالی صدوق، مجلس ۲۰، حدیث ۱. مسند احمد، ج ۴، ص ۱۶۵.

۵- ۷۱۸. تاریخ دمشق، ج ۴۲، ص ۳۳۴.

۶- ۷۱۹. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۶۴.

۷- ۷۲۰. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۷۲؛ مفاتیح الجنان، زیارت مخصوصه امیرالمؤمنین در روز غدیر.

«امیرمؤمنان در راه تو با پیمان شکنان جهاد نمود و با قاسطین و با مارقین از امر تو مبارزه نمود، در حالی که صبر و شکیبایی را پیشه خود ساخته بود».

همچنین مراجعه شود به: الدَّیانُ [۳۹۰]

۴۶۸ صاحِبُ الْإِلْهامِ

از جانب خدا به او الهام می شود؛ یعنی به پیامبر وحی و به امیرالمؤمنین علیه السلام الهام می شد.

ابن عباس از قول پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله نقل می کند که حضرت فرمود:

«أَعْطانِی اللَّهُ خَمْساً وَأَعْطی عَلِیاً خَمْساً، أَعْطانِی جَوامِعَ الْکَلِمِ وَأَعْطی عَلِیاً جَوامِعَ الْعِلْمِ، وَجَعَلَنِی نَبِیاً وَجَعَلَهُ وَصِیاً، وَأَعْطانِی الْکَوْثَرَ وَأَعْطاهُ السَّلْسَبِیلَ، وَأَعْطانِی الْوَحْی وَأَعْطاهُ الْإِلْهامَ، وَأَسْری بِی إِلَیهِ وَفَتَحَ لَهُ أَبْوابَ السَّماءِ وَالْحُجُبَ حَتّی نَظَرَ إِلَی وَنَظَرْتُ إِلَیهِ»؛(۱)

«خداوند متعال پنج عطیه به من و پنج عطیه هم به علی علیه السلام داده است؛ به من جوامع الکلم داده و به علی علیه السلام جوامع العلم را. مرا پیامبر نموده و علی علیه السلام را جانشین. به من کوثر را داده و به علی علیه السلام چشمه سلسبیل را. به من وحی می شود و به علی علیه السلام الهام. مرا به نزد خود بالا برد و برای علی علیه السلام نیز درهای آسمان و حجاب ها گشوده شد؛ به گونه ای که هم او مرا می دید و هم من او را می دیدم».

۴۶۹ صاحِبُ التَّأْوِیلِ

تأویل ازجهتی در مقابل تنزیل است؛ مراد از تنزیل این است که قرآن کریم نازل شده و مراد از تأویل آن است که باید طبق آن عمل نمود. و از جهتی تأویل؛ یعنی تفسیر و باطن قرآن.

رسول خداصلی الله علیه وآله بارها به امیرمؤمنان علیه السلام فرمود: من برای تنزیل قرآن جنگیدم و تو برای تأویل آن جنگ خواهی کرد.(۲)

و در زیارت حضرت آمده:

«اَلسَّلامُ عَلی مَنْ عِنْدَهُ تَأْوِیلُ الْمُحْکَمِ وَالْمُتَشابَهِ»؛(۳)

«سلام بر آقایی که تأویل آیات محکم و متشابه قرآن نزد اوست».

۴۷۰ صاحِبُ التّاجِ

رسول خداصلی الله علیه وآله فرمود:

«إِذا كـانَ يوْمُ الْقِيـامَهِ يؤْتی بِـکَ عَلی حِجْلَهٍ مِنْ نُورٍ، عَلی رَأْسِکَ تاجٌ مِنَ النُّورِ، لَهُ أَرْبَعَهُ أَرْکانٍ، عَلی کُلِ رُکْنٍ ثَلاثَهُأَسْطُرٍ: لا إِلَهَ إِلَّااللَّهُ، مُحَمَّدٌرَسُولُ اللَّهِ، عَلِی وَلِی اللَّهِ»؛(۴)

«ای علی! هنگامی که روز قیامت شود تو را با حجله ای از نور می آورند، که بر سر تو نیز تاجی از نور با چهار رکن قرار دارد، بر هر رکن آن سه

---

۱ - ۷۲۱. بحارالانوار، ج ۸، ص ۲۷؛ امالی طوسی، ص ۱۸۸؛ ارشاد القلوب، ج ۲، ص ۲۵۴؛ کشف الیقین، ص ۴۶۲؛ کشف الغمّه، ج ۱، ص ۳۸۰؛ تأویل الایات، ص ۲۷؛ روضهالواعظین ج ۱، ص ۱۰۹؛ بشارهالمصطفی، ص ۴۱؛ الفضائل، ص ۵.

۲- ۷۲۲. بحارالانوار، ج ۲۲، ص ۴۶۵؛ وسائل الشیعه، ج ۲۷، ص ۲۰۴؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۲، ص ۴۴؛ متشابه القرآن، ج ۲، ص ۴۱.

۳- ۷۲۳. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۱؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین علیه السلام.

۴- ۷۲۴. امالی صدوق، ص ۶۷۰؛ مشارق انوار الیقین، ص ۳۳۵.

سطر نوشته شده: لا اله الا اللّه، محمّد رسول اللّه، علی ولی اللّه».

۴۷۱ صاحِبُ الْجِنانِ

صاحب اختیار بهشت؛ دوستانش را به بهشت راه می دهد و دشمنانش را از آن دور می کند.

ابن عباس نقل می کند: پیامبرصلی الله علیه وآله فرمود:

«یـا عَلِی! أَنْتَ صاحِبُ الْجِنانِ وَقَسِیمُ النِّیرانِ، أَلا وَإِنَّ مالِکاً وَرِضْوانَ یأْتِیانِ غَـداً عَنْ أَمْرِ الرَّحْمنِ فَیقُولانِ لِی: یا مُحَمَّدُ! هـذِهِ هِبَهُ اللَّهِ إِلَیک، فَسَلِّمْها إِلی عَلِی ِّبْنِ أَبِی طالِبٍ، فَأَدْفَعُها إِلَیک، مَفاتِیحُ الْجَنَّهِ وَالنّارِ یوْمَئِذٍ بیدِک تَفْعَلُ بِها ما تَشآءُ»؛(۱)

«ای علی! تو صاحب اختیار بهشت و تقسیم کننـده آتش هستی، بـدان که در روز قیامت مالک و رضوان که مأموران بهشت و جهنم هستند از جانب پروردگار پیش من می آیند و می گویند: ای محمّد! این هدیه خدا برای توست، پس آن را به علی بده. من هم آن را به تو می دهم، کلیدهای بهشت و جهنم در آن روز به دست توست، هر چه بخواهی خواهی کرد».

۴۷۲ صاحِبُ الْجَوازِ

برگه عبور و مجوّز افراد را صادر می کند.

پیامبر خاتم صلی الله علیه وآله فرمود:

«إِذا کانَ یوْمَ الْقِیامَهِ وَنَصَبَ الصِّراطَ عَلی جَهَنَّمَ، لَمْ یجُزْ عَلَیهِ إِلّا مَعَهُ جَوْازٌ فِیهِ وِلایهُ عَلِی ِّبْنِ أَبِی طالِبٍ»؛(۲)

«آن گاه که روز قیامت فرا برسـد و پل صـراط را بر روی جهنم نصب کنند، هیچ کسـی نمی تواند از آن عبور کند؛ مگر اینکه جواز عبور داشته باشد و آن جواز ولایت علی بن ابی طالب است ...».

۴۷۳ صاحِبُ جَوامِعِ الْعِلْمِ

همچنین مراجعه شود به: صاحِبُ الْإِلْهامِ [۴۶۸]

۴۷۴ صاحِبُ الْحَق ِّ

همچنین مراجعه شود به: الْحَقُّ عَلی لِسانِهِ [۳۴۲]

۴۷۵ صاحِبُ الْحَوْضِ

بر سر حوض (کوثر) می ایستد، دوستانش را سیراب و دشمنانش را از آن دور می کند.

رسول خداصلی الله علیه وآله خطاب به امام علی علیه السلام فرمود:

«یا عَلِی! أَنْتَ صاحِبُ الْحَوْضِ لا یمْلِکَهُ غَیرُکَ»؛(۳)

«ای علی! تو صاحب حوض کوثر هستی که غیر از تو مالک آن نخواهد شد».

همچنین مراجعه شود به: صاحِبُ الْأَعْرافِ [۶۲]

در زیارت آن حضرت سلام می دهیم:

«اَلسَّلامُ عَلی صاحِبِ الْحَوْضِ وَحامِلِ اللِّوآءِ»؛(۴)

«سلام بر صاحب حوض کوثر و حمل کننده لوای رسول خداصلی الله علیه وآله».

۴۷۶ صاحِبُ الدَّرَجَهِ

پیامبر خداصلی الله علیه وآله خطاب به امام علی علیه السلام فرمود:

«یا أَبَاالْحَسَنِ! أَنْتَ عُضْوٌ مِنْ أَعْضائِی تَنْزِلُ حَیثُ

۱- ۷۲۵. بحارالانوار، ج ۲۷، ص ۳۱۳؛ امالی طوسی، ص ۳۶۸؛ مشارق انوار الیقین، ص ۳۳۷.

۲- ۷۲۶. امالی طوسی، ص ۲۹۱؛ مشارق انوار الیقین، ص ۳۴۶.

۳- ۷۲۷. الخصال صدوق، ج ۲، ص ۵۷۵. المعجم الاوسط، ج ۱، ص ۶۷.

۴- ۷۲۸. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۷۳؛ اقبال الاعمال، ص ۶۰۸؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

نَزَلْتُ، وَإِنَّ لَکَ فِی الْجَنَّهِ دَرَجَهً، وَهِی دَرَجَهُ الْوَسِیلَهِ، فَطُوبی لَکَ وَلِشِیعَتِکَ مِنْ بَعْدِکَ»؛(۱)

«ای علی! تو عضوی از اعضـای من هستی، هرجـا فرود آیم تو هم فرود آیی، و همانـا برای تو در بهشت درجه ای است که آن درجه «وسیله» است. پس خوشا به حال تو و شیعیان پس از تو».

۴۷۷ صاحِبُ الرّایهِ

پرچم اسلام و یا پرچم مخصوص پیامبرصلی الله علیه وآله به دست اوست.(۲)

همچنین مراجعه شود به: أَمِینُ الْمَفاتِیحِ [۲۳۹]

۴۷۸ صاحِبُ الرَّسُولِ

همراه و صحابی رسول خدا؛ آن هم صحابی مخصوص که پیامبر خداصلی الله علیه وآله فرمود:

«عَلِی أَخِی وَصاحِبِی وَابْنُ عَمّی»؛(۳)

«علی برادر و همراه و پسرعموی من است».

و در جای دیگر فرمود:

«یا عَلِی! أَنْتَ صاحِبِی عَلَی الْحَوْضِ غَداً وَأَنْتَ صاحِبِی فِی الْمَقامِ الْمَحْمُودِ»؛(۴)

«ای علی! تو در فردای قیامت برسر حوض کوثر همراه من هستی و در مقام محمود نیز همراه من می باشی».

۴۷۹ صاحِبُ السَّلْسَبِیلِ

صاحب اختیار چشمه سلسبیل.

همچنین مراجعه شود به: صاحِبُ الْإِلْهامِ [۴۶۸]

۴۸۰ صاحِبُ السَّنامِ

سنام هم اسم کوهی است و هم به معنای قسمت بلند هر چیزی است و علی علیه السلام صاحب مقام بلند و رفیع است.

رسول خداصلی الله علیه وآله به امیرمؤمنان علیه السلام فرمود:

«عَلِی دَیانُ هذِهِ الْأُمَّهِ وَالشّاهِدُ عَلَیها وَالْمُتَوَلِّی لِحِسابِها، وَهُوَ صاحِبُ السَّنامِ الْأَعْظَمِ»؛(۵)

«علی علیه السلام قاضی و حاکم این امت و گواه بر آنان است، او حسابرس اعمال آنان و صاحب مقام بلند و باعظمت است».

۴۸۱ صاحِبُ الْعَصا

دارنده عصای مخصوص بهشتی؛ چنان که ابوسعید از پیامبرصلی الله علیه وآله نقل می کند که فرمود:

«یا عَلِی! مَعَکَ یوْمُ الْقِیامَهِ عَصاً مِنْ عَصَی الْجَنَّهِ تَذُودُ بِهَا الْمُنافِقِینَ عَنْ حَوْضِی»؛(۶)

«ای علی! روزقیامت یک عصای بهشتی همراه توست که منافقان را ازکنار حوضم دورمی کنی».

امام صادق علیه السلام از امیرمؤمنان علیه السلام نقل می کند که آن حضرت فرمود:

«أَنَا قَسِیمُ اللَّهِ بَینَ الْجَنَّهِ وَالنّارِ وَأَنَا الْفارُوقُ الْأَکْبَرُ وَأَنَا صاحِبُ الْعَصا وَالْمِیسَمِ»؛(۷)

ص:۱۰۹

۱- ۷۲۹. بحارالانوار، ج ۲۲، ص ۱۱۰؛ الطرائف، ج ۱، ص ۱۱۷؛ ارشاد القلوب، ج ۲، ص ۴۲۳؛ مائه منقبه، ص ۸۶؛ نهج الحق، ص ۲۲۷؛ الفضائل، ص ۱۴۶.

۲- ۷۳۰. مورد معروف آن، روز فتح خیبر است؛ صحیح بخاری، ج ۱۳، ص ۱۱۰؛ السنن الکبری، ج ۵، ص ۴۲؛ سنن نسائی، ج ۵، ۴۶؛ جامع الاحادیث، ج ۳۲، ص ۲۰۸.

۳- ۷۳۱. بحارالانوار، ج ۳۸، ص ۱۲.

۴- ۷۳۲. بحارالانوار، ج ۳۹، ص ۹۳؛ بشاره المصطفی، ص ۵۵؛ امالی صدوق، ص ۳۲۰.

۵- ۷۳۳. بحارالانوار ج ۴۰، ص ۹۵؛ کتاب سلیم بن قیس ص ۸۵۸.

۶- ۷۳۴. بحارالانوار ج ۴۰،ص ۷۹.المعجم الصغیرج ۲،ص ۱۹۳.

۷- ۷۳۵. اصول کافی، ج ۱، ص ۲۸۰؛ تأویل الآیات، ص ۳۰۷؛ علل الشرایع، ج ۱، ص ۱۶۴.

«منم تقسیم کننده بهشت و جهنم، از جانب خدا، منم فاروق اکبر و نیز من هستم صاحب عصا و علامت گذارنده».

۴۸۲ صاحِبُ الْکُرسِیّ

رسول خداصلی الله علیه وآله به امام علیه السلام فرمود:

«تُعْطی مَفاتِیحُ الْجَنَّهِ ثُمَّ یوضَعُ لَکَ کُرْسِی یعْرَفُ بِکُرْسِیّ الْکَرامَهِ فَتَقْعُدُ عَلَیهِ»؛(۱)

«روز قیامت، کلیدهای بهشت را به تو می دهند، سپس برایت کرسی نصب می نمایند که به کرسی کرامت معروف است، پس تو بر آن می نشینی».

۴۸۳ صاحِبُ الْکَنْزِ

رسول خداصلی الله علیه وآله به امیرمؤمنان علیه السلام فرمود:

«یا عَلِی! لَکَ کَنْزٌ فِی الْجَنَّهِ وَأَنْتَ ذُوقَرْنَیها»؛(۲)

«ای علی! برای تو در بهشت گنجی است و تو حافظ و صاحب هر دو طرف آن هستی».

۴۸۴ صاحِبُ الْکَوْثَرِ

صاحب اختیار حوض کوثر رسول خداصلی الله علیه وآله.

همچنین مراجعه شود به: صاحِبُ الْإِلْهامِ [۴۶۸]

۴۸۵ صاحِبُ اللِّواءِ

جابر انصاری می گوید: در محضر رسول خداصلی الله علیه وآله صحبت از بهشت به میان آمد، حضرت فرمود: اولین کسی که وارد بهشت می شود، علی علیه السلام است.

ابودجانه انصاری گفت: مگر شما نفرمودید بهشت بر همه حرام است تا اینکه شما داخل شوید؟ فرمود: آری؛ ولی علی صاحب لواء و پرچم است و صاحب لواء نیز جلوتر حرکت می کند؛ پس به آن حضرت سلام می شود:

«اَلسَّلامُ عَلَیکَ یا صاحِبَ اللِّواءِ»؛(۳)

«سلام بر تو ای صاحب لواء».

۴۸۶ صاحِبُ لِواءِ الْحَمْدِ

پرچم حمـد را مقابل رسول خداصـلی الله علیه وآله بلنـد می کنـد. این مقامی است که رسول خداصـلی الله علیه وآله در مورد امیرمؤمنان علیه السلام فرمود:

«یا عَلِی! أَنْتَ صاحِبُ لِواءِ الْحَمْدِ فِی الْآخِرَه»؛(۴)

«ای علی! تو پرچمدار حمد در آخرت هستی».

و امام صادق علیه السلام درزیارت آن حضرت فرمود:

«اَلسَّلامُ عَلَیکَ یا وارِثَ عِلْمِ النَّبِیینَ، وَمُسْتَوْدَعَ عِلْمِ الْأَوَّلِینَ وَالْآخِرِینَ، وَصاحِبَ لِواءِ الْحَمْدِ»؛(۵)

«سـلام بر تو ای وارث علم پیـامبران الهی و محـل ودیعه و امـانت علم و اسـرار اولین و آخرین و صاحب پرچم حمـد (شـفاعت بزرگ رسول خدا)».

۴۸۷ صاحِبُ لِواءِ الرَّسُولِ

رسول خداصلی الله علیه وآله به امیرالمؤمنین علیه السلام فرمود:

«یا عَلِی! أَنْتَ صاحِبُ لِوائِی فِی الْآخِرَهِ کَما أَنْتَ صاحِبُ لِوائِی فِی الدُّنْیا، لَقَدْ سَعَدَ مَنْ تَوَلّاکَ وَشَقِی مَنْ عاداکَ»؛(۶)

۱- ۷۳۶. امالی صدوق، مجلس ۹۵، حدیث ۱۰.

۲- ۷۳۷. بحارالانوار ج ۳۹، ص ۲۰۶. مسندأحمد، ج ۳، ص ۳۰۸؛ المستدرک علی الصحیحین، ج ۳، ص ۱۳۳؛ کنز العمال، ج ۱۱، ص ۶۲۷؛ اتحاف الخیره، ج ۷، ص ۱۸۷.

۳- ۷۳۸. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۲۳؛ و ج ۸، ص ۵.

۴- ۷۳۹. بحارالانوار، ج ۳۱، ص ۴۳۵؛ الخصال صدوق، ج ۲، ص ۵۷۲. الریاض النضره، ج ۱، ص ۲۶۹.

۵- ۷۴۰. اقبال الاعمال، ص ۶۰۸؛ مفاتیح الجنان،زیارت حضرت در روز میلاد پیامبر.

۶- ۷۴۱. بحارالانوار، ج ۳۹، ص ۹۳؛ خصال، ج ۲، ص ۴۲۹؛ امالی صدوق، ص ۳۳۱.

«ای علی! تو پرچمدار من در قیامت هستی؛ همان طور که در دنیا نیز پرچمدار من هستی. هرکه ولایت تو را پذیرفت، سعادتمند شد و هرکه با تو دشمنی کرد، شقی و بدبخت شد».

خود حضرت نیز فرموده است:

«أَنَا صاحِبُ لِواءِ رَسُولِ اللَّهِ فِی الدُّنْیا وَالْآخِرَهِ»؛(۱)

«من پرچمدار رسول خدایم در دنیا و آخرت».

۴۸۸ صاحِبُ الْمَفاتِیحِ

کلیددار خزانه رحمت الهی.

از رسول خداصلی الله علیه وآله نقل شده فرمود:

«وَبِیدِ عَلِی ٍ مَفاتِیحُ خَزائِنِ رَحْمَهِ رَبِّی»؛(۲)

«کلید خزینه های رحمت پروردگارم به دست علی بن ابی طالب است».

همچنین مراجعه شود به: صاحِبُ الْجِنانِ [۴۷۱]

۴۸۹ صاحِبُ مَفاتِیحِ الْجَنَّهِ

کسی که کلیدهای بهشت در اختیار اوست.

همچنین مراجعه شود به: صاحِبُ الْکُرْسِی [۴۸۲]

۴۹۰ صاحِبُ ناقَهِ الْجَنَّهِ

ناقه الجنّه؛ شتر بهشتی که امام علی علیه السلام بر آن سوار می شود و لوای حمد را به دست می گیرد و ندا می دهد: لا إله إلّا اللَّه، محمّد رسول اللَّه، و همه تحت لوای او به سوی بهشت می روند.(۳)

از رسول خداصلی الله علیه وآله نقل شده که فرمود:

«أَمّا عَلِی فَعَلی ناقَهٍ مِنْ نُوقِ الْجَنَّهِ، زِمامُها مِنْ یاقُوتٍ»؛(۴)

«امّا علی علیه السلام بر شتری از شترهای بهشت سوار می شود که زمام آن از یاقوت است».

۴۹۱ صاحِبُ النُّورِ

صاحب نور.

پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله فرمود:

«لِعَلِی ّ نُورانِ: نُورٌ فِی السَّماءِ وَنُورٌ فِی الْأَرْضِ، فَمَنْ تَمَسَّکَ بِنُورٍ مِنْهُما دَخَلَ الْجَنَّه وَمَنْ أَخْطَأَهُما دَخَلَ النّارَ وَما بَعَثَ اللَّهُ وَلِیاً إِلّا وَقَدْ دَعاهُ إِلی وِلایهِ عَلِی ّ طائِعاً أَوْ کارِهاً»؛(۵)

«برای علی علیه السلام دو نور است: یکی در آسمان و یکی در زمین؛ هر که به یکی از آن دو متمسک شود داخل بهشت خواهد شد و هرکه به خطا رود داخل آتش می شود. خداوند هیچ ولیی را مبعوث نکرده؛ مگر اینکه او را به ولایت علی فراخوانده؛ چه خوش داشته باشد یا نداشته باشد».

۴۹۲ الصِّدّیقُ

تصدیق کننده و بسیار راست گو.

رسول خداصلی الله علیه وآله فرمود:

«الصِّدّیقُونَ ثَلاثَهٌ: حِزْقِیلُ مُؤْمِنُ آلِ فِرْعَوْنَ، وَحَبِیبُ نَجّارٍ صاحِبُ آلِ یس، وَعَلِی بْنُ أَبِی طالِبٍ»؛(۶)

«صدّیقان سه نفرند: حزقیل مؤمن آل فرعون، حبیب نجّار همنشین آل یس، و علی بن ابی طالب».

۱- ۷۴۲. بحارالانوار، ج ۳۵، ص ۴۶؛ بشاره المصطفی، ص ۱۳؛ معانی الاخبار، ص ۵۸.

۲- ۷۴۳. بحارالانوار، ج ۴۰، ص ۸۰.

۳- ۷۴۴. مناقب آل ابی طالب ج ۳، ص ۲۲۹؛ کفایهالاثر ص ۱۰۰.

۴- ۷۴۵. القصص الجزائری، ص ۹۲؛ بحارالانوار، ج ۷، ص ۲۲۱. جامع الاحادیث، ج ۳۱، ص ۱۶۰.

۵- ۷۴۶. تأویل الایات، ص ۶۴۳؛ مشارق انوار الیقین ، ص ۱۰۱.

۶- ۷۴۷. کنز العمال، ج ۱۱، ص ۶۰۱.

امام صادق علیه السلام نیز در زیارتش خطاب به آن حضرت فرمود:

«اَلسَّلامُ عَلَیکَ أَیهَا الصِّدِّیقُ الرَّشِیدُ»؛(۱)

«سلام بر تو ای صدیق رشید (راست گو و هدایت یافته)».

در زیارت دیگر آمده است:

«وَالشّاهِدِینَ عَلی أَنَّکَ صادِقٌ أَمِینٌ صِدِّیقٌ»؛(۲)

«همه گواهی می دهند که تو صادق و امین راست گو هستی».

۴۹۳ الصِّدّیقُ الْأَکْبَرُ

رسول خداصلی الله علیه وآله در خطاب به علی علیه السلام فرمود:

«أَنْتَ أَوَّلُ مَنْ یصافِحُنِی یوْمَ الْقِیامَهِ وَأَنْتَ الصِّدّیقُ الْأَکْبَرُ»؛(۳)

«تو اولین کسی هستی که در روز قیامت با من مصافحه می کند و تو صدیق اکبر هستی».

مولا علی علیه السلام در معرفی خود فرموده است:

«أَنَا أَخُو رَسُولِ اللَّهِ صلی الله علیه وآله وَخازِنُ عِلْمِهِ، أَنَا الصِّدّیقُ الْأَکْبَرُ وَلا یقُولُها غَیرِی إِلّا مُفْتَرٍ کَذّابٍ»؛(۴)

«من برادر رسول خداصلی الله علیه وآله و خزینه دار علم او و صدیق اکبر هستم و این را غیر از من کسی نمی گوید مگر دروغ گوی افترازننده».

در فرازی از زیارت امیرمؤمنان علیه السلام آمده:

«اَللَّهُمَّ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَصَلِّ عَلی أَمِیرِ الْمُؤْمِنِینَ عَبْدِکَ الْمُرْتَضی .. وَصِدِّیقِکَ الْأَکْبرِ»؛(۵)

«خدایا درود فرست بر محمّد و آل محمّد و نیز درود فرست بر امیرمؤمنان که بنده پسندیده توست... و او که صدیق اکبر است».

۴۹۴ الصِّراطُ صِراطُهُ

راه او همان راه و صراط الهی است.

حضرت فرموده است:

«یا عَلِی! الصِّراطُ صِراطُکَ وَالْمَوْقِفُ مَوْقِفُکَ»؛(۶)

«ای علی! راه، راه توست و جایگاه نیز جایگاه و مقام تو می باشد».

۴۹۵ صَعِدَ عَلی مِنْکَبِ النَّبِی

تنها کسی که بر شانه های پیامبرصلی الله علیه وآله بالا رفت، هنگام شکستن بت های کعبه در فتح مکّه، پیامبرصلی الله علیه وآله به علی علیه السلام فرمود:

«اصْعَدْ عَلی مِنْکَبی...»؛(۷)

«از شانه هایم بالا برو و بت ها را به زیر انداز».

۴۹۶ صَفْوَةُ اللَّهِ

صاف و گزینش شده؛ یعنی امام علی علیه السلام گزینش شده خدای تعالی است.

امیرمؤمنان علیه السلام صفوه اللَّه است، که پیامبرصلی الله علیه وآله در این باره فرموده است:

۱- ۷۴۸. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۲۷۹؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

۲- ۷۴۹. من لایحضره الفقیه، ج ۲، ص ۵۸۹؛ المزار، ص ۷۸؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

۳- ۷۵۰. الیقین، ص ۵۱۶؛ بشاره المصطفی، ص ۱۰۳. تاریخ دمشق، ج ۱، ص ۸۸۴؛ جامع الاحادیث، ج ۹، ص ۳۸۴.

۴- ۷۵۱. بحارالانوار، ج ۲۶، ص ۲۶۰؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۳، ص ۱۰۴؛ کشف الیقین، ص ۱۶۷؛ اعلام الوری، ص ۱۸۳.

۵- ۷۵۲. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۷؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

۶- ۷۵۳. المناقب المرتضویه، ص ۱۳۳.

۷- ۷۵۴. جامع الاحادیث، ج ۳۰، ص ۱۷۴؛ مسند أحمد، ج ۲، ص ۱۱۵؛ سنن نسائی، ج ۵، ص ۱۴۲.

«زَوَّجْتُ فاطِمَهَ أَمَتِی مِنْ عَلِی ٍّ صَفْوَتِی، اِشْهَدُوا مَلائِکَتِی»؛(۱)

«فاطمه را تزویج نمودم به علی که انتخاب شده من است، پس ای فرشتگانِ من! شما شاهد باشید».

امام صادق علیه السلام درزیارت حضرت می فرماید:

«اَلسَّلامُ عَلَیکَ یا أَمِیرَ الْمُؤْمِنِینَ، اَلسَّلامُ عَلَیکَ یا حَبِیبَ اللَّهِ، اَلسَّلامُ عَلَیکَ یا صَفْوَهَ اللَّهِ»؛(۲)

«سلام بر تو ای امیرمؤمنان، سلام بر تو ای محبوب خدا، سلام بر تو ای گزینش شده خدا».

۴۹۷ صَفِی اللَّهِ

صفی؛ صافی و خالصی هر چیزی است، و صفی اللَّه؛ خالص شده خدا.

رسول خداصلی الله علیه وآله درباره امیرمؤمنان علیه السلام فرموده:

«عَلِی بْنُ أَبِی طالِبٍ خَلِیفَهُ اللَّهِ وَخَلِیفَتِی وَصَفِی اللَّهِ وَصَفِیی»؛(۳)

«علی علیه السلام جانشین خدا و من است، او صفی خدا و من است».

۴۹۸ صَفِی الرَّسُولِ

خالص و خلاصه پیامبر. رسول خداصلی الله علیه وآله درباره امیرمؤمنان علی علیه السلام فرموده است:

«هذا أَخِی وَوَلِیی وَناصِرِی وَصَفِیی»؛(۴)

«این علی برادر و ولی و یاور و صفی من است».

خود آن حضرت نیز فرموده است:

«أَنَا صَفِی رَسُولِ اللَّهِ وَصاحِبُهُ»؛(۵)

«من صفی پیامبر و مصاحب و همراه او هستم».

همچنین مراجعه شود به: أَمْرُهُ أَمْرُ الرَّسُولِ [۲۲۶]

همچنین مراجعه شود به: ذُخْرُ الرَّسُولِ [۳۹۸]

همچنین مراجعه شود به: صَفِی اللَّهِ [۴۹۷]

۴۹۹ صَمْصامُ الرَّسُولِ

صمصام شمشیری است بسیار قاطع.

از پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله سؤال شد: زاهدترین مردم کیست؟ فرمود:

«عَلِی وَصِیی وَابْنُ عَمّی وَأَخِی وَحَیدَرِی وَکَرّارِی وَصَمْصامِی وَأَسَدِی وَأَسَدُ اللّهِ»؛(۶)

«علی زاهدترین مردم است، او که جانشین من، و پسر عمویم، و برادرم و شیر جنگجوی من و شمشیر قدرت من و شیر خداست».

۵۰۰ صِهْرُ النَّبِی

داماد رسول خداصلی الله علیه وآله. پیامبرصلی الله علیه وآله فرمود:

«هذا أَخِی وَابْنُ عَمّی وَصِهْرِی وَأَبُو وُلْدِی. اَللّهُمَّ کُبَّ مَنْ عاداهُ فِی النّارِ»؛(۷)

«این آقا، برادر و پسرعمویم و نیز داماد و پدر فرزندانم است. پروردگارا! هرکس را که با او دشمنی می کند، او را بر آتش افکن».

۵۰۱ ضَرَبَ رُؤُوسَ الْمُشْرِکِینَ

سر و گردن سرکردگان شرک را زد.

همچنین مراجعه شود به: الْحِجابُ وَ السِّتْرُ [۳۲۸]

۱- ۷۵۵. مناقب آل ابی طالب، ج ۳، ص ۳۴۸.

۲- ۷۵۶. من لایحضره الفقیه، ج ۲، ص ۵۸۹؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

۳- ۷۵۷. بحارالانوار، ج ۲۶، ص ۲۶۳.

۴- ۷۵۸. بحارالانوار ج ۳۵، ص ۱۰. اتحاف الخیره ج ۵،ص ۳۷۰؛ سنن نسائی ج ۵،ص ۱۲۸؛جامع الاحادیث ج ۳۰،ص ۲۹۰.

۵- ۷۵۹. بحارالانوار، ج ۳۹، ص ۳۳۵؛ امالی صدوق، ص ۳۸.

۶- ۷۶۰. بحارالانوار، ج ۳۹، ص ۷۳؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۳، ص ۲۵۹.

۷- ۷۶۱. کنز العمال، ج ۱۱، ص ۶۰۹.

۵۰۲ طاعَتُهُ طاعَهُ الرَّسُولِ

ابوذر می گوید: روزی محضر رسول خداصلی الله علیه وآله بودیم که علی بن ابی طالب علیه السلام وارد شد. پیامبر با اشاره به وی فرمود:

«هذا إِمامُکُمْ مِنْ بَعْدِی، طاعَتُهُ طاعَتِی، وَمَعْصِیَتُهُ مَعْصِیتِی، وَطاعَتِی طاعَهُ اللَّهِ وَمَعْصِیتِی مَعْصِیهُ اللَّهِ»؛(۱)

«این علی پیشوای شما بعد از من است، اطاعت از او اطاعت از من است و نافرمانی از او نافرمانی از من است، و اطاعت و نافرمانی از من، اطاعت و نافرمانی از خداست».

۵۰۳ طاعَتُهُ مَقْرُونَهٌ بِطاعَهِ اللَّهِ

پیامبر اعظم صلی الله علیه وآله فرموده است:

«إِنَّ عَلِیاً خَلِیفَهُ اللَّهِ وَحُجَّهُ اللَّهِ وَإِنَّهُ إِمامُ الْمُسْلِمِینَ، طاعَتُهُ مَقْرُونَهٌ بِطاعَهِاللَّهِ وَمَعْصِیتُهُ مَقْرُونَهٌ بِمَعْصِیهِاللَّهِ»؛(۲)

«همانا علی خلیفه و حجّت خدا و امام مسلمانان است، اطاعت از او همراه با اطاعت خدا و نافرمانی از او مقرون به معصیت خدا است».

۵۰۴ طالُوتُ الْأُمَّهِ

طالوت یکی از نوادگان بنیامین است، داستان وی در چند آیه قرآن آمده که شجاع ترین، عالم ترین و زیباترین بنی اسرائیل بوده است.(۳)

امام علی علیه السلام به منزله طالوت این امّت است، چنان که رسول خداصلی الله علیه وآله فرموده است.

همچنین مراجعه شود به: آصِفُ الْأُمَّهِ [۱۲۹]

۵۰۵ الطّاهِرُ

پاک و طیب، چنان که خداوند متعال در آیه تطهیر(۴) به آن گواهی داده است.

همچنین مراجعه شود به: الدَّیانُ [۳۹۰]

۵۰۶ الطَّرِیقُ إِلَی اللَّهِ

راهی که مقصد و منتهای آن، رسیدن به خدا می باشد. این لقبی است که رسول خداصلی الله علیه وآله به امیرمؤمنان داده است:

«يا عَلِى! أَنْتَ حُجَّهُ اللَّهِ وَأَنْتَ بابُ اللَّهِ وَأَنْتَ الطَّرِيقُ إِلَى اللَّهِ»؛(۵)

«ای علی! تو حجت و باب خدایی، و تو راه رسیدن به خدایی».

۵۰۷ الطَّرِيقُ الْواضِحُ

راه آشکار هدایت الهی.

رسول خداصلی الله علیه وآله خطاب به امیرمؤمنان علیه السلام فرموده است:

«أَنْتَ الطَّرِيقُ الْواضِحُ وَأَنْتَ الصِّراطُ الْمُسْتَقِيمُ»؛(۶)

«ای علی! تو راه آشکار هدایت الهی و صراط مستقیم خدا می باشی».

۵۰۸ طَرِيقُ الْهُدی

راه هدایت به سوی خدا است.

همچنین مراجعه شود به: إمامُ التُّقی [۲۱۴]

۵۰۹ طُوبی لِمُحِبِّهِ

خوشا به حال دوستداران علی علیه السلام. عمّار نقل می کند: پیامبرصلی الله علیه وآله به امام علی علیه السلام فرمود:

ص:۱۱۴

۱- ۷۶۲. امالی صدوق، مجلس ۸۰، حدیث ۷.

۲- ۷۶۳. امالی صدوق، مجلس ۲۷، حدیث ۸.

۳- ۷۶۴. بحارالانوار، ج ۱۳، ص ۴۳۷.

۴- ۷۶۵. سوره احزاب، آیه ۳۳؛ «إِنَّما يرِيدُ اللَّهُ لِيذْهِبَ عَنْكُمُ الرِّجْسَ أَهْلَ الْبَيتِ وَيطَهِّرَكُمْ تَطْهِيراً».

۵- ۷۶۶. بحارالانوار، ج ۳۶، ص ۴؛ عیون اخبارالرضا ج ۲، ص ۶.

۶- ۷۶۷. امالی صدوق، ص ۳۰۶؛ بشاره المصطفی، ص ۵۴.

«یا عَلِی! طُوبی لِمَنْ أَحَبَّکَ وَصَدَّقَ فِیکَ، وَوَیلٌ لِمَنْ أَبْغَضَکَ وَکَذَّبَ فِیکَ»؛(۱)

«ای علی! خوشا به حال آنکه تو را دوست دارد و تو را تصدیق نماید، و وای بر کسی که با تو دشمنی کند و تو را تکذیب نماید».

۵۱۰ الطَّیبُ

پاک و طاهر.

همچنین مراجعه شود به: الدَّیانُ [۳۹۰]

۵۱۱ ظاهِرَهُ الرَّسُولِ

پشتیبان رسول خداصلی الله علیه وآله.

همچنین مراجعه شود به: جُنَّهُ الرَّسُولِ [۳۰۴]

۵۱۲ ظَهْرُ الرَّسُولِ

پشتیبان رسول خداصلی الله علیه وآله.

علی بن ابی طالب علیه السلام، حامی و پشتیبان پیامبرصلی الله علیه وآله بود. در کلام رسول خداصلی الله علیه وآله آمده که درباره امام علی علیه السلام فرمود:

«هذا أَخِی وَوَلِیی وَناصِری وَصَفَیی وَذُخْرِی وَکَهْفِی وَظَهْرِی وَظَهِیرِی»؛(۲)

«این علی برادر، ولی و یاور من است، او صفی و گنجینه و پناه و پشتیبان من است».

۵۱۳ ظَهِیرُ الرَّسُولِ

ظهیر؛ شخص قوی و نیرومند که در خط مقدم دفاع می باشد.

«عَلِی ظَهِیرُ الرَّسُولِ»؛

«علی علیه السلام پشتیبان رسول خداصلی الله علیه وآله است».

همچنین مراجعه شود به: ظَهْرُ الرَّسُولِ [۵۱۲]

۵۱۴ عالِمُ الْأُمَّهِ

عالم و دانشمند امّت پیامبرصلی الله علیه وآله.

سلمان فارسی از رسول خداصلی الله علیه وآله نقل می کند که آن حضرت فرمود:

«عَلَیکُمْ بِعَلِی ِبْنِ أَبی طالِبٍ؛ فَإِنَّهُ مَوْلاکُمْ فَأَحِبُّوهُ، وَکَبیرُهُمْ فَاتَّبِعُوهُ، وَعالِمُکُمْ فَأَکْرِمُوهُ، وَقائِدُکُمْ إِلَی الْجَنَّهِ فَعَزِّرُوهُ»؛(۳)

«بر شما باد به پیروی از علی بن ابی طالب؛ زیرا او مولای شما است، پس باید او را دوست بدارید. و بزرگ شما است، پس از او پیروی کنید. و عالم و دانشمند شما است، پس او را احترام و تکریم نمایید، و رهبر و پیشوای شما به سوی بهشت است، پس او را بزرگ شمارید».

۵۱۵ اَلْعالِمُ الصَّبُورُ

دانشمند بردبار.

همچنین مراجعه شود به: اَلْبَطَلُ الْجَسُورُ [۲۸۱]

۵۱۶ اَلْعامِلُ بِما یرضَی اللّهُ

علی علیه السلام به کارهایی می پردازد که موجب رضایت و خشنودی خدای تعالی است. رسول خداصلی الله علیه وآله چنین گواهی داد:

«وَالدّاعِی إِلَیهِ وَالْعامِلُ بِما یرْضاهُ وَالْمُحارِبُ لِأَعْدائِهِ وَالْمُوالِی عَلی طاعَتِهِ وَالنّاهِی عَنْ مَعْصِیتِهِ»؛(۴)

«مردم را به کتاب خدا دعوت می کند، کارهایی می کند که موجب رضایت خدا باشد، با دشمنان

۱- ۷۶۸. المستدرک علی الصحیحین، ج ۳، ص ۱۴۵.

۲- ۷۶۹. بحارالانوار، ج ۳۵، ص ۹.

۳- ۷۷۰. بحارالانوار، ج ۲۷، ص ۱۱۲؛ مائه منقبه، ص ۶۳؛ کنز الفوائد، ج ۲، ص ۵۶.

۴- ۷۷۱. بحارالانوار، ج ۳۷، ص ۲۰۸؛ العدد القویه، ص ۱۷۳؛ الاحتجاج، ج ۱، ص ۶۱.

خدا در پیکار است، در فرمان برداری از خدا سخت کوش، و مردم را از معصیت باز می دارد».

۵۱۷ عَبْدُ عَلّامِ الْغُیوبِ

علی علیه السلام بنده آن خدایی است که به همه غیب ها آگاهی دارد.

همچنین مراجعه شود به: اَلْبَطَلُ الْجَسُورُ [۲۸۱]

۵۱۸ الْعَبْقَرِی

شخص والا و برتر و کامل از هر جهت.

ابن عباس نقل کرده: به همراه عدّه ای از اصحاب، محضر رسول خداصلی الله علیه وآله بودیم که امیرمؤمنان علیه السلام وارد شد، پیامبرصلی الله علیه وآله فرمود:

«یا عَلِی! أَنْتَ (إِنَّکَ) عَبْقَرِیهُمْ»؛(۱)

«ای علی! تو عبقری (گل سرسبد) اینان هستی».

۵۱۹ عَدُوُّهُ عَدُوُّ اللَّهِ

رسول خداصلی الله علیه وآله فرمود:

«وَلِی عَلِی ٍ وَلِی اللَّهِ وَعَدُوُّ عَلِی ٍ عَدُوُّ اللَّهِ»؛(۲)

«دوست علی علیه السلام دوست خدا و دشمن علی علیه السلام دشمن خدا است».

۵۲۰ عَدُوُّهُ عَدُوُّ الرَّسُولِ

علی علیه السلام نفس و جان پیامبرصلی الله علیه وآله و جانشین به حقّ اوست، در جای وی قرار گرفته؛ هرکه با او دشمنی کند، گویا با رسول خداصلی الله علیه وآله دشمنی کرده.

همچنین مراجعه شود به: أَمْرُهُ أَمْرُ الرَّسُولِ [۲۲۶]

۵۲۱ عَدُوُّهُ مُسْتَحِقُّ النّارِ

رسول خداصلی الله علیه وآله فرمود:

«اِسْتَوْجَبَ الْجَنَّهَ مَنْ تَوَلّاکَ، وَاسْتَحَقَّ النّارَ مَنْ عاداکَ یا عَلِی»؛(۳)

«ای علی! هرکه ولایت تو را بپذیرد، بهشت بر او واجب می گردد و هرکه با تو دشمنی کند، مستحقّ آتش است».

۵۲۲ عَضُدُ الرَّسُولِ

یار و یاور و بازوی توانای رسول خداصلی الله علیه وآله.

پیامبرصلی الله علیه وآله مانند حضرت موسی علیه السلام از خدا خواسته بود کسی را برای او کمک قرار دهد و خداوند علی علیه السلام را کمک کار او قرار داد.(۴)

رسول خداصلی الله علیه وآله در حدیثی به ابوذر فرمود:

«یا أباذَر! عَلِی أَخِی وَصِهْرِی وَعَضُدِی»؛(۵)

«ای ابوذر! علی برادر و داماد و کمک من است».

۵۲۳ عُضْوُ الرَّسُولِ

علی علیه السلام عضوی از اعضای رسول خدا است.

همچنین مراجعه شود به: صاحِبُ الدَّرَجَهِ [۴۷۶]

۵۲۴ العَظِیمُ عِنْدَ اللّهِ

نزد خدای تعالی دارای قدر و منزلت بزرگی است. رسول خداصلی الله علیه وآله در مورد امیرمؤمنان علیه السلام فرموده است:

«قَوِیاً فِی بَدَنِکَ مُتَواضِعاً فِی نَفْسِکَ، عَظِیماً عِنْدَاللّهِ»؛(۶)

۱- ۷۷۲. کنز العمال، ج ۱۱، ص ۶۲۷؛ جامع الاحادیث، ج ۲۳، ص ۳۲۷؛ تاریخ بغداد، ج ۸، ص ۴۳۶.

۲- ۷۷۳. امالی صدوق، مجلس ۲۰، حدیث ۱. کنزالعمال، ج ۱۱، ص ۶۰۱؛ المستدرک علی الصحیحین، ج ۳، ص ۱۳۸.

۳- ۷۷۴. بحارالانوار، ج ۲۷، ص ۶۳؛ مائه منقبه، ص ۲۸.

۴- ۷۷۵. بحارالانوار، ج ۳۸، ص ۹۲؛ امالی صدوق، ص ۲۱.

۵- ۷۷۶. بحارالانوار، ج ۳۹، ص ۹۹؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۲، ص ۲۳۶.

۶- ۷۷۷. اصول کافی، ج ۱، ص ۴۵۴؛ من لایحضره الفقیه، ج ۲، ص ۵۹۲؛ کمال الدین، ج ۲، ص ۳۸۷؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

«تو از جهت بدنی قوی هستی، در نفس خودت متواضع، و نزد خداوند نیز عظیم هستی».

رسول خداصلی الله علیه وآله به یکی از همسرانش فرمود:

«یا صَفِیهُ! إِنَّ عَلِیاً عَظِیمٌ عِنْدَ اللَّهِ»؛(۱)

«ای صفیه! همانا مقام علی علیه السلام نزد خدای تعالی بسیار بزرگ است».

۵۲۵ عَلَمُ اللَّهِ

رسول خداصلی الله علیه وآله به امام علی علیه السلام فرمود:

«یا عَلِی! أَنْتَ عَلَمُ اللَّهِ بِعْدِی الْأَکْبَرُ فِی الْأَرْضِ»؛(۲)

«ای علی! تو بعد از من، بزرگ ترین پرچم و نشانه خدا در روی زمین هستی».

۵۲۶ العَلَمُ الْأَکْبَرُ

پرچم و نشانه. علی بن ابی طالب علیه السلام علم اکبر است؛ چنان که پیامبرصلی الله علیه وآله در روز غدیر فرمود:

«وَخَلَّفْتُ فِیکُمُ الْعَلَمَ الْأَکْبَرَ عَلَمَ الدِّینِ وَنُورَ الْهُدی وَصِیی عَلِی بْنَ أَبِی طالِبٍ»؛(۳)

«من در بین شما بزرگ ترین پرچم و نشانه را می گذارم، او که نشانه دین و نور هدایت است، او جانشین من همان علی بن ابی طالب است».

۵۲۷ عَلَمُ الْحَقِ ّ

نشانه و پرچم حقّ و حقیقت. هرجا او باشد، حقّ آنجاست.

همچنین مراجعه شود به: سَبِیلُ الْجَنَّهِ [۴۳۰]

۵۲۸ عَلَمُ الدِّینِ

امام علی علیه السلام پرچم و علامت و نشانه ای برای دین خدا است.

همچنین مراجعه شود به: الْعَلَمُ الْأَکْبَرُ [۵۲۶]

در اعمال غدیر در توصیف حضرت آمده:

«عَلَماً لِدِینِ اللَّهِ وَخازِناً لِعِلْمِهِ»؛(۴)

«او پرچم و علامت برای دین خدا و خزانه دار علم الهی است».

۵۲۹ الْعَلَمُ الْمَرْفُوعُ

پرچم برافراشته.

رسول خداصلی الله علیه وآله خطاب به آن حضرت فرمود:

«أَنْتَ الْعَلَمُ الْمَرْفُوعُ لِأَهْلِ الدُّنْیا، مَنْ تَبَعَکَ نَجی وَمَنْ تَخَلَّفَ عَنْکَ هَلَکَ»؛(۵)

«تو پرچم برافراشته برای اهل دنیا هستی، هرکه پیرو تو شود نجات یابد و آن که از تو تخلف کند هلاک شود».

۵۳۰ الْعَلَمُ الْهادِی

پرچم و نشانه هدایت الهی.

همچنین مراجعه شود به: بَیتُ اللَّهِ [۲۹۳]

۵۳۱ عَلَمُ الْهُدی

نشانه و پرچم هدایت؛ علامتی است که گم گشتگان راه خدا، با دیدن نور پرفروغ آن حضرت به خدا می رسند.

رسول خداصلی الله علیه وآله به امام علی علیه السلام فرمود:

۱- ۷۷۸. مشارق انوار الیقین، ص ۱۹۸.

۲- ۷۷۹. بحارالانوار، ج ۲۲، ص ۱۴۷.

۳- ۷۸۰. بحارالانوار، ج ۲۲، ص ۴۸۶؛ الصراط المستقیم، ج ۳، ص ۱۳۵.

۴- ۷۸۱. بحارالانوار، ج ۹۵، ص ۲۹۰؛ اقبال الاعمال، ص ۴۷۳؛ مفاتیح الجنان، اعمال عید غدیر.

۵- ۷۸۲. بحارالانوار، ج ۳۸، ص ۱۰؛ بشاره المصطفی، ص ۵۴؛ امالی صدوق، ص ۳۰۱؛ مشارق انوار الیقین، ص ۹۹.

«إِنَّما أَنْتَ عَلَمُ الْهُدی وَنُورُ الدِّینِ وَهُوَ نُورُ اللَّهِ یا أَخِی»؛(۱)

«همانا تو پرچم هدایت و نور دین هستی که آن نور خداست ای برادر من».

لذا به آن حضرت سلام می دهیم:

«اَلسَّلامُ عَلَیکَ یا عَلَمَ الْهُدی وَمَنارَ التُّقی ؛(۲)

«سلام بر تو ای پرچم و شاخص هدایت و سلام بر تو ای منبع نور تقوا و پرهیزگاری».

۵۳۲ عَلِی

والا و بلندمرتبه. این نام، برای اولین بار جهت امام نام گذاری شده؛ یعنی تاقبل ازایشان در عرب، کسی به این اسم نامیده نشده و فقط به عنوان صفت از آن استفاده می شده است.

مادرش فاطمه بنت اسد نقل می کند: هنگام خروج از خانه کعبه هاتفی ندا داد:

«یا فاطِمَهُ! سَمِّیهِ عَلِیاً فَهُوَ عَلِی وَاللَّهُ الْعَلِی الْأَعْلی یقُولُ: إِنِّی شَقَقْتُ اسْمَهُ مِنْ اِسْمِی»؛(۳)

«ای فاطمه! اسم او را علی بنام، که او علی است و خدای عالی اعلی می فرماید: اسم او را از اسم خودم گرفتم».

و رسول خداصلی الله علیه وآله فرمود: خداوند دو نام از نام های خود را برای من و علی پدید آورد؛ خدا محمود است و من محمّد شدم، و خدا اعلی است و او علی شد.(۴)

۵۳۳ عَلِی عَلَی الْحَقِ ّ

علی علیه السلام هم با حق است و هم بر حق است، همه چیز علی صلی الله علیه وآله حق و حقیقت است؛ چنان که رسول خداصلی الله علیه وآله فرموده:

«عَلِی عَلَی الْحَقِ ّفَمَنِ اتَّبَعَهُ اتَّبَعَ الْحَقَّ وَمَنْ تَرَکَهُ تَرَکَ الْحَقَّ»؛(۵)

«علی بر حقّ است، هر که از وی تبعیت کند از حقّ پیروی کرده است، و هر که او را ترک کند از حقّ فاصله گرفته است».

۵۳۴ عَلِی عَلَی الْخَیرِ

امیرالمؤمنین علی علیه السلام بر مسیر حقّ و خیر و طریق سعادت قرار دارد.

همچنین مراجعه شود به: سامِعُ الْوَحْی [۴۲۹]

۵۳۵ عَلِی عَلَی الصِّراطِ

امیرالمؤمنین علی علیه السلام روز قیامت، بر پل صراط می ایستد.

رسول خداصلی الله علیه وآله در مورد امام علی علیه السلام فرمود:

«یقْعُدُهُ اللَّهُ یوْمَ الْقِیامَهِ عَلَی الصِّراطِ، فَیدْخِلُ أَوْلِیاءَهُ الْجَنَّهَ وَیدْخِلُ أَعْداءَهُ النّارَ»؛(۶)

«خداوند روز قیامت علی علیه السلام را بر صراط می نشاند. پس او دوستان و محبّانش را به بهشت و دشمنانش را به آتش داخل می کند».

۵۳۶ عَلِی فِی الْجَنَّهِ

ابن عمر از پیامبرصلی الله علیه وآله نقل می کند: آن حضرت به امیرالمؤمنین علیه السلام فرمود:

ص:۱۱۸

۱- ۷۸۳. بحارالانوار، ج ۲۲، ص ۴۸۴؛ مشارق انوار الیقین، ص ۴۲۴.

۲- ۷۸۴. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۳۲.

۳- ۷۸۵. بحارالانوار، ج ۳۵، ص ۸؛ علل الشرایع، ج ۱، ص ۱۳۵؛ امالی صدوق، ص ۱۳۲؛ بشاره المصطفی، ص ۷.

۴- ۷۸۶. معروف است که: «علی اشتقّ من الأعلی».

۵- ۷۸۷. جامع الاحادیث، ج ۲۳، ص ۳۳۱.

۶- ۷۸۸. موسوعه امام علی علیه السلام ج ۲، ص ۲۹۲.

«یا عَلِی! أَنْتَ فِی الْجَنَّهِ، یا عَلِی! أَنْتَ فِی الْجَنَّهِ، یا عَلِی! أَنْتَ فِی الْجَنَّهِ»؛(۱)

«ای علی! جایگاه تو در بهشت است، ای علی! جایگاه تو در بهشت است، ای علی! جایگاه تو در بهشت است».

۵۳۷ عَلِی مَعَ الْحَقِ ّ

رسول خداصلی الله علیه وآله به طور مکرّر و به دفعات، درباره امیرالمؤمنین علیه السلام فرموده است:

«عَلِی مَعَ الْحَقِ ّوَالْحَقُّ مَعَ عَلِی ّلا یفْتَرِقانِ حَتّی یرِدا عَلَی الْحَوْضَ»؛(۲)

«علی با حقّ و حقّ نیز با علی است و از هم جدا نمی شوند تا کنار حوض کوثر برمن وارد شوند».

۵۳۸ عَلِی مَعَ الْقُرْآنِ

علی علیه السلام هم با حقّ است هم با قرآن، چون حقّ و قرآن از هم جدا نمی شوند، علی علیه السلام هم از آنان جدا نمی شود و آنها هم با علی علیه السلام هستند. رسول خداصلی الله علیه وآله در این زمینه فرموده است:

«عَلِی مَعَ الْحَقِ ّوَالْقُرْآنِ، وَالْحَقُّ وَالْقُرْآنُ مَعَ عَلِی ّوَلَنْ یفْتَرِقا حَتّی یرِدا عَلَی الْحَوْضَ»؛(۳)

«علی علیه السلام با حقّ و قرآن است، قرآن و حقّ هم با علی علیه السلام هستند و اینها از هم جدا نمی شوند تا اینکه بر سر حوض کوثر نزد من آیند».

۵۳۹ عَلِی مِنَ الرَّسُولِ

رسول خداصلی الله علیه وآله بارها فرموده:

«عَلِی مِنّی وَأَنَا مِنْ عَلِی ّ»؛(۴)

«علی از من است و من از علی هستم».

امیرالمؤمنین علیه السلام فرموده است: من و محمّد نور واحدی از نور خدا بودیم، خداوند متعال به آن نور امر کرد که دو قسم شود، یکی را گفت: محمّد شو و یکی را هم گفت: علی باش. به همین سبب رسول خداصلی الله علیه وآله فرمود: علی از من است و من هم از علی هستم.

«لا یؤَدّی عَنّی إِلّا عَلِی»؛

«و هیچ کس برای من علی نمی شود».(۵)

۵۴۰ عَمُودُ الدِّینِ

عمود و عماد به معنای پایه و ستون است و عمود الدین؛ یعنی ستون دین. و این از القابی است که رسول خداصلی الله علیه وآله به امام علی علیه السلام فرموده:

«عَلِی سَیدُ الْمُؤْمِنِینَ وَعَلِی عَمُودُ الدِّینِ»؛(۶)

«علی آقای مؤمنان و پایه و اساس دین است».

امام صادق علیه السلام در زیارت آن حضرت فرمود:

«اَلسَّلامُ عَلَیکَ یا عَمُودَ الدِّینِ»؛(۷)

«سلام بر تو ای عمود خیمه دین».

۵۴۱ عِنْدَهُ آثارُ عِلْمِ النُّبُوَّهِ

جبرئیل بر پیامبرصلی الله علیه وآله نازل شد و گفت:

۱- ۷۸۹. مسند احمد، ج ۱، ص ۳۹۷؛ جامع الاحادیث، ج ۳۶، ص ۴۹۵؛ کنز العمال، ج ۱۳، ص ۱۱۰.
۲- ۷۹۰. مناقب آل ابی طالب، ج ۳، ص ۶۲؛ امالی صدوق،ص ۸۹؛ الخصال، ج ۲، ص ۴۹۶؛ کشف الیقین، ص ۲۳۴.
۳- ۷۹۱. کنزالعمال، ج ۱۱، ص ۶۰۳؛ مناقب خوارزمی، ص ۱۷۶.
۴- ۷۹۲. بحارالانوار ج ۳۷، ص ۲۵۴. کنز العمال ج ۱۱، ص ۵۵۹؛ مسند أحمد، ج ۲، ص ۲۳۷.
۵- ۷۹۳. بحارالانوار، ج ۲۶، ص ۳.
۶- ۷۹۴. اصول کافی، ج ۱، ص ۲۹۳.
۷- ۷۹۵. اصول کافی، ج ۴، ص ۵۷۰؛ من لایحضره الفقیه، ج ۲، ص ۵۸۹؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

«یا مُحَمَّدُ! إِنَّکَ قَدْ قَضَیتَ نُبُوَّتَکَ وَاسْتَکْمَلْتَ أَیامَکَ، فَاجْعَلْ الْإِسْمَ الْأَکْبَرَ وَمِیراثَ الْعِلْمِ وَآثارَ عِلْمِ النُّبُوَّهِ عِنْدَ عَلِی»؛(۱)

«ای محمّد! همانا دوران نبوت و پیامبری تو به پایان رسیده و روزگارت به سر آمده، پس اسم اکبر خدا و میراث علم و آثار علم نبوت را نزد علی علیه السلام بسپار».

۵۴۲ عِنْدَهُ الْإِسْمُ الْأَکْبَرُ

اسم اکبر خدا نزد او است.

همچنین مراجعه شود به: عِنْدَهُ آثارُ عِلْمِ النُّبُوَّهِ [۵۴۱]

۵۴۳ عِنْدَهُ میراثُ الْعِلْمِ

میراث علم و دانش نزد او است.

همچنین مراجعه شود به: عِنْدَهُ آثارُ عِلْمِ النُّبُوَّهِ [۵۴۱]

۵۴۴ عَیبَهُ الْعِلْمِ

ظرف و جایگاه علم و دانش.

رسول خداصلی الله علیه وآله فرموده است:

«إِنّی مُبَلِّغُکُمْ عَنِ اللَّهِ جَلَّ اسْمُهُ فِی أَمْرِ رَجُلٍ لَحْمُهُ مِنْ لَحْمِی وَدَمُهُ مِنْ دَمِی وَهُوَ عَیبَهُ الْعِلْمِ»؛(۲)

«من از جانب خداوند مأمور هستم کسی را برای شما معرفی کنم که گوشت او از گوشت من است و خون او از خون من است، و او گنجینه تمام علوم است (که او امیرمؤمنان است)».

۵۴۵ عَیبَهُ عِلْمِ النَّبِی

مخزن و جایگاه علم و دانش پیامبرصلی الله علیه وآله.

رسول خداصلی الله علیه وآله فرمود:

«عَلِی عَیبَهُ عِلْمِی»؛(۳)

«علی صندوقچه علم من است».

۵۴۶ عَینُ اللَّهِ النّاظِرَهُ

چشم بینای خداوند بر بندگان.

همچنین مراجعه شود به: جَنْبُ اللَّهِ الظّاهِرُ [۳۰۳]

و از بیانات امام علی علیه السلام است که فرمود:

«أَنَا عِلْمُ اللَّهِ وَأَنَا قَلْبُ اللَّهِ الْواعِی وَلِسانُ اللَّهِ النّاطِقُ وَعَینُ اللَّهِ النّاظِرَهُ»؛(۴)

«من علم خدایم، من آن قلبی هستم که خداوند آن را گنجینه علم خود قرار داده، من زبان گویا و چشم بینای خداوند هستم».

و به ایشان این گونه سلام می دهیم:

«اَلسَّلامُ عَلَیکَ یا عَینَ اللَّهِ النّاظِرَه»؛(۵)

«سلام بر تو که چشم ناظر و بینای خدا هستی».

۵۴۷ غاسِلُ الرَّسُولِ

پیکر پاک و مطهر رسول خداصلی الله علیه وآله را غسل داد.

رسول خداصلی الله علیه وآله خطاب به علی علیه السلام فرموده:

«أَنْتَ وَصِیی وَوارِثِی وَغاسِلُ جُثَّتِی وَأَنْتَ الَّذِی تُوارِینِی فِی حُفْرَتِی وَتُؤَدِّی دِینِی وَتُنْجِزُ عِداتِی»؛(۶)

۱- ۷۹۶. بحارالانوار، ج ۲۳، ص ۲۴۹؛ موسوعه امام علی، ج ۱۰، ص ۳۵؛ اصول کافی، ج ۱، ص ۲۹۵؛ کفایهالاثر، ص ۱۷۷؛ تفسیر فرات، ص ۳۹۸ .

۲- ۷۹۷. امالی مفید، ص ۳۴۵؛ امالی طوسی، ص ۱۱۸.

۳- ۷۹۸. بحارالانوار، ج ۴۰، ص ۱۴۹؛ مناقب آل أبی طالب، ج ۲، ص ۳۲؛ موسوعه امام علی علیه السلام، ج ۱۰، ص ۳۰؛ الصراط المستقیم، ج ۲، ص ۱۰. تاریخ دمشق، ج ۴۲، ص ۳۸۵؛ کنز العمال، ج ۱۱، ص ۶۰۳.

۴- ۷۹۹. بحارالانوار، ج ۲۴، ص ۱۹۸؛ توحید صدوق، ص ۱۵۴.

۵- ۸۰۰. اقبال الاعمال، ص ۶۰۸؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه ششم امیرالمؤمنین.

۶- ۸۰۱. امالی صدوق، مجلس ۵۸، ص ۱۵. کنز العمال، ج ۱۱، ص ۶۱۲؛ جامع الاحادیث، ج ۳۱، ص ۱۳۵.

«ای علی! تو وصی و وارث منی، تو مرا غسل خواهی داد و پیکرم را به خاک می سپاری، تو دین مرا ادا و به وعده هایم وفا می نمایی».

و امام نیز گواهی داده:

«وَلَقَدْ وَلَّیتُ غُسْلَهُ وَالْمَلائِکَهُ أَعْوانِی»؛(۱)

«همانا من متصدی غسل رسول خداصلی الله علیه وآله بودم و فرشتگان خدا مرا کمک می کردند».

و در بخشی از زیارت آن حضرت آمده:

«وَأَعانَتْهُ مَلآئِکَتُکَ عَلی غُسْلِهِ وَتَجْهِیزِهِ»؛(۲)

«فرشتگان الهی برای غسل و تجهیز رسول خداصلی الله علیه وآله به امیرمؤمنان علیه السلام کمک کردند».

۵۴۸ غایهُ الْمُهْتَدِینَ

غایت، نهایت و مقصد هر چیزی. از بین هدایت یافتگان، امام علی علیه السلام در صدر و نهایت آن قرار دارد.

پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله پس از نزول آیه شریفه: «إِنَّما أَنتَ مُنذِرٌ» به خدا عرض کرد: خدایا من منذر هستم، پس هادی چه کسی است؟

خداوند متعال فرمود:

«یا مُحَمَّدُ! ذاکَ عَلِی بْنُ أَبِی طالِبٍ غایهُ الْمُهْتَدِینَ وَإِمامُ الْمُتَّقِینَ وَقائِدُ الْغُرِّ الْمُحَجَّلِینَ مِنْ أُمَّتِکَ بِرَحْمَتِی إِلَی الْجَنَّهِ»؛(۳)

«آن هادی، علی علیه السلام است که غایت و مقصد هدایت یافتگان و امام پرهیزگاران و جلودار سفیدرویان و آبرومندان امّت تو است که با رحمت من به سوی بهشت می روند».

۵۴۹ غایهُ الْهُدی

نهایت و آخرین مقصد هدایت.

خدای تعالی به رسول خودش صلی الله علیه وآله فرمود: به علی علیه السلام این گونه ابلاغ کن:

«إِنَّهُ غایهُ الْهُدی وَإِمامُ أَوْلِیائِی»؛(۴)

«علی غایت هدایت و امام دوستان من است».

رسول خداصلی الله علیه وآله نیز دست علی علیه السلام را به سینه چسبانید و فرمود:

«یا عَلِی! أَنْتَ أَصْلُ الدِّینِ، وَمَنارُ الْإِیمانِ، وَغایهُ الْهُدی ؛(۵)

«ای علی! تو اصل و اساس دین و پرچم نورانی ایمان به خدا و غایت هدایت می باشی».

۵۵۰ غَضَبُهُ عِزٌّ

خشم و غضب او سخت و بزرگ است.

همچنین مراجعه شود به: رِضاهُ حُکْمٌ [۴۱۱]

۵۵۱ غَیرُ مُداهِنٍ

رسول خداصلی الله علیه وآله در دین داری و خدامحوری علی علیه السلام فرموده است:

«فَإِنَّهُ خَشِنٌ فِی ذاتِ اللَّهِ، غَیرُ مُداهِنٍ فِی دِینِهِ»؛(۶)

«همانا علی در راه خدا بسیار سخت گیر است و اهل سستی و مداهنه در دین نیست».

۵۵۲ غَیظُ الْمُنافِقِینَ

امامی که وجودش سبب خشم منافقان است.

همچنین مراجعه شود به: رَأْسُ الدِّینِ [۴۰۳]

۱- ۸۰۲. نهج البلاغه، خطبه ۱۹۷.

۲- ۸۰۳. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۸۰؛ مفاتیح الجنان، زیارت مخصوصه.

۳- ۸۰۴. بحارالانوار، ج ۳۵، ص ۴۰۱.

۴- ۸۰۵. بشاره المصطفی، ص ۱۵۱.

۵- ۸۰۶. تفسیر فرات، ص ۲۰۵.

۶- ۸۰۷. موسوعه امام علی علیه السلام، ج ۴، ص ۱۳۲.

۵۵۳ فارِقُهُ فارِقُ اللَّهِ

حضرت فرموده است:

«مَنْ فارَقَ عَلِیاً فارَقَنِی وَمَنْ فارَقَنِی فارَقَ اللَّهَ»؛(۱)

«هرکه از علی جدا شود، از من جدا شده و هرکه از من جدا گردد، از خدا جدا شده است».

۵۵۴ الْفارُوقُ

جدا کننده؛ کسی که بین حقّ و باطل جدایی می اندازد.

رسول خداصلی الله علیه وآله به امیرمؤمنان علیه السلام فرموده:

«أَنْتَ الْفارُوقُ الَّذِی تَفْرِقُ بَینَ الْحَقِ ـ وَالْباطِلِ»؛(۲)

«ای علی! تو فاروق هستی که بین حقّ و باطل را جدا می کنی».

ای علی! هرکه به طرف تو آمد و تابع تو شد، به طرف حقّ رفته، و هرکه از تو جدا شد از حقّ جدا شده و به باطل گراییده است.

۵۵۵ الْفارُوقُ الْأَعْظَمُ

رسول خداصلی الله علیه وآله به امیرمؤمنان علیه السلام فرمود:

«یا عَلِی! أَنْتَ الْفارُوقُ الْأَعْظَمُ، وَأَنْتَ الصِّدِّیقُ الْأَکْبَرُ»؛(۳)

«ای علی! تو بزرگ ترین فرق گذار بین حقّ و باطل هستی و نیز بزرگ ترین صدیق».

در فرازی از زیارت حضرت نیز آمده:

«اَلسَّلامُ عَلَیکَ أَیهَا الْفارُوقُ الْأَعْظَمُ»؛(۴)

«سلام بر تو ای فاروق اعظم».

۵۵۶ الْفارُوقُ الْأَکْبَرُ

همچنین مراجعه شود به: أَوَّلُ مَنْ آمَنَ بِالرَّسُولِ [۲۵۴]

۵۵۷ فاصِلُ الْقَضاءِ

حکم کننده و فیصله دهنده قضاوت است.

رسول خداصلی الله علیه وآله می فرماید: فرشتگان خدا در شب معراج هنگام معرفی امیرمؤمنان گفتند:

«عَلِی دابَّهُ الْأَرْضِ(۵) وَفاصِلُ الْقَضآءِ»؛(۶)

«علی علیه السلام همان جنباننده و دابّه زمین و فیصله دهنده قضاوت است».

خود امیرالمؤمنین علیه السلام نیز فرمود:

«أَنَا بابُ الْمَقامِ وَحُجَّهُ الْخِصامِ وَدابَّهُ الْأَرْضِ وَصاحِبُ الْعَصا وَفاصِلُ الْقَضاءِ»؛(۷)

«من باب مقام و حجّت بالغه بر دشمنان و دابه الارض و دارنده عصای بهشتی و فیصله دهنده قضاوت هستم».

۵۵۸ الْفَتی

جوان و جوانمرد. مراد همان جوانمردی است که بر اثر شدت و سختی جهاد و مبارزه، شمشیرش شکست و جبرئیل برایش ذوالفقار آورد، و ندا داده شد:

۱- ۸۰۸. ینابیع الموده، باب ۵۶؛ کنز العمال، ج ۱۱، ص ۶۱۴؛ المستدرک علی الصحیحین، ج ۳، ص ۱۳۳.

۲- ۸۰۹. شرح نهج البلاغه، ص ۳۰؛ بشاره المصطفی، ص ۱۰۳؛ الیقین، ص ۵۱۳. کنز العمال، ج ۱۱، ص ۶۱۲؛ البحر الزخار، ج ۹، ص ۲۷۱.

۳- ۸۱۰. بحارالانوار، ج ۳۸، ص ۱۱۱؛ عیون اخبار الرضا، ج ۲، ص ۶.

۴- ۸۱۱. البلد الامین، ص ۲۹۱؛ کتاب المزار، ص ۷۸؛ مصباح المتهجد، ص ۷۴۲؛ مفاتیح الجنان، اعمال عید مبعث.

۵- ۸۱۲. سوره نمل، آیه ۸۲: «وَإِذا وَقَعَ الْقَوْلُ عَلَیهِمْ أَخْرَجْنا لَهُمْ دآبَّهً مِنَ الْأَرْضِ تُکَلِّمُهُمْ أَنَ النّاسَ کانُوابِآیاتِنا لا یوقِنُونَ».

۶- ۸۱۳. بحارالانوار، ج ۴۰، ص ۵۷؛ و ج ۴۱، ص ۵؛ تفسیرفرات، ص ۳۷۲.

۷- ۸۱۴. بحارالانوار، ج ۴۱، ص ۵؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۲، ص ۱۱۸.

«لا فَتى إِلّا عَلِی، لا سَیفٌ إِلّا ذُوالْفَقارِ»؛(۱)

«هیچ جوانمردی همانند علی علیه السلام نیست و هیچ شمشیری چون ذوالفقار نیست».

امام علی علیه السلام در یکی از مناظراتی که با ابوبکر داشت فرمود: تو را به خدا! آیا آن جوانی که برایش از آسمان ندا داده شد:

«لا سَیفٌ إِلّا ذُوالْفَقارِ وَلا فَتی إِلّا عَلِی»

من هستم یا تو؟

ابوبکر گفت: تو هستی.(۲)

رسول خداصلی الله علیه وآله فرمود: من فتی و فرزند فتی (ابراهیم علیه السلام) و برادر فتی (علی علیه السلام) هستم.(۳)

۵۵۹ فَضائِلُهُ لا تُحْصی

فضایل و خوبی هایش قابل شمارش نیست.

حضرت در بیانی فرمود:

«إِنَّ اللَّهَ جَعَلَ لِأَخِی عَلِی ٍ فَضائِلَ لا تُحْصی کَثْرَةً»؛(۴)

«خداوند متعال آنقدر برای علی فضیلت قرار داده که از کثرت آن قابل شمارش نیست».

۵۶۰ فَضَّلَهُ اللَّهُ

خدای تعالی او را بر دیگران فضیلت و برتری داده است.

رسول خداصلی الله علیه وآله در خطبه غدیر در مورد علی علیه السلام فرمود:

«مَعاشِرَ النّاسِ! فَضِّلُوهُ فَقَدْ فَضَّلَهُ اللَّهُ وَأَقْبَلُوهُ فَقَدْ نَصَبَهُ اللَّهُ»؛(۵)

«ای مردم! علی علیه السلام را از دیگران برتر بدانید که خدا او را برتر دانسته و ولایتش را بپذیرید که خدا او را به ولایت برگزیده است».

۵۶۱ فَضْلُهُ کَفَضْلِ الشَّمْسِ

برتری او بر مردم، مثل برتری خورشید بر ماه و ستارگان است.

امام علی علیه السلام فرمود: آیا کسی غیر از من هست که رسول خداصلی الله علیه وآله خطاب به او فرموده باشد:

«فَضْلُکَ عَلی هذِهِ الْأُمَّهِ کَفَضْلِ الشَّمْسِ عَلَی الْقَمَرِ وَکَفَضْلِ الْقَمَرِ عَلَی النُّجُومِ»؛(۶)

«برتری تو بر این امّت، مثل برتری خورشید بر ماه است، و مثل برتری ماه بر ستارگان است».

۵۶۲ فَضْلُهُ کَفَضْلِ الْقَمَرِ

برتری او، مثل برتری ماه بر ستارگان است.

همچنین مراجعه شود به: فَضْلُهُ کَفَضْلِ الشَّمْسِ [۵۶۱]

۵۶۳ فِعْلُهُ فِعْلُ الرَّسُولِ

کارش کار پیامبر است.

آن حضرت به علی علیه السلام فرمود:

«یا عَلِی! فِعْلُکَ فِعْلِی»؛(۷)

«ای علی! کار و فعل تو، کار من است».

۱- ۸۱۵. بحارالانوار، ج ۱۹، ص ۳۱۷؛ الکافی، ج ۸، ص ۱۱۰؛ الاحتجاج، ج ۱، ص ۱۱۵؛ امالی صدوق، ص ۴۰۵؛ الارشاد، ج ۱، ص ۸۷.

۲- ۸۱۶. بحارالانوار، ج ۲۹، ص ۵؛ الاحتجاج، ج ۱، ص ۱۱۵؛ الخصال صدوق، ج ۲، ص ۵۵۰.

۳- ۸۱۷. بحارالانوار، ج ۲۰، ص ۱۰۵؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۳، ص ۸۸؛ الغدیر، ج ۱۰، ص ۱۷؛ مدینه المعاجز، ج ۱، ص ۱۰۹.

۴- ۸۱۸. بحارالانوار، ج ۲۶، ص ۲۲۹؛ تأویل الآیات، ص ۸۴۴؛ مائه منقبه، ص ۱۷۶؛ نهج الحق، ص ۲۳۱.

۵- ۸۱۹. بحارالانوار، ج ۳۵، ص ۴۲۷.

۶- ۸۲۰. حلیه الابرار، ج ۲، ص ۳۳۱.

۷- ۸۲۱. بحارالانوار، ج ۳۱، ص ۴۳۴.

۵۶۴ فِیهِ خِصالُ الْأَنْبیاءِ

ویژگی ها و فضایل پیامبران را دارد.(۱)

ابوذر غفاری نقل می کند: در یکی از روزها به همراه اصحاب محضر رسول خداصلی الله علیه وآله بودم، ایشان بلند شد و به رکوع و سجده و شکر خدا پرداخت، سپس فرمود:

«یا جُنْدَبُ! مَنْ أَرادَ أَنْ یَنْظُرَ إِلی آدَمَ فِی عِلْمِهِ، وَإِلی نُوحٍ فِی فَهْمِهِ، وَإِلی إِبْراهِیمَ فِی خَلَّتِهِ، وَإِلی مُوسی فِی مُناجاتِهِ، وَإِلی عِیسی فِی سِیاحَتِهِ، وَإِلی أَیوبَ فِی صَبْرِهِ وَبَلائِهِ، فَلْیَنْظُرْ إِلی هذَا الرَّجُلِ الْمُقابِلِ الَّذِی هُوَ کَالشَّمْسِ وَالْقَمَرِ السّارِی وَالْکَوْکَبِ الدُّرِّی، أَشْجَعُ النَّاسِ قَلْباً وَأَسْخَی النّاسِ کَفّاً، فَعَلی مُبْغِضِهِ لَعْنَهُ اللَّهِ وَالْمَلائِکَهِ وَالنّاسِ أَجْمَعِینَ»؛(۲)

«ای جندب! هرکه می خواهد نگاه کند به آدم علیه السلام در علمش، و به نوح علیه السلام در فهمش، و به ابراهیم علیه السلام در خلیل بودنش، و به موسی علیه السلام در مناجاتش، و به عیسی علیه السلام در سیاحتش، و به ایوب علیه السلام در مصیبت و صبرش، پس به این مردی که از مقابل می آید نگاه کند، او همانند خورشید و ماه، و مانند ستاره درخشنده است. شجاع ترین و باسخاوت ترین مردم است. پس لعنت خدا و فرشتگان و همه مردم بر دشمنان او باد».

ابوذر می گوید: پس همه نگاه کردند، دیدند علی بن ابی طالب علیه السلام وارد شد.

۵۶۵ فِیهِ کَرائِمُ الْقُرْآنِ

ابن عباس از قول پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله نقل می کند که حضرت فرمود:

«اِعْلَمُوا وَاللَّهُ أَنْزَلَ فِی عَلِی کَرائِمَ الْقُرْآنِ»؛(۳)

«بدانید خدای تعالی کرائم و محاسن (گنج های) قرآن را در مورد علی علیه السلام نازل فرموده است».

۵۶۶ قائِدُ الْأُمَّهِ

رهبر و جلودار امّت. خاتم الانبیاصلی الله علیه وآله خطاب به امیرمؤمنان علیه السلام فرمود:

«یا عَلِی! فَسَأَلْتُ رَبِّی أَنْ یجْعَلَکَ قائِدَ أُمَّتِی إِلَی الْجَنَّهِ، فَأَعْطانِی»؛(۴)

«ای علی! از خدا خواستم تو را رهبر و جلودار امّتم به سوی بهشت قرار دهد، پس عطا فرمود».

۵۶۷ قائِدُ الْبَرَرَهِ

امام و جلودار و رهبر همه نیکان و خوبان عالم علی علیه السلام است.

خاتم الانبیاصلی الله علیه وآله فرمود:

«عَلِی بْنُ أَبِی طالِبٍ قائِدُ الْبَرَرَهِ وَقاتِلُ الْفَجَرَهِ»؛(۵)

«علی علیه السلام پیشوای نیکان و کشنده فاجران است».

۵۶۸ قائِدُ الْغُرِّ الْمُحَجَّلِینَ

رهبر و پیشوای سفیدرویان و نخبگان. کسانی که از فرط رعایت تقوی و عبادت، تمام مواضع سجده آنان سفید و نورانی است.

ص:۱۲۴

۱- ۸۲۲. بحارالانوار، ج ۳۹، ص ۳۵؛ موسوعه امام علی، ج ۸، ص ۱۳۲؛ امالی مفید، ص ۱۴.

۲- ۸۲۳. بحارالانوار، ج ۳۹، ص ۳۸.

۳- ۸۲۴. بحارالانوار، ج ۳۵، ص ۳۵۶؛ تفسیر فرات، ص ۴۷؛ الفضائل، ص ۱۲۴؛ شواهد التنزیل، ج ۱، ص ۵۶.

۴- ۸۲۵. جامع الاحادیث، ج ۳۱، ص ۱۵۸.

۵- ۸۲۶. بحارالانوار، ج ۳۶، ص ۳۱۸؛ کفایهالاثر، ص ۹۶. فرائد السمطین، ج ۱، ص ۱۹۲؛ الکشف والبیان، ج ۴، ص ۸۰.

این عنوان بارها در کلام رسول خداصلی الله علیه وآله و نیز امام علی علیه السلام و ادعیه و زیارات برای امیرمؤمنان به کار رفته است:

«أَنْتَ قائِدُ الْغُرِّ الْمُحَجَّلِینَ وَأَنْتَ یعْسُوبُ الْمُؤْمِنِینَ»؛(۱)

«تو امام پرهیزکاران روسفید و پیشوا و پناه مؤمنان هستی».

۵۶۹ قائِدُ کُلِ ّتَقِی ّ

امام علی علیه السلام رهبر و پیشوای هر فرد باتقوا و پرهیزکار است.

همچنین مراجعه شود به: إِمامُ کُلِ ّمُؤْمِنٍ [۲۱۹]

۵۷۰ قائِدُ الْمُؤْمِنِینَ

امام علی علیه السلام جلودار همه مؤمنان است. اوست که جلوتر از همه اهل ایمان حرکت می کند و همه را به بهشت وارد می نماید. رسول خداصلی الله علیه وآله به امام علی علیه السلام فرمود:

«یا عَلِی! أَنْتَ إِمامُ أُمَّتِی وَخَلِیفَتِی عَلَیها بَعْدِی وَأَنْتَ قائِدُ الْمُؤْمِنِینَ إِلَی الْجَنَّهِ...»؛(۲)

«ای علی! تو امام امّت من هستی، تو جانشین بعد از من بر امّت هستی، و تو جلودار مؤمنان به سوی بهشت می باشی».

۵۷۱ الْقآئِمُ بِأَمْرِ النَّبِی ّ

امام علی علیه السلام به فرمان پیامبر خداصلی الله علیه وآله قیام نموده و امور آن حضرت را انجام می دهد.

پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله در این زمینه فرمود:

«عَلِی أَخِی وَوارِثِی وَوَزِیرِی وَأَمِینِی وَالْقآئِمُ بِأَمْرِی»؛(۳)

«علی برادر، وارث، وزیر و امین من و قیام کننده به امور من است».

۵۷۲ الْقآئِمُ بِحُجَّهِ النَّبِی ّ

به سنّت الهی و حجّت پیامبرصلی الله علیه وآله قیام می کند.

پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله در مورد علی علیه السلام فرمود:

«عَلِی الْمُحْیی لِسُنَّتِی مِنْ بَعْدِی وَمُعَلِّمُ أُمَّتِی وَالْقآئِمُ بِحُجَّتِی»؛(۴)

«علی علیه السلام احیا کننده سنّت بعد از من است، او معلم امّت من و قیام کننده به حجّت من می باشد».

۵۷۳ الْقآئِمُ مِنْ وُلْدِهِ

قائم آل محمّدعلیهم السلام از فرزندان او است.

حضرت فرمود:

«إِنَّ عَلِياً وَصِيى وَمِنْ وُلْدِهِ الْقآئِمُ الْمُنْتَظَرُ الْمَهْدِى»؛(۵)

«همانا علی علیه السلام وصی من است و آن مهدی منتظر و قائم از فرزندان اوست».

۵۷۴ قاتَلَ عَلَى التَّأْوِيلِ

پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله بر اساس تنزیل قرآن کریم، و امیرمؤمنان علی علیه السلام بر مبنای تأویل و تفسیر آیات قرآن با مخالفان به مبارزه پرداخته اند.

همچنین مراجعه شود به: خاصِفُ النَّعْلِ [۳۵۸]

۵۷۵ قاتِلُ الْفُجّارِ

امام علی علیه السلام با فاجران و فاسقان مبارزه نموده است.

ص:۱۲۵

۱- ۸۲۷. بحارالانوار، ج ۴۰، ص ۵۲؛ امالی صدوق، ص ۳۰۶.

۲- ۸۲۸. بشاره المصطفی، ص ۱۷۷؛ امالی صدوق، ص ۴۸۶.

۳- ۸۲۹. بحارالانوار، ج ۲۲، ص ۴۸۶.

۴- ۸۳۰. بحارالانوار، ج ۲۸، ص ۲۲۱؛ الاحتجاج، ج ۱، ص ۱۱۲؛ موسوعه امام علی، ج ۱۰، ص ۳۶؛ الیقین، ص ۴۴۸.

۵- ۸۳۱. کمال الدین، ج ۱، ص ۲۸۷؛ الیقین، ص ۴۹۴. فرائد السمطین، باب ۷۸.

در عهدنامه خدا با رسولش آمده است:

«عَلِی رایهُ الْهُدی وَإِمامُ الْأَبْرارِ وَقاتِلُ الْفُجّارِ»؛(۱)

«علی علیه السلام پرچم هدایت و امام نیکان و قاتل فاسقان است».

۵۷۶ قاتِلُ الْفَجَرَه

خدای تعالی به رسولش فرموده است:

«عَلِی قاتِلُ الْفُجّارِ» است؛ پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله نیز بارها به امّت خود این عنوان را اعلان فرموده:

«عَلِی أَمِیرُ الْبَرَرَهِ وَقاتِلُ الْفَجَرَهِ»؛(۲)

«علی امیر نیکان و قاتل فاسقان است».

همچنین مراجعه شود به: أَمِیرُ الْبَرَرَهِ [۲۲۸]

۵۷۷ قاتِلُ الْقاسِطِینَ

امیرمؤمنان علیه السلام که به عنوان وصی و خلیفه بلافصل رسول خداصلی الله علیه وآله از جانب خدای تعالی منصوب شده بود، با توطئه چینی و رأی چند نفر انگشت شمار و سکوت عامّه مردم از امر خلافت کنار گذاشته، حدود بیست و پنج سال خانه نشین شد.

با کشته شدن عثمان، مردم به طرف آن حضرت هجوم آوردند؛ امّا امام فرمود: شما که به دولت دیگران عادت کردید، تحمل حکومت عادلانه مرا نخواهید داشت؛ پس مرا رها کنید.

ولی مردم اصرار و اجتماع کردند، آن گاه امام پذیرفت، سپس فرمود: بدانید درحکومت من، همه با هم برادر و برابرند، هرکس تا به حال سوء استفاده ای کرده، باید برگرداند... .

از همان ابتدا، گروهی از مسلمانان و حتی نزدیکان، که با آن حضرت بیعت کرده بودند، (ناکثین) بیعت خود را شکستند و جنگ جمل را به راه انداختند.

مدتی نگذشته بود که برخی به سرکردگی معاویه پیراهن عثمان را بالا آوردند و تهمت زدند که علی عثمان را کشته. بالاخره جنگ با این عدّه (قاسطین) در صفین اتفاق افتاد.

در آخرین لحظات، که سپاه امام در حال پیروزی بودند، معاویه و عمرو عاص حیله کرده و قرآن ها را بر نیزه زدند که ما هم قرآن را قبول داریم. جاهلان و خشک مقدّس ها که امام زمان خود را نمی شناختند دست از جنگ کشیدند و ولی خدا را نیز

مجبور به حکمیت نمودند و حَکَم خود را بر امام تحمیل کردند.

چون ابوموسی اشعری فردی ساده لوح بود، در ماجرای حکمیت از عمروعاص شکست خورد. جاهلان گفتند: هم ما و هم علی گناه کردیم، پس باید توبه کنیم.

در حالی که امام فرمود: شما خود گناه کرده، و عصیان نمودید، و بر امام زمان خود خروج کردید و دست به شورش زدید.

به هر حال، این عدّه (مارقین) که علیه امام زمان خروج کرده بودند، (خارجی و خوارج) در بین مسلمانان دست به قتل و غارت زدند، امام ناچار شد در نهروان با آنان بجنگد.

۱- ۸۳۲. بحارالانوار، ج ۱۸، ص ۳۹۲؛ الیقین، ص ۲۹۱.

۲- ۸۳۳. علل الشرائع، ج ۱، ص ۲۱۳؛ کشف الغمه، ج ۱، ص ۶۷؛ کشف الیقین، ص ۲۳۶؛ الجامع الصغیر، ج ۲، ص ۱۷۷؛ کنز العمال، ج ۱۱، ص ۶۰۲.

این یکی از پیش بینی های رسول خداصلی الله علیه وآله بود، ابن مسعود نقل می کند: روزی رسول خداصلی الله علیه وآله در منزل امّ سلمه بود که علی علیه السلام محضر حضرت رسید، بعد رسول خداصلی الله علیه وآله فرمود:

«یا أُمَّ سَلَمِهِ! هذا وَاللَّهِ قاتِلُ الْقاسِطِینَ وَالنّاکِثِینَ وَالْمارِقِینَ مِنْ بَعْدِی»؛(۱)

«ای امّ سلمه! به خدا قسم این کشنده قاسطان و ناکثان و مارقان است».

عین این حدیث از جابر و امام باقرعلیه السلام هم نقل شده است.(۲)

۵۷۸ قاتِلُ الْکَفَرَهِ

با کافران و ملحدان، جهاد و مبارزه کرد.

رسول خداصلی الله علیه وآله در حضور و غیاب، خطاب به امیرمؤمنان علیه السلام فرموده است:

«عَلِی بْنُ أَبِی طالِبٍ قائِدُ الْبَرَرَهِ وَقاتِلُ الْکَفَرَهِ»؛(۳)

«علی پیشوای نیکان و قاتل کافران است».

۵۷۹ قاتِلُ الْمارِقِینَ

با خوارج (کسانی که از دین خارج شده اند) جنگ و جهاد کرد.

حضرت فرمود:

«أُمِرْتُ بِقِتالِ النّاکِثِینَ وَالْقاسِطِینَ وَالْمارِقِینَ»؛(۴)

«من مأمورم با پیمان شکنان و ظالمان و خوارج جنگ کنم».

همچنین مراجعه شود به: قاتِلُ الْقاسِطِینَ [۵۷۷]

۵۸۰ قاتِلُ النّاکِثِینَ

کشنده و جهاد کننده با پیمان شکنان.

همچنین مراجعه شود به: قاتِلُ الْقاسِطِینَ [۵۷۷]

۵۸۱ قاتِلُهُ أَشْقَی الْآخِرِینَ

رسول خداصلی الله علیه وآله به امیرمؤمنان علیه السلام فرمود: آیا می دانی اشقی الاولین چه کسی است؟

عرض کرد: همان که ناقه صالح را کشت.

فرمود: راست گفتی، آیا می دانی اشقی الآخرین چه کسی است؟

عرض کرد: خدا و رسولش بهتر می دانند.

فرمود: قاتل تو اشقی الآخرین است که محاسن تو را به خون سرت خضاب می کند.(۵)

۵۸۲ قاتِلُهُ قاتِلُ الرَّسُولِ

از جهت قرابت و نزدیکی به رسول خداصلی الله علیه وآله در درجه ای است که هرکس او را بکشد، گویا پیامبر را کشته است.

همچنین مراجعه شود به: دِینُهُ سالِمٌ [۳۹۴]

۵۸۳ قاضِی دَینِ الرَّسُولِ

دین و دیون رسول خداصلی الله علیه وآله را ادا کرده و یا آنچه از امانت های مردم که در اختیار آن

۱- ۸۳۴. کشف الغمه ج ۱، ص ۱۲۶. تاریخ دمشق ج ۴۲، ص ۴۷۰؛ کنز العمال، ج ۱۳، ص ۱۱۰؛ جامع الاحادیث، ج ۳۷، ص ۱۵۵.

۲- ۸۳۵. بحارالانوار، ج ۳۸، ص ۱۵.

۳- ۸۳۶. بحارالانوار، ج ۳۶، ص ۳۳۱؛ العمده، ص ۱۱۹؛ ارشاد القلوب، ج ۲، ص ۲۲۰. تفسیر الکشسف والبیان، ج ۴، ص ۸۰؛ تفسیر الثعلبی، ج ۱، ص ۷۵۹.

۴- ۸۳۷. بحارالانوار، ج ۳۲، ص ۳۰۹. جامع الاحادیث، ج ۲۹، ص ۳۳۵؛ المستدرک علی الصحیحین، ج ۳، ص ۱۵۰؛ المعجم الکبیر، ج ۱۰، ص ۹۱؛ اسد الغابه، ج ۱، ص ۸۰۱.

۵- ۸۳۸. بحارالانوار، ج ۱۱،ص ۳۹۳. مسنداحمد، ج ۴،ص ۲۶۳؛ المستدرک علی الصحیحین، ج ۳، ص ۱۵۱؛ تفسیر فخر رازی، ج ۱، ص ۲۰۱۴؛ السنن الکبری، ج ۵، ص ۱۵۳.

حضرت بود، را به صاحبان خود بازگرداند؛ هنگام هجرت از مکّه به مدینه، امیرمؤمنان علیه السلام برای انجام این کارها سه روز در مکّه باقی ماند. رسول خداصلی الله علیه وآله فرمود:

«وَأَنْتَ تَقْضِی دَینِی وَتُنْجِزُ عِداتِی عَنّی»؛(۱)

«تو ای علی! دیون مرا ادا می کنی و وعده های مرا انجام می دهی».

و در عبارت دیگر فرمود:

«أَنْتَ وَصِیی وَوَزِیری وَقاضِی دَینِی»؛(۲)

«تو وزیر و جانشین و ادا کننده قرض ها و دیون من هستی».

۵۸۴ قامِعُ الْمُشْرِکینَ

امیر مؤمنان علی علیه السلام پهلوان و شجاعی بود که با فداکاری های خود، مشرکان را قلع و قمع و نابود کرد.

همچنین مراجعه شود به: رَأْسُ الدِّینِ [۴۰۳]

۵۸۵ قِبْلَهُ الْعارِفِینَ

همه عارفان و خداشناسان عالم رو به سوی او دارند و از او به خدا می رسند.

رسول خداصلی الله علیه وآله در جمعی فرمود:

«اَلسّاعَهُ یدْخُلُ عَلَیکُمْ مِنَ الْبابِ رَجُلٌ هُوَ سَیدُ الْوَصِیینَ ... قِبْلَهُ الْعارِفِینَ وَیعْسُوبُ الدِّینِ»؛(۳)

«هم اینک فردی از این در بر شما وارد می شود که بزرگ وصیان و قبله عارفان و رهبر دین است».

۵۸۶ قَبُولُ الْأَعْمالِ بِحُبِّهِ

پذیرش اعمال انسان ها در روز قیامت، به واسطه دوست داشتن علی علیه السلام می باشد.

همچنین مراجعه شود به: حُبُّهُ یذِیبُ السَّیئاتِ [۳۲۲]

۵۸۷ الْقُرْآنُ مَعَ عَلِی

قرآن همیشه با امام علی علیه السلام و در جانب اوست و از او جدا نمی شود.(۴)

همچنین مراجعه شود به: عَلِی مَعَ الْقُرْآنِ [۵۳۸]

۵۸۸ قَرینُ الرَّسُولِ

قریـن از قران و اقـتران به معنـای کسـی که همیشه همراه دیگری است. و علی علیه السـلام قرین رسـول خداصـلی الله علیه وآله است که حضرت بارها فرمود:

«هذا قَرِینِی فِی الدُّنْیا وَالْآخِرَهِ»؛(۵)

«علی قرین و همراه من است در دنیا و آخرت».

در بخشی از زیارت آن حضرت هم آمده:

«إِنَّهُ قَرِینُهُ فِی الدُّنْیا وَالْآخِرَهِ»؛(۶)

«علی، قرین رسول خدا در دنیا و آخرت است».

۵۸۹ قَسِیمُ الْجَنَّهِ وَ النّارِ

بهشت و جهنم را تقسیـم می کند؛ یعنی اینکه بهشت برای دوستان و شیعیان او و جهنم برای دشمنان و معاندان آن حضرت می باشد.

رسول خداصلی الله علیه وآله به امام علی علیه السلام فرمود:

«أَنْتَ قَسِیمُ الْجَنَّهِ وَالنّارِ تُدْخِلُ مُحِبّیکَ الْجَنَّهَ وَمُبْغِضِیکَ النّارَ»؛(۷)

۱- ۸۳۹. بحارالانوار، ج ۳۸، ص ۵۴؛ اقبال الاعمال، ص ۲۹۶. جامع الاحادیث، ج ۵، ص ۴۶۹.

۲- ۸۴۰. بحارالانوار، ج ۳۶، ص ۴۱۷.

۳- ۸۴۱. بحارالانوار، ج ۳۸، ص ۱۳۶؛ شرح احقاق الحق، ج ۴، ص ۱۰۴.

۴- ۸۴۲. جامع الاحادیث، ج ۱۴، ص ۲۴۹.

۵- ۸۴۳. جامع الاخبار، ص ۱۶؛ بحارالانوار، ج ۳۹، ص ۱۲۳

۶- ۸۴۴. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۳۰.

۷- ۸۴۵. بحارالانوار، ج ۳۶، ص ۳۳۵؛ کفایه الاثر، ص ۱۵۱.

«تو تقسیم کننده بهشت و جهنم هستی، دوستانت را به بهشت و دشمنانت را به جهنم داخل می کنی».

در زیارت آن حضرت نیز چنین آمده است:

«اَلسَّلامُ عَلی قَسِیمِ الْجَنَّهِ وَالنّارِ»؛(۱)

«سلام بر آن آقایی که تقسیم کننده بهشت و آتش است».

۵۹۰ قُصُورُهُ کَعَدَدِ الْبَشَرِ

قصر و کاخ های بهشتی اش به تعداد افراد بشر است.

همچنین مراجعه شود به: حُورُهُ أَکْثَرُ مِنْ وَرَقِ الشَّجَرِ [۳۴۸]

۵۹۱ قَضِیبُ الْجَنَّه

دستگیره درب بهشت.

قضیب در لغت؛ شاخه درخت و شمشیر تیز و برّان و جایگاه دستگیری است.

حذیفه بن یمان از رسول خداصلی الله علیه وآله نقل کرده که فرمود:

«إِنَّ اللَّه خَلَقَ عَلِیاً قَضِیباً فِی الْجَنَّهِ، مَنْ تَمَسَّکَ بِهِ فَهُوَ مِنْ أَهْلِ الْجَنَّهِ»؛(۲)

«خداوند متعال علی علیه السلام را به عنوان دستگیره درب بهشت قرار داده، هرکه به او تمسک جوید، حتماً از اهل بهشت خواهد شد».

۵۹۲ الْقَمَرُ السّارِی

ماه روشنی بخش در گردش.

امیرالمؤمنین علی علیه السلام همانند ماه نورانی در میان مردم است.

همچنین مراجعه شود به: فِیهِ خِصالُ الْأَنْبِیاءِ [۵۶۴]

۵۹۳ قَمَرُ سَمآءِ الدُّنْیا

برای اهل دنیا چون ماه آسمان است.

همچنین مراجعه شود به: شَمْسُ السَّمآءِ السّابِعَهِ [۴۵۸]

۵۹۴ قُوَّتُهُ قُوَّهُ داوُدَ

در شجاعت و قدرت بازو به مانند حضرت داودعلیه السلام بود.

همچنین مراجعه شود به: بَهْجَتُهُ بَهْجَهُ سُلَیمانَ [۲۹۱]

۵۹۵ قَوْلُهُ قَوْلُ الرَّسُولِ

سخن او سخن رسول خداصلی الله علیه وآله است.

همچنین مراجعه شود به: أَمْرُهُ أَمْرُ الرَّسُولِ [۲۲۶]

۵۹۶ قَوِی فِی الْبَدَنِ

از لحاظ جسمی و بدنی، بسیار شجاع و قوی است.

در زیارت امیرالمؤمنین علیه السلام وارد شده:

«کُنْتَ کَما قالَ رَسُولُ اللَّهِ صلی الله علیه وآله، قَوِیاً فِی بَدَنِکَ»؛(۳)

«تو همان طور که رسول خداصلی الله علیه وآله فرموده از لحاظ بدنی نیز قوی بودی».

۵۹۷ کاشِفُ الْکُرُوبِ

برطرف کننده غم و اندوه.

همچنین مراجعه شود به: البَطَلُ الْجَسُورُ [۲۸۱]

۵۹۸ کَبِیرُ الْأُمَّهِ

بزرگ و سرور امّت اسلام.

همچنین مراجعه شود به: عالِمُ الْأُمَّهِ [۵۱۴]

۱- ۸۴۶. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۵؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه ششم امیرالمؤمنین علیه السلام.

۲- ۸۴۷. مشارق انوار الیقین، ص ۶۸.

۳- ۸۴۸. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۷۹؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین علیه السلام.

۵۹۹ کَبِیرٌ فِی الْأَرْضِ

بین اهل زمین بزرگ و بزرگوار است.

در یکی از زیارات آن حضرت آمده:

«کُنْتَ، کَما قالَ رَسُولُ اللَّهِ صلی الله علیه وآله، کَبِیراً فِی الْأَرْضِ، جَلِیلًا فِی السَّمآءِ»؛(۱)

«تو همان گونه که رسول خداصلی الله علیه وآله فرموده است در زمین بزرگ هستی و در آسمان با عظمت و جلالت می باشی».

۶۰۰ الْکَرّارُ

کرّ و کَرّه؛ رجوع. «کرّ» در جنگ؛ یعنی کسی که دائماً در حال حمله به دشمن می باشد، و هیچ فراری ندارد. از القابی است که رسول خداصلی الله علیه وآله به امیرمؤمنان علیه السلام فرموده، خصوصاً در جریان جنگ خیبر که فرمود:

«لَأَعْطِینَّ الرّایَهَ غَداً رَجُلًا یحِبُّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَیحِبُّهُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ کَرّاراً غَیرَ فَرّارٍ لا یرْجِعُ حَتّی یفْتَحَ اللَّهُ عَلی یدَیهِ»؛(۲)

«فردا پرچم را به مردی (علی علیه السلام) می دهم که هم او، خدا و رسولش را دوست دارد و هم خدا و رسولش، او را دوست دارند، او کرار (حمله برنده) غیر فرار است (فرار نمی کند)، برنمی گردد مگر اینکه خداوند پیروزی را نصیب وی کند».

۶۰۱ کَرّارُ الرَّسُولِ

نقل شده که: از رسول خداصلی الله علیه وآله سؤال کردند، زاهدترین مردم کیست؟ فرمود:

«عَلِی وَصِیی وَابْنُ عَمّی وَأَخِی وَحَیدَرِی وَکَرّارِی وَصَمْصامِی وَأَسَدِی وَأَسَدُ اللَّهِ»؛(۳)

«علی وصی من، پسرعمو، برادر و حیدر و کرار من است، او شمشیر قدرت من و اسد اللَّه است».

درکنار القاب «کرّار غیرفرّار» و «کرّار الرسول»، عنوان «حیدر کرّار» نیز در ادبیات فارسی به کار می رود که به شجاعت و دلاوری آن امام اشاره دارد، چنان که شاعر می گوید:(۴)

همچنان در قهر جباران به تیغ ذوالفقار

هیچ کس انباز و یار حیدر کرار نیست

۶۰۲ کَرامَهُ الْعَساکِرِ

کسی که موجب بزرگی و عظمت لشکر و سپاه اسلام است.

همچنین مراجعه شود به: خِصْبُ الْبِلادِ [۳۶۲]

۶۰۳ الْکُفْرُ بِهِ کُفْرٌ بِاللَّهِ

کافر شدن به مقام او، کافر شدن به خدا است.

همچنین مراجعه شود به: إِنْکارُهُ إِنْکارُ اللَّهِ [۲۴۶]

۶۰۴ کُلُّ الْإِیمانِ

تمام هستی و وجود ایمان. در غزوه احزاب (خنـدق) که همه دشـمنان اسـلام به جنگ آمـده بودند، وقتی علی علیه السـلام در برابر عمرو بن عبدود قرار گرفت، پیامبرصلی الله علیه وآله فرمود:

ص:۱۳۰

۱- ۸۴۹. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۷۹؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

۲- ۸۵۰. الاحتجاج، ج ۱، ص ۲۷۲. کنزالعمال، ج ۱۳، ص ۱۲۳؛ جامع الاحادیث، ج ۲۸، ص ۲۸۳؛ تاریخ دمشق، ج ۴۱، ص ۲۱۹.

۳- ۸۵۱. بحارالانوار، ج ۳۹، ص ۷۳؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۳، ص ۲۵۹.

۴- ۸۵۲. فرهنگ غدیر.

«بَرَزَ الْإِیمانُ کُلَّهُ إِلَی الشِّرْکِ کُلِّهِ»؛(۱)

«امروز، تمام هستی و وجود ایمان (علی علیه السلام) در برابر همه شرک، ظاهر و آشکار شده است».

۶۰۵ کَلِمَهُ اللَّهِ الْعُلْیا

کلمه؛ یعنی چیزی که برای نشان دادن و بیان داشتن آنچه در نهان و ذهن است. علی علیه السلام کلمه اللَّه است؛ یعنی خدای تعالی برای نشان دادن علوم و معارف و جلالت شأن خود، علی علیه السلام را خلق کرده است.(۲)

رسول خداصلی الله علیه وآله در این مورد فرمود:

«عَلِی کَلِمَهُ اللَّهِ الْعُلْیا وَکَلِمَهُ أَعْدائِهِ السُّفْلی ؛(۳)

«علی علیه السلام کلمه بلندمرتبه خداوند است و کلمه دشمنان او پست و پایین است».

۶۰۶ کَلِمَهُ التَّقْوی

همه تقوا را در خود جمع نموده است.

پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله در مورد علی علیه السلام فرمود:

«هُوَ کَلِمَهُ التَّقْوی وَعُرْوَهُ اللَّهِ الْوُثْقی ؛(۴)

«او پایه و اساس تقوا و دستگیره محکم الهی است».

در قسمتی از دعای بعد از زیارت حضرت هم آمده:

«أَشْهَدُ أَنَّکَ کَلِمَهُ التَّقْوی وَبابُ الْهُدی ؛(۵)

«گواهی می دهم تو کلمه تقوی و باب هدایت هستی».

۶۰۷ کَلِمَهُ عَدْلٍ

رسول خاتم صلی الله علیه وآله فرمود:

«إِنَّ اللَّهَ تَعالی جَعَلَنِی مِیزانَ قِسْطٍ وَجَعَلَ عَلِیاً کَلِمَهَ عَدْلٍ»؛(۶)

«خداوند متعال مرا ترازوی قسط قرار داد و علی را کلمه عدل قرارش داد».

۶۰۸ کَلِیمُ الشَّمْسِ

امام علی علیه السلام با خورشید به گفت و گو پرداخت. و آن هم به فرمان رسول خداصلی الله علیه وآله که به آن حضرت فرمود:

«کَلِّمِ الشَّمْسَ»؛

«با خورشید سخن بگو».

تا بزرگواری و کرامت خداوند بر تو برای همه معلوم شود.

هنگامی که امام علی علیه السلام به خورشید سلام داد، خورشید در جواب گفت:

«اَلسَّلامُ عَلَیکَ یا أَخا رَسُولِ اللَّهِ وَوَصِیهُ وَحُجَّهَ اللَّهِ عَلی خَلْقِهِ»؛(۷)

«سلام بر تو ای برادر و جانشین رسول خدا و ای حجّت خداوند بر بندگان».

۶۰۹ کَنْزُ اللَّهِ

گنج و ذخیره خداوند.

۱- ۸۵۳. بحارالانوار، ج ۳۹، ص ۷۳؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۳، ص ۲۵۹.

۲- ۸۵۴. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۱۲.

۳- ۸۵۵. بحارالانوار، ج ۳۸، ص ۹۰؛ امالی صدوق، ص ۱۱.

۴- ۸۵۶. غیبت نعمانی، ص ۸۲. تاریخ بغداد، ج ۷، ص ۱۴۱؛ تاریخ مدینه دمشق، ج ۴۲، ص ۲۷۰.

۵- ۸۵۷. بحارالانوار ج ۹۷، ص ۲۹۴؛ اصول کافی، ج ۴، ص ۵۷۰.

۶- ۸۵۸. الصراط المستقیم، ج ۱، ص ۲۲۷؛ موسوعه امام علی، ج ۸، ص ۱۲۱.

۷- ۸۵۹. بحارالانوار، ج ۴۱، ص ۱۷۷؛ امالی صدوق، ص ۵۸۹؛ الصراط المستقیم، ج ۱، ص ۲۴۶.

در بخشی از وصایای رسول خداصلی الله علیه وآله به مردم چنین آمده است:

«أَيهَا النّاسُ! هذا عَلِی بْنُ أَبِی طالِبٍ كَنْزُ اللَّهِ الْيوْمَ وَما بَعْدَ الْيوْمِ»؛(۱)

«ای مردم! این علی بن ابی طالب است گنج خدا برای امروز و فردای شما».

۶۱۰ الْكَوْكَبُ الدُّرّی

ستاره درخشنده.

همچنین مراجعه شود به: فِيهِ خِصالُ الْأَنْبِياءِ [۵۶۴]

امام صادق علیه السلام در زیارت آن حضرت فرمود:

«اَلسَّلامُ عَلَى الْكَوْكَبِ الدُّرِّی»؛(۲)

«سلام بر ستاره درخشنده (ولایت و علم)».

۶۱۱ كَهْفُ الرَّسُولِ

کهف؛ یعنی پناهگاه و دژ بسیار محکم.

کهف الرسول؛ کسی که پناه رسول خداصلی الله علیه وآله است. رسول خداصلی الله علیه وآله فرمود:

«هذا أَخِی وَوَلِيی وَناصِرِی وَصَفِيی وَذُخْرِی وَكَهْفِی»؛(۳)

«این علی، برادر، ولی، ناصر، صفی و ذخیره و پناه من است».

۶۱۲ لا تَأْخُذُهُ فِی اللَّهِ لَوْمَهُ

فقط خدا را در نظر دارد و در این راه از هیچ ملامت و سرزنشی هراس ندارد. این بیان را رسول اکرم صلی الله علیه وآله در خطبه غدیریه خود فرمود.(۴)

۶۱۳ لا تَرْزَأُ الدُّنْيا مِنْهُ

سخن پیامبرصلی الله علیه وآله در مورد زهد و بی اعتنایی امام نسبت به دنیا چنین است:

«عَلِی لا يرْزَأُ مِنَ الدُّنْيا وَلا تَرْزَأُ الدُّنْيا مِنْهُ»؛(۵)

«علی علیه السلام چیزی از مال دنیا اندوخته نکرد، دنیا هم برای فریب وی، چیزی از او به دست نیاورد».

۶۱۴ لا حَسْرَهُ لِمُحِبّهِ

هنگام مرگ، حسرت وناراحتی ندارد.

حضرت فرموده است:

«یا عَلِی! حَسْبُکَ أَنْ لَیسَ لِمُحِبِّکَ حَسْرهٌ عِنْدَ مَوْتِهِ وَلا وَحْشَهٌ فِی قَبْرِهِ وَلا فَزَعٌ یوْمَ الْقِیامَهِ»؛(۶)

«ای علی! برای تو همین بس که دوستانت نه حسرتی هنگام مرگ دارند و نه وحشتی در قبر و نه ترس و هراسی در روز قیامت».

۶۱۵ لا وَحْشَهُ لِمُحِبّهِ

دوستان علی علیه السلام درقبر هیچ وحشتی ندارند.

همچنین مراجعه شود به: لا حَسْرَهَ لِمُحِبّهِ [۶۱۴]

۶۱۶ لا یحْجُبُهُ مِنَ اللّهِ حِجابٌ

هیچ حجاب و مانعی نمی تواند بین او و خدا فاصله شود.

همچنین مراجعه شود به: الْحِجابُ وَ السِّتْرُ [۳۲۸]

۶۱۷ لا یخْزِیهِ اللّهُ أَبَداً

خدای تعالی هرگز او را خوار نگردانید.

۱- ۸۶۰. بحارالانوار، ج ۲۲، ص ۴۸۶.

۲- ۸۶۱. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۷۵؛ مفاتیح الجنان، زیارت امیرالمؤمنین روز میلاد پیامبر.

۳- ۸۶۲. بحارالانوار، ج ۳۵، ص ۹؛ کشف الغمه، ج ۱، ص ۱۰.

۴- ۸۶۳. بحارالانوار، ج ۳۷، ص ۲۰۸؛ العدد القویه، ص ۱۷۳؛ الیقین، ص ۳۴۹.

۵- ۸۶۴. بحارالانوار، ج ۴۰، ص ۳۲۰؛ مناقب ابن شهرآشوب، ج ۲، ص ۹۳. کنز العمال، ج ۱۱، ص ۶۲۶.

۶- ۸۶۵. بحارالانوار، ج ۳۹، ص ۲۲۸؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۳، ص ۲۳۷. مودّه القربی، مودّه ۹، ص ۲۷.

از ابن عباس نقل شده: رسول خداصلی الله علیه وآله فرمود:

«لَأَبْعَثَنَّ رَجُلًا یحِبُّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ، وَلا یخْزِیهِ اللَّهُ أَبَداً»؛(۱)

«هرآینه مردی را مأمور می کنم که خداوند و رسولش را دوست دارد، و خدای متعال نیز او را هرگز خوار نگرداند».

همه منتظر بودند، تا اینکه پیامبرصلی الله علیه وآله فرمود: علی کجاست؟!

۶۱۸ لا یرْزَأُ مِنَ الدُّنْیا

چیزی از دنیا را اندوخته نکرده است.

همچنین مراجعه شود به: لا تَرْزَأُ الدُّنْیا مِنْهُ [۶۱۳]

۶۱۹ لا یسْتُرُهُ مِنَ اللَّهِ سَتْرٌ

هیچ پرده و پوششی بین او و خدا نیست.

همچنین مراجعه شود به: الْحِجابُ وَ السِّتْرُ [۳۲۸]

۶۲۰ لَحْمُهُ لَحْمُ الرَّسُولِ

بـا رسول خداصـلی الله علیه وآله یکی است، حتی گوشت و پوست و خون او هم بـا گوشت و پوست و خون رسول خداصـلی الله علیه وآله یکی است.

رسول خداصلی الله علیه وآله بارها به امیرمؤمنان علیه السلام فرمود:

«أَنْتَ أَخِی وَوَصِیی وَوارِثِی، لَحْمُکَ مِنْ لَحْمِی»؛(۲)

«تو برادر، جانشین و وارث من هستی، گوشت تو از گوشت من است».

۶۲۱ اللُّحُوقُ بِهِ سَعادَةٌ

هرکه به او بپیوندد، سعادتمند می شود. جابر از رسول خداصلی الله علیه وآله نقل کرده که فرمود:

«فَهُوَ سَیدُ الْأَوْصِیاءِ، اَللُّحُوقُ بِهِ سَعادَةٌ وَالْمَوْتُ فِی طاعَتِهِ شَهادَةٌ»؛(۳)

«علی علیه السلام، آقای جانشینان است، هرکه به او بپیوندد، سعادتمند می شود، و مرگ در راه طاعت او شهادت می باشد».

۶۲۲ اللِّسانُ الشَّکُورُ

زبان بسیار سپاسگزار. کسی که سر تا پا به شکر و سپاس خدا مشغول است.

همچنین مراجعه شود به: اَلْبَطَلُ الْجَسُورُ [۲۸۱]

۶۲۳ لَمْ یکُنْ فَظّاً عَجُولاً

در امورش سخت گیر و شتاب زده نیست.

همچنین مراجعه شود به: اِتّباعُهُ فَضِیلَهٌ [۱۴۷]

۶۲۴ لَمْ یکُنْ مُتَعَنّداً

عنادورز و کینه توز نیست.

همچنین مراجعه شود به: اِتّباعُهُ فَضِیلَهٌ [۱۴۷]

۶۲۵ لَوْلاهُ لَمْ یکُنْ ثَوابٌ و لا عِقابٌ

اگر علی علیه السلام نبود، ثواب و عقاب هم نبود.

همچنین مراجعه شود به: الْحِجابُ وَ السِّتْرُ [۳۲۸]

۶۲۶ لَوْلاهُ ما بانَ الْحَقُ

اگر علی علیه السلام نبود حقّ و باطل معلوم نمی شد.

همچنین مراجعه شود به: الْحِجابُ وَ السِّتْرُ [۳۲۸]

۶۲۷ لَوْلاهُ ما بانَ الْمُؤْمِنُ

اگر امیرالمؤمنین علیه السلام نبود، مؤمن از کافر شناخته نمی شد.

همچنین مراجعه شود به: الْحِجابُ وَ السِّتْرُ [۳۲۸]

۱- ۸۶۶. مسند احمد، ج ۷، ص ۱۴۳؛ سنن نسائی، ج ۵، ص ۱۱۳؛ اتحاف الخیره ج ۷، ص ۱۹۶؛ تاریخ دمشق ج ۴۲، ص ۹۸.

۲- ۸۶۷. امالی صدوق، ص ۱۶۹؛ اقبال الاعمال، ص ۲۹۶. کنز العمال، ج ۱۱، ص ۶۰۷؛ تاریخ دمشق، ج ۴۲، ص ۴۷۱؛ جامع الاحادیث، ج ۲۳، ص ۹۰.

۳– ۸۶۸. بحارالانوار، ج ۳۸، ص ۹۲؛ امالی صدوق، مجلس ۶، حدیث ۵. ینابیع الموده، باب ۱۲.

۶۲۸ لَوْلاهُ ما عُبِدَ اللّهُ

اگر امام عابدان نبود، خدا هم عبادت نمی شد.

همچنین مراجعه شود به: الْحِجابُ وَ السِّتْرُ [۳۲۸]

۶۲۹ لَوْلاهُ ما عُرِفَ الْمُؤْمِنُونَ

اگر علی علیه السلام نبود، مؤمنان شناخته نمی شدند.

رسول خداصلی الله علیه وآله خطاب به علی علیه السلام فرمود:

«لَوْلاکَ یا عَلِی! ما عُرِفَ الْمُؤْمِنُونَ مِنْ بَعْدِی»؛(۱) «ای علی! اگر تو نبودی، پس از من، مؤمنان شناخته نمی شدند».

۶۳۰ اللَّیثُ الْهَصُورُ

قهرمان و شیر بیشه شجاعت.

همچنین مراجعه شود به: البَطَلُ الْجَسُورُ [۲۸۱]

۶۳۱ الْمُؤَدّی

ادا کننده وظایف رسول خداصلی الله علیه وآله.

عایشه از پدرش نقل می کند: رسول خداصلی الله علیه وآله در روز غدیر دست علی علیه السلام را گرفت و فرمود:

«هذا وَلِیی وَالْمُؤَدّی عَنّی، وَإِنَّ اللّهَ مُوالٍ لِمَنْ والاهُ وَمُعادٍ لِمَنْ عاداهُ»؛(۲)

«این آقا، دوستدار من و ادا کننده وظایف من است، و همانا خدای تعالی دوست دارد کسی که او را دوست بدارد و دشمن است با کسی که او را دشمن بدارد».

در یکی از زیارات آن حضرت آمده است:

«وَالْمُؤَدّی عَنْ نَبِیهِ»؛(۳)

«وظایف رسول خداصلی الله علیه وآله را ادا می کند».

۶۳۲ مُؤَمَّلُ الْمُسْلِمِینَ

محل آرزوی همه مسلمانان.

حضرت در بیانی فرمود:

«عَلِی سَیدٌ مُبَجَّلٌ مُؤَمَّلُ الْمُسْلِمینَ، وَأَمِیرُ الْمُؤْمِنِینَ»؛(۴)

«علی علیه السلام، آقایی است بزرگوار، که آرزوگاه مسلمانان و امیر مؤمنان می باشد».

۶۳۳ الْمَأْمُونُ

از اسامی آسمانی امام علی علیه السلام مأمون است؛ امیرمؤمنان علیه السلام می فرماید: در آن شب که رسول خداصلی الله علیه وآله رحلت فرمود، وصایا و سفارشاتی به من نمود؛ از جمله فرمود:

«سَمّاکَ اللَّهُ فِی السَّمآءِ عَلِیاً الْمُرْتَضی وَأَمِیرَ الْمُؤْمِنِینَ وَالصِّدّیقُ الْأَکْبَرُ وَالْفارُوقُ الْأَعْظَمُ وَالْمَأْمُونُ وَالْمَهْدِی»؛(۵)

«خداوند تو را در آسمان به این اسامی نامیده است؛ علی مرتضی، امیرمؤمنان، صدیق اکبر، فاروق اعظم، مأمون و مهدی».

۶۳۴ مُؤَیدُ الرَّسُولِ

تأیید کننده و یاری رساننده به پیامبرصلی الله علیه وآله. از رسول خداصلی الله علیه وآله نقل شده که فرمود:

«دو هزار سال قبل از خلقت آسمان ها و زمین، بر درب بهشت نوشته شده بود: «لا إِلهَ إِلَّا اللَّهُ، مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ، أَیدْتُهُ بِعَلِی ّ».(۶)

۱- ۸۶۹. جامع الاحادیث، ج ۳۱، ص ۱۵۹.

۲- ۸۷۰. السنن الکبری، ج ۵، ص ۱۰۷؛ سنن النسائی، ج ۵، ص ۱۳۴.

۳- ۸۷۱. بحارالانوار، ج ۸۷، ص ۳۱.

۴- ۸۷۲. المحاسن والمساوی، ج ۱، ص ۳۱.

۵- ۸۷۳. بحارالانوار، ج ۳۶، ص ۲۶۱؛ غیبت طوسی، ص ۱۵۰.

۶- ۸۷۴. الدرّ المنثور، ج ۴، ص ۴۸۶؛ کنز العمال ج ۱۱، ص ۶۲۴؛ المعجم الکبیر، ج ۲۲، ص ۲۰۰؛

۶۳۵ ما عَرَفَهُ إِلَّا اللّهُ وَالرَّسُولُ

غیر خدا و رسولش او را نشناختند.

حضرت فرمود:

«یا عَلِی! ما عَرَفَ اللَّهُ إِلّا أَنَا وَأَنْتَ، وَما عَرَفَنِی إِلَّا اللَّهُ وَأَنْتَ، وَما عَرَفَکَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَا»؛(۱)

«ای علی! غیر از من و تو کسی خدا را نشناخت، من را هم کسی جز خدا و تو نشناخت، تو را هم غیر از خدا و من نشناخت».

۶۳۶ الْمُبَجَّلُ

سید و بزرگوار، آقا.

همچنین مراجعه شود به: مُؤَمَّلُ الْمُسْلِمِینَ [۶۳۲]

۶۳۷ مُبْغِضُهُ مُبْغِضُ اللَّهِ

رسول خداصلی الله علیه وآله از جانب خدای تعالی نقل می کند که در مورد علی علیه السلام فرموده:

«مَنْ أَحَبَّهُ أَحَبَّنِی وَمَنْ أَبْغَضَهُ أَبْغَضَنِی، فَبَشِّرْ بِذلِکَ»؛(۲)

«هرکه علی را دوست داشته باشد مرا دوست داشته و هرکه او را دشمن بدارد مرا دشمن داشته است. او را به این موهبت بشارت ده».

۶۳۸ مُبْغِضُهُ مُبْغِضُ الرَّسُولِ

جایگاه و شخصیت و مقام امام علی علیه السلام به گونه ای است که اگرکسی بااو دشمنی و عداوت و بغض داشته باشد، گویا با رسول خداصلی الله علیه وآله دشمنی کرده است.

حضرت فرمود:

«خُلِقْتُ أَنَا وَعَلِی بْنُ أَبِی طالِبٍ مِنْ نُورٍ واحِدٍ، فَمُحِبِّی مُحِبُّ عَلِی ٍوَمُبْغِضِی مُبْغِضُ عَلِی ٍ»؛(۳)

«من و علی علیهما السلام از یک نور واحد خلق شدیم، پس دوستدار من دوست علی علیه السلام است و دشمن من دشمن علی علیه السلام است».

۶۳۹ مُبْغِضُهُ مُنافِقٌ

هرکه با علی علیه السلام بغض و کینه داشته باشد، منافق است.

همچنین مراجعه شود به: الرّآدُّ عَلَیهِ زاهِقٌ [۴۰۴]

۶۴۰ مُبِیدُ الشُّبَهاتِ

هر نوع شک و شبهه را از بین می برد.

همچنین مراجعه شود به: رَأْسُ الدِّینِ [۴۰۳]

۶۴۱ مُبِیدُ الشِّرْکِ

شرک و بت پرستی را نابود کرد.

همچنین مراجعه شود به: رَأْسُ الدِّینِ [۴۰۳]

۶۴۲ الْمُبَینُ

امام علی علیه السلام بیان کننده و توضیح دهنده مبهمات و مشتبهات و آنچه را که امّت در آن به مشکل افتاده اند، می باشد. رسول خداصلی الله علیه وآله خطاب به امام علی علیه السلام فرمود:

«أَنْتَ تُبَینُ لَهُمْ مَا اشْتَبَهَ عَلَیهِمْ بَعْدِی»؛(۴)

«تو برای مردم بیان خواهی کرد هرآنچه را که برای آنان مشتبه شده است».

و نیز فرمود:

ص:۱۳۵

۱- ۸۷۵. موسوعه امام علی علیه السلام، ج ۸، ص ۱۸۵.

۲- ۸۷۶. بحارالانوار، ج ۱۸، ص ۳۷۱؛ موسوعه امام علی، ج ۱۱، ص ۱۸۵. کنز العمال، ج ۱۱، ص ۶۰۱.

۳- ۸۷۷. بحارالانوار، ج ۳۹، ص ۲۶۶؛ الفضائل، ص ۹۶.

۴- ۸۷۸. امالی طوسی، ص ۳۵۱؛ کشف الغمه، ج ۱، ص ۳۹۸؛ الطرائف، ج ۲، ص ۵۲۱.

«عَلِی بابُ عِلْمِی وَمُبَیِّنٌ لِأَمَّتِی ما أَرْسِلْتُ بِهِ مِنْ بَعْدِی»؛(۱)

«علی درب علم من است و آنچه را بر من نازل شده، پس از من برای امّتم بازگو می کند».

۶۴۳ الْمُتَرْجِمُ

قرآن را تفسیر و ترجمه می کند.

همچنین مراجعه شود به: أَفْضَلُ مِنْ کِتابِ اللَّهِ [۱۹۱]

۶۴۴ الْمُتَواضِعُ فِی النَّفْسِ

خودش را بسیار پایین می گیرد و تواضع دارد. در یکی از زیارات آن حضرت آمده:

«کُنْتَ کَما قالَ رَسُولُ اللَّهِ صلی الله علیه وآله، قَوِیاً فِی بَدَنِکَ، مُتَواضِعاً فِی نَفْسِکَ»؛(۲)

«تو همان طور که رسول خداصلی الله علیه وآله فرمود: در راه خدا بسیار قوی؛ امّا نزد خودت متواضع بودی».

۶۴۵ الْمُتَوَلّی

ولی و سرپرست و صاحب اختیار. در اینجا مراد ولایت الهی است.

همچنین مراجعه شود به: دَیانُ هذِهِ الْأُمَّهِ [۳۹۲]

۶۴۶ الْمُجادِلُ

رسول خداصلی الله علیه وآله در خطبه غدیر فرمود:

«مَعاشِرَ النّاسِ! هُوَ ناصِرُ دِینِ اللَّهِ وَالْمُجادِلُ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ»؛(۳)

«ای مردم! علی یاور دین خدا و مددکار رسول خداصلی الله علیه وآله است».

۶۴۷ الْمُجْتَبی لِلْإِمامَهِ

برگزیده و انتخاب شده برای امامت.

علی علیه السلام از جانب خدا برای امامت مسلمانان برگزیده شده؛ چنان که رسول خداصلی الله علیه وآله فرمود:

«یا عَلِی! أَنْتَ أَخِی وَأَنَا أَخُوکَ، وَأَنَا الْمُصْطَفی لِلنُّبُوَّهِ وَأَنْتَ الْمُجْتَبی لِلْإِمامَهِ»؛(۴)

«ای علی! تو برادر منی و من برادر توام، من برای پیامبری انتخاب شدم و تو برای امامت».

۶۴۸ الْمُحارِبُ لَهُ مارِقٌ

هر که با او جنگ و محاربه کند، از دین خارج شده است.

همچنین مراجعه شود به: الرّآدُّ عَلَیهِ زاهِقٌ [۴۰۴]

۶۴۹ مُحِبُّ اللَّهِ

خـدا را دوست دارد، آن هم محبت واقعی که هم خـدا و هم رسول گرامی اش آن را تأییـد کرده و بارها فرموده اند: علی علیه السلام کسی است که «یحِبُّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَیحِبُّهُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ»؛(۵)

«هم او خدا و رسولش را دوست دارد و هم خدا و رسولش او را دوست دارند».

همچنین مراجعه شود به: الْکَرّارُ [۶۰۰]

۶۵۰ مُحِبُّ الرَّسُولِ

رسول خداصلی الله علیه وآله را دوست دارد.

همچنین مراجعه شود به: مُحِبُّ اللَّهِ [۶۴۹]

۱- ۸۷۹. کنز العمال، ج ۱۱، ص ۶۱۴؛ الفردوس دیلمی، ج ۲، ص ۳۱۶.

۲- ۸۸۰. اصول کافی، ج ۱، ص ۴۵۴؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین علیه السلام.

۳- ۸۸۱. بحارالانوار، ج ۳۷، ص ۲۱۰؛ الاحتجاج، ج ۱، ص ۶۲.

۴- ۸۸۲. وسائل الشیعه، ج ۲۷، ص ۱۸۸؛ امالی صدوق، ص ۳۳۱.

۵- ۸۸۳. اصول کـافی، ج ۱، ص ۲۹۳؛ منـاقب آل ابی طـالب، ج ۳، ص ۱۲۷؛ کشـف الیقین، ص ۳۱۳؛ نهـج الحق، ص ۳۹۱. المستدرک علی الصحیحین، ج ۳، ص ۴۰؛ شعب الایمان، ج ۱، ص ۸۸؛ تاریخ الخلفاء، ج ۱، ص ۱۵۰.

۶۵۱ مَحْبُوبُ اللّهِ

خدای تعالی او را دوست دارد.

همچنین مراجعه شود به: مُحِبُّ اللَّهِ [۶۴۹]

۶۵۲ مَحْبُوبُ الرَّسُولِ

رسول خداصلی الله علیه وآله او را دوست دارد.

این محبت از همان زمانی شروع شد که علی علیه السلام به دنیا آمد و در دامان فاطمه بنت اسد بزرگ شد، آن قدر به حضرت علاقه و محبت داشت که به مادرش می فرمود: گهواره او را نزدیک رختخواب من بگذار.(۱)

همچنین مراجعه شود به: مُحِبُّ اللَّهِ [۶۴۹]

۶۵۳ مَحْبُوبُ الْمَساكِينَ وَالْمُسْتَضْعَفِينَ

مستضعفان و مستمندان او را دوست دارند.

یک نوع دوستی که خدای تعالی آن را در دل ایشان انداخته است.

و فرمایش رسول خداصلی الله علیه وآله است که فرمود:

«یاعَلِی! إِنَ اللَّهَ تَبارَکَ وَتَعالی وَهَبَ لَکَ حُبَّ الْمَساكِينَ وَالْمُسْتَضْعَفِينَ»؛(۲)

«ای علی! خدای تعالی دوستی مستمندان و مستضعفان را به تو بخشیده است».

۶۵۴ مُحِبُّهُ مُؤْمِنٌ

دوست دار او مؤمن است.

همچنین مراجعه شود به: الرّآدُّ عَلَيهِ زاهِقٌ [۴۰۴]

۶۵۵ مُحِبُّهُ مُحِبُّ اللّهِ

هرکس او را دوست بدارد، خدا را دوست داشته است.

همچنین مراجعه شود به: مُبْغِضُهُ مُبْغِضُ اللَّهِ [۶۳۷]

۶۵۶ مُحِبُّهُ مُحِبُّ الرَّسُولِ

دوستدار او دوستدار رسول خداصلی الله علیه وآله است.

امیرالمؤمنین علی علیه السلام کسی است که هرکس او را دوست داشته باشد، رسول خداصلی الله علیه وآله را دوست داشته است؛ از جمله فرمود:

«مَنْ أَحَبَّ عَلِیاً أَحَبَّنِی وَمَنْ أَبْغَضَ عَلِیاً فَقَدْ أَبْغَضَنِی»؛(۳)

«هرکس علی علیه السلام را دوست بدارد، مرا دوست داشته و هرکس علی علیه السلام را دشمن بدارد، با من دشمنی کرده است».

همچنین مراجعه شود به: أَمْرُهُ أَمْرُ الرَّسُولِ [۲۲۶]

۶۵۷ الْمُحَدَّثُ

از عالم بالا با او سخن گفته می شود؛ ولی به چشم چیزی نمی بیند. پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله فرمود:

«إِنَّ عَلِیاً صِدِّیقُ هذِهِ الْأُمَّهِ وَفارُوقُها وَمُحَدَّثُها»؛(۴)

«همانا علی علیه السلام، صدّیق و فاروق و محدّث این امّت است».

۶۵۸ الْمَحْمُودُ عِنْدَ الْحَقّ

نزد خدا پسندیده و مورد رضایت است.

همچنین مراجعه شود به: جُنَّهُ الرَّسُولِ [۳۰۴]

۶۵۹ مِحْنَهُ الْوَری

مورد آزمایش و امتحان برای خلق است و مردم به واسطه او امتحان می شوند.

همچنین مراجعه شود به: إِمامُ أَهْلِ الدُّنْیا [۲۱۱]

۱- ۸۸۴. بحارالانوار، ج ۳۵، ص ۹.

۲- ۸۸۵. بحارالانوار، ج ۳۶، ص ۳۴۷.

۳- ۸۸۶. الریاض النضره ج ۱ ص ۲۴۹؛ کنزالعمال ج ۱۱ ص ۶۰۱.

۴- ۸۸۷. بحارالانوار، ج ۳۸، ص ۲۱۶؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۳، ص ۹۰؛ امالی صدوق، ص ۳۱.

۶۶۰ مُحْیِی السُّنَّهِ

سنّت پیامبرصلی الله علیه وآله را زنده می کند.(۱)

همچنین مراجعه شود به: الْقآئِمُ بِحُجَّهِ النَّبی ِ[۵۷۲]

۶۶۱ مُخالِفُهُ کافِرٌ

هرکه با امام مخالفت کند، کافر به خدا است.

همچنین مراجعه شود به: الرّآدُّ عَلَیهِ زاهِقٌ [۴۰۴]

۶۶۲ مَخْذُولٌ مَنْ خَذَلَهُ

هرکه او را خوار کند و قدمی علیه او بردارد، در حقیقت، خود را به زحمت انداخته و خوار نموده است.(۲)

همچنین مراجعه شود به: إِمامُ الْبَرَرَهِ [۲۱۳]

۶۶۳ مَخْضُوبُ اللَّحْیهِ

سر و صورت و محاسنش به خون سرش خضاب و رنگین شده است.(۳)

همچنین مراجعه شود به: دِینُهُ سالِمٌ [۳۹۴]

۶۶۴ مَدِینَهُ هُدی

شهر هدایت.

رسول خداصلی الله علیه وآله فرمود:

«إِنَّ عَلِیاً مَدِینَهُ هُدی فَمَنْ دَخَلَها نَجی وَمَنْ تَخَلَّفَ عَنْها هَلَکَ»؛(۴)

«همانا علی شهر هدایت است، هرکه به آن داخل شود نجات می یابد و هرکه از آن تخلف نماید هلاک می شود».

۶۶۵ الْمُرْتَضی

از اسامی آسمانی امام و به معنای پسندیده خدای تعالی است.

همچنین مراجعه شود به: الْمَأْمُونُ [۶۳۲]

ابن عباس می گوید:

«کان عَلیاً یتْبَعُ فِی جَمِیعِ أَمْرِهِ مَرْضاهَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ فَلِذلِکَ سُمِّی الْمُرْتَضی ؛(۵)

«علی علیه السلام پیوسته و در تمام امور تابع رضایت خدا و رسولش بود؛ پس او را مرتضی نامیدند».

و در بخشی از زیارت حضرت آمده:

«اَللَّهُمَّ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَصَلِّ عَلی أَمِیرِ الْمُؤْمِنِینَ عَبْدِکَ الْمُرْتَضی ؛(۶)

«خدایا درود فرست بر محمّد و آل محمّد و درود فرست بر علی علیه السلام که امیرمؤمنان و بنده پسندیده و مرتضای توست».

۶۶ مَرْضِی اللَّهِ

مورد رضایت خدا است و خداوند از وی راضی و خشنود است.

امیرالمؤمنین علیه السلام می فرماید: روزی محضر پیامبر خداصلی الله علیه وآله رسیدم که فرمود:

«أَصْبَحْتُ وَاللَّهِ یـا عَلِی! عَنْکَ راضِـیاً، وَأَصْـبَحَ وَاللَّهِ رَبُّکَ عَنْکَ راضِـیاً، وَأَصْـبَحَ کُلُّ مُؤْمِنٍ وَمُؤْمِنَهٍ عَنْکَ راضِـینَ إِلی أَنْ تَقُومَ السّاعَهُ»؛(۷)

ص:۱۳۷

۱- ۸۸۸. تاریخ دمشق، ج ۴۲، ص ۴۸۱.
۲- ۸۸۹. بحارالانوار، ج ۳۶، ص ۳۳۲ و ج ۳۳، ص ۵۱؛ کشف الغمّه، ج ۱، ص ۲۵۶. الصواعق المحرقه، ص ۷۵؛ ینابیع المودّه، باب ۵۶، ص ۷۸.
۳- ۸۹۰. کنز العمال، ج ۱۱، ص ۶۱۷.
۴- ۸۹۱. بحارالانوار، ج ۱۰، ص ۱۲۱؛ الاختصاص، ص ۲۳۷؛ امالی صدوق، ص ۳۴۳؛ التوحید صدوق، ص ۳۰۷؛
۵- ۸۹۲. بحارالانوار، ج ۳۵، ص ۶۰.
۶- ۸۹۳. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۷؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.
۷- ۸۹۴. بحارالانوار، ج ۳۵، ص ۳۵۸.

«به خدا قسم ای علی! من در حالی صبح کردم که از تو راضی هستم، خدا هم از تو راضی است و هر مرد و زن مؤمنی هم از تو راضی است، تا روزی که قیامت برپا شود».

۶۶۷ مَرْضِی الرَّسُولِ

مورد رضایت رسول خدا است و حضرت از او خشنود است.

همچنین مراجعه شود به: مَرْضِی اللَّهِ [۶۶۶]

۶۶۸ الْمُزَکّی عِنْدَ الْمَلائِکَهِ

نزد فرشتگان، پاک و بی عیب است.

همچنین مراجعه شود به: جُنَّهُ الرَّسُولِ [۳۰۴]

۶۶۹ الْمُسْتَخْلَفُ

جانشین برگزیده.

حضرت فرمود:

«یا عَلِی! إِنَّکَ (مُؤْمِنٌ) مُسْتَخْلَفٌ، وَأَنَّکَ مَقْتُولٌ وَأَنَّ هذِهِ مَخْضُوبَهٌ مِنْ هذِهِ»؛(۱)

«ای علی! همانا تو مؤمن و جانشین برگزیده بعد از من هستی؛ لکن تو مقتول و شهید خواهی شد و اینها (ریش تو) به اینها (خون سرت) خضاب و رنگین می شود.

۶۷۰ الْمُسْتَوْدَعُ

مستودع از ودیعه؛ کسی که چیزی را نزد او به امانت و ودیعه گذاشته اند. امام علی علیه السلام امانت دار مواریث تمام پیامبران و امانت دار سرّ و علم رسول خداصلی الله علیه وآله است. چنان که رسول خداصلی الله علیه وآله به ایشان فرمود:

«أَنْتَ مُسْتَوْدَعُ مَوارِیثِ الْأَنْبِیاءِ»؛(۲)

«تو امانت دار مواریث پیامبران می باشی».

حضرت علی علیه السلام نیز فرمود:

«أَنَا وَصِیهُ وَوَزِیرُهُ وَمُسْتَوْدَعُ سِرِّهِ وَعِلْمِهِ»؛(۳)

«من وصی و وزیر رسول خدا و امانت دار سرّ و علم او هستم».

امام صادق علیه السلام نیز در زیارت آن حضرت چنین سلام می کند:

«اَلسَّلامُ عَلَیکَ یا وارِثَ عِلْمِ النَّبیینَ، وَمُسْتَوْدِعَ عِلْمِ الْأَوَّلِینَ وَالْآخِرِینَ»؛(۴)

«سلام بر تو ای وارث علم پیامبران خدا و محل ودیعه و امانت اسرار علم اولین و آخرین».

۶۷۱ الْمُشْتَمِلُ عَلَی الْجَمِیلِ

زیبایی ها را در خود جمع کرده است.

همچنین مراجعه شود به: الْجامِعُ لِلْمَکارِمِ [۳۰۰]

۶۷۲ الْمُشَفَّعُ

شفاعتش به اذن و رضای خدا پذیرفته شده.

پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله در این باره فرمود:

«إِنّی لَأُشَفِّعُ یوْمَ الْقِیامَهِ فَأُشَفَّعُ وَیشَفِّعُ عَلِی فَیشَفَّعُ وَیشَفِّعُ أَهْلُ بَیتِی فَیشَفَّعُونَ»؛(۵)

«من در روز قیامت شفاعت می کنم و شفاعتم قبول می شود. علی علیه السلام شفاعت می کند و شفاعتش پذیرفته می شود. اهل بیت من نیز شفاعت می کنند و شفاعت ایشان تأیید می شود».

۱- ۸۹۵. کنزالعمال، ج ۱۳، ص ۱۳۶؛ ینابیع الموده، ج ۲، ص ۸۶؛ جامع الاحادیث، ج ۳۳، ص ۴۹۴.

۲- ۸۹۶. بحارالانوار، ج ۴۰، ص ۵۲؛ امالی صدوق، ص ۳۰۶.

۳- ۸۹۷. بحارالانوار، ج ۲۸، ص ۱۸۵؛ الاحتجاج، ج ۱، ص ۷۳.

۴- ۸۹۸. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۷۵؛ اقبال الاعمال، ص ۶۰۸؛ مفاتیح الجنان، زیارت امیرالمؤمنین روز میلاد پیامبر.

۵- ۸۹۹. بحارالانوار، ج ۸، ص ۴۳.

۶۷۳ مِصْباحُ الدُّجی

چراغ روشن برای شب تار و بسیار تاریک.

این لقبی است که خدای تعالی به وسیله آن امیرالمؤمنین علیه السلام را مفتخر فرموده؛ چنان که پیامبرصلی الله علیه وآله از قول جبرئیل به امیرالمؤمنین علیه السلام فرمود که خدای تعالی فرموده است:

«إِنَّ عَلِیاً إِمامُ الْهُدی وَمِصْباحُ الدُّجی وَالْحُجَّهُ عَلی أَهْلِ الدُّنْیا»؛(۱)

«همانا علی علیه السلام امام هدایت و چراغ شب ظلمانی و حجت بر تمام اهل دنیاست».

سخن رسول خداصلی الله علیه وآله نیز چنین است:

«یا عَلِی! أَنْتَ مِصْباحُ الدُّجی وَأَنْتَ مَنارُ الْهُدی ؛(۲)

«ای علی! تو چراغ شب تاریک و نور هدایت مردم هستی».

۶۷۴ مِصْباحُ الرَّسُولِ

چراغ راه پیامبرصلی الله علیه وآله.

همچنین مراجعه شود به: جُنَّهُ الرَّسُولِ [۳۰۴]

۶۷۵ مِصْباحُ النَّجاهِ

چراغ راه نجات بندگان.

همچنین مراجعه شود به: إِمامُ التُّقی [۲۱۴]

۶۷۶ الْمُضْطَهَدُ

کنار زده شده و مقهور و مظلوم واقع شده.

پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله به امیرمؤمنان علیه السلام فرمود:

«یا عَلِی! أَنْتَ وَصِیی مِنْ بَعْدِی وَأَنْتَ الْمَظْلُومُ الْمُضْطَهَدُ بَعْدِی»؛(۳)

«ای علی! تو وصی بعد از من هستی و تو مظلوم و مقهور بعد از من هستی».

۶۷۷ الْمُطَهَّرُ

پاک و پاکیزه است و از هرگونه عیب و گناه و تقصیر و اشتباهی مبرّا و معصوم می باشد.

رسول خداصلی الله علیه وآله فرمود:

«یا أَیهَا النّاسُ! أَطِیعُوا عَلِیاً فَإِنَّهُ مُطَهَّرٌ مَعْصُومٌ»؛(۴)

«ای مردم! از علی اطاعت کنید، که همانا او مطهر و معصوم است».

و امام صادق علیه السلام نیز شهادت می دهد:

«أَشْهَدُ أَنَّکَ طُهْرٌ طاهِرٌ مُطَهَّرٌ، مِنْ طُهْرٍ طاهِرٍ مُطَهَّرٍ»؛(۵)

«من گواهی می دهم که تو پاک پاک بودی و پاک شده از نسل پاک پاکان بودی».

۶۷۸ الْمَظْلُومُ

حقّش پایمال و به او ستم شده است.

همچنین مراجعه شود به: الْمُضْطَهَدُ [۶۷۶]

۶۷۹ مَعْدِنُ حُکْمِ الرَّسُولِ

رسول خداصلی الله علیه وآله خطاب به امام علی علیه السلام فرمود:

«أَنْتَ وارِثُ عِلْمِی وَمَعْدِنُ حُکْمِی وَالْإِمامُ بَعْدِی»؛(۶)

«ای علی! تو وارث علم و معدن حکم من، و امام بعد از من می باشی».

۱- ۹۰۰. بحارالانوار، ج ۲۷، ص ۱۱۳؛ مائه منقبه، ص ۵۶؛ التمحیص، ص ۶۲۲.

۲- ۹۰۱. امالی صدوق، ص ۳۰۶؛ بشاره المصطفی، ص ۵۴.

۳- ۹۰۲. بحارالانوار، ج ۳۸، ص ۳۲۹؛ مائه منقبه، ص ۵۹. کنز الفوائد، ج ۲، ص ۵۲.

۴- ۹۰۳. موسوعه امام علی علیه السلام، ج ۲، ص ۲۴۷.

۵- ۹۰۴. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۵؛ من لایحضره الفقیه، ج ۲، ص ۵۸۹؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

۶- ۹۰۵. بحارالانوار، ج ۳۶، ص ۳۴۰؛ کفایه الاثر، ص ۱۶۶.

۶۸۰ الْمَعْصُومُ

پاک و مبرّا از گناه.

ادلّه و شواهد قرآنی و روایات فراوانی بر عصمت امامان، به ویژه امیرالمؤمنین علیه السلام وارد شده است.

همچنین مراجعه شود به: الْمُطَهَّرُ [۶۷۷]

۶۸۱ مَعْصِیتُهُ مَقْرُونَهٌ بِمَعْصِیهِ اللَّهِ

نافرمانی از او، نافرمانی از خداوند است.

همچنین مراجعه شود به: طاعَتُهُ مَقْرُونَهٌ بِطاعَهِ اللَّهِ [۵۰۳]

۶۸۲ مَعْصِیتُهُ مَعْصیهُ الرَّسُولِ

هرکه از علی علیه السلام نافرمانی کند، گویا از رسول خداصلی الله علیه وآله نافرمانی کرده است.

همچنین مراجعه شود به: طاعَتُهُ طاعَهُ الرَّسُولِ [۵۰۲]

۶۸۳ مُعَلِّمُ الْأُمَّهِ

معلّم امّت پیامبرصلی الله علیه وآله.

همچنین مراجعه شود به: الْقآئِمُ بِحُجَّهِ النَّبِی ّ[۵۷۲]

۶۸۴ مُعَلِّمُ الْقُرْآنِ

معلّم قرآن کتاب الهی.

رسول خداصلی الله علیه وآله در مورد آن حضرت فرمود:

«عَلِی یعَلِّمُ النّاسَ بَعْدِی مِنْ تَأْوِیلِ الْقُرْآنِ ما لا یعْلَمُونَ»؛(۱)

«علی علیه السلام معلم قرآن مردم است بعداز من، تأویل و تفسیرقرآن و آنچه نمی دانند به آنان می آموزد».

۶۸۵ الْمَغْفُورُ

با تأیید رسول خداصلی الله علیه وآله بخشیده شده خدایی است. حضرت در بیانی به وی فرمود:

«أَلا ـ أَعَلِّمُـکَ کَلِمـاتٍ إِذا قُلْتَهُنَّ: غَفَرَ اللَّهُ لَـکَ وَإِنْ کُنْتَ مَغْفُوراً لَـکَ، قـالَ: قُـلْ لا إِلهَ إِلَّا اللَّهُ الْعَلِی الْعَظِیمُ، لا إِلهَ إِلَّا اللَّهُ الْحَلِیمُ الْکَرِیمُ، لا إِلهَ إِلَّا اللَّهُ سُبْحانَ رَبِ ّالْعَرْشِ الْعَظِیم»؛(۲)

«آیا می خواهی کلماتی به تو تعلیم کنم که هرگاه بگویی خدا تو را ببخشد؛ هرچند تو بخشیده شده خدایی، فرمود: بگو لا إله إلّا اللّه ...».

۶۸۶ الْمُفارَقُ

رسول اکرم صلی الله علیه وآله در بیانی فرمود:

«یا عَلِی! أَنْتَ الْمُفارَقُ بَعْدِی»؛(۳)

«ای علی! بعد از من همه از تو جدا می شوند».

۶۸۷ مِفتاحُ الْحِکْمَهِ

کلید حکمت.

رسول خداصلی الله علیه وآله فرمود:

«مَعاشِرَ النّاسِ! أَنَا دارُ الْحِکْمَهِ وَعَلِی مِفْتاحُها وَلَنْ یوصَلَ إِلَی الدّارِ إِلّا بِالْمِفْتاحِ»؛(۴)

«ای مردم! من خانه حکمت هستم و علی کلید آن است، و کسی نمی تواند وارد آن خانه شود مگر به وسیله کلید آن».

۶۸۸ مِفْتاحُ الْخَزانَهِ

کلید گنج.

رسول خداصلی الله علیه وآله فرمود:

۱- ۹۰۶. موسوعه امام علی، ج ۹، ص ۵۱؛ شواهد التنزیل، ج ۱، ص ۳۹.

۲- ۹۰۷. موسوعه امام علی، ج ۸، ص ۱۴۶. البحر الزخار، ج ۲، ص ۲۹۵؛ المعجم الصغیر، ج ۱، ص ۲۱۸؛ السنن الکبری، ج ۴، ص ۳۹۷؛ جامع الاحادیث، ج ۵، ص ۴۷۷.

۳- ۹۰۸. بحارالانوار، ج ۳۸، ص ۱۱۱؛ عیون اخبار الرضا، ج ۲، ص ۶.

۴- ۹۰۹. امالی صدوق، مجلس ۵۶، ص ۸.

«أَنَا خَزانَهُ الْعِلْمِ وَعَلِی مِفْتاحُهُ، فَمَنْ أَرادَ الْخَزانَهَ فَلْيَأْتِ الْمِفْتاحَ»؛(۱)

«من گنجینه علم و دانش هستم و علی کلید آن است، هر که می خواهد به آن گنجینه برسد باید به دنبال کلید آن باشد».

۶۸۹ مُفْتَرَضُ الطّاعَهِ

اطاعت از فرامین و اوامر او بر همه واجب و فرض است.

رسول اکرم صلی الله علیه وآله در خطبه روز غدیر، در مورد امام علی علیه السلام فرمود:

«فَاعْلَمُوا مَعاشِرَ النّاسِ! أَنَّ اللَّهَ قَدْ نَصَبَهُ لَكُمْ وَلِیاً وَإِماماً مُفْتَرَضاً طاعَتُهُ عَلَى الْمُهاجِرِينَ وَالْأَنْصارِ، وَعَلَى التّابِعِينَ لَهُمْ بِإِحْسانٍ، وَعَلَى الْبادِی وَالْحاضِرِ وَعَلَى الْأَعْجَمِی وَالْعَرَبِی وَالْحُرِّ وَالْمَمْلُوكِ، وَالصَّغِيرِ وَالْكَبِيرِ، وَعَلَى الْأَبْيَضِ وَالْأَسْوَدِ»؛(۲)

«ای مردم بدانید خدای تعالی علی علیه السلام را به عنوان رهبر و امام شما منصوب کرد، و اطاعت او را واجب نمود بر همه مهاجران و انصار و تابعین ایشان و بر هر بیابانی و شهری، و هر عجم و عرب، بنده و آزاد، کوچک و بزرگ، و سفید و سیاه».

در زیارت آن حضرت هم آمده:

«أَشْهَدُ أَنَّ طاعَتَکَ مُفْتَرَضَهٌ»؛(۳)

«گواهی می دهم اطاعت و پیروی از تو، واجب و فریضه است».

و در تلقین میت نیز گفته می شود:

«أَشْهَدُ أَنَّ عَلِياً وَصِيهُ، وَهُوَ الْخَلِيفَهُ مِنْ بَعْدِهِ وَالْإِمامُ الْمُفْتَرَضُ الطّاعَهِ مِنْ بَعْدِهِ»؛(۴)

«گواهی می دهم علی علیه السلام وصی رسول خداصلی الله علیه وآله و جانشین بعد از ایشان است، و او امامی است که اطاعتش بعد از پیامبر واجب است».

۶۹۰ مُفَرِّجُ الْكَرْبِ

گرفتاری ها و مشکلات را حل می کند و گشایش و فرج می آورد.

رسول خداصلی الله علیه وآله این عنوان را برای امام علی علیه السلام برگزیده و بارها تکرار فرموده که "تو مفرّج الکرب عن وجهی" هستی؛ به گونه ای که برای دیگران هم عادی شده بود؛ مثلاً در یک مورد پرونده اختلافی را به عمر ارجاع دادند، نتوانست جواب دهد، گفت:

«أَينَ أَبُوالْحَسَنِ مُفَرِّجُ الْكَرْبِ؟»؛(۵)

«کجاست علی، که او گشاینده مشکلات است».

۶۹۱ مُفَرِّجُ الْهَمِّ

گشاینده و برطرف کننده همّ و غمّ.

همچنین مراجعه شود به: إِمامُ التُّقی [۲۱۴]

۶۹۲ الْمُقاتِلُ

با دشمنان خدا، ناکثین و قاسطین و مارقین جهاد خواهد کرد.

همچنین مراجعه شود به: الْمُجاهِدُ [۹۶]

۱- ۹۱۰. بحارالانوار، ج ۴۰، ص ۲۰۱؛ عیون اخبار الرضا، ج ۲، ص ۷۴.

۲- ۹۱۱. بحارالانوار، ج ۳۷، ص ۱۳۲؛ الاحتجاج، ج ۱، ص ۵۹.

۳- ۹۱۲. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۲۵.

۴- ۹۱۳. اصول کافی، ج ۳، ص ۱۲۲؛ مفاتیح الجنان، کیفیت تلقین.

۵- ۹۱۴. بحارالانوار، ج ۴۰، ص ۲۳۴؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۲، ص ۳۶۷.

۶۹۳ الْمُقْتَدی

امام، جلودار و پیشوای عدّه ای است و آنان به وی اقتدا کردند و به دنبال وی می روند.

این یکی از القاب آن حضرت است.(۱) و این هم فرمایش رسول خداصلی الله علیه وآله که فرمود:

«وَمَنِ اقْتَدی بِهِ هَداهُ»؛(۲)

«هرکه به او اقتدا کند، هدایت می شود و به مقصد می رسد».

۶۹۴ الْمُقْتَفی لِأَثَرِهِ لاحِقٌ

هرکه پیروی امام را بکند، به حقیقت رسیده.

همچنین مراجعه شود به: الرّآدُّ عَلَیهِ زاهِقٌ [۴۰۴]

۶۹۵ الْمَقْتُولُ

کشته شده و شهید.

همچنین مراجعه شود به: الْمُسْتَخْلَفُ [۶۶۹]

۶۹۶ مُقیمُ الْحُجَّهِ

اقامه کننده و برپا دارنده حجّت خداوند.

پیامبر اعظم صلی الله علیه وآله فرمود: جبرئیل به من گفت: خداوند به شما سلام می رساند و می فرماید:

«مُحَمَّدٌ نَبِی رَحْمَتِی وَعَلِی مُقِیمُ حُجَّتِی»؛(۳)

«محمّد پیامبر رحمت من است و علی برپا دارنده حجّت من است».

۶۹۷ مَلَکُ الْمَوْتِ أَمامَهُ

در هنگام جنگ، ملک الموت در برابر او، در حرکت بود.

همچنین مراجعه شود به: جَبْرَئِیلُ عَنْ یمِینِهِ [۳۰۱]

۶۹۸ الْمَمْسُوسُ

امـام علی علیه السـلام به جهت شـدت علاـقه، محبت و جلب رضـایت خـدا، چیز دیگری را در نظر نمی گیرد، گویـا مجنون و دیوانه خدا است.

رسول خداصلی الله علیه وآله فرمود:

«إِنَّ عَلِیاً مَمْسُوسٌ فِی ذاتِ اللَّهِ»؛(۴)

«همانا علی مجنون و دلباخته ذات خدا است».

۶۹۹ مَنارُ الْأَنامِ

تابلو و راهنمای همه بندگان.

روایت شده: رسول خداصلی الله علیه وآله در مورد آیه شریفه «وَلِکُلِ ّقَوْمٍ هادٍ» به علی علیه السلام فرمود:

«أَنْتَ مَنارُ الْأَنامِ وَرایهُ الْهُدی وَأَمِینُ الْقُرْآنِ»؛(۵)

«تو راهنمای مردم و پرچم هدایت هستی، و تو امین قرآن می باشی».

۷۰۰ مَنارُ الْإِیمانِ

نشانه و نمایشگر ایمان به خدا.

پیامبرصلی الله علیه وآله دست علی علیه السلام را به سینه چسبانید و خطاب به ایشان فرمود:

«یاعَلِی! أَنْتَ أَصْلُ الدِّینِ وَمَنارُالْإِیمانِ وَغایهُ الْهُدی ؛(۶)

«ای علی! تو اصل و اساس دین و نشانه بلند ایمان و مقصد هدایت هستی».

۱- ۹۱۵. مناقب آل ابی طالب، ج ۳، ص ۲۷۸.

۲- ۹۱۶. بحارالانوار، ج ۳۶، ص ۲۲۶؛ امالی صدوق، ص ۲۶.

۳- ۹۱۷. امالی صدوق، مجلس ۹۴، حدیث ۱۰.

۴- ۹۱۸. بحارالانوار، ج ۱۰۷، ص ۳۱ و ج ۳۹، ص ۳۱۳؛ مناـقب آل ابی طالب، ج ۳، ص ۲۲۱. کنز العمال، ج ۱۱، ص ۶۲۱؛ الجامع الاوسط ج ۹، ص ۱۴۲؛ حلیهالاولیاء ج ۱، ص ۶۸؛ جامع الاحادیث، ج ۱۶، ص ۱۶۰.

۵- ۹۱۹. مناقب آل ابی طالب ج ۳، ص ۸۳؛ تأویل الآیات ص ۲۳۷.

۶- ۹۲۰. بحارالانوار، ج ۳۵، ص ۴۰۰؛ تفسیر فرات، ص ۲۰۵؛ بصائر الدرجات، ص ۳۰. تاریخ بغداد، ج ۷، ص ۱۴۱؛ تاریخ دمشق، ج ۴۲، ص ۲۷۰.

۷۰۱ مَنارُ الْهُدی

منـار؛ محـل و جایگاهی است که در آن نور یا آتش می گذاشـتند تا از راه دور دیـده شود و مردم راه را پیـدا کننـد. علی علیه السلام نیز کسی است که در جایگاه هدایت مردم قرار گرفته است. منار الهدی از القابی است که خدای تعالی برای امیرمؤمنان در خطاب به رسول خداصلی الله علیه وآله فرمود:

«جَعَلْتُهُ الْعُرْوَهَ الْوُثْقی وَنُورَ أَوْلِیائِی وَمَنارَ الْهُدی ؛(۱)

«من او را دستگیره محکم الهی و نور دوستان خود و تابلوی هدایت قرار دادم».

و پیامبرصلی الله علیه وآله برای همه اعلان فرمود:

«إِنَّ اللَّهَ جَلَّ جَلالُهُ جَعَلَ عَلِیاً وَصِیی وَمَنارَ الْهُدی بَعْدِی»؛(۲)

«همانا خداوند متعال علی علیه السلام را جانشین من و مناره هدایت مردم بعد از من قرار داد».

۷۰۲ مَنْ أَبْغَضَهُ اعْتَدی

هرکس علی علیه السلام را دشمن بدارد، از مسیر حقّ خارج شده است.

پیامبرصلی الله علیه وآله فرمود:

«مَنْ أَحَبَّ عَلِیاً فَقَدْ اهْتَدی وَمَنْ أَبْغَضَهُ فَقَدْ اعْتَدی ؛(۳)

«هرکس او را دوست بدارد، هرآینه هدایت یافته است. و هرکس به او کینه ورزد، از مسیر حقّ خارج شده است».

۷۰۳ مَنْ اِتَّبَعَهُ اِتّبَعَ الْحَقَ

هرکه علی علیه السلام را پیروی کند، از حقّ پیروی کرده است.

همچنین مراجعه شود به: عَلِی عَلَی الْحَقِّ [۵۳۳]

۷۰۴ مَنْ اِتَّبَعَهُ نَجی

تابع و پیروی کننده او نجات می یابد.

حضرت فرمود:

«یا عَلِی! مَنِ اتَّبَعَکَ نَجی وَمَنْ تَخَلَّفَ عَنْکَ هَلَکَ»؛(۴)

«ای علی! هرکه از تو پیروی کند نجات می یابد و هرکه از تو تخلف کند هلاک می گردد».

۷۰۵ مَنْ أَحَبَّهُ اهْتَدی

هرکس علی علیه السلام را دوست بدارد، هدایت یافته است.

همچنین مراجعه شود به: مَنْ أَبْغَضَهُ اعْتَدی [۷۰۲]

۷۰۶ مَنْ أنْكَرَهُ هَوی

پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله در شأن امام علی علیه السلام فرمود:

«مَنْ عَرَفَهُ نَجی إِلَی الْجَنَّهِ وَمَنْ أَنْكَرَهُ هَوی إِلَی النّارِ»؛(۵)

«هرکه او را شناخت به بهشت خواهد رفت و آن که او را انکار نماید به جهنم سقوط خواهد کرد».

۷۰۷ مَنْ تَخَلَّفَ عَنْهُ هَلَکَ

هرکه از او تخلف کند و پیرو راه او نباشد هلاک می گردد.

همچنین مراجعه شود به: مَنْ اتَّبَعَهُ نَجی [۷۰۴]

۷۰۸ مُنْجِزُ وَعْدِ الرَّسُولِ

وعده های رسول خداصلی الله علیه وآله را عملی کرد.

۱- ۹۲۱. بحارالانوار، ج ۲۵، ص ۱۹.

۲- ۹۲۲. بحارالانوار، ج ۳۸، ص ۹۷؛ امالی صدوق، ص ۲۸۴؛ بشاره المصطفی، ص ۳۲.

۳- ۹۲۳. موسوعه امام علی علیه السلام، ج ۱۱، ص ۱۹۷.

۴- ۹۲۴. بشاره المصطفی، ص ۵۴؛ امالی صدوق، ص ۳۰۶. ینابیع الموده، باب ۴۴.

۵- ۹۲۵. بحارالانوار، ج ۴۰، ص ۹۷.

رسول خداصلی الله علیه وآله بارها در مورد امیرالمؤمنین علی علیه السلام فرمود:

«قاضِی دِینِی وَمُنْجِزُ عِداتِی»؛(۱)

«تو هستی که دین مرا ادا می کنی و وعده مرا انجام می دهی».

و در جای دیگر فرمود:

«إِنَّ وُلْدَکَ وُلْدِی وَأَنَّکَ مُنْجِزُ عِداتِی»؛(۲)

«ای علی! فرزندان تو فرزندان من هستند، و تو وعده های مرا عملی می کنی».

۷۰۹ مَنْ حَسَدَهُ فَقَدْ کَفَرَ

هرکس به علی علیه السلام حسد ورزد، کافر است.

همچنین مراجعه شود به: حاسِدُهُ حاسِدُ الرَّسُولِ [۳۰۵]

۷۱۰ مَنْزِلُهُ فِی الْجَنَّهِ

منزل و جایگاه او در بهشت است.

رسول خداصلی الله علیه وآله خطاب به علی علیه السلام فرمود:

«یا عَلِی! أَما تَرْضی أَنْ یکُونَ مَنْزِلُکَ فِی الْجَنَّهِ مُقابِلُ مَنْزِلِی؟ قالَ: بَلی بِأَبِی وَأُمِّی یا رَسُولَ اللَّهِ! قالَ: فَإِنَّ مَنْزِلَکَ فِی الْجَنَّهِ مُقابِلُ مَنْزِلِی»؛(۳)

«ای علی! آیا راضی نمی شوی به اینکه خانه ات در بهشت روبه روی خانه من باشد؟! گفت: بلی، پدر و مادرم فدای شما، ای رسول خدا! پیامبر فرمود: همانا خانه تو در بهشت، روبه روی خانه من باشد».

۷۱۱ مَنْزِلُهُ مَیمُونٌ

به هر کجا نظر کند و به هرکجا وارد شود آنجا را مبارک می کند.

همچنین مراجعه شود به: اِتّباعُهُ فَضِیلَهٌ [۱۴۷]

۷۱۲ الْمَنْزُوعُ

گرفته شده، جدا و کنده شده.

رسول خداصلی الله علیه وآله به امام علی علیه السلام فرمود:

«فَابْشِرْ فَإِنَّکَ الْأَنْزَعُ الْبَطِینُ، الْمَنْزُوعُ مِنَ الشِّرْکِ، الْبَطِینُ مِنَ الْعِلْمِ»؛(۴)

«بشارت باد بر تو که از شرک و بت پرستی جدا و کنده شدی، واز علم و دانش پرگشته ای».

۷۱۳ مَنْصُورٌ مَنْ نَصَرَهُ

هرکه او را یاری کند، یاری می شود. بیانی است که رسول خداصلی الله علیه وآله در حقّ امیرمؤمنان علیه السلام فرموده و از خدای تعالی خواست:

«اَللّهُمَّ والِ مَنْ والاهُ وَعادِ مَنْ عاداهُ وَانْصُرْ مَنْ نَصَرَهُ وَاخْذُلْ مَنْ خَذَلَهُ»؛(۵)

«خدایا دوست باش با هر که او را دوست دارد و دشمن باش با هر که او را دشمن می دارد، یاری کن هر که او را یاری کند و خوار کن هر که او را خوار کند».

۷۱۴ مَنْ عَرَفَهُ نَجی

هرکه به معرفت او دست یابد، نجات می یابد.

همچنین مراجعه شود به: مَنْ أَنْکَرَهُ هَوی [۷۰۶]

۱- ۹۲۶. بحارالانوار، ج ۳۶، ص ۳۲۶.

۲- ۹۲۷. بحارالانوار، ج ۳۷، ص ۲۷۲.

۳- ۹۲۸. جامع الاحادیث، ج ۲۳، ص ۷۹؛ کنز العمال، ج ۱۳، ص ۲۵۱؛ مسند البزاز، ج ۱، ص ۴۹۶.

۴- ۹۲۹. بحارالانوار، ج ۳۷، ص ۷۹؛ عیون اخبار الرضا، ج ۲، ص ۴۷. المناقب خوارزمی، ص ۲۹۴؛ الفردوس دیلمی، ج ۵، ص ۳۲۹.

۵- ۹۳۰. بحارالانوار، ج ۳۶، ص ۲۳۲؛ مفاتیح الجنان دعای ندبه.

۷۱۵ مَواعِیدُ اللَّهِ

خداوند در مورد او به دیگران وعده داده و یا تعهدی کرده است.

رسول خداصلی الله علیه وآله فرمود:

«هذا عَلِی إِمامُکُمْ وَوَلِیکُمْ وَهُوَ مَواعِیدُ اللَّهِ وَاللَّهُ یصَدِّقُ ما وَعَدَهُ»؛(۱)

«این علی امام و صاحب اختیار شماست که خدا در مورد او به شما وعده و وعید داده و خدا به وعده هایش عمل می کند».

۷۱۶ الْمُوالِی عَلی طاعَهِ اللَّهِ

بر طاعت و فرمان بری از خداوند پی گیر و سخت کوش است.

همچنین مراجعه شود به: الْعامِلُ بِما یرْضَی اللَّهُ [۵۱۶]

۷۱۷ الْمَوْتُ فِی طاعَتِهِ شَهادَهٌ

مرگ در راه اطاعت امام علی علیه السلام، مثل شهادت در راه خدا است.

همچنین مراجعه شود به: اللُّحُوقُ بِهِ سَعادَهٌ [۶۲۱]

۷۱۸ مَوْتُهُ مَوْتُ النَّبِی

زندگی و مرگ او، همانند زندگی و مرگ رسول خداصلی الله علیه وآله است.

همچنین مراجعه شود به: حَیاتُهُ حَیاهُ النَّبِی [۳۴۹]

۷۱۹ مَوَدَّتُهُ عِبادَهٌ

مودّت و محبّت به او عبادت است.

همچنین مراجعه شود به: بُغْضُهُ نِفاقٌ [۲۸۳]

۷۲۰ الْمَوْصُوفُ بِالصَّبْرِ وَالشُّکْرِ

امام علی صلی الله علیه وآله به شکرگزاری و صبر و پایداری توصیف شده است.

رسول خداصلی الله علیه وآله فرمود:

«أَلا وَإِنَّ عَلِیاً هُوَ الْمَوْصُوفُ بِالصَّبْرِ وَالشُّکْرِ»؛(۲)

«آگاه باشید این علی همان است که به صبر و سپاس توصیف شده است».

۷۲۱ مَوْضِعُ سِرِّ النَّبِی

جایگاه اسرار و رازهای پیامبر خداصلی الله علیه وآله.

رسول خداصلی الله علیه وآله فرمود:

«إِنَّ وَصِیی وَمَوْضِعَ سِرِّی وَخَیرَ مَنْ أَتْرُکُ بَعْدِی وَینْجِزُ عِدَتِی ویقْضِی دَینِی عَلِی بْنُ أَبِی طالِبٍ»؛(۳)

«همانا جانشین من و جایگاه اسرار و رازهای من و بهترین یادگار بعد از من که به وعده هایم عمل می کند و دین و قرض مرا ادا می نماید، علی بن ابی طالب علیه السلام است».

یهودیان از ابوبکر سؤالاتی داشتند؛ ولی او از جواب بازماند، پس خدمت امام علی علیه السلام آمدند.

امیرمؤمنان علی علیه السلام ضمن پاسخ دادن به پرسش های آنان، در معرفی خود فرمود:

«أَنَا عَلِی بْنُ أَبِی طالِبٍ، أَخُو النَّبِی وَوَصِیهُ فِی خَلافَتِهِ کُلِّها وَصاحِبُ کُلِ نَفِیسَهٍ وَغَزاهٍ وَمَوْضِعُ سِرِّ النَّبِی صلی الله علیه وآله»؛(۴)

«من علی علیه السلام هستم، برادر پیامبر و جانشین وی در تمام امور، و صاحب خصلت ها و منقبت ها و جنگ ها و جایگاه سرّ پیامبر خداصلی الله علیه وآله هستم».

۱- ۹۳۱. بحارالانوار، ج ۳۷، ص ۲۱۱؛ الاحتجاج، ج ۱، ص ۶۲.

۲- ۹۳۲. اقبال الاعمال، ص ۴۵۷؛ الیقین، ۳۵۴.

۳- ۹۳۳. کنز العمال، ج ۱۱، ص ۶۱۰.

۴- ۹۳۴. بحارالانوار، ج ۳۰، ص ۸۶.

و در زیارت ایشان آمده است:

«اَللّهُمَّ صَلِّ عَلی وَلِیکَ وَأَخِی نَبِیکَ وَوَزِیرِه، وَحَبِیبِهِ وَخَلِیلِهِ، وَمَوْضِعِ سِرِّهِ»؛(۱)

«خدایا درود فرست بر ولی خود و برادر پیامبر که وزیر و حبیب و خلیل و جایگاه اسرار او است».

۷۲۲ الْمُوفِی

وفا کننده به عهد و پیمان.

این از القابی است که رسول خداصلی الله علیه وآله هنگام رحلت، درباره امام علی علیه السلام فرموده:

«عَلِی أَخِی وَوارِثِی وَوَزِیرِی وَأَمِینِی وَالْقائِمُ بِأَمْرِی وَالْمُوفِی بِعَهْدِی عَلی سُنَّتِی»؛(۲)

«علی علیه السلام برادر، وارث، وزیر و امین و قائم مقام من است، او طبق سنّت من به عهد من وفا می کند».

۷۲۳ الْمَوْقِفُ مَوْقِفُهُ

همه باید در جایگاه و مقام او مستقر شوند.

همچنین مراجعه شود به: الصِّراطُ صِراطُهُ [۴۹۴]

۷۲۴ مَوْلَی الْأُمَّهِ

رهبر و پیشوای امّت پیامبرصلی الله علیه وآله.

همچنین مراجعه شود به: عالِمُ الْأُمَّهِ [۵۱۴]

۷۲۵ مَوْلَی الْبَرِیهِ

رهبر و پیشوای مردم.

پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله می فرماید: جبرئیل از جانب خدای تعالی، فرشتگان را در مورد علی علیه السلام چنین گواه گرفت:

«أُشْهِدُکُمْ أَنَّهُ إِمامُ خَلْقِی وَمَوْلی بَرِیتِی»؛(۳)

«شاهد باشید که او امام خلق من و مولای همه مردم است».

۷۲۶ مَوْلَی الْخَلْقِ

رسول خداصلی الله علیه وآله به امیرمؤمنان علیه السلام فرمود:

«یاعَلِی! أَنَا وَأَنْتَ مَوْلَیا هذَا الْخَلْقِ، فَمَنْ جَحَدَنا وِلائَنا وَأَنْکَرَنا حَقَّنا فَعَلَیهِ لَعْنَهُ اللَّهِ، أَمِّنْ یا عَلِی! فَقُلْتُ: آمِینَ یا رَسُولَ اللَّهِ»؛(۴)

«ای علی! من و تو مولای این خلق هستیم، پس هرکه ولایت و حقّ ما را انکار کند، لعنت خدا بر او باد. آمین بگو ای علی! پس من هم گفتم: آمین ای رسول خدا».

۷۲۷ مَوْلی کُلِّ مُؤْمِنٍ

آقا و سرور و صاحب اختیار هر مؤمن.

رسول خداصلی الله علیه وآله فرمود:

«عَلِی مَوْلی کُلِّ مُؤْمِنٍ بَعْدِی وَمُؤْمِنَهٍ»؛(۵)

«علی علیه السلام بعد از من، مولای هر مرد و زن مؤمن و باایمانی است».

۷۲۸ مَوْلَی الْمُؤْمِنِینَ

مولا و سرور همه مؤمنان.

رسول خداصلی الله علیه وآله به حضرت خدیجه علیها السلام فرمود:

«یا خَدِیجَهُ! هذا عَلِی مَوْلاکِ وَمَوْلَی الْمُؤْمِنِینَ وَإِمامُهُمْ بَعْدِی»؛(۶)

«ای خدیجه! این علی مولای تو و مولای همه مؤمنان و امام ایشان بعد از من است».

۱- ۹۳۵. مفاتیح الجنان، زیارت امیرالمؤمنین در روز مولود پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله؛ بحارالانوار، ج ۹۵، ص ۲۹۲.

۲- ۹۳۶. بحارالانوار، ج ۲۲، ص ۴۸۶.

۳- ۹۳۷. موسوعه امام علی علیه السلام، ج ۲، ص ۱۸۵.

۴- ۹۳۸. بحارالانوار، ج ۳۴، ص ۳۳۳.

۵- ۹۳۹. الغدیر، ص ۱۵؛ الصراط المستقیم، ج ۲، ص ۸۷.

۶- ۹۴۰. بحارالانوار، ج ۱۸، ص ۲۳۲.

موارد دیگری هست که فرمود:

«یا عَلِی! أَنْتَ مَوْلَی الْمُؤْمِنِینَ».(۱)

در اعمال روز عید غدیر نیز وارد شده:

«أَجَبْنا داعِیَ اللّهِ، وَاتَّبَعْنَا الرَّسُولَ فِی مُوالاهِ مَوْلانا وَمَوْلَی الْمُؤْمِنِینَ أَمِیرِ الْمُؤْمِنِینَ»؛(۲)

«خدایا! ما دعوت الهی را اجابت کردیم و رسولت را تبعیت کردیم، در دوستی و ولایت مولایمان و مولای همه مؤمنان، او که امیرمؤمنان است».

۷۲۹ مَوْلَی الْمُسْلِمِینَ

مولای همه مسلمانان.

امام صادق علیه السلام نقل فرمود: رسول خداصلی الله علیه وآله این مقام را به علی علیه السلام داده است:

«فَجَعَلَهُ مَوْلَی الْمُسْلِمِینَ وَإِمامَهُمْ»؛(۳)

«رسول خداصلی الله علیه وآله، علی علیه السلام را مولای مسلمانان و امام ایشان قرار داده است».

۷۳۰ الْمَهْجُورُ

کنار گذاشته شده؛ زیرا بعد از پیامبرصلی الله علیه وآله، علی علیه السلام را از حقّ خودش کنار می گذارند.

پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله به امیرمؤمنان فرمود:

«یا عَلِی! أَنْتَ الْمَهْجُورُ بَعْدِی»؛(۴)

«ای علی! بعد از من تو را از حقّت دور می کنند».

۷۳۱ الْمَهْدِی

از اسامی آسمانی امیرمؤمنان علیه السلام است.

رسول خداصلی الله علیه وآله به یکی از اصحاب فرمود:

«عَلَیکَ بِعَلِی؛ فَإِنَّهُ الْهادِی الْمَهْدِی النّاصِحُ لِأُمَّتِی»؛(۵)

«بر تو باد به علی علیه السلام، که او هادی و مهدی است و او ناصح امّت من است».

امام صادق علیه السلام در زیارت آن حضرت فرمود:

«فَقَبَضْتَهُ إِلَیکَ شَهِیداً سَعِیداً وَلِیاً تَقِیاً رَضِیاً زَکِیاً، هادِیاً مَهْدِیاً»؛(۶)

«خدایا او را با شهادت و سعادت به سوی خود بردی، او که ولی تقی و رضی و زکی و هادی مهدی بود».

همچنین مراجعه شود به: الْمَأْمُونُ [۶۳۲]

۷۳۲ مِیزانُ الْإِیمانِ وَ الْکُفْرِ

معیار و ملاک تشخیص مؤمن از کافر.

رسول خداصلی الله علیه وآله به امیرمؤمنان علیه السلام فرمود:

«لا یحِبُّکَ إِلّا مُؤْمِنٌ وَلا یبْغِضُکَ إِلّا کافِرٌ»؛(۷)

«کسی غیر از مؤمن تو را دوست نمی دارد، و غیر از کافر نیز کسی با تو دشمن نیست».

۷۳۳ مِیزانُ الْإِیمانِ وَ النِّفاقِ

شاخص و ترازوی شناخت مؤمن از منافق.

هرکه امام علی علیه السلام را دوست داشت، مؤمن و گرنه منافق است.

۱- ۹۴۱. الیقین، ص ۲۳۶؛ کفایه الاثر، ص ۱۸۴؛ تفسیر فرات، ص ۳۹۲.

۲- ۹۴۲. مائه منقبه، ص ۲۸؛ الیقین، ص ۲۳۶؛ مفاتیح الجنان، اعمال عید غدیر.

۳- ۹۴۳. موسوعه امام علی علیه السلام ج ۲، ص ۱۸۶.

۴- ۹۴۴. بحارالانوار، ج ۳۸، ص ۱۱۱.

۵- ۹۴۵. بحارالانوار، ج ۳۸، ص ۱۲۳؛ الیقین، ص ۴۵۱.

۶- ۹۴۶. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۷۲؛ مفاتیح الجنان، زیارت امیرالمؤمنین علیه السلام روز میلاد پیامبرصلی الله علیه وآله.

۷- ۹۴۷. کشف الیقین، ص ۴۲۵؛ نهج الحقّ، ص ۳۹۱. السنن الکبری، ج ۶، ص ۵۳۴؛ المعجم الاوسط، ج ۵، ص ۸۷؛ جامع الاحادیث، ج ۱۰، ص ۶۲.

رسول خداصلی الله علیه وآله فرمود:

«لا یحِبُّکَ إِلّا مُؤْمِنٌ وَلا یبْغِضُکَ إِلّا مُنافِقٌ»؛(۱)

«غیر از مؤمن تو را دوست ندارد و غیر از منافق نیز با تو دشمن نیست».

در صدر اسلام، هرگاه اصحاب می خواستند بدانند که فرزندان آنان مؤمن هستند یا نه. علی را به فرزند خود نشان می دادند و می گفتند: آیا این آقا را دوست داری یا نه؟(۲)

به همین جهت، پیامبرصلی الله علیه وآله فرموده است: «هرکه علی علیه السلام را دوست بدارد، خدا را دوست داشته و هرکه با علی علیه السلام دشمنی کند، با خدا دشمنی کرده است».(۳)

۷۳۴ مِیزانُ الطَّهارَهِ

معیار سنجش طهارت و پاکی فرزند به دنیا آمده می باشد؛ چنان که رسول خداصلی الله علیه وآله به امیرمؤمنان علیه السلام فرمود:

«لا یحِبُّکَ إِلّا طاهِرُ الْوِلادَهِ، وَلا یبْغِضُکَ إِلّا خَبِیثُ الْوِلادَهِ»؛(۴)

«دوست نمی دارد تورا مگر حلال زاده، و دشمن نمی دارد تو را مگر آنکه ناپاک به دنیا آمده است».

۷۳۵ مِیکائِیلُ عَنْ یسارِهِ

در جنگ ها میکاییل از چپ در کنارش بود.

همچنین مراجعه شود به: جَبْرَئِیلُ عَنْ یمِینِهِ [۳۰۱]

۷۳۶ النّاصِحُ

نصیحت کننده و راهنمایی کننده. با دلسوزی مردم را کمک، راهنمایی و نصیحت می کند.

رسول خداصلی الله علیه وآله درباره امیرمؤمنان علیه السلام، به یکی از اصحاب خود فرمود:

«عَلَیکَ بِعَلِی؛ فَإِنَّهُ الْهادِی الْمَهْدِی النّاصِحُ لِأُمَّتِی»؛(۵)

«بر تو لازم است که همواره طرف علی باشی؛ چرا که او هدایت کننده و هدایت شده و ناصح امّت من می باشد».

در زیارتش سلام عرض می کنیم:

«اَلسَّلامُ عَلَیکَ یا سَیدَ الْوَصِیینَ... وَالنّاصِحَ لِأُمَّهِ نَبِیهِ»؛(۶)

«سلام بر تو ای آقای جانشینان... و ای کسی که ناصح امّت پیامبر بودی».

امام صادق علیه السلام نیز در زیارت امیرمؤمنان علیه السلام تصریح و تأیید می کند:

«وَنَصَحَ لَکَ مُجْتَهِداً حَتّی أَتاهُ الْیقِینُ»؛(۷)

«گواهی می دهم که آن حضرت در نصیحت و هدایت خلق به راه حقّ تا هنگام شهادت سعی و کوشش نمود».

۷۳۷ ناصِرُ دِینِ اللَّهِ

یاری کننده دین خدا.

همچنین مراجعه شود به: الْمُجادِلُ [۶۴۶]

۱- ۹۴۸. بحارالانوار، ج ۲۷، ص ۸۱؛ نهج الحق، ص ۲۱۹. کنز العمال، ج ۱۱، ص ۵۹۸؛ تفسیر البغوی، ج ۷، ص ۳۲۷؛ السنن الکبری، ج ۵، ص ۱۳۷؛ المعجم الاوسط، ج ۵، ص ۸۷.

۲- ۹۴۹. امالی صدوق، مجلس ۱۸، حدیث ۶.

۳- ۹۵۰. بحارالانوار، ج ۳۶، ص ۱۷۸؛ الارشاد، ج ۱، ص ۴۵.

۴- ۹۵۱. بحارالانوار ج ۲۷، ص ۱۴۵؛ کمال الدین، ج ۱، ص ۲۶۱.

۵- ۹۵۲. بحارالانوار، ج ۲۸، ص ۲۲۶.

۶- ۹۵۳. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۸۵؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

۷- ۹۵۴. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۷۲؛ اقبال الاعمال، ص ۴۹۳؛ مفاتیح الجنان، زیارت امیرالمؤمنین روز میلاد پیامبر.

۷۳۸ ناصِرُ الرَّسُولِ

از فرمایشات رسول خداصلی الله علیه وآله درباره امام علی علیه السلام چنین است:

«هذا أَخِی وَوَلِیی وَناصِری وَصَفِیی»؛(۱)

«این علی برادر، ولی و ناصر و صفی من است».

۷۳۹ ناصِرُهُ ناصِرُ الرَّسُولِ

اگر کسی امام علی علیه السلام را یاری و کمک کند، گویا رسول خداصلی الله علیه وآله را یاری کرده است.

همچنین مراجعه شود به: إمامُ کُلِّ مُسْلِمٍ [۲۲۰]

۷۴۰ نَذِیرُ الْأُمَّهِ

انذار دهنده و بیم دهنده امّت؛ چنان که رسول خداصلی الله علیه وآله به امام علی علیه السلام فرمود:

«یا عَلِی! أَنْتَ نَذِیرُ أُمَّتِی»؛(۲)

«ای علی! تو بیم دهنده امّت من هستی».

۷۴۱ نَصَبَهُ اللَّهُ

امیرالمؤمنین علی علیه السلام از جانب خدا برای امامت منصوب شده است.

همچنین مراجعه شود به: فَضَّلَهُ اللَّهُ [۵۶۰]

۷۴۲ النَّظَرُ اِلَیهِ رَأْفَهٌ

نگاه کردن به چهره علی علیه السلام، نوعی رأفت و مهربانی است، چنان که رسول خداصلی الله علیه وآله فرمود:

«اَلنَّظَرُ إِلَیهِ رَأْفَهٌ»؛(۳)

«نگاه کردن به چهره علی علیه السلام مهربانی است».

۷۴۳ النَّظَرُ اِلَیهِ عِبادَهٌ

نگاه کردن به چهره او نوعی عبادت است.

این کلام زیبای رسول خداصلی الله علیه وآله در حقّ امیرمؤمنان علیه السلام است:

«اَلنَّظَرُ إلِی وَجْهِکَ یا عَلِی عِبادَةٌ»؛(۴)

«نگاه کردن به چهره تو ای علی! عبادت است».

۷۴۴ نَظِیرُ النَّبِی

شبیه و مانند پیامبرصلی الله علیه وآله.

رسول خداصلی الله علیه وآله در حقّ آن حضرت فرمود:

«ما مِنْ نَبِی ٍ إلّا وَلَهُ نَظِیرٌ فِی اُمَّتِهِ وَعَلِی نَظِیری»؛(۵)

«پیامبری نیست مگر اینکه شبیه خود را در امّتش داشته باشد، و علی علیه السلام شبیه و نظیر من است در میان امّتم».

۷۴۵ نِعْمَ الْأَخُ

علی علیه السلام بهترین برادر پیامبرصلی الله علیه وآله است.

رسول خداصلی الله علیه وآله به امیرمؤمنان فرمود:

«نِعْمَ الْأَخُ أَنْتَ وَنِعْمَ الْخَتَنُ أَنْتَ وَنِعْمَ الصّاحِبُ أَنْتَ»؛(۶)

«چه خوب برادری هستی تو و چه خوب داماد و صاحب و همراهی هستی».

۷۴۶ نِعْمَ الْخَتَنُ

همسر دختر یا همان داماد هر شخصی را ختن گویند. علی علیه السلام داماد خوب پیامبرصلی الله علیه وآله و همسر فاطمه زهراعلیها السلام است.

همچنین مراجعه شود به: نِعْمَ الْأَخُ [۷۴۵]

۱- ۹۵۵. بحارالانوار، ج ۳۵، ص ۱۰، و ج ۹۷، ص ۳۲۹.

۲- ۹۵۶. بحارالانوار، ج ۲۷، ص ۳۱۲.

۳- ۹۵۷. کنز العمال، ج ۱۱، ص ۶۱۵.

۴- ۹۵۸. بحارالانوار، ج ۴۰، ص ۸۳. تاریخ دمشق، ج ۴۰، ص ۹؛ کنزالعمال ج ۱۱، ص ۶۰۱؛ المعجم الکبیر ج ۱۰، ص ۷۶؛ شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید، ج ۹، ص ۱۷۱؛ حلیه الاولیاء، ج ۵، ص ۵۸.

۵- ۹۵۹. الریاض النضره، ج ۱، ص ۲۴۶.

۶- ۹۶۰. امالی صدوق، ص ۵۵۸؛ تفسیر فرات، ص ۴۱۳.

۷۴۷ نِعْمَ الصّاحِبُ

علی علیه السلام بهترین یار و یاور و همراه رسول خداصلی الله علیه وآله بود.

همچنین مراجعه شود به: نِعْمَ الْأَخُ [۷۴۵]

۷۴۸ نَفْسُ الْیقِینِ

علی علیه السلام خودش حقیقت یقین است.

همچنین مراجعه شود به: رَأْسُ الدِّینِ [۴۰۳]

۷۴۹ نَقِی الْکَفَّینِ

دستانش از هر آلودگی و کژی پاک است.

همچنین مراجعه شود به: تَقِی الْقَلْبِ [۲۹۸]

۷۵۰ نُورُ اللَّهِ

رسول خداصلی الله علیه وآله در این زمینه فرمود:

«عَلِی نُورُ اللَّهِ فِی بِلادِهِ وَحُجَّتُهُ عَلی عِبادِهِ»؛(۱)

«علی علیه السلام نور خدا در شهرهایش و حجّت او بر بندگانش است».

و نیز از فرمایشات خود حضرت است که:

«أَنَا نُورُ اللَّهِ الَّذِی لا یطْفَأُ»؛(۲)

«من نور خدایم که خاموش نمی شود».

پس به حضرت سلام می کنیم:

«اَلسَّلامُ عَلَیکَ یا نُورَ اللَّهِ فِی سَمائِهِ وَأَرْضِهِ»؛(۳)

«سلام بر تو ای نور خدا در آسمان و زمین».

۷۵۱ نُورُ الْأَرْضِ

زمین به نور جمال او روشن شده است.

همچنین مراجعه شود به: رُكْنُ الْأَرْضِ [۴۱۴]

۷۵۲ نُورُ بَصَرِ الرَّسُولِ

نور دیدگان پیامبرصلی الله علیه وآله.

رسول خداصلی الله علیه وآله فرمود:

«فاطِمَهُ مُهْجَهُ قَلْبِی وَابْناها ثَمَرَهُ فُؤادِی وَبَعْلُها نُورُ بَصَرِی»؛(۴)

«فاطمه جگرگوشه قلب من، و دو پسرش میوه دل من، و همسرش نور دیدگان من است».

۷۵۳ نُورُ الدِّینِ

رسول خداصلی الله علیه وآله به امام علی علیه السلام فرمود:

«إِنَّما أَنْتَ عَلَمُ الْهُدی وَنُورُ الدِّینِ وَهُوَ نُورُ اللَّهِ یا أَخِی»؛(۵)

«همانا تو پرچم هدایت و نور دین که نور خدایی است، می باشی ای برادر من».

۷۵۴ نُورُ الرَّحْمنِ

به نقل از احمد بن حنبل، از پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله نقل شده که حضرت فرمود:

«کُنْتُ أَنَا وَعَلِی نُوراً بَینَ یدَی الرَّحْمنِ قَبْلَ أَنْ یخْلُقَ عَرْشَهُ بِأَرْبَعَ عَشَرَ أَلْفَ سَنَهٍ»؛(۶)

«من و علی نوری بودیم نزد خدا، چهارده هزار سال قبل از این که عرش خود را بیافریند».

۷۵۵ نُورُ الْهُدی

او نور و روشنایی هدایت است؛ یعنی هرکه بخواهد هدایت و راهنمایی شود، باید با نور وجود آن حضرت به مقصد برسد.

پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله بارها و به خصوص در روز غدیر فرمود:

۱- ۹۶۱. بحارالانوار، ج ۳۸، ص ۹۱.

۲- ۹۶۲. بحارالانوار، ج ۲۷، ص ۳۳.

۳- ۹۶۳. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۳۷.

۴- ۹۶۴. مائه منقبه، ص ۷۶.

۵- ۹۶۵. بحارالانوار، ج ۲۲، ص ۴۸۴؛ خصائص الأئمّه، ص ۷۲.

۶- ۹۶۶. مشارق انوار اليقين، ص ۶۰؛ كشف الغمّه ج ۱، ص ۲۹۶؛ شرح نهج البلاغه، خطبه ۱۵۴.

«وَخَلَّفْتُ فِیکُمُ الْعَلَمَ الْأَکْبَرَ عَلَمَ الدِّینِ وَنُورَ الْهُدی وَصِیی عَلِی بْنَ أَبِی طالِبٍ»؛(۱)

«من در بین شما پرچم بزرگ و پرچم دین که نور هدایت است را، جانشین قرار می دهم، او وصی من علی بن ابی طالب است».

۷۵۶ نُورُهُ نُورُ الرَّسُولِ

امام علی علیه السلام و رسول خداصلی الله علیه وآله از یک نور آفریده شده اند.

همچنین مراجعه شود به: مُبْغِضُهُ مُبْغِضُ الرَّسُولِ [۶۳۸]

۷۵۷ وارِثُ الرَّسُولِ

وارث رسول خداصلی الله علیه وآله.

در یکی از احادیث وارد شده: خدای تعالی در مورد امیرالمؤمنین علیه السلام به پیامبرش فرمود:

«إِنَّ عَلِیاً وارِثُکَ وَوارِثُ الْعِلْمِ مِنْ بَعْدِکَ»؛(۲)

«همانا علی علیه السلام وارث تو و وارث تمام علوم بعد از تو است».

۷۵۸ وارِثُ الْعِلْمِ

وارث علم و دانش رسول خداصلی الله علیه وآله.

پس به آن حضرت سلام داده می شود:

«اَلسَّلامُ عَلَیکَ یا وارِثَ الْعِلْمِ»؛(۳)

«سلام بر تو ای وارث همه علوم».

همچنین مراجعه شود به: وارِثُ الرَّسُولِ [۷۵۷]

۷۵۹ وارِثُ عِلْمِ الرَّسُولِ

علم و دانش پیامبرصلی الله علیه وآله را به ارث برده؛ چنان که رسول خداصلی الله علیه وآله فرموده است:

«یا أَبَا الْحَسَنِ! أَنْتَ وارِثُ عِلْمِی»؛(۴)

«ای علی! تو وارث علم من هستی».

پس سلام بر او باد:

«اَلسَّلامُ عَلَیکَ یا زَوْجَ الْبَتُولِ وَوارِثَ عِلْمِ الرَّسُولِ»؛(۵)

«سلام بر تو ای همسر زهرای بتول و وارث علم رسول خدا».

۷۶۰ وارِثُ عِلْمِ النَّبِیینَ

امام علی علیه السلام نه تنها وارث علم پیامبرصلی الله علیه وآله؛ بلکه وارث علم تمام پیامبران الهی است، چنان که رسول خداصلی الله علیه وآله به امام علی علیه السلام فرمود:

«یا عَلِی! أَنْتَ سَیدُ الْوَصِیینَ وَوارِثُ عِلْمِ النَّبِیینَ»؛(۶)

«ای علی! تو سید و آقای جانشینان و وارث علم پیامبران هستی».

امام رضاعلیه السلام نیز در جواب به مأمون فرمود:

«عَلِی بْنُ أَبی طالِبٍ علیه السلام أَمِیرُ الْمُؤْمِنِینَ وَإِمامُ الْمُتَّقِینَ وَقائِدُ الْغُرِّ الْمُحَجَّلِینَ وَأَفْضَلُ الْوَصِیینَ وَوارِثُ عِلْمِ النَّبِیینَ وَالْمُرْسَلِینَ»؛(۷)

«علی علیه السلام امیر مؤمنان و امام تقواپیشگان و پیشوای سفیدرویان آبرومند،و بهترین جانشینان و وارث علم همه پیامبران و رسولان خداست».

۷۶۱ وارِثُ مُحَمَّدٍ

رسول خداصلی الله علیه وآله امیرمؤمنان علیه السلام را با عنوان «وارِثِی» خطاب می فرمود.

۱- ۹۶۷. بحارالانوار، ج ۲۲، ص ۴۸۶ و ج ۳۶، ص ۱۹.

۲- ۹۶۸. منتخب الاثر، ص ۲۲؛ کمال الدین، ج ۱، ص ۲۵۰.

۳- ۹۶۹. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۲۷.

۴- ۹۷۰. امالی شیخ طوسی، ص ۴۹۰؛ کفایه الاثر، ص ۱۳۲.

۵- ۹۷۱. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۲۸.

۶- ۹۷۲. بحارالانوار، ج ۲۷، ص ۶۳؛ الیقین، ص ۲۳۶.

۷- ۹۷۳. بحارالانوار، ج ۱۰، ص ۳۵۳؛ عیون اخبار الرضا، ج ۲، ص ۱۲۱.

امام علی علیه السلام نیز فرموده است:

«إِنَّ اللَّهَ تَبارَکَ وَتَعالی خَصَّنِی بِما خَصَّ بِهِ أَوْلِیاءَهُ وَأَهْلَ طاعَتِهِ وَجَعَلَنِی وارِثَ مُحَمَّدٍصلی الله علیه وآله»؛(۱)

«خداوند متعال مرا مخصوص گردانید به آنچه اولیا و اهل طاعت خود را مخصوص گردانیده و مرا وارث محمّد قرار داده است».

و ما هم چنین سلام می کنیم:

«السَّلامُ عَلَیکَ یا وارِثَ مُحَمَّدٍ سَیدِ رُسُلِ اللَّهِ»؛(۲)

«سلام بر تو ای وارث محمّد که آقای همه پیامبران خداست».

این وراثت و وصایت و خلافت نیز در تمام زمینه ها است؛ چه شخصی، و چه اجتماعی، و چه حکومتی:

«أَنْتَ الْوارِثُ وَالْوَصِی وَالْخَلِیفَهُ فِی الْأَهْلِ وَالْمالِ وَالْمُسْلِمِینَ»؛(۳)

«تو وارث، وصی و خلیفه من هستی هم در اهل بیت هم در مورد اموال و هم بین مسلمانان».

۷۶۲ وارِی النَّبِی فِی رَمْسِهِ

امام علی علیه السلام وارث و وصی و نزدیک ترین فرد به رسول خداصلی الله علیه وآله بود. و سزاوارتر از همه بود که برای امور بعد از رحلت آن حضرت قیام نماید. کفن و دفن آن جناب، یکی از این امور بود که شخص ایشان انجام داد، همان طور که رسول خداصلی الله علیه وآله در آخرین لحظات عمر شریف خود به ایشان فرمود:

«ثُمَّ وَجِّهْنِی إِلَی الْقِبْلَهِ تَوَلِ- أَمْرِی وَصَلِ- عَلَی أَوَّلَ النّاسِ وَلا تُفارِقْنِی حَتّی تُوارِینِی فِی رَمْسِی فَاسْتَعِنْ بِاللَّهِ تَعالی ؛(۴)

«مرا رو به قبله نما و امور مرا خود به عهده بگیر و اولین نفری باش که بر من نماز می خوانی و از من جدا نشو تا اینکه پیکر مرا در قبر بگذاری و از خدای تعالی کمک بگیر».

در زیارت مخصوص امیرالمؤمنین علیه السلام، در فرازی از آن آمده:

«وَصَلّی عَلَیهِ وَواری شَخْصَهُ»؛(۵)

«او که به پیکر پیامبرصلی الله علیه وآله نماز خواند و جسد پاکش را در قبر نهاد».

۷۶۳ والِدُ الْأُمَّهِ

پدر و بزرگ تر امّت.

جابر بن عبداللَّه می گوید: رسول خداصلی الله علیه وآله در مورد علی بن ابی طالب علیه السلام فرمود:

«حَقُّ عَلِیٍ عَلی هذِهِ الْأُمَّهِ کَحَقِ الْوالِدِ عَلَی الْوَلَدِ»؛(۶)

«حقّ علی علیه السلام بر این امّت، مثل حقّ پدر بر فرزندان است».

۷۶۴ والِدُ الْمُسْلِمینَ

رسول خداصلی الله علیه وآله در حقّ امام علی علیه السلام فرمود:

«حَقُ عَلِیٍ عَلَی الْمُسْلِمینَ کَحَقِ الْوالِدِ عَلی وُلْدِهِ»؛(۷)

۱- ۹۷۴. بحارالانوار، ج ۳۱، ص ۴۴۴.

۲- ۹۷۵. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۷۷.

۳- ۹۷۶. بشاره المصطفی، ص ۱۰۴.

۴- ۹۷۷. موسوعه امام علی علیه السلام، ج ۱، ص ۳۰۳.

۵- ۹۷۸. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۸۰؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

۶- ۹۷۹. بحارالانوار، ج ۳۶، ص ۴؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۳، ص ۱۰۵.

۷- ۹۸۰. بحارالانوار، ج ۳۶، ص ۵؛ العمده، ص ۳۴۵.

«حقّ علی علیه السلام بر مسلمانان همانند حقّ پدر بر فرزندانش می باشد، (گویا علی علیه السلام پدر همه مسلمانان است)».

۷۶۵ والِدُ النّاسِ

رسول خداصلی الله علیه وآله درباره امیرمؤمنان علیه السلام فرمود:

«حَقُّ عَلِیٍ عَلَی النّاسِ حَقُّ الْوالِدِ عَلی وُلْدِهِ»؛(۱)

«حقّ علی برمردم مانندحقّ پدر برفرزندان است».

۷۶۶ الْوالِی

سرپرست و حاکم.

همچنین مراجعه شود به: الدَّیانُ [۳۹۰]

۷۶۷ وَجْهُ اللَّهِ

وجه و جنب خدا؛ یعنی ناحیه و سمت و سویی که مردم با توجّه به آن ناحیه به سوی خدا می روند.

رسول خداصلی الله علیه وآله به امیرمؤمنان علیه السلام فرمود:

«أَنَا رَسُولُ اللَّهِ وَالْمُبَلِّغُ عَنْهُ وَأَنْتَ وَجْهُ اللَّهِ وَالْمُؤْتَمُّ بِهِ»؛(۲)

«من رسول خدایم و از جانب او ابلاغ می کنم و تو وجه خدایی که دیگران باید تو را امام خود قرار دهند».

و خود حضرت نیز فرمود:

«أَنَا وَجْهُ اللَّهِ وَأَنَا جَنْبُ اللَّهِ»؛(۳)

«من وجه خدا و من جنب خدا هستم، که مردم با توجّه به ناحیه من، به سوی خدا می روند».

همچنین مراجعه شود به: بَیتُ اللَّهِ [۲۹۳]

۷۶۸ الْوَحِیدُ الشَّهِیدُ

انسان تنها و غریب که شهید می شود.

عایشه نقل می کند: پیامبرصلی الله علیه وآله را دیدم که علی علیه السلام را به خود چسبانده و بوسید و فرمود:

«بِأَبِی الْوَحِیدُ الشَّهِیدُ، بِأَبِی الْوَحِیدُ الشَّهِیدُ»؛(۴)

«پدرم به فدای آن تنهای شهید، پدرم به فدای آن تنهای شهید».

۷۶۹ الْوَزِیرُ

وزیر کسی است که تمام کارهای سنگین و مهم بر دوش او قرار می گیرد و به مقام بالاتر خود کمک می کند.

از القاب مهم امیرمؤمنان علیه السلام است، و رسول خداصلی الله علیه وآله بارها به آن حضرت فرمود:

«أَنْتَ الْوَزِیرُ وَالْوَصِی»؛(۵)

«تو وزیر و وصی من هستی».

عبارت «أَنْتَ وَزِیرِی» نیز بارها تکرار شده.(۶)

۷۷۰ وَزِیرُ الرَّسُولِ فِی الْآخِرَه

وزیر رسول خداصلی الله علیه وآله در آخرت.

رسول خداصلی الله علیه وآله به امّ سلمه فرمود:

۱- ۹۸۱. بحارالانوار، ج ۳۶، ص ۵؛ امالی طوسی، ص ۲۷۰؛ روضه الواعظین، ج ۱، ص ۱۲۸.

۲- ۹۸۲. ارشاد القلوب، ج ۲، ص ۴۰۴؛ تأویل الآیات، ص ۵۴۹.

۳- ۹۸۳. رجال الکشی، ص ۲۱۱؛ الفضائل، ص ۸۲.

۴- ۹۸۴. بحارالانوار، ج ۳۸، ص ۳۰۶؛ موسوعه امام علی، ج ۷، ص ۱۹۷. کنز العمال، ج ۱۱، ص ۶۱۸؛ اتحاف الخیره، ج ۷، ص ۲۰۰؛ جامع الاحادیث، ج ۱۱، ص ۷۴.

۵- ۹۸۵. بحارالانوار، ج ۳۹، ص ۳۳۷؛ الخصال صدوق، ج ۲، ص ۴۲۸. جامع الاحادیث، ج ۵، ص ۴۶۹؛ المعجم الکبیر، ج ۱۲، ص ۴۲۰.

۶- ۹۸۶. بحارالانوار، ج ۳۳، ص ۱۰۳؛ تفسیر قمی ج ۱، ص ۲۹۳؛ بشاره المصطفی، ص ۲۱۶.

«یا أَمّ سَلَمَهِ! اسْمَعِی وَاشْهَدِی! هذا عَلِی بْنُ أَبِی طالِبٍ وَزِیری فِی الدُّنْیا وَوَزِیری فِی الْآخِرَهِ»؛(۱)

«ای ام سلمه! بشنو و گواه باش که این علی در دنیا و آخرت وزیر من می باشد».

۷۷۱ وَزِیرُ الرَّسُولِ فِی الدُّنْیا

وزیر رسول خداصلی الله علیه وآله در دنیا.

همچنین مراجعه شود به: وَزِیرُ الرَّسُولِ فِی الْآخِرَهِ [۷۷۰]

۷۷۲ الْوَصِی

جانشین؛ کسی که وصایا و سفارشات خود را به او می کنیم، تا به انجام امور وی بپردازد.

رسول خداصلی الله علیه وآله از جانب خدای تعالی آن قدر این خطاب را به امیرمؤمنان علیه السلام کرده بود، که هرگاه به طور مطلق گفته می شد: «الوَصِی»، همه اذهان به جانب امام علی علیه السلام متوجه می شد. عنوان «یا عَلِی أَنْتَ الْوَصِی» در کتب متعددی نقل شده است.(۲)

این امر نیز به فرمان خدای تعالی بوده؛ چنان که حضرت فرموده است:

«یا عَلِی! أَنْتَ وَصِیی أُوصِیتُ إِلَیکَ بِأَمْرِ رَبِّی»؛(۳)

«ای علی! تو وصی من هستی و من نیز به امر خداوند به تو وصیت می کنم».

۷۷۳ وَصِی رَسُولِ اللَّهِ

از القاب آسمانی امیرمؤمنان علیه السلام است که رسول خداصلی الله علیه وآله به ایشان فرمود: روز قیامت تو با چنان شکوه و عظمتی می آیی که همه می گویند: این یا فرشته است یا پیامبر. امّا ندا داده می شود که چنین نیست؛

«هذا عَلِی بْنُ أَبِی طالِبٍ وَصِی رَسُولِ اللَّهِ رَبِّ الْعالَمِینَ»؛(۴)

«این علی علیه السلام، فرزند ابوطالب جانشین رسول خداست که پروردگار جهانیان است».

فرازی از زیارت آن جناب:

«اَلسَّلامُ عَلَیکَ یا وَصِی رَسُولِ رَبِّ الْعالَمِینَ»؛(۵)

«سلام بر تو ای وصی پیامبر پروردگار جهانیان».

۷۷۴ وَصِی الْمُصْطَفی

مصطفی لقب پیامبرصلی الله علیه وآله است و امام علی علیه السلام جانشین ایشان است.

رسول خداصلی الله علیه وآله می فرماید: بر تابلوی ورودی بهشت نوشته شده است:

«مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ، عَلِی وَصِی الْمُصْطَفی ؛(۶)

«محمّد رسول خدا و علی وصی مصطفی است».

از کتب اهل سنّت نقل شده: در صدر اسلام اشعار فراوانی با عنوان "وصی المصطفی" برای امام علی علیه السلام سروده شده است.(۷)

۱- ۹۸۷. امالی صدوق، مجلس ۶۰، حدیث ۱۰.

۲ - ۹۸۸. الخصال صدوق، ج ۲، ص ۴۲۹؛ امالی صدوق، ص ۷۷؛ امالی مفید، ص ۱۷۴؛ امالی طوسی، ص ۱۹۳؛ بشاره المصطفی، ص ۱۲۸؛ الصراط المستقیم، ج ۲، ص ۱۲۴؛ کفایه الاثر، ص ۱۵۱؛ کشف الغمه، ج ۱، ص ۳۹۱.

۳- ۹۸۹. من لا یحضره الفقیه، ج ۴، ص ۱۷۹.

۴- ۹۹۰. بحارالانوار، ج ۷، ص ۲۳۳.

۵- ۹۹۱. مصباح المتهجّد، ص ۷۳۹؛ المزار، ص ۷۸؛ مفاتیح الجنان، دعای روز مبعث.

۶- ۹۹۲. بحارالانوار، ج ۶۵، ص ۷۶.

۷- ۹۹۳. شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید، ج ۱، ص ۱۴۳.

۷۷۵ وِقایهُ الرَّسُولِ

حافظ و سپر و نگهبان.

رسول خداصلی الله علیه وآله از جانب خداوند می فرماید:

«إِنَّ عَلِیاً قَدْ اِنْفَرَدَ عَنِ الْخَلْقِ بِالْبَیتُوتَهِ عَلی فِراشِ مُحَمَّدٍ وَوِقایهِ رُوْحِهِ بِرُوحِهِ»؛(۱)

«این فقط علی علیه السلام بود که شب را در بستر رسول خداصلی الله علیه وآله خوابید و با به خطر انداختن جان خود، از جان پیامبر محافظت کرد».

۷۷۶ وِلایتُهُ حِصْنُ اللَّهِ

ولایت علی علیه السلام دژ و قلعه محکم الهی است. هرکه به آن داخل شود، از هر گزندی در امان و محفوظ می ماند. رسول خداصلی الله علیه وآله از جبرئیل و میکائیل و اسرافیل و لوح و قلم و از خداوند نقل فرموده:

«وِلایهُ عَلِی ٍ حِصْنِی فَمَنْ دَخَلَ حِصْنِی أَمِنَ مِنْ عَذابِی»؛(۲)

«ولایت علی علیه السلام دژ محکم من است، هرکه در دژ من وارد شود، از عذاب ایمن می گردد».

همچنین مراجعه شود به: بَیتُ اللَّهِ [۲۹۳]

۷۷۷ وِلایتُهُ وِلایهُ اللَّهِ

ولایت امیرالمؤمنین علیه السلام از جانب خدا است.

همچنین مراجعه شود به: اِتّباعُهُ فَرِیضَهُ اللَّهِ [۱۴۶]

۷۷۸ وِلایتُهُ وِلایهُ الرَّسُولِ

کسی که ولایتش، ولایت رسول خداصلی الله علیه وآله و از جانب ایشان است.

رسول خداصلی الله علیه وآله درمواردمختلف، به خصوص در روز غدیر، خطاب به مسلمانان فرمود:

«مَنْ کُنْتُ مَوْلاهُ فَعَلِی مَوْلاهُ»؛(۳)

«هرکس که من مولای اویم، پس علی علیه السلام مولای او است».

این حدیث به تواتر در تمام کتب شیعه و اکثر کتب اهل سنّت ذکر شده است.

۷۷۹ الْوَلِی

سرپرست و حاکم.

همچنین مراجعه شود به: الدَّیانُ [۳۹۰]

۷۸۰ وَلِی اللَّهِ

ابن مسعود از رسول خداصلی الله علیه وآله نقل کرده: ایشان فرمود: بر درب بهشت نوشته شده است:

«لا إِلهَ إِلاَّ اللَّهُ، مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ، عَلِی وَلِی اللَّهِ»

رسول خداصلی الله علیه وآله نیز این گونه شهادت داد:

«عَلِی وَلِی اللَّهِ وَأَوْلِیاءُ عَلِی ّ الْمُفْلِحُونَ وَالْفائِزُونَ بِاللَّهِ»؛(۴)

«علی علیه السلام ولی خدا است و دوستان او نیز رستگارانند و به فوز الهی رسیدند».

در زیارت آن حضرت نیز چنین آمده است:

«أَشْهَدُ لَکَ یا وَلِی اللَّهِ وَوَلِی رَسُولِهِ صَلَّی اللَّهُ عَلَیهِ وَآلِهِ بِالْبَلاغِ وَالْأَداءِ»؛(۵)

۱- ۹۹۴. بحارالانوار، ج ۳۹، ص ۲۵.

۲- ۹۹۵. امالی طوسی، مجلس ۱۲، حدیث ۶۹؛ مشارق انوار الیقین، ص ۵۱. شواهد التنزیل، ج ۱، ص ۱۷۰.

۳- ۹۹۶. الدرّ المنثور، ج ۳، ص ۴۰۴؛ سنن نسائی، ج ۵، ص ۱۳۴؛ تفسیر الکشف والبیان، ج ۱۰، ص ۳۵.

۴- ۹۹۷. فرائد السمطین، ج ۱، ص ۱۰۶.

۵- ۹۹۸. تهذیب طوسی، ج ۶، ص ۲۷؛ من لایحضره الفقیه، ج ۲، ص ۵۸۹؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

«گواهی می دهم برای تو ای ولی خدا و رسولش! که وظیفه تبلیغ و رسالت خود را ادا نمودی».

۷۸۱ وَلِی رَسُولِ اللّهِ

رسول خداصلی الله علیه وآله به امام علی علیه السلام فرمود:

«أَنْتَ وَلِیی، وَوَلِیی وَلِی اللَّهِ»؛(۱)

«تو ولی من هستی و ولی من ولی خدا است».

همچنین مراجعه شود به: وَلِی اللَّهِ [۷۸۰]

۷۸۲ وَلِی کُلِ ّمُؤْمِنٍ

پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله می فرماید: این خدای تعالی است که امام علی علیه السلام را ولی هر مؤمنی بعد از من قرار داده است.(۲) پس حضرت فرمود:

«أَنْتَ إِمامُ کُلِ ّمُؤْمِنٍ وَمُؤْمِنَهٍ وَوَلِی کُلِ ّمُؤْمِنٍ وَمُؤْمِنَهٍ بَعْدِی»؛(۳)

«تو امام هر مرد و زن مؤمنی هستی و نیز ولی هر مرد و زن مؤمن بعد از من هستی».

۷۸۳ وَلِی کُلِ ّمُؤْمِنَهٍ

آن حضرت بر هر زن مؤمنی ولایت دارد.

همچنین مراجعه شود به: وَلِی کُلِ ّمُؤْمِنٍ [۷۸۲]

۷۸۴ وَلِی الْمُؤْمِنِینَ

رسول خداصلی الله علیه وآله به امام علی علیه السلام فرمود:

«إِنَّکَ وَلِی الْمُؤْمِنِینَ بَعْدِی»؛(۴)

«همانا تو بعد از من، ولی و سرپرست مؤمنین هستی».

۷۸۵ وَلِی الْمُتَّقِینَ

از رسول خداصلی الله علیه وآله نقل شده که فرمود: در شب معراج، آن گاه که به محضر الهی رسیدم، خدای تعالی سه خصلت را در علی علیه السلام بیان فرمود:

«إِنَّهُ سَيدُ الْمُسْلِمِينَ وَوَلِی الْمُتَّقِينَ وَقائِدُ الْغُرِّ الْمُحَجَّلِينَ»؛(۵)

«همانا او سید و سرور مسلمانان و سرپرست و ولی پرهیزکاران و پیشوای روسفیدان است».

۷۸۶ وَلِيهُ مُسْتَوْجَبُ الْجَنَّهِ

هرکه ولایت امام علی علیه السلام را بپذیرد، بهشت بر او واجب می گردد.

همچنین مراجعه شود به: عَدُوُّهُ مُسْتَحِقُّ النّارِ [۵۲۱]

۷۸۷ وَلِيهُ وَلِی اللَّهِ

دوست او دوست خدا است.

همچنین مراجعه شود به: عَدُوُّهُ عَدُوُّ اللَّهِ [۵۱۹]

۷۸۸ وَيلٌ لِمُبْغِضِهِ

رسول خداصلی الله علیه وآله خطاب به علی علیه السلام فرمود:

«يا عَلِی! أَنْتَ سَيدٌ فِی الدُّنْيا... وَالْوَيلُ لِمَنْ أَبْغَضَک بَعْدِی»؛(۶)

«ای علی! تو در دنیا آقا و سرور هستی... وای بر آن که بعد از من، با تو دشمنی کند».

۷۸۹ الْهادِی

هدایت کننده و راهنمایی کننده.

رسول خداصلی الله علیه وآله به یکی از اصحاب فرمود:

«عَلَيک بِعَلِی ؛ فَإِنَّهُ الْهادِی الْمَهْدِی»؛(۷)

۱- ۹۹۹. بحارالانوار، ج ۳۸، ص ۱۳۵.

۲- ۱۰۰۰. بحارالانوار، ج ۲۳، ص ۳۲۰.

۳- ۱۰۰۱. بحارالانوار، ج ۹۸، ص ۴؛ امالی طوسی، ۳۵۱؛ امالی صدوق، ص ۲.

۴- ۱۰۰۲. جامع الاحادیث، ج ۱۳، ص ۲۱۴.

۵- ۱۰۰۳. کنز العمال، ج ۱۱، ص ۶۲۰.
۶- ۱۰۰۴. المستدرک علی الصحیحین، ج ۳، ص ۱۳۸.
۷- ۱۰۰۵. بحارالانوار، ج ۲۹، ص ۸۶.

«بر تو باد به ملازمت با علی علیه السلام، که او هدایت کننده هدایت شده است».

همچنین مراجعه شود به: الدَّیانُ [۳۹۰]

۷۹۰ هارُونُ الْأُمَّهِ

رسول خداصلی الله علیه وآله درباره امیرمؤمنان علیه السلام فرمود:

«إِنَّ عَلِیاً صِدّیقُ هذِهِ الْأُمَّهِ وَفارُوقُها وَمُحَدَّثُها وَإِنَّهُ هارُونُها»؛(۱)

«همانا علی علیه السلام صدیق این امّت و فاروق و محدّث و هارون این امّت است».

۷۹۱ یدُ اللَّهِ الْمَبْسُوطَهُ

دست گشوده خدا برای بندگان.

همچنین مراجعه شود به: جَنْبُ اللَّهِ الظّاهِرُ [۳۰۳]

۷۹۲ یعْسُوبُ الدّین

سید، رئیس، پیشوا و رهبر دین.

از فرمایشات رسول خداصلی الله علیه وآله خطاب به امیرمؤمنان علیه السلام است:

«أَنْتَ یعْسُوبُ الدّینِ، وَالْمالُ یعْسُوبُ الْمُنافِقِینَ»؛(۲)

«تو یعسوب دین هستی و مال نیز یعسوب منافقان است».

امام صادق علیه السلام نیز در زیارت حضرت فرمود:

«اَلسَّلامُ عَلَیکَ یا یعْسُوبَ الدِّینِ»؛(۳)

«سلام بر تو که یعسوب دین هستی».

۷۹۳ یعْسُوبُ الْمُتَّقِینَ

رسول خداصلی الله علیه وآله خطاب به امام علی علیه السلام فرمود:

«یا عَلِی! أَنْتَ أَمِیرُ الْمُؤْمِنِینَ وَإِمامُ الْمُسْلِمِینَ وَقائِدُ الْغُرِّ الْمُحَجَّلِینَ وَیعْسُوبُ الْمُتَّقِینَ»؛(۴)

«ای علی! تو امیرمؤمنان، امام مسلمانان، پیشوای سفیدرویان و رئیس پرهیزکاران هستی».

خود حضرت نیز فرمود:

«أَنَا أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ وَيعْسُوبُ الْمُتَّقِينَ»؛(۵)

«من امیرمؤمنان و رئیس پرهیزکارانم».

و در زیارت ایشان آمده:

«اَللَّهُمَّ صَلِّ عَلى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَصَلِّ عَلى أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ عَبْدِكَ... وَيعْسُوبِ الْمُتَّقِينَ»؛(۶)

«خدایا درود فرست بر محمّد و آل محمّد و نیز درود فرست بر بنده ات امیرمؤمنان که رئیس پرهیزکاران است».

۷۹۴ يعْسُوبُ الْمُسْلِمِينَ

رسول خداصلی الله علیه وآله درباره امیرمؤمنان علیه السلام فرمود:

«هذا يعْسُوبُ الْمُسْلِمِينَ»؛(۷)

«این علی پیشوای مسلمانان است».

و نیز فرمود:

«هُوَ يعْسُوبُ الْمُسْلِمِينَ وَإِمامُ الْمُتَّقِينَ»؛(۸)

«او رئیس مسلمانان و امام پرهیزکاران است».

۷۹۵ يعْسُوبُ الْمُؤْمِنِينَ

در فرمایشی دیگر، رسول خداصلی الله علیه وآله خطاب به امیرمؤمنان علیه السلام فرمود:

۱- ۱۰۰۶. بحارالانوار، ج ۳۸، ص ۲۱۶؛ امالی صدوق، ص ۳۱.

۲- ۱۰۰۷. بشاره المصطفی، ص ۱۰۳.

۳- ۱۰۰۸. مفاتیح الجنان، زیارت امیرالمؤمنین روز میلاد پیامبر.

۴- ۱۰۰۹. بحارالانوار، ج ۳۸، ص ۱۰۳.

۵- ۱۰۱۰. بحارالانوار، ج ۵۳، ص ۴۶.

۶- ۱۰۱۱. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۷۹؛ مفاتیح الجنان، زیارت مخصوصه امیرالمؤمنین.

۷- ۱۰۱۲. بحارالانوار، ج ۳۸، ص ۲۳۰.

۸- ۱۰۱۳. بحارالانوار، ج ۳۶، ص ۲۶۴.

«یا عَلِی! أَنْتَ یعْسُوبُ الْمُؤْمِنِینَ وَالْمالُ یعْسُوبُ الظّالِمِینَ»؛(۱)

«ای علی! تو یعسوب مؤمنان هستی و اموال دنیا نیز یعسوب ستمکاران است».

۷۹۶ یعْطِیهُ اللَّهُ خَیرَ الظَّفَرِ

خدای تعالی بهترین پیروزی ها را نصیب او گردانیده است.

همچنین مراجعه شود به: جَبْرَئِیلُ عَنْ یمِینِهِ [۳۰۱]

۷۹۷ یعْطِیهُ اللَّهُ خَیرَ النَّصْرِ

خدای تعالی بهترین پیروزی ها را نصیب او گردانیده است.

همچنین مراجعه شود به: جَبْرَئِیلُ عَنْ یمِینِهِ [۳۰۱]

۷۹۸ یوشَعُ الْأُمَّهِ

برای امّت اسلام به منزله یوشع است.

همچنین مراجعه شود به: آصِفُ الْأُمَّهِ [۱۲۹]

فصل سوم:امیرالمؤمنین علیه السلام از زبان امیرالمؤمنین علیه السلام

اشاره

امیرالمؤمنین علیه السلام از زبان امیرالمؤمنین علیه السلام

مقدمه

یکی از راه های شناخت هر فردی، نگرش در خصوصیات و ویژگی های او، و شنیدن سخنان و فرمایشات وی است.

علی بن ابی طالب علیه السلام نیز در مواقع مختلف، و به مناسبت های گوناگون، در جنگ و صلح، با دوست و دشمن، درخطبه و نامه و نصیحت، در خلوت و جلوت، خانه نشینی و حکومت، برای اظهار مقام ولایت و جایگاه امامت، به معرفی و بیان فضایل و مناقب خود پرداخته؛ که البته مقصود از بیان این فضایل در برخی موارد، بیان نعمت های الهی بوده و قصد خودستایی نیست.

۷۹۹ آخِذُ حَقِ ّالضَّعِیفِ

حقّ مظلوم و ضعیف را از ظالم می گیرد.

امیرمؤمنان علی علیه السلام در یکی از خطبه های نهج البلاغه، برخی از ویژگی های خودرا چنین بیان می فرماید:

«فَقُمْتُ بِالْأَمْرِ حِینَ فَشِلُوا وَتَطَلَّعْتُ حِینَ تَقَبَّعُوا وَنَطَقْتُ حِینَ تَعْتَعُوا وَمَضَیتُ بِنُورِ اللَّهِ حِینَ وَقَفُوا، وَکُنْتُ أَخْفَضُهُمْ صَوْتاً وَأَعْلاهُمْ فَوْتاً، فَطَرْتُ بِعِنانِها وَاسْتَبْدَدتُ بُرْهانَها کَالْجَبَلِ لا تُحَرِّکُهُ الْقَواصِفُ وَلا تُزِیلُهُ الْعَواصِفُ. لَمْ یکُنْ لِأَحَدٍ فِی مَهْمَزٌ، وَلا

۱- ۱۰۱۴. بحارالانوار، ج ۳۵، ص ۵۵؛ نهج البلاغه، حکمت ۳۱۶.

لِقائِلٍ فِی مَغْمَزٌ. اَلذَّلِیلُ عِنْدِی عَزِیزٌ حَتّی آخِذَ الْحَقَّ لَهُ وَالْقَوِی عِنْدِی ضَعِیفٌ حَتّی آخِذَ الْحَقَّ مِنْهُ»؛(۱)

«آن گاه که همه سستی ورزیدند، من قیام کردم. هنگامی که همه خود را پنهان کردند، من به میدان آمدم. وقتی همه سکوت کردند، من به بیان حق پرداختم. آن گاه که همه توقّف کردند، من به نور خدا حرکت نمودم. به هنگام حرف و شعار صدایم پایین بود؛ امّا در مقام عمل، از همه پیشی گرفتم. زمام امور را به دست گرفتم و جلوتر از همه پرواز نمودم و پاداش آن را نیز دریافت کردم. مانند کوهی که تندبادها آن را حرکت نمی دهد و طوفان ها آن را از جای نمی کنند. کسی در من عیبی پیدا نکرد و هیچ سخن چینی در من جای عیب جویی نیافت. افراد ضعیف و مظلوم، نزد من عزیز هستند تا حقّ آنان را بازستانم، و افراد قوی ظالم نزد من ضعیف هستند تا زمانی که حقّ مظلوم را از آنان بازگیرم».

۸۰۰ الْآخِرُ

شخصی از امیرمؤمنان علیه السلام سؤال کرد: چگونه صبح کردید و در چه حالی هستید؟

حضرت فرمود:

«أَصْبَحْتُ وَأَنَا الصِّدّیقُ الْأَکْبَرُ وَالْفارُوقُ الْأَعْظَمُ وَأَنَا وَصِی خَیرِ الْبَشَرِ وَأَنَا الْأَوَّلُ وَأَنَا الْآخِرُ وَأَنَا الْباطِنُ وَأَنَا الظّاهِرُ وَأَنَا بِکُلِ شَی ءٍ عَلِیمٌ وَأَنَا عَینُ اللَّهِ وَأَنَا جَنْبُ اللَّهِ وَأَنَا أَمِینُ اللَّهِ عَلَی الْمُرْسَلِینَ، بِنا عُبِدَ اللَّهُ وَنَحْنُ خُزّانُ اللَّهِ فِی أَرْضِهِ وَسَمائِهِ وَأَنَا أُحْیی وَأَنَا أُمِیتُ وَأَنَا حَی لا أَمُوتُ»؛(۲)

«صبح کردم در حالی که من صدّیق اکبر و فاروق اعظم هستم. من وصی بهترین بشر هستم. منم اول، منم آخر، منم باطن، منم ظاهر، من به هر چیزی عالم هستم. منم عین اللَّه، منم جنب اللَّه، من امین خدا بر پیامبران هستم. به واسطه ما خداوند عبادت می شود، ما خزینه های الهی در آسمان و زمین هستیم. من زنده می کنم، من می میرانم، و من زنده لایموت هستم».

سؤال کننده از این جواب امیرمؤمنان علیه السلام درشگفت ماند، پس حضرت فرمود:

«اوّل؛ یعنی اولین کسی هستم که به رسول خداصلی الله علیه وآله ایمان آوردم. آخر؛ یعنی آخرین کسی بودم که آن حضرت را زیارت کردم، آن گاه که ایشان را در قبر گذاشتم.

ظاهر؛ یعنی من ظاهر اسلام هستم. باطن؛ یعنی من مملوّ از علم و دانش هستم. به همه چیز آگاهم؛ یعنی هرچه را که خدا به پیامبرش آموخت، آن حضرت نیز همه را به من خبر داد.

من عین اللَّه هستم؛ یعنی چشم بینای خدا بر مؤمنان و کافران هستم. من جنب اللَّه هستم، اشاره به فرمایش خدای تعالی است که می فرماید:

«یا حَسْرَتی عَلی ما فَرَّطتُ فِی جَنْبِ اللَّهِ»(۳)

«افسوس برمن از کوتاهی هایی که در اطاعت

۱- ۱۰۱۵. نهج البلاغه، خطبه ۳۷.

۲- ۱۰۱۶. بحارالانوار، ج ۳۹، ص ۳۴۸؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۲، ص ۳۸۵.

۳- ۱۰۱۷. سوره زمر، آیه ۵۶.

فرمان خدا کردم». پس هرکه درمورد من کوتاهی کند، در مقابل خدا کوتاهی کرده است.

من زنده کننده ام؛ یعنی سنّت رسول خداصلی الله علیه وآله را زنده می کنم. میراننده هستم؛ یعنی هرگونه بدعتی را نابود می کنم. من زنده ای هستم که مرگ ندارد، اشاره به فرمایش خدای تعالی است که فرمود: آنان که در راه خدا کشته شده اند را مرده نپندارید، بلکه ایشان زنده اند و نزد پروردگارشان روزی می خورند».

۸۰۱ آنَسَ بِالْمَوْتِ

عاشق و دلباخته شهادت و مرگ در راه خدا.

آن حضرت قسم یاد کرده است:

«وَاللَّهِ لَابْنِ أَبِی طالِبٍ آنَسَ بِالْمَوْتِ مِنَ الطِّفْلِ بِثَدْی أُمِّهِ»؛(۱)

«به خدا قسم که (علی) فرزند ابوطالب عاشق تر و مأنوس تر به مرگ و شهادت است تا علاقه طفل شیرخوار به پستان مادرش».

۸۰۲ آیهُ اللَّهِ الْعُظْمی

عظمی اسم تفضیل و مؤنث اعظم به معنای بزرگ و بزرگ ترین است و آیت یعنی نشانه و علامت. پس آیت اللَّه العظمی به معنای بزرگ ترین نشانه و علامت خدا؛ یعنی هرکه بخواهد خدا را بشناسد، ببیند و درک کند، باید علی علیه السلام را ببیند، بشناسد و درک کند.

خود حضرت فرمود:

«أَنَا آیهُ اللَّهِ الْعُظْمی وَالْمُعْجِزُ الْباهِرُ»؛(۲)

«من بزرگ ترین آیه و نشانه خدا و معجزه آشکار هستم».

از امام صادق علیه السلام در زیارت آن حضرت آمده:

«اَلسَّلامُ عَلَیکَ یا آیهَ اللَّهِ الْعُظْمی ؛(۳)

«سلام بر تو ای بزرگ ترین آیت و حجت خدا».

۸۰۳ آیهُ السّابِقِینَ

علّامه مجلسی در بحارالانوار، از کتاب منتخب البصائر حدیثی را از امام باقرعلیه السلام نقل کرده: امیرالمؤمنین علیه السلام در خطبه ای ضمن معرفی خود فرمود:

«وَأَنَّ لِی الْکَرَّهَ بَعْـدَ الْکَرَّهِ وَالرَّجْعَهَ بَعْدَ الرَّجْعَهِ، وَأَنـا صـاحِبُ الرَّجَعـاتِ وَالْکَرّاتِ، وَصـاحِبُ الصَّوْلاتِ وَالنَّقِمـاتِ وَالـدُّولاتِ الْعَجیباتِ، وَأَنَا قَرْنٌ مِنْ حَدِیدٍ، وَأَنَا عَبْدُ اللَّهِ وَأَخُو رَسُولِ اللَّهِ، أَنَا أَمِینُ اللَّهِ وَخازِنُهُ وَعَیبَهُ سِرِّهِ، وَحِجابُهُ وَوَجْهُهُ وَصِراطُهُ وَمِیزانُهُ، وَأَنـا الْحاشِرُ إِلَی اللَّهِ، وَأَنـا کَلِمَهُ اللَّهِ الَّتِی یجْمَعُ بِهَـا الْمُفْتَرِقَ وَیفَرِّقُ بِهَـا الْمُجْتَمِعَ، وَأَنـا أَسْـماءُ اللَّهِ الْحُسْـنی وَأَمْثالُهُ الْعُلْیا وَآیاتُهُ الْکُبْری وَأَنَا صاحِبُ الْجَنَّهِ وَالنّارِ أُسْـکِنُ أَهْلَ الْجَنَّهِ الْجَنَّهَ وَأُسْـکِنُ أَهْلَ النّارِ النّارَ، وَإِلَی تَزْوِیجُ أَهْلِ الْجَنَّهِ وَإِلَی عَذابُ أَهْلِ النّارِ وَإِلَی إِیابُ الْخَلْقِ جَمِیعاً، وَأَنَا الإِیابُ الَّذِی یئُوبُ إِلَیهِ کُلُّ شَیءٍ بَعْدَ الْقَضآءِ وَإِلَی حِسابُ الْخَلْقِ جَمِیعاً، وَأَنَا صاحِبُ الْهِباتِ، وَأَنَا الْمُؤَذِّنُ عَلَی الأَعْرافِ، وَأَنَا بارِزُ الشَّمْسِ، وَأَنَا دابَّهُ الأَرْضِ،

۱- ۱۰۱۸. بحارالانوار، ج ۲۸، ص ۲۲۳؛ الاحتجاج، ج ۲، ص ۹۵؛ نهج البلاغه، خطبه ۵.

۲- ۱۰۱۹. بحارالانوار، ج ۵۴، ص ۳۳۶.

۳- ۱۰۲۰. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۷۳؛ اقبال الاعمال، ص ۶۰۸؛ مفاتیح الجنان، زیارت امیرالمؤمنین روز میلاد پیامبر.

وَأَنَا قَسِيمُ النّارِ، وَأَنَا خازِنُ الْجِنانِ وَصاحِبُ الأعْرافِ، وَأَنَا أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ وَيعْسُوبُ الْمُتَّقِينَ وَآيهُ السَّابِقِينَ وَلِسانُ النَّاطِقِينَ وَخَاتِمُ الْوَصِيِينَ وَوارِثُ النَّبِيينَ وَخَلِيفَهُ رَبِ الْعالَمِينَ وَصِراطُ رَبِّی الْمُسْتَقِيمُ وَفُسْطاطُهُ وَالْحُجَّهُ عَلَی أَهْلِ السَّماواتِ وَالْأَرَضِينَ وَما فِيهِما وَما بَينَهُما، وَأَنَا الَّذِی احْتَجَّ اللَّهُ بِهِ عَلَيكُمْ فِی ابْتِداءِ خَلْقِكُمْ، وَأَنَا الشّاهِدُ يوْمَ الدِّينِ، وَأَنَا الَّذِی عَلِمْتُ عِلْمَ الْمَنايا وَالْبَلايا وَالْقَضايا وَفَصْلَ الْخِطَابِ وَالأَنْسابَ، وَاسْتُحْفِظْتُ آياتِ النَّبِيينَ الْمُسْتَخْفِينَ الْمُسْتَحْفَظِينَ، وَأَنَا صاحِبُ الْعَصا وَالْمِيسَمِ، وَأَنَا الَّذِی سُخِّرَتْ لِی السَّحابُ وَالرَّعْدُ وَالْبَرْقُ وَالظُّلَمُ وَالْأَنْوارُ وَالرِّياحُ وَالْجِبالُ وَالْبِحارُ وَالنُّجُومُ وَالشَّمْسُ وَالْقَمَرُ، أَنَا الْقَرْنُ الْحَدِيدُ، وَأَنَا فارُوقُ الْأُمَّهِ، وَأَنَا الْهادِی، وَأَنَا الَّذِی أَحْصَيتُ كُلَّ شَی ءٍ عَدَداً بِعِلْمِ اللَّهِ الَّذِی أَوْدَعَنِيهِ، وَبِسِرِّهِ الَّذِی أَسَرَّهُ إِلی مُحَمَّدٍصلی الله علیه وآله وَأَسَرَّهُ النَّبِی صلی الله علیه وآله إِلَی، وَأَنَا الَّذِی أَنْحَلَنِی رَبِّی اسْمَهُ وَكَلِمَتَهُ وَحِكْمَتَهُ وَعِلْمَهُ وَفَهْمَهُ، يا مَعْشَرَ النَّاسِ! اسْأَلُونِی قَبْلَ أَنْ تَفْقِدُونِی»؛(۱)

«همانا برای من است حمله بعد از حمله ای، و رجعت بعد از رجعتی، من دارای رجعت های پی در پی هستم، من دارای صولت و نقمت دولت های عجیب هستم، من همتا و حریف شجاعان هستم، من بنده خدا و برادر رسول اویم، من امین خدا و ذخیره و گنجینه اسرار اویم، من حجاب و وجه خدا و راه مستقیم و میزان الهی هستم.

من متصل و چسبیده به سوی خدایم، من همان کلمه خدایم که به وسیله او پراکندگی ها را جمع می کند و جمع دشمنان را پراکنده می نماید، من اسماء الحسنی هستم، من امثال العلیا و آیات کبرایم، صاحب اختیار بهشت و جهنم می باشم، بهشتیان را در بهشت ساکن می کنم و جهنمیان را به دوزخ می فرستم. تزویج بهشتیان و تعذیب جهنمیان به عهده من است، همه خلق به سوی من خواهند آمد؛ چون بعد از قضای خدا، محل رجوع همه چیز هستم و حساب همه مردم با من است.

آن که دارای بخشش های زیاد است منم، مؤذن بر اعراف من هستم، خورشید تابنده و فروزنده منم، آن دابّه و جنباننده زمین منم، تقسیم کننده بهشت و جهنم منم، خازن و نگهبان بهشت و صاحب اعراف منم. من امیر مؤمنان و پیشوای پرهیزکاران هستم، من آیت سبقت گرفتگان به اسلام و زبان گویندگان هستم، من بهترین جانشینان و وارث پیامبران هستم، من خلیفه خدای جهانیان و راه مستقیم و خیمه گاه اویم، من حجّت خدا بر اهل آسمان ها و زمینیان، و هرآنچه در آنها و بین آنهاست می باشم، من همان کسی هستم که خدا به وسیله او بر شما در ابتدای خلقت احتجاج می کند و من گواه روز قیامت هستم.

من همانم که به همه مرگ و میرها و بلایا و قضایا و فصل الخطاب و نسب ها آگاهی دارم، آیات و نشانه های پیامبران مستخفین. من صاحب عصا و دارنده علامت می باشم، من همانم

۱- ۱۰۲۱. بحارالانوار، ج ۵۳، ص ۴۶.

که ابر و رعد و برق و تاریکی و روشنایی و باد و کوه ها و دریاها و ستارگان و خورشید و ماه در تسخیر من است.

من همتا و حریف شجاعان می باشم. منم فاروق امّت، منم هادی، منم که شماره هر چیزی را به علم الهی می دانم، همان علمی که خدا در من نهاده و با همان سری که خدا آن را به محمّدصلی الله علیه وآله سپرد و پیامبرصلی الله علیه وآله نیز آن را در اختیار من گذاشت. منم آن کس که خدای تعالی اسم و کلمه و حکمت و علم و فهم خود را به من بخشید. ای مردم! از من بپرسید قبل از این که مرا از دست بدهید».

۸۰۴ أَبُو الْحَسَنِ

پدر حسن. از کنیه های معروف امام علی علیه السلام؛ چون امام حسن علیه السلام اولین فرزند و پسر آن حضرت بود، کنیه ایشان به ابوالحسن معروف شد، چنان که در دعای توسل عرض می کنیم:

«یا أَبَاالْحَسَنِ، یا أَمِیرَالْمُؤْمِنِینَ، یاعَلِی بْنَ أَبِی طالِبٍ»؛(۱)

«ای پدر حسن، ای امیرمؤمنان و ای علی بن ابی طالب».

۸۰۵ أَبُو الْحُسَینِ

آن حضرت هم پدر امام حسن است و هم پدر امام حسین علیه السلام؛ اگرچه امام حسن علیه السلام زودتر به دنیا آمد، امیرالمؤمنین علیه السلام به ابوالحسن معروف شد؛ لیکن عبارت ابوالحسین نیز وارد شده، چنان که در زیارت مطلقه آن حضرت آمده است:

«اَلسَّلامُ عَلَیکَ یا أَبَا الْحَسَنِ وَالْحُسَینِ»؛(۲)

«سلام بر تو ای پدر حسن و حسین علیهما السلام».

۸۰۶ أَبُو الْعِتْرَهِ

پدر عترت و بزرگ خاندان پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله؛ چنان که خود آن حضرت فرمود:

«أَنَا إِمامُ الْبَرِیهِ وَوَصِی خَیرِ الْخَلِیقَهِ وَزَوْجُ سَیدَهِ نِساَءِ هذِهِ الْأُمَّهِ وَأَبُو الْعِتْرَهِ الطّاهِرَهِ»؛(۳)

«من امام خلایق و جانشین بهترین خلق خدایم، من همسر بهترین زنان این امّت و پدر عترت طاهره هستم».

۸۰۷ أَبُو الْقُصَمِ

در هنگامه جنگ و غزوه احد که درگیری شدید شد، رسول خداصلی الله علیه وآله به سوی امام علی علیه السلام فرستاد و فرمود: پرچم را پیش ببر. پس علی علیه السلام نیز چنین کرد، مبارز طلبید و فرمود:

من ابو القصم هستم؛ کسی که می بُرد و شکست می دهد و جلو می رود.(۴)

۸۰۸ أَبُو الْمَساكِينَ

امـام علی علیه السـلام در حقّ همه بیچارگـان و فقرا و مسـاکین نهـایت رعـایت را می نمود و خود نیز در حـدّ پایین ترین افراد جامعه زندگی می کرد،

ص:۱۶۳

۱- ۱۰۲۲. بحارالانوار، ج ۹۹، ص ۲۴۷؛ مفاتیح الجنان، دعای توسل.

۲- ۱۰۲۳. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۲۸۵؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

۳- ۱۰۲۴. بحارالانوار، ج ۳۹، ص ۳۳۶؛ امالی صدوق، ص ۶۰۵؛ بشاره المصطفی، ص ۱۹۱.

۴- ۱۰۲۵. البته این کلمه به دو گونه آمده: یکی فُصم به معنای بریدن و دیگری قُصم به معنای شکستن. موسوعه امام علی علیه السلام ج ۱، ص ۱۹۳.

امام صادق علیه السلام می فرماید: حضرت امیرعلیه السلام در خطبه اش فرمود:

«أَنَا الْهادِی، وَأَنَا الْمُهْتَدِی، وَأَنَا أَبُوالْیتامی وَالْمَساکِینَ»؛(۱)

«منم هدایت کننده، منم هدایت یافته و منم پدر یتیمان و مساکین».

۸۰۹ أَبُو الْیتامی

پـدر یتیمان؛ چه یتیمان ظاهری؛ آنان که پدر خود را از دست داده بودند، حضـرت در حقّ آنان پدری می فرمود، و چه یتیمان باطنی؛ کلّ امّت اسـلام که بعـد از رسول خداصـلی الله علیه وآله یتیم شـده بودنـد. چون پیامبر فرموده بود: ما (من و علی) پدر امّت هستیم.

همچنین مراجعه شود به: أَبُو الْمَساکِینَ [۸۰۸]

۸۱۰ أَحْرَصَ عَلَی الْجَماعَهِ

بیش از همه نسبت به وحدت و اتّحاد امّت و جماعت اسلامی کوشا بود.

اولین منادی وحـدت امّت اسـلامی و کسـی که از تمام حقوق مسلّم خود به جهت جلوگیری از تفرقه امّت اسـلام گذشت و تا آنجا که به نفع دین بود سکوت کرد، او خلیفه بحقّ و بلافصل رسول خداصلی الله علیه وآله بود:

«وَلَیسَ رَجُلٌ فَاعْلَمْ أَحْرَصَ عَلی جَماعَهِ أُمَّهِ مُحَمَّدٍصلی الله علیه وآله وَأُلْفَتِها مِنِّی»؛(۲)

«در امّت اسلام هیچ کسی وجود ندارد که به وحدت و جماعت امّت محمّدصلی الله علیه وآله و انس و الفت آنان به یکدیگر، از من دلسوزتر باشد».

۸۱۱ أَحَقُّ النّاسِ بِالْخِلافَهِ

نسبت به خلافت و جانشینی رسول خداصلی الله علیه وآله از همه سزاوارتر است.

هنگامی که شورای شش نفره عمر، تصمیم به انتخاب عثمان گرفتند، از مردم اقرار گرفت:

«لَقَدْ عَلِمْتُمْ أَنِّی أَحَقُّ النّاسِ بِها مِنْ غَیرِی وَوَاللَّهِ لَأَسْلِمَنَّ ما سَلِمَتْ أُمُورُ الْمُسْلِمِینَ»؛(۳)

«همه شـما می دانید که من از همه به خلافت سـزاوارترم، ولی به خدا سوگند! به جهت سامان یافتن امور مسـلمین سـکوت می کنم».

۸۱۲ أَخْفَضُ النّاسِ صَوْتاً

در مقام حرف و شعار، صدایش از همه پایین تر است.

همچنین مراجعه شود به: آخِذُ حَقِ ّالضَّعِیفِ [۷۹۹]

۸۱۳ أَخُو النَّبِی ّ

برادر پیامبر.

خود حضرت فرمود:

«أَنَا عَلِی بْنُ أَبِی طالِبِ بْنِ عَبْدِ الْمُطَلِّبِ، أَخُو النَّبِی ّوَزَوْجُ ابْنَتِهِ فاطِمَهُ»؛(۴)

«من علی فرزند ابوطالب، نوه عبدالمطلب، برادر پیامبر و همسر دخترش فاطمه هستم».

و در زیارت آن حضرت وارد شده است:

«اَللّهُمَّ صَلِّ عَلی وَلِیکَ وَأَخِی نَبِیکَ وَوَزِیرِهِ»؛(۵)

۱- ۱۰۲۶. بحارالانوار، ج ۲۴، ص ۱۹۹.

۲- ۱۰۲۷. نهج البلاغه، نامه ۷۸.

۳- ۱۰۲۸. نهج البلاغه، خطبه ۷۴.

۴- ۱۰۲۹. بحارالانوار، ج ۱۰، ص ۱.

۵- ۱۰۳۰. بحارالانوار، ج ۹۵، ص ۲۹۲؛ مفاتیح الجنان، زیارت امیرالمؤمنین روز میلاد پیامبر.

«خدایا درود فرست بر علی که ولی تو و برادر و وزیر پیامبر توست».

۸۱۴ أَسْبَقُ السّابِقِینَ

امام حسن علیه السلام به نقل از پدر بزرگوارش امیرمؤمنان علیه السلام، در مورد آیه شریفه «وَالسّابِقُونَ السّابِقُونَ * أُولئِکَ الْمُقَرَّبُونَ»(۱) فرمود:

«إِنّی أَسْبَقُ السّابِقِینَ إِلَی اللَّهِ وَإِلی رَسُولِهِ وَأَقْرَبُ الْمُقَرَّبِینَ إِلَی اللَّهِ وَإِلی رَسُولِهِ»؛(۲)

«من سابق ترین سبقت گیران به خدا و رسول او و من نزدیک ترین مقربان به خدا و رسول هستم».

۸۱۵ أَسْماءُ اللَّهِ الْحُسْنی

محل تجلّی و مظهر اسمای نیکوی الهی.

همچنین مراجعه شود به: آیهُ السّابِقِینَ [۸۰۲]

۸۱۶ أَعْلَمُ بِالقُرْآنِ

از همه بیشتر به قرآن علم و آگاهی دارد.

آن حضرت در بیانی فرمود:

«واللَّهِ إِنّی أَعْلَمُ بِالْقُرْآنِ وَتَأْوِیلِهِ مِنْ کُلِ ّمُدَّعِ عِلْمِهِ، وَلَوْلا آیهٌ فِی کِتابِ اللَّهِ لَأَخْبَرْتُکُمْ بِما یکُونُ إِلی یوْمِ الْقِیامَهِ»؛(۳)

«به خدا سوگند! من از هر کسی بیشتر به قرآن و تأویل آن علم دارم، از هرکه ادّعا کند، اگر نبود آیه ای در قرآن، هرآینه به شما خبر می دادم آنچه را که قرار است تا روز قیامت اتفاق بیفتد».

۸۱۷ أَعْلَمُ بِطُرُقِ السَّمآءِ

به راه های آسمان آگاهی دارد، حتی دانش او به آسمان ها بیشتر از زمین است.

آن حضرت در بیانی فرمود:

«فَوَاللَّهِ إِنّی بِطُرُقِ السَّمآءِ أَعْلَمُ بِطُرُقِ الْأَرْضِ»؛(۴)

«به خدا قسم! من به راه های آسمان آشناتر هستم تا راه های زمین».

۸۱۸ أَعْلَی النّاسِ

در مقام عمل از همه بالاتر است.

همچنین مراجعه شود به: آخِذُ حَقِ ‌الضَّعِيفِ [۷۹۹]

۸۱۹ أَقْرَبُ الْمُقَرَّبِينَ

مقرّبین کسانی هستند که به قرب الهی بار یافته اند و به درجات بالا رسیده اند؛ ولی در بین آنان، امیر مؤمنان علیه السلام ازهمه نزدیک تر است.

همچنین مراجعه شود به: أَسْبَقُ السّابِقِينَ [۸۱۴]

۸۲۰ اِكْتَفى بِطِمْرَيهِ

به کمترین امکانات دنیوی اکتفا و قناعت نموده است. پس فرمود:

«أَلا وَإِنَّ إِمامَكُمْ قَدْ اِكْتَفى مِنْ دُنْياهُ بِطِمْرَيهِ وَمِنْ طَعامِهِ بِقُرْصَيهِ...»؛(۵)

«آگاه باش امام شما از دنیای خود به دو جامه فرسوده و دو قرص نان رضایت داده است».

۸۲۱ اِكْتَفى بِقُرصَيهِ

از مواهب دنیا به دو قرص نان اکتفا نمود.

همچنین مراجعه شود به: اِكْتَفى بِطِمْرَيهِ [۸۲۰]

۱- ۱۰۳۱. سوره واقعه، آیات ۱۰ و ۱۱؛ «این گروه، پیشگامان پیشگامند، آنها مقرّبانند».
۲- ۱۰۳۲. بحارالانوار، ج ۲۴، ص ۸؛ تأویل الآیات، ص ۶۲۰؛ کتاب سلیم بن قیس، ص ۹۳۶.
۳- ۱۰۳۳. الارشاد مفید، ج ۱، ص ۳۵.
۴- ۱۰۳۴. مصباح البلاغه، ج ۲، ص ۳۴۶؛ مشابه آن در نهج البلاغه، خطبه ۱۸۹ آمده است.
۵- ۱۰۳۵. نهج البلاغه، نامه ۴۵.

۸۲۲ إِلَيهِ إِيابُ الْخَلْقِ

با توجّه به آيات قرآن و سخن آن حضرت، بازگشت همه به نزد امام مى باشد.

همچنين مراجعه شود به: آيهُ السّابِقِينَ [۸۰۲]

۸۲۳ إِلَيهِ تَزْوِيجُ أَهْلِ الْجَنَّه

تزويج بهشتيان به وسيله ايشان است.

همچنين مراجعه شود به: آيهُ السّابِقِينَ [۸۰۲]

۸۲۴ إِلَيهِ حِسابُ الْخَلْقِ

حساب و كتاب مردم به دست ايشان است.

همچنين مراجعه شود به: آيهُ السّابِقِينَ [۸۰۲]

۸۲۵ إِلَيهِ عَذابُ أَهْلِ النّارِ

مجازات جهنميان به دست ايشان است.

همچنين مراجعه شود به: آيهُ السّابِقِينَ [۸۰۲]

۸۲۶ إِمامُ الْبَرِيه

پيشوا و رهبر خلايق.

اصبغ بن نباته از آن حضرت نقل كرده كه فرمود:

«أَنَا إِمامُ الْبَرِيهِ وَوَصِى خَيرِ الْخَلِيقَه»؛(۱)

«من امام بندگان و جانشين بهترين آفريده و خلق خدايم».

۸۲۷ الْأَمانُ

حضرت فرموده است:

«أَنَا وَأَهْلُ بَيتِى أَمانٌ لِأَهْلِ الْأَرْضِ كَما أَنَّ النُّجُومَ أَمانٌ لِأَهْلِ السَّمآءِ»؛(۲)

«من و اهل بیت من موجب امان و امنیت مردم روی زمین هستیم؛ همان گونه که ستارگان امان اهل آسمان می باشند».

حافظ رجب برسی از علمای قرن نهم نیز در توصیف خود از امیرالمؤمنین علیه السلام می گوید:

«أَنْتَ الْأَمانُ مِنَ الرَّدی أَنْتَ النَّجاهُ مِنَ الْمَهالِکِ، أَنْتَ الصِّراطُ الْمُسْتَقِیمُ قَسِیمُ جَنّاتِ الْأَرائِکِ»؛(۳)

«تو موجب امان و امنیت از رذالت و نجات از هلاکت هستی، تو راه مستقیم خدا و تقسیم کننده بهشت های الهی هستی».

۸۲۸ أَمِیرُ الْکَلامِ

سخن و کلام او و سایر امامان علیهم السلام برترین و بالاترین کلام هاست. شاهد آن نیز، کتاب ارزشمند نهج البلاغه است، چنان که فرموده:

«وَإِنّا لَأُمَراءُ الْکَلامِ، وَفِینا تَنَشَّبَتْ عُرُوقُهُ وَعَلَینا تَهَدَّلَتْ غُصُونُهُ»؛(۴)

«همانا ما امیران سخن هستیم، درخت سخن در ما ریشه دوانده، و شاخه های آن بر ما سایه افکنده است».

۸۲۹ أَمِینُ رَبِّ الْعالَمِینَ

امین و امانت دار پروردگار جهانیان.

خود حضرت فرموده:

«أَنَا أَخُو سَیدُ الْمُرْسَلِینَ وَأَمِینُ رَبِّ الْعالَمِینَ»؛(۵)

«من برادر آقای پیامبران و امین پروردگار جهانیان هستم».

۱- ۱۰۳۶. بحارالانوار، ج ۳۹، ص ۳۳۶؛ امالی صدوق، ص ۳۸.

۲- ۱۰۳۷. غرر الحکم، حدیث ۳۷۶۴.

۳- ۱۰۳۸. مشارق انوار الیقین، ص ۳۷۵.

۴- ۱۰۳۹. بحارالانوار، ج ۳۱، ص ۲۴۵؛ اعلام الدین، ص ۳۳۱؛ نهج البلاغه، خطبه ۲۳۳؛ شرح نهج البلاغه، ج ۱۳،ص ۱۲.

۵- ۱۰۴۰. بحارالانوار، ج ۵۴، ص ۳۴۱.

پس در لسان امامان علیهم السلام و دعاها نیز جاری شده و در یکی از زیارات آن حضرت آمده:

«اَلسَّلامُ عَلَیکَ یا سَیدَ الْوَصِیینَ، وَأَمِینَ رَبِّ الْعالَمِینَ»؛(۱)

«سلام بر تو ای آقای جانشینان و امین پروردگار جهانیان».

۸۳۰ الْأَوَّلُ

اولین کسی که به رسول خداصلی الله علیه وآله ایمان آورده.

همچنین مراجعه شود به: الْآخِرُ [۸۰۰]

۸۳۱ أَوَّلُ مُؤْمِنٍ بِالرَّسُولِ

اولین کسی که به پیامبرصلی الله علیه وآله ایمان آورد.

علی علیه السلام می فرماید: در جریان آغاز دعوت پیامبرصلی الله علیه وآله و دشمنی قریش، آنان می گفتند: محمّد ساحر و کذّاب است؛ امّا من می گفتم:

«لا إِلهَ إِلَّا اللَّهُ، إِنِّی أَوَّلُ مُؤْمِنٍ بِکَ یا رَسُولَ اللَّهِ وَأَوَّل مَنْ أَقَرَّ بِأَنَّ الشَّجَرَ فَعَلَتْ ما فَعَلْتَ بِأَمْرِ اللَّهِ تَعالی تَصْدِیقاً بِنُبُوَّتِکَ وَإِجْلالاً لِکَلِمَتِکَ...»؛(۲)

«خدایی جز اللّه نیست، همانا من اولین مؤمن به تو هستم ای رسول خدا، و نخستین کسی هستم که اقرار می کنم درخت با فرمان خدا برای تصدیق نبوت و بزرگ داشت دعوت رسالت، آنچه را خواستی (حرکت کردن درخت از جای خود) انجام داد».

۸۳۲ أَوَّلُ مَنْ أَجابَ

اولین کسی که دعوت حقّ و پیامبر را اجابت نموده است.

حضرت در نهج البلاغه فرموده است:

«اَللَّهُمَّ إِنِّی أَوَّلُ مَنْ أَنابَ وَسَمِعَ وَأَجابَ، لَمْ یسْبَقْنِی إِلّا رَسُولُ اللَّهِ صلی الله علیه وآله بِالصَّلاهِ»؛(۳)

«خدایا! من اولین کسی هستم که به تو روی آوردم، دعوتت را شنیده و اجابت نمودم. در نماز، کسی جز رسول خداصلی الله علیه وآله بر من پیشی نگرفت».

۸۳۳ أَوَّلُ مَنْ أَنابَ

اولین کسی که به سوی خدا روی کرده و ایمان آورده است.

همچنین مراجعه شود به: أَوَّلُ مَنْ أَجابَ [۸۳۲]

۸۳۴ أَوَّلُ مَنْ بایَعَ

اولین کسی که با رسول خداصلی الله علیه وآله بیعت نموده.

امیرالمؤمنین علیه السلام در نامه ای به معاویه فرمود:

«أَنَا أَوَّلُ مَنْ بایَعَ رَسُولَ اللَّهِ صلی الله علیه وآله تَحْتَ الشَّجَرَهِ فِی قَوْلِهِ تَعالی «لَقَدْ رَضِیَ اللَّهُ عَنِ الْمُؤْمِنِینَ اِذْ یبایعُونَکَ تَحْتَ الشَّجَرَه»»؛(۴)

«من اولین کسی بودم که با رسول خداصلی الله علیه وآله در زیر درخت بیعت نمودم همان که خداوند در آیه فرموده: خدا از مؤمنان، هنگامی که زیر آن درخت با تو بیعت کردند، راضی و خشنود شد».

۸۳۵ أَوَّلُ مَنْ سَمِعَ

اولین کسی که سخن خدا و رسولش را با جان و دل گوش داد.

همچنین مراجعه شود به: أَوَّلُ مَنْ أَجابَ [۸۳۲]

۱- ۱۰۴۱. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۲۸۵؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

۲- ۱۰۴۲. نهج البلاغه، خطبه ۱۹۲.

۳- ۱۰۴۳. نهج البلاغه، خطبه ۱۳۱.

۴- ۱۰۴۴. بحارالانوار، ج ۳۳، ص ۲۳۳؛ تفسیر قمی ج ۲، ص ۲۶۸.

۸۳۶ أَوْلی بِالرَّسُولِ

از همه به پیامبرصلی الله علیه وآله نزدیک تر و سزاوارتر است. حضرت فرمود:

«أَنَا أَوْلی بِرَسُولِ اللَّهِ حَیاً وَمَیتاً، وَأَنَا وَصِیهُ وَوَزِیرُهُ وَمُسْتَوْدَعُ سِرِّهِ وَعِلْمِهِ»؛(۱)

«من از همه به رسول خداصلی الله علیه وآله سزاوارترم؛ چه در هنگام حیات و چه بعد از رحلت آن حضرت، و من وصی، جانشین و وزیر و امانت دار سرّ و علم او هستم».

۸۳۷ أَهْلُ مُوالاتِهِ مَرحُومُونَ

حضرت بر منبر کوفه می فرمود:

«أَهْلُ مُوالاتِی مَرْحُومُونَ وَأَهْلُ عِداوَتِی مَلْعُونُونَ»؛(۲)

«دوستداران ولایت من مورد رحمت خدایند و دشمنان من مورد لعن خدایند».

۸۳۸ الْإِیابُ

بازگشتن و محل بازگشت مردم.

همچنین مراجعه شود به: آیهُ السّابِقِینَ [۸۰۲]

۸۳۹ بَأْسُ اللَّهِ

جابر بن عبداللَّه انصاری از امام باقرعلیه السلام نقل می کند: هنگامی که امیرالمؤمنین علیه السلام از نهروان به سمت کوفه برمی گشت، برای مردم خطبه خواند، و این در حالی بود که خبر دشنام معاویه به آن حضرت رسیده بود. حضرت ایستاد و پس از حمد و ثنای الهی و درود بر پیامبر و ذکر نعمت های خدا فرمود: اگر آیه شریفه «وَأَمّا بِنِعْمَهِ رَبِّکَ فَحَدِّثْ»(۳) نبود، این سخنان را نمی گفتم، تا رسید به اینجا:

«أَنَا أَخُو رَسُولِ اللَّهِ وَابْنُ عَمِّهِ، وَسَیفُ نِقْمَتِهِ وَعِمادُ نُصْرَتِهِ وَبَأْسِهِ وَشِدَّتِهِ، أَنَا رَحی جَهَنَّمَ الدّائِرَهِ وَأَضْراسُها الطّاحِنَه، أَنَا مُوتِمُ الْبَنِینَ وَالْبَناتِ وَقابِضُ الْأَرْواحِ وَبَأْسُ اللَّهِ الَّذِی لا یرُدُّهُ عَنِ الْقَوْمِ الْمُجْرِمینَ، أَنَا مُجدِلُ الْأَبْطالِ وَقاتِلُ الْفُرْسانِ وَمُبِیرُ مَنْ کَفَرَ بِالرَّحْمنِ وَخَیرُ الْأَنام، أَنَا سَیدُ الْأَوْصِیاءِ وَوَصِی خَیرِ الْأَنْبِیاءِ، أَنَا بابُ مَدِینَهِ الْعِلْمِ وَخازِنُ عِلْمِ رَسُولِ اللَّهِ وَوارِثُهُ، أَنَا زَوْجُ الْبَتُولِ سَیدَهِ نِساءِ الْعالَمِینَ»؛(۴)

«من برادر رسول خداصلی الله علیه وآله و پسرعموی اویم؛ من شمشیر قدرت و اساس نصرت او هستم؛ من آسیاب گردان جهنم و سنگ کوبنده آن هستم، من یتیم کننده فرزندان کافران هستم، منم که قبضِ روح می کنم، من عذاب الهی بر مجرمان هستم، من به زمین زننده پهلوانان، کُشنده جنگجویان و به هلاکت رساننده هرکس که به خدای رحمان کافر شود، هستم. منم

آقای اوصیا و وصی بهترین پیامبران، من باب مدینه و گنجینه علم رسول خدا و وارث اویم. من همسر بهترین زنان عالم هستم».

۸۴۰ بابُ الْإِیمانِ

درب ورودی ایمان به خدا.

امام صادق علیه السلام از بیان آن جناب فرموده است:

«أَنَا الْفارُوقُ الْأَکْبَرُ وَقَرْنٌ مِنْ حَدِیدٍ وَبابُ الْإِیمانِ»؛(۵)

ص:۱۶۸

۱- ۱۰۴۵. بحارالانوار، ج ۲۸، ص ۱۸۵؛ الاحتجاج، ج ۱، ص ۷۳؛ موسوعه امام علی علیه السلام ج ۸، ص ۱۹۹.

۲- ۱۰۴۶. امالی صدوق، مجلس ۷، حدیث ۲.

۳- ۱۰۴۷. سوره ضحی، آیه ۱۱: «و نعمت های پروردگارت را بازگو کن».

۴- ۱۰۴۸. بحارالانوار، ج ۳۳، ص ۲۸۳؛ و ج ۳۵، ص ۴۵؛ بشاره المصطفی، ص ۱۲؛ معانی الاخبار، ص ۵۸.

۵- ۱۰۴۹. بحارالانوار، ج ۲۶، ص ۳۱۷.

«من جدا کننده بزرگ (بین حقّ و باطل) هستم، من سپر و نیزه آهنین و باب ایمان می باشم».

و در زیارت آن حضرت آمده است:

«اَلسَّلامُ عَلَیکَ یا بابَ الْإِیمانِ»؛(۱)

«سلام بر تو ای علی! که باب ایمان هستی».

۸۴۱ بابُ الْمَقامِ

مقام هم به معنای منزلت و جاه و هم به معنای مکان و هنگام اقامت گزیدن؛ امام علی علیه السلام در جایگاهی است که شایسته اقامت گزیدن است.

امیر المؤمنین علیه السلام بارها فرمود:

«أَنَا بابُ الْمَقامِ وَحُجَّهُ الْخِصامِ»؛(۲)

«من باب مقام و دلیل بر دشمنان هستم».

شاید منظور این باشد که درک مقام ابراهیم در حج و عمره فقط با ولایت ما قبول می شود و یا اینکه ما محل و مقام ایستادن نزد پروردگار هستیم برای حسابرسی در روز قیامت.(۳)

چنان که امام صادق علیه السلام خود را به قبر شریف آن حضرت چسبانید و فرمود:

«بِأَبِی أَنْتَ وَأُمِّی یا بابَ الْمَقامِ»؛(۴)

«پدر و مادرم فدای تو ای درگاه مقام».

۸۴۲ بابُ النَّبِی ّ

هرکه می خواهد پیامبر خداصلی الله علیه وآله را بشناسد و به او برسد، باید علی علیه السلام را بشناسد و تابع او باشد، چنان که خود آن حضرت فرموده است:

«أَنَا الْحُجَّهُ الْعُظْمی وَالآیهُ الْکُبْری وَالْمَثَلُ الْأَعْلی وَبابُ النَّبِی ّالْمُصْطَفی ؛(۵)

«من عظیم ترین و بزرگ ترین آیه و حجّت خدایم، من مثل اعلی و باب پیامبر برگزیده هستم».

۸۴۳ بارِزُ الشَّمْسِ

خورشید تابنده و فروزنده.

همچنین مراجعه شود به: آیهُ السّابِقِینَ [۸۰۲]

۸۴۴ الْباطِنُ

مملوّ از علم و ایمان.

همچنین مراجعه شود به: الْآخِرُ [۸۰۰]

۸۴۵ الْباقِرُ لِلْباطِلِ

شکافنده باطل.

امام علی علیه السلام در نهج البلاغه، در یکی از خطبه هایش فرموده است:

«وَأَیمُ اللَّهِ! لَأَبْقَرَنَّ الْباطِلَ حَتّی أُخْرِجَ الْحَقَّ مِنْ خاصِرَتِهِ»؛(۶)

«به خدا قسم که درون باطل را می شکافم و حقّ را از پهلوی آن بیرون می کشم».

۸۴۶ الْبَحْرُ الْقَمْقامُ

دریای بسیار بزرگ.

از امام علی علیه السلام نقل شده است که فرمود:

«أَنَا الْبَحْرُ الْقَمْقامُ الزّاخِرُ»؛(۷)

«من دریای بیکران و پربار هستم».

۱- ۱۰۵۰. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۴۸.

۲- ۱۰۵۱. بحارالانوار، ج ۴۱، ص ۵؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۲، ص ۱۱۸.

۳- ۱۰۵۲. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۲۸۰.

۴- ۱۰۵۳. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۲۷۹؛ المزار ص ۷۸؛ بلد الامین ص ۲۹۱؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

۵- ۱۰۵۴. بحارالانوار، ج ۳۹، ص ۳۳۵؛ امالی صدوق، ص ۳۸.

۶- ۱۰۵۵. بحارالانوار، ج ۳۴، ص ۲۳۹؛ نهج البلاغه، خطبه ۱۰۴؛ الارشاد، ج ۱، ص ۲۴۷.

۷- ۱۰۵۶. بحارالانوار، ج ۳۹، ص ۳۴۸.

۸۴۷ تابِعُ الرَّسُولِ

از رسول خداصلی الله علیه وآله تبعیت و پیروی می کرد، که خود می فرماید:

«وَلَقَدْ كُنْتُ أَتَّبِعُهُ اِتِّباعَ الْفَصِيلِ أَثَرَ أُمِّهِ...»؛(۱)

«من همواره تابع و همراه پیامبر بودم؛ همان طور که بچه شتر و فرزند، به دنبال مادرش است».

۸۴۸ تُراثُهُ نَهباً

ارث و میراث خلافت او را غصب کرده و به تاراج بردند؛ چنان که حضرت فرمود:

«أَرى تُراثِي نَهْباً»؛(۲)

«میراث خلافت را که حقّ من بود، غارت شده می بینم».

و البته برای جلوگیری از تفرقه بین امّت نوپای اسلامی سکوت فرمود.

۸۴۹ تَرْجُمانُ وَحْیِ اللَّهِ

مفسّر قرآن کریم و تبیین کننده وحی الهی.

حضرت می فرماید:

«أَنَا تَرْجُمانُ وَحْيِ اللَّهِ، أَنَا مَعْصُومٌ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ»؛(۳)

«من مفسّر قرآن کریم و تبیین کننده وحی الهی هستم. من معصوم از جانب خداوند هستم».

۸۵۰ الْحاشِرُ إِلَی اللَّهِ

متصل شده و چسبیده به قرب خدای تعالی.

همچنین مراجعه شود به: آیهُ السّابِقِینَ [۸۰۲]

۸۵۱ حامِلُ سُورَهِ التَّنْزِیلِ

آن گاه که سوره برائت نازل گردید و قرار شد به مردم مکّه اعلان شود، پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله ابتدا ابوبکر را فرستاد؛ ولی وحی آمد: ای پیامبر! یا خودت باید این کار را انجام دهی یا کسی که مثل خودت باشد. پس علی علیه السلام را فرستاد، و حضرت نیز با شجاعت تمام در بین مشرکان قریش و مکّه حاضر شد و آن سوره را در مجامع عمومی حج اعلان کرد.

خود حضرت می فرماید:

«أَنَا حامِلُ سُورَهِ التَّنْزِيلِ إِلی أَهْلِ مَكَّهَ بِأَمْرِ اللَّهِ تَعالی ؛(۴)

«منم آن كسی كه سوره نازل شده برائت را به امر خدای تعالی به سوی اهالی مكّه حمل نمودم».

۸۵۲ الْحامِلُ عَلَی الْفَرَسَين

فرسین؛ یعنی فارسین به معنای دو اسب است. یا اینكه در برخی جنگ ها بر اسب بعد از اسبی سوار می شده؛ خود آن حضرت در بیانی فرموده است:

«أَنَا الضّارِبُ بِالسَّيفَينِ وَالْحامِلُ عَلی فَرَسَينِ»؛(۵)

«من با دو شمشیر جهاد كردم و بر دو اسب سوار شدم».

۸۵۳ حامِلُ النّاسِ إِلَی الْجَنَّهِ

حضرت در وجوب اطاعت از امامت خود و تشویق مردم می فرماید:

«فَإِنْ أَطَعْتُمُونِی فَإِنّی حامِلُكُمْ إِنْ شآءَ اللَّهُ عَلی سَبِيلِ الْجَنَّهِ، وَإِنْ كانَ ذا مَشَقَّهٍ شَدِيدَهٍ وَمَذاقَهٍ مَرِيرَهٍ»؛(۶)

۱- ۱۰۵۷. بحارالانوار، ج ۱۴، ص ۴۷۵؛ نهج البلاغه، خطبه ۱۹۲؛ الطرائف، ج ۲، ص ۴۱۳.

۲- ۱۰۵۸. معانی الاخبار، ص ۳۶۰؛ نهج البلاغه، خطبه ۳.

۳- ۱۰۵۹. احقاق الحق، ج ۴، ص ۳۳۲.

۴- ۱۰۶۰. الفضائل، ص ۸۳.

۵- ۱۰۶۱. بحارالانوار، ج ۳۹، ص ۳۴۱؛ امالی صدوق، ص ۳۵؛ بشاره المصطفی، ص ۱۵۵.

۶- ۱۰۶۲. بحارالانوار، ج ۳۲، ص ۲۴۰؛ نهج البلاغه، خطبه ۱۵۶.

«اگر از من اطاعت کنید به خواست خدا شما را به راه بهشت خواهم برد؛ هرچند سخت و دشوار و پر از تلخی ها باشد».

۸۵۴ حِجابُ الْوَرى

حجاب و واسطه آفرینش مخلوقات. و از امیرالمؤمنین علیه السلام نقل شده که فرمود:

«أَنَا بابُ الْمَقامِ وَحُجَّهُ الْخِصامِ وَحِجابُ الْوَرى ؛(۱)

«من باب مقام و حجّت بر دشمنان و حجاب و واسطه آفرینش مخلوقات هستم».

در زیارت آن حضرت آمده است:

«اَلسَّلامُ عَلَيكَ يا حِجابَ الْوَرى وَالدَّعْوَهَ الحُسْنى ؛(۲)

«سلام برتو ای واسطه آفرینش و دعوت نیکو».

۸۵۵ حُجَّهُ اللّهِ عَلَى الْأَبْرارِ

او حجت برای نیکان و نیکوکاران است. حضرت در خطبه روز غدیر فرمود:

«أَنَا حُجَّهُ اللّهِ عَلَى الْفُجّارِ وَالْأَبْرارِ وَنُورُ الْأَنْوارِ»؛(۳)

«من حجّت خدا بر تبهکاران و نیکوکارانم، من نور انوارم».

و در زیارت به آن حضرت سلام می دهیم:

«اَلسَّلامُ عَلى حُجَّهِ الْأَبْرارِ»؛(۴)

«سلام بر آن که حجت ابرار است».

۸۵۶ حُجَّهُ اللّهِ عَلَى الْفُجّارِ

حجّت خدا بر فاجران و بدکاران است.

همچنین مراجعه شود به: حُجَّهُ اللّهِ عَلَى الْأَبْرارِ [۸۵۵]

۸۵۷ حُجَّهُ الْأَنْبیآءِ

پیامبران به وسیله او، بر دشمنان خود احتجاج می کنند.

امام علی علیه السلام فرمود:

«أَنَا شَجَرَهُ النَّدی وَحِجابُ الْوَری وَصاحِبُ الدُّنْیا وَحُجَّهُ الْأَنْبِیآءِ»؛(۵)

«من درخت بخشنده و پرثمر و حجاب و واسطه آفرینش مردم و صاحب دنیا و دلیل و راهنمای پیامبران الهی هستم».

۸۵۸ حُجَّهُ الْخِصامِ

حجّت و دلیل بر ضدّ دشمنان و کافران.

همچنین مراجعه شود به: بابُ الْمَقامِ [۸۴۱]

۸۵۹ الحُجَّهُ عَلَی السَّماواتِ وَ الْأَرَضِینَ

حجّت بر اهل آسمان و زمین و آنچه در آنها و بین آنهاست، می باشد.

همچنین مراجعه شود به: آیهُ السّابِقِینَ [۸۰۲]

۸۶۰ حَجِیجُ الْقِیامَهِ

گواه و شاهد و دلیل روز قیامت.

حضرت فرمود:

«أَنَا شاهِدٌ لَکُمْ وَحَجِیجُ یوْمِ الْقِیامَهِ عَلَیکُمْ»؛(۶)

«من اکنون گواه شمایم و روز قیامت دلیل بر شما خواهم بود».

۱- ۱۰۶۳. بحارالانوار، ج ۴۱، ص ۵؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۲، ص ۱۱۸.
۲- ۱۰۶۴. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۴۴۷.
۳- ۱۰۶۵. مصباح المتهجّد، ص ۷۵۶.
۴- ۱۰۶۶. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۲؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.
۵- ۱۰۶۷. بحارالانوار، ج ۴۱، ص ۵؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۲، ص ۱۱۸.
۶- ۱۰۶۸. نهج البلاغه، خطبه ۱۷۶؛ غرر الحکم، حدیث ۳۷۶۲.

۸۶۱ حَجِیجُ الْمارِقِینَ

با حجّت و برهان، مارقین و از دین خارج شدگان را مغلوب می کند.

این دفاعیه حضرت در برابر تهمت ها است:

«أَنَا حَجِیجُ الْمارِقِینَ وَخَصِیمُ النّاکِثِینَ وَالْمُرْتابِینَ»؛(۱)

«من مارقین از دین خارج شده را با برهان قاطع مغلوب می کنم، و دشمن ناکثین پیمان شکن و تردیدکنندگان در دین هستم».

۸۶۲ حَی لا یمُوتُ

زنده ای که نمی میرد.

همچنین مراجعه شود به: الْآخِرُ [۸۰۰]

۸۶۳ خازِنُ الْجِنانِ

کلیددار و نگهبان.

امیرمؤمنان علیه السلام در معرفی خود فرموده است:

«أَنَا قَسِیمُ النّارِ وَخازِنُ الْجِنانِ وَصاحِبُ الْحَوْضِ»؛(۲)

«من قسمت کننده آتش جهنم و خزینه دار بهشت و صاحب حوض کوثر هستم».

۸۶۴ خازِنُ عِلْمِ اللَّهِ

خزینه دار علم خداوند. امام علی علیه السلام چنین مقام و منزلت و جایگاهی دارد که فرمود:

«أَنَا بابُ اللَّهِ وَأَنَا خازِنُ عِلْمِ اللَّهِ»؛(۳)

«من باب خدا و خزینه دار علم خدایم».

چنان که در توصیف آن حضرت آمده است:

«عَلَماً لِدِینِ اللَّهِ وَخازِناً لِعِلْمِهِ»؛(۴)

«او علامت بر دین خدا و خازن علم الهی است».

۸۶۵ خَصِيمُ الْمُرْتابِينَ

با تردیدکنندگان در دین، دشمن است.

همچنین مراجعه شود به: حَجِيجُ الْمارِقِينَ [۸۶۱]

۸۶۶ خَصِيمُ النّاكِثِينَ

با پیمان شکنان دشمن است.

همچنین مراجعه شود به: حَجِيجُ الْمارِقِينَ [۸۶۱]

۸۶۷ الْخَمِيصُ

گرسنه و شکم خالی؛ کنایه از کسی که تشنه دیدار و لقای خداوند است. حضرت فرمود:

«يأْتِينِى أَمْرُ اللَّهِ وَأَنَا خَمِيصٌ، إِنَّما هِى لَيَلَةٌ أَوْ لَيلَتانِ»؛(۵)

«امر خدا برای من خواهد آمد و من فرمانروای گرسنه هستم، و آن هم یک شب یا دو شب دیگر».

و در همان شب، به شهادت رسید.

۸۶۸ الدَّلِيلُ

دلالت و راهنمایی اش بر چیزهای دیگر بسیار واضح و مشخص است.

حضرت فرمود:

«أَنَا داعِيكُمْ إِلى طاعَهِ رَبِّكُمْ وَمُرْشِدُكُمْ إِلى فَرائِضِ دِينِكُمْ وَدَلِيلُكُمْ إِلى ما ينْجِيكُمْ»؛(۶)

«من شمارا به اطاعت پروردگارتان می خوانم و به واجبات دینتان هدایت می کنم و راهنمای شمایم به آنچه شما را رستگار و نجات دهد».

۱- ۱۰۶۹. بحارالانوار، ج ۳۱، ص ۵۰۰؛ نهج البلاغه، خطبه ۷۵.

۲- ۱۰۷۰. غرر الحکم، ص ۱۱۸؛ الیقین، ص ۴۸۹.

۳- ۱۰۷۱. بحارالانوار، ج ۳۹، ص ۳۳۵؛ امالی صدوق، ص ۳۵؛ روضه الواعظین، ج ۱، ص ۱۰۱.

۴- ۱۰۷۲. بحارالانوار، ج ۹۵، ص ۲۹۸؛ اقبال الاعمال، ص ۴۷۳؛ مفاتیح الجنان، اعمال عید غدیر.

۵- ۱۰۷۳. بحارالانوار، ج ۴۱، ص ۳۰۰؛ الارشاد مفید ج ۱، ص ۱۴.

۶- ۱۰۷۴. غرر الحکم، حدیث ۳۷۶۳.

در یکی از زیارات مطلقه امیرالمؤمنین علیه السلام، امام صادق علیه السلام از خدا می خواهد:

«اَللّهُمَّ صَلِّ عَلی أَمِیرِ الْمُؤْمِنِینَ... وَالدَّلِیلِ عَلی مَنْ بَعَثْتَهُ بِرِسالاتِکَ»؛(۱)

«خدایا درود فرست بر امیرمؤمنان، همان که او را دلیل بر رسالت پیامبرت قرارش دادی».

۸۶۹ دَیانُ النّاسِ

قاضی و جزا دهنده و حاکم مردم، در دنیا و آخرت، چنان که آن حضرت فرمود:

«أَنَا دَیانُ النّاسِ یوْمَ الْقِیامَهِ وَقَسِیمُ اللَّهِ بَینَ أَهْلِ الْجَنَّهِ وَالنّارِ»؛(۲)

«من دیان مردم در روز قیامت هستم و قسیم خدا بین اهل بهشت و جهنم هستم».

و نیز فرمود:

«أَنَا یعْسُوبُ الْمُؤْمِنِینَ وَإِمامُ الْمُتَّقِینَ وَدَیانُ النّاسِ یوْمَ الدِّینِ»؛(۳)

«من پیشوای مؤمنان و امام پرهیزکاران و جزا دهنده مردم در روز جزا هستم».

۸۷۰ ذُو الْبَیعَتَینِ

با پیامبرصلی الله علیه وآله دو بار بیعت کرده، و در دو بیعت مهم مسلمانان با پیامبرصلی الله علیه وآله حضور داشته است؛ یکی بیعت فتح و دیگری بیعت رضوان. این مطلب را امیرالمؤمنین علیه السلام در حضور مردم بیان داشت و همه تصدیق کردند.(۴)

۸۷۱ ذُو الْهِجْرَتَینِ

دوبار هجرت کرده است. از فضایلی است که خود امیرالمؤمنین علیه السلام بیان فرمود:

«أَنَا الَّذِی هاجَرْتُ الْهِجْرَتَینِ وَبایعْتُ الْبَیعَتَینِ؛(۵)

«منم آنکه دو بار هجرت و دو بار بیعت نمودم».

یک بار هجرت از مکّه به حبشه، و یک بار هم هجرت از مکّه به مدینه.(۶)

۸۷۲ رَحی جَهَنَّمَ

صاحب اختیار و آسیاب گردان جهنم است و کفار را به آن داخل می کند.

از بیانات امیرالمؤمنین علیه السلام است که فرموده:

«أَنَا رَحْى جَهَنَّمَ الدّائِرَهِ وَأَضْراسِهَا الطّاحِنَهِ»؛(۷)

«منم آسیاب گردان جهنم و سنگ کوبنده آن».

همچنین مراجعه شود به: بَأْسُ اللَّهِ [۸۳۹]

۸۷۳ رِقُّ الْمَنْشُورِ

رقّ یعنی جلد صحیفه و برگه و کتاب سفید، رق منشور به معنای صحیفه گشوده شده و از القابی است که خود امام علی علیه السلام فرموده:

«أَنَا الرَّقُّ الْمَنْشُورُ»؛(۸)

«من همان کتاب منتشره هستم.

۱- ۱۰۷۵. کافی ج ۴، ص ۵۷۲؛ من لایحضره الفقیه ج ۲، ص ۵۸۷؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

۲- ۱۰۷۶. بحارالانوار، ج ۳۲، ص ۲۵۸؛ کتاب سلیم، ص ۷۱۲.

۳- ۱۰۷۷. بحارالانوار، ج ۵۲، ص ۲۷۲.

۴- ۱۰۷۸. بحارالانوار، ج ۳۱، ص ۳۳۰؛ روضه الواعظین، ج ۱، ص ۱۱۱؛ امالی صدوق، ص ۲۵.

۵- ۱۰۷۹. روضه الواعظین، ج ۱، ص ۱۱۱.

۶- ۱۰۸۰. بحارالانوار، ج ۳۸، ص ۲۸۸؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۲، ص ۵۸؛ و ج ۳، ص ۲۸۷؛ شواهد التنزیل، ج ۱، ص ۳۳۶؛ المحاسن، ج ۲، ص ۳۲۱؛ رجال کشی، ص ۷۲.

۷- ۱۰۸۱. بحارالانوار، ج ۳۵، ص ۴۵ و ۴۹؛ بشاره المصطفی، ص ۱۲.

۸- ۱۰۸۲. الفضائل، ص ۸۲.

در یکی از زیارات امیرالمؤمنین علیه السلام آمده:

«أَشْهَدُأَنَّکَ الطُّورُ وَالْکِتابُ الْمَسْطُورُ وَالرَّقُّ الْمَنْشُورُ»؛(۱)

«گواهی می دهم که تو طور و کتاب نوشته شده و صحیفه گشوده شده الهی هستی (یعنی تو محل کتاب مسطور و منشور هستی)».

۸۷۴ زَوْجُ الْأَرامِلِ

ارمله کسی است که همسرش فوت کرده و به مساکین و فقرا نیز ارامل گفته می شود. حضرت در خطبه ای فرمود:

«أَنَا الْهادِی وَأَنَا الْمُهْتَدِی، وَأَنَا أَبُوالْیَتامی وَالْمَساکِینَ وَزَوْجُ الْأَرامِلِ»؛(۲)

«منم هدایت کننده، منم هدایت شده، و منم پدر یتیمان و مساکین و بی سرپرستان».

۸۷۵ زَوْجُ الْبَتُولِ

همسر فاطمه زهراعلیها السلام، شوهر بتول، بتول از القاب حضرت فاطمه زهراعلیها السلام است.

همچنین مراجعه شود به: بَأْسُ اللَّهِ [۸۳۹]

۸۷۶ زَینُ الدِّینِ

زینت دین و مکتب.

امیرالمؤمنین علیه السلام فرمود:

«أَنَا زَینُ الدِّینِ، أَنَا قاضِی الدِّینِ، أَنَا أَبُوالْحَسَنِ وَالْحُسَینِ»؛(۳)

«من زینت دین و حکم کننده در مکتب هستم، من پدر حسن و حسین علیهما السلام هستم».

همچنین مراجعه شود به: أَبُوالْحَسَنِ [۸۰۴]

۸۷۷ سامِعُ رِنَّهِ الشَّیطانِ

صدای ناله شیطان را در آغاز بعثت شنید.

حضرت در این باره می فرماید:

«وَلَقَدْ سَمِعْتُ رَنَّهَ الشَّیطانِ حِینَ نَزَلَ الْوَحْی عَلَیهِ، فَقُلْتُ: یا رَسُولَ اللَّهِ! ما هذِهِ الرَّنَّهُ؟ فَقالَ: هذَا الشَّیطانُ قَدْ أَیسَ مِنْ عِبادَتِهِ»؛(۴)

«من صـدای ناله شـیطان را شـنیدم، آن گاه که وحی بر پیامبر نازل شـد، گفتم: ای رسول خدا! این چه ناله ای بود؟ فرمود: این ناله شیطان بود که از پرستش خود مأیوس شده».

۸۷۸ سَبِیلُ اللَّهِ

راه خدا و مسیر خط خدا؛ یعنی هرکس می خواهد به خدا برسد، باید از این مسیر حرکت کند.

امام علی علیه السلام در معرفی خود فرموده است:

«أَنَا سَبِیلُ اللَّهِ وَبِهِ عَزَمْتُ عَلَیهِ»؛(۵)

«من راه خدایم و برآن ثابت قدم و مصمّم هستم».

و در زیارت مطلقه آن حضرت آمده است:

«وَأَشْهَدُ أَنَّکَ جَنْبُ اللَّهِ وَأَنَّکَ سَبِیلُ اللَّهِ»؛(۶)

«گواهی می دهم تو جنب اللَّه و سبیل اللَّه هستی».

۱- ۱۰۸۳. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۳.
۲- ۱۰۸۴. بحارالانوار، ج ۲۴، ص ۱۹۸ و ج ۴، ص ۸.
۳- ۱۰۸۵. بحارالانوار، ج ۴۰، ص ۲۶۸.
۴- ۱۰۸۶. بحارالانوار، ج ۱۴، ص ۴۷۵؛ نهج البلاغه، ص ۳۰۰؛ الطرائف، ج ۲، ص ۴۱۳؛ الصراط المستقیم، ج ۲، ص ۶۵.
۵- ۱۰۸۷. بحارالانوار، ج ۳۹، ص ۳۴۹؛ رجال کشی، ص ۲۱۱.
۶- ۱۰۸۸. مـن لایحضـره الفقیه، ج ۲، ص ۵۸۹؛ تهذیب طوسـی ج ۶، ص ۲۷؛ البلـد الامین، ص ۲۹۳؛ مفاتیـح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

۸۷۹ سُخِّرَتْ لَهُ السَّحابُ وَ الْبَرْقُ

خدای تعالی، ابر و رعد و برق، باد و کوه و دریا، و ستارگان و خورشید و ماه را در تسخیر او قرار داده است.

همچنین مراجعه شود به: آیهُ السّابِقِینَ [۸۰۲]

۸۸۰ السِّراجُ

چراغ راه در تاریکی.

حضرت فرمود:

«إِنَّما مَثَلِی بَینَکُمْ کَمَثَلِ السِّراجِ فِی الظُّلْمَهِ، یسْتَضِی ءُ بِهِ مِنْ وَلَجِها»؛(۱)

«همانا من در میان شما، مانند چراغ نورانی و روشنی بخش در تاریکی هستم، هرکه به آن روی آورد، از نورش بهره می گیرد».

۸۸۱ سَفِیرُ السُّفَراءِ

نماینده و پیک و سفیر همه سفیران.

حضرت در مناسبتی فرمود:

«أَنَا الْحُجَّهُ الْبالِغَهُ وَالْکَلِمَهُ الْباقِیهُ وَأَنَا سَفِیرُ السُّفَراءِ»؛(۲)

«حجّت بالغه الهی و کلمه باقی خدا من هستم، و من سفیر همه سفیران هستم».

۸۸۲ سَیفُ نِقْمَهُ الرَّسُولِ

شمشیر شدّت و عذاب رسول خداصلی الله علیه وآله.

از امیرمؤمنان علیه السلام نقل شده که فرمود:

«أَنَا أَخُو رَسُولِ اللَّهِ وَابْنُ عَمِّهِ وَسَیفُ نَقْمَتِهِ وَعِمادُ نُصْرَتِهِ»؛(۳)

«من برادر رسول خداصلی الله علیه وآله و پسر عموی او و شمشیر قدرت و اساس پیروزی های او هستم».

۸۸۳ صاحِبُ أَلْفِ بابٍ

رسول خداصلی الله علیه وآله آن قدر از علوم و اسرار عالم را به علی علیه السلام تعلیم فرمود که فقط خدا می داند. امام علی

علیه السلام نیز فرمود:

«عَلَّمَنِی رَسُولُ اللَّهِ أَلْفَ بابٍ یفْتَحُ مِنْ کُلِ ّ بابٍ أَلْفَ بابٍ»؛(۴)

«رسول خداصلی الله علیه وآله هزار باب از علم به من آموخت که از هر بابی، هزار باب دیگر گشوده می شود».

۸۸۴ صاحِبُ أَمْرِ النَّبِی ّ

امیرمؤمنان علیه السلام در معرفی خود فرمود:

«صارَ مُحَمَّدٌ نَبیاً مُرْسَلاً وَصِرْتُ أَنَا صاحِبُ أَمْرِ النَّبِی ّ»؛(۵)

«محمّدصلی الله علیه وآله پیامبر مرسَل شد و من صاحب امر آن حضرت شدم».

۸۸۵ صاحِبُ بَدْرٍ وَ حُنَینٍ

در جنگ های صدر اسلام؛ به خصوص غزوه بدر و حنین جان فشانی های زیادی از خود نشان داد.

از فرمایشات خود حضرت است که فرمود:

«أَنَا صاحِبُ بَدْرٍ وَحُنَینٍ، أَنَا الضّارِبُ بِالسَّیفَینِ»؛(۶)

«منم صاحب افتخارات جنگ بدر و حنین، منم مبارزه کننده با دو شمشیر».

۱- ۱۰۸۹. نهج البلاغه، خطبه ۱۸۷.

۲- ۱۰۹۰. بحارالانوار، ج ۲۶، ص ۲۹۲.

۳- ۱۰۹۱. بحارالانوار، ج ۳۵، ص ۴۵؛ معانی الاخبار، ص ۵۸.

۴- ۱۰۹۲. بحارالانوار، ج ۲۶، ص ۲۹؛ الخصال، ج ۲، ص ۶۴۷.

۵- ۱۰۹۳. بحارالانوار، ج ۲۶، ص ۵.

۶- ۱۰۹۴. بحارالانوار، ج ۳۹، ص ۳۴۱؛ روضه الواعظین، ج ۱، ص ۱۱۱.

به سبب فداکاری و جانبازی های مهم حضرت، شمشیر ایشان شکست. پس برایش از آسمان، ذوالفقار آمد.

۸۸۶ صاحِبُ الْبَصِیرَه

دارای بینش و بصیرت و آگاهی.

حضرت فرمود:

«إِنِّی لَعَلی بَیِنَهٍ مِنْ رَبِّی وَبَصِیرَهٍ مِنْ دِینِی وَیقِینٍ مِنْ أَمْرِی»؛(۱)

«من همواره از جانب پروردگارم با دلیل روشن هستم و در دینم با بینش، و در کارم بر یقین می باشم».

امام حسن عسکری علیه السلام می فرماید: پدرم امام هادی علیه السلام در روز عید غدیر امیرمؤمنان علیه السلام را چنین زیارت فرمود:

«وَأَنْتَ عَلی نَهْجِ بَصِیرَهٍ وَهُدی، وَهُمْ عَلی سُنَنِ ضَلالَهٍ»؛(۲)

«تو بر راه و روش علم و آگاهی و هدایت بودی، امّا دشمنان تو بر سبیل گمراهی بودند».

۸۸۷ صاحِبُ الْجَنَّه

خدای تعالی، اختیار بهشت را به او سپرده.

همچنین مراجعه شود به: آیهُ السّابِقِینَ [۸۰۲]

۸۸۸ صاحِبُ الْجُنَّه

جُنّه یعنی سپر؛ آن گاه که امیرالمؤمنین علیه السلام را تهدید به ترور کردند، حضرت فرمود:

«وَإِنَّ عَلَی مِنَ اللَّهِ جُنَّهٌ حَصِینَهٌ، فَإِذا جآءَ یوْمِی انْفَرَجَتْ عَنِّی وَأَسْلَمَتْنِی فَحِینَئِذٍ لا یطِیشُ السَّهْمُ وَلا یبْرَأُ الْکَلْمُ»؛(۳)

«همانا از جانب خدا بر من پوشش و سپر محکمی قرار دارد که مرا حفظ نماید، هرگاه روز اجل فرا رسد، سپر از من دور شده، مرا تسلیم مرگ می کند؛ آن گاه نه تیر کسی خطا می رود و نه زخم بهبود می یابد».

۸۸۹ صاحِبُ الدُّنْیا

صاحب اختیار امور دنیا؛ این به جهت ولایتی است که خدای تعالی به آن حضرت عطا فرموده، چنان که در بیانات خود حضرت آمده:

«أَنَا شَجَرَهُالنَّدی وَحِجابُ الْوَری وَصاحِبُ الدُّنْیا»؛(۴)

«منم درخت بخشنده و واسطه آفرینش مردم و صاحب اختیار امور دنیا».

۸۹۰ صاحِبُ الدَّوْلاتِ

دارای دولت های گوناگون، و رجعت های متعدد دارد.

همچنین مراجعه شود به: آیهُ السّابِقِینَ [۸۰۲]

۸۹۱ صاحِبُ دَوْلَهِ الدُّوَلِ

آن حضرت فرموده است:

«أَنَا صاحِبُ الْکَرّاتِ وَدَوْلَهِ الدُّوَلِ»؛(۵)

«من صاحب رجعت ها و صاحب دولت هایم».

۱- ۱۰۹۵. غرر الحکم، حدیث ۳۷۶۶.

۲- ۱۰۹۶. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۶۷؛ مفاتیح الجنان، اعمال عید غدیر.

۳- ۱۰۹۷. نهج البلاغه، خطبه ۶۲.

۴- ۱۰۹۸. بحارالانوار، ج ۴۱، ص ۵؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۲، ص ۱۱۸.

۵- ۱۰۹۹. بحارالانوار ج ۵۳، ص ۱۱۹؛ بصائرالدرجات، ص ۲۰۱؛ اصول کافی، ج ۱، ص ۱۹۷.

رجعت یعنی پس از ظهور امام زمان علیه السلام برخی از بهترین مؤمنان و بعضی از بدترین انسان ها زنده می شوند و به دنیا برمی گردند. شاید مراد از «دوله الدول»، علم آن حضرت به حکومت هر دولتی باشد. و شاید مراد غلبه آن حضرت در جنگ ها باشد؛ چون دولت به معنای غلبه است. احتمال دارد اینکه دولت هر صاحب دولتی از انبیا و اولیا و اوصیا، به جهت ولایت و نور آن حضرت است.(۱)

۸۹۲ صاحِبُ الرَّجَعاتِ

چند نوبت رجعت خواهد کرد.

همچنین مراجعه شود به: آیهُ السّابِقِینَ [۸۰۲]

۸۹۳ صاحِبُ الرَّجْعَهِ بَعْدَ الرَّجْعَهِ

رجعت بعد از رجعت دارد.

همچنین مراجعه شود به: آیهُ السّابِقِینَ [۸۰۲]

۸۹۴ صاحِبُ السِّنِینَ

صاحب راه روشن و آشکار.

امیرالمؤمنین علیه السلام فرموده است:

«أَنَا بابُ الْإِیمانِ وَصاحِبُ الْمَیسَمِ وَصاحِبُ السِّنِینَ»؛(۲)

«من باب ایمان و صاحب علامت گذارنده و صاحب سنین و روش آشکار هستم».

۸۹۵ صاحِبُ السَّیفِ

دارنده قدرت و شمشیر. آن حضرت در معرفی خویش فرموده:

«صارَ مُحَمَّدٌ صاحِبَ الدَّعْوَهِ، وَصِرْتُ أَنَا صاحِبَ السَّیفِ»؛(۳)

«پیامبر صاحب دعوت شد و من صاحب شمشیر شدم».

۸۹۶ صاحِبُ الصَّوْلاتِ

صاحب پهلوانی ها و فداکاری ها.

همچنین مراجعه شود به: آیهُ السّابِقِینَ [۸۰۲]

۸۹۷ صاحِبُ الْفِرْقَهِ النّاجِیهِ

در روایات متعددی از پیامبر و امامان علیهم السلام نقل شده که به تفرقه امّت اشاره و فقط یک گروه را اهل نجات معرفی نمودند، از جمله امام علی علیه السلام فرموده:

«لَتَفْرَقَنَّ هذِهِ الْأُمَّهِ عَلی ثَلاثَ وَسَبْعِینَ فِرْقَهً، وَالَّذِی نَفْسِی بِیدِهِ إنَّ الْفِرَقَ کُلَّها ضآلَّهٌ إِلّا مَنِ اتَّبَعَنِی وَکانَ مِنْ شِیعَتِی»؛(۴)

«این امّت هفتاد و سه فرقه شوند، قسم به آن که جانم به دست اوست، همه فرقه ها گمراهند، مگر گروهی که از من پیروی کنند و شیعه من شوند».

۸۹۸ صاحِبُ الْقِبْلَتَینِ

کسی که به سمت هر دو قبله نماز خوانده، هم بیت المقدس و هم کعبه؛ و از اولین مؤمنان به خدا و اسلام است. خود حضرت فرموده: من خودستایی نمی کنم؛ ولی اینها نعمت های خدا بر من است:

«أَنَا صاحِبُ الْقِبْلَتَینِ وَحامِلُ الرّایتَینِ»؛(۵)

«من صاحب دو قبله و دارنده دو پرچم هستم».

ص:۱۷۷

۱- ۱۱۰۰. بحارالانوار، ج ۲۵، ص ۳۵۵.

۲- ۱۱۰۱. بحارالانوار، ج ۲۶، ص ۳۱۷.

۳- ۱۱۰۲. الفضائل، ص ۳۳؛ بحارالانوار، ج ۲۶، ص ۵.

۴- ۱۱۰۳. بحارالانوار، ج ۲۸، ص ۳.

۵- ۱۱۰۴. بحارالانوار، ج ۲۵، ص ۳۲.

۸۹۹ صاحِبُ الْکَرّاتِ

کرّه؛ رجوع و رجعت. رجعت از مباحث اعتقادی شیعه است. و امام علی علیه السلام نیز رجعت های متعدد دارد.

گاه مراد از کرّه، حملات مکرر به دشمنان است. خود آن حضرت فرمود:

«أَنَا صاحِبُ الْکَرّاتِ وَدَوْلَهِ الدُّوَلِ»؛(۱)

«من صاحب رجعت ها و صاحب دولت هایم».

۹۰۰ صاحِبُ الْکَرَّهِ بَعْدَ الْکَرَّهِ

رجعت بعد از رجعت؛ یا کسی که حملات مکرر دارد.

همچنین مراجعه شود به: آیهُ السّابِقِینَ [۸۰۲]

۹۰۱ صاحِبُ کُلِ ّنَفِیسَهٍ وَ غَزاهٍ

یهودیانی که پس از رحلت پیامبرصلی الله علیه وآله برای دریافت پاسخ به پرسش های خود آمده بودند، ابوبکر از جواب آنان بازماند. امام علی علیه السلام ضمن پاسخ دادن به پرسش های آنها، به معرفی خود پرداخت:

«أَنَا عَلِی بْنُ أَبِی طالِبٍ، أَخُو النَّبِی ّ... وَصاحِبُ کُلِ ّنَفِیسَهٍ وَغَزاهٍ»؛(۲)

«من علی علیه السلام هستم، برادر پیامبرصلی الله علیه وآله و صاحب هر غنیمت پربها و جنگ هایم».

۹۰۲ صاحِبُ اللَّوْحِ الْمَحْفُوظِ

علم لوح محفوظ در نزد اوست.

از فرمایشات امیرمؤمنان علیه السلام است که فرمود:

«أَنَا صاحِبُ اللَّوْحِ الْمَحْفُوظِ، أَلْهَمَنِی اللَّهُ عَزَّوَجَلَّ عِلْمَ ما فِیهِ»؛(۳)

«من دارنده لوح محفوظ هستم که خداوند علم هرچه در آن است، را به من الهام فرموده است».

۹۰۳ صاحِبُ الْمِیسَمِ

میسم؛ وسیله ای که با آن، بر روی چیزی علامت گذاری می کنند. امام علی علیه السلام صاحب میسم است و این اشاره به حدیثی است که می فرماید: او همان دابّه ای است که در آخر الزمان ظاهر می شود و همراه او عصا و میسم است که با آن

مؤمن و کافر را از یکدیگر جدا و علامت گذاری می نماید. بر پیشانی مؤمن می نویسد: این مؤمن است و بر پیشانی کافر می نویسد: این کافر است.(۴)

چنان که خود آن حضرت نیز فرموده:

«أَنَا صاحِبُ الْمِيسَمِ وَأَنَا الْفارُوقُ الْأَكْبَرُ»؛(۵)

«من صاحب میسم و بزرگ ترین فاروق هستم، فرق گذارنده حقّ و باطل».

در زیارت امیرمؤمنان علیه السلام نیز آمده است:

«اَلسَّلامُ عَلَيكَ يا عَمُودَ الدِّينِ وَوارِثَ عِلْمِ الْأَوَّلِينَ وَالْآخِرِينَ، وَصاحِبُ الْمِيسَمِ وَالصِّراطِ الْمُسْتَقِيمِ»؛(۶)

۱- ۱۱۰۵. بحارالانوار ج ۳۹، ص ۳۴۵؛ اصول کافی ج ۱، ص ۱۹۷؛ بصائر الدرجات، ص ۲۰۲.
۲- ۱۱۰۶. بحارالانوار، ج ۳۰، ص ۸۹.
۳- ۱۱۰۷. بحارالانوار، ج ۳۶، ص ۴.
۴- ۱۱۰۸. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۲۷۵.
۵- ۱۱۰۹. مناقب آل ابی طالب، ج ۲، ص ۳۹؛ بصائر الدرجات، ص ۲۰۲.
۶- ۱۱۱۰. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۲۷۲؛ من لایحضره الفقیه، ج ۲، ص ۵۸۹؛ مصباح المتهجد، ص ۷۴۲.

«سلام بر تو ای پایه استوار دین خدا و وارث علم اولین و آخرین، ای صاحب میسم و ای صراط مستقیم الهی».

۹۰۴ صاحِبُ النّارِ

امام صادق علیه السلام فرمود: روز قیامت منبری قرار می دهند که همه خلایق آن را می بینند و شخصی بر آن نشسته، آن گاه فرشته ای از راست و چپ او بلندمی شود و ندا می دهد: این علی بن ابی طالب، صاحب بهشت و صاحب آتش است، هرکه رابخواهد درآن واردمی کند.(۱)

و خود آن حضرت نیز فرمود:

«صارَ مُحَمَّدٌ صاحِبُ الْجَنَّهِ وَصِرْتُ أَنَا صاحِبُ النّارِ أَقُولُ لَها خُذِی هذا وَذَرِی هذا»؛(۲)

«محمّد صاحب بهشت شد و من صاحب آتش و به آن فرمان می دهم که این را بگیر و این را رها کن، (دوست و دشمن من معلوم می شوند)».

۹۰۵ صاحِبُ النَّشْرِ

نشر و خلق مخلوقات، به سبب آن حضرت و نور سایر امامان علیهم السلام بوده.

از امیرمؤمنان علیه السلام نقل شده که فرموده است:

«صارَ مُحَمَّدٌ صاحِبَ الْجَمْعِ وَصِرْتُ أَنَا صاحِبُ النَّشْرِ»؛(۳)

«محمّد صاحب جمع و من صاحب نشر شدم».

۹۰۶ صاحِبُ النَّشْرِ الْآخِرِ

امام صادق علیه السلام از امیرمؤمنان علیه السلام نقل می کند که فرمود:

«أَنَا الْفارُوقُ الْأَکْبَرُ وَصاحِبُ الْمَیسَمِ وَأَنَا صاحِبُ النَّشْرِ الْأَوَّلِ وَالنَّشْرِ الْآخِرِ»؛(۴)

«منم فاروق اکبر، و صاحب میسم (مؤمن و کافر را علامت می گذارم) منم صاحب نشر اوّل و آخر».

نشر اول؛ یعنی خلقت و نشر اولیه به سبب من بوده و نشر آخر نیز؛ یعنی رجعت و قیامت به سبب من خواهد بود.

۹۰۷ صاحِبُ النَّشْرِ الْأَوَّلِ

صاحب خلقت اولیه.

همچنین مراجعه شود به: صاحِبُ النَّشْرِ الْآخِرِ [۹۰۶]

۹۰۸ صاحِبُ النَّقِماتِ

سختی ها را به جان خرید.

همچنین مراجعه شود به: آیهُ السّابِقِینَ [۸۰۲]

۹۰۹ صاحِبُ الْهِباتِ

بخشش و کرم او زیاد است.

همچنین مراجعه شود به: آیهُ السّابِقِینَ [۸۰۲]

۹۱۰ صاحِبُ الْهُدَّهِ

در نفخه صور می دمد و آن را آرام می کند.

در کلام خود آن حضرت بیان شده است:

«صارَ مُحَمَّدٌ صاحِبَ الرَّجْفَهِ، وَصِرْتُ أَنَا صاحِبَ الْهُدَّهِ»؛(۵)

«رسول خداصلی الله علیه وآله صاحب الرجفه است (در نفخه صور می دمد) و من صاحب الهدّه هستم (صور را آرام می کنم)».

۱- ۱۱۱۱. علل الشرایع، ج ۱، ص ۱۶۴.
۲- ۱۱۱۲. بحارالانوار، ج ۲۶، ص ۴.
۳- ۱۱۱۳. بحارالانوار، ج ۲۶، ص ۳.
۴- ۱۱۱۴. بحارالانوار، ج ۵۳، ص ۹۸.
۵- ۱۱۱۵. بحارالانوار، ج ۲۶، ص ۴.

۹۱۱ صاحِبُ الْیقِینِ

دارای یقین و علم و آگاهی در حدّ اعلی

حضرت فرموده:

«إِنِّی لَعَلی یقِینٍ مِنْ رَبِّی وَغَیرِ شُبْهَةٍ فِی دِینِی»؛(۱)

«من از جانب پروردگارم بر یقین هستم و در امور دینم هیچ شک و شبهه ای ندارم».

همچنین مراجعه شود به: صاحِبُ الْبَصِیرَهِ [۸۸۶]

۹۱۲ الصّامِتُ

امیرالمؤمنین علیه السلام ضمن حدیث طولانی، در معرفی خود به سلمان و جندب فرمود: من و رسول خداصلی الله علیه وآله نور واحد بودیم، رسول خدا شد محمّد مصطفی و من شدم وصی مرتضی؛ محمّدصلی الله علیه وآله شد ناطق و من شدم صامت؛ زیرا در هر عصر و زمانی لازم است یکی ناطق باشد و یکی صامت.(۲)

۹۱۳ الصِّدِّیقُ الْأَوَّلُ

اولین کسی که رسالت و نبوت پیامبرصلی الله علیه وآله را تصدیق و گواهی نمود. شخصی احوال امام را از آن حضرت جویا شد، فرمود:

«أَصْبَحْتُ وَأَنَا الصِّدِّیقُ الْأَوَّلُ وَالْفارُوقُ الْأَعْظَمُ»؛(۳)

«من در حالی روز خود را آغاز کردم که اولین تصدیق کننده رسالت هستم، و من بزرگ ترین فرق گذارنده بین حقّ و باطل می باشم».

۹۱۴ صِراطُ اللَّهِ

امام علی علیه السلام راه و خط رسیدن به خدای تعالی هست؛ هرکه می خواهد به خدا برسد، باید پیرو او شود. و خودش فرمود:

«أَنَا صِراطُ اللَّهِ الَّذِی مَنْ لَمْ یسْلُکْهُ بِطاعَهِ اللَّهِ فِیهِ هَوی بِهِ إِلَی النّارِ»؛(۴)

«من آن راه خدا هستم که اگر کسی آن را با طاعت خدا نپیماید، به جهنم خواهد رفت».

۹۱۵ صِنْوُ الرَّسُولِ

نزدیک ترین فرد و هم ریشه با رسول خدا.

حضرت فرمود:

«أَنَا صِنْوُ رَسُولِ اللَّهِ وَالسّابِقُ إِلَی الْإِسْلامِ وَکاسِرُ الْأَصْنامِ وَمُجاهِدُ الْکُفّارِ وَقامِعُ الْأَضْدادِ»؛(۵)

«من نزدیک ترین فرد به رسول خدا و پیش قدم در اسلام هستم، من بت شکن و پیکارگر با کافران و ریشه کن کننده دشمنانم».

و در اشعار به آن اشاره شده:(۶)

مَنْ کانَ صِنْوَ النَّبِیّ غَیرَ عَلِیّ

مَنْ غَسَّلَ الطُّهْرَ ثُمَّ واراها

کَلّا وَحَقُّ أَمِیرِ النَّحْلِ حَیدَرَةٌ

صِنْوُ النَّبِیّ أَمِیرُالْمُؤْمِنِینَ عَلِی

۹۱۶ صِهْرُ خَیرِ الْأَنامِ

داماد بهترین مخلوق خدا که پیامبر خاتم صلی الله علیه وآله باشد. امام علی علیه السلام هم کفو و هم شأن و همسر

۱- ۱۱۱۶. غرر الحکم، حدیث ۳۷۶۷.

۲- ۱۱۱۷. بحارالانوار، ج ۲۶، ص ۴.

۳- ۱۱۱۸. بحارالانوار، ج ۳۹، ص ۳۴۷؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۲، ص ۳۸۶.

۴- ۱۱۱۹. بحارالانوار، ج ۲۴، ص ۱۹۱؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۴، ص ۲۷۳؛ مصباح المتهجد، ص ۷۵۶.

۵- ۱۱۲۰. غرر الحکم، حدیث ۳۷۵۴.

۶- ۱۱۲۱. مناقب آل ابی طالب، ج ۲، ص ۳۰۲ و ج ۳، ص ۹۶.

فاطمه زهراعلیها السلام یگانه دختر و یادگار رسول خداصلی الله علیه وآله است. خود حضرت نیز فرمود:

«أَنَا صِهْرُ خَیرِ الْأَنام وَأَنَا سَیدُ الْأَوْصِیاءِ»؛(۱)

«من داماد بهترین خلق خدایم و من آقای اوصیایم».

۹۱۷ الضّارِبُ بِالسَّیفَینِ

با دو شمشیر می جنگید.

آن حضرت فرمود:

«أَنَا صاحِبُ بَدْرٍ وَحُنَینٍ، أَنَا الضّارِبُ بِالسَّیفَینِ»؛(۲)

«من صاحب جنگ بدر و حنین هستم و جنگ کننده به دو شمشیر می باشم».

مراد از دو شمشیر، چند وجه متصوّر است:

یکی شمشیر تنزیل در زمان رسول خداصلی الله علیه وآله و دیگری شمشیر تأویل بعد از حضرت است.

یا اینکه: در برخی جنگ ها، دو شمشیر به دست می گرفته. و یا شمشیرش می شکست و شمشیر دیگر می گرفت، چنان که در جریان جنگ احد شمشیرش شکست و رسول خداصلی الله علیه وآله ذوالفقار را به ایشان داد.

و یا اینکه: مراد «ذوالفقار» بوده که دو لبه یا دو تیغه داشته است.(۳)

۹۱۸ الطّاعِنُ بِالرُّمْحَینِ

پرتاب کننده نیزه و کشنده کافران و مشرکان به وسیله نیزه.

«أَنَا الضّارِبُ بِالسَّیفَینِ، أَنَا الطّاعِنُ بِالرُّمْحَینِ»؛(۴)

«من جنگ کننده با دو شمشیر هستم، من پرتاب کننده دو نیزه هستم».

۹۱۹ طَوی لَهُ الْبَعِیدَ

خدای تعالی، دور را برایش نزدیک می کند.

امام علی علیه السلام به سلمان فارسی فرمود:

«أَنَا الَّذِی هَوَّنَ اللَّهُ عَلَیهِ الشَّدائِدَ وَطَوِی لَهُ الْبَعِیدَ»؛(۵)

«من همان کسی هستم که خداوند متعال، شداید را برایش آسان می کند و دور را برایش نزدیک می نماید».

۹۲۰ الظّاهِرُ

امام علی علیه السلام نشانه و ظاهر اسلام است و اسلام در او ظهور یافته است.

همچنین مراجعه شود به: الْآخِرُ [۸۰۰]

۹۲۱ عالِمٌ بِالْاِنْجیلِ

امیرمؤمنان علیه السلام در بیانی فرمود:

«أَنَا وَاللَّهِ أَعْلَمُ بِالتَّوْراهِ مِنْ أَهْلِ التَّوْراهِ، وَأَعْلَمُ بِالْاِنْجِیلِ مِنْ أَهْلِ الْاِنْجِیلِ، وَأَعْلَمُ بِالْقُرْآنِ مِنْ أَهْلِ الْقُرْآنِ»؛(۶)

«به خدا قسم! من به تورات از اهل تورات هم آشناترم و به انجیل هم از اهل انجیل آگاه ترم و به قرآن نیز از اهل قرآن به آن آشناتر هستم».

۱- ۱۱۲۲. بحارالانوار، ج ۳۳، ص ۲۸۲؛ معانی الاخبار، ص ۵۸؛ بشاره المصطفی، ص ۱۲.

۲- ۱۱۲۳. بحارالانوار، ج ۳۴، ص ۲۶۸؛ امالی صدوق، مجلس ۷، حدیث ۲، ص ۲۵؛ بشاره المصطفی، ص ۱۵۵.

۳- ۱۱۲۴. بحارالانوار، ج ۳۹، ص ۳۴۱.

۴- ۱۱۲۵. بحارالانوار، ج ۳۴، ص ۲۹۷؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۳، ص ۲۸۷؛ الفضائل، ص ۸۳.

۵- ۱۱۲۶. نوادر المعجزات، ص ۱۸

۶- ۱۱۲۷. بحارالانوار، ج ۴۰،ص ۱۳۷؛ بصائرالدرجات،ص ۱۳۴؛ موسوعه امام علی، ج ۱۰، ص ۶۱.

۹۲۲ عالِمٌ بِالتَّوْراهِ

عالم به تورات، حتی عالم تر از اهل آن است.

همچنین مراجعه شود به: عالِمٌ بِالْإِنْجِیلِ [۹۲۱]

۹۲۳ عالِمٌ بِالْقُرْآنِ

به کتاب خدا، قرآن از همه عالم تر و آگاه تر است.

همچنین مراجعه شود به: عالِمٌ بِالْإِنْجِیلِ [۹۲۱]

۹۲۴ الْعالِمُ الرَّبّانِی

عالم خدایی و خداشناس و خداگونه.

امیرمؤمنان علیه السلام به سلمان فرمود:

«عالِمُ الْغَیبِ فَلا یظْهِرُ عَلی غَیبِهِ أَحداً * إِلّا مَنِ ارْتَضی مِنْ رَسُولٍ»؛(۱)

«دانای غیب اوست و هیچ کس را بر اسرار غیبش آگاه نمی سازد، مگر رسولانی که آنان را برگزیده و مراقبینی از پیش رو و پشت سر برای آنها قرار می دهد».

آیا این آیه شریفه را قرائت کرده ای؟

سلمان گفت: آری، ای آقای من!

فرمود: «أَنَا الْمُرْتَضی مِنَ الرَّسُولِ الَّذِی أَظْهَرَهُ عَلی غَیبِهِ، أَنَا الْعالِمُ الرَّبّانِی»؛(۲)

«من همان انتخاب شده از رسول هستم که او را بر غیب خود آگاه نموده، من عالم ربّانی هستم».

۹۲۵ عَبْدُ اللّهِ

بنده خدا. و این بالاترین افتخار آن حضرت است که می فرماید:

«أَنَا عَبْدُ اللَّهِ وَأَخُو رَسُولِ اللَّهِ»؛(۳)

«من بنده خدا و برادر رسول خدایم».

در اعمال روز عید غدیر آمده:

«وَأَجَبْنا داعِی اللَّهِ، وَاتَّبَعْنَا الرَّسُولَ فِی مُوالاهِ مَوْلانا وَمَوْلَی الْمُؤْمِنِینَ أَمِیرالْمُؤْمِنِینَ عَلِی بْنِ أَبِی طالِبٍ، عَبْدِ اللَّهِ وَأَخِی رَسُولِهِ»؛(۴)

«ما دعوت کننده به سوی خدا را اجابت کردیم و پیامبر را تبعیت نمودیم در دوستی و موالات مولایمان و مولای همه مؤمنان و امیرمؤمنان علی بن ابی طالب که بنده خدا و برادر رسول خداست».

در دعای افتتاح نیز می گوییم:

«اَللَّهُمَّ وَصَلِّ عَلی عَلِی أَمِیرِ الْمُؤْمِنِینَ، وَوَصِی رَسُولِ رَبِّ الْعالَمِینَ، عَبْدِکَ وَوَلِیکَ»؛(۵)

«خدایا درود فرست بر علی که امیرمؤمنان و وصی پیامبر پروردگار عالمیان است او که عبد محض و ولی توست».

هنگام زیارت آن حضرت شهادت می دهیم:

«وَأَشْهَدُ أَنَّ عَلِیاً عَبْدُ اللَّهِ وَأَخُو رَسُولِ اللَّهِ»؛(۶)

«گواهی می دهم علی علیه السلام بنده خدا و برادر رسول خدا است».

۹۲۶ عَبْدٌ مِنْ عَبِیدِ مُحَمَّدٍ

یکی از احبار یهود خدمت حضرت آمد،

۱- ۱۱۲۸. سوره جن، آیه ۲۶ و ۲۷.

۲- ۱۱۲۹. بحارالانوار، ج ۵۴، ص ۳۴۱ و ج ۴۲، ص ۵۲.

۳- ۱۱۳۰. بحارالانوار، ج ۲۵، ص ۲۳۶؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۳، ص ۱۰۴.

۴- ۱۱۳۱. بحارالانوار، ج ۹۵، ص ۲۹۸؛ مفاتیح الجنان؛ اعمال عید غدیر.

۵- ۱۱۳۲. اقبال الاعمال، ص ۶۰؛ مفاتیح الجنان، دعای افتتاح.

۶- ۱۱۳۳. من لایحضره الفقیه ج ۲، ص ۵۸۷؛ تهذیب، ج ۶، ص ۲۵.

سؤالات گوناگونی پرسید و ایشان جواب دادند، در پایان پرسید: آیا تو پیامبر هستی؟ حضرت فرمود:

«وَیلَکَ! إِنَّما أَنَا عَبْدٌ مِنْ عَبِیدِ مُحَمَّدٍ»؛(۱)

«وای بر تو! من بنده ای از بنده های محمّد هستم».

شیخ صدوق در ادامه گفته: مراد این است که من بنده اطاعت او هستم.

۹۲۷ عِلْمُ اللَّهِ

هرچه قرار بوده که خدای تعالی از علم و دانش برای بشر و مخلوقاتش بدهد، به پیامبر خدا و امیرمؤمنان علیهما السلام داده است.

از فرمایشات آن حضرت است که فرمود:

«أَنَا عِلْمُ اللَّهِ وَأَنَا قَلْبُ اللَّهِ الْواعِی»؛(۲)

«من علم خدا هستم، و من قلب و گنجینه حفظ شده خدایم».

۹۲۸ عَلی جآدَّهِ الْحَقِ

بر سبیل و راه حقّ و حقیقت است.

حضرت فرمود:

«إِنِّی لَعَلی جآدَّهِ الْحَقِ وَإِنَّهُمْ لَعَلی مَزَلَّهِ الْباطِلِ»؛(۳)

«همانا من در راه حقّ هستم و دشمنان من بر پرتگاه باطل می باشند».

۹۲۹ عِمادُ نُصْرَهِ الرَّسُولِ

رسول خداصلی الله علیه وآله یاران و یاوران و اصحاب زیادی داشتند و آن حضرت را در جنگ و غیر آن کمک می کردند؛ لکن آنکه از همه بیشتر ناصر ایشان بود، امیرمؤمنان علیه السلام بود و آن حضرت نیز به این مطلب افتخار می کرد:

«أَنَا أَخُو رَسُولِ اللَّهِ وَابْنُ عَمِّهِ وَسَیفُ نِقْمَتِهِ وَعِمادُ نُصْرَتِهِ»؛(۴)

«من برادر رسول خدا و پسر عموی او و شمشیر قدرت و اساس پیروزی او هستم».

۹۳۰ عَمَلَ بِالثِّقْلِ الْأَکْبَرِ

امام علی علیه السلام در برابر نامردمی مردمان از ایشان اقرار می گیرد و چنین می فرماید:

«وَأَعْذَرُوا مَنْ لا حُجَّهَ لَکُمْ عَلَیهِ (وَهُوَ أَنَا) أَلَمْ أَعْمَلْ فِیکُمْ بِالثِّقْلِ الْأَکْبرِ وَأَتْرُکْ فِیکُمْ الثِّقْلَ الْأَصْغَرَ، قَدْ رَکَزْتُ فِیکُمْ رایهَ الْإِیمانَ وَوَقَفْتُکُمْ عَلی حُدُودِ الْحَلالِ وَالْحَرام، وَأَلْبَسْتُکُمُ الْعافِیهَ مِنْ عَدْلِی وَفَرَشْتُکُمُ الْمَعْرُوفَ مِنْ قَوْلِی وَفِعْلِی، وَأَرَیتُکُمْ کَرائِمَ الْأَخْلاقِ مِنْ نَفْسِی، فَلا تَسْتَعْمِلُوا الرَّأْی فِیما لا یدْرِکُ قَعْرَهُ الْبَصَرُ وَلا تَتَغَلْغَلُ إِلَیهِ الْفِکْرُ»؛(۵)

«ای مردم! از کسی که بر ضد او دلیلی ندارید عذرخواهی کنید و آن من هستم. آیا من در میان شما به ثقل اکبر که قرآن است، عمل نکردم؟! آیا ثقل اصغر را، که عترت پیامبرتان است، حفظ نکردم؟! آیا پرچم ایمان را در بین شما استوار نساختم؟ آیا شما را بر حدود حلال و حرام خدا آگاه نکردم؟ آیا با عدل خود جامه عافیت بر شما نپوشاندم؟ آیا با سخن و رفتار خود نیکی ها را

۱- ۱۱۳۴. توحید صدوق، ص ۱۷۵.

۲- ۱۱۳۵. بحارالانوار، ج ۲۴، ص ۱۹۸؛ توحید صدوق، ص ۱۶۴؛ بصائر الدرجات، ص ۶۴.

۳- ۱۱۳۶. نهج البلاغه، خطبه ۱۹۷؛ غرر الحکم، حدیث ۳۷۷۰.

۴- ۱۱۳۷. معانی الاخبار، ص ۵۸؛ بشاره المصطفی، ص ۱۲.

۵- ۱۱۳۸. نهج البلاغه، خطبه ۸۷.

رواج نـدادم؟ آیـا زیبایی ها و ملکات نفسانی را به شـما نشان نـدادم؟ پس به وهم و خیال خود عمل نکنیـد آنجا که چشم دل ژرفای آن را نمی بیند و فکرتان توانایی راه یافتن به آن را ندارد».

۹۳۱ عِنْدَهُ عِلْمُ الْبَلایا

علم و دانش تمام حوادث و بلاها نزد اوست و از همه آنها آگاهی دارد.

این از بیانات خود آن حضرت است که بارها فرمود: از من بپرسـید هرچه می خواهیـد قبل از آنکه مرا از دست بدهید، سـپس می فرمود:

«أَلا تَسْأَلُونَ مَنْ عِنْدَهُ عِلْمُ الْمَنایا وَالْبَلایا وَالْقَضایا وَفَصْلُ الْخِطابِ»؛(۱)

«آیا از کسی که علم و دانش همه آرزوها و بلاها و وقایع آینده و فیصله دهنده کلام در اختیار اوست پرسش نمی کنید؟!».

۹۳۲ عِنْدَهُ عِلْمُ الْقَضایا

به همه قضایای عالم آگاهی دارد.

همچنین مراجعه شود به: عِنْدَهُ عِلْمُ الْبَلایا [۹۳۱]

۹۳۳ عِنْدَهُ عِلْمُ الْمَنایا

به همه مرگ و میرها آگاهی دارد.

همچنین مراجعه شود به: عِنْدَهُ عِلْمُ الْبَلایا [۹۳۱]

۹۳۴ عَینُ اللَّهِ

چشم بینای خدا بر بندگان و مخلوقات.

چنان که خود آن حضرت در بیانی فرمود:

«فَأَمّا عَینُ اللَّهِ، فَأَنَا عَینُهُ عَلَی الْمُؤْمِنِینَ وَالْکَفَرَهِ»؛(۲)

«و امّا اینکه من چشم خدا هستم؛ یعنی من چشم خدا بر مؤمنان و کافران هستم».

۹۳۵ عَینُ الْیقِینِ

حقیقت و اصل یقین.

امام علی علیه السلام فرمود:

«أَنَا عَینُ الْیقِینِ، أَنَا الْمَوْتُ الْمُمِیتُ»؛(۳)

«من حقیقت و عین یقین هستم، من مرگ میراننده هستم».

۹۳۶ غایهُ السّابِقِینَ

نهایت هدف و آرزوی همه سابقان.

در فرمایش امیرمؤمنان علیه السلام آمده است:

«سَلُونِی قَبْلَ أَنْ تَفْقِدُونِی، أَنَا یعْسُوبُ الْمُؤْمِنِینَ وَغایهُ السّابِقِینَ»؛

«بپرسید از من قبل از اینکه مرا از دست بدهید، من پیشوای مؤمنان و جلودار و نهایت هدف سابقان هستم».

همچنین مراجعه شود به: صاحِبُ الْأَعْرافِ [۶۲]

۹۳۷ الْفُراتُ الزّاخِرُ

چشمه سرشار مثل فرات.

امیرمؤمنان علیه السلام در بیانی فرموده است:

«أَنَا الْقَمَرُ الزّاهِرُ بِالْعِلْمِ الَّذِی عَلَّمَنِی رَبّی، وَالْفُراتُ الزّاخِرُ أَشْبَهْتُ مِنَ الْقَمَرِ نُورَهُ وَبَهائَهُ وَمِنَ الْفُراتِ بَذْلَهُ وَسَخائَهُ»؛(۴)

۱- ۱۱۳۹. بحارالانوار، ج ۲۶، ص ۱۴۶؛ الاحتجاج، ج ۱، ص ۲۷۲؛ بصائر الدرجات، ص ۲۱۷.

۲- ۱۱۴۰. بحارالانوار، ج ۳۹، ص ۳۴۸؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۲، ص ۳۸۵.

۳- ۱۱۴۱. بحارالانوار، ج ۲۹، ص ۱۴۰؛ مشارق انوار الیقین، ص ۳۵۲.

۴- ۱۱۴۲. بحارالانوار، ج ۲۵، ص ۳۲.

«من ماه درخشنده به علمی ام که پروردگارم بدان آموخته، من چشمه سرشار هستم، شباهت من به ماه، در نور و جمال آن، و شباهتم به فرات، از جهت بخشش و سخاوت آن است».

۹۳۸ الْفُسْطاطُ

خیمه و چادر.

همچنین مراجعه شود به: آیهُ السّابِقِینَ [۸۰۲]

۹۳۹ فَقَأَ عَینَ الْفِتْنَهِ

چشم فتنه را درآورد.

امام در ابتدای یکی از خطبه ها بعد از جنگ با خوارج نهروان در مورد ویژگی های خود چنین می فرماید:

«أَیهَا النّاسُ! فَإِنّی فَقَأْتُ عَینَ الْفِتْنَهِ وَلَمْ یکُنْ لِیجْتَرِئَ عَلَیها أَحَدٌ غَیرِی بَعْدَ أَنْ ماجَ غَیهَبُها وَاشْتَدَّ کَلَبُها ...»؛(۱)

«ای مردم! من بودم که چشم فتنه را درآوردم و جز من کسی جرأت چنین کاری نداشت، آن گاه که امواج سیاهی ها بالا گرفت و به آخرین درجه شدت خود رسید».

۹۴۰ فِیهِ یرْتابُ الْمُبْطِلُونَ

از امیر مؤمنان علیه السلام نقل شده که فرموده است:

«وَفِی یرْتابُ الْمُبْطِلُونَ»؛(۲)

«و باطل گرایان در من شک و تردید می کنند».

۹۴۱ قابِضُ الْأَرْواحِ

ارواح را قبض می کند.

امیرمؤمنان علیه السلام در بیانی فرموده:

«أَنَا قابِضُ الْأَرْواحِ»؛(۳)

«من قبض کننده روح ها و جان ها هستم».

شاید مراد این باشد که: من کفار را به قتل می رسانم و سبب قبض روح آنان می شوم. یا مراد این است که: هنگام قبض روح

آنان حاضـر می شوم و به اجازه من قبض روح می شونـد. شایـد هم مراد آن باشد که: آنها حقیقتاً قابض الارواح باشـند. علّامه مجلسی رحمه الله نظر وسط را بهتر می دانند به اینکه قبض ارواح با حضور و اذن آن حضرت انجام می شود.(۴)

۹۴۲ قاتِلُ الْأَقْرانِ

در یکی از حکمت های امیرمؤمنان علیه السلام آمده است که فرمود:

«أَنَا قاتِلُ الْأَقْرانِ وَمُجَدِّلُ الشُّجْعانِ»؛(۵)

«من جنگ کننده با پهلوانان و کشنده شجاعان هستم».

۹۴۳ قاتِلُ الْفُرْسانِ

کسی که شجاعان، جنگجویان و سوارکاران را در میدان جنگ به قتل می رساند.

همچنین مراجعه شود به: بَأْسُ اللَّهِ [۸۳۹]

۹۴۴ قامَ بِالْأَمْرِ حِینَ فَشَلَ الْقَوْمَ

آن گاه که همه مردم از ترس، سست و فشل شدند، او برای امر دین قیام کرد.

همچنین مراجعه شود به: آخِذُ حَقِ ّالضَّعِیفِ [۷۹۹]

۱- ۱۱۴۳. نهج البلاغه، خطبه ۹۳.

۲- ۱۱۴۴. مناقب آل ابی طالب، ج ۳، ص ۳۸۷؛ بحارالانوار، ج ۳۹، ص ۳۴۸.

۳- ۱۱۴۵. معانی الاخبار، ص ۵۸؛ بحارالانوار، ج ۳۵، ص ۴۵.

۴- ۱۱۴۶. بحارالانوار، ج ۳۵، ص ۴۹.

۵- ۱۱۴۷. شرح نهج البلاغه، ج ۲۰، ص ۲۹۷.

۹۴۵ قامِعُ الْأَضْدادِ

درهم کوبنده و ریشه کن کننده دشمنان.

همچنین مراجعه شود به: صِنْوُ الرَّسُولِ [۹۱۵]

۹۴۶ الْقُرْآنُ النّاطِقُ

قرآن سخنگو و تجسّم عینی آن. تعبیری است در مقابل قرآن صامت؛ یعنی آنچه در اوراق مکتوب و نوشته شده است.(۱)

سپاه معاویه به هنگام شکست، قرآن ها را به جهت مکر و حیله، بر سر نیزه کردند.

آن حضرت در واکنش به این حیله فرمود:

«أَنَا الْقُرْآنُ النّاطِقُ» و نیز: «أَنَا کَلامُ اللَّهِ النّاطِقُ».(۲)

۹۴۷ قَرْنُ الْحَدِیدِ

شجاع و سخت، همتا و حریف قهرمانان.

همچنین مراجعه شود به: بابُ الْإِیمانِ [۸۴۰]

۹۴۸ الْقَسْوَرُ

اسد و مرد شجاع.

امام علی علیه السلام به یکی از اصحابش فرمود:

«أَما عَلِمْتَ أَنِّی اللَّیثُ وَأَنِّی الضَّرْغامُ وَالْقَسْوَرُ وَالْحیدَرُ»؛(۳)

«مگرنمی دانی من لیث، ضرغام و قسور و حیدر هستم (که مراد مرد شجاع و دلاور است)».

۹۴۹ قَسِیمُ اللَّهِ

از فرمایشات امیرمؤمنان علیه السلام است که فرمود:

«أَنَا قَسِیمُ اللَّهِ بَینَ الْجَنَّهِ وَالنّارِ لا یدْخُلُهُما داخِلٌ إِلّا عَلی أَحَدِ قِسْمَی»؛(۴)

«من تقسیم کننده بهشت و جهنم هستم. کسی داخل آنها نمی شود، مگر بریکی ازدو تقسیم من».

۹۵۰ الْقَضَمُ

امام صادق علیه السلام فرمود: مشرکان قریش کودکان را اجیر کرده بودند تا پیامبر را سنگ بزنند. علی علیه السلام متوجه شد، پس روز بعد همراه رسول خداصلی الله علیه وآله حرکت کرد و هرکه به پیامبر سنگ می زد، امام علی علیه السلام هم دفاع و تلافی می نمود، همه بچه ها گریان به خانه برگشتند و می گفتند:

«قَضَمْنا عَلِی، قَضَمْنا عَلِی». به همین جهت «القضم» نامیده شد.(۵)

امیرمؤمنان علیه السلام به طلحه عبدری فرمود:

«أَنَا الْقَضَمُ، أَنَا عَلِی بْنُ أَبِی طالِبٍ»؛(۶)

«من همان قضم، علی فرزند ابوطالب هستم».

۹۵۱ قَلْبُ اللّهِ

امیرمؤمنان علیه السلام در معرفی خود فرمود:

«أَنَا عِلْمُ اللّهِ وَأَنَا قَلْبُ اللّهِ الْواعِی»؛(۷)

«من علم خدایم، من قلب حفظ شده خدایم».

قلب واعی؛ یعنی خدای تعالی آن را برای علم خویش برگزیده و گنجینه علم خود قرار داده و برای طاعت خود معین فرموده است.

۱- ۱۱۴۸. اکنون که این عبارات را می نویسم مطابق با شب قدر است؛ یعنی شبی که قرآن صامت از آسمان بالا نازل شد و دقیقاً نیز در چنین شبی؛ یعنی شب قدر، قرآن ناطق شهید شد و به آسمان بالا رفت.

۲- ۱۱۴۹. بحارالانوار، ج ۷۹، ص ۱۹۹.

۳- ۱۱۵۰. بحارالانوار، ج ۴۱، ص ۲۳۳؛ الیقین، ص ۳۹۵.

۴- ۱۱۵۱. اصول کافی، ج ۱، ص ۱۹۶.

۵- ۱۱۵۲. بحارالانوار، ج ۲۰، ص ۵۲.

۶- ۱۱۵۳. بحارالانوار، ج ۳۵، ص ۶۰؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۳، ص ۱۱۰؛ توحید صدوق، ص ۱۵۴ و ۱۵۵.

۷- ۱۱۵۴. بحارالانوار، ج ۲۴، ص ۱۹۸؛ بصائر الدرجات، ص ۶۴.

قلب اللَّه نیز مثل عبد اللَّه است.(۱)

۹۵۲ الْقَمَرُ الزّاهِرُ

ماه درخشنده و نورانی.

امام علی علیه السلام فرمود:

«أَنَا الْقَمَرُ الزّاهِرُ بِالْعِلْمِ الَّذِی عَلَّمَنِی رَبّی»؛(۲)

«من ماه درخشنده ام به وسیله علمی که خدای تعالی آن را به من آموخته است».

۹۵۳ کابُّ الدُّنْیا

کوبنده دنیا.

امام علی علیه السلام این بیان را در مذمّت دنیا فرمود:

«أَنَا کابُّ الدُّنْیا لِوَجْهِها وَقادِرُها بِقَدَرِها وَناظِرُها بِعَینِها»؛(۳)

«من دنیا را بر زمین کوبیده و چهره اش را به خاک مالیده ام و بیش از آنچه ارزش دارد بهایش نداده ام، با دیده سزاوار خودش نگریسته ام».

۹۵۴ کاسِرُ الْأَصْنامِ

بت شکن، درهم کوبنده بت ها.

همچنین مراجعه شود به: صِنْوُ الرَّسُولِ [۹۱۵]

۹۵۵ کاسِرُ النَّواجِمِ

درهم شکننده شجاعان و نام آوران جنگ.

امام علی علیه السلام، قهرمان قهرمانان، در توصیف شجاعت خود فرموده است:

«أَنَا وَضَعْتُ فِی الصِّغَرِ بِکَلاکِلِ الْعَرَبِ، وَکَسَرْتُ نَواجِمَ قُرُونِ رَبِیعَهٍ وَمُضَرٍ»؛(۴)

«من در خردسالی، بزرگان عرب را به خاک افکندم، و شجاعان دو قبیله معروف ربیعه و مضر را درهم شکستم».

۹۵۶ کَالْجَبَلِ

در روایات نقل شده که امامان معصوم علیهم السلام فرمودند: مؤمن باید مانند کوه استوار باشد که هیچ بادی آنان را نلرزاند. امام علی علیه السلام نیز از همه استوارتر و راسخ تر است، چنان که در زیارت مربوطه آن حضرت چنین آمده است:

«أَشْهَدُ أَنَّکَ کُنْتَ کَالْجَبَلِ لا تُحَرِّکُهُ الْعَواصِفُ، وَلا تُزِیلُهُ الْقَواصِفُ»؛(۵)

«گواهی می دهم تو مانند کوه استوار بودی که هیچ تندبادی تو را حرکت نمی دهد و هیچ طوفانی آن را تکان نمی دهد».

همچنین مراجعه شود به: آخِذُ حَقِ ّالضَّعِیفِ [۷۹۹]

۹۵۷ کَلِمَهُ اللَّهِ الْکُبْری

کلمه؛ یعنی چیزی که برای نشان دادن و بیان داشتن آنچه نهان و در ذهن است. علی علیه السلام کلمه اللَّه است؛ یعنی خدا برای نشان دادن علوم و معارف و جلالت شأن خود، علی علیه السلام را خلق کرده است.(۶)

امیرالمؤمنین علیه السلام در بیانی فرمود:

«أَنَا کَلِمَهُ اللَّهِ الْکُبْری ؛(۷)

«من کلمه برتر الهی هستم».

۱- ۱۱۵۵. توحید صدوق، ۱۶۴.

۲- ۱۱۵۶. بحارالانوار، ج ۲۵، ص ۳۲.

۳- ۱۱۵۷. نهج البلاغه، خطبه ۱۲۸؛ غرر الحکم، حدیث ۳۷۵۵.

۴- ۱۱۵۸. نهج البلاغه، خطبه ۱۹۲.

۵- ۱۱۵۹. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۲۱؛ مفاتیح الجنان، زیارت مخصوصه امیرالمؤمنین.

۶- ۱۱۶۰. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۱۲.

۷- ۱۱۶۱. مشارق انوارالیقین، ص ۱۹۹؛ منتخب بصائر، ص ۱۳۲.

۹۵۸ الْکَلِمَهُ الْباقِیهُ

از عناوینی است که حضرت به مناسبتی برای خود فرمود.

همچنین مراجعه شود به: سَفِیرُ السُّفَراءِ [۸۸۱]

۹۵۹ لا یرْقی إِلَیهِ الطَّیرُ

آن شخص والامقام و بلند آشیانی که هیچ تیزپروازی را یارای رسیدن به درجه بلند او نیست. حضرت در این مورد فرمود:

«أَما وَاللّهِ لَقَدْ تَقَمَّصَها فُلانٌ، وَإِنَّهُ لَیعْلَمُ أَنَّ مَحَلِّی مِنْها مَحَلُّ الْقُطْبِ مِنَ الرَّحا، ینْحَدِرُ عَنِّی السَّیلُ وَلا یرْقی إِلَی الطَّیرُ»؛(۱)

«به خدا قسم! خلیفه اول در حالی جامه خلافت را بر تن کرد که می دانست من محور و سنگ آسیای خلافت هستم، سیل دانش و فضایل از وجود من سرازیر می شود و هیچ بلندپروازی نمی تواند به مقام والای من پرواز نماید».

۹۶۰ لِسانُ اللّهِ

از فرمایشات آن حضرت است که فرمود:

«أَنَا لِسانُ اللّهِ النّاطِقُ»؛(۲)

«من زبان گویای خدا هستم».

و در زیارت آن حضرت آمده است:

«اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلی سَیدِی وَمَوْلای أَمِیرِ الْمُؤْمِنِینَ وَلِسانِک النّاطِقِ بِأَمْرِک»؛(۳)

«خدایا درود فرست بر آقا و سید و مولای من امیرمؤمنان که زبان گویای توست به امر تو».

۹۶۱ اللِّسانُ الصّادِقُ

زبان راستگو، عنوانی دیگر از کلام مولا علی علیه السلام در معرفی خویش است:

«أَنَا عَینُ اللّهِ وَلِسانُهُ الصّادِقُ»؛(۴)

«من چشم بینای خدا و زبان صادق اویم».

۹۶۲ اللِّسانُ الْمُبِینُ

زبان روشنگر و بیان گر حقّ و حقیقت. و این زبان گویای امیرمؤمنان علیه السلام است، چنان که خود آن حضرت نیز فرموده

است:

«أَنَا شَجَرَةُ النَّدى وَحِجابُ الْوَری وَصاحِبُ الدُّنْیا وَحُجَّهُ الْأَنْبِیاءِ وَاللِّسانُ الْمُبِینُ»؛(۵)

«من درخت بخشنده و حجاب و واسطه آفرینش هستم، من اختیاردار دنیا و حجت پیامبران و زبان واضح و گویای حقّ هستم».

۹۶۳ لِسانُ الْمُتَّقِینَ

زبان گویای تقواپیشگان است.

همچنین مراجعه شود به: صاحِبُ الْأَعْرافِ [۶۲]

۹۶۴ لِسانُ النّاطِقِینَ

امام زبان گویای گویندگان است.

همچنین مراجعه شود به: آیهُ السّابِقِینَ [۸۰۲]

۹۶۵ لَمْ یکُنْ فِیهِ مَغْمَزٌ

هیچ سخن چینی نمی تواند در مورد او حرفی بزند.

همچنین مراجعه شود به: آخِذُ حَقِ ِّالضَّعِیفِ [۷۹۹]

۱- ۱۱۶۲. نهج البلاغه، خطبه ۳، علل الشرائع، ج ۱، ص ۱۸۱

۲- ۱۱۶۳. الفضائل، ص ۸۳.

۳- ۱۱۶۴. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۲۹.

۴- ۱۱۶۵. معانی الاخبار، ص ۱۷؛ الاختصاص، ص ۲۴۸؛ توحید صدوق، ص ۱۶۴.

۵- ۱۱۶۶. بحارالانوار، ج ۴۱، ص ۵؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۲، ص ۱۱۸.

۹۶۶ لَمْ یکُنْ فِیهِ مَهْمَزٌ

هیچ عیب جویی نمی تواند در او ایرادی بیابد.

همچنین مراجعه شود به: آخِذُ حَقِ ّالضَّعِیفِ [۷۹۹]

۹۶۷ الْمُؤْتَمِنُ

امین و امانت دار و کسی که دیگران او را به امانت داری قبول دارند.

حضرت فرمود:

«أَنَا خازِنُ عِلْمِ اللَّهِ وَأَنَا الْمُؤْتَمِنُ عَلی سِرِّ اللَّهِ»؛(۱)

«من گنجینه علم، و امانت دار اسرار خدا هستم».

۹۶۸ مُؤَدَّبُ الرَّسُولِ

رسول خداصلی الله علیه وآله او را ادب و تربیت نموده.

امیرمؤمنان علیه السلام به یار مخصوص خود، کمیل فرمود:

«یا کُمَیلُ! إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ أَدَّبَهُ اللَّهُ عَزَّوَجَلَّ وَهُوَ أَدَّبَنِی وَأَنَا أُءَدِّبُ الْمُؤْمِنِینَ وَأَوْرِثُ الْمُکَرَّمِینَ»؛(۲)

«ای کمیل! همانا خداوند رسول خودش را ادب آموخت و ایشان نیز مرا ادب آموخت و من هم ادب آموزنده مؤمنان هستم، و به ارث گذارنده بزرگواران می باشم».

۹۶۹ مُؤَدِّبُ الْمُؤْمِنِینَ

امامی که خود تربیت یافته رسول خدا است، مؤمنان را نیز تربیت می کند.

همچنین مراجعه شود به: مُؤَدَّبُ الرَّسُولِ [۹۶۸]

۹۷۰ الْمَأْمَنُ

محلّ و جایگاه امن و امان؛ یعنی کسی که دیگران را در امنیت خود می گیرد.

امیرمؤمنان علیه السلام در خطبه ای فرمود:

«أَنَا مَلْجَأُ کُلِ ّضَعِیفٍ وَمَأْمَنُ کُلِ ّخائِفٍ»؛(۳)

«من پشت و پناه هر ضعیفی و موجب امنیت هر ترسانی هستم».

۹۷۱ ما حازَ مِنَ الْأَرْضِ

آن حضرت با وجود زحمات فراوانی که در کشاورزی و زراعت و کندن چاه و آبادانی متحمّل شد، زمینی را به ملکیت خود درنیاورد.

«فَوَاللّهِ ما کَنَزْتُ مِنْ دُنْیاکُمْ تِبْراً وَلا ادَّخَرْتُ مِنْ غَنائِمِها وَفْراً وَلا أَعْدَدْتُ لِبالِی ثَوْبِی طَمْراً وَلا حِزْتُ مِنْ أَرْضِها شِبْراً»؛(۴)

«سوگند به خدا! من از دنیای شما طلا و نقره ای نیندوخته، از غنیمت های آن چیزی ذخیره نکردم، بر دو جامه کهنه ام لباسی نیفزودم، و از زمین آن حتی یک وجب هم در اختیار نگرفتم».

۹۷۲ ما شَکَّ فِی الْحَقِّ

در راه حقّ، هیچ شک و تردیدی به خود راه نداد، چنان که فرمود:

«ما شَکَکْتُ فِی الْحَقِّ مُذْ أُرِیتُهُ»؛(۵)

«از آن روزی که حقّ بر من روشن شد، هرگز دچار تردید نشدم».

۱- ۱۱۶۷. بحارالانوار، ج ۳۹، ص ۳۳۵؛ امالی صدوق، مجلس ۹.

۲- ۱۱۶۸. بحارالانوار، ج ۷۴، ص ۲۶۸؛ مستدرک الوسائل؛ ج ۱۷، ص ۲۶۷؛ بشارهالمصطفی ص ۲۴؛ تحف العقول ص ۱۷۱.

۳- ۱۱۶۹. بحارالانوار، ج ۲۴، ص ۱۹۸؛ توحید صدوق، ص ۱۶۴؛ معانی الاخبار، ص ۱۷.

۴- ۱۱۷۰. بحارالانوار، ج ۳۳، ص ۴۷۳؛ نهج البلاغه، نامه ۴۵.

۵- ۱۱۷۱. بحارالانوار، ج ۳۴، ص ۲۴۲؛ نهج البلاغه حکمت ۱۸۴.

۹۷۳ ما کَنَزَ مِنَ الدُّنْیا

آن حضرت هیچ گنجی از طلا و ثروت برای خود ذخیره نکرد.

همچنین مراجعه شود به: ما حازَ مِنَ الْأَرْضِ [۹۷۱]

۹۷۴ مُبِیدُ مَنْ کَفَرَ بِالرَّحْمنِ

هرکه به خدای رحمان کافر شود، حضرت او را می کشد و از بین می برد.

از فرمایشات خود امیرمؤمنان علیه السلام است که در بیانی فرمود:

«أَنَا مُجَدِّلُ الْأَبْطالِ وَقاتِلُ الْفُرْسانِ وَمُبِیدُ مَنْ کَفَرَ بِالرَّحْمنِ»؛(۱)

«من شکست دهنده پهلوانان و کشنده سواران جنگ جو و به هلاکت رساننده هرکسی هستم که به خدای رحمان کافر شود».

۹۷۵ الْمُتَخَتِّمُ بِالْیِمِینِ

در بیانی حضرت فرمود:

«أَنَا الْمُتَخَتِّمُ بِالْیِمِینِ وَالْمُعَفِّرُ لِلْجَبِینِ»؛(۲)

«من هستم که انگشتر به دست راست می کنم و پیشانی بر خاک می سایم».

۹۷۶ مُجَدِّلُ الْأَبْطالِ

پشت پهلوانان را به خاک می مالد.

از توصیفات امیرمؤمنان علیه السلام است که حضرت در حقّ خودشان فرموده است.(۳)

۹۷۷ الْمُحارِبُ

جنگ کننده؛ امّا جنگ با چه چیزی؟ حضرت پاسخ داده است:

«إِنِّی مُحارِبُ أَمَلِی وَمُنْتَظِرُ أَجَلِی»؛(۴)

«همانا من با آرزویم در جنگم و در انتظار أجل و مرگ خود می باشم».

۹۷۸ الْمُحْیی

زنده کننده مردگان.

همچنین مراجعه شود به: الْآخِرُ [۸۰۰]

۹۷۹ الْمُرْشِدُ

راهنما؛ افراد را به راه رشد و کمال و سعادت راهنمایی می کند. چنان که درباره امام علی علیه السلام گفته اند:

«هُوَ وَصِی رَسُولِ اللَّهِ صلی الله علیه وآله وَخَلِیفَتُهُ، الْإِمامُ الْعادِلُ وَالسَّیدُ الْمُرْشِدُ»؛(۵)

«علی علیه السلام جانشین رسول خداصلی الله علیه وآله و خلیفه او، امام عادل و آقا و مرشد است».

و این هم سخن رسول خداصلی الله علیه وآله که فرمود:

«وَمَنِ اسْتَرْشَدَهُ أَرَشَدَهُ»؛(۶)

«هر کس از او راهنمایی بخواهد راهنمایی اش خواهد کرد».

همچنین مراجعه شود به: الدَّلِیلُ [۸۶۸]

۹۸۰ مُشْتاقُ لِقآءِ اللَّهِ

مشتاق ملاقات و دیدار پروردگار.

۱- ۱۱۷۲. بحارالانوار، ج ۳۵، ص ۴۵؛ بشاره المصطفی، ص ۱۲.

۲- ۱۱۷۳. بحارالانوار، ج ۳۹، ص ۳۴۱؛ امالی صدوق، ص ۲۵؛ بشاره المصطفی، ص ۱۵۵.

۳- ۱۱۷۴. بحارالانوار، ج ۳۵، ص ۴۵؛ معانی الاخبار، ص ۵۸.

۴- ۱۱۷۵. غرر الحکم، حدیث ۳۷۶۸.

۵- ۱۱۷۶. تهذیب شیخ طوسی، ج ۶، ص ۱۹.

۶- ۱۱۷۷. بحارالانوار، ج ۳۶، ص ۲۲۶؛ امالی صدوق، ص ۲۶؛ کمال الدین، ج ۱، ص ۲۵۶.

پس چنین بیان فرمود:

«إِنّی وَاللّهِ لَوْ لَقَیتُ وَهُمْ طُلّاعُ الْأَرْضِ کُلُّها ما بالَیتُ وَلَا اسْتَوْحَشْتُ، وَإِنِّی مِنْ ضَلالِهِمُ الَّذِی هُمْ فِیهِ وَالْهُدَی الَّذِی أَنَا عَلَیهِ لَعَلی بَصِیرَهٍ مِنْ نَفْسِی وَیقِینٍ مِنْ رَبّی، وَإِنِّی إِلی لِقاءِ اللّهِ لَمُشْتاقٌ وَحُسْنِ ثَوابِهِ لَمُنْتَظِرٌ راجٍ»؛(۱)

«به خدا سوگند! من اگر تنها هم با دشمنان روبه رو شوم، در حالی که آنان تمام روی زمین را پر کرده باشند، نه باکی داشته و نه می هراسم. من به گمراهی آنان و هدایت خود که بر آن استوارم، آگاهم و از طرف پروردگارم به یقین رسیده ام، همانا من برای ملاقات خدایم، مشتاق و به پاداش او امیدوارم».

۹۸۱ مِصْباحُ الظّلامِ

چراغ تاریکی ها.(۲)

۹۸۲ مَضی بِنُورِ اللّهِ

با نور و هدایت خدا حرکت می کند.

همچنین مراجعه شود به: آخِذُ حَقِ ّالضَّعِیفِ [۷۹۹]

۹۸۳ الْمُطَلِّقُ

طلاق دهنده دنیا، که حضرت فرمود:

«إِنّی طَلَّقْتُ الدُّنْیا ثَلاثاً بِتاتاً لا رَجْعَهَ لِی فِیها وَأَلْقَیتُ حَبْلَها عَلی غارِبِها»؛(۳)

«همانا من دنیا را سه طلاقه کردم، طلاقی قطعی که هیچ حقّ رجوعی نداشته باشم، و مهار آن را بر کوهانش انداخته ام».

۹۸۴ الْمُعْجِزُ الْباهِرُ

ابن عباس از امیرمؤمنان علیه السلام نقل کرده که حضرت در بیانی فرمود:

«أَنَا الْآیهُ الْعُظْمی وَالْمُعْجِزُ الْباهِرُ»؛(۴)

«من آیت و نشانه بزرگ خدایم، و من معجزه آشکار اویم».

در زیارت به حضرت سلام داده می شود:

«اَلسَّلامُ عَلی صاحِبِ الْمُعْجِزِ الْباهِرِ، وَالنّاطِقِ بِالْحِکْمَهِ وَالصَّوابِ»؛(۵)

«سلام بر او که دارای معجزات ظاهر و باطن است، سلام بر او که دارای سخن های حکمت و صواب است».

۹۸۵ المُعَفّرُ لِلْجَبِینِ

برای خدا پیشانی به زمین می ساید.

همچنین مراجعه شود به: الْمُتَخَتِّمُ بِالْیمِینِ [۹۷۵]

۹۸۶ مُفَرّجُ الْکرُباتِ

برطرف کننده غم و اندوه و گرفتاری ها.

حضرت در نامه ای خطاب به ابوبکر فرمود:

«أَنَا مُکسِّرُ الرّایاتِ فِی غُطامِطِ الْغَمَراتِ وَمُفَرِّجُ الْکُرُباتِ عَنْ وَجْهِ خِیرَهِ الْبَرِیاتِ»؛(۶)

«من درهم شکننده پرچم ها و سپاهیان در وسط میدان های سخت و خطرناک هستم، من برطرف کننده غم و اندوه ها از چهره بهترین خلق خدایم».

۱- ۱۱۷۸. نهج البلاغه، نامه ۶۲.

۲- ۱۱۷۹. بحارالانوار، ج ۴۰، ص ۲۶۸؛ مستدرک الوسائل، ج ۶۷، ص ۳۸۸.

۳- ۱۱۸۰. غرر الحکم، حدیث ۳۷۷۶.

۴- ۱۱۸۱. بحارالانوار، ج ۵۴، ص ۴۳۶.

۵- ۱۱۸۲. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۱؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

۶- ۱۱۸۳. بحارالانوار، ج ۲۹، ص ۱۴۰.

۹۸۷ مُكَسِّرُ الرّاياتِ

درهم شكننده پرچم های دشمنان.

همچنین مراجعه شود به: مُفَرِّجُ الْكُرُباتِ [۹۸۶]

۹۸۸ مُكَسِّرُ رُؤُوسِ الْفُرْسانِ

در میدان جنگ، فرماندهان، جنگ جویان و قهرمانان را از پای درآورده، سر آنان را خرد و آنها را به هلاکت می رساند.(۱)

۹۸۹ مَلْجَأُ كُلِّ ضَعِيفٍ

پناه هر فرد ضعیف.

همچنین مراجعه شود به: الْمَأْمَنُ [۹۷۰]

۹۹۰ الْمُمِيتُ

میراننده.

همچنین مراجعه شود به: الْآخِرُ [۸۰۰]

۹۹۱ الْمُنادِی

ندا کننده و مؤذّن.

«وَاسْتَمِعْ يوْمَ ينادِ الْمُنادِ مِنْ مَكانٍ قَرِيبٍ»؛(۲)

«و گوش فرا ده و منتظر روزی باش که منادی از مکانی نزدیک ندا می دهد».

امیرمؤمنان علیه السلام با توجّه به آیه شریفه فرمود:

«أَنَا الْمُنادِی مِنْ مَكانٍ قَرِيبٍ قَدْ سَمِعَهُ الثَّقَلانِ الْجِنُّ وَالْإِنْسُ وَفَهِمَهُ قَومٌ»؛(۳)

«من آن منادی هستم که از جایی نزدیك صدا می زنم به گونه ای که هر دو گروه جن و انس بشنوند و برخی مردم بفهمند».

۹۹۲ مَنْ احْتَجَّ اللّهُ بِهِ

خدا به وسیله او بر دیگران احتجاج می کند.

همچنین مراجعه شود به: آیهُ السّابِقِینَ [۸۰۲]

۹۹۳ مُنْتَظِرُ الثَّوابِ

به جهت اطمینان به عقاید و کردار خود، در امید و انتظار ثواب و پاداش خداوند است.

همچنین مراجعه شود به: مُشْتاقُ لِقآءِ اللَّهِ [۹۸۰]

۹۹۴ الْمُواسِی

مساوات یعنی با کسی برابر بودن است؛ ولی مواسات یعنی دیگری را بر خود مقدّم کردن و خود را فدای او نمودن است، آن هم نهایت همکاری و همیاری در حقّ کسی کردن است، و امیرمؤمنان علیه السلام نسبت به رسول خداصلی الله علیه وآله با جان و مال خود کمک کار بود، که فرمود:

«وَلَقَدْ واسَیْتُهُ بِنَفْسِی فِی الْمَواطِنِ الَّتِی تَنْکُصُ فِیهَا الْأَبْطالُ وَتَتَأَخَّرُ فِیهَا الْأَقْدامُ نَجْدَةً أَکْرَمَنِی اللَّهُ بِها»؛(۴)

«همانا با جان خود، پیامبرصلی الله علیه وآله را یاری کردم، در جایی که قدم های شجاعان می لرزید و فرار می کردند، این دلیری را خدا به من عطا فرمود».

چنان که در زیارتش سلام می دهیم:

«اَلسَّلامُ عَلَیکَ یا سَیدَ الْوَصِیینَ وَالتّالِی لِرَسُولِهِ، وَالْمُواسِی لَهُ بِنَفْسِهِ»؛(۵)

«سلام بر تو ای آقای جانشینان، ای کسی که پیرو رسول خداصلی الله علیه وآله بوده و با جان خویش نسبت به وی فداکاری کردی».

۱- ۱۱۸۴. بحارالانوار، ج ۲۹، ص ۱۸۶.

۲- ۱۱۸۵. سوره ق، آیه ۴۱.

۳- ۱۱۸۶. بحارالانوار، ج ۲۶، ص ۵.

۴- ۱۱۸۷. غرر الحکم، ص ۱۲۰؛ نهج البلاغه، خطبه ۱۹۷.

۵- ۱۱۸۸. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۲۸۵؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

۹۹۵ المَوْتُ الْمُمِيتُ

بعد از این که فدک را از حضرت زهراعلیها السلام غصب کردند، امام علی علیه السلام در خطبه ای فرمود:

«إِنْ نَطَقْتُ تَقُولُونَ حَسَدَ وَإِنْ سَكَتُّ فَيقالُ جَزَعَ ابْنُ أَبِى طالِبٍ مِنَ الْمَوْتِ. هَيهات، هَيهاتَ! أَنَا السّاعَةُ يقالُ لِى هذا، أَنَا عَينُ الْيقِينِ، أَنَا الْمَوْتُ الْمُمِيتُ»؛(۱)

«اگر حرفی بزنم می گویند حسادت می کند و اگر سکوت کنم گفته می شود: پسر ابو طالب از مرگ می ترسد؛ امّا هرگز و هیهات! من خودم «الساعه مرگ» هستم که این گونه گفته می شود، من خودم عین الیقین و موت میراننده هستم».

۹۹۶ الْمُوتِمُ

خود آن حضرت در معرفی خویش فرمود:

«... أَنَا مُوتِمُ الْبَنِينَ وَالْبَناتِ»؛(۲)

«من به قتل رساننده کافران و یتیم کننده پسران و دختران آنان هستم».

۹۹۷ مُورِثُ أَدَبِ الْمُكَرَّمِينَ

ادب همه اولیا و بزرگواران را به ارث برده.

همچنین مراجعه شود به: مُؤَدَّبُ الرَّسُولِ [۹۶۸]

۹۹۸ نَطَقَ حِينَ تَتَعْتَعَ الْقَوْمُ

آن گاه که همه از سخن بازماندند و حقّ را پوشاندند، او به بیان حقّ پرداخت.

همچنین مراجعه شود به: آخِذُ حَقِ ّالضَّعِيفِ [۷۹۹]

۹۹۹ النِّعْمَةُ

امیرالمؤمنین علیه السلام در بیانی فرمود:

«أَنَا النِّعْمَةُ الَّتِى أَنْعَمَ اللَّهُ عَلى خَلْقِهِ»؛(۳)

«من آن نعمتی هستم که خدای تعالی نسبت به بندگانش ارزانی داشته است».

۱۰۰۰ نُقْطَةُ الْباءِ

مراد نقطه بای بسم اللّه الرحمن الرحیم است، که حضرت فرمود:

«کُلَّما فِی الْقُرْآنِ فِی الْحَمْدِ، وَکُلَّما فِی الْحَمْدِ فِی الْبَسْمَلَهِ، وَکُلَّما فِی الْبَسْمَلَهِ فِی الْباءِ، وَکُلَّما فِی الْباءِ فِی النُّقْطَهِ وَأَنَا النُّقْطَهُ الَّتِی تَحْتَ الْباءِ»؛(۴)

«هرچه در قرآن آمده، در سوره حمد خلاصه شده؛ و هرچه در سوره حمد آمده، در بسم اللّه الرحمن الرحیم خلاصه شده؛ و هرچه در بسم اللّه الرحمن الرحیم است، در بای آن خلاصه شده، و هرچه در «باء» آمده، در نقطه آن است و من آن نقطه باء می باشم».

۱۰۰۱ النُّمْرُقَهُ

تکیه گاه.

امام علی علیه السلام در معرفی خود فرمود:

«نَحْنُ النُّمْرُقَهُ الْوُسْطی بِها یلْحَقُ التّالِی وَإِلَیها یرْجِعُ الْغالِی»؛(۵)

«ما تکیه گاه میانه ایم، عقب ماندگان به ما ملحق می شوند و پیش تاختگان به ما بازمی گردند».

یعنی هیچ افراط و تفریط در آن نیست، و در همه امور متعادل می باشد.

۱- ۱۱۸۹. بحارالانوار، ج ۲۹، ص ۱۴۰؛ مشارق انوار الیقین، ص ۳۵۲.

۲- ۱۱۹۰. بحارالانوار، ج ۳۵، ص ۴۵؛ معانی الاخبار، ص ۵۸؛ بشاره المصطفی، ص ۱۲؛ درر الاخبار، ص ۲۳۶؛ نور الثقلین، ج ۵، ص ۵۹۹.

۳- ۱۱۹۱. بحارالانوار، ج ۲۶، ص ۳۱۷.

۴- ۱۱۹۲. الصراط المستقیم، ص ۴۵؛ القطره، ص ۱۷۷.

۵- ۱۱۹۳. نهج البلاغه، حکمت ۱۰۹.

۱۰۰۲ نُورُ الْأَنْوارِ

سرچشمه نور همه نورها و روشنایی ها.

همچنین مراجعه شود به: حُجَّهُ اللَّهِ عَلَی الْأَبْرارِ [۸۵۵]

۱۰۰۳ وارِثُ الْأَرْضِ

امام علی علیه السلام در معرفی خود فرمود:

«أَنَا وارِثُ الْأَرض وَأَنَا سَبِیلُ اللَّهِ»؛(۱)

«من وارث زمین، من طریق و راه خدا هستم».

۱۰۰۴ وَسِیلهُ الرَّسُولِ

او واسطه بین رسول خداصلی الله علیه وآله و امت است.

امیرمؤمنان علیه السلام فرموده است:

«أَنَا وَسِیلَتُهُ بَینَهُ وَبَینَ أُمَّتِهِ»؛(۲)

«من واسطه بین پیامبرصلی الله علیه وآله و امت او هستم».

۱۰۰۵ وَصِی الْأَوْصِیاءِ

عنوانی از خود آن حضرت است که فرمود:

«أَنَا وَصِی الْأَوْصِیاءِ»؛(۳)

«من جانشین اوصیای گذشته ام».

امام صادق علیه السلام نیز به آن حضرت این گونه سلام می کند:

«اَلسَّلامُ عَلَیکَ یا وَصِی الْأَوْصِیآءِ»؛(۴)

«سلام بر تو ای وصی و جانشین اوصیای پیامبران الهی».

۱۰۰۶ وَصِی خاتِمِ النَّبِیینَ

جانشین آخرین پیامبر خداصلی الله علیه وآله.

امام علی علیه السلام فرمود:

«أَنَا وَصِی خَیرِ الْأَنْبیاءِ، وَوَصِی سَیدِ الْأَنْبیاءِ، وَوَصِی خاتِمِ النَّبیینَ»؛

«من جانشین بهترین پیامبران، و جانشین سرور و خاتم پیامبران هستم».

۱۰۰۷ وَصِی خَیرِ الْأَنْبیاءِ

وصی و جانشین بهترین پیامبران.

بیان دیگری از امام در دفاع از حقّ وصایت خودش، که فرمود:

«أَنَا سَیدُ الْأَوْصِیاءِ وَوَصِی خَیرِ الْأَنْبیاءِ»؛(۵)

«من آقای جانشینان و جانشین بهترین پیامبران هستم».

۱۰۰۸ وَصِی خَیرِ الْبَشَرِ

وصی و جانشین بهترین انسان.

آن حضرت فرموده است:

«أَنَا وَصِی خَیرِ الْبَشَرِ»؛(۶)

«من جانشین بهترین بشر هستم».

۱۰۰۹ وَصِی خَیرِ الْخَلِیقَهِ

جانشین بهترین خلق خدا.

امیرمؤمنان علیه السلام فرمود:

«أَنَا إِمامُ الْبَرِیهِ وَوَصِی خَیرِ الْخَلِیقَهِ»؛

«من امام مردم و جانشین بهترین مخلوقات هستم.(۷)

همچنین مراجعه شود به: أَبُو الْعِتْرَهِ [۸۰۶]

۱- ۱۱۹۴. بحارالانوار، ج ۳۹، ص ۳۴۹؛ رجال کشی، ۲۱۱.

۲- ۱۱۹۵. بحارالانوار ج ۳۰، ص ۶۵؛ ارشاد القلوب ج ۲، ص ۳۰۶.

۳- ۱۱۹۶. بحارالانوار، ج ۲۴، ص ۳۱۷.

۴- ۱۱۹۷. تهذیب طوسی، ج ۶، ص ۵۹؛ مفاتیح الجنان، زیارت امیرالمؤمنین روز میلاد پیامبرصلی الله علیه وآله.

۵- ۱۱۹۸. بحارالانوار، ج ۳۳، ص ۲۸۲؛ الفضائل، ص ۱۰۴.

۶- ۱۱۹۹. بحارالانوار، ج ۳۹، ص ۳۴۷؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۲، ص ۳۸۵.

۷- ۱۲۰۰. بحارالانوار، ج ۳۹، ص ۳۳۵؛ امالی صدوق، ص ۶۰۵؛ من لایحضره الفقیه، ج ۴، ص ۴۱۹.

۱۰۱۰ وَصِی سَیدِ الْأَنْبیاءِ

جانشین آن که سرور همه پیامبران است.

همچنین مراجعه شود به: وَصِی خاتِمِ النَّبِیینَ [۱۰۰۶]

۱۰۱۱ وَضَعَ کَلاکِلَ الْعَرَبِ

بزرگان و پهلوانان عرب را به خاک افکنده.

همچنین مراجعه شود به: کاسِرُ النَّواجِمِ [۹۵۵]

۱۰۱۲ وُلِدَ عَلَی الْفِطْرَهِ

بر فطرت توحیدی تولد یافته و هیچ چیز از شرک و کفر در او راه نیافته و برای لحظه ای کافر و مشرک نبوده است، بیان آن حضرت چنین است:

«فَإِنّی وُلِدْتُ عَلَی الْفِطْرَهِ وَسَبَقْتُ إِلَی الْإِیمانِ وَالْهِجْرَهِ»؛(۱)

«... من بر فطرت توحیدی تولد یافتم و در ایمان و هجرت، از همه پیش قدم تر بودم».

۱۰۱۳ هَوَّنَ اللَّهِ عَلَیهِ الشَّدائِدَ

خدای تعالی همه سختی ها را برایش آسان گردانید.

همچنین مراجعه شود به: طَوی لَهُ الْبَعِیدَ [۹۱۹]

۱۰۱۴ یدُ اللَّهِ

دست قدرت خدا، چنان که حضرت فرمود:

«أَنَا عَینُ اللَّهِ وَأَنَا یدُ اللَّهِ»؛(۲)

«من چشم بینا و دست قدرت خدایم».

و در عبارت دیگر فرمود:

«أَنَا یدُاللَّهِ الْمَبْسُوطَهُ عَلی عِبادِهِ بِالرَّحْمَهِوَالْمَغْفِرَهِ»؛(۳)

«من همان دست گسترده الهی بر بندگان خدایم که موجب رحمت و مغفرت ایشان است».

۱۰۱۵ یری نُورَ الْوَحْی وَ الرِّسالَهِ

هنگام بعثت رسول خداصلی الله علیه وآله، امام علی علیه السلام به آن حضرت عرض کرده بود:

«أَری نُورَ الْوَحْی وَالرِّسالَهِ وَأَشُمُّ رِیحَ النُّبُوَّهِ»؛(۴)

«من نور وحی و رسالت را می بینم و بوی نبوت را استشمام می کنم».

رسول خداصلی الله علیه وآله نیز آن را تأیید فرمود، که: «إِنَّکَ تَسْمَعُ ما أَسْمَعُ وَتَری ما أَری ؛(۵)

«همانا تو می شنوی هرآنچه را که من می بینم، و می بینی هرآنچه را که من می بینم».

۱۰۱۶ یشُمُّ رِیحَ النُّبُوَّهِ

بوی نبوت را استشمام می کرد.

همچنین مراجعه شود به: یری نُورَ الْوَحْی وَ الرِّسالَهِ [۱۰۱۵]

۱۰۱۷ ینْحَدِرُ عَنْهُ السَّیلُ

سیل علم و دانش از بلندای مقام آن حضرت و کوهسار وجود او جریان می یابد.

همچنین مراجعه شود به: لا یرْقی إِلَیهِ الطَّیرُ [۹۵۹]

۱- ۱۲۰۱. نهج البلاغه، خطبه ۵۷؛ اعلام الوری، ص ۱۷۲.

۲- ۱۲۰۲. اصول کافی، ج ۱، ص ۱۴۵؛ بصائر الدرجات، ص ۶۱.

۳- ۱۲۰۳. بحارالانوار، ج ۴، ص ۸؛ الاختصاص، ص ۲۴۸.

۴- ۱۲۰۴. بحارالانوار، ج ۱۴، ص ۴۷۵؛ الطرائف، ج ۲، ص ۴۱۳؛ نهج البلاغه، ص ۳۰۰.

۵- ۱۲۰۵. نهج البلاغه، خطبه ۱۹۲؛ مشارق انوار الیقین، ص ۵۲.

فصل چهارم:امیرالمؤمنین علیه السلام در کلام ائمّه معصومین علیهم السلام

اشاره

امیرالمؤمنین علیه السلام در کلام ائمّه معصومین علیهم السلام

مقدمه

آنچه در این فصل می آید عناوین و القاب و بیان فضایلی است که امامان معصوم علیهم السلام، با توجّه به شناختی که از مقام شامخ امیرمؤمنان علی علیه السلام داشتند، بیان نموده اند و ما آنها را از لا به لای احادیث و دعاها و زیارت نامه های مخصوصه امام علی علیه السلام جمع آوری نموده ایم.

۱۰۱۸ آثِرُ الْآخِرَه

آخرت را نسبت به دنیا برگزیده است.

امام هادی علیه السلام در زیارت روز غدیر فرموده:

«وَآثَرْتَ الْآخِرَهَ عَلَی الْأُولی فَزَهِدْتَ»؛(۱)

«(سلام بر تو ای امیر مؤمنان که) آخرت را بر دنیا برگزیدی و زاهدانه زندگی کردی».

۱۰۱۹ الْآمِرُ بِالْمَعْرُوفِ

امر به معروف و نهی از منکر از بزرگ ترین واجبات الهی است که بنابر فرمایش امامان معصوم علیهم السلام: اگر به این دو واجب (امر به معروف و نهی از منکر) عمل شود، تمام احکام دین نیز برپا می گردد و اسلام زنده می ماند.

امیرالمؤمنین نیز مانند پیامبر اکرم و سایر امامان علیهم السلام به خوبی به این واجب الهی عمل نمود، در زیارت آن حضرت عرض می کنیم:

«أَشْهَدُ أَنَّکَ قَدْ أَقَمْتَ الصَّلاهَ وَآتَیتَ الزَّکاهَ وَأَمَرْتَ بِالْمَعْرُوفِ وَنَهَیتَ عَنِ الْمُنْکَرِ»؛(۲)

«گواهی می دهم تو نماز را بپا داشتی و زکات را ادا نمودی و امر به معروف و نهی از منکر کردی».

ابن عباس در سخنرانی خود در بصره گفت:

«... مَعَ أَمِیرِ الْمُؤْمِنِینَ وَابْنِ عَمِّ رَسُولِ اللَّهِ صلی الله علیه وآله الآمِرِ بِالْمَعْرُوفِ وَالنّاهِی عَنِ الْمُنْکَرِ»؛(۳)

«به همراه امیر مؤمنان و پسر عموی رسول خداصلی الله علیه وآله، همان که امر کننده به معروف و نهی کننده از منکر بود».

خود حضرت نیز فرمود:

«به خدا سوگند! من شما را به هیچ طاعتی وادار نمی کنم مگر این که پیش از خود عمل کرده ام، و از هیچ معصیتی شما را باز نمی دارم جز این که پیش از آن خود ترک کرده ام».(۴)

۱۰۲۰ آیهُ الرّسالَه

نشانه و علامت و شاهد برای رسالت.

خدای تعالی برای رسالت و نبوّت پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله آیات و نشانه ها و معجزات بسیاری اقامه فرموده که یکی از این آیات و نشانه ها، شخص امیرالمؤمنین علیه السلام است.

در یکی از زیارات مطلقه امام علی علیه السلام آمده:

«اَللَّهُمَّ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَصَلِّ عَلی أَمِیرِ الْمُؤْمِنِینَ... أَخِی نَبِیکَ وَوَصِی رَسُولِکَ... الَّذِی جَعَلْتَهُ سَیفاً لِنُبُوَّتِهِ، وَآیَهً لِرِسالَتِهِ»؛(۵)

۱- ۱۲۰۶. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۶۱؛ مفاتیح الجنان، زیارت روز عید غدیر.

۲- ۱۲۰۷. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۲۷۳؛ من لایحضره الفقیه، ج ۲، ص ۵۸۹.

۳- ۱۲۰۸. بحارالانوار، ج ۳۲، ص ۴۰۶.

۴- ۱۲۰۹. نهج البلاغه، خطبه ۱۷۵.

۵- ۱۲۱۰. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۷؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

«خـدایا درودفرست بر محمّـد و آل محمّد و درود فرست بر علی که امیرمؤمنان و برادر و جانشـین پیامبرت می باشد، همان که او را شمشیر نبوی و آیت و نشانه رسالت قرارش دادی».

۱۰۲۱ الْأَبْطَحِی

ابطحی منسوب به ابطح (حجاز) است و بطحاء سـرزمینی است که در منطقه حجاز قرار دارد. و علی علیه السلام، که در مکّه به دنیا آمده است را ابطحی می گویند.

پس از واقعه عاشورا، در جریان اسارت اهل بیت امام حسـین – علیهم السـلام – به شام، امام سـجادعلیه السلام در مسجد اموی، مقابل یزید، به معرفی خود و اجداد طاهرینش پرداخته و با اشاره به اینکه: من فرزند مکه و منی و زمزم و صفا هستم، خطاب به یزید و حاضرین مجلس فرمود:

«أَنَا ابْنُ عَلِی الْمُرْتَضَی. أَنَا ابْنُ مَنْ ضَرَبَ خَراطِیمَ الْخَلْقِ حَتّی قالُوا لا إِلهَ إِلَّا اللَّهُ. أَنَا ابْنُ مَنْ ضَرَبَ بَینَ یدَی رَسُولِ اللَّهِ بِسَیفَین، وَطَعَنَ بِرُمْحَین، وَهَاجَرَ الْهِجْرَتَین، وَبَایعَ الْبَیعَتَین، وَقَاتَلَ بِبَدْرٍ وَحُنَین، وَلَمْ یکْفُرْ بِاللَّهِ طَرْفَهَ عَین. أَنَا ابْنُ صالِحِ الْمُؤْمِنِینَ، وَوارِثِ النَّبِیینَ، وَقامِعِ الْمُلْحِدِینَ وَیعْسُوبِ الْمُسْلِمِینَ، وَنُورِ الْمُجاهِدِینَ وَزَینِ الْعابِدِینَ، وَتاجِ الْبَکّائِینَ وَأَصْبَرِ الصّابِرِینَ، وَأَفْضَلِ الْقائِمِینَ مِنْ آلِ یاسِینَ رَسُولِ رَبِّ الْعالَمِینَ. أَنَا ابْنُ الْمُؤَیدِ بِجَبْرَئِیلَ الْمَنْصُورِ بِمِیکائِیلَ، أَنَا ابْنُ الْمُحامِی عَنْ حَرَمِ الْمُسْلِمِینَ، وَقَاتِلِ الْمارِقِینَ وَالنّاکِثِینَ وَالْقاسِطِینَ، وَالْمُجاهِدِ أَعْداءَهُ النّاصِبِینَ، وَأَفْخَرِ مَنْ مَشی مِنْ قُرَیشٍ أَجْمَعِینَ، وَأَوَّلِ مَنْ أَجابَ وَاسْتَجابَ لِلَّهِ وَلِرَسُولِهِ مِنَ الْمُؤْمِنِینَ، وَأَوَّلِ السّابِقِینَ وَقاصِمِ الْمُعْتَدِینَ وَمُبِیدِ الْمُشْرِکِینَ، وَسَهْمٍ مِنْ مَرامِی اللَّهِ عَلَی الْمُنافِقِینَ، وَلِسانِ حِکْمَهِ الْعابِدِینَ، وَناصِرِ دِینِ اللَّهِ وَوَلِی أَمْرِ اللَّهِ وَبُسْتانِ حِکْمَهِ اللَّهِ وَعَیبَهِ عِلْمِهِ، سَمِحٌ سَخِی بَهِی بُهْلُولٌ زَکِی أَبْطَحِی رَضِی، مِقْدامٌ هُمامٌ صابِرٌ صَوّامٌ مُهَذَّبٌ قَوّامٌ، قاطِعُ الْأَصْلابِ وَمُفَرِّقُ الْأَحْزابِ، أَرْبَطُهُمْ عِناناً وَأَثْبَتُهُمْ جَناناً، وَأَمْضاهُمْ عَزِیمَهً وَأَشَدُّهُمْ شَکِیمَهً، أَسَدٌ بَاسِلٌ یطْحَنُهُمْ فِی الْحُرُوبِ إِذَا ازْدَلَفَتِ الْأَسِنَّهُ، وَقَرُبَتِ الْأَعِنَّهُ، طَحْنَ الرَّحی وَیذْرُوهُمْ فِیها ذَرْوَ الرِّیحِ الْهَشِیم، لَیثُ الْحِجازِ وَکَبْشُ الْعِراقِ، مَکِّی مَدَنِی خَیفِی عَقَبِی بَدْرِی أُحُدِی شَجَرِی مُهاجِرِی، مِنَ الْعَرَبِ سَیدُها وَمِنَ الْوَغی لَیثُها، وارِثُ الْمَشْعَرَین، وَأَبُوالسِّبْطَینِ الْحَسَنِ وَالْحُسَینِ، ذاکَ جَدِّی عَلِی بْنُ أَبِی طالِبٍ ...»؛(۱)

«من پسـر علی مرتضی هستم، من پسر کسی هستم که بینی گردن کلفتان مشرک را به خاک مالید تا «لا إله إلاّ اللَّه» گفتند. من پسـر کسـی هسـتم که دررکاب رسول خداصلی الله علیه وآله با دو شمشیر و دو نیزه می جنگید، کسی که دوبار هجرت کرد، دوبـار بیعت کرد و در دو جنگ بـدر و حنین (که از همه سـخت تر بود) شـرکت داشت و برای یک لحظه هم به خـدای تعالی کافر نشد.

من پسر شایسته ترین مؤمن و وارث پیامبران و درهم کوبنده ملحدان هستم، من پسر پیشوای

۱- ۱۲۱۱. بحارالانوار، ج ۴۵، ص ۱۳۸.

مسلمانان و نور مجاهدان و زینت عابدان و تاج گریه کنندگان و صبورترین صابران و برترین قیام کنندگان از آل یاسین رسول پروردگار جهانیان هستم. من فرزند آن کسی هستم که توسط جبرئیل تأیید شده و به کمک میکائیل نصرت شده است.

من پسر مدافع از حرم مسلمانان هستم، که با خوارج و پیمان شکنان و ظالمان جنگ نمود و با دشمنان ناصبی جهاد کرد. من پسر باافتخارترین فرد از قریش هستم، او که اولین کسی بود که دعوت خدا و پیامبرش را اجابت کرده، جلودار همه پیشگامان بود، درهم کوبنده متجاوزان و کشنده مشرکان و تیر غیب به هدف خورده بر منافقان، او که زبان حکمت عابدان و یاری کننده دین خدا و اختیاردار امور او و بوستان حکمت های الهی و گنجینه علم خدا بود.

او که بسیار بخشنده و باسخاوت، خوش رو، شوخ طبع و زیرک بود، ابطحی، خشنود خوشایند، پیش قدم، بااهتمام و بلند همت، شکیبا، بسیار روزه دار، پاک، نمازگزار، قطع کننده نسل و ریشه دشمنان، پراکنده کننده احزاب بود، آن گاه که شمشیرها درهم می آمیختند و عنان اسب ها به هم نزدیک می شد، همانند سنگ آسیا آنان را خُرد می کرد، و چون توفان آنان را درهم می کوبید.

شیر حجاز، پهلوان عراق، آن که از اهل مکه و مدینه و خیف و عقبه و بدر و احد و اهل بیعت شجره و هجرت کننده بود. او که بین عرب، سید است و هنگام غوغاها شیر آنان بود، وارث اهل مشعر، پدر حسن و حسین دو سبط پیامبر، او جدّ من علی بن ابی طالب است».

۱۰۲۲ أَبُو الْأَئِمَّهِ الْأَبْرارِ

پدر امامان نیک و نیکوکار.

در یکی از زیارات آن حضرت آمده است:

«اَلسَّلامُ عَلی أَبِی الْأَئِمَّهِ الْأَبْرارِ»؛(۱)

«سلام بر پدر امامان نیک رفتار».

۱۰۲۳ أَبُو الْأَئِمَّهِ الْأَشْرافِ

پدر امامان باشرافت و بزرگوار.

در فرازی از زیارت امام علی علیه السلام آمده:

«اَلسَّلامُ عَلی أَبِی الْأَئِمَّهِ الْأَشْرافِ»؛(۲)

«سلام بر پدر امامان شریف و بزرگوار».

۱۰۲۴ أَبُو الْأَئِمَّهِ الْأَطْهارِ

پدر امامان پاک و طاهر و معصوم.

در یکی از زیارات مخصوصه آمده:

«اَلسَّلامُ عَلی أَبِی الْأَئِمَّهِ الْأَطْهارِ»؛(۳)

«سلام بر پدر امامان پاک و پاکیزه».

۱۰۲۵ أَبُو الْأَئِمَّهِ الرّاشِدِینَ

راشد؛ هدایت کننده به راه رشد و کمال.

امام علی علیه السلام پدر امامان هدایت کننده است، چنان که در یکی از دعاهای مأثور وارد شده:

«قائِدُ الْغُرِّ الْمُحَجَّلِینَ، أَبِی الْأَئِمَّهِ الرّاشِدِینَ، عَلِی ٍّ أَمِیرِ الْمُؤْمِنِینَ»؛(۴)

ص:۱۹۸

۱- ۱۲۱۲. بحارالانوار، ج ۹۹، ص ۱۹۸.

۲- ۱۲۱۳. بحارالانوار، ج ۹۹، ص ۱۸۰.

۳- ۱۲۱۴. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۳.

۴- ۱۲۱۵. بحارالانوار، ج ۹۲، ص ۳۸۳.

«پیشوای سفیدرویان و نخبگان، و پدر امامان راشدین، علی که امیرمؤمنان است».

۱۰۲۶ أَبُو الْأَئمَّهِ الطّاهِرِینَ

جابر انصاری می گوید: همراه رسول خداصلی الله علیه وآله و امام علی علیه السلام از کنار نخلی می گذشتیم، که درخت نخل ندا داد:

«هذا مُحَمَّدٌ سَیدُ الْأَنْبیاءِ، وَهذا عَلِی سَیدُ الْأَوْصِیاءِ أَبُوالْأَئِمَّهِ الطّاهِرِینَ»؛(۱)

«این محمّد است آقای پیامبران و این هم علی که آقای اوصیاست و پدر امامان طاهرین است».

۱۰۲۷ أَبُو الْأَنامِ

پدر همه خلایق و مردم.

در زیارت آن حضرت وارد شده است:

«اَلسَّلامُ عَلَیکَ یا أَبَا الْأَنامِ، وَمُکَسِّرَ الْأَصْنامِ، وَکَلِیمَ الْأَقْوامِ»؛(۲)

«سلام بر تو ای پدر خلق و ای کسی که بت ها را شکستی و با اقوام مختلف سخن گفتی».

۱۰۲۸ أَثْبَتُ الْقَوْمِ جَناناً

ثابت قدم ترین فرد از جهت قلب و درون.

همچنین مراجعه شود به: الْأَبْطَحِی [۱۰۲۱]

۱۰۲۹ الْأُحُدِی

امیرالمؤمنین علیه السلام در جنگ احد حاضر بوده و از اسلام دفاع نموده، که البته بزرگ ترین مجاهد و مدافع حریم دین و پیامبر بود.

همچنین مراجعه شود به: الْأَبْطَحِی [۱۰۲۱]

۱۰۳۰ أَحْسَنُ الْخَلقِ عِبادَهً

بهترین عبادت ها را برای خدای تعالی به جا آورده است.

در زیارت مخصوص آن حضرت در روز غدیر آمده است:

«أَنْتَ أَحْسَنُ الْخَلْقِ عِبادَةً، وَأَخْلَصُهُمْ زَهادَةً»؛(۳)

«تو نیکوترین عابدان از خلق هستی و نیز خالص ترین زاهدان می باشی».

۱۰۳۱ أَخْلَصُ الْخَلقِ زُهادَةً

زهد و ترک دنیای او خالص تر از همه است؛ آن هم زهد برای خدا.

از عناوینی است که امام علی علیه السلام را با آن ستوده اند.

همچنین مراجعه شود به: أَحْسَنُ الْخَلْقِ عِبادَةً [۱۰۳۰]

۱۰۳۲ أَخْوَفُ الْقَوْمِ للَّهِ

هرچه شناخت انسان نسبت به خدای تعالی بیشتر باشد، عظمت و جلالت خدا را بیشتر درک می کند و به همین نسبت نیز، بیشتر از همه برای خدا حساب باز می کند و حریم او را نگه می دارد. علی علیه السلام که اعرف مردم به خدای تعالی است، باید خداترس ترین آنان هم باشد. در زیارت مخصوص آن جناب آمده است:

«أَشْهَدُ أَنَّکَ کُنْتَ أَوَّلَ الْقَوْمِ إِسْلاماً... وَأَخْوَفَهُمْ للَّهِ»؛(۴)

«گواهی می دهم تو اولین مسلمان بودی و نیز خداترس ترین مردم».

۱- ۱۲۱۶. بحارالانوار، ج ۶۳، ص ۱۴۶.

۲- ۱۲۱۷. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۳۲.

۳- ۱۲۱۸. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۶۷؛ مفاتیح الجنان، اعمال عید غدیر.

۴- ۱۲۱۹. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۵۴؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

۱۰۳۳ أَذَبُّ النّاسِ

پشتیبان و حمایت کننده مردم.

امام هادی علیه السلام در زیارت یوم غدیر فرمود:

«أَنْتَ أَحْسَنُ الْخَلْقِ عِبادَةً وَأَخْلَصُهُمْ زَهادَةً وَأَذَبُّهُمْ عَنِ الدِّینِ»؛(۱)

«ای علی! تو بهترین مردم هستی در عبادت، و خالص ترین ایشان هستی در تقوا و پارسایی، و پشتیبان و حمایت کننده ایشان در دفاع از دین».

۱۰۳۴ الْأُذُنُ السّامِعَهُ

گوش شنوای خداوند.

در یکی از زیارات امیرالمؤمنین علیه السلام آمده:

«اَلسَّلامُ عَلَیکَ یا نُورَ اللّهِ فِی سَمائِهِ وَأَرْضِهِ وَأُذُنَهُ السّامِعَهُ»؛(۲)

«سلام بر تو ای نور خدا در زمین و آسمان و ای گوش شنوای خدا».

۱۰۳۵ أَرْبَطُ الْقَوْمِ عِناناً

رام کننده ترین سرکشان.

همچنین مراجعه شود به: الْأَبْطَحِی [۱۰۲۱]

۱۰۳۶ أَرْفَعُ الدَّرَجَه

بالاترین مقام را نزد خدا و بالاترین درجه را بعد از پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله در بهشت دارد. امام علی علیه السلام دارای چنین درجه و مقامی است که از بین مردم رفیع ترین درجه مال اوست.

در زیارت مخصوص آن حضرت آمده:

«أَشْهَدُ أَنَّکَ کُنْتَ أَوَّلَ الْقَوْمِ إِسْلاماً وَأَرْفَعَهُمْ دَرَجَهً»؛(۳)

«گواهی می دهم که تو اولین مسلمان هستی و بالاترین مقام و درجه را دارا می باشی».

۱۰۳۷ أَزْهَدُ الزّاهِدِینَ

زاهـدترین زاهـدان، یکی دیگر از القاب امیرالمؤمنین علیه السـلام است. امام عسـکری علیه السـلام از پـدر بزرگوارش نقل می کند: پدرم امیرالمؤمنین علیه السلام را چنین زیارت فرمود:

«اَلسَّلامُ عَلَیکَ یا أَمِیرَالْمُؤْمِنِینَ وَسَیدَ الْوَصِیینَ، وَأَوَّلَ الْعابِدِینَ وَأَزْهَدَ الزّاهِدِینَ»؛(۴)

«سلام بر تو ای امیرمؤمنان و آقای جانشینان، سلام بر تو ای اولین عبادت کنندگان و زاهدترین زاهدان».

۱۰۳۸ أَسَدُ اللّٰهِ الْغالِبُ

در هر مبارزه ای پیروز میدان است.

امام سجادعلیه السلام در معرفی جدّ خود فرمود:

«أَسَدُ اللّٰهِ الْغالِبِ، مَطْلُوبُ کِلِ ّ طالِبٍ»؛(۵)

«شیر و شجاع پیروزمند، او که مورد طلب هر جوینده کمالی است.

۱۰۳۹ أَسَدُّ الْقَوْمِ رَأْیاً

هرچه بگوید حقّ است، هر رأی و حکمی بدهد صحیح و محکم است، و امام علی علیه السلام چون اعلم همه مردم و اعرف به امور است و از همه جا و همه چیز خبردارد، رأی و نظرش چنین است، در زیارت مخصوصه آمده:

۱- ۱۲۲۰. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۶۷.

۲- ۱۲۲۱. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۳۷.

۳- ۱۲۲۲. اصول کافی، ج ۱، ص ۴۵۴؛ من لایحضره الفقیه، ج ۲، ص ۵۹۲؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

۴- ۱۲۲۳. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۶۴؛ مفاتیح الجنان، اعمال عید غدیر.

۵- ۱۲۲۴. فرهنگ غدیر.

«أَشْهَدُ أَنَّکَ کُنْتَ أَسَدَّهُمْ رَأْیاً»؛(۱)

«گواهی می دهم رأی تو محکم ترین رأی قوم بود».

۱۰۴۰ اِسْمُ اللَّهِ الرَّضِی

نام مورد پسند و رضایت خدای تعالی؛ یعنی علی نام خدا است، که در زیارت مطلقه آن حضرت نیز آمده است:

«اَلسَّلامُ عَلَی اسْمِ اللَّهِ الرَّضِی»؛(۲)

«سلام بر اسم پسندیده الهی!».

۱۰۴۱ أَشَدُّ الْقَوْمِ خِصاماً

در هنگام مقابله و مبارزه با دشمن، نیرومند و شدید و مقاوم است.

در زیارت مطلقه امیرالمؤمنین علیه السلام آمده:

«أَشْهَدُ أَنَّکَ کُنْتَ ... أَشَدَّهُمْ خِصاماً»؛(۳)

«گواهی می دهم تو شدیدترین و نیرومندترین افراد در جنگ با دشمن بودی».

۱۰۴۲ أَشَدُّ الْقَومِ شَکِیمَهً

در برابر ظلم تسلیم نمی شود.

همچنین مراجعه شود به: الْأَبْطَحِی [۱۰۲۱]

۱۰۴۳ أَشْرَفُ عِتْرَهِ الرَّسُولِ

عترت و خاندان رسول خداصلی الله علیه وآله شریف ترین و نجیب ترین خلق هستند؛ خصوصاً حضرت زهرا و دوازده امام علیهم السلام که از طهارت و عصمت برخوردارند؛ دربین ایشان، امیرالمؤمنین علیه السلام از جایگاه ویژه ای برخوردار است.

در زیارت مربوط به آن حضرت آمده است:

«اَللَّهُمَّ صَلِّ عَلی وَلِیکَ وَأَخِی نَبِیکَ ... وَأَشْرَفِ عِتْرَتِهِ الَّذِینَ آمَنُوا بِهِ»؛(۴)

«خدایا درود فرست بر ولی خودت و برادر پیامبرت، او که شریف ترین فرد خاندان و عترت رسول خداست از بین آنان، که به خدا و رسول ایمان آورده اند».

۱۰۴۴ أَشْرَفُ الْوَصِيينَ

شریف ترین و بزرگوارترین جانشین از بین همه جانشینان پیامبران است.

در تفسیر امام عسکری علیه السلام آمده است:

«إِنَّهُ لَکُمْ عَدُوٌّ مُبِینٌ یعْنِی یأْمُرُکُمْ إِلی مُخالَفَهِ أَفْضَلُ النَّبِیینَ وَمُعانَدَهِ أَشْرَفِ الْوَصِیینَ»؛(۵)

«اینکه شیطان دشمن آشکاری است یعنی به مخالفت با افضل پیامبران و دشمنی با اشرف جانشینان امر می کند».

۱۰۴۵ أَصْبَرُ الصّابِرِینَ

بین صابران از همه صبورتر است.

همچنین مراجعه شود به: الْأَبْطَحِی [۱۰۲۱]

۱۰۴۶ الْأَصْلُ الْقَدِیمُ

اصل؛ اصل امامان علیهم السلام و شروع کننده آنان. و قدیم؛ آغازگر زمانی ایشان، نه قدیم ازلی.(۶)

۱- ۱۲۲۵. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۷۸؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

۲- ۱۲۲۶. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۷۵؛ اقبال الاعمال، ص ۶۱۰؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

۳- ۱۲۲۷. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۷۷؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

۴- ۱۲۲۸. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۷۲؛ مفاتیح الجنان، زیارت امیرالمؤمنین روزمیلادپیامبر؛ مصباح کفعمی، ص ۶۸۵.

۵- ۱۲۲۹. بحارالانوار، ج ۲۴، ص ۳۷۹؛ تفسیر الامام العسکری، ص ۵۸۰.

۶- ۱۲۳۰. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۱۵.

در یکی از زیارات مطلقه مربوط به آن حضرت، از امام صادق علیه السلام روایت شده:

«اَلسَّلامُ عَلَى الْأَصْلِ الْقَدِيمِ وَالْفَرْعِ الْكَرِيمِ»؛(۱)

«سلام بر امامی که اصل و حقیقت قدیم و فرع با کرامت و جود است».

مراد این است که: سلام بر روح پاک آن حضرت که در عالم ارواح، واسطه و مظهر لطف و احسان قدیم الهی است و مقدّم بر آدم و عالم وجود بوده و نیز سلام بر جسم پاک عنصری او که در عالم اجسام، باکرامت و بابرکت ترین موجودات بود.

۱۰۴۷ أَعْتَقَ أَلْفَ مَمْلُوكٍ

امام صادق علیه السلام در رفتار امام علی علیه السلام فرمود:

«وَلَقَدْ أَعْتَقَ أَلْفَ مَمْلُوكٍ مِنْ صُلْبِ مالِهِ، كُلَّ ذلِكَ تَحْفِى فِيهِ يداهُ وَتَعَرُّقَ جَبِينِهِ الْتِماسَ وَجْهِ اللَّهِ وَالْخَلاصَ مِنَ النّارِ، وَما كانَ قُوتُهُ إِلَّا الخِلَّ وَالزَّيتُ وَحَلْواءُ التَّمْرِ إِذا وَجَدَهُ، وَمَلْبُوسُهُ الْكَرابِيسُ»؛(۲)

«آن حضرت هزار برده را با مال خود که از دست رنج و زحمت و عرق پیشانی به دست آورده بود آزاد کرد، آن هم فقط به جهت قرب خدا و نجات از آتش؛ غذای او چیزی جز سرکه و روغن نبود، شیرینی اش خرما بود اگر آن را می یافت، و لباسش نیز از جنس کرباس بود».

۱۰۴۸ أَعْظَمُ الْقَوْمِ حِلْماً

بردباری اش از همه بیشتر است؛ چنان که امام حسین علیه السلام فرمود:

«إِنَّ عَلِياً كانَ أَوَّلَ الْقَوْمِ إِسْلاماً وَأَعْلَمَهُمْ عِلْماً وَأعْظَمَهُمْ حِلْماً وَأَنَّهُ وَلِى كُلِّ مُؤْمِنٍ وَمُؤْمِنَةٍ»؛

«همانا علی علیه السلام از بین قوم و قبیله خود، اولین کسی بود که اسلام آورد، عالم ترین و بردبارترین آنان بود، او سرپرست هرمرد و زن مؤمنی است».

۱۰۴۹ أَفْخَرُ مَنْ مَشى مِنْ قُرَيْشٍ

باافتخارترین فرد از قریش، که بر زمین پا گذاشته است.

همچنین مراجعه شود به: الْأَبْطَحِى [۱۰۲۱]

۱۰۵۰ أَفْضَلُ الْأَتْقِياءِ

برترین فرد از تقواپیشگان و پرهیزکاران. امام سجادعلیه السلام در وصف امیرمؤمنان علیه السلام فرمود:

«سَيدُ الْأَوْصِياءِ وَأَفْضَلُ الْأَتْقِياءِ، عَلِى سَيدُ الْأَبْرارِ، وَقائِدُ الْأَخْيارِ وَأَفْضَلُ أَهْلِ دارِ الْقَرارِ، بَعْدَ النَّبِى ِّالزَّكِى ِّالْمُخْتارِ»؛(۳)

«امـام علی علیه السـلام آقـای اوصـیا و برتر از همه اتقیـا است، او آقای ابرار و پیشوای اخیار و نیکان است، او برترین فرد دنیا و آخرت بعد از رسول پاک و برگزیده خداوند است».

۱۰۵۱ أَفْضَلُ أَهْلِ الدّارِ

بهترین فرد در دنیا و آخرت می باشد.

همچنین مراجعه شود به: أَفْضَلُ الْأَتْقِیاءِ [۱۰۵۱]

۱۰۵۲ أَفْضَلُ القآئِمِینَ

برترین قیام کنندگان در راه خدا.

همچنین مراجعه شود به: الْأَبْطَحِی [۱۰۲۱]

ص:۲۰۲

۱- ۱۲۳۱. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۵: مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه ششم امیرالمؤمنین.

۲- ۱۲۳۲. بحارالانوار، ج ۴۱، ص ۲۸۶؛ کافی، ج ۸، ص ۱۶۳؛ موسوعه امام علی علیه السلام، ج ۸، ص ۲۷۹.

۳- ۱۲۳۳. بحارالانوار، ج ۲۴، ص ۳۸۵؛ تفسیر الامام، ص ۵۹۲.

۱۰۵۳ أَفْضَلُ الْمَناقِبِ

مناقب جمع منقبت؛ یعنی کارش نیکوست و دارای فضیلت است.

در فرازی از زیارات مخصوصه آن حضرت آمده است:

«أَشْهَدُ أَنَّکَ کُنْتَ أَوَّلَ الْقَوْمِ إِسْلاماً وَأَفْضَلَهُمْ مَناقِبَ»؛(۱)

«گواهی می دهم تو اولین مسلمان بودی و مناقب و فضایل تو از همه بیشتر بود».

۱۰۵۴ أَفْضَلُ منَ الْأَئِمَّهِ

امیر المؤمنین علیه السلام از همه امامان برتر است.

یونس بن ابی وهب می گوید: در مدینه خدمت امام صادق علیه السلام رسیدم و عرض کردم: قبر امیر المؤمنین علیه السلام را زیارت نکردم. فرمود: کار بدی کردی، اگر از شیعیان ما نبودی، دیگر به تو نگاه نمی کردم. سپس فرمود:

«أَلا تَزُورُهُ مَنْ یزُورُهُ اللَّهُ مَعَ مَلائِکَتِهِ وَیزُورُهُ الْأَنْبِیاءُ وَیزُورُهُ الْمُؤْمِنُونَ؟!»؛

«آیا زیارت نمی کنی کسی را که خدا به همراه فرشتگان به زیارت او می رود، پیامبران و مؤمنان به زیارت او می روند؟

گفتم: فدایتان شوم! من این را نمی دانستم. حضرت فرمود:

«فَاعْلَمْ أَنَّ أَمِیرَ الْمُؤْمِنِینَ أَفْضَلُ عِنْدَ اللَّهِ مِنَ الْأَئِمَّهِ کُلِّهِمْ وَلَهُ ثَوابُ أَعْمالِهِمْ وَعَلی قَدْرِ أَعْمالِهِمْ فُضِّلُوا»؛(۲)

«پس بدان که امیرالمؤمنین علیه السلام نزد خداوند از همه امامان علیهم السلام برتر است و ثواب تمام آنان را دارد و ایشان به اندازه اعمال خود برتری داده شدند».

۱۰۵۵ أَکْثَرُ السَّوابِقِ

کسی که دارای سوابق درخشان است. سوابق اسلامی و اعمال امیرالمؤمنین علیه السلام در دوره صدر اسلام و بین مسلمانان است. در یکی از زیارات آن حضرت گفته می شود:

«أَشْهَدُ أَنَّکَ کُنْتَ أَوَّلَ الْقَوْمِ إِسْلاماً وَأَکْثَرَهُمْ سَوابِقَ»؛(۳)

«گواهی می دهم تو اولین مسلمان بودی و سوابق تو از همه بیشتر و درخشان تر بود».

۱۰۵۶ الْإِمامُ الْحَکِیمُ

پیشوا و رهبر حکیم.

در اعمال مسجد کوفه آمده است:

«اَلسَّلامُ عَلَی الْإِمامِ الْحَکِیمِ الْعَدْلِ»؛(۴)

«سلام بر آن امام حکیم عادل».

۱۰۵۷ إِمامُ ذَوِی الْأَلْبابِ

لبّ به معنای خرد است و ذوی الألباب یعنی خردمندان و صاحبان خرد.

در فرازی از زیارت امیرالمؤمنین علیه السلام آمده:

«اَلسَّلامُ عَلَیکَ یا إِمامَ ذَوِی الْأَلْبابِ»؛(۵)

«سلام بر تو ای پیشوای خردمندان جهان».

۱- ۱۲۳۴. الکافی، ج ۱، ص ۴۵۴؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.
۲- ۱۲۳۵. وسائل الشیعه، ج ۱۴، ص ۳۷۵؛ کافی، ج ۴، ص ۵۷۹؛ تهذیب، ج ۶، ص ۲۰؛ موسوعه امام علی، ج ۸، ص ۲۷۹.
۳- ۱۲۳۶. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۲۱؛ من لایحضره الفقیه، ج ۲، ص ۵۹۲؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.
۴- ۱۲۳۷. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۴۰۹؛ مفاتیح الجنان، اعمال مسجد کوفه.
۵- ۱۲۳۸. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۷۳؛ اقبال الاعمال، ص ۶۰۸؛ مفاتیح الجنان، زیارت حضرت روز میلاد پیامبرصلی الله علیه وآله.

۱۰۵۸ الْإِمامُ الرَّبّانِی

امام خدایی، خداشناس و دست پرورده خدا.

حضرت زهراعلیها السلام همسر باوفای امام علی علیه السلام ایشان را این گونه معرفی فرموده:

«هُوَ الْإِمامُ الرَّبّانِی وَالْهَیکَلُ النُّورانِی، قُطْبُ الْأَقطابِ وَسُلالَهُ الْأَطْیابِ النّاطِقُ بِالصَّوابِ، نُقْطَهُ دائِرَهِ الْإِمامَهِ وَأَبُو بَنِیهِ الْحَسَنِ وَالْحُسَینِ الَّذِینَ هُما رَیحانَتَی رَسُولِ اللَّهِ سَیدَی شَبابِ أَهْلِ الْجَنَّهِ»؛(۱)

«علی علیه السلام امام ربانی و خدایی، هیکلی نورانی و مرکز توجّه عارفان و خداپرستان و فرزندی از خاندان پاکان، گوینده به حقّ و روا، جایگاه اصلی و محور امامت، پدر حسن و حسین دو دسته گل رسول خداصلی الله علیه وآله و دو بزرگ و سرور جوانان اهل بهشت است».

۱۰۵۹ إمامُ الصّالِحِینَ

رهبر و پیشوای شایستگان، چنان که در یکی از زیارات مطلقه آن حضرت می گوییم:

«اَللَّهُمَّ صَلِ ّعَلی ... عَبْدِکَ وَأَمِینِکَ الْأَوْفی .. قُدْوَهِ الصِّدِّیقِینَ وَإِمامِ الصّالِحِینَ»؛(۲)

«خدایا درود فرست بر بنده و امین با وفای تو که پیشوای راستگویان و امام صالحان است».

۱۰۶۰ الْإِمامُ الْعادِلُ

در یکی از زیارات امیرمؤمنان علیه السلام چنین آمده:

«اَلسَّلامُ عَلَی الْإِمامِ الْعادِلِ وَالصَّیبِ الْهاطِلِ، صاحِبِ الْمُعْجِزاتِ وَالْفَضائِلِ، وَالْبَراهِینِ وَالدَّلائِلِ، وَالسَّیدِ الْحَلاحِلِ وَالْبَطَلِ الْمَنازِلِ وَالْبَطَلِ الْأَرْوَعِ وَالْهُمامِ الْمُشَفَّعِ الَّذِی هُوَ عَنِ الشِّرْکِ أَنْزَعٌ الْعالِی النَّسَبِ وَالشَّرَفِ، مَوْلای أَمِیرِ الْمُؤْمِنِینَ»؛(۳)

«سلام بر امام عادل و باران ریزان و پی درپی، آن که دارای معجزات و فضایل و برهان ها و دلایل فراوان است، همان آقای شجاع و پهلوان میدان ها، قهرمانی که همه را به اعجاب می آورد، همان آقا و پادشاه بلندهمتی که شفاعتش پذیرفته است، او که از هر شرکی بری است، دارای نسب و شرف عالی است، او مولای من امیرمؤمنان است».

۱۰۶۱ الْإِمامُ الْعَدْلُ

امام عدل؛ امام عادل. این امام آن قدر عادلانه و به عدل رفتار نموده و شدّت عدل در وی آن قدر زیاد بوده که همگان او را عدل مجسّم دانسته و لقب "امام عدل" داده اند.

در فرازی از از دعاها و اعمال مسجد کوفه آمده است:

«اَلسَّلامُ عَلَی الْإِمامِ الْحَکِیمِ الْعَدْلِ»؛(۴)

«سلام بر آن امام حکیم عادل».

۱۰۶۲ الْإِمامُ الْعَظِیمُ

امام بزرگ و عظیم الشأن.

چنان که در زیارت صفوان جمال، خطاب به امیرمؤمنان علیه السلام آمده است:

«وَأَنْتَ سَیدُ الْکَرِیمِ وَالْإِمامُ الْعَظِیمُ»؛(۵)

«و تو آقای باکرامت و امام باعظمت هستی».

ص:۲۰۴

۱- ۱۲۳۹. فرهنگ سخنان حضرت زهراعلیها السلام، ص ۲۷.

۲- ۱۲۴۰. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۷۹.

۳- ۱۲۴۱. بحارالانوار، ج ۹۹، ص ۱۹۱؛ کتاب المزار، ص ۱۰۳.

۴- ۱۲۴۲. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۴۰۹؛ مفاتیح الجنان، اعمال مسجد کوفه.

۵- ۱۲۴۳. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۳۰.

۱۰۶۳ الْإِمامُ الْمُخْلِصُ

امام مخلص و خالص؛ کارهایش محض رضای خدا و به نیت تقرب الهی است.

در زیارت مخصوصه امام علی علیه السلام آمده:

«اَلسَّلامُ عَلَی الْإِمامُ التَّقِی الْمُخْلِصِ الصَّفِی»؛(۱)

«سلام بر آن پیشوای باتقوای کامل و دارای اخلاص خاص به حقّ».

۱۰۶۴ إِمامُ الْمُخْلِصِینَ

امیرمؤمنان علیه السلام نه تنها خود خالص و مخلص بود، بلکه امام تمام مخلصان نیز می باشد.

در یکی از زیارات مطلقه مربوط به حضرت آمده است:

«اَللَّهُمَّ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَصَلِّ عَلی أَمِیرِ الْمُؤْمِنِینَ عَبْدِکَ الْمُرْتَضی .. وَإِمامِ الْمُخْلِصِینَ»؛(۲)

«خدایا درود فرست بر محمّد و آل محمّد و نیز درود ویژه بفرست بر علی که امیرمؤمنان و بنده برگزیده توست، و او که امام مخلصان است».

۱۰۶۵ الْإِمامُ النّاصِحُ

نصیحت کننده، مشفق و اندرز دهنده.

در یکی از زیارات مطلقه آن حضرت آمده:

«اَلسَّلامُ عَلَی الصِّراطِ الْواضِحِ، وَالنَّجْمِ اللّائِحِ، وَالْإِمامِ النّاصِحِ»؛(۳)

«سلام بر آن راه واضح و چراغ فروزنده و امام نصیحت کننده و مشفق».

۱۰۶۶ أَمْضَی النّاسِ عَزِیمَهً

از همه مردم ثابت قدم تر است.

همچنین مراجعه شود به: الْأَبْطَحِی [۱۰۲۱]

۱۰۶۷ أَمِیرُ الْجُیوشِ

فرمانده لشکرها؛ هرجا لشکر و سپاهی تشکیل می شد و پیامبر اسلام صلی الله علیه وآله نیرویی را اعزام می فرمود، فرمانده

قسمت اعظم و مهم آن لشکر و سپاه با علی بن ابی طالب علیه السلام بود.

در فرازی از زیارت مطلقه امیرمؤمنان علیه السلام آمده است:

«اَلسَّلامُ عَلی أَمِیرِ الْجُیوشِ وَصاحِبِ الْغَزَواتِ»؛(۴)

«سلام بر فرمانده لشکرهای رسول خداصلی الله علیه وآله و صاحب فتح و پیروزی در جنگ ها».

۱۰۶۸ أَمِیرُ الشُّهَداءِ

امام حسن علیه السلام پس از شهادت امیرمؤمنان علیه السلام خطبه ای خواند و در آن سخنرانی، پدر بزرگوارش را چنین معرفی فرمود:

«خاتِمُ الْوَصِیینَ وَوَصِی خاتِمِ الْأَنْبِیاءِ وَأَمِیرُ الصِّدِّیقِینَ وَالشُّهَداءِ وَالصّالِحِینَ»؛(۵)

«از بین وصیان پیامبران، او آخرین وصی و جانشین آخرین پیامبر و امیر صدیقان و شهیدان و صالحان بود».

۱- ۱۲۴۴. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۷۵؛ اقبال الاعمال، ص ۶۱۰؛ مفاتیح الجنان، زیارت امیرالمؤمنین روز میلاد پیامبر.

۲- ۱۲۴۵. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۷؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

۳- ۱۲۴۶. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۲۸۷؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

۴- ۱۲۴۷. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۱؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

۵- ۱۲۴۸. بحارالانوار، ج ۴۳، ص ۳۶۱؛ امالی طوسی، ص ۲۶۹؛ بشاره المصطفی، ص ۲۴۰.

۱۰۶۹ أَمِيرُ الصّالِحِينَ

امیر و آقای افراد نیکوکار و صالح.

همچنین مراجعه شود به: الْأَبْطَحِی [۱۰۲۱]

همچنین مراجعه شود به: أَمِيرُ الشُّهَداءِ [۱۰۶۸]

۱۰۷۰ أَمِيرُ الصِّدِّيقِينَ

امیر درستکاران و صادقان و راستگویان.

همچنین مراجعه شود به: أَمِيرُ الشُّهَداءِ [۱۰۶۸]

۱۰۷۱ أَمِيرُ الْغَزَواتِ

امیر و فرمانده غزوات و جنگ ها؛ چنان که در فرازی از زیارت امام علی علیه السلام آمده:

«اَلسَّلامُ عَلَيكَ يا أَمِيرَ الْغَزَواتِ»؛(۱)

«سلام بر تو ای فرمانده جنگ ها».

۱۰۷۲ أَوَّلُ راكِعٍ بَعْدَ النَّبِی

اولین کسی که بعد از پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله برای خدای تعالی رکوع کرده است.

امام باقرعلیه السلام در مورد آیه شریفه «وَارْكَعُوا مَعَ الرّاكِعِينَ»(۲) فرمود: این آیه در مورد پیامبر و علی علیهما السلام نازل شده؛ چون ایشان اولین نمازگزاران و رکوع کنندگان بودند.(۳)

۱۰۷۳ أَوَّلُ السّابِقِينَ

بین سبقت گرفتگان در اسلام، از همه مردم سابق تر است.

همچنین مراجعه شود به: أَمِيرُ الشُّهَداءِ [۱۰۶۸]

۱۰۷۴ أَوَّلُ الْعابِدِينَ

اولین عبادت کننده الهی.

امام حسن عسکری علیه السلام از پدر بزرگوارش امام هادی علیه السلام نقل فرموده است که: در زیارت امیرالمؤمنین علیه

السلام چنین فرمود:

«اَلسَّلامُ عَلَیکَ یا أَمِیرَالْمُؤْمِنِینَ وَسَیدَ الْوَصِیینَ، وَأَوَّلَ الْعابِدِینَ»؛(۴)

«سلام بر تو ای امیرمؤمنان و آقای جانشینان و اولین عابدان خدا».

۱۰۷۵ أَوَّلُ الْقَوْمِ إِسْلاماً

علی علیه السلام اوّلین نفری بود که به اسلام و پیامبر خاتم صلی الله علیه وآله ایمان آورد و مسلمان شد؛ چنان که امام حسین علیه السلام فرمود.

همچنین مراجعه شود به: أَعْظَمُ الْقَوْمِ حِلْماً [۱۰۴۸]

۱۰۷۶ أَوَّلُ الْقَوْمِ کَلاماً

اولین کسی که در بیان حقّ و حقیقت زبان به سخن می گشاید.

در یکی اززیارات مخصوصه امام علی علیه السلام وارد شده:

«أَشْهَدُ أَنَّکَ کُنْتَ أَوَّلَهُمْ کَلاماً»؛(۵)

«گواهی می دهم تو در بین قوم خود اولین کسی بودی که به حقّ و بیان حقایق سخن گفتی».

۱۰۷۷ أَوَّلُ مَظْلُومٍ

اولین مظلوم و بزرگ ترین مظلوم تاریخ، امیرمؤمنان علیه السلام است؛ کسی که با داشتن بالاترین

۱- ۱۲۴۹. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۷۳؛ اقبال الاعمال، ص ۶۰۸؛ مفاتیح الجنان، زیارت امیرالمؤمنین روز میلاد پیامبر.

۲- ۱۲۵۰. سوره بقره، آیه ۴۳.

۳- ۱۲۵۱. مناقب آل ابی طالب، ج ۲، ص ۱۳.

۴- ۱۲۵۲. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۶۴؛ مفاتیح الجنان، زیارت عید غدیر.

۵- ۱۲۵۳. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۷۷؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

قدرت و علم و عصمت، مورد ظلم جاهلان و بی خردان و نااهلان قرار گرفت.

امام هادی علیه السلام فرمود: نزد قبر امیرالمؤمنین علیه السلام بگویید:

«اَلسَّلامُ عَلَیکَ یا وَلِی اللَّهِ، أَنْتَ أَوَّلُ مَظْلُومٍ»؛(۱)

«سلام بر تو ای ولی خدا! تو اوّلین مظلوم هستی».

۱۰۷۸ أَوَّلُ مَغْصُوبٍ حَقُّهُ

بزرگ ترین حقّ و روشن ترین حقّ، حقّی است که خدای تعالی به کسی عنایت کند و در مقابل، چقدر ظالمانه که توسط عدّه ای جاهل پایمال شود. خدای متعال حقّ خلافت نبی خاتم را به کسی بدهد. پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله نیز این حقّ را به همه جهانیان اعلان کند و از آنها بیعت بگیرد؛ امّا پس از چند صباح و در روز روشن، عدّه ای جاهل و نادان این حقّ واضح را غصب کنند؛ جانشین مصطفی صلی الله علیه وآله را دست بسته، ریسمان به گردن، برای بیعت اجباری به مسجد بکشانند و او هم جهت مصلحت امّت و اسلام سکوت کند. با این غصب بود، که مسیر تاریخ عوض شد.

در دعایی وارد شده است:

«أَنْتَ أَوَّلُ مَظْلُومٍ وَأَوَّلُ مَغْصُوبٍ حَقُّهُ»؛(۲)

«تو اولین مظلوم و اولین کسی هستی که حقّش را غصب کردند».

امام هادی علیه السلام فرمود: نزد قبر امام علی علیه السلام بگویید:

«اَلسَّلامُ عَلَیکَ یا وَلِی اللَّهِ، أَنْتَ أَوَّلُ مَظْلُومٍ وَأَوَّلُ مَنْ غُصِبَ حَقُّهُ»؛(۳)

«سلام بر تو ای ولی خدا، تو اولین مظلوم هستی و اولین کسی که حقّ او را غصب کردند».

۱۰۷۹ أَوَّلُ مَنْ ابْتَدَعَ اللَّهُ

اولین کسی که خدای تعالی او را به وجود آورد؛ چون نور پیامبر و علی علیهما السلام اولین چیزی بود که خدای تعالی خلق کرد. در قسمتی از زیارات مخصوصه آن حضرت آمده است:

«اَلسَّلامُ عَلَیکَ یا غایهَ مَنْ بَرَأَهُ اللَّهُ وَنَهایهَ مَنْ ذَرَأَ اللَّهُ وَأَوَّلَ مَنِ ابْتَدَعَ اللَّهُ»؛(۴)

«سلام بر تو ای غایت و هدف خلقت و نهایت آفرینش و اولین آفریده خدای تعالی».

۱۰۸۰ الْبائِنُ

جریان هجرت رسول خداصلی الله علیه وآله از مکّه به مدینه و نقشه ترور حضرت توسط مشرکان قریش و خوابیدن امیرالمؤمنین در بستر رسول خداصلی الله علیه وآله، از قضایای مشهور و معروفی است که دوست و دشمن به آن معترف هستند و آیه نیز در شأن آن حضرت نازل شده.(۵)

۱- ۱۲۵۴. وسائل الشیعه، ج ۱۴، ص ۳۹۴؛ تهذیب طوسی، ج ۶، ص ۲۸؛ اصول کافی، ج ۴، ص ۵۶۹؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه پنجم امیرالمؤمنین.

۲- ۱۲۵۵. اصول کافی، ج ۴، ص ۵۷۰.

۳- ۱۲۵۶. من لایحضره الفقیه، ج ۲، ص ۵۸۶؛ کافی ج ۴، ص ۵۶۹؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه پنجم امیرالمؤمنین.

۴- ۱۲۵۷. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۴۸.

۵- ۱۲۵۸. تفسیر الامام العسکری، ص ۴۶۹؛ الارشاد مفید، ج ۱، ص ۵۱؛ کنز الفوائد، ج ۲، ص ۵۳؛ .

در فرازی از زیارت مطلقه مربوط به آن حضرت آمده است:

«اَلسَّلامُ عَلَی الْبآئِتِ عَلی فِراشِ النَّبی وَمُفْدِیهِ بِنَفْسِهِ مِنَ الْأَعْداءِ»؛(۱)

«سلام بر آن کسی که در بستر پیامبرصلی الله علیه وآله خوابید و جانش را فدای آن حضرت کرد تا ایشان از دست دشمنان نجات یابد».

۱۰۸۱ بابُ الْحِکْمَهِ

رسول خداصلی الله علیه وآله فرمود:

«أَنَا دارُ الْحِکْمَهِ وَعَلِی بابُها»؛(۲)

«من شهر حکمت و علی دروازه آن است».

از پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله در مورد امیرالمؤمنین علیه السلام سؤال شد، فرمود:

«قُسِّمَتِ الْحِکْمَهُ عَشْرَهَ أَجْزاءٍ فَأُعْطِی عَلِی تِسْعَهَ أَجْزاءٍ وَالنّاسُ جُزْءاً واحِداً»؛(۳)

«حکمت را ده قسمت کرده اند که نه قسم آن را به علی و یک قسم را به تمام مردم داده اند».

در قسمتی از زیارت آن حضرت آمده:

«اَلسَّلامُ عَلَیکَ یا سَیدَ الْوَصِیینَ... وَبابَ حِکْمَهِ رَبِّ الْعالَمِینَ»؛(۴)

«سلام بر تو ای آقای جانشینان... و باب حکمت پروردگار جهانیان».

۱۰۸۲ بابُ سِرّ رَسُولِ اللّهِ

پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله هرچه سرّ و راز مگو داشت، به امیرالمؤمنین علیه السلام سپرد، هر امانتی که داشت، به علی علیه السلام داد، از علم و دانش و اسرار الهی، امام صادق علیه السلام در فرازی از زیارت مربوط به آن حضرت می گوید:

«وَصَلِ عَلی أَمِیرِالْمُؤْمِنِینَ... اَلَّذِی جَعَلْتَهُ.... بَاباً لِسِرِّهِ»؛(۵)

«خدایا درود فرست بر علی علیه السلام که او را باب علم و اسرار و علم لدنی رسولت قرارش دادی».

۱۰۸۳ بابُ النُّصْرَهِ

تمام فتح و پیروزی ها توسط و به کمک امیرالمؤمنین علیه السلام نصیب می شد؛ چنان که خدای تعالی در قرآن فرمود: «هُوَ

الَّذِی أَیدَکَ بِنَصْرِهِ وَبِالْمُؤْمِنِینَ»(۶) و مراد از مؤمنین در این آیه، امیر مؤمنان است.

امام صادق علیه السلام در یکی از زیارات مخصوصه آن حضرت عرض می کند:

«اَللَّهُمَّ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ وَصَلِ-عَلی أَمِیرِالْمُؤْمِنِینَ عَبْدِکَ الَّذِی جَعَلْتَهُ باباً لِنَصْرِهِ»؛(۷)

«خدایا درود فرست بر محمّد و آل محمّد و نیز درود فرست بر بنده ات امیرمؤمنان، همان که اورا وسیله پیروزی و یاری پیامبرت قرار دادی».

۱- ۱۲۵۹. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۱؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

۲- ۱۲۶۰. بحارالانوار ج ۴۰، ص ۲۰۳؛ کشف الغمّه ج ۱، ص ۱۱۳؛ کشف الیقین، ص ۵۱. صحیح ترمذی، ج ۵، ص ۶۳۷.

۳- ۱۲۶۱. بحارالانوار، ج ۴۰، ص ۱۴۹؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۲، ص ۳۲؛ الارشاد مفید، ج ۲، ص ۲۱۲.

۴- ۱۲۶۲. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۲۸۵؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

۵- ۱۲۶۳. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۷؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

۶- ۱۲۶۴. سوره انفال، آیه ۶۲.

۷- ۱۲۶۵. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۸۰؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

۱۰۸۴ بابُ الْیقِینِ

درگاهی است که هرکس به آن وارد شود، به یقین و اطمینان می رسد؛ چنان که در زیارت آن حضرت آمده است:

«اَلسَّلامُ عَلَیکَ أَیهَا الْحَبْلُ الْمَتِینُ وَالْإِمامُ الْأَمِینُ وَالْبابُ الْیقِینُ»؛(۱)

«سلام بر تو ای آقایی که ریسمان محکم الهی هستی، آن امام امین و آن که باب یقین است».

سارقی نزد امیرمؤمنان علیه السلام به دزدی اقرار کرد. پس آن حضرت به قطع انگشتانش حکم نمود. هنگامی که از محکمه خارج می شد، در حالی که هنوز از آن خون می چکید، ابن کواء - که از دشمنان سرسخت امیرمؤمنان علیه السلام بود - او را دید و از وی سؤال کرد: چه کسی دست تو را قطع کرده؟

در پاسخ گفت:

«قَطَعَ یمِینِی الْأَنْزَعُ الْبَطِینُ وَبابُ الیقِینِ»؛(۲)

«دست مرا کسی قطع کرد که انزع بطین و باب یقین است».

۱۰۸۵ باذِلُ النَّفْسِ

امام علی علیه السلام نفس و جانش را برای پیامبرصلی الله علیه وآله فدا کرد؛

«بَذَلَ نَفْسَهُ فِی مَرْضاهِ رَسُولِهِ»؛(۳)

«علی علیه السلام کسی است که جانش را درراه رضایت رسول خداصلی الله علیه وآله فدا کرد».

آیه شریفه نازل شد: «وَمِنَ النّاسِ مَنْ یشْرِی نَفْسَهُ ابْتِغآءَ مَرْضاتِ اللَّهِ وَاللَّهُ رَؤُوفٌ بِالْعِبادِ»؛(۴)

«بعضی از مردم (باایمان و فداکار، چون علی علیه السلام در لیله المبیت، هنگام خفتن در جایگاه پیامبرصلی الله علیه وآله)، جان خود را به خاطر خشنودی خدا می فروشند؛ و خداوند نسبت به بندگان مهربان است».(۵)

۱۰۸۶ باسِطُ الْعَدْلِ

عدل و دادرا گسترش داده و درراه آن کوشید.

در یکی از زیارات مربوط به آن حضرت آمده است:

«وَنَشَرَ ثَوْبَ الْأَمْنِ فِی بِلادِکَ وَبَسَطَ الْعَدْلَ فِی بَرِیتِکَ»؛(۶)

«لباس امنیت را در شهرهای تو پراکنده و عدل و داد را در بین خلایق تو گسترش داده».

۱۰۸۷ الْباسِلُ

فرد شجاع و حمله برنده در جنگ ها.

همچنین مراجعه شود به: الْأَبْطَحِی [۱۰۲۱]

۱۰۸۸ بالِغُ الْغایهِ

به نهایت و هدف رسیده است.

در زیارتی وارد شده است که خطاب به امیرمؤمنان علیه السلام عرض می شود:

«اَلسَّلامُ عَلَیکَ یا حامِلَ الرّایهِ وَبالِغَ الْغایهِ»؛(۷)

«سلام بر تو ای پرچمدار و ای آنکه به نهایت هدف رسیده ای».

ص:۲۰۹

۱- ۱۲۶۶. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۴۸.

۲- ۱۲۶۷. بحارالانوار، ج ۳۴، ص ۲۶۷.

۳- ۱۲۶۸. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۸۰.

۴- ۱۲۶۹. سوره بقره، آیه ۲۰۷.

۵- ۱۲۷۰. تأویل الآیات، ص ۹۵؛ تفسیر عیاشی، ج ۱، ص ۱۰۱.

۶- ۱۲۷۱. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۸۰.

۷- ۱۲۷۲. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۳۱.

۱۰۸۹ بَحْرُ الْعِلْمِ الْمَسْجُورِ

دریای پر از علم و دانش.

در یکی از زیارات مربوط به امیرمؤمنان علیه السلام عرض می شود:

«أَشْهَدُ أَنَّکَ الطُّورُ... وَبَحْرُ الْعِلْمِ الْمَسْجُورِ»؛(۱)

«گواهی می دهم که طور تو هستی، تو دریای علم فروزان الهی هستی».

۱۰۹۰ بَحْرُ الْعُلُومِ

دریای علم ها؛ از هر علم و دانشی که سراغ بگیری، معدن و دریای آن نزد علی علیه السلام است؛ چنان که امام صادق علیه السلام در زیارتی خطاب به امیرالمؤمنین علیه السلام می فرماید:

«اَلسَّلامُ عَلَیکَ یا بَحْرَ الْعُلُومِ»؛(۲)

«سلام بر تو ای دریای علوم آسمانی و اسرار وحی الهی».

۱۰۹۱ الْبَدْرُ الْمُضِی ءِ

ماه تابان و روشنی دهنده.

امام علی علیه السلام که امام هدایت و امام نور است، باید چنین باشد تا دیگران از او هدایت بگیرند. از شیخ مفید و سید مرتضی و شهید اول، در زیارتی برای امیرمؤمنان علیه السلام نقل شده است:

«اَلسَّلامُ عَلَیکَ أَیهَا الْبَدْرُ الْمُضِی ءُ»؛(۳)

«سلام بر تو ای ماه فروزان و تابان».

۱۰۹۲ الْبَدْرِی

بدری منسوب به غزوه بدر است؛ یعنی امیرالمؤمنین علیه السلام در اولین غزوه صدر اسلام که بین مسلمانان و مشرکان قریش درگرفت حضور داشت و به گواهی تاریخ، مهم ترین و مبارزترین و شجاع ترین سرباز و فرمانده سپاه اسلام در آن روز امیرالمؤمنین علیه السلام بوده است که از ۷۰ کشته نیروهای کفر، حدود ۳۶ نفر را آن حضرت به درک واصل کرده است.

همچنین مراجعه شود به: الْأَبْطَحِی [۱۰۲۱]

۱۰۹۳ الْبَرُّ

صالح و راست کردار و نیکوکار.

امام علی علیه السلام منشأ و معدن همه نیکی هاست، در فرازی از زیارت مطلقه امیرمؤمنان علیه السلام آمده:

«اَلسَّلامُ عَلَیکَ أَیهَا الْوَصِی الْبَرُّ التَّقِی النَّقِی الْوَفِی»؛(۴)

«سلام بر تو ای وصی پیامبر، ای نیکوکار پرهیزکار و ای پاک باوفا!».

۱۰۹۴ الْبُرْهانُ

امام جوادعلیه السلام درباره اصحاب رسول خداصلی الله علیه وآله توضیح می داد؛ از جمله در توصیف امام علی علیه السلام فرمود:

«وَمِنْهُمْ حَبِیبُ مُحَمَّدٍ وَأَخُوهُ الْمُبَلِّغُ عَنْهُ مِنْ بَعْدِهِ، الْبُرْهانُ وَالتَّأْوِیلُ وَمُحْکَمُ التَّفْسِیرِ»؛(۵)

۱- ۱۲۷۳. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۱؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

۲- ۱۲۷۴. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۷۳؛ اقبال الاعمال، ص ۶۰۸؛ مفاتیح الجنان، زیارت امیرالمؤمنین روز میلاد پیامبر.

۳- ۱۲۷۵. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۷۷؛ مفاتیح الجنان، زیارت روز مبعث.

۴- ۱۲۷۶. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۲۸۵؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

۵- ۱۲۷۷. بحارالانوار، ج ۲۶، ص ۲۵۰؛ تفسیر فرات، ص ۳۹۵؛ الیقین، ص ۳۱۸.

«یکی از آنـان دوست و برادر پیامبرصـلی الله علیه وآله است، همـان که بعـد از او مبلّغ الهی است، همـان که برهـان و تأویـل و مفسر آیات الهی است».

۱۰۹۵ الْبُرْهانُ الْمُنِیرُ

امام علی علیه السلام برهان مبین و دلیل روشن و واضح است.

در زیارت روز عید غدیر، امام عسکری علیه السلام به نقل از پدر بزرگوارش امام هادی علیه السلام فرمود:

«مَوْلای أَنْتَ الْحُجَّهُ الْبالِغَهُ وَالْبُرْهانُ الْمُنِیرُ»؛(۱)

«ای مولای من! تو حجت بالغه و کامل خدا و دلیل روشن و واضح الهی هستی».

۱۰۹۶ بُسْتانُ حِکْمَهِ اللَّهِ

گنجینه و بوستان حکمت های خدای تعالی.

همچنین مراجعه شود به: الْأَبْطَحِی [۱۰۲۱]

۱۰۹۷ الْبَطَلُ الْأَرْوَعُ

شجاعت و قدرتش همه را به اعجاب آورد.

همچنین مراجعه شود به: الْإِمامُ الْعَدْلُ [۱۰۶۱]

۱۰۹۸ بَعْلُ الْبَتُولِ

همسر حضرت فاطمه زهراعلیها السلام.

در زیارت آن حضرت آمده است:

«اَلسَّلامُ عَلی بَعْلِ الْبَتُولِ»؛(۲)

«سلام بر شوهر حضرت زهرای بتول علیها السلام».

۱۰۹۹ بِمَنْزِلَه الذَّبِیحِ

به منزله حضرت اسماعیل ذبیح اللَّه.

«یا بُنَی إِنِّی أَری فِی الْمَنامِ أَنِّی أَذْبَحُکَ فَانْظُرْ ماذاتَری قالَ یاأَبَتِ افْعَلْ ماتُؤْمَرُ سَتَجِدُنِی إِنْ شآءَ اللَّهُ مِنَ الصّابِرِینَ»؛(۳)

«هنگامی که با او به مقام سعی و کوشش رسید، گفت: پسرم! در خواب دیدم که تو را ذبح می کنم، نظر تو چیست؟ گفت: هرچه دستور داری اجرا کن، به خواست خدا مرا از صابران خواهی یافت».

حضرت ابراهیم، طبق آیه، به فرزندش فرمود: دستور آمده تو را ذبح نمایم. او عرض کرد: من هم آماده ام.

رسول خداصلی الله علیه وآله نیز در آن شب سرنوشت ساز به امیرالمؤمنین علیه السلام فرمود: دستور چنین است که تو به جای من در رختخواب بخوابی. او نیز بدون درنگ قبول کرد تا خود را در مقابل نیزه ها و شمشیرهای تیز مشرکان قرار دهد.

در زیارت آن امام عزیز می گوییم:

«وَأَشْبَهْتَ فِی الْبَیاتِ عَلَی الْفِراشِ الذَّبِیحَ؛ إِذْ أَجَبْتَ کَما أَجابَ، وَأَطَعْتَ کَما أَطاعَ إِسْماعِیلُ»؛(۴)

«در اینکه بر بستر پیامبرصلی الله علیه وآله خوابیدی، شبیه به اسماعیل ذبیح اللَّه شدی، چون تو دستوررا اجابت کردی همان طور که اسماعیل علیه السلام اجابت کرد، و اطاعت نمودی همان طور که او اطاعت نمود».

۱۱۰۰ بِهِ ظَهَرَ الْحَقُ

به سبب او، حقّ ظاهر و آشکار شد، چنان که امام هادی علیه السلام می فرماید:

۱- ۱۲۷۸. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۱۴؛ مفاتیح الجنان، اعمال روز عید غدیر.

۲- ۱۲۷۹. بحارالانوار، ج ۹۹، ص ۲۰۰.

۳- ۱۲۸۰. سوره صافات، آیه ۱۰۲.

۴- ۱۲۸۱. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۶۷؛ مفاتیح الجنان، اعمال عید غدیر.

«مَوْلای! بِکَ ظَهَرَ الْحَقُّ وَقَدْ نَبَذَهُ الْخَلْقُ»؛(۱)

«ای آقای من! به وسیله تو حقیقت آشکار گشت، در حالی که مردم آن را به کنار و پشت انداخته بودند».

۱۱۰۱ الْبُهْلُولُ

خوش رو و خوش برخورد و خنده رو.(۲)

همچنین مراجعه شود به: الْأَبْطَحِی [۱۰۲۱]

۱۱۰۲ الْبَهِی

زیبا و تابان و درخشان.

همچنین مراجعه شود به: الْأَبْطَحِی [۱۰۲۱]

۱۱۰۳ التَّأْوِیلُ

باطن امر هر چیزی.

همچنین مراجعه شود به: الْبُرْهانُ [۱۰۹۴]

۱۱۰۴ تابِعُ السُّنَّهِ

پیرو راه و روش پیامبر خداصلی الله علیه وآله.

امام علی علیه السلام که عالم ترین افراد به سنّت پیامبر بود، پای خود را جای پای رسول خداصلی الله علیه وآله می گذاشت و از احکام و اعمال وی تبعیت می نمود.

امام باقرعلیه السلام به نقل از پدرش امام سجادعلیه السلام در زیارت امیرالمؤمنین علیه السلام می فرماید:

«اَلسَّلامُ عَلَیکَ یا أَمِیرَ الْمُؤْمِنِینَ! أَشْهَدُ أَنَّکَ جاهَدْتَ فِی اللَّهِ حَقَّ جِهادِهِ وَعَمِلْتَ بِکِتابِهِ، وَاتَّبَعْتَ سُنَنَ نَبِیهِ»؛(۳)

«سلام بر تو ای امیرمؤمنان، من گواهی می دهم که تو نهایت سعی و تلاش خود را در راه خدا نمودی و به قرآن کریم عمل نمودی و پیرو راه و روش رسول خداصلی الله علیه وآله بودی».

۱۱۰۵ تابِعُ مِنْهاجِ الرَّسُولِ

پیرو سیره پیامبرصلی الله علیه وآله.

به نقل از شیخ مفید و شهید اول و سید بن طاوس، امام صادق علیه السلام در روز میلاد پیامبرصلی الله علیه وآله، امام علی علیه السلام را این گونه زیارت کرده است:

«أَشْهَدُ أَنَّکَ یا وَلِی اللَّهِ وَحُجَّتَهُ! لَقَدْ جاهَدْتَ فِی سَبِیلِ اللَّهِ حَقَّ جِهادِهِ، وَاتَّبَعْتَ مِنْهاجَ رَسُولِ اللَّهِ»؛(۴)

«گواهی می دهم ای ولی خدا و حجت او که نهایت جهاد و تلاش در راه خدا را انجام دادی و تابع طریق و روش رسول خداصلی الله علیه وآله بودی».

۱۱۰۶ تاجُ الْأَوْصِیاءِ

باعث شرف و افتخار اوصیای الهی.

تاج؛ چیزی یا کسی که باعث شرف و افتخار باشد، و همه مؤمنان و موحدان و اوصیای الهی به وجود آن حضرت افتخار می کنند.

در زیارت مطلقه امیرالمؤمنین علیه السلام آمده:

«اَلسَّلامُ عَلَیکَ یا تاجَ الْأَوْصِیاءِ»؛(۵)

«سلام بر تو ای شرف و افتخار جانشینان».

۱۱۰۷ تاجُ البَکّائِینَ

سرور و افتخار گریه کنندگان درگاه خدا.

همچنین مراجعه شود به: الْأَبْطَحِی [۱۰۲۱]

۱- ۱۲۸۲. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۶۶؛ مفاتیح الجنان، زیارت عید غدیر.
۲- ۱۲۸۳. بحارالانوار، ج ۳۴، ص ۲۶۸.
۳- ۱۲۸۴. مصباح المتهجد، ص ۷۳۸؛ مفاتیح الجنان، زیارت امین اللَّه.
۴- ۱۲۸۵. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۷۵؛ اقبال الاعمال، ص ۶۶۰؛ مفاتیح الجنان، زیارت امیرالمؤمنین روز میلاد پیامبر.
۵- ۱۲۸۶. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۱.

۱۱۰۸ تاجُ الرَّسُولِ

از امام صادق علیه السلام روایت شده که فرمود: هر گاه به زیارت امیرمؤمنان علیه السلام رفتی، در زیارت آن امام هُمام بگو:

«وَصَلِّ عَلی أَمِیرِ الْمُؤْمِنِینَ... الَّذِی جَعَلْتَهُ تاجاً لِرَأْسِهِ»؛(۱)

«خدایا درود فرست بر امیرمؤمنان علیه السلام... که او را تاج شرف و افتخار رسولت قرارش دادی».

۱۱۰۹ تارِکُ الشَّهَواتِ

امیرمؤمنان علیه السلام همه خواسته های و امیال نفسانی و شیطانی و شهوانی را ترک نموده، چنان که خطاب به آن حضرت گفته می شود:

«اَلسَّلامُ عَلَیکَ یا هاجِرَ اللَّذّاتِ وَتارِکَ الشَّهَواتِ»؛(۲)

«سلام بر تو ای که از لذت های مادی دوری و همه خواسته های نفسانی را ترک کردی».

۱۱۱۰ تالِی الرَّسُولِ

تالی از ریشه تِلوْ به معنای دنباله رونده و نفر بعدی است. و علی علیه السلام اولین رتبه بعد از رسول خداصلی الله علیه وآله را از جهت موقعیت دارد.

در زیارت مطلقه آن امام آمده است:

«اَلسَّلامُ عَلَیکَ یا سَیدَ الْوَصِیینَ وَالتّالِی لِرَسُولِهِ»؛(۳)

«سلام بر تو ای آقا و سرور جانشینان و کسی که تالی تلو رسول خداست».

۱۱۱۱ تالِی الْکِتابِ

تلاوت کننده و قرائت کننده کتاب آسمانی؛ امّا تلاوت او با تلاوت دیگران فرق می کند، یعنی حقیقت تلاوت از آن اوست، چنان که در زیارت آن حضرت آمده:

«أَشْهَدُ أَنَّکَ تَلَوْتَ الْکِتابَ حَقَّ تِلاوَتِهِ»؛(۴)

«گواهی می دهم تو حقّ تلاوت قرآن کریم را به جا آوردی».

۱۱۱۲ تالِی الْمَبْعُوثِ

کسی که در مقام و رتبه، بلافاصله بعد از پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله است. امام صادق علیه السلام در زیارت مخصوص امیرمؤمنان علیه السلام فرموده است:

«اَلسَّلامُ عَلَیکَ یا تالِی الْمَبْعُوثِ»؛(۵)

«سلام بر تو که تالی تلو رسول مبعوث هستی».

۱۱۱۳ تَرْجُمانُ الْمَعْبُودِ

در یکی از زیارات مربوطه، به امام علی علیه السلام چنین خطاب شده است:

«أَشْهَدُ أَنَّکَ خَیرُ الدَّهْرِ وَنامُوسُهُ وَحُجَّهُ الْمَعْبُودِ وَتَرْجُمانُهُ»؛(۶)

«گواهی می دهم که تو بهترین فرد روزگار هستی، تو ناموس دهر می باشی و نیز حجّت و شناساننده خداوند معبود هستی».

۱۱۱۴ التَّقِی

تقی از کلمه تقوی و از ریشه وقی، به معنای

۱- ۱۲۸۷. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۷ و ۳۸۰؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

۲- ۱۲۸۸. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۳۲.

۳- ۱۲۸۹. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۲۸۵؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

۴- ۱۲۹۰. اصول کافی، ج ۴، ص ۵۷۰؛ من لا یحضره الفقیه، ج ۲، ص ۵۸۹.

۵- ۱۲۹۱. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۷۴؛ اقبال الاعمال، ص ۶۰۸؛ مفاتیح الجنان، زیارت امیرالمؤمنین روز میلاد پیامبر.

۶- ۱۲۹۲. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۴۲؛ امالی صدوق، ص ۶۱۱.

نگهداری و حفاظت و صیانت است؛ یعنی شخص با انجام دادن واجبات و عمل صالح و ترک محرمات خود را از عذاب نگه می دارد و حفظ می کند. چنین صفتی در عالی ترین درجه آن فقط شایسته امیرمؤمنان و امام متقیان علیه السلام است. پس در یکی از زیارات به آن حضرت عرض می کنیم:

«اَلسَّلامُ عَلَیکَ أَیهَا الْإِمامُ الْبَرُّ التَّقِی النَّقِی الرَّضِی الْمَرْضِی»؛(۱)

«سلام بر تو ای امام و پیشوای نیک پرهیزکار پاک، آن که از خدا راضی و خدا از او راضی است».

و امام صادق علیه السلام نیز فرموده است:

«فَقَبَضْتَهُ إِلَیکَ شَهِیداً سَعِیداً وَلِیاً تَقِیاً، رَضِیاً زَکِیاً هادِیاً مَهْدِیاً»؛(۲)

«گواهی می دهم آن گاه که او را قبض روح فرمودی، وی با مقام شهادت و سعادت و ولایت و تقوای کامل در مقام رضای تو بود و با تزکیه نفس و هادی و مهدی امّت تو بود».

۱۱۱۵ ثارُ اللَّهِ

ثار؛ خون و طلب خون کردن. و ثار اللَّه؛ خون خدا، یا با خون خود طلب خدا کردن. این لقب مخصوص امام علی و امام حسین علیهما السلام است، چنان که در در زیارت امام حسین علیه السلام، به ایشان سلام داده می شود:

«اَلسَّلامُ عَلَیکَ یا ثارَ اللَّهِ وَابْنَ ثارِهِ»؛(۳)

«سلام بر تو ای خون خدا و فرزند خون خدا».

امام حسین علیه السلام ثار اللَّه و فرزند ثار اللَّه، فرزند امام علی علیه السلام است.

۱۱۱۶ الثَّمَرُ الْجَنِی

امام صادق علیه السلام در زیارت امیرالمؤمنین و امام حسین علیهما السلام می فرماید:

«اَلسَّلامُ عَلَی الْأَصْلِ الْقَدِیمِ وَالْPΥΘЉ□الْکَرِیمِ، اَلسَّلامُ عَلَی الثَّمَرِ الْجَنِی»؛(۴)

«سلام بر امامی که اصل امامان و شروع کننده ایشان است و سلام بر آن میوه رسیده و شیرین».

۱۱۱۷ جادَ بِنَفْسِهِ

درراه خدا ازجان خود مایه گذاشت، چنان که امام هادی علیه السلام در زیارت روز غدیر می فرماید:

«اَلسَّلامُ عَلَیکَ یا أَمِیرَ الْمُؤْمِنِینَ! عَبَدْتَ اللَّهَ مُخْلِصاً، وَجاهَدْتَ فِی اللَّهِ صابِراً، وَجُدْتَ بِنَفْسِکَ مُحْتَسِباً»؛(۵)

«سلام برتو ای امیرمؤمنان که خدارا مخلصانه پرستیدی و در راه خدا پایدارانه مبارزه و جهاد نمودی و از جان خود در راه او گذشتی».

۱۱۱۸ جَنْبُ اللّهِ الْأَعْلی

مراد از جنب، جانب و ناحیه است؛ یعنی امیرالمؤمنین در ناحیه ای است که خدای تعالی مردم را امر کرده به آن توجّه کنند.

ص:۲۱۴

۱- ۱۲۹۳. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۲.

۲- ۱۲۹۴. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۷۲؛ اقبال الاعمال، ص ۴۹۳؛ مفاتیح الجنان، زیارت مولود.

۳- ۱۲۹۵. اصول کافی، ج ۴، ص ۵۷۵؛ من لایحضره الفقیه، ج ۲، ص ۵۹۴؛ تهذیب طوسی، ج ۶، ص ۵۴؛ اقبال الاعمال، ص ۳۳۳؛ مفاتیح الجنان، زیارت امام حسین.

۴- ۱۲۹۶. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۵؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه ششم امیرالمؤمنین.

۵- ۱۲۹۷. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۶۲؛ مفاتیح الجنان، زیارت روز عید غدیر.

در احادیث متعددی آمده که امامان علیهم السلام فرموده اند:

«نَحْنُ جَنْبُ اللّهِ»؛

«ما امامان اهل بیت جنب اللّه هستیم».

هر که در مورد ما کوتاهی کند، در روز قیامت حسرت خواهد خورد.(۱)

از بین امامان علیهم السلام، امیرالمؤمنین علیه السلام جنب اللّه اعلی می باشد؛ یعنی والاتر و بلندمرتبه تر از همه است،(۲) چنان که از امام صادق علیه السلام در زیارت امیرمؤمنان علیه السلام آمده است:

«اَللَّهُمَّ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَصَلِّ عَلی أَمِیرِالْمُؤْمِنِینَ عَبْدِکَ الْمُرْتَضی .. وَجَنْبِکَ الْأَعْلی ؛(۳)

«خدایا درود فرست بر محمّد و آل محمّد و نیز درود ویژه بر امیرمؤمنان علیه السلام که بنده برگزیده تو است و آنکه جنب اللّه اعلی می باشد».

۱۱۱۹ جَنْبُ اللّهِ الْعَلِی

علی از علوّ به معنای بلندمرتبه است. در یکی از زیارات آن حضرت، از امام صادق علیه السلام نقل شده است:

«اَلسَّلامُ عَلَی اسْمِ اللّهِ الرَّضِی... وَجَنْبِهِ الْعَلِی»؛(۴)

«سلام بر آن اسم پسندیده الهی و سلام بر آن که جنب اللّه العلی می باشد».

۱۱۲۰ جَنْبُ اللّهِ الْمَکِینُ

مکین از مکان به معنای مکانت و جلالت و منزلت است؛ یعنی امام علی علیه السلام در جنب خدای تعالی دارای مکان و مکانت است. این عبارت نیز در زیارتی است که از امام صادق علیه السلام برای امیرمؤمنان روایت شده:

«اَلسَّلامُ عَلی حَبْلِ اللّهِ الْمَتِینِ، وَجَنْبِهِ الْمَکِینِ»؛(۵)

«سلام بر آن ریسمان محکم خدا، او که جنب اللّه باشرافت و مکانت است».

۱۱۲۱ الْحاجِزُ

مانع. در یکی از دعاهای بعد از زیارت امیرمؤمنان علیه السلام آمده است:

«ذَبَّ عَنْ حَرِیمِ الْإِسْلامِ وَحَجَزَ بَیْنَ الْحَلالِ وَالْحَرامِ»؛(۶)

«از حریم اسلام دفاع نمود و بین حلال و حرام نیز مانع و حایل بود».

۱۱۲۲ حافِظُ الْجارِ

نگه دارنده و حافظ کسی است که به او پناهنده شده باشد. که در زیارت آن حضرت آمده است:

«اَلسَّلامُ عَلَیکَ یا قاسِمَ النّارِ وَحافِظَ الْجارِ وَمُدْرِکَ الثّارِ»؛(۷)

ص:۲۱۵

۱- ۱۲۹۸. مضمون آیه شریفه ۵۶ سوره زمر: «... یاحَسْرَتَی عَلَی ما فَرَّطتُ فِی جَنْبِ اللَّهِ»؛ «افسوس بر من از کوتاهی هایی که در اطاعت فرمان خدا کردم و از مسخره کنندگان (آیات او) بودم!»

۲- ۱۲۹۹. کمال الدین، ج ۱، ص ۳۰۵؛ امالی طوسی، ص ۶۵۴؛ ارشاد القلوب، ج ۲، ص ۴۱۸.

۳- ۱۳۰۰. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۷؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

۴- ۱۳۰۱. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۵؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

۵- ۱۳۰۲. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۵؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه ششم امیرالمؤمنین.

۶- ۱۳۰۳. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۳۰.

۷- ۱۳۰۴. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۳۲.

«سلام بر تو ای تقسیم کننده آتش، و ای نگهدارنده پناه گیرنده و ای انتقام گیرنده از خون بناحق ریخته».

۱۱۲۳ حافِظُ السِّرِّ

امام علی علیه السلام گنجینه و رازدار اسرار خداوند است، چنان که در یکی از زیارات آمده:

«اَلسَّلامُ عَلَیکَ یا حافِظَ سِرِّ اللَّهِ»؛(۱)

«سلام بر تو ای حافظ سرّ خداوند».

در زیارات دیگری با این عنوان آمده:

«اَللَّهُمَّ إِنِّی أَشْهَدُ أَنَّهُ قَدْ بَلَّغَ عَنْ رَسُولِکَ ما حُمِّلَ، وَرَعی مَا اسْتُحْفِظَ، وَحَفِظَ مَا اسْتُودِعَ»؛(۲)

«خدایا! من گواهی می دهم آن حضرت هرچه باید از طرف پیامبرت به امّت تبلیغ کند انجام داد، و رعایت آنچه را باید محفوظ دارد نمود، و از آنچه به وی ودیعه سپرده شد نگهبانی فرمود».

۱۱۲۴ حافِظُ الْوَصِیهِ

امام علی علیه السلام، وصی پیامبر خداصلی الله علیه وآله بود، و هرچه آن حضرت به وی وصیت فرمود که همان احکام دین مبین اسلام بود، به خوبی حفاظت و رعایت فرمود، پس هرکه به زیارت آن جناب نایل شود، گواهی و شهادت می دهد:

«لَزِمَ عَهْدَهُ وَاحْتَذی مِثالَهُ وَحَفِظَ وَصِیتَهُ»؛(۳)

«به عهد باپیامبر وفادار و ملازم بود و قدم به قدم به شیوه او عمل کرد و وصیت او را حفظ فرمود».

۱۱۲۵ الْحاکِمُ بِالْحَقِ

به حقّ و شایستگی حاکم گردیده و براساس حقّ نیز حکم می کند.

در زیارت صفوان جمال برای امام علی علیه السلام وارد شده:

«أَشْهَدُ أَنَّکَ مُجازِی الْخَلْقِ وَشافِعُ الرِّزْقِ وَالْحاکِمُ بِالْحَقِ»؛(۴)

«گواهی می دهم تو خلق را پاداش و جزا می دهی و واسطه رزق هستی و به حقّ حکم می کنی».

۱۱۲۶ الْحاکِمُ یومَ الدِّینِ

حکم کننده و فرمانروای روز قیامت.

در زیارت صفوان جمال برای امام علی علیه السلام آمده است:

«اَلسَّلامُ عَلی صالِحِ الْمُؤْمِنِینَ وَالْحاکِمِ یوْمَ الدِّینِ»؛(۵)

«سلام بر آن شایسته ترین مؤمنان و او که از جانب خدا حکم کننده روز قیامت است».

۱۱۲۷ حامِلُ الرّایهِ

حمل کننده بیرق و پرچمدار و کسی که علامت و پرچم سپاه اسلام را به دستور پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله به دست می گرفت و در قیامت نیز پرچمدار آن حضرت خواهد بود.

در یکی از زیارات آن حضرت آمده است:

«اَلسَّلامُ عَلَیکَ یا حامِلَ الرّایهِ وَبالِغَ الْغایهِ»؛(۶)

ص:۲۱۶

۱- ۱۳۰۵. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۴۸.

۲- ۱۳۰۶. مصباح کفعمی، ص ۶۸۵؛ اقبال الاعمال، ص ۴۹۳؛ مفاتیح الجنان، زیارت امیرالمؤمنین در روز غدیر.

۳- ۱۳۰۷. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۸۰.

۴- ۱۳۰۸. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۳۱.

۵- ۱۳۰۹. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۲۸۷؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

۶- ۱۳۱۰. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۳۲.

«سلام بر تو ای حمل کننده پرچم و ای به نهایت هدف رسیده».

در زیارت دیگر از زبان امام صادق علیه السلام آمده:

«وَصَلِ ّ عَلی أَمِیرِ الْمُؤْمِنِینَ ... اَلَّذِی جَعَلْتَهُ ... حامِلاً لِرایتِهِ»؛(۱)

«خدایا درود فرست بر امیرمؤمنان، همان که او را پرچمدار رسول خدا قرارش دادی».

۱۱۲۸ حامِی الدِّینِ

کسی که از دین اسلام حمایت می کرد.

امام رضاعلیه السلام درزیارت امام علی علیه السلام و توصیف آن حضرت چنین فرموده است:

«... الْفارُوقُ الْأَزْهَرُ بَینَ الْحَلالِ وَالْحَرامِ، ناصِرُ الْإِسْلامِ وَمُکَسِّرُ الْأَصْنامِ وَمُعِزُّ الدِّینِ وَحامِیهِ»؛(۲)

«... همان که فاصله بین حلال و حرام خدا را به خوبی مشخص و جدا می کند، او که یاری کننده اسلام و شکننده بت ها و عزت دهنده و حمایت کننده دین بود».

۱۱۲۹ الْحَبْلُ الْمَوْصُولُ

ریسمان اتصال بین خدا و بندگانش.

در یکی از دعاهای مربوط به مسجد بزرگ کوفه چنین آمده است:

«أَشْهَدُ أَنَّکَ... الْحَبْلُ الْمَوْصُولُ بَینَهُ وَبَینَ عِبادِهِ»؛(۳)

«گواهی می دهم که تو همان حبل اللّه (ریسمان محکم خدا) بین خدا و بندگانش می باشی».

۱۱۳۰ حُجَّهُ اللّهِ الْکُبْری

دلیل و نشانه و راهنما. امامان معصوم علیهم السلام همگی حجّت خدا هستند؛ و حجت بزرگ الهی بر مردم، علی بن ابی طالب علیه السلام است، چنان که در فرازی از زیارت مربوط به آن حضرت آمده است:

«اَلسَّلامُ عَلَیکَ یا حُجَّهَ اللّهِ الْکُبْری ؛(۴)

«سلام بر تو ای بزرگ ترین حجت خدا».

۱۱۳۱ حُجَّهُ الْجَبّارِ

از امام صادق علیه السلام نقل شده که در زیارت آن حضرت فرمود:

«اَلسَّلامُ عَلی نُورِ الْأَنْوارِ، وَحُجَّهِ الْجَبّارِ»؛(۵)

«سلام بر آن روشنایی همه نورها و او که حجت خداوند جبار است».

۱۱۳۲ حُجَّهُ عَلَی الْعِبادِ

کسی که از جانب خدای تعالی، حجّت بر بندگانش می باشد. در زیارت مخصوص امام علی علیه السلام در روز غدیر که از امام عسکری و امام هادی علیهما السلام رسیده، آمده است:

«مَوْلای! أَنْتَ الْحُجَّهُ عَلَی الْعِبادِ»؛(۶)

«ای مولای من تو حجت خداوند بر بندگانی».

۱- ۱۳۱۱. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۷؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

۲- ۱۳۱۲. بحارالانوار، ج ۹۹، ص ۱۸۰؛ کتاب المزار، ص ۵۵۸.

۳- ۱۳۱۳. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۴۰۹؛ مفاتیح الجنان،اعمال مسجد کوفه.

۴- ۱۳۱۴. بحارالانوار، ج ۹۸، ص ۲۳۵ و ۹۷، ص ۳۷۸؛ مفاتیح الجنان،زیارت روز مبعث.

۵- ۱۳۱۵. بحارالانوار، ج ۳۵، ص ۱؛ و نیز ج ۹۷، ص ۳۰۵؛ اقبال الاعمال، ص ۶۱۰؛ مفاتیح الجنان، زیارت امیرالمؤمنین روز میلاد پیامبر.

۶- ۱۳۱۶. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۴۶۱؛ مفاتیح الجنان، اعمال عید غدیر.

۱۱۳۳ حُجَّهُ الْمَعْبُودِ

حجّت پروردگار.

امام صادق علیه السلام در مجلس منصور، درباره امام علی علیه السلام بیان نمود، که در زیارت آن حضرت نیز آمده است:

«أَشْهَدُ أَنَّکَ خَیرُ الدَّهْرِ وَنامُوسُهُ وَحُجَّهُ الْمَعْبُودِ وَتَرْجُمانُهُ»؛(۱)

«گواهی می دهم که تو بهترین فرد روزگاران و ناموس و مَحرم آن هستی، تو حجّت و ترجمان خداوند می باشی».

۱۱۳۴ حِصْنُ الْمُؤْمِنِینَ

حصن؛ دژ و قلعه و پناه گاه پولادین است.

امام علی علیه السلام دژ محکمی است برای مؤمنان، هرکه به درون آن درآید، در امان است.

در فرازی از زیارت آن حضرت، از امام صادق علیه السلام نقل شده:

«کُنْتَ عَلَی الْکافِرِینَ عَذاباً صَبّاً وَغِلْظَهً وَغَیظاً، وَلِلْمُؤْمِنِینَ عَیناً وَحِصْناً وَعِلْماً»؛(۲)

«تو ای علی! برای کافران، عذاب و سختی و درشتی بودی و برای مؤمنان، کمک و مددکار و پناه و پرچم بودی».

۱۱۳۵ الْحَقُّ الْبادِی

حقّ و حقیقت روشن.

در زیارت آن حضرت آمده است:

«السَّلامُ عَلَی الْحَقِ ّ الْبادِی»؛(۳)

«سلام بر تو ای حقیقت روشن».

۱۱۳۶ الْحَقُّ الْجَلِی

حقّ و حقیقت آشکار و نمایان.

در زیارت آن حضرت آمده است:

«السَّلامُ عَلَی الْحَقِ ّ الْجَلِی ّ»؛(۴)

«سلام بر تو ای حقیقت آشکار».

۱۱۳۷ حَکَمُ اللّهِ

حـاکم و حکم کننـده؛ کسـی که از جـانب خـدا برای مردم حکمیت می کنـد. درفرازی از دعـای مسـجدکوفه، خطـاب به آن حضرت آمده:

«أَشْهَدُ أَنَّکَ... حَکَمُ اللّهِ فِی أَرْضِهِ، وَقاضِی أَمْرِه»؛(۵)

«گواهی می دهم تو از جانب خدا حاکم هستی در روی زمین و به امر او قضاوت می کنی».

۱۱۳۸ حِلْمُهُ مِنْ حِلْمِ الرَّسُولِ

در تفسیر منسوب به امام عسکری علیه السلام درباره پیامبر و علی علیهما السلام آمده است:

«... اَلَّذِی جَعَـلَ مِنْ آیـاتِهِ عَلِی بْنِ أَبِی طالِبٍ، شَـقِیقُهُ وَرَفِیقُهُ، عَقْلُهُ مِنْ عَقْلِهِ وَعِلْمُهُ مِنْ عِلْمِهِ وَحِلْمُهُ مِنْ حِلْمِهِ، مُؤَیـدُ دِینِهِ بِسَـیفِهِ الْباتِرِ ...»؛(۶)

«... یکی از آیـات و معجزات پیامبرصـلی الله علیه وآله علی بن ابی طـالب است، او که برادر و رفیق پیامبر بود، او که عقلش از عقل پیامبر و علمش از علم او و حلم

۱- ۱۳۱۷. بحارالانوار، ج ۱۰، ص ۲۱۶؛ و ج ۹۷، ص ۳۴۲؛ امالی صدوق، ص ۶۱.

۲- ۱۳۱۸. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۳۸؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۲، ص ۲۴۷؛ اصول کافی، ج ۱، ص ۴۵۴.

۳- ۱۳۱۹. بحارالانوار، ج ۹۹، ص ۲۰۰.

۴- ۱۳۲۰. بحارالانوار، ج ۹۹، ص ۲۰۰.

۵- ۱۳۲۱. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۴۰۹؛ مفاتیح الجنان، اعمال مسجد کوفه.

۶- ۱۳۲۲. بحار الانوار، ج ۹، ص ۱۷۹؛ تفسیر الامام، ص ۲۲۷؛ تأویل الآیات، ص ۵۴.

و بردباری اش نیز از پیامبر بود، همان که با شمشیر برنده اش دین او را یاری می کرد».

۱۱۳۹ حَلِیفُ الْمِحْرابِ

حلیف از حلف؛ قسم و مترادف محالف، به معنای هم قسم بودن است.

امام علی علیه السلام همیشه در محراب و در حال عبادت است، گویا که با او هم قسم شده است.

در یکی از زیارات مطلقه امام علی علیه السلام خطاب به آن حضرت آمده است:

«اَلسَّلامُ عَلَی الْإِمامِ الزَّکِیِّ حَلِیفِ الْمِحْرابِ»؛(۱)

«سلام بر امام پاک و منزه از هر عیبی، او که پیوسته در محراب بود (و در محراب شهید شد)».

۱۱۴۰ حَیدَرَهُ

حیدره به معنای شیر و نام اسد بن هاشم، پدر فاطمه بنت اسد مادر امیرالمؤمنین علیه السلام بود، لذا اسم فرزندش را حیدره گذاشت.

خود آن حضرت در روز خیبر این گونه رجزخوانی می کرد:

«أَنَا الَّذِی سَمَّتْنِی أُمِّی حَیدَرَهً»؛(۲)

«من آن کسی هستم که مادرم مرا حیدره (شیر) نام نهاده است».

و در جای دیگر فرمود:

«أَنَا اسْمِی فِی الْأَنْجِیلِ اِلیا... وَعِنْدَ أُمِّی حَیدَرهٌ»؛(۳)

«نام من درانجیل الیا و نزد مادرم حیدره است».

از رسول خداصلی الله علیه وآله نقل شده که فرمود: علی علیه السلام هفده نام دارد. ابن عباس گفت: کدام است؟

حضرت فرمود:

«اِسْمُهُ عِنْدَ الْعَرَبِ وَعِنْدَ أُمِّهِ حَیدَرَهٌ»؛(۴)

«اسم او نزد عرب و نزد مادرش حیدره است».

۱۱۴۱ خائِفُ اللَّهِ

از خدای تعالی ترسان است،

در فرازی از زیارت امیرالمؤمنین علیه السلام آمده:

«اَلسَّلامُ عَلَیکَ یا خائِفَ اللَّهِ فِی سَرِیرَتِهِ»؛(۵)

«سلام بر تو ای آقایی که خوف و خشیت خدا را در دل داری».

۱۱۴۲ خاتِمُ الْحِصی

مُهر زننده سنگریزه ها.

امام صادق علیه السلام درزیارت آن حضرت فرموده:

«اَلسَّلامُ عَلَیکَ یا خاتِمَ الْحَصی ؛(۶)

«سلام بر تو ای مهر زننده بر سنگ ریزه ها».

۱۱۴۳ خازِنُ وَحْی اللَّهِ

وحی الهی به وی سپرده شده و حافظ و نگهبان آن است، چنان که در فرازی از زیارت مطلقه امیرمؤمنان علیه السلام آمده است:

«اَلسَّلامُ عَلَیکَ یا سَیدَ الْوَصِیینَ... وَبابَ حِکْمَهِ رَبِّ الْعالَمِینَ، وَخازِنَ وَحْیهِ»؛(۷)

ص:۲۱۹

۱- ۱۳۲۳. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۱؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

۲- ۱۳۲۴. بحارالانوار، ج ۳۵، ص ۶۰.

۳- ۱۳۲۵. بحارالانوار، ج ۳۵، ص ۴۶؛ معانی الاخبار، ص ۶۰.

۴- ۱۳۲۶. الفضائل، ص ۱۷۵.

۵- ۱۳۲۷. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۳۱.

۶- ۱۳۲۸. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۷۳؛ اقبال الاعمال، ص ۶۰۸؛ مفاتیح الجنان، زیارت امیرالمؤمنین روز میلاد پیامبر.

۷- ۱۳۲۹. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۲۸۵؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

«سلام برتو ای آقای جانشینان و ای باب حکمت پروردگار جهانیان و ای حافظ وحی الهی».

در زیارت دیگر، عبارت «خازن الوحی» آمده است.(۱)

۱۱۴۴ خآصَّهُ اللَّهِ

امیرالمؤمنین علیه السلام بنده اختصاصی خدا است؛ خدای تعالی او را از بین بندگان برگزیده و مخصوص خود گردانیده است.

امام صادق علیه السلام در زیارت آن حضرت فرمود:

«أَشْهَدُ أَنَّکَ حَبِیبُ اللَّهِ وَخاصَّهُ اللَّهِ وَخالِصَتُهُ»؛(۲)

«گواهی می دهم تو دوست خدا و بنده خاصّ و برگزیده و خالص خدایی».

۱۱۴۵ خالِصُ الْأَخِلّاءِ

اخلّاء جمع خلیل؛ دوست و دوستان.

خالص الاخلّاء؛ خالص ترین دوست.

در فرازی از زیارت مولا علی علیه السلام آمده است:

«اَلسَّلامُ عَلی خالِصِ الْأَخِلّاءِ، اَلسَّلامُ عَلَی الْمَخْصُوصِ بِسَیدَهِ النِّسآءِ»؛(۳)

«سلام بر خالص ترین دوست خدا و سلام بر آن که فقط او همسر و هم کفو بانوی بانوان جهان "فاطمه زهرا" بود».

۱۱۴۶ خالِصَهُ اللَّهِ

امیرالمؤمنین علیه السلام، فقط و فقط مخصوص و خالص برای خدای تعالی است، چنان که امام صادق علیه السلام در زیارت آن حضرت فرمود:

«أَشْهَدُ أَنَّکَ حَبِیبُ اللَّهِ وَخاصَّهُ اللَّهِ وَخالِصَتُهُ»؛(۴)

«گواهی می دهم که تو دوست خدا و بنده خاص و برگزیده و خالص خدایی».

و در فرازی از زیارت آن حضرت فرمود:

«اَلسَّلامُ عَلَیکَ یا وَلِی اللَّهِ وَحُجَّتَهُ، وَخالِصَهَ اللَّهِ»؛(۵)

«سلام بر تو ای ولی خدا و حجت او و ای بنده خالص و خاص خدا».

۱۱۴۷ خامِسُ أَهْلِ الْعَباءِ

جریان عبا و کساء که رسول خداصلی الله علیه وآله امام علی و حسن و حسین و حضرت زهراعلیهم السلام را در زیر آن جمع کرد و فرمود: اینان اهل بیت من هستند، در تاریخ قطعی و ضبط شده است، و علی علیه السلام یکی از آن پنج نفر است؛ در زیارتی که برای امیرمؤمنان وارد شده، آمده است:

«اَلسَّلامُ عَلَیکَ یا خامِسَ أَهْلِ الْعَبآءِ»؛(۶)

«سلام بر تو ای پنجمین نور از اهل عبا».

۱۱۴۸ الْخِصْبُ

علی علیه السلام کسی است که ذکر و یاد و نام و وجودش برای مؤمنان موجب آرامش است.

۱- ۱۳۳۰. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۴۲.

۲- ۱۳۳۱. ارشاد القلوب، ج ۲، ص ۴۴۱؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین؛ فرحه الغری، ص ۹۴؛ کتاب المزار، ص ۷۸؛ مصباح المتهجد، ص ۷۴۲.

۳- ۱۳۳۲. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۱؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

۴- ۱۳۳۳. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۲۷۹؛ کتاب المزار، ص ۷۸؛ مصباح المتهجد، ص ۷۴۲؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

۵- ۱۳۳۴. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۷۵؛ مفاتیح الجنان، زیارت امیرالمؤمنین روز میلاد پیامبر.

۶- ۱۳۳۵. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۷۳؛ اقبال الاعمال، ص ۶۰۸؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

«أَشْهَدُ أَنَّکَ کُنْتَ لِلْمُؤْمِنِینَ غَیْثاً وَخِصْباً»؛(۱)

«گواهی می دهم تو باران رحمت و نعمت و مایه آسایش برای مؤمنان بودی».

۱۱۴۹ خَطَبُ الْجَسِیمِ

بالاتر از زمین و مافوق چیزی قرار می گیرد، چنان که در فرازی از زیارت حضرت آمده:

«اَلسَّلامُ عَلَیکَ أَیهَا النَّبَأُ الْعَظِیمُ وَالْخَطَبُ الْجَسِیمُ»؛(۲)

«سلام بر تو ای آقایی که نبأ عظیم هستی و امر و شأن تو والاست».

۱۱۵۰ خَلِیفَهُ الطُّهْرِ

عبارتی است که در یکی از زیارات مطلقه آن حضرت آمده است:

«اَلسَّلامُ عَلَیکَ یا خَلِیفَهَ الطُّهْرِ فِی نُبُوَّتِهِ»؛(۳)

«سلام بر تو ای جانشین پیامبر پاک در نبوّتش».

۱۱۵۱ خَلِیلُ النُّبُوَّهِ

خلیل یعنی دوست و رفیق شفیق و صمیمی و کسی که همیشه همراه دیگری می باشد. اگر پیامبرصلی الله علیه وآله خلیل خدا است، علی علیه السلام نیز خلیل پیامبر است، پس او هم بنابر قاعده کلّی «دوستِ دوستِ تو، دوست توست» خلیل خدا است.

در زیارت آن حضرت سلام می دهیم:

«اَلسَّلامُ عَلی أَبِی الْأَئِمَّهِ، وَخَلِیلِ النُّبُوَّهِ، وَالْمَخْصُوصِ بِالْأُخُوَّهِ»؛(۴)

«سلام بر آقایی که پدر امامان بزرگوارعلیهم السلام است، او که دوست همیشه همراه پیامبرصلی الله علیه وآله بود، و آنکه فقط او افتخار برادری با پیامبر را داشت».

۱۱۵۲ خَیرُ أَهْلِ الْمَشْرِقِ وَ الْمَغْرِبِ

فرزند بزرگوار آن حضرت، امام حسین علیه السلام در توصیف اهل بیت می فرماید:

«مَنْ مِثْلُنا؟ وَقَدْ جَعَلَ اللَّهُ جَدَّنا أَشْرَفَ أَهْلِ السَّماواتِ وَالْأَرْضِ، وَأَبانا خَیرُ أَهْلِ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ، وَأُمَّنا سَیدَهٌ عَلی جَمِیعِ نِسآءِ الْعالَمِینَ، وَجَدَّتَنا أُمُّ الْمُؤْمِنِینَ، وَنَحْنُ سَیدا شَبابِ أَهْلِ الْجَنَّهِ»؛(۵)

«چه کسی مثل ماست؟ در حالی که جد ما را شریف ترین شخص از مشرق تا مغرب عالم قرار داده است، پدر ما بهترین آنان، مادر ما سرور همه زنان جهانیان و جدّه ما مادر مؤمنان است، و ما جوانان اهل بهشت هستیم».

۱۱۵۳ خَیرُ الدَّهْرِ

بهترین فرد روزگاران؛ چنان که در یکی از زیارات آمده است:

«أَشْهَدُ أَنَّکَ خَیرُ الدَّهْرِ وَنامُوسُهُ»؛(۶)

«گواهی می دهم که تو بهترین فرد روزگار و ناموس روزگاری».

۱۱۵۴ خَیرُ الزَّوْجِ

بهترین شوهر.

ص:۲۲۱

۱- ۱۳۳۶. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۷۷؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

۲- ۱۳۳۷. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۴۸.

۳- ۱۳۳۸. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۳۱.

۴- ۱۳۳۹. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۲۸۷؛ مستدرک الوسائل، ج ۱۰، ص ۲۲۲؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه.

۵- ۱۳۴۰. موسوعه کلمات امام حسین، ص ۳۳.

۶- ۱۳۴۱. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۴۲.

در صبح عروسی، آن گاه که رسول خداصلی الله علیه وآله از دخترش پرسید:

«کَیْفَ رَأَیتَ زَوْجَکَ؟ قالَتْ: یا أَبَهِ! خَیرُ الزَّوْجِ»؛(۱)

«شوهرت را چگونه دیدی؟ گفت: ای پدر جان! بهترین شوهر است».

۱۱۵۵ خَیرُ الْمُؤْمِنِینَ

امام علی علیه السلام هم اولین ایمان آورنده به خدا و پیامبر و هم بهترین ایمان آورندگان است، به همین جهت او، امیر مؤمنان شده است.

درفرازی از زیارات مطلقه آن حضرت آمده:

«اَلسَّلامُ عَلَیکَ یا سَیدَ الْوَصِیینَ، وَأَمِینَ رَبِّ الْعالَمِینَ، وَدَیانَ یوْمِ الدِّینِ، وَخَیرَ الْمُؤْمِنِینَ»؛(۲)

«سلام بر تو ای آقای جانشینان و امین پروردگار جهانیان و حاکم روز قیامت و ای بهترین ایمان آورندگان به خدا».

۱۱۵۶ خَیرُ مَنْ وَطَأَ الثَّری

بهترین کسی که گام بر روی خاک نهاده.

چند بیت از اشعار فاطمه زهراعلیها السلام که در ابتدای زندگی مشترک سروده است:(۳)

أَضْحَی الْفِخارُ لَنا وَعَزَّ شامِخٍ

وَلَقَدْ سَمَوْنا فِی بَنِی عَدْنانٍ

نِلْتَ الْعُلا وَعَلَوْتَ فِی کُلِ ّالْوَری

وَتَقاصَرَتْ عَنْ مَجْدِکَ الثَّقْلانِ

أَعْنِی عَلِیاً خَیرَ مَنْ وَطَأَ الثَّری

ذَا الْمَجْدِ وَالْإِفْضالِ وَالْإِحْسانِ

فَلَهُ الْمَکارِمُ وَالْمَعانِی وَالْحَبا

ما ناحَتِ الْأَطْیارُ فِی الْأَغْصانِ

«افتخار و عزت والا از آن ما شد و ما در میان فرزندان عدنان سربلند شدیم. تو به بزرگی و برتری رسیدی و از همه آفریده ها والاتر شدی و جنّ و انس از عظمت تو عقب ماندند. منظورم علی است، بهترین کسی که بر خاک، گام نهاده، بزرگوار و دارای احسان و نیکی، والایی های اخلاقی و بزرگی ها از آن اوست، تا آن گاه که مرغان بر شاخه ها به ترنّم مشغولند».

۱۱۵۷ خَیرُ هادٍ

بهترین راهنما و هدایت گر است.

حضرت زهراعلیها السلام، آن گاه که به یاد پرواز ملکوتی خود افتاد، خطاب به همسرش امام علی علیه السلام فرمود:

اِبْکِنِی إِنْ بَکَیتَ یا خَیرَ هادٍ

وَاسْبِلِ الدَّمْعَ فَهْوَ یوْمُ الْفِراقِ

یا قَرِینَ الْبَتُولِ أُوصِیکَ بِالنَّسْلِ

فَقَدْ أَصْبَحا حَلِیفَا اشْتِیاقٍ

«ای همسر وفادارم! اگر خواستی گریه کنی بر من گریه کن، ای بهترین راهنما! اشک ها را بر من سرازیر کن که امروز روز جدایی است. ای همدم بتول! وصیت می کنم تو را به فرزندانم، که همدم شوق و محبت شده اند».

ص:۲۲۲

۱- ۱۳۴۲. بحارالانوار، ج ۴۳، ص ۱۳۳؛ فرهنگ سخنان حضرت زهراعلیها السلام، ص ۱۹.

۲- ۱۳۴۳. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۲۸۵؛ مفاتیح الجنان، زیارت مخصوصه امیرالمؤمنین در روز غدیر.

۳- ۱۳۴۴. فرهنگ سخنان فاطمه زهراعلیها السلام، ص ۱۳۵.

۱۱۵۸ خِیرَهُ أُسْرَهِ الرَّسُولِ

بهترین فرد از خانواده و اهل بیت پیامبرعلیهم السلام؛ چنان که در زیارت آن حضرت آمده است:

«اَللّهُمَّ صَلِّ عَلی وَلِیکَ وَأَخِی نَبِیکَ وَخِیرَتِهِ مِنْ أُسْرَتِهِ»؛(۱)

«خدایا درود فرست بر ولی خودت و برادر پیامبرت ... او که بهترین فرد از خانواده و اهل بیت رسول خداست».

۱۱۵۹ الْخَیفِی

اهل منطقه خیف.

همچنین مراجعه شود به: الْأَبْطَحِی [۱۰۲۱]

۱۱۶۰ داحِضُ الْإِفْکِ

از بین برنده و زایل کننده هر نوع دروغ و باطل و افترا.

در یکی از زیارات آن حضرت آمده:

«اَلسَّلامُ عَلَیکَ یا داحِضَ الْإِفْکِ وَمُبْطِلَ الشِّرْکِ وَمُزِیلَ الشَّکِ»؛(۲)

«سلام بر تو ای نابود کننده دروغ و باطل، و باطل کننده شرک و زایل کننده شک».

۱۱۶۱ الدّاعِی إِلَی الْإِیمانِ

دعوت کننده به ایمان.

در قسمتی از زیارت آن حضرت آمده:

«وَحَجَزَ بَینَ الْحَلالِ وَالْحَرامِ، مُسْتَبْصِراً فِی رِضْوانِکَ، داعِیاً إِلی إِیمانِکَ»؛(۳)

«او که حلال را از حرام جدا و مانع شد، آنکه به رضوان و خشنودی خدا بینا شده، و از خلایق برای ایمان به تو دعوت کرد».

۱۱۶۲ الدّاعِی اِلی شَرِیعَهِ اللّهِ

مردم را به شریعت خدا دعوت می کند.

امام صادق علیه السلام در زیارت روز غدیر فرمود:

«وَالنّاطِقِ بِحُجَّتِهِ، وَالدّاعِی إِلی شَرِیعَتِهِ، سَیدِ الْمُسْلِمِینَ وَأَمِیرِ الْمُؤْمِنِینَ»؛(۴)

«آن که با حجّت و برهان خدا سخن می گوید، و آن که به دین و شریعت الهی دعوت می نماید، او سرور مسلمانان و امیر مؤمنان است».

۱۱۶۳ دافِعُ الْجُیوشِ

با شجاعت و شهامت و حملات خود، لشکرها را از هم پراکنده و مضمحل می کرد.

در قسمتی از زیارت آن حضرت آمده:

«مُعْلِنُ الْحَقِ ّ بِالْحَقِ ّ وَدافِعُ جُیوشِ الْأَباطِیلِ»؛(۵)

«علی علیه السلام آن کسی است که حقّ را حقیقتاً اعلان و آشکار و لشکرهای باطل را شکست می دهد».

۱۱۶۴ الدّالُّ عَلَی اللَّهِ

راهنمایی کننده و دلالت کننده به سوی خدای تعالی.

در بخشی از زیارت آن حضرت در عید غدیر آمده است.(۶)

۱- ۱۳۴۵. اقبال الاعمال، ص ۴۹۳؛ مفاتیح الجنان،زیارت حضرت امیرالمؤمنین روز میلاد پیامبر.

۲- ۱۳۴۶. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۳۲.

۳- ۱۳۴۷. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۳۰.

۴- ۱۳۴۸. مصباح الکفعمی، ص ۶۸۵؛ مستدرک الوسائل، ج ۱۰، ص ۲۲۰؛ مفاتیح الجنان، زیارت روز غدیر.

۵- ۱۳۴۹. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۲۹.

۶- ۱۳۵۰. مفاتیح الجنان، اعمال عید غدیر.

۱۱۶۵ دَعائِمُ الدِّینِ

هر آن چیزی که موجب قوام و ایستادگی چیزی می شود. علی علیه السلام از ارکان و پایه های دین اسلام است.

در یکی از زیارات مطلقه امیرالمؤمنین علیه السلام آمده است:

«أَشْهَدُ أَنَّکَ مِنْ دَعائِمِ الدِّینِ وَعِمادِهِ»؛(۱)

«گواهی می دهم تو یکی از امامانی هستی که قوام دین و اسلام به آن بستگی دارد و پایه و ستون مکتب هستی».

۱۱۶۶ الدَّعْوَهُ الْحُسْنی

بهترین و نیکوترین دعوت.

در یکی از زیارات مطلقه امیرالمؤمنین علیه السلام آمده است:

«اَلسَّلامُ عَلَیکَ یا حِجابَ الْوَری وَالدَّعْوَهَ الْحُسْنی ؛(۲)

«سلام بر تو ای واسطه و حجاب آفرینش خلق و ای نیکوترین دعوت الهی».

۱۱۶۷ دِلالَهُ حُجَّهِ الرَّسُولِ

گواه و دلیل بر حجّت رسول خداصلی الله علیه وآله.

در یکی از زیارات چنین وارد شده:

«وَصَلِّ عَلی أَمِیرِ الْمُؤْمِنِینَ الَّذِی جَعَلْتَهُ دِلالَهً عَلی حُجَّتِهِ»؛(۳)

«خدایا درود فرست بر امیرمؤمنان که او را دلالتی بر حجت پیامبرت قرارش دادی».

۱۱۶۸ دَیانُ یوْمِ الدِّینِ

امیرالمؤمنین علیه السلام به امر خدای تعالی در روز قیامت بین مردم قضاوت می کند و پاداش و کیفر الهی را تقسیم خواهد نمود.

در قسمتی از زیارت آن حضرت آمده:

«اَلسَّلامُ عَلَیکَ یا سَیدَ الْوَصِیینَ، وَأَمِینَ رَبِّ الْعالَمِینَ، وَدَیانَ یوْمِ الدِّینِ»؛(۴)

«سلام بر تو ای آقای جانشینان و امین پروردگار جهانیان و قاضی روز قیامت».

۱۱۶۹ دِینُ اللّٰهِ الْقَوِیمُ

دین محکم و استوار خدا؛ یعنی امام، دین مجسّم خداوند است، امام هادی علیه السلام در زیارت مخصوص امیر مؤمنان علیه السلام در روز غدیر از آن حضرت تمجید نموده است:

«اَلسَّلامُ عَلَیکَ یا دِینَ اللَّهِ الْقَوِیمَ وَصِراطَهُ الْمُسْتَقِیمَ»؛(۵)

«سلام بر تو ای دین محکم و استوار الهی و راه راست خدا».

۱۱۷۰ الذِّکْرُ الْحَکِیمُ

در یکی از زیارات مطلقه امیرالمؤمنین علیه السلام خطاب به آن حضرت سلام داده می شود:

«اَلسَّلامُ عَلَیکَ أَیهَا النَّبَأُ الْعَظِیمُ وَالْخَطَبُ الْجَسِیمُ وَالذِّکْرُ الْحَکِیمُ»؛(۶)

«سلام بر تو ای آقایی که خبر مهم هستی، تو که شأنت والا است و ذکر حکیم می باشی».

۱- ۱۳۵۱. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۲۵؛ کتاب المزار، ص ۱۰۹.

۲- ۱۳۵۲. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۴۸.

۳- ۱۳۵۳. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۷؛ مفاتیح الجنان.

۴- ۱۳۵۴. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۲۸۵؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

۵- ۱۳۵۵. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۶۰؛ مفاتیح الجنان، اعمال عید غدیر.

۶- ۱۳۵۶. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۴۸.

۱۱۷۱ الذِّكْرُ الْخالِصُ

ذکر خالص خدا، چنان که در یکی از زیارات مطلقه آن حضرت آمده است:

«اَلسَّلامُ عَلَیکَ یا نُورَ اللَّهِ فِی سَمائِهِ وَأَرْضِهِ وَأُذُنَهُ السّامِعَهَ وَذِکْرَهُ الْخالِصَ»؛(۱)

«سلام بر تو ای نور خدا در آسمان و زمین و سلام بر تو ای گوش شنوا و ذکر خالص خدا».

۱۱۷۲ ذُو الْإِحْسانِ

دارای احسان و نیکی.

همچنین مراجعه شود به: خَیرُ مَنْ وَطَأَ الثَّری [۱۱۵۶]

۱۱۷۳ ذُو الْبَذْلِ

دارای سخاوت و بخشندگی.

در زیارت آن حضرت آمده است:

«السَّلامُ عَلی ذِی الْجُودِ وَالْبَذْلِ»؛(۲)

«سلام بر صاحب بخشش و سخاوت».

۱۱۷۴ ذُو الْجُودِ

دارای بخشش و بزرگواری.

همچنین مراجعه شود به: ذُو الْبَذْلِ [۱۱۷۳]

۱۱۷۵ ذُو الْمَجْدِ

دارای مجد و بزرگواری.

همچنین مراجعه شود به: خَیرُ مَنْ وَطَأَ الثَّری [۱۱۵۶]

۱۱۷۶ رَأْسُ الصِّدِّیقِینَ

کسی که در بین صدّیقین از همه جلوتر و والاتر است. این نیز از القاب امیرالمؤمنین علیه السلام است، چنان که در زیارت مطلقه حضرت آمده:

«اَلسَّلامُ عَلَیکَ یا رَأْسَ الصِّدِّیقِینَ»؛(۳)

«سلام بر تو ای آقایی که سرآمد همه صدیقان و راست گویان هستی».

۱۱۷۷ رابِعُ الْخُلَفاءِ

امیرالمؤمنین علیه السلام می فرماید: روزی همراه پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله در یکی از کوچه های مدینه قدم می زدیم که شخصی بلندقد و با ریش بلند و چهارشانه جلو آمد و بر پیامبرصلی الله علیه وآله سلام و خوش آمد گفت، بعد رو کرد به من و گفت: «اَلسَّلامُ عَلَیکَ یا رابِعَ الْخُلَفاءِ وَرَحْمَهُ اللَّهِ وَبَرَکاتُهُ» و از پیامبرصلی الله علیه وآله سؤال کرد: مگر چنین نیست؟ آن حضرت نیز فرمود: آری.

آن مرد که رفت، از پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله سؤال کردم: این که بود و چه گفت که شما او را تصدیق فرمودید؟

پیامبرصلی الله علیه وآله فرمود: آری، تو الحمد للّه چنین هستی؛ چون خدای تعالی فرموده: «إِنِّی جاعِلٌ فِی الْأَرْضِ خَلِیفَهً» و آن خلیفه آدم علیه السلام است.

بعد فرموده: «یا داوُدُ إِنّا جَعَلْناکَ خَلِیفَهً فِی الْأَرْضِ» این دومی.

سپس در جریان موسی علیه السلام، به هارون گفت: «اخْلُفْنِی فِی قَوْمِی وَأَصْلِحْ وَلاتَتَّبِعْ سَبِیلَ الْمُفْسِدِینَ» این هم سومی.

آن گاه فرمود: «وَأَذانٌ مِنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ إِلَی النّاسِ یوْمَ الْحَجِ الْأَکْبَرِ» تو از جانب خدا و من، ابلاغ کننده این پیام هستی، تو وصی و وزیر من هستی، تو چهارمین خلیفه می باشی، چنان که

۱- ۱۳۵۷. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۳۷.

۲- ۱۳۵۸. بحارالانوار، ج ۹۹، ص ۱۹۹.

۳- ۱۳۵۹. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۱؛ اقبال الاعمال، ص ۶۱۱.

آن پیرمرد به تو سلام کرد، آیا او را شناختی؟ گفتم: نه. فرمود: او برادرت خضرعلیه السلام بود.(۱)

۱۱۷۸ رآدُّ الْغُلُولِ

دریکی از زیارات مطلقه امیرمؤمنان علیه السلام آمده:

«اَلسَّلامُ عَلَیکَ یا أَخَ الرَّسُولِ وَزَوْجَ الْبَتُولِ وَرادَّ الْغُلُولِ»؛(۲)

«سلام بر تو ای برادر رسول خداصلی الله علیه وآله و همسر حضرت زهرای بتول علیها السلام و کسی که غل و زنجیرها را برمی داری».

۱۱۷۹ الرّاعِی

نگهبان، حافظ و پاسدار، کسی که از آنچه به او سپرده شده، مراقبت و محافظت می کند،

به چوپان، راعی می گویند؛ چون مراقب گوسفندان است تا گرگ به آنان حمله نکند. و امیرمؤمنان علیه السلام نیز هرآنچه پیامبرصلی الله علیه وآله از احکام شریعت به او سپرده بود، به خوبی محافظت و پاسداری کرد، چنان که امام صادق علیه السلام در زیارت آن حضرت می فرماید:

«اَللَّهُمَّ إِنِّی أَشْهَدُ أَنَّهُ قَدْ بَلَّغَ عَنْ رَسُولِکَ ما حُمِّلَ، وَرَعی مَا اسْتُحْفِظَ»؛(۳)

«خدایا گواهی می دهم که او هر چه لازم بود از جانب پیامبرت ابلاغ کرد و از هر آنچه به او سپرده شده بود محافظت فرمود».

۱۱۸۰ الرّاغِبُ

مشتاق و مایل به چیزی.

در زبان عربی، اگر به همراه «فی» به کار رود، چنین معنایی دارد؛ امّا اگر با «عن» استعمال شود، به معنای بی میلی و بیزاری است.

به هر حال امیرالمؤمنین علیه السلام راغب بود؛ ولی راغب و مشتاق به وعده های الهی، چنان که در یکی از زیارات مخصوصه آن جناب آمده:

«أَشْهَدُ أَنَّکَ جُدْتَ بِنَفْسِکَ صابِراً مُحْتَسِباً، مُجاهِداً عَنْ دِینِ اللَّهِ، مُوَقِّیاً لِرَسُولِ اللَّهِ صلی الله علیه وآله طالِباً ما عِنْدَ اللَّهِ، راغِباً فِیما وَعَدَ اللَّهُ»؛(۴)

«گواهی می دهم تو با جان عزیز خود و با صبر و رنج و مجاهدت، در دفاع از دشمنان دین حقّ و حفظ جان رسول خداصلی الله علیه وآله فداکاری کردی، در حالی که همه را برای طلب رضای حقّ و شوق رسیدن به ثواب و وعده الهی انجام دادی».

۱۱۸۱ الرَّشِیدُ

رشید از اسمای الهی و مراد خدایی است که خلق را به مصلحت خویش هدایت می کند.

رشید نیز از القاب امیرالمؤمنین علیه السلام می باشد؛ یعنی کسی که هم خودش هدایت یافته، و هم دیگران را به سوی خدا هدایت می کند.

امام صادق علیه السلام در زیارت آن حضرت فرمود:

«اَلسَّلامُ عَلَیکَ أَیهَا الصِّدِّیقُ الرَّشِیدُ»؛(۵)

«سلام بر تو ای راستگوی هدایت یافته».

ص:۲۲۶

۱- ۱۳۶۰. بحارالانوار، ج ۳۶، ص ۴۱۷.

۲- ۱۳۶۱. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۳۱.

۳- ۱۳۶۲. اقبال الاعمال، ص ۶۸۵؛ مفاتیح الجنان، زیارت امیرالمؤمنین روز میلاد پیامبر.

۴- ۱۳۶۳. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۳۸؛ کامل الزیارات، ص ۴۲؛ من لایحضره الفقیه، ج ۲، ص ۵۸۹؛ تهذیب طوسی، ج ۶، ص ۲۵؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

۵- ۱۳۶۴. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۲۷۹؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین؛ فرحه الغری، ص ۹۴.

۱۱۸۲ رِضاهُ رِضَی اللّهِ

امام حسین علیه السلام در مجلس معاویه با معرفی خود و توصیف پدر بزرگوارشان فرمود:

«أَنَا ابْنُ مآءِ السَّمآءِ وَعُرُوقِ الثَّری أَنَا ابْنُ مَنْ سادَ أَهْلَ الدُّنْیا بِالْحَسَبِ النّاقِبِ وَالشَّرَفِ الْفائِقِ وَالْقَدِیمِ السّابِقِ، أَنَا ابْنُ مَنْ رِضاهُ رِضَی الرَّحْمنِ وَسَخَطُهُ سَخَطُ الرَّحْمنِ»؛(۱)

«من پسر کسی هستم که برکت و خلقت آسمان و زمین از اوست. من پسر آن کسی هستم که بر همه اهل دنیا به جهت حسب و نسب والا و شرف بالا آقایی دارد. من پسر آن کسی هستم که رضایتش، رضایت خدا و خشم و سخط او خشم و سخط خداست».

۱۱۸۳ الرَّضِی

رضی: مرضی؛ خدای تعالی از او راضی و خوشنود است.

در یکی از زیارات امیرمؤمنان علیه السلام آمده است:

«اَلسَّلامُ عَلَی اسْمِ اللّهِ الرَّضِی»؛(۲)

«سلام بر آن اسم پسندیده الهی».

و در عبارت دیگر آمده:

«اَلسَّلامُ عَلَیکَ أَیهَا الْإِمامُ الْبَرُّ التَّقِی النَّقِی الرَّضِی»؛(۳)

«سلام بر تو ای پیشوای نیک پرهیزکار پاک پسندیده».

امام صادق علیه السلام نیز در زیارت امیرمؤمنان علیه السلام در روز میلاد پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله می گوید:

«فَقَبَضْتَهُ إِلَیکَ شَهِیداً سَعِیداً وَلِیاً تَقِیاً، رَضِیاً زَکِیاً هادِیاً مَهْدِیاً»؛(۴)

«خدایا او را به سوی خود بردی؛ در حالی که شهید و سعادتمند بود، او دوست و تقواپیشه، راضی و پاک، و هادی و مهدی بود».

۱۱۸۴ رُکْنُ الْأَوْلِیاءِ

بین اولیای الهی، از همه شاخص تر است که دیگران به او اقتدا و تکیه کنند.

در فرازی از زیارت امیرالمؤمنین علیه السلام آمده:

«اَللَّهُمَّ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ وَصَلِ ّعَلی أَمِیرِ الْمُؤْمِنِینَ عَبْدِکَ الْمُرْتَضی .. وَرُکْنِ الْأَوْلِیآءِ»؛(۵)

«خدایا درود فرست بر محمّد و آل محمّد و نیز درود فرست بر امیرمؤمنان علیه السلام که بنده پسندیده تو و از ارکان اولیای الهی است».

۱۱۸۵ رُکْنُ الْبِلادِ

از ارکان و استوانه های شهرها است.

در یکی از زیارت های امام علی علیه السلام آمده:

«أَشْهَدُ أَنَّکَ وَالْأَئِمَّهَ مِنْ وُلْدِکَ سَفِینَهُ النَّجاهِ وَدَعائِمُ الْأَوْتادِ وَأَرْکانُ الْبِلادِ»؛(۶)

«گواهی می دهم تو و امامان از فرزندان تو، کشتی نجات،پایه های استوارو رکن شهرهاهستید».

ص:۲۲۷

۱- ۱۳۶۵. احقاق الحق، ج ۱۱، ص ۵۹۵؛ موسوعه کلمات امام حسین علیه السلام ص ۲۴۱.

۲- ۱۳۶۶. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۲۴۵.

۳- ۱۳۶۷. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۴۲.

۴- ۱۳۶۸. بحارالانوار، ج ۹۵، ص ۲۹۲؛ مستدرک حاکم، ج ۱۰، ص ۲۲۰؛ مصباح کفعمی، ص ۶۸۵؛ مفاتیح الجنان، زیارت مولود.

۵- ۱۳۶۹. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۷؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

۶- ۱۳۷۰. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۴۲.

۱۱۸۶ رَواسِی النُّبُوَّهِ

حضرت زهراعلیها السلام به زنان مدینه، در توصیف همسر گرامی اش، امیرمؤمنان علیه السلام فرمود:

«فَإِنَّهُ قَواعِدُ الرِّسالَهِ وَرَواسِی النُّبُوَّهِ وَمَهْبِطُ الرُّوحِ الْأَمِینِ وَالْبَطِینُ بِأَمْرِ الدِّینِ فِی الدُّنْیا وَالآخِرَهِ»؛(۱)

«او از پایه های رسالت پیامبر و ریشه های نبوّت نبی خاتم صلی الله علیه وآله و محل نزول جبرئیل و آگاه به دین و دنیا و آخرت است».

۱۱۸۷ الزَّکِی

پاک و طاهر و بی گناه. زکات را زکات گویند؛ چون بعد از پرداخت آن، پاک می شود.

زکی از القاب امیرمؤمنان علیه السلام است؛ چنان که امام صادق علیه السلام در زیارت آن حضرت فرمود:

«اَلسَّلامُ عَلَیکَ أَیهَا الْبَرُّ الزَّکِی»؛(۲)

«سلام بر تو ای آقای نیکوکار و پاک».

۱۱۸۸ الزِّنادُ الْقادِحُ

آتش جهنم را برای دشمنان خدا برافروزد، چنان که در زیارت مربوطه آمده است:

«اَلسَّلامُ عَلَی الصِّراطِ الْواضِحِ ... وَالْإِمامِ النّاصِحِ، وَالزِّنادِ الْقادِحِ»؛(۳)

«سلام بر راه واضح خدا ... سلام بر امام ناصح و آن که شعله ور کننده آتش جهنم است».

۱۱۸۹ زَینُ الصِّدِّیقِینَ

زینت و زیور همه صدّیقان و راست گویان.

در یکی از دعاهای مربوط به اعمال مسجد بزرگ کوفه برای امیرمؤمنان علیه السلام آمده است:

«أَشْهَدُ أَنَّکَ أَمِیرُ الْمُؤْمِنِینَ وَخآصَّهُ نَفْسِ الْمُنْتَجَبِینَ، وَزَینُ الصِّدِّیقِینَ»؛(۴)

«گواهی می دهم تو ای علی! امیر مؤمنان و خاصّه و خلاصه برگزیدگان خداوند و زینت صدیقان هستی».

۱۱۹۰ زَینُ الْعابِدِینَ

زینت عبادت کنندگان خدا.

همچنین مراجعه شود به: الْأَبْطَحِی [۱۰۲۱]

۱۱۹۱ زَینُ الْمُوَحِّدِینَ

امام علی علیه السلام زیور و زینت همه موحّدان و خداپرستان است.

امام صادق علیه السلام در زیارت امیرمؤمنان علیه السلام، به آن حضرت خطاب فرمود:

«اَلسَّلامُ عَلَیکَ یا زَینَ الْمُوَحِّدِینَ النُّجبآءِ»؛(۵)

«سلام بر تو ای زینت موحدان باشرافت».

۱۱۹۲ ساسَهُ الْعِبادِ

سیاست مدار و سیاست گزار بندگان خدا.

دریکی از زیارات مطلقه امیرمؤمنان علیه السلام آمده:

«أَشْهَدُ أَنَّکَ وَالْأَئِمَّهَ مِنْ وُلْدِکَ سَفِینَهُ النَّجاهِ ... وَساسَهُ الْعِبادِ»؛(۶)

ص:۲۲۸

---

۱ – ۱۳۷۱. امالی شیخ طوسی، ص ۳۷۴؛ معانی الاخبار، ج ۱، ص ۳۵۴؛ الاحتجاج، ج ۱، ص ۲۸۶؛ شرح نهج البلاغه، ج ۱۶، ص ۲۳۳.

۲– ۱۳۷۲. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۲۷۹؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین؛ فرحه الغری، ص ۹۴.

۳– ۱۳۷۳. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۲۸۷؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه.

۴– ۱۳۷۴. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۴۰۹؛ مفاتیح الجنان، اعمال مسجد کوفه.

۵– ۱۳۷۵. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۷۳؛ اقبال الاعمال، ص ۶۰۸؛ مفاتیح الجنان، زیارت امیرالمؤمنین روز میلاد پیامبر.

۶– ۱۳۷۶. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۴۲.

«گواهی می دهم تو و امامان از فرزندانت، همچون کشتی نجات ... و نیز سیاست مدارترین بندگان خدا هستید».

۱۱۹۳ ساقِی أَوْلِیآءِ اللّٰهِ

امام علی علیه السلام دوستان خدا را از جام معرفت و ولایت سیراب می نماید، چنان که در زیارت مطلقه آن حضرت آمده است:

«اَلسَّلامُ عَلی ساقِی أَوْلِیآئِهِ مِنْ حَوْضِ النَّبِی الْمُخْتارِ مَا اطَّرَدَ اللَّیلُ وَالنَّهارُ»؛(۱)

«سلام بر ساقی دوستان خدا از حوض کوثر رسول خداصلی الله علیه وآله مادام که شب و روز برقرار است».

۱۱۹۴ ساقِی الْحَوْضِ

امیرمؤمنان علیه السلام بر حوض کوثر رسول خداصلی الله علیه وآله حاضر می شود و دوستداران و شیعیان خود را سیراب می کند.

در فرازی از زیارت امام علی علیه السلام آمده است:

«اَلسَّلامُ عَلَیکَ یا صاحِبَ الْحَوْضِ وَسِقایتِهِ»؛(۲)

«سلام بر تو ای صاحب حوض کوثر و ساقی و آب رسان آن».

۱۱۹۵ ساقِی السَّلْسَبِیلِ

سلسبیل، چشمه ای در بهشت است و ساقی آن چشمه، امیرمؤمنان علیه السلام است.

در زیارت مطلقه آن جناب آمده است:

«اَلسَّلامُ عَلی مِیزانِ الْأَعْمالِ ... وَساقِی السَّلْسَبِیلِ الزُّلالِ»؛(۳)

«سلام بر آنکه میزان سنجش اعمال بندگان و ساقی چشمه زلال در بهشت است».

۱۱۹۶ ساقِی الْمُؤْمِنِینَ

در مقایسه موسی علیه السلام و امیرمؤمنان علیه السلام آمده: موسی علیه السلام ساقی دختران شعیب بود و علی علیه السلام ساقی مؤمنین در روز قیامت است.(۴)

و در زیارت آن حضرت آمده است:

«اَلسَّلامُ عَلى مَوْلانا أَميرِالْمُؤْمِنينَ عَلِی ـ بْنِ أَبی طالِبٍ صاحِبِ السَّوابِقِ وَالْمَناقِبِ... وَساقِی الْمُؤْمِنینَ بِالْکَأْسِ مِنْ حَوْضِ الرَّسُولِ الْمَکِینِ الْأَمینِ»؛(۵)

«سلام بر مولای ما امیرمؤمنان که دارای سوابق و فضایل بی شمار است، او که ساقی مؤمنان است از حوض کوثر رسول خداصلی الله علیه وآله».

۱۱۹۷ سامِعُ السِّرِ

از القاب امیرمؤمنان علیه السلام سامع سرّ است؛ او که با رسول خداصلی الله علیه وآله خلوت داشت و پیامبر آنچه از اسرار و رموز بود، به آن حضرت می فرمود. در فرازی از زیارت مطلقه آن جناب است:

«اَلسَّلامُ عَلى شَجَرَهِالتَّقْوى وَسامِعِ السِّرِّ وَالنَّجْوى ؛(۶)

«سلام بر آن که درخت تقوا و شنونده اسرار و نجواها است».

ص:۲۲۹

۱- ۱۳۷۷. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۱؛ مفاتیح الجنان، زیارت مخصوصه امیرالمؤمنین در روز غدیر.

۲- ۱۳۷۸. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۳۱.

۳- ۱۳۷۹. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۲۸۷؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

۴- ۱۳۸۰. بحارالانوار، ج ۳۹، ص ۵۹؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۳، ص ۳۴۹.

۵- ۱۳۸۱. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۵.

۶- ۱۳۸۲. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۲۸۷؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

۱۱۹۸ سامِعُ الْکَلامِ

اعتقاد ما این است که زنده و مرده امام و پیامبرصلی الله علیه وآله فرقی ندارند، همان طور که در زنده بودن می شنوند و جواب می دهند، بعد از رحلت و شهادت نیز سخنان را می شنوند و دعاها را جواب می دهند، چنان که در زیارت آن حضرت می گوییم:

«أَشْهَدُ أَنَّکَ تَسْمَعُ کَلامِی وَتَشْهَدُ مَقامِی»؛(۱)

«گواهی می دهم تو کلام مرا می شنوی و جایگاه مرا می بینی».

۱۱۹۹ سامِعُ النَّجْوی

شنونده نجواها و خلوت های پیامبر.

همچنین مراجعه شود به: سامِعُ السِّرِّ [۱۱۹۷]

۱۲۰۰ سَخَطُهُ سَخَطُ اللَّهِ

خشم و غضب او، موجب خشم و سخط خدا است، چنان که امام حسین علیه السلام فرمود.

همچنین مراجعه شود به: رِضاهُ رِضَی اللَّهِ [۱۱۸۲]

۱۲۰۱ السَّخِی

بسیار بخشنده و دست و دل باز.

همچنین مراجعه شود به: الْأَبْطَحِی [۱۰۲۱]

۱۲۰۲ السِّراجُ الْأَزْهَرُ

سراج یعنی چراغ و شمع، و ازهر به معنای بسیار نورانی. از القاب امام علی علیه السلام است که در زیارت مربوط به آن حضرت آمده:

«اَلسَّلامُ عَلَیکَ أَیهَا السِّراجُ الْأَزْهَرُ وَالزُّلْفَهُ وَالْکَوْثَرُ»؛(۲)

«سلام بر تو ای چراغ نورانی و دارای منزلت و قرابت».

۱۲۰۳ السِّراجُ الْمُنِیرُ

چراغ روشنگر.

در فرازی از زیارت آن حضرت آمده است:

«اَلسَّلامُ عَلَیکَ أَیهَا السِّراجُ الْمُنِیرُ»؛(۳)

«سلام بر تو ای چراغ روشن (علم و ایمان)».

۱۲۰۴ السَّعِیدُ

باسعادت و سعادتمند. عاقبتش به خیر و سعادت ختم می شود.

همچنین مراجعه شود به: التَّقِی [۱۱۱۴]

۱۲۰۵ سَفِیرُ اللَّهِ

سفیر؛ نماینده، فرستاده و پیغام آور.

سفیر اللَّه؛ یعنی علی علیه السلام واسطه و مأمور ویژه خدای تعالی است.

در یکی از زیارات مخصوصه امیرمؤمنان علیه السلام آمده است:

«اَلسَّلامُ عَلَیکَ یا سَفِیرَ اللَّهِ فِی خَلْقِهِ»؛(۴)

«سلام بر تو ای سفیر خدا در بین بندگانش».

۱۲۰۶ سُلالَهُ الْأَطْیابِ

فرزندی از خاندان پاکان است.

همچنین مراجعه شود به: الْإِمامُ الرَّبّانِی [۱۰۵۸]

۱۲۰۷ سَلَّمَ لَهُ الْأَعْداءُ

همه دشمنان تسلیم فضایل او شدند.

۱- ۱۳۸۳. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۷۵؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

۲- ۱۳۸۴. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۲۸.

۳- ۱۳۸۵. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۷۷؛ مفاتیح الجنان، زیارت امیرالمؤمنین در روز مبعث.

۴- ۱۳۸۶. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۷۷؛ مفاتیح الجنان، زیارت امیرالمؤمنین در روز مبعث.

در زیارت آن حضرت علیه السلام آمده است:

«اَلسَّلامُ عَلی مَنْ سَلَّمَ الْأَعْداءُ لِفَضْلِهِ»؛(۱)

«سلام بر کسی که همه دشمنان در برابر فضایل و بزرگواری های او تسلیم شده اند».

۱۲۰۸ سَلِیلُ الْأَطآئِبِ

سلیل؛ ولد و فرزند و سلاله. علی علیه السلام فرزند پاک ترین نسل ها است، چنان که در زیارت مطلقه آن حضرت آمده:

«اَلسَّلامُ عَلَیکَ یا وَلِی اللَّهِ وَالشَّهابَ الثّاقِبَ وَالنُّورَ الْعاقِبَ، یا سَلِیلَ الْأَطائِبِ»؛(۲)

«سلام بر تو ای ولی خدا و شهاب و نور فروزنده، ای سلاله پاکان».

۱۲۰۹ سَلِیلُ الْأَطْهارِ

فرزند و سلاله پاکان، چنان که در زیارت آن حضرت از امام صادق علیه السلام روایت شده:

«اَلسَّلامُ عَلی نُورِ الْأَنْوارِ وَسَلِیلِ الْأَطْهارِ وَعَناصُرِ الْأَبْرارِ»؛(۳)

«سلام بر او که روشنایی همه نورها است، سلام بر او که فرزند و از نسل پاکان عالم است، سلام بر او که اصل و ریشه همه نیکان است».

۱۲۱۰ السَّمِحُ

شخص جوانمرد و بخشنده.

همچنین مراجعه شود به: الْأَبْطَحِی [۱۰۲۱]

۱۲۱۱ سَمٌّ قاتِلٌ

شخص شجاع و قهرمان و کشنده دشمنان، عنوانی است که امام حسن علیه السلام در مقابل معاویه و مروان نسبت به امام علی علیه السلام بیان فرمود.(۴)

۱۲۱۲ سَهْمُ اللَّهِ

تیر خدا، تیر غیب الهی.

امام علی علیه السلام را این گونه توصیف نموده اند:

«هُوَ مُظْهِرُ الْعَجائِبِ، هُوَ لَیثُ بَنِی غالِبٍ، هُوَ سَهْمُ اللَّهِ الصّائِبُ»؛(۵)

«او اظهار کننده عجایب و شیر قبیله بنی غالب و تیر به هدف خورده خدایی است».

۱۲۱۳ سَهْم مِنْ مَرامِی اللَّهِ

تیر به هدف خورده غیب الهی برسردشمنان.

همچنین مراجعه شود به: الْأَبْطَحِی [۱۰۲۱]

۱۲۱۴ سَیدُ الْأَبْرارِ

آقا و سرور ابرار و نیکوکاران.

همچنین مراجعه شود به: أَفْضَلُ الْأَتْقِیاءِ [۱۰۵۰]

۱۲۱۵ سَیدُ الْأَشْرافِ

آقا و بزرگ شریفان و بزرگان.

در زیارت مربوط به آن حضرت آمده:

«اَلسَّلامُ عَلَیکَ یا سَنَدَ مَنافٍ وَسَیدَ الْأَشْرافِ»؛(۶)

«سلام بر تو ای سند مناف و ای آقای اشراف».

۱۲۱۶ سَیدُ الْأَهْلِ

سرور و بزرگ اهل بیت علیهم السلام.

در زیارت مطلقه امیرمؤمنان علیه السلام، خطاب به آن حضرت عرض می کنیم:

۱- ۱۳۸۷. بحارالانوار، ج ۹۹، ص ۱۹۹.

۲- ۱۳۸۸. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۷.

۳- ۱۳۸۹. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۵.

۴- ۱۳۹۰. بحارالانوار، ج ۴۴، ص ۹۵؛ الاحتجاج، ج ۱، ص ۲۸۲.

۵- ۱۳۹۱. بحارالانوار، ج ۱۰۵، ص ۱۱۷.
۶- ۱۳۹۲. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۳۲.

«اَلسَّلامُ عَلَیکَ یا کاشِفَ الْمَحْلِ وَخاصِفَ النَّعْلِ وَسَیدَ الْأَهْلِ»؛(۱)

«سلام بر تو ای آقایی که هر سختی و مشکلی را برطرف می کنی، ای وصله کننده کفش رسول خداصلی الله علیه وآله و ای آقا و سرور اهل بیت».

۱۲۱۷ سَیدُ الْحَلاحِلِ

آقایی که قهرمان و شجاع است.

همچنین مراجعه شود به: الْإِمامُ الْعادِلُ [۱۰۶۰]

۱۲۱۸ سَیدُ السّاداتِ

آقای آقایان و سرور سروران.

دریکی از زیارات مطلقه امیرمؤمنان علیه السلام آمده:

«اَلسَّلامُ عَلی سَیدِ السّاداتِ»؛(۲)

«سلام بر بزرگ بزرگان عالم».

۱۲۱۹ سَیدُ فِی أَوْلِیاءِ اللَّهِ

در بین دوستان خدا، از همه بالاتر و آقای آنان است.

حضرت زهراعلیها السلام در توصیف امامش فرمود:

«مَخْدُوداً فِی ذاتِ اللَّهِ، مُجْتَهِداً فِی أَمْرِ اللَّهِ، قَرِیباً مِنْ رَسُولِ اللَّهِ، سَیداً فِی أَوْلِیآءِ اللَّهِ، مُشَمِّراً ناصِحاً مُجِدّاً کادِحاً، لا تَأْخُذُهُ فِی اللَّهِ لَوْمَةُ لآئِمٍ وَأَنْتُمْ فِی رَفاهِیةٍ مِنَ الْعَیشِ»؛(۳)

«آن حضرت برای خدا هرگونه رنج و زحمتی را تحمّل نمود، و در راه تحقق فرمان های الهی تلاش کرد، او که یار نزدیک پیامبرصلی الله علیه وآله و بزرگ و سرور دوستان خدا بود. همواره دامن همت به کمر زده، نصیحت گر و تلاش گر و کوشا بود، و در راه خدا از سرزنش هیچ سرزنش کننده ای بیم نداشت، در آن روزهایی که شما مردم در رفاه و آسایش آرمیده بودید».

۱۲۲۰ سَیدُ الْکَرِیمِ

آقای بزرگوار و باکرامت.

در زیارت صفوان جمال برای امیرمؤمنان علیه السلام آمده است:

«وَأَنْتَ سَیدُ الْکَرِیمِ وَالْإِمامُ الْعَظِیمُ فَکُنْ بِنا رَحِیماً یا أَمِیرَ الْمُؤْمِنِینَ»؛(۴)

«تو آقای باکرامت و امام باعظمت هستی، پس نسبت به ما رحیم و مهربان باش ای امیرمؤمنان».

۱۲۲۱ سَیدُ الْمُتَّقِینَ

آقا و سرور پرهیزکاران و تقواپیشگان.

امام صادق علیه السلام به آن حضرت سلام می دهد:

«اَلسَّلامُ عَلی سَیدِ الْمُتَّقِینَ الْأَخْیارِ»؛(۵)

«سلام بر سرورو سالار تقواپیشگان برگزیده».

امام زین العابدین علیه السلام می فرماید:

«إِنَّ مُحَمَّداً الصّادِقُ الْأَمِینُ الْمَخْصُوصُ بِرِسالَهِ رَبِّ الْعالَمِینَ، الْمُؤَیدُ بِالرُّوحِ الْأَمِینِ، وَبِأَخِیهِ أَمِیرِ الْمُؤْمِنِینَ وَسَیدِ الْمُتَّقِینَ فَصَدِّقُوهُ»؛(۶)

۱- ۱۳۹۳. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۳۲.

۲- ۱۳۹۴. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۱؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

۳- ۱۳۹۵. الاحتجاج، ج ۱، ص ۱۰۰؛ فرهنگ سخنان فاطمه زهراعلیها السلام، ص ۲۷.

۴- ۱۳۹۶. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۳۱.

۵- ۱۳۹۷. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۵؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه ششم امیرالمؤمنین.

۶- ۱۳۹۸. تأویل اللآیات، ص ۴۷.

«همانـا محمّـد که راسـتگو و امـانت دار است و به رسـالت پروردگار جهانیان اختصاص یافته، به وسـیله روح الامین و برادرش امیرمؤمنان و سید متقیان تأیید شده است، پس او را تصدیق کنید».

۱۲۲۲ سَیدُنا

آقا و سرور و مولای ما.

ای علی! تو بزرگ و آقای مایی و ما نیز تو را به بزرگی و آقایی پذیرفته ایم، در دعای توسل عرض می کنیم:

«یا حُجَّهَ اللَّهِ عَلی خَلْقِهِ، یا سَیدَنا وَمَوْلانا، إِنّا تَوَجَّهْنا ... بِکَ إِلَی اللَّهِ»؛(۱)

«ای حجت خدا بر خلق، ای سرور و مولای ما، ما به توسط تو به سوی خدا توجّه کردیم».

۱۲۲۳ سَیفُ اللَّهِ الْمَسْلُولُ

شمشیر خدایی که برای کشتن دشمنان خدا و کافران و منافقان از نیام برآمده.

در زیارت آن حضرت آمده:

«اَلسَّلامُ عَلی أَمِینِ اللَّهِ فِی أَرْضِهِ ... أَخِی الرَّسُولِ وَزَوْجِ الْبَتُولِ وَسَیفِ اللَّهِ الْمَسْلُولِ»؛(۲)

«سلام بر امین خدا در زمین، او که برادر رسول و همسر فاطمه بتول و شمشیر از نیام برآمده خدای تعالی است».

۱۲۲۴ سَیفُ ذِی الْجَلالِ

شمشیر پروردگار.

در زیارت مطلقه امیرمؤمنان علیه السلام، از جانب امام باقرعلیه السلام آمده است:

«اَلسَّلامُ عَلی مِیزانِ الْأَعْمالِ، وَمُقَلِّبِ الْأَحْوالِ، وَسَیفِ ذِی الْجَلالِ»؛(۳)

«سلام بر میزان سنجش اعمال و دگرگون کننده احوال و شمشیر خدای ذی الجلال».

۱۲۲۵ سَیفُ النُّبُوَّهِ

شمشیر پیامبر.(۴)

امام صادق علیه السلام در زیارت آن حضرت، چنین فرموده است:

«اَللَّهُمَّ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَصَلِّ عَلی أَمِیرِ الْمُؤْمِنِینَ أَخِی نَبِیکَ الَّذِی جَعَلْتَهُ سَیفاً لِنُبُوَّتِهِ»؛(۵)

«خدایا درود فرست بر محمّد و آل محمّد و نیز درود فرست بر امیرمؤمنان که برادر رسول توست و او را شمشیر نبوّت قرارش دادی».

۱۲۲۶ شافِعُ الرِّزْقِ

واسطه رزق و روزی مردم.

در زیارت صفوان جمال برای امیرمؤمنان علیه السلام آمده است:

«أَشْهَدُ أَنَّکَ مُجازِی الْخَلْقِ وَشافِعِ الرِّزْقِ»؛(۶)

«گواهی می دهم تو خلایق و بندگان را پاداش و کیفر می دهی و واسطه روزی آنان هستی».

۱۲۲۷ شافِعُ یوْمِ الدِّینِ

امیرمؤمنان علیه السلام به اذن خدای تعالی، در روز

۱- ۱۳۹۹. مفاتیح الجنان، دعای توسل.

۲- ۱۴۰۰. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۵.

۳- ۱۴۰۱. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۲۸۷؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

۴- ۱۴۰۲. مناقب آل ابی طالب، ج ۳، ص ۲۸۹.

۵- ۱۴۰۳. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۸۰؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

۶- ۱۴۰۴. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۳۱.

قیامت برای دوستان و شیعیان خود شفاعت می کند. پس به آن حضرت سلام می دهیم:

«اَلسَّلامُ عَلَیکَ أَیهَا الْحَبْلُ الْمَتِینُ... وَالشّافِعُ یوْمَ الدِّینِ»؛(۱)

«سلام بر تو ای ریسمان و حبل متین خداوند و شفاعت کننده روز قیامت».

۱۲۲۸ شاهِدُ اللّهِ

شاهد و گواه خداوند بر همه موجودات؛ چه انسان و چه غیر انسان، چنان که در دعای روز عید غدیر آمده است:

«وَأَمِینُ اللّهِ عَلی خَلْقِهِ، وَشاهِدُهُ فِی بَرِیتِهِ»؛(۲)

«علی علیه السلام امین خدا بر مردم و شاهد و گواه او در مخلوقات است».

۱۲۲۹ شاهِدُ الْأُمَّهِ

امام علی علیه السلام شاهد و گواه امّت رسول خداصلی الله علیه وآله است، چنان که امام صادق علیه السلام در زیارت مطلقه آن حضرت می فرماید:

«الَّذِی جَعَلْتَهُ سَیفاً لِنُبُوَّتِهِ، وَآیهً لِرِسالَتِهِ، وَشاهِداً عَلی أُمَّتِهِ»؛(۳)

«آن که او را شمشیر پیامبرصلی الله علیه وآله و نشانه رسالت و شاهدی بر امّت او قرارش دادی».

۱۲۳۰ شِبْهُ الْأَمِینِ

شبیه پیامبر امین صلی الله علیه وآله.

در زیارت امیرالمؤمنین علیه السلام به آن حضرت خطاب می شود:

«اَلسَّلامُ عَلَیکَ یا شِبْهَ الْأَمِینِ فِی سَماحَتِهِ»؛(۴)

«سلام بر تو ای کسی که شبیه پیامبرصلی الله علیه وآله هستی در منش و بزرگواری».

۱۲۳۱ شَبِیهُ هارُونَ

امام حسن علیه السلام در معرفی خود می فرماید:

«أَنَا ابْنُ النَّبِی ّالنَّذِیرِ الْبَشِیرِ السِّراجِ الْمُنِیرِ الَّذِی جَعَلَهُ اللّهُ رَحْمَهً لِلْعالَمِینَ وَأَبِی عَلِی وَلِی الْمُؤْمِنِینَ وَشَبِیهُ هارُونَ»؛(۵)

«من فرزند پیامبر انذار دهنده و بشارت دهنده هستم همان چراغ فروزنده که خداوند او را رحمت جهانیان قرارش داد. و پدرم

علی است او که ولی مؤمنان و شبیه هارون است».

امام هادی علیه السلام در زیارت روز غدیر فرماید:

«ثُمَّ مِحْنَتُکَ یوْمَ صِفّینَ، وَقَدْ رُفِعَتِ الْمَصاحِفُ حِیلَةً وَمَکْراً، فَأَعْرَضَ الشَّکُّ وَعُزِفَ الْحَقُّ وَاتُّبِعَ الظَّنُّ، أَشْبَهَتْ مِحْنَهَ هارُونَ إِذْ أَمَّرَهُ مُوسی عَلی قَوْمِهِ، فَتَفَرَّقُوا»؛(۶)

«محنت تو در روز صفین که قرآن ها را از روی مکر و حیله بر نیزه کردند، و بر مردم شک غالب شد و در حالی که حقّ را می شناختند تابع ظن شدند، شبیه محنت هارون بود که موسی او را بر مردم گمارد امّا قوم او متفرق شدند».

۱- ۱۴۰۵. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۴۸.

۲- ۱۴۰۶. اقبال الاعمال، ص ۴۷۳؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

۳- ۱۴۰۷. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۷؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

۴- ۱۴۰۸. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۳۱.

۵- ۱۴۰۹. بحارالانوار، ج ۱۰، ص ۱۴۲؛ امالی طوسی، ص ۵۶۵.

۶- ۱۴۱۰. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۶۷؛ مفاتیح الجنان،اعمال عید غدیر.

۱۲۳۲ شَجَرَهُ التَّقْوی

درخت تقوا؛ هرکه بخواهد متقی شود، به شاخه های آن بیاویزد و از میوه های آن درخت باعظمت ثمر بگیرد. امام علی علیه السلام شجره تقوا است، چنان که در زیارت آن حضرت آمده:

«اَلسَّلامُ عَلی شَجَرَهِ التَّقْوی وَسامِعِ السِّرِّ وَالنَّجْوی ؛(۱)

«سلام بر شجره تقوا و شنونده اسرار و نجوا».

۱۲۳۳ شَجَرَهُ طُوبی

مقام و درخت طوبی، چنان که امام صادق علیه السلام در زیارت مطلقه امیرمؤمنان علیه السلام فرموده:

«اَلسَّلامُ عَلی أَبِی الْحَسَنِ عَلِی ...ٍ اَلسَّلامُ عَلی شَجَرَهِ طُوبی وَسِدْرَهِ الْمُنْتَهی ؛(۲)

«سلام بر ابو الحسن علی... و سلام بر درخت طوبی و سدره المنتهی».

۱۲۳۴ شَجَرَهُ طَیبَهٌ

درخت بهشت.

در زیارت امام علی علیه السلام آمده است:

«وَأَشْهَدُ أَنَّکَ الشَّجَرَهُ الطَّیبَهُ لَمْ تَزَلْ بِعَینِ اللَّهِ»؛(۳)

«و گواهی می دهم که تو شجره طیبه در قرآن کریم هستی و پیوسته در منظر و حفاظت خدایی».

۱۲۳۵ شَجَرَهُ النِّداءِ

درختی است که پیامبر خداصلی الله علیه وآله با آن سخن گفت و درخت با صدا و لهجه علی علیه السلام جواب داد. در زیارات برای مولا علی علیه السلام آمده است:

«اَلسَّلامُ عَلَیکَ یا شَجَرَهَ النِّداءِ وَصاحِبَ الدُّنْیا»؛(۴)

«سلام بر تو ای درخت ندا داده شده و صاحب اختیار دنیا».

۱۲۳۶ الشَّجَری

قبل از صلح حدیبیه، در زیر یک درخت امیرمؤمنان علیه السلام و سایراصحاب با رسول خداصلی الله علیه وآله بیعت نمودند،

که آیه شریفه نازل شد:

«لَقَدْ رَضِی اللَّهُ عَنِ الْمُؤْمِنِینَ إِذْ یبایعُونَک تَحْتَ الشَّجَرَهِ فَعَلِمَ ما فِی قُلُوبِهِمْ فَأَنْزَلَ السَّکِینَهَ عَلَیهِمْ وَأَثابَهُمْ فَتْحاً قَرِیباً»(۵)؛

«خداوند از مؤمنان - هنگامی که زیر آن درخت با تو بیعت کردند - راضی و خشنود شد؛ خدا آنچه را در درون دلهایشان (از ایمان و صداقت) نهفته بود، می دانست؛ از این رو آرامش را بر دلهایشان نازل کرد و پیروزی نزدیکی را به عنوان پاداش نصیب آنها فرمود».

و این گونه رضایت خدا را اعلام فرمود.

چون امیرمؤمنان علیه السلام در آن بیعت حضور داشت، به آن حضرت شجری می گفتند.

همچنین مراجعه شود به: الْأَبْطَحِی [۱۰۲۱]

۱۲۳۷ شَدِیدُ الْبَأْسِ

امام صادق علیه السلام در زیارت مطلقه امیرمؤمنان و امام حسین علیهما السلام می فرماید:

«اَلسَّلامُ عَلی مَوْلانا أَمِیرِ الْمُؤْمِنِینَ... الشَّدِیدِ الْبَأْسِ، الْعَظِیمِ الْمِراسِ، الْمَکِینِ الْأَساسِ»؛(۶)

ص:۲۳۵

۱- ۱۴۱۱. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۳۰؛ مستدرک الوسائل، ج ۱۰، ص ۲۲۲؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

۲- ۱۴۱۲. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۶.

۳- ۱۴۱۳. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۲۵.

۴- ۱۴۱۴. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۴۸.

۵- ۱۴۱۵. سوره فتح، آیه ۱۸.

۶- ۱۴۱۶. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۵.

«سلام بر مولای ما امیر مؤمنان علیه السلام که شجاعت و نیروی قوی دارد و دارای منزلت و مکانت است».

۱۲۳۸ شَرَفُ مَکَّهَ وَ مِنی

مکّه و منی از وجود او کسب شرف و افتخار می کنند؛ چون امام علی علیه السلام به مثابه جان اسلام است و مکّه و منی جنبه جسمی آن را دارند، پس جسم از جان شرافت می گیرد.

به قول فرزدق که در معرفی امام سجادعلیه السلام در حضور هشام گفت:

هذَا الَّذِی تَعْرِفُ الْبَطْحآءُ وَطْأَتَهَ

وَالْبَیتُ یعْرِفُهُ وَالْحِلُّ وَالْحَرَمُ

«این کسی است که سرزمین بطحا و مکه، جای پای او را می شناسد و بیت اللّه و حرم و غیر حرم نیز او را می شناسند».(۱)

در زیارت آن حضرت آمده:

«اَلسَّلامُ عَلی مَنْ شُرِّفَتْ بِهِ مَکَّهُ وَمِنی ؛(۲)

«سلام بر آنکه مکّه و منی به واسطه او شرافت یافتند».

و تمجید امام صادق علیه السلام از آن حضرت است:

«اَلسَّلامُ عَلَیکَ یا مَنْ شُرِّفَتْ بِهِ مَکَّهُ وَمِنی ؛(۳)

«سلام بر تو ای علی که مکه و منی از تو شرافت گرفتند».

۱۲۳۹ شَقِیقُ النَّبِی

شقیق از شقّ به معنای برادرخوانده است، آن گاه که پیامبر همه مسلمانان را با هم برادر کرد، علی علیه السلام را برادر خود قرار داد.

همچنین مراجعه شود به: حِلْمُهُ مِنْ حِلْمِ الرَّسُولِ [۱۱۳۸]

۱۲۴۰ الشِّهابُ الثّاقِبُ

شعله ای است که ساطع می شود و به اشیای نورانی آسمانی گفته می شود. امام صادق علیه السلام در زیارت مطلقه امیرمؤمنان علیه السلام فرموده است:

«اَلسَّلامُ عَلَیکَ یا وَلِی اللّهِ وَالشِّهابَ الثّاقِبَ»؛(۴)

«سلام بر تو ای ولی خدا و ستاره پرفروغ آسمانی».

۱۲۴۱ صابِرُ الْمُمْتَحَنِینَ

ممتحن از محنت و امتحان، به معنای کسی که با زحمت و مشقت مورد ابتلا و امتحان قرار گرفته است.

در اعمال مسجد بزرگ کوفه آمده است:

«أَشْهَدُ أَنَّکَ أَمِیرُ الْمُؤْمِنِینَ... وَزَینُ الصِّدِّیقِینَ وَصابِرُ الْمُمْتَحَنِینَ»؛(۵)

«گواهی می دهم تو امیرمؤمنان و زینت صدیقان و باصبر و شکیباترین آزمودگان عالم هستی».

۱۲۴۲ صاحِبُ الْآیاتِ الْباهِراتِ

باهر؛ روشن و واضح.

علی علیه السلام برای اثبات حقّانیت خود و مکتب و راه خویش، دارای دلایل و آیات واضح و روشنی است.

۱- ۱۴۱۷. رجال کشی، ص ۱۳۰؛ ارشاد، ج ۲، ص ۱۵۱.
۲- ۱۴۱۸. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۱؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.
۳- ۱۴۱۹. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۷۳؛ اقبال الاعمال، ص ۶۰۸.
۴- ۱۴۲۰. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۷؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.
۵- ۱۴۲۱. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۴۰۹؛ مفاتیح الجنان، اعمال مسجد کوفه.

امام صادق علیه السلام در زیارت ایشان می فرماید:

«اَلسَّلامُ عَلی صاحِبِ الدَّلالاتِ وَالْآیاتِ الْباهِراتِ»؛(۱)

«سلام بر تو ای دارنده دلایل و آیات روشن».

۱۲۴۳ صاحِبُ الْآیهِ

در یکی از زیارات آن حضرت آمده:

«اَلسَّلامُ عَلَیکَ یا حامِلَ الرّایهِ، وَبالِغَ الْغَایهِ، وَصاحِبَ الآیهِ»؛(۲)

«سلام بر تو ای پرچمدار و ای به نهایت هدف رسیده و ای صاحب آیت و نشانه».

۱۲۴۴ صاحِبُ أَلْفِ رَکْعَهٍ

امیرمؤمنان علیه السلام در هر شبانه روز، هزار رکعت نماز می خواند.

امام صادق علیه السلام فرموده است:

«إِنَّ عَلیاً آخِرَ عُمْرِهِ کانَ یصَلّی فِی کُلِّ یوْمٍ وَلَیلَهٍ أَلْفَ رَکْعَهٍ»؛(۳)

«علی علیه السلام در آخر عمر خود، در هر شبانه روز هزار رکعت نماز می خواند».

۱۲۴۵ صاحِبُ أُمِّ الْکِتابِ

امّ الکتاب نزد اوست. امّ الکتاب چیزی است که تمام اشیا و حوادث و علوم و اتفاقات در آن ثبت است.

در فرازی از زیارت مطلقه امیرمؤمنان علیه السلام آمده است:

«اَلسَّلامُ عَلی مَنْ عِنْدَهُ تَأْوِیلُ الْمُحْکَمِ وَالْمُتَشابِهِ، وَعِنْدَهُ أُمُّ الْکِتابِ»؛(۴)

«سلام بر آن کسی که تأویل آیات محکم و متشابه نزد اوست و امّ الکتاب نیز با اوست».

۱۲۴۶ صاحِبُ الْأَیامِ

در صدر اسلام، به خصوص مواقع جنگ و جهاد، روزهای مهم و سخت و به یاد ماندنی وجود دارد که در بسیاری از آنها، نام علی بن ابی طالب علیه السلام به وضوح می درخشد. از آن میان است روز بدر و اُحد و احزاب و غیره. پس آن حضرت را به نام صاحب این روزها ملقب کردند، چنان که امام هادی علیه السلام در زیارت روز غدیر می فرماید:

«وَلَکَ الْمَواقِفُ الْمَشْهُودَهُ وَالْمَقاماتُ الْمَشْهُورَهُ، وَالْأَیامُ الْمَذْکُورَهُ یوْمَ بَدْرٍ وَیوْمَ الْأَحْزابِ»؛(۵)

«مواقف و مقامات و روزهای مهم صدر اسلام از آن توست؛ از جمله روز بدر و احزاب».

۱۲۴۷ صاحِبُ الْجاهِ الْعَظِیمِ

دارای درجه و مقام باعظمتی است.

درفرازی اززیارت امیرمؤمنان علیه السلام می گوییم:

«فَاشْفَعْ لِی یا أَمِیرَ الْمُؤْمِنِینَ إِلَی اللَّهِ، فَإِنِّی عَبْدُ اللَّهِ وَمَوْلاکَ وَزآئِرُکَ وَلَکَ عِنْدَ اللَّهِ الْمَقامُ الْمَحْمُودُ وَالْجاهُ الْعَظِیمُ»؛(۶)

۱- ۱۴۲۲. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۵؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

۲- ۱۴۲۳. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۳۲.

۳- ۱۴۲۴. تهذیب الاحکام، ج ۳، ص ۷۱.

۴- ۱۴۲۵. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۱؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه.

۵- ۱۴۲۶. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۶۴؛ مفاتیح الجنان، اعمال عید غدیر.

۶- ۱۴۲۷. اقبال الاعمال، ص ۶۱۰؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

«ای امیرمؤمنان! نزد خدا شفیع ما باش، چرا که من بنده خدا و دوستدار و زائر شمایم، و شما نیز نزد خداوند مقام و درجه بلندی دارید».

۱۲۴۸ صاحِبُ الْحَرَمِ الْکَرِیمِ

حرم و حریم او باکرامت است.

در فرازی از زیارت امیرمؤمنان علیه السلام آمده:

«اللّٰهُمَّ ... وَاجْعَلْنِی أَکْرَمَ وافِدٍ وَأَفْضَلَ وارِدٍ وَأَنْبَلَ قاصِدٍ فِی هذَا الْحَرَمِ الْکَرِیمِ»؛(۱)

«خدایا مرا گرامی ترین زائر و بهترین وارد و بزرگ ترین قاصد این حرم کریم قرار بده».

۱۲۴۹ صاحِبُ الْحُرُوبِ

معمولاً کسی که در جنگ از همه بیشتر شجاعت نشان بدهد و فداکاری نماید، جنگ را به نام او تمام و منتسب می کنند.

امام رضاعلیه السلام جهت شجاعت و قهرمانی امام علی علیه السلام در جنگ ها فرمود:

«عَلِی صاحِبُ الْحُرُوبِ، مُنَکِّسُ الرّایاتِ وَمُبِیدُ الْأَقْرانِ»؛(۲)

«امام علی علیه السلام صاحب جنگ ها و درهم شکننده پرچم دشمنان و کشنده پهلوانان است».

۱۲۵۰ صاحِبُ الْحِلْمِ

شکیبا و بردبار.

درزیارت امیرمؤمنان علیه السلام، خطاب به حضرت می گوییم:

«اَلسَّلامُ عَلَیکَ یا وارِثَ الْعِلْمِ وَصاحِبَ الْحِلْمِ وَمَوْضِعَ الْحُکْمِ»؛(۳)

«سلام بر تو ای وارث دانش و صاحب حلم و بردباری و محل حکم و حکمت ها».

۱۲۵۱ صاحِبُ الدَّرَجَهِ الْعُلْیا

بالاترین و والاترین درجات از آن اوست.

در دعای اعمال مسجد بزرگ کوفه وارد شده است:

«أَشْهَدُ أَنَّکَ کَهْفُ النَّجاهِ، وَمِنْهاجُ التُّقی وَالدَّرَجَهُ الْعُلْیا»؛(۴)

«گواهی می دهم تو پناهگاه نجات هستی، تو راه و روش تقوایی و در درجات عالی قرار داری».

۱۲۵۲ صاحِبُ الدَّلالاتِ

دارنده ادلّه و براهین گوناگون برای اثبات حقانیت خود؛ چنان که در قسمتی از زیارت آن حضرت از امام صادق علیه السلام وارد شده است:

«اَلسَّلامُ عَلی صاحِبِ الدَّلالاتِ وَالْآیاتِ الْباهِراتِ»؛(۵)

«سلام بر آن آقایی که دارای ادله و براهین و نشانه های آشکار است».

۱۲۵۳ صاحِبُ دَلِیلِ الْقاهِرِ

امام صادق علیه السلام درباره یاری رساندن پیامبرصلی الله علیه وآله توسط امیرمؤمنان علیه السلام می فرماید:

«مُفْحِمُ کُلِّ مَنْ جادَلَهُ وَخاصَمَهُ بِدَلِیلِهِ الْقاهِرِ»؛(۶)

«محکوم و ساکت می کرد هرکه را باوی مجادله می کرد و با دلیل کوبنده با او مبارزه می نمود.

۱- ۱۴۲۸. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۱؛ اقبال الاعمال، ص ۶۱۱.

۲- ۱۴۲۹. بحارالانوار، ج ۹۱، ص ۳۵۲.

۳- ۱۴۳۰. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۳۲.

۴- ۱۴۳۱. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۴۰۹؛ مفاتیح الجنان، اعمال مسجد کوفه.

۵- ۱۴۳۲. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۵.

۶- ۱۴۳۳. بحارالانوار، ج ۱۰، ص ۱۶؛ تأویل الایات، ص ۳۴؛ معانی الاخبار، ص ۲۴؛ تفسیر الامام العسکری، ص ۶۳.

۱۲۵۴ صاحِبُ رَدِّ الشَّمْسِ

خورشید به خاطر او از حرکت ایستاد و به محل قبل خود بازگشت. امام علی علیه السلام از چنین عظمت و مقامی برخوردار بود، داستان برگشتن خورشید و ادای نماز امیرمؤمنان علیه السلام از قضایای متواتر صدر اسلام است و مسجد ردّ الشمس نیز که در آن محل ساخته شده، هم اکنون نیز برپاست:

«اَلسَّلامُ عَلی مَنْ رُدَّتْ عَلَیهِ الشَّمْسُ حِینَ تَوارَتْ بِالْحِجابِ»؛(۱)

«سلام بر آنکه آفتاب پس از آنکه در حجاب مغرب پنهان گشت با اعجاز برای او برگشت».

۱۲۵۵ صاحِبُ الزُّهْدِ

اگر کسی دستش از مال و قدرت دنیایی کوتاه باشد و بخواهد زاهدانه زندگی کند، خیلی هنر نکرده؛ بلکه هنر آن است که در عین داشتن قدرت و ثروت دنیایی، در دنیا زاهد باشد و امام متّقیان علیه السلام این گونه زندگی می کرد.

فرازی از زیارت ایشان چنین است:

«اَلسَّلامُ عَلَیکَ یا صاحِبَ الزُّهْدِ فِی إِمامَتِهِ»؛(۲)

«سلام بر تو ای آقایی که در دوران امامت خود زاهدانه زندگی کردی».

۱۲۵۶ صاحِبُ السَّوابِقِ

دارای سوابق درخشان است، چه سبقت در اسلام و ایمان و چه فداکاری در میدان های نبرد و غیره.

در فرازی از زیارت آن حضرت از زبان امام صادق علیه السلام عرض می کنیم:

«اَلسَّلامُ عَلی مَوْلانا أَمیرِالْمُؤْمِنِینَ عَلِی بْنِ أَبِی طالِبٍ، صاحِبِ السَّوابِقِ وَالْمَناقِبِ»؛(۳)

«سلام بر مولای ما امیرمؤمنان علی بن ابی طالب که دارای سوابق عالی و فضایل والاست».

۱۲۵۷ صاحِبُ سُورَهِ الْعادِیاتِ

سوره عادیات در شأن آن حضرت نازل شده، جریان سرعت حمله و محاصره دشمنان توسط امام علی علیه السلام و یارانش و شکست سخت مشرکان و کافران، در تاریخ ضبط شده است.

و نیز امام صادق علیه السلام در زیارت آن حضرت می فرماید:

«اَلسَّلامُ عَلَیکَ یا مَنْ نَزَلَتْ فِی فَضْلِهِ سُورَةُ الْعادِیاتِ»؛(۴)

«سلام بر تو ای آقایی که سوره عادیات در بیان فضیلت تو نازل شده است».

۱۲۵۸ صاحِبُ سَیفِ الْباتِرِ

دارنده شمشیر تیز و برنده.

همچنین مراجعه شود به: حِلْمُهُ مِنْ حِلْمِ الرَّسُولِ [۱۱۳۸]

۱۲۵۹ صاحِبُ الشَّأْنِ الْکَبیرِ

شأن و منزلت و مقام بزرگی دارد، چنان که در قسمتی از زیارت مطلقه آن حضرت آمده:

ص:۲۳۹

۱- ۱۴۳۴. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۱؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

۲- ۱۴۳۵. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۳۱.

۳- ۱۴۳۶. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۵؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه ششم امیرالمؤمنین.

۴- ۱۴۳۷. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۷۳؛ مفاتیح الجنان، زیارت امیرالمؤمنین روز میلاد پیامبر.

«وَلَکَ عِنْدَ اللَّهِ الْمَقامُ الْمَحْمُودُ وَالْجاهُ الْعَظِیمُ، وَالشَّأْنُ الْکَبِیرُ»؛(۱)

و برای تو در نزد خداوند، مقام پسندیده و جایگاه باعظمتی است و تو دارای شأن و منزلت بزرگی هستی».

۱۲۶۰ صاحِبُ الشَّفاعَهِ

در روز قیامت به اذن خدای تعالی برای دوستان و شیعیان خود شفاعت می کند؛ پس با این عنوان، به آن حضرت سلام می کنیم:

«اَلسَّلامُ عَلی صاحِبِ الشَّفاعَهِ فِی یوْمِ الْوَری ؛(۲)

«سلام بر صاحب شفاعت در روز محشر».

۱۲۶۱ صاحِبُ الشَّفاعَهِ الْمَقْبُولَه

رسول خدا و امامان معصوم علیهم السلام، به خصوص امیرمؤمنان علیه السلام به جهت مقام و منزلتی که نزد خدای تعالی دارند، اگر به اذن خدا برای کسی شفاعت کنند، شفاعت ایشان پذیرفته می شود. امام صادق علیه السلام در زیارت آن جناب می فرماید:

«وَلَکَ عِنْدَ اللَّهِ الْمَقامُ الْمَحْمُودُ وَالشَّفاعَهُ الْمَقْبُولَهُ»؛(۳)

«تو در نزد خدا مقام پسندیده داری، و شفاعتت نیز نزد خداوند پذیرفته است».

۱۲۶۲ صاحِبُ الطَّوائِلِ

دارای نعمت فضل و قدرت و علوّ مرتبه.

امام صادق علیه السلام در زیارت امیرمؤمنان علیه السلام فرمود:

«اَلسَّلامُ عَلی صاحِبِ النُّهی وَالْفَضْلِ وَالطَّوآئِلِ، وَالْمَکْرُماتِ وَالنَّوآئِلِ»؛(۴)

«سلام بر صاحب عقل کامل و فضایل و نعم بی شمار و مکارم و عطایای کامله».

۱۲۶۳ صاحِبُ الْغَزَواتِ

غزوات جمع غزوه به معنای میدان جنگ و نبرد است و اصطلاحاً به جنگ هایی گفته می شود که رسول خداصلی الله علیه وآله شخصاً در آن حضور داشتند و امام علی علیه السلام نیز در تمام غزوات پیامبرصلی الله علیه وآله شرکت داشت. در زیارت مطلقه آن حضرت آمده است:

«اَلسَّلامُ عَلی أَمِیرِ الْجُیوشِ وَصاحِبِ الْغَزَواتِ»؛(۵)

«سلام بر فرمانده لشکرهای رسول خداصلی الله علیه وآله و صاحب فتح و پیروزی در جنگ ها».

۱۲۶۴ صاحِبُ الْفَضائِلِ

دارای فضایل بی شمار است.

همچنین مراجعه شود به: الْإِمامُ الْعادِلُ [۱۰۶۰]

۱۲۶۵ صاحِبُ الْفَضْلِ

فضـل، زیـادی از هر چیزی است که به معنای برتری می آیـد و امیرمؤمنان علیه السـلام کسـی است که همه فضایل و مناقب را دارا است.

«اَلسَّلامُ عَلی صاحِبِ النُّهی وَالْفَضْلِ»؛(۶)

«سلام بر صاحب عقل کامل و فضایل بسیار».

۱- ۱۴۳۸. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۷؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

۲- ۱۴۳۹. مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

۳- ۱۴۴۰. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۷؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

۴- ۱۴۴۱. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۵؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه ششم امیرالمؤمنین.

۵- ۱۴۴۲. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۱؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

۶- ۱۴۴۳. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۵؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه ششم امیرالمؤمنین.

۱۲۶۶ صاحِبُ الْمَعالِی

دارای بزرگی های اخلاقی است.

همچنین مراجعه شود به: خَیرُ مَنْ وَطَأَ الثَّری [۱۱۵۶]

۱۲۶۷ صاحِبُ الْمُعْجِزاتِ الْقاهِراتِ

دارای معجزاتی است که برهمگان غلبه دارد.

در فرازی از زیارت آن حضرت، بر زبان امام صادق علیه السلام جاری شده:

«اَلسَّلامُ عَلی صاحِبِ الدَّلالاتِ وَالْآیاتِ الْباهِراتِ، وَالْمُعْجِزاتِ الْقاهِراتِ»؛(۱)

«سلام بر آنکه دارای ادله و نشانه های روشن و معجزات غالب است».

۱۲۶۸ صاحِبُ الْمَقامِ الْعَظِیمِ

دارای جایگاه رفیع و عظیم است.

در زیارت مطلقه امام علی علیه السلام آمده است:

«اَللّهُمَّ وَاجْعَلْنِی أَکْرَمَ وافِدٍ وَأَفْضَلَ وارِدٍ وَأَنْبَلَ قاصِدٍ فِی هذَا الْحَرَمِ الْکَرِیمِ وَالمَقامِ الْعَظِیمِ»؛(۲)

«خدایا مرا گرامی ترین زائر و بهترین وارد و بزرگ ترین قاصد این حرم کریم و موقعیت عظیم قرار بده».

۱۲۶۹ صاحِبُ الْمَقامِ الْمَحْمُودِ

دارای مقام و مرتبه پسندیده.

امام صادق علیه السلام این فضیلت و منقبت را برای امیرمؤمنان علیه السلام بیان نموده است:

«فَاشْفَعْ لِی یا أَمِیرَ الْمُؤْمِنِینَ إِلَی اللّهِ، فَإِنِّی عَبْدُ اللّهِ وَمَوْلاکَ وَزائِرُکَ وَلَکَ عِنْدَ اللّهِ الْمَقامُ الْمَحْمُودُ»؛(۳)

«ای امیرمؤمنان! برای من نزد خدا شفیع باش، که من بنده خدا و دوستدار و زائر تو هستم و تو نیز نزد خداوند مقام پسندیده ای داری».

۱۲۷۰ صاحِبُ الْمَقاماتِ الْمَشْهُورَهِ

امام عسکری علیه السلام از امام هادی علیه السلام در زیارتی برای امیرمؤمنان علیه السلام نقل فرموده است:

«وَلَکَ الْمواقِفُ الْمَشْهُودَهُ وَالْمَقاماتُ الْمَشْهُورَهُ»؛(۴)

«و برای تو است موقف ها و موقعیت های معین و مشهود و مقامات و جایگاه های مشهور».

۱۲۷۱ صاحِبُ الْمَکارِمِ

والایی های اخلاقی از آن او است.

همچنین مراجعه شود به: خَیرُ مَنْ وَطَأَ الثَّری [1156]

۱۲۷۲ صاحِبُ الْمَکْرُماتِ

مکرمات از کرامت؛ جامع تمام نیکی ها، کرامت ها و بزرگواری ها است.

امام صادق علیه السلام در زیارت آن حضرت چنین فرموده است:

«اَلسَّلامُ عَلی صاحِبِ النُّهی وَالْفَضْلِ وَالطَّوآئِلِ، وَالْمَکْرُماتِ وَالنَّوآئِلِ»؛(۵)

«سلام بر صاحب عقل کامل و کرامات و فضایل و نعمت های بی شمار، و بزرگواری ها و مکارم و عطایای الهی».

۱- ۱۴۴۴. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۵؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

۲- ۱۴۴۵. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۱.

۳- ۱۴۴۶. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۵؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

۴- ۱۴۴۷. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۶۴؛ مفاتیح الجنان، اعمال عید غدیر.

۵- ۱۴۴۸. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۵؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه ششم امیرالمؤمنین.

۱۲۷۳ صاحِبُ الْمَناقِبِ

دارای فضیلت و منقبت (اعمال نیک) است.

امام صادق علیه السلام به معرفی امیرمؤمنان علیه السلام پرداخته و در زیارت آن حضرت می فرماید:

«اَلسَّلامُ عَلی مَوْلانا أَمیرِ الْمُؤْمِنینَ عَلِی بْنِ أَبی طالِبٍ، صاحِبِ السَّوابِقِ وَالْمَناقِبِ»؛(۱)

«سلام بر مولای ما امیرمؤمنان که دارای سوابق و فضایل درخشان است».

۱۲۷۴ صاحِبُ الْمَنْهَلِ الْجَلِیلِ

حرم او، جایگاه نوشیدن زلال معرفت است.

در زیارت مطلقه آن حضرت آمده است:

«اللَّهُمَّ وَاجْعَلْنِی أَکْرَمَ وافِدٍ وَأَفْضَلَ وارِدٍ وَأَنْبَلَ قاصِدٍ فِی هذَا الْحَرَمِ الْکَرِیمِ وَالْمَقامِ الْعَظِیمِ وَالْمَوْرِدِ النَّبِیلِ وَالْمَنْهَلِ الجَلِیلِ»؛(۲)

«خدایا مرا گرامی ترین زائر در این حرم کریم و بهترین وارد شونده در این جایگاه عظیم و بزرگ ترین قاصد و رساننده پیام در این مقام شریف و نجیب و نیز سیراب شونده در این مکان باشکوه قرار بده».

۱۲۷۵ صاحِبُ الْمَواقِفِ الْمَشْهُودَهِ

مواقف زمان ها یا مکان هایی که امر مهمی در آن واقع شده. مواقف مشهوده؛ مواردی که در برابر چشم مردم اتفاق افتاده و شاهد بوده اند.

در زیارت امیرمؤمنان در روز غدیر آمده:

«وَلَکَ الْمَواقِفُ الْمَشْهُودَهُ وَالْمَقاماتُ الْمَشْهُورَهُ»؛(۳)

«و برای توست موقف ها و مواقع سخت که مشهود خلق بود و مقاماتی که مشهور می باشند (مانند روزهای جنگ بدر و احد و غیره)».

۱۲۷۶ صاحِبُ الْمَوْرِدِ النَّبیل

صاحب جایگاه بافضیلت و باعظمت.

همچنین مراجعه شود به: صاحِبُ الْمَنْهَلِ الْجَلیلِ [۱۲۷۴]

۱۲۷۷ صاحِبُ میراثِ النُّبُوَّهِ

میراث دار علم و مقام ولایت نبوی؛ چنان که در زیارت آن حضرت می گوییم:

«أَشْهَدُ أَنَّ الْحَقَّ مَعَکَ وَإِلَیکَ وَأَنْتَ أَهْلُهُ وَمَعْدِنُهُ وَمیراثُ النُّبُوَّهِ عِنْدَکَ»؛(۴)

«گواهی می دهم حقّ باتو و به سوی توست، و تو اصل و اهل حقّ هستی و میراث نبوّت نزد توست».

۱۲۷۸ صاحِبُ النَّجْدَهِ

نجده به معنای شجاعت و شدّت است در هنگام دفاع از چیزی. و امام علی علیه السلام که اشجع الناس بوده، در تمام جنگ ها و مبارزات صدر اسلام در رکاب پیامبر خداصلی الله علیه وآله شمشیر می زد؛ چنان که در اخبار و آثار ضبط شده است.(۵)

امام صادق علیه السلام در زیارت آن حضرت فرمود:

«اَلسَّلامُ عَلی مَوْلانا أَمیرِ الْمُؤْمِنینَ عَلِی بْنِ أَبِی طالِبٍ، صاحِبِ السَّوابِقِ وَالْمَناقِبِ وَالنَّجْدَهِ»؛(۶)

۱- ۱۴۴۹. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۵؛ مفاتیح الجنان،زیارت مطلقه ششم امیرالمؤمنین.

۲- ۱۴۵۰. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۱.

۳- ۱۴۵۱. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۶۴؛ مفاتیح الجنان، اعمال عید غدیر.

۴- ۱۴۵۲. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۲۹۴؛ اصول کافی ج ۴، ص ۵۷۰.

۵- ۱۴۵۳. کشف الغمه، ج ۱، ص ۲۲.

۶- ۱۴۵۴. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۵؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه ششم.

«سلام بر مولای ما امیرمؤمنان، صاحب سوابق درخشان و شجاعت ها و فضایل بی نظیر».

۱۲۷۹ صاحِبُ النَّوائِلِ

صاحب عطا و بخشش.

همچنین مراجعه شود به: صاحِبُ الْمَکْرُماتِ [۱۲۷۲]

۱۲۸۰ صاحِبُ النُّهی

نُهی به معنای عقل است؛ صاحب عقل.

۱۲۷۲ همچنین مراجعه شود به: صاحِبُ الْمَکْرُماتِ [۱۲۷۲]

۱۲۸۱ الصّادِعُ

بانگ زننده و اظهارکننده، «صادع بأمر اللّه»؛ یعنی امر الهی را اظهار و آشکارا آن را اعلان می کند، چنان که در توصیف آن حضرت آمده:

«وَالدّالِّ عَلَیکَ، وَالصّادِعِ بِأَمْرِکَ»؛(۱)

«او که راهنمایی کننده به سوی تو و اظهارکننده امر توست».

۱۲۸۲ صادِقُ الْقَوْلِ

سخنش راست و درست است.

بیانی است در یکی از زیارات آن حضرت:

«أَشْهَدُ أَنَّ قَوْلَکَ الصِّدْقُ وَأَنَّ دَعْوَتَکَ الْحَقُّ»؛(۲)

«گواهی می دهم سخن تو راست و دعوت تو حقّ است».

۱۲۸۳ الصِّراطُ الْواضِحُ

راه و خط روشن و آشکار به سوی هدایت الهی، که همانا پیروی از امیرمؤمنان علیه السلام است. در زیارت آن حضرت به ایشان سلام می کنیم:

«اَلسَّلامُ عَلَی الصِّراطِ الْواضِحِ»؛(۳)

«سلام بر راه و صراط آشکار خدا».

۱۲۸۴ الصَّفْوَهُ

صاف و خالص و گزینش شده از هر چیزی.

در یکی از زیارات مطلقه امیرمؤمنان علیه السلام وارد شده است:

«اَلسَّلامُ عَلَیکَ یا سَیدَ الْوَصِیینَ... وَالصَّفْوَهَ مِنْ سُلالَهِ النَّبِیینَ»؛(۴)

«سلام بر تو ای آقای جانشینان و گزینش شده از سلاله و ذریه پیامبران الهی».

۱۲۸۵ صَفْوَهُ النَّبِی ّ

خالص و انتخاب شده و گزینش شده رسول خداصلی الله علیه وآله. در زیارت امیرمؤمنان علیه السلام، از امام صادق علیه السلام وارد شده که از خداوند می خواهد:

«اَللّهُمَّ صَلِّ عَلی وَلِیکَ وَأَخِی نَبِیکَ... وَصَفْوَتِهِ»؛(۵)

«خدایا درود فرست بر ولی خودت و برادر پیامبرت، او که برگزیده رسولت است».

۱۲۸۶ الصَّفِی

صاف و خالص از هر چیزی.

امام صادق علیه السلام در سلام به حضرت علی علیه السلام می فرماید:

۱- ۱۴۵۵. بحارالانوار، ج ۹۵، ص ۳۱۹؛ مفاتیح الجنان، اعمال عید غدیر.

۲- ۱۴۵۶. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۲۵؛ تهذیب طوسی، ج ۶، ص ۵۹.

۳- ۱۴۵۷. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۲۸۷؛ مستدرک الوسائل، ج ۱۰، ص ۲۲۲؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

۴- ۱۴۵۸. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۲۸۵؛ مفاتیح الجنان،زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

۵- ۱۴۵۹. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۹۲؛ مفاتیح الجنان، زیارت امیرالمؤمنین روز میلاد پیامبر.

«اَلسَّلامُ عَلَی الْإِمامِ التَّقِی الْمُخْلِصِ الصَّفِی»؛(۱)

«سلام بر پیشوای باتقوای کامل و با اخلاص خاص به حق».

۱۲۸۷ الصَّوّامُ

بسیار روزه دار.

همچنین مراجعه شود به: الْأَبْطَحِی [۱۰۲۱]

۱۲۸۸ الصَّیبُ الْهاطِلُ

دارای فضایل بی شمار است، به گونه ای که مثل باران از او ریزش دارد.

همچنین مراجعه شود به: الْإِمامُ الْعادِلُ [۱۰۶۰]

۱۲۸۹ الضِّیاءُ الْأَزْهَرُ

نور بسیار درخشان، چنان که امام صادق علیه السلام در زیارت امیرمؤمنان علیه السلام فرموده است:

«اَلسَّلامُ عَلی نُورِ اللّهِ الْأَنْوَرِ، وَضِیآئِهِ الْأَزْهَرِ»؛(۲)

«سلام بر پرنورترین و درخشان ترین نورخدا».

۱۲۹۰ طاعَتُهُ طاعَهُ اللّهِ

اطاعت و فرمان بری از او، اطاعت از خدا محسوب می شود.

روزی معاویه در مقابل امام حسن علیه السلام، شروع به خودستایی و فخرفروشی کرد. امام علیه السلام ضمن برشمردن القاب پدر بزرگوارش فرمود:

«أَ عَلَی تَفْتَخِرُ یا مُعاوِیهُ! أَنَا ابْنُ عُرُوقِ الثَّری أَنَا ابْنُ مَأْوَی التُّقی أَنَا ابْنُ مَنْ جآءَ بِالْهُدی أَنَا ابْنُ مَنْ سادَ أَهْلَ الدُّنْیا بِالْفَضْلِ السّابِقِ وَالْحَسَبِ الْفائِقِ، أَنَا ابْنُ مَنْ طاعَتُهُ طاعَهُ اللّهِ وَمَعْصِیتُهُ مَعْصِیهُ اللّهِ»؛(۳)

«آیا بر من افتخار می کنی ای معاویه! من پسر کسی هستم که مایه حیات جهان است، من پسر پناه گاه پرهیزکاران هستم، من پسر کسی هستم که با هدایت آمده، همان که به جهت فضیلت بیشتر و حسب بالاتر بر همه اهل دنیا آقایی دارد، من پسر کسی هستم که اطاعت از او اطاعت از خدا و نافرمانی از او نافرمانی از خدا است».

۱۲۹۱ الطّالِبُ

امام علی علیه السلام طالب خدا و وعده های او بود.

امام صادق علیه السلام در زیارت آن حضرت فرمود:

«أَشْهَدُ أَنَّکَ جُدْتَ بِنَفْسِکَ صابِراً مُحْتَسِباً، مُجاهِداً عَنْ دِینِ اللَّهِ، مُوَقِّیاً لِرَسُولِ اللَّهِ صلی الله علیه وآله، طالِباً ما عِنْدَ اللَّهِ»؛(۴)

«گواهی می دهم که تو با صبر و شکیبایی، ایثار و جانبازی کردی، از دین خدا دفاع نمودی، از رسول خدا محافظت فرمودی و همه اینها به جهت طلب ثواب و اجر و خشنودی خدا بود».

۱۲۹۲ طه

گرچه معروف است که «طه» از اسامی قرآنی رسول خداصلی الله علیه وآله باشد، لیکن امام صادق علیه السلام با این عبارات، امیرمؤمنان علیه السلام را زیارت فرموده:

«اَلسَّلامُ عَلَیکَ یا والِدَ الْأَئِمَّهِ الْبَرَرَهِ السّاداتِ... اَلسَّلامُ عَلَیکَ یا طه وَیس»؛(۵)

۱- ۱۴۶۰. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۷۵؛ مفاتیح الجنان، زیارت امیرالمؤمنین روز میلاد پیامبر.

۲- ۱۴۶۱. اقبال الاعمال، ص ۶۱۰؛ مفاتیح الجنان، زیارت امیرالمؤمنین روز میلاد پیامبر.

۳- ۱۴۶۲. بحارالانوار، ج ۴۴، ص ۱۰۳؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۴، ص ۲۱؛ کشف الغمّه، ج ۱، ص ۵۷۵؛ العدد القویه ص ۴۰.

۴- ۱۴۶۳. من لایحضره الفقیه، ج ۲، ص ۵۸۹؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

۵- ۱۴۶۴. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۷۵؛ اقبال الاعمال، ص ۶۰۸؛ مفاتیح الجنان، زیارت امیرالمؤمنین روز میلاد پیامبر.

«سلام بر تو ای پدر امامان نیک و بزرگوار ... سلام بر تو ای طاها و یاسین».

طه به معنای طاهر؛ و به این جهت است که امام علی علیه السلام نفس رسول خداصلی الله علیه وآله می باشد.

۱۲۹۳ الطّاهِرُ الْمُقَدَّسُ

پاک و پاکیزه و مقدّس.

در زیارت آن حضرت گفته می شود:

«أَشْهَدُ أَنَّکَ طاهِرٌ مُقَدَّسٌ وَأَنَّکَ وَلِی اللَّهِ وَوَصِی رَسُولِهِ صلی الله علیه وآله»؛(۱)

«گواهی می دهم تو پاک و مقدّس هستی، تو ولی خدا و جانشین رسول او هستی».

در زیارتی دیگر عرض می کنیم:

«أَشْهَدُ أَنَّکَ طُهْرٌ طاهِرٌ مُطَهَّرٌ مِنْ طُهْرٍ طاهِرٍ مُطَهَّرٍ»؛(۲)

«گواهی می دهم که ذات مقدّس تو پاک و پاکیزه است و از هر عیبی مبرایی و از اجدادی هستی که همه آنان نیز پاک و پاکیزه و طاهر بودند».

۱۲۹۴ طَوِیلُ الْباعِ

حضرت زهراعلیها السلام این اشعار را در زمانی سروده است که هرچه داشتند، در راه خدا به فقرا داده بودند:(۳)

شِبْلای وَاللَّهِ هُما جِیاعٌ

یا رَبِّ لا تَتْرُکْهُما ضِیاعَ

أَبُوهُما لِلْخَیرِ ذُواصْطِناعٍ

عِبْلُ الذِّراعَینِ طَویلُ الْباعِ

«به خدا سوگند فرزندانم اکنون گرسنه اند، خدایا آنان را به حال خود وامگذار که از دست بروند. پدرشان علی علیه السلام در سخاوت و خوبی ها بی نظیر است و آنچه دارد و به دست می آورد را با دستان بخشنده اش به دیگران می دهد.

۱۲۹۵ الطُّهْرُ

او عین طهارت و پاکیزگی است. پس در زیارت ایشان، شهادت می دهیم:

«أَشْهَدُ أَنَّکَ طُهْرٌ طاهِرٌ»؛(۴)

«گواهی می دهم تو اصل طهارت هستی».

۱۲۹۶ طَیبُ الْوِلادَهِ

ذرّه ای خبث و خباثت و ناپاکی در وجود او نیست، امام علی علیه السلام انسانی است که از هر لحاظ پاک و طیب و طاهر است.

در فرازی از زیارت آن حضرت چنین آمده:

«اَلسَّلامُ عَلَیکَ أَیهَا الطَّیبُ فِی وِلادَتِهِ»؛(۵)

«سلام بر تو که در ولادت طیب و طاهر بودی».

۱۲۹۷ الْعابِدُ

عبادت کننده خدای تعالی، عبادت خالصانه.

همچنین مراجعه شود به: جادَ بِنَفْسِهِ [۱۱۱۷]

۱۲۹۸ عادِلٌ فِی الْخِلافَهِ

در طول خلافت و زمامداری اش نهایت عدالت را رعایت نمود.

در زیارتش سلام می دهیم:

۱- ۱۴۶۵. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۲۹۹.

۲- ۱۴۶۶. من لا یحضره الفقیه، ج ۲، ص ۵۸۹؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

۳- ۱۴۶۷. فرهنگ سخنان فاطمه زهراعلیها السلام، ص ۱۳۷.

۴- ۱۴۶۸. من لا یحضره الفقیه، ج ۲، ص ۵۸۹؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین؛ اقبال الاعمال، ص ۷۱۲.

۵- ۱۴۶۹. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۳۱.

«اَلسَّلامُ عَلَیکَ أَیهَا الْعادِلُ فِی خِلافَتِهِ»؛(۱)

«سلام بر تو ای کسی که در طول مدّت خلافت و امامت خود به عدالت رفتار نمودی».

۱۲۹۹ عادِلٌ فِی الرَّعِیهِ

در بین مردم به عدالت رفتار می کرد و اجازه نمی داد به کسی ظلم و ستم شود.

این شهادتی است که امام هادی علیه السلام در مورد امام علی علیه السلام داده است:

«وَأَنْتَ الْقاسِمُ بِالسَّوِیهِ، وَالْعادِلُ فِی الرَّعِیهِ»؛(۲)

«ای علی! تو تقسیم کننده به تساوی هستی و عدالت گستر بین مردم می باشی».

۱۳۰۰ عالِمٌ بِحُدُودِ اللَّهِ

به احکام و حدود خدا آگاهی دارد، چنان که در فرازی از زیارتش آمده:

«وَأَنْتَ الْعالِمُ بِحُدُودِ اللَّهِ مِنْ جَمِیعِ الْبَرِیهِ»؛(۳)

«(ای امیرمؤمنان) تو عالم به احکام و حدود خداوند از بین همه مردم هستی».

۱۳۰۱ الْعالِمُ الْمُبِینُ

دانای آشکار کننده.

در زیارت مطلقه امیرمؤمنان علیه السلام، آن حضرت این گونه توصیف شده است:

«اِبْنُ عَمِّهِ، الْأَنْزَعُ الْبَطِینُ، الْعالِمُ الْمُبِینُ، عَلِی أَمِیرُ الْمُؤْمِنِینَ»؛(۴)

«پسرعموی رسول خداصلی الله علیه وآله انزع البطین و عالم مبین، علی امیرمؤمنان است».

۱۳۰۲ عالِی النَّسَبِ وَ الشَّرَفِ

دارای نسب و شرافت عالی است.

همچنین مراجعه شود به: الْإِمامُ الْعادِلُ [۱۰۶۰]

۱۳۰۳ عامِلٌ بِالْکِتابِ

عمل کننده به قرآن.

«أَشْهَدُ أَنَّکَ جاهَدْتَ فِی اللَّهِ حَقَّ جِهادِهِ، وَعَمِلْتَ بِکِتابِهِ»؛(۵)

«گواهی می دهم که تو نهایت جهاد را در راه خدا نمودی و به کتاب خدا قرآن عمل فرمودی».

۱۳۰۴ الْعَبْدُ الصّالِحُ

بنده شایسته خدا، چنان که در روایت آمده:

«قَدْ بایَعَ النّاسُ مِنْ بَعْدِهِ الْعَبْدَ الصّالِحَ وَالْإِمامَ النّاصِحَ أَخا رَسُولِ اللَّهِ صلی الله علیه وآله»؛(۶)

«مردم بعداز رسول خداصلی الله علیه وآله با بنده صالح و امام ناصح که برادر رسول خدا است، بیعت کردند».

۱۳۰۵ عُدَّهُ الْمَعادِ

جماعت و نیروی ذخیره و پشتیبان است.

در فرازی از زیارت امیرمؤمنان علیه السلام، از امام هادی علیه السلام نقل شده است:

«مَوْلای أَنْتَ الْحُجَّهُ عَلَی الْعِبادِ، وَالْهادِی إِلَی الرَّشادِ، وَالْعُدَّهُ لِلْمَعادِ»؛(۷)

۱- ۱۴۷۰. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۳۱.
۲- ۱۴۷۱. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۶۴؛ مفاتیح الجنان، اعمال عید غدیر.
۳- ۱۴۷۲. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۶۴؛ مفاتیح الجنان، اعمال عید غدیر.
۴- ۱۴۷۳. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۳.
۵- ۱۴۷۴. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۶۶؛ مفاتیح الجنان، زیارت امین اللّه؛ مصباح المتهجد، ص ۷۳۸؛ کامل الزیارات، ص ۳۹.
۶- ۱۴۷۵. بحارالانوار، ج ۴۲، ص ۲۶۰.
۷- ۱۴۷۶. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۶۲؛ مفاتیح الجنان، اعمال عید غدیر.

«ای مولای من تو حجت خدا بر بندگان هستی، و راهنمایی کننده به سوی هدایت می باشی و دوستی تو ذخیره روز قیامت است».

۱۳۰۶ الْعَذابُ الصَّبُ

عذابی که مدام بر سر معاندان و کافران آن حضرت می ریزد.

از رسول خداصلی الله علیه وآله نقل شده و نیز در زیارت مخصوصه آن حضرت آمده:

«أَشْهَدُ أَنَّکَ کُنْتَ عَلَی الْکافِرِینَ عَذاباً صَبّاً»؛(۱)

«گواهی می دهم تو برای کافران، عذاب دردناك و همیشگی هستی».

۱۳۰۷ عُرُوقُ الثَّری

امیرمؤمنان علیه السلام ریشه و اصل و اساس و مایه حیات جهان است.

همچنین مراجعه شود به: طاعَتُهُ طاعَهُ اللَّهِ [۱۲۹۰]

۱۳۰۸ عِصْمَهُ الْأَوْلِیاءِ

حافظ و پناه و مراقب اولیای الهی.

امام صادق علیه السلام در زیارت آن حضرت فرمود:

«اَلسَّلامُ عَلَیکَ یا عِصْمَهَ الْأَوْلِیآءِ»؛(۲)

«سلام بر تو ای پناه و حافظ اولیای خدا».

۱۳۰۹ عِصْمَهُ الْمُؤْمِنِینَ

موجب حفاظت و صیانت افراد ایمان آورده به خدای متعال است.

امام صادق علیه السلام در زیارت امیرمؤمنان علیه السلام، به شیعیان خود تعلیم فرمود:

«اَلسَّلامُ عَلی عِصْمَهِ الْمُؤْمِنِینَ»؛(۳)

«سلام بر حافظ و نگهبان اهل ایمان».

۱۳۱۰ عَظِیمُ الْأَجْرِ

دارای اجر و ثواب بسیار و بزرگ.

امام علی علیه السلام فداکاری ها و جان فشانی های بسیاری در راه اسلام و مکتب انجام داده، که دارای اجر و مزد زیادی است، به گونه ای که رسول خداصلی الله علیه وآله فرموده: یک ضربه او در روز خندق، افضل از عبادات ثقلین است.

امام صادق علیه السلام نیز در زیارت امیرمؤمنان علیه السلام، خطاب به آن حضرت فرمود:

«أَشْهَدُ أَنَّکَ یا وَلِی اللَّهِ وَجاهَدْتَ فِی سَبِیلِ اللَّهِ صابِراً ناصِحاً مُجْتَهِداً مُحْتَسِباً عِنْدَ اللَّهِ عَظِیمَ الْأَجْرِ»؛(۴)

«گواهی می دهم که تو ولی خدایی، و در راه خدا با صبر و شکیبایی و باتلاش فراوان جهاد نمودی و لذا در نزد خداوند اجر فراوان داری».

۱۳۱۱ عَظِیمُ الْحالِ

نزد خداوند دارای عظمت و منزلت است.

در قسمتی از زیارت حضرت می گوییم:

«أَشْهَدُ أَنَّکَ عَبْدُ اللَّهِ وَأَخُو رَسُولِهِ صلی الله علیه وآله أَتَیْتُکَ وافِداً لِعَظِیم حالِکَ وَمَنْزِلَتِکَ عِنْدَ اللَّهِ»؛(۵)

---

۱ - ۱۴۷۷. امالی صدوق، ص ۲۴۱؛ اصول کافی، ج ۱، ص ۴۵۴؛ من لایحضره الفقیه، ج ۲، ص ۵۹۲؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

۲ - ۱۴۷۸. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۷۳؛ مفاتیح الجنان، زیارت امیرالمؤمنین در روز مولود پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله؛ اقبال الاعمال، ص ۶۰۸.

۳- ۱۴۷۹. اقبال الاعمال، ص ۶۰۸؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

۴- ۱۴۸۰. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۷۵؛ مفاتیح الجنان، زیارت امیرالمؤمنین روز میلاد پیامبر.

۵- ۱۴۸۱. البلد الامین، ص ۲۹۲؛ کتاب المزار، ص ۸۱.

«گواهی می دهم تو بنده خدا و برادر رسولش می باشی، من به سوی تو آمدم به جهت عظمت و منزلتی که نزد خداوند داری».

۱۳۱۲ عَظِیمُ الْمِراسِ

دارای شجاعت و نیروی قوی.

همچنین مراجعه شود به: شَدِیدُ الْبَأْسِ [۱۲۳۷]

۱۳۱۳ الْعَقَبِی

در پیمان عقبه حضور داشته است.

همچنین مراجعه شود به: الْأَبْطَحِی [۱۰۲۱]

۱۳۱۴ عَقْلُهُ مِنْ عَقْلِ الرَّسُولِ

عقلش از عقل رسول خداصلی الله علیه وآله است.

همچنین مراجعه شود به: حِلْمُهُ مِنْ حِلْمِ الرَّسُولِ [۱۱۳۸]

۱۳۱۵ عَلَمُ التُّقی

نشانه و علامت تقوی و پرهیزکاری؛ هرکه بخواهد راه تقوا و پرهیزکاری را بپیماید، باید به او بنگرد و از او تقلید کند.

فرازی از زیارت مربوط به آن حضرت چنین است:

«اَلسَّلامُ عَلَیکَ یا عَلَمَ التُّقی ؛(۱)

«سلام بر تو ای پرچم و نماینده عالی تقوا».

۱۳۱۶ عِلْمُ الْمُؤْمِنِینَ

مؤمنان هرچه از علم و آگاهی دارند، همه از سرچشمه دانش فیاض و بی منتهای امام است. در زیارت مطلقه آن حضرت آمده:

«أَشْهَدُ أَنَّکَ کُنْتَ لِلْمُؤْمِنِینَ غَیثاً، وَخِصْباً وَعِلْماً»؛(۲)

«گواهی می دهم تو برای اهل ایمان، باران رحمت و نعمت و دریای علم بودی».

۱۳۱۷ عَلَمُ الْمُهْتَدِینَ

در قسمتی از زیارت امام زمان علیه السلام، در وصف امام علی علیه السلام چنین آمده است:

«اَللَّهُمَّ وَصَلِ ّعَلی وَلِیکَ، قِبْلَهِ الْعارِفِینَ، وَعَلَمِ الْمُهْتَدِینَ»؛(۳)

«خدایا درود فرست بر ولی ات، که قبله و هدف عارفان خدا و پرچم و نشانه هدایت یافتگان است».

۱۳۱۸ عِلْمُهُ مِنْ عِلْمِ الرَّسُولِ

امیرمؤمنان علیه السلام هرچه علم و دانش دارد، از رسول خداصلی الله علیه وآله گرفته است.

همچنین مراجعه شود به: حِلْمُهُ مِنْ حِلْمِ الرَّسُولِ [۱۱۳۸]

۱۳۱۹ عِمادُ الْأَتْقِیاءِ

پایه و تکیه گاه پارسایان و تقواپیشگان.

پرهیزکاران با اعتماد و تکیه به آن پشتوانه والا (امیرمؤمنان علیه السلام) در راه تقوای الهی گام برمی دارند.

امام صادق علیه السلام در زیارت امیرمؤمنان علیه السلام، به آن حضرت، این گونه سلام می دهد:

«اَلسَّلامُ عَلَیکَ یا عِمادَ الْأَتْقِیآءِ»؛(۴)

«سلام برتو ای پایه و پشتوانه تقواپیشگان».

۱- ۱۴۸۲. من لا یحضره الفقیه، ج ۲، ص ۵۹۲؛ مفاتیح الجنان، زیارت امیرالمؤمنین در روز مبعث.

۲- ۱۴۸۳. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۷۷؛ امالی صدوق، ص ۲۴۱؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

۳- ۱۴۸۴. مصباح المتهجّد، ص ۷۶۷؛ موسوعه امام علی، ج ۸، ص ۲۸۸.

۴- ۱۴۸۵. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۷۳؛ اقبال الاعمال، ص ۶۰۸؛ مفاتیح الجنان، زیارت امیرالمؤمنین روز میلاد پیامبر.

۱۳۲۰ عِمادُ الْأَرْضِ

استقرار زمین به یمن وجود نازنین امامان معصوم، به خصوص امام علی علیه السلام است، و گرنه زمین اهلش را نابود می کند:

«أَشْهَدُ أَنَّکَ مِنْ دَعائِمِ الدِّینِ وَعِمادِهِ وَرُکْنِ الْأَرْضِ وَعِمادِها»؛(۱)

«گواهی می دهم تو از پایه ها و استوانه های دین و رکن و سبب استحکام زمین هستی».

۱۳۲۱ عِمادُ الْأَصْفِیاءِ

تکیه گاه برگزیدگان خدا.

امام صادق علیه السلام در زیارت حضرت می فرماید:

«اَللَّهُمَّ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَصَلِّ عَلی أَمِیرِ الْمُؤْمِنِینَ عَبْدِکَ الْمُرْتَضی وَعِمادِ الْأَصْفِیآءِ»؛(۲)

«خدایا درودفرست بر محمّد و آل محمّد و درود فرست بر امیرمؤمنان که بنده پسندیده تو است و او که معتمد و تکیه گاه برگزیدگان است».

۱۳۲۲ عِمادُ الدِّینِ

امام علی علیه السلام عماد و ستون و رکن اساسی دین مبین است، همان طور که در زیارت ایشان شهادت می دهیم.

همچنین مراجعه شود به: عِمادُ الْأَرْضِ [۱۳۲۰]

۱۳۲۳ عَناصِرُ الْأَخْیارِ

اصل و حسب و ریشه همه خوبان و نیکان.

همچنین مراجعه شود به: سَلِیلُ الْأَطْهارِ [۱۲۰۹]

۱۳۲۴ عُنْصُرُ الْأَبْرارِ

اصل و نسب تمام ابرار و نیکان؛ تمام خوبان عالم از آن حضرت ریشه می گیرند.

در فرازی از زیارت آن حضرت آمده:

«اَلسَّلامُ عَلَیکَ یا نُورَ الْأَنْوارِ وَمَحَلَّ سِرِّ الْأَسْرارِ وَعُنْصُرَ الْأَبْرارِ وَمُعْلِنَ الْأَخْیارِ»؛(۳)

«سلام بر تو ای سبب نورانیت همه نورها و جایگاه جمع اسرار و اصل و ریشه همه ابرار و آشکار کننده اخیار و نیکان».

۱۳۲۵ عَيبَهُ عِلْمِ اللَّهِ

محل سرّ، و گنجینه علم خدا.

همچنین مراجعه شود به: الْأَبْطَحِی [۱۰۲۱]

۱۳۲۶ عَيبَهُ غَيبِ اللَّهِ

خزینه و محل راز و سرّ علم و غیب الهی.

در دعای روز عید غدیر آمده است:

«عَلَماً لِدِينِ اللَّهِ وَخازِناً لِعِلْمِهِ، وَعَيبَهَ غَيبِ اللَّهِ»؛(۴)

«او پرچم دین خدا و گنجینه و خزینه علم غیب خدا است».

و نیز امام صادق علیه السلام می فرماید: هنگام زیارت امیرالمؤمنین علیه السلام، به آن حضرت خطاب نموده و بگوییم:

«اَلسَّلامُ عَلَيكَ يا عَيبَهَ غَيبِ اللَّهِ»؛(۵)

«سلام بر تو ای جایگاه علم غیب خدا».

۱- ۱۴۸۶. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۲۵؛ تهذیب طوسی، ج ۶، ص ۵۹.

۲- ۱۴۸۷. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۷؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

۳- ۱۴۸۸. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۴۸.

۴- ۱۴۸۹. بحارالانوار، ج ۹۵، ص ۲۹۸؛ مفاتیح الجنان،اعمال عید غدیر.

۵- ۱۴۹۰. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۴۸.

۱۳۲۷ عَینُ الْمُؤْمِنِینَ

در زیارت آن حضرت از امام صادق علیه السلام آمده:

«کُنْتَ عَلَی الْکافِرِینَ عَذاباً صَبّاً وَغِلْظَهً وَغَیظاً وَلِلْمُؤْمِنِینَ عَیناً وَحِصْناً وَعِلْماً»؛(۱)

«تو بر کافران، عذاب سخت و خشم و غضب و بر مؤمنان، چشم بینا و پناه گاه و آگاهی هستی».

۱۳۲۸ غاسِلُ الزَّهْراءِ

حضرت زهراعلیها السلام به امام علی علیه السلام وصیت کرده بود که فقط او به همراه اسماء بنت عمیس غسل و کفنش را انجام دهد، آن هم شبانه و کسی از غاصبان حقّ ولایت باخبر نشود:

«حَنِّطْنِی وَغَسِّلْنِی وَکَفِنِّی بِاللَّیلِ وَصَلِ ّ عَلی وَادْفِنِی بِاللَّیلِ وَلا تُعْلِمْ أَحَداً»؛(۲)

«ای علی! مرا شب حنوط کن، شب غسل بده، شب کفن کن، و نماز و دفن من شبانه باشد و کسی را هم خبر نکن».

۱۳۲۹ غایهُ مَنْ بَرَأَهُ اللَّهُ

خداوند به واسطه او، همه را شفا و خلاصی می دهد.

در زیارت وارد شده است:

«اَلسَّلامُ عَلَیکَ یا غایهَ مَنْ بَرَأَهُ اللَّهُ»؛(۳)

«سلام بر تو ای سبب رهایی نجات یافتگان».

۱۳۳۰ غِلْظَهُ الْکافِرِینَ

امیرمؤمنان علیه السلام که مظهر اسمای حسنای خدای تعالی است، برای مؤمنان و موحدان رحمت است و برای کافران و مشرکان، غیظ و غضب و عذاب است.

در زیارتی از امام صادق علیه السلام برای آن حضرت آمده است:

«أَشْهَدُ أَنَّکَ کُنْتَ عَلَی الْکافِرِینَ عَذاباً صَبّاً وَغِلْظَهً وَغَیظاً»؛(۴)

«من گواهی می دهم تو برای کافران عذاب و با ایشان غلیظ و سخت و خشمناک بودی».

۱۳۳۱ غِیاثُ الْمُسْتَغِیثِینَ

دادرس بیچارگان و فریادرس دادخواهان.

امیرمؤمنان علیه السلام شخصیتی است که دیگران از او کمک می خواهند.

فرازی از زیارت امام علی علیه السلام چنین است:

«اَلسَّلامُ عَلَیکَ یا أَمِیرَ الْمُؤْمِنِینَ وَسَیدَ الْوَصِیینَ وَیا إِمامَ الْمُتَّقِینَ وَیا غِیاثَ الْمُسْتَغِیثِینَ»؛(۵)

«سلام بر تو ای امیرمؤمنان و آقای جانشینان و امام پرهیزکاران و ای فریادرس بیچارگان!».

۱۳۳۲ غِیاثُ الْمَکْرُوبِینَ

هر صاحب همّ و غمّی و هر گرفتاری، برای رفع مشکل خود او را صدا می زند و از او کمک می خواهد، و چون او "علی" است به اذن خداوند اعلی به همه کمک خواهد کرد.

امام صادق علیه السلام در زیارت آن حضرت فرمود:

۱- ۱۴۹۱. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۳۸.

۲- ۱۴۹۲. بحارالانوار، ج ۴۳، ص ۲۱۴؛ دلائل الامامه، ص ۴۲؛ فرهنگ سخنان حضرت زهراعلیها السلام، ص ۲۳۳.

۳- ۱۴۹۳. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۴۸.

۴- ۱۴۹۴. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۳۸؛ مفاتیح الجنان، زیارت مخصوصه.

۵- ۱۴۹۵. بحارالانوار، ج ۵۴، ص ۳۴۴.

«اَلسَّلامُ عَلَیکَ یا غِیاثَ الْمَکْرُوبِینَ»؛(۱)

«سلام بر تو ای پناه غم دیدگان».

۱۳۳۳ الْغَیثُ

باران و رحمت فراوان خداوند.

در فرازی از زیارت حضرت آمده:

«أَشْهَدُ أَنَّکَ کُنْتَ لِلْمُؤْمِنِینَ غَیثاً وَخِصْباً»؛(۲)

«گواهی می دهم تو برای مؤمنان باران رحمت و نعمت بودی».

۱۳۳۴ غَیظُ الْفُجّارِ

بر فاجران و ستمکاران خشم و غضب کند.

در زیارت آن حضرت آمده:

«اَلسَّلامُ عَلی غَیظِ الْفُجّارِ»؛(۳)

«سلام بر غضب کننده بر ستمکاران».

همچنین مراجعه شود به: غِلْظَهُ الْکافِرِینَ [۱۳۳۰]

۱۳۳۵ غَیظُ الْکافِرِینَ

غضب و خشم؛ بلکه شدیدتر از غضب.

همچنین مراجعه شود به: غِلْظَهُ الْکافِرِینَ [۱۳۳۰]

۱۳۳۶ فارِسُ الْمُؤْمِنِینَ

امیرمؤمنان علیه السلام اسب سوار، جنگجو و یگانه میدان دار اهل ایمان و یقین در علم و شجاعت و حلم و جمیع کمالات دیگر است.

امام صادق علیه السلام در فرازی از زیارت حضرت فرمود:

«اَلسَّلامُ عَلی فارِسِ الْمُؤْمِنِینَ»؛(۴)

«سلام بر فارس مؤمنان».

۱۳۳۷ الْفارِقُ

فرق گذارنده و جداکننده. امیرمؤمنان علیه السلام حرام و حلال الهی را مشخص و جدا می کند.

پس شهادت می دهیم:

«أَشْهَدُ أَنَّکَ الْفارِقُ بَینَ الْحَلالِ وَالْحَرامِ وَالْأَمِینُ عَلی باطِنِ السِّرِّ»؛(۵)

«من گواهی می دهم تو فارق بین حلال و حرام هستی و بر باطن اسرار آگاه و امین می باشی».

۱۳۳۸ الْفارُوقُ الْأَزْهَرُ

بهترین و روشن ترین معیار تشخیص.

همچنین مراجعه شود به: حامِی الدِّینِ [۱۱۲۸]

۱۳۳۹ الْفارُوقُ بِالْقِسْطِ

با قسط و عدل، حقّ و باطل را جدا می کند.

در قسمتی از اعمال مسجد بزرگ کوفه، در مورد امام علی علیه السلام آمده است:

«اَلسَّلامُ عَلَی الْإِمامِ الْحَکِیمِ الْعَدْلِ، الصِّدِّیقِ الْأَکْبَرِ، الْفارُوقِ بِالْقِسْطِ، الَّذِی فَرَّقَ اللَّهُ بِهِ بَینَ الْحَقِّ وَالْباطِلِ، وَالْکُفْرِ وَالْإِیمانِ، وَالشِّرْکِ وَالتَّوْحِیدِ»؛(۶)

«سلام بر امام حکیم عادل، آن صدیق اکبر و آن فاروقی که به قسط عمل می کند و خداوند به وسیله او بین حقّ و باطل و کفر و ایمان و نیز بین شرک و توحید را جدا و مشخص می کند».

۱- ۱۴۹۶. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۷۵؛ مفاتیح الجنان، زیارت امیرالمؤمنین روز میلاد پیامبر.

۲- ۱۴۹۷. من لا یحضره الفقیه، ج ۲، ص ۵۹۲؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین؛ کمال الدین، ج ۲، ص ۳۸۷؛ بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۷۷.

۳- ۱۴۹۸. بحارالانوار، ج ۹۹، ص ۲۰۰.

۴- ۱۴۹۹. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۵؛ مفاتیح الجنان،زیارت مطلقه ششم امیرالمؤمنین.

۵- ۱۵۰۰. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۳۸.

۶- ۱۵۰۱. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۴۰۹؛ مفاتیح الجنان، اعمال مسجد کوفه.

۱۳۴۰ الْفارُوقُ الْمُبِینُ

واضح ترین راه و خط بین حقّ و باطل است.

در اعمال و ادعیه مسجد بزرگ کوفه آمده:

«سَلامٌ علی عَلِی أَمِیرِالْمُؤْمِنِینَ، الصِّدِّیقِ الْأَکْبَرِ، وَالْفارُوقِ الْمُبِینِ، الَّذِی أَخَذْتَ بَیعَتَهُ عَلَی الْعالَمِینَ»؛(۱)

«سلام بر علی علیه السلام، که امیرمؤمنان و صدیق اکبر و فاروق مبین است، همان که از تمام جهانیان برای او بیعت گرفتی».

۱۳۴۱ فاصِلُ الْحُکْمِ

امام صادق علیه السلام در زیارت امیرمؤمنان علیه السلام این چنین فرمود:

«اَلسَّلامُ عَلَیکَ یا فاصِلَ الْحُکْمِ النّاطِقَ بِالصَّوابِ»؛(۲)

«سلام بر تو که حکم (حقّ از باطل) را جدا کرده و به راه صواب و طریق حقّ سخن می گویی».

۱۳۴۲ فاضِحُ الْأَقْرانِ

رسوا کننده پهلوانان و هم آوردان.

در قسمتی از زیارت آن حضرت آمده:

«اَلسَّلامُ عَلَیکَ یا فاضِحَ الْأَقْرانِ وَقاتِلَ الشُّجْعانِ»؛(۳)

«سلام بر تو که پهلوانان و همردیفان خود را ضایع و رسوانموده و شجاعان مشرک راکشتی».

۱۳۴۳ الْفاضِلُ عَلَی الْمُجاهِدِینَ

امام سجادعلیه السلام درباره امام علی علیه السلام فرمود:

«اَلْمُبَرِّزُ عَلَی الْفاضِلِینَ، وَالْفاضِلُ عَلَی الْمُجاهِدِینَ»؛(۴)

«او از هر خوبی بهتر است و بر همه مجاهدان نیز برتری دارد».

۱۳۴۴ فاکُّ الْأَسِیرِ

بازکننده و آزاد کننده اسیران؛ آن حضرت اسیران را برای رضای خدا آزاد می کرد.

و نیز در فرازی از زیارتش، خطاب به آن حضرت می گوییم:

«اَلسَّلامُ عَلَیکَ یا فَآکَّ الْأَسِیرِ وَمُعِینَ الْفَقِیرِ وَنِعْمَ النَّصِیرِ»؛(۵)

«سلام بر تو ای علی! که آزاد کننده اسیران و کمک کار فقرایی و چه خوب یاوری هستی».

۱۳۴۵ فَدائِی النَّبی

جان خود را فدای رسول خداصلی الله علیه وآله نمود.

آن حضرت در شب هجرت پیامبرصلی الله علیه وآله از مکّه به مدینه، در بستر ایشان خوابید، که در فرازی از زیارت آن حضرت اشاره شده:

«اَلسَّلامُ عَلَی الْبآئِتِ عَلی فِراشِ النَّبِی وَمُفْدِیهِ بِنَفْسِهِ مِنَ الْأَعْداءِ»؛(۶)

«سلام بر آن آقایی که شب را در بستر رسول خداعلیه السلام خوابید و با جان خود از پیامبر در مقابل دشمنان دفاع نمود».

۱۳۴۶ الْفَرْعُ الْکَرِیمُ

فرع با جود و کرامت.

همچنین مراجعه شود به: الْأَصْلُ الْقَدِیمُ [۱۰۴۶]

۱- ۱۵۰۲. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۴۱۰؛ مفاتیح الجنان، اعمال مسجد کوفه.

۲- ۱۵۰۳. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۷۳؛ اقبال الاعمال، ص ۶۰۸؛ مفاتیح الجنان، زیارت امیرالمؤمنین روز میلاد پیامبر.

۳- ۱۵۰۴. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۳۱.

۴- ۱۵۰۵. بحارالانوار، ج ۱۷، ص ۲۱۶؛ تأویل الآیات، ص ۴۵؛ تفسیر امام، ص ۲۰۰.

۵- ۱۵۰۶. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۳۲.

۶- ۱۵۰۷. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۱؛ مفاتیح الجنان،زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

۱۳۴۷ فَرِیضَهُ الْعَصْرِ

از امام معصوم علیه السلام نقل شده که فرمود:

«فَالظُّهْرُ رَسُولُ اللَّهِ وَفَرِیضَهُ الْعَصْرِ أَمِیرُالْمُؤْمِنِینَ وَالْمَغْرِبُ الزَّهْراءُ وَصَلاهُ الْعِشاءِ الْحَسَنُ وَالصُّبْحُ الْحُسَینُ»؛(۱)

«مراد از نماز ظهر، رسول خداست، نماز عصر امیر مؤمنان است، نماز مغرب، فاطمه و نماز عشا، حسن و نماز صبح، حسین است» سلام اللَّه علیهم اجمعین.

۱۳۴۸ فَصْلُ الْخِطابِ

گفتگو و اختلاف را تمام می کند، حرف آخر را می زند و حرف او آخرین کلام است، سخن باطل را محکوم و حرف حقّ را ثابت می کند و با بیان حرف حقّ، اختلاف تمام می شود.

امام صادق علیه السلام در زیارت آن حضرت فرمود:

«اَلسَّلامُ عَلَیکَ یا مَعْدِنَ الْحِکْمَهِ وَفَصْلَ الْخِطابِ»؛(۲)

«سلام بر تو ای اصل و اساس و معدن حکمت و جدا کننده حقّ از باطل».

۱۳۴۹ فَصْلُ الْقَضاءِ

تمام کننده قضاوت و قطع کننده اختلاف.

در فرازی از زیارت آن حضرت آمده است:

«وَدَیانِ الدِّین بِعَدْلِکَ وَفَصْلِ قَضآئِکَ بَینَ خَلْقِکَ»؛(۳)

«او حاکم در دین خدا به عدل تو و فیصله دهنده حکم میان خلق تو است».

۱۳۵۰ فَضلُهُ لا یخْفی

فضیلت و برتری اش آن قدر زیاد و والا است که آن را نمی توان مخفی کرد.

امام هادی علیه السلام در اعمال روز غدیر، خطاب به امیرمؤمنان علیه السلام چنین می فرماید:

«مَوْلای فَضْلُکَ لا یخْفی وَنُورُکَ لا یطْفَأُ»؛(۴)

«ای آقای من! فضل و برتری تو پوشیدنی نیست، و نور تو هم خاموش شدنی نمی باشد».

۱۳۵۱ فُلْکُ النَّجاهِ

کشتی نجات. هرکس به آن درآید، نجات یابد.

در فرازی از زیارت امام صادق علیه السلام برای امیرمؤمنان علیه السلام آمده است:

«اَلسَّلامُ عَلَیکَ یا فُلْکَ النَّجاهِ الَّذِی مَنْ رَکِبَهُ نَجی وَمَنْ تَأَخَّرَ عَنْهُ هَوی ؛(۵)

«سلام بر تو ای کشتی نجات که هر که بر آن سوار شود نجات می یابد و هر که از آن عقب افتد نابود می شود».

۱۳۵۲ قائِدُ الْأَخْیارِ

پیشوا و جلودار اخیار و نیکوکاران.

همچنین مراجعه شود به: أَفْضَلُ الْأَتْقِیاءِ [۱۰۵۰]

۱۳۵۳ قائِدُ الْأُمَمِ

رهبر و پیشوا و جلودار امّت؛ امام علی علیه السلام از

۱- ۱۵۰۸. مشارق انوار الیقین، ص ۵۰.

۲- ۱۵۰۹. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۷۳؛ مفاتیح الجنان، زیارت امیرالمؤمنین روز میلاد پیامبر.

۳- ۱۵۱۰. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۲۹۳؛ من لایحضره الفقیه، ج ۲، ص ۵۸۷؛ مفاتیح الجنان، زیارت امیرالمؤمنین.

۴- ۱۵۱۱. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۶۱؛ مفاتیح الجنان، زیارت روز غدیر.

۵- ۱۵۱۲. اقبال الاعمال، ص ۶۰۸؛ مفاتیح الجنان، زیارت امیرالمؤمنین روز میلاد پیامبر.

جلو می رود و دیگران (امّت) را هم به جلو می برد، چنان که در زیارت آن حضرت آمده:

«اَلسَّلامُ عَلَیکَ یا مَعْدِنَ الْکَرَمِ وَمَوْضِعَ الْحِکَمِ وَقائِدَ الْأُمَمِ إِلَی الْخَیراتِ وَالنِّعَمِ»؛(۱)

«سلام بر تو ای معدن کرم و بزرگواری، ای جایگاه حکمت ها و ای رهبر و هدایت کننده امّت ها به سوی خیرات و نعمت ها و خوبی ها».

۱۳۵۴ قائِلُ الْحَقِّ

گوینده سخن حقّ، چنان که در زیارت آن حضرت آمده:

«اَلسَّلامُ عَلَیکَ یا قائِلَ الْحَقِّ فِی قَضِیتِهِ»؛(۲)

«سلام بر تو ای علی! که در هر قضیه ای گوینده سخن حقّ هستی».

۱۳۵۵ الْقائِمُ بِأَمْرِ اللَّهِ

برای اجرای امر خدای تعالی قیام نموده و از هیچ کوششی دریغ نمی کند.

در زیارت مربوط به آن حضرت آمده است:

«اَلسَّلامُ عَلی أَمِیرِالْمُؤْمِنِینَ عَلِی بْنِ أَبِی طالِبٍ، وَصِی رَسُولِ اللَّهِ وَخَلِیفَتِهِ، وَالْقآئِم بِأَمْرِهِ مِنْ بَعْدِهِ»؛(۳)

«درود و سلام بر امیرمؤمنان علی بن ابی طالب جانشین رسول خداصلی الله علیه وآله است و بعد از آن حضرت به امر الهی قیام فرمود».

۱۳۵۶ قاتِلُ الْأَبْطالِ

به قتل رساننده پهلوانان و قهرمانان عرب. اَبطال جمع بَطل؛ به معنای پهلوان و قهرمان است. در جنگ های صدر اسلام تنها کسی که جرأت مقابله با پهلوانان مشرك و کافر را داشت امیرمؤمنان علیه السلام بود، داستان شجاعت و دلاوری امام در تاریخ ثبت و مشهور است، چنان که در فرازی از دعای ندبه نیز آمده:

«وَقَتَلَ أَبْطالَهُمْ»؛(۴)

«این علی علیه السلام بود که توانست پهلوانان کفر و شرك را به قتل برساند».

۱۳۵۷ قاتِلُ الْأَشْقِیاءِ

به قتل رساننده افراد شقی و بدبخت.

در قسمتی از زیارت آن حضرت بیان شده:

«اَلسَّلامُ عَلَیکَ یا وارِثَ الْأَنْبِیاءِ وَخاتِمَ الْأَوْصِیاءِ وَقاتِلَ الْأَشْقِیاءِ»؛(۵)

«سلام برتو ای وارث پیامبران و نگین جانشینان و کشنده اشقیا و بدبختان».

۱۳۵۸ قاتِلُ خَیبرِ

علی علیه السلام در جنگ خیبر شرکت داشت و از برجسته ترین فرماندهان اسلام در آن غزوه بود که با دشمنان اسلام جهاد و مبارزه کرد.

امام صادق علیه السلام در زیارت آن حضرت فرمود:

«اَلسَّلامُ عَلَیکَ یا قاتِلَ خَیبَرِ وَقالِعَ الْبابِ»؛(۶)

«سلام برتو ای کشنده کفارخیبر و (ازجا) کَننده درب خیبر».

۱- ۱۵۱۳. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۴۸.
۲- ۱۵۱۴. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۳۱.
۳- ۱۵۱۵. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۲۸۵.
۴- ۱۵۱۶. اقبال: ص ۲۹۶؛ بحارالانوار، ج ۹۹، ص ۱۰۶؛ مفاتیح الجنان، دعای ندبه.
۵- ۱۵۱۷. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۳۲.
۶- ۱۵۱۸. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۷۳؛ مفاتیح الجنان، زیارت امیرالمؤمنین روز میلاد پیامبر.

۱۳۵۹ قاتِلُ الشُّجْعانِ

کشنده شجاعان و قهرمانان کفر و شرک.

در زیارت مربوطه آمده:

«اَلسَّلامُ عَلَیکَ یا فاضِحَ الْأَقرانِ وَقاتِلَ الشُّجْعانِ»؛(۱)

«سلام بر تو ای رسوا کننده پهلوانان و کشنده شجاعان و قهرمانان».

۱۳۶۰ قاتِلُ عَمْرٍو

کشنده عمرو بن عبد ودّ، بزرگ پهلوان عرب و شرک که در غزوه احزاب از خندق عبور کرد و کسی جز امیرمؤمنان علی علیه السلام شهامت مبارزه با او را نداشت.

امام حسین علیه السلام خود را چنین معرفی فرمود:

«أَنَا الْحُسَینُ بْنُ عَلِی ّبْنِ أَبِی

طالبٍ الْبَدْرُ بِأَرْضِ الْعَرَبِ

أَلَمْ تَرَوْا وَتَعْلَمُوا أَنَّ أَبِی

قاتِلُ عَمْرٍو وَمُبِیرُ مَرْحَبٍ

۱۳۶۱ قاتِلُ الْمُشْرِکینَ

از امام کاظم علیه السلام نقل شده که فرمود:

«إِنَّ عَلِیاً أَمِیرُ الْمُؤْمِنِینَ وَسَیدُ الْوَصِیینَ وَوارِثُ عِلْمِ النَّبِیینَ وَقاتِلُ الْمُشْرِکِینَ»؛(۲)

«همانا علی علیه السلام امیرمؤمنان و آقای جانشینان و وارث علم پیامبران و قاتل مشرکان است».

از امام صادق علیه السلام در زیارت آن حضرت آمده:

«اَلسَّلامُ عَلی فارِسِ الْمُؤْمِنِینَ، وَلَیثِ الْمُوَحِّدِینَ، وَقاتِلِ الْمُشْرِکِینَ»؛(۳)

«سلام بر یگانه جنگجوی مؤمنان و شیر یگانه پرستان و موحّدان و قاتل مشرکان».

۱۳۶۲ الْقاسِمُ بِالسَّوِیهِ

تقسیم کننده به تساوی.

در بخشی از زیارت مخصوص آن حضرت آمده است:

«وَأَنْتَ الْقاسِمُ بِالسَّوِیهِ»؛(۴)

«همانا تو تقسیم کننده به تساوی هستی».

۱۳۶۳ قاسِمُ النّارِ

آتش جهنم را تقسیم می کند؛ گویا مردم دو دسته اند: هدایت یافته و گمراه شده، امام به دوستان خود می گوید: از آتش دور شوید و به دشمنانش می گوید: به آتش درآیید.

پس این گونه سلام می دهیم:

«اَلسَّلامُ عَلَیکَ یا قاسِمَ النّارِ، وَحافِظَ الْجارِ، وَمُدْرِکَ الثّارِ»؛(۵)

«سلام بر تو ای تقسیم کننده آتش، و نگه دار پناه گیرنده و انتقام گیرنده خون بناحقّ ریخته».

۱۳۶۴ قاصِمُ الْکَفَرَهِ

هلاک کننده کافران، از القاب امیرمؤمنان علیه السلام که رشادت ها و مجاهدت های آن حضرت در صدر اسلام زبانزد خاص و عام است.

در یکی از زیارات مطلقه امیرمؤمنان علیه السلام چنین بیان شده است:

ص:۲۵۵

۱- ۱۵۱۹. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۳۲.

۲- ۱۵۲۰. بحارالانوار، ج ۹۱، ص ۱۸۲.

۳- ۱۵۲۱. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۵؛ مفاتیح الجنان،زیارت مطلقه ششم امیرالمؤمنین.

۴- ۱۵۲۲. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۶۴؛ مفاتیح الجنان،اعمال عید غدیر.

۵- ۱۵۲۳. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۳۲.

«مُفَرِّجُ الْكَرْبِ عَنْ وَجْهِهِ قاصِمُ الْكَفَرَهِ وَمُرْغِمُ الْفَجَرَهِ»؛(۱)

«علی علیه السلام کسی بود که آثار غم و اندوه را از صورت رسول خداصلی الله علیه وآله می برد، او که هلاک کننده کافران بود و بینی فاجران را به خاک می مالید».

۱۳۶۵ قاصِمُ الْمُعْتَدِینَ

درهم کوبنده متجاوزان و ظالمان.

همچنین مراجعه شود به: الْأَبْطَحِی [۱۰۲۱]

۱۳۶۶ الْقاضِی

حاکم؛ در امور اختلافی بنابر قانون الهی قضاوت می کند و حکم می دهد.

در ادعیه و اعمال مسجد بزرگ کوفه، خطاب به آن حضرت آمده است:

«أَشْهَدُ أَنَّکَ حَکَمُ اللَّهِ فِی أَرْضِهِ، وَقاضِی أَمْرِهِ»؛(۲)

«گواهی می دهم تو حاکم از جانب خدایی در زمین و قضاوت کننده امور او هستی».

۱۳۶۷ الْقاضِی الْأَعْلی

در قضاوت، از همه سرور است.

در اعمال مسجد بزرگ کوفه، خطاب به امام علی علیه السلام عرض می شود:

«أَشْهَدُ أَنَّکَ حَکَمُ اللَّهِ وَمُهَیمِنُ الْقاضِی الْأَعْلی یا أَمِیرَ الْمُؤْمِنِینَ»؛(۳)

«گواهی می دهم تو حاکم الهی و بزرگ ترین قاضی عالم می باشی، ای امیر اهل ایمان».

۱۳۶۸ قاطِعُ الْأَصْلابِ

قطع کننده نسل کافران و مشرکان.

همچنین مراجعه شود به: الْأَبْطَحِی [۱۰۲۱]

۱۳۶۹ قالِعُ الْبابِ

از جا کَننده درب خیبر. مدتی محاصره قلعه های یهودیان خیبر طول کشید، برج و دیوارهای آن بلند، نیروها و امکانات داخل

قلعه نیز فراوان بود. هربار به فرماندهی کسی حمله می شد؛ موفقیتی نبود. در آخرین حمله به فرماندهی امیرمؤمنان علیه السلام، با از جا کندن درب اصلی خیبر که بسیار هم بزرگ و سنگین بود، قلعه گشوده شد.

از آن حضرت پرسیدند: چطور این کار را کردید؟ فرمود:

«ما قَلَعْتُ بابَ خْیبَرٍ بِقُوَّهٍ جِسْمانِیهٍ؛ بَلْ بِقُوَّهٍ رَبّانِیهٍ»؛(۴)

«من در را به نیروی جسمانی نکندم؛ بلکه این کار به نیروی الهی بود».

در فرازی از زیارت آن حضرت آمده:

«اَلسَّلامُ عَلی قالِعِ بابِ خَیبَرٍ وَالدّاحِی بِهِ فِی الْفَضاءِ»؛(۵)

«سلام بر آنکه در خیبر با آن عظمت را از جا کند و آن را در فضا (برای عبور لشکر اسلام از روی خندق) نگه داشت».

۱- ۱۵۲۴. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۲۸۷؛ البلد الامین، ص ۳۰۳.
۲- ۱۵۲۵. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۴۰۹؛ مفاتیح الجنان، اعمال مسجد کوفه.
۳- ۱۵۲۶. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۴۰۹؛ مفاتیح الجنان، اعمال مسجد کوفه.
۴- ۱۵۲۷. نهج الحق، ص ۲۵۰؛ کشف الیقین، ص ۱۴۱.
۵- ۱۵۲۸. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۱؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

۱۳۷۰ قالِعُ الصَّخْرَهِ

از جا كننده صخره و سنگ بزرگ.

سپاه اميرالمؤمنين عليه السلام در بياباني اردو زدند، قرار شد چاهي حفر شود، در بين كار به سنگ بزرگي برخوردند كه مانع كار شد، آن حضرت آمد و دست به آسمان بلند كرد و عرض نمود:

«طابَ طابَ مريا عالم طيبو ثابوته شتمياكو باحاحانو ثاتودينا برحوثا آمِينَ آمِينَ رَبَّ الْعالَمِينَ رَبَّ مُوسى وَهارُونَ».

سپس تخته سنگ را گرفت و چهل ذراع آن طرف پرت كرد، آبى صاف و سفيد و شيرين و خنك از چاه بيرون آمد. عدّه زيادى رفتند سنگ را جا به جا كنند؛ ولى نتوانستند.(۱)

قسمتى از زيارت مطلقه اميرمؤمنان عليه السلام به آن مطلب اشاره دارد:

«اَلسَّلامُ عَلى قالِعِ الصَّخْرَهِ وَقَدْ عَجَزَ عَنْهَا الرِّجالُ الْأَشِدّآءُ»؛(۲)

«سلام بر آن آقايى كه صخره سنگى را از جا بر كند، در حالى كه مردان شجاع بسيارى از اين كار عاجز مانده بودند».

۱۳۷۱ قامِعُ الْمُلْحِدِينَ

قلع و قمع كننده و درهم كوبنده ملحدان و بت پرستان.

همچنين مراجعه شود به: الْأَبْطَحِى [۱۰۲۱]

۱۳۷۲ قَتِيلُ اللَّهِ

كشته شده راه خدا، كسى كه براى خدا كشته شده است، يا كسى كه كشته شده و خداوند طالب خون اوست.

در بخشى از زيارت امام حسين عليه السلام چنين آمده است:

«اَلسَّلامُ عَلَيكَ يا قَتِيلَ اللَّهِ وَابْنَ قَتِيلِهِ»؛(۳)

«سلام بر تو اى كشته خدايى و فرزند كشته خدايى».

۱۳۷۳ قُدْوَهُ الصّادِقِينَ

پيشوا و رهبر و امام راست گويان؛ على بن ابى طالب عليه السلام مقتداى همه صادقان است كه ديگران به او اقتدا مى كنند.

در بخشى از زيارت آن حضرت آمده:

«اَلسَّلامُ عَلی قُدْوَهِ الصّادِقِینَ»؛(۴)

«سلام بر پیشوای اهل صدق و حقیقت».

۱۳۷۴ قُدْوَهُ الصّالِحِینَ

پیشوا و مقتدای شایستگان و نیکوکاران، چنان که امام صادق علیه السلام در فرازی از زیارت آن حضرت بیان داشتند:

«اَللَّهُمَّ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَصَلِّ عَلی أَمِیرِ الْمُؤْمِنِینَ عَبْدِکَ الْمُرْتَضی وَقُدْوَهِ الصّالِحِینَ»؛(۵)

۱- ۱۵۲۹. امالی صدوق، ص ۱۸۴؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۲، ص ۲۹۸.

۲- ۱۵۳۰. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۱؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

۳- ۱۵۳۱. بحارالانوار، ج ۹۸، ص ۱۵۱؛ کامل الزیارات، ص ۱۹۷؛ اصول کافی، ج ۴، ص ۵۷۵؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

۴- ۱۵۳۲. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۱؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

۵- ۱۵۳۳. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۶؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

«خدایا درود فرست بر محمّد و آل محمّد و نیز درود فرست بر امیرمؤمنان که بنده پسندیده تو و مقتدای صالحان است».

۱۳۷۵ قُدْوَهُ الْمُؤْمِنِینَ

قبله و مقتدای همه ایمان آورندگان.

در زیارت آن حضرت آمده است:

«اَلسَّلامُ عَلی قُدْوَهِ الْمُؤْمِنِینَ»؛(۱)

«سلام بر پیشوای ایمان آورندگان».

۱۳۷۶ الْقَرِیبُ

نزدیک؛ و مراد نزدیکی به رسول خداصلی الله علیه وآله است که حضرت زهراعلیها السلام فرموده است.

همچنین مراجعه شود به: سَیدٌ فِی أَوْلِیاءِ اللَّهِ [۱۲۱۹]

۱۳۷۷ قَرِینُ الْبَتُولِ

همدم و همراه و همسر زهرای مرضیه علیها السلام.

همچنین مراجعه شود به: خَیرُ هادٍ [۱۱۵۷]

۱۳۷۸ قَسِیمُ الْجَنَّهِ وَ لَظی

لظی اسمی از اسامی جهنم یا یکی از طبقات آن است که خاموشی ندارد، و علی علیه السلام تقسیم کننده بهشت و جهنم است.

امام صادق علیه السلام در زیارت آن حضرت فرمود:

«اَلسَّلامُ عَلَیکَ یا قَسِیمَ الْجَنَّهِ وَلَظی ؛(۲)

«سلام بر تو ای قسمت کننده بهشت و دوزخ (که دوستی تو موجب بهشت و دشمنی با تو سبب جهنم رفتن است)».

۱۳۷۹ قُطْبُ الْأَطْیابِ

مرکز توجّه همه خداشناسان و خداپرستان.

همچنین مراجعه شود به: الْإِمامُ الرَّبّانِی [۱۰۵۸]

۱۳۸۰ قَواعِدُ الرِّسالَهِ

پایه های رسالت پیامبرصلی الله علیه وآله.

همچنین مراجعه شود به: رَواسِی النُّبُوَّهِ [۱۱۸۶]

۱۳۸۱ الْقَوّامُ

بسیار قیام کننده برای شب زنده داری و نماز و عبادت.

همچنین مراجعه شود به: الْأَبْطَحِی [۱۰۲۱]

۱۳۸۲ قُوتُهُ الْخَلُ

غذایش سرکه و روغن بود.

همچنین مراجعه شود به: أَعْتَقَ أَلْفَ مَمْلُوكٍ [۱۰۴۷]

۱۳۸۳ الْقَوِی فِی أَمْرِ اللَّهِ

امام صادق علیه السلام خطاب به امام علی علیه السلام فرمود: تو همان گونه ای که رسول خداصلی الله علیه وآله فرموده:

«قَوِیاً فِی أَمْرِ اللَّهِ وَضَیعاً فِی نَفْسِکَ»؛(۳)

«برای اقامه امر الهی قوی هستی امّا در نفس خودت خوار و ذلیل».

۱۳۸۴ الْقَیِمُ

امیرمؤمنان علیه السلام بعد از رسول خداصلی الله علیه وآله قیم دین خداوند است، چنان که امام صادق علیه السلام در زیارت آن حضرت فرمود:

«اَلسَّلامُ عَلی أَمِینِ اللَّهِ فِی أَرْضِهِ وَخَلِیفَتِهِ، وَالْحاکِمِ بِأَمْرِهِ، وَالْقَیِمِ بِدِینِهِ»؛(۴)

۱- ۱۵۳۴. بحارالانوار، ج ۹۹، ص ۲۰۰.

۲- ۱۵۳۵. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۷۳؛ مفاتیح الجنان، زیارت امیرالمؤمنین روز میلاد پیامبر.

۳- ۱۵۳۶. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۳۸.

۴- ۱۵۳۷. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۵؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه ششم امیرالمؤمنین.

«سلام بر امین و خلیفه خدا در زمین و سلام بر او که حاکم به امر خداوند و نیز قیم دین اوست».

۱۳۸۵ الْکادِحُ

تلاش گر و کوشا و زحمت کش.

[۱۲۱۹ همچنین مراجعه شود به: سَیدٌ فِی أَوْلِیاءِ اللَّهِ]

۱۳۸۶ کاشِفُ الْغَمَراتِ

مشکلات و سختی ها را برطرف می کند.

در بخشی از زیارت امیرمؤمنان علیه السلام خطاب به آن حضرت آمده:

«اَلسَّلامُ عَلَیکَ یا هاجِرَ اللَّذّاتِ وَتارِکَ الشَّهَواتِ وَکاشِفَ الْغَمَراتِ»؛(۱)

«سلام بر تو ای دوری کننده از لذّات دنیوی و ترک کننده شهوات و برطرف کننده مشکلات».

۱۳۸۷ کاشِفُ الْکَرْبِ

امیرمؤمنان علیه السـلام کسی بود که با فداکاری ها و جان فشانی هایش، بارها آثار غم و اندوه را از چهره رسول خداصلی الله علیه وآله زدوده بود.

امام صادق علیه السلام در زیارت آن حضرت فرمود:

«اَللَّهُمَّ صلّ عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ وَصَلِ ّعَلی أَمِیرِ الْمُؤْمِنِینَ أَخِی نَبِیکَ وَوَصِی ّرَسُولِکَ الْبائِتِ عَلی فِراشِهِ وَالْمُواسِی لَهُ بِنَفْسِهِ وَکاشِفِ الْکَرْبِ عَنْ وَجْهِهِ»؛(۲)

«خدایا درود فرست بر محمّد و آل محمّد و نیز درود فرست بر امیرمؤمنان که برادر و جانشـین رسول توست، همان که در بستر پیامبر خوابید و با جان خود از او محافظت نمود و غم و اندوه او را برطرف کرد».

۱۳۸۸ کاشِفُ لُبْسِ الْباطِلِ

پرده از چهره باطل می اندازد.

امام هادی علیه السلام در زیارت روز غدیر فرمود:

«تَکْشِفُ لُبْسَ الْباطِلِ عَنْ صَرِیحِ الْحَق ِّ»؛(۳)

«با بیان آشکار حقّ، چهره باطل را رسوا کنی».

۱۳۸۹ کاشِفُ الْمَحْلِ

آن امام هُمام تمام سختی ها و شداید را برطرف می نمود.

در بخشی از زیارت آن حضرت آمده است:

«اَلسَّلامُ عَلَیکَ یا کاشِفَ الْمَحْلِ وَخاصِفَ النَّعْلِ وَسَیدَ الْأَهْلِ»؛(۴)

«سلام بر آنکه شداید و سختی ها را برطرف می کند، سلام بر وصله زننده کفش پیامبر و سلام بر آنکه آقای اهل بیت است».

۱۳۹۰ کاظِمُ الْغَیظِ

خشم و غضب خود را فرو می برد.

امام هادی علیه السلام خطاب به آن حضرت فرمود:

«وَأَشْهَدُ أَنَّکَ لَمْ تَزَلْ لِلْهَوی مُخالِفاً وَلِلتُّقی مُحالِفاً، وَعَلی کَظْمِ الْغَیظِ قادِراً»؛(۵)

«من گواهی می دهم تو پیوسته مخالف هوای نفس بودی و باتقوی و پرهیزکاری همراه و هم قسم و بر کظم غیظ نیز قادر بودی».

۱- ۱۵۳۸. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۳۲.

۲- ۱۵۳۹. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۷.

۳- ۱۵۴۰. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۶۷.

۴- ۱۵۴۱. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۳۲.

۵- ۱۵۴۲. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۶۱؛ مفاتیح الجنان، اعمال عید غدیر.

۱۳۹۱ کَبْشُ الْعِراقِ

پهلوان و پیشوای عراق.

همچنین مراجعه شود به: الْأَبْطَحِی [۱۰۲۱]

۱۳۹۲ کَرَّمَ اللّهُ وَجْهَهُ

خـدا چهره اش را درخشـان کنـد و او را گرامی دارد. اهل سنّت هرگاه نامی از اصحاب پیامبر به میان بیاورنـد، آن را با جمله دعایی «رضی اللّه عنه» همراه می کنند؛ لکن برای امام علی علیه السلام از عبارت «کرّم اللّه وجهه» استفاده می کنند.

در علّت آن می گوینـد: چـون هرگز بر بـتی سـجده نکرده، لحظه ای شـرک نورزیـده و کـافر نبـوده است. برخلاـف دیگر از بزرگان اصحاب که مدتی را مشرک و بت پرست بودند.(۱)

البته امامان، از جمله امام سجادعلیه السلام نیز این عنوان را برای آن حضرت به کار می بردند.(۲)

۱۳۹۳ کُفْوُ الزَّهْراءِ

فقط امیرمؤمنان علیه السلام همسر و هم شأن واقعی حضرت زهراعلیها السلام بود.

امام صادق علیه السلام فرمود:

«لَوْلا أَنَّ اللّهَ تَبارَکَ وَتَعالی خَلَقَ أَمِیرَ الْمُؤْمِنِینَ علیه السلام لِفاطِمَهَ ما کانَ لَها کُفْوٌ عَلی ظَهْرِ الْأَرْضِ مِنْ آدَمَ وَمَنْ دُونَهُ»؛(۳)

«اگر خـدای تعـالی امیرمؤمنان علیه السـلام را برای فاطمه علیها السـلام خلق نفرموده بود، هیـچ کفو و همسـری برای زهراعلیها السلام در روی زمین پیدا نمی شد، از زمان آدم تا پایان خلقت».

در زیارت آن حضرت آمده:

«اَلسَّلامُ عَلَی الْمَخْصُوصِ بِسَیدَهِ النِّسآءِ»؛(۴)

«سلام بر آن آقایی که مخصوص همسری بهترین زن عالمیان است».

۱۳۹۴ کَلِمَهُ اللّهِ

کلمه در اصـطلاح، برای نشـان دادن و بیـان داشـتن آنچه نهـان و در ذهن است. علی علیه السـلام کلمه اللّه است؛ یعنی خـدای تعالی برای نشان دادن علوم و معارف و جلالت شأن خود، علی علیه السلام را خلق کرده است.(۵)

در یکی از زیارات امیرمؤمنان علیه السلام آمده:

«فَأَنْتَ كَلِمَهُ اللَّهِ وَكَلِمَهُ رَسُولِهِ»؛(۶)

«تو کلمه خدا و کلمه رسول خدا می باشی».

۱۳۹۵ كَلِمَهُ اللَّهِ الْحُسْنی

امیرمؤمنـان علیه السـلام نیکوترین کلمه الهی است؛ چنان که در بخشـی از زیارت آن حضـرت از زبان امام صادق علیه السـلام آمده:

«اَللَّهُمَّ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَصَلِّ عَلی أَمِیرِ الْمُؤْمِنِینَ عَبْدِکَ الْمُرْتَضی وَکَلِمَتِکَ الْحُسْنی ؛(۷)

«خدایا درود فرست بر محمّد و آل محمّد و امیر مؤمنان که بنده پسندیده و کلمه نیکوی توست».

۱- ۱۵۴۳. بحارالانوار، ج ۳۸، ص ۶۳؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۲، ص ۱۷۷؛ موسوعه امام علی علیه السلام، ج ۹، ص ۱۱۱.

۲- ۱۵۴۴. بحارالانوار، ج ۱۹، ص ۲۸۷.

۳- ۱۵۴۵. اصول کافی، ج ۱، ص ۴۶۱.

۴- ۱۵۴۶. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۱؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

۵- ۱۵۴۷. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۱۲.

۶- ۱۵۴۸. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۲۹۵.

۷- ۱۵۴۹. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۷؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

۱۳۹۶ کَلِمَهُ الرَّحْمنِ

کلمه رحمن، کلمه خدا؛ یعنی آنچه را که خدای تعالی خواسته برای مردم اظهار کند، به وسیله او اظهار کرده. یا اینکه امام علی علیه السلام صاحب کلمات خداوندی است.(۱)

در زیارت امیرمؤمنان علیه السلام که از صفوان جمال نقل شده، آمده است:

«اَلسَّلامُ عَلی یعْسُوبِ الدِّینِ وَالْإِیمانِ وَکَلِمَهِ الرَّحْمنِ»؛(۲)

«سلام بر پیشوای دین و ایمان و سلام بر کلمه خداوند رحمن».

۱۳۹۷ کَلِمَهُ الرَّسُولِ

در زیارت وداع امیرمؤمنان علیه السلام آمده است:

«فَأَنْتَ کَلِمَهُ اللّهِ وَکَلِمَهُ رَسُولِهِ صلی الله علیه وآله»؛(۳)

«تو کلمه خدا و کلمه رسول خدا می باشی».

۱۳۹۸ کَلِیمُ الْأَقْوامِ

با همه اقوام سخن می گوید و زبان آنان را می داند. فرازی است از زیارت حضرت:

«اَلسَّلامُ عَلَیکَ یا أَبَا الْأَنامِ وَمُکَسِّرَ الْأَصْنامِ وَکَلِیمَ الْأَقْوامِ»؛(۴)

«سلام بر تو ای پدر خلایق و شکننده بت ها و هم سخن با تمام اقوام».

۱۳۹۹ کَنْزُ الْمَساکِینَ

گنج و ذخیره و سرمایه مستمندان و فقیران.

او به فقیران و مساکین کمک می کرد و تمام دسترنج خود از کشاورزی و زراعت را به ایشان می داد و وقف آنان می کرد.

همچنین مراجعه شود به: غِیاثُ الْمُسْتَغِیثِینَ [۱۳۳۱]

۱۴۰۰ کَنَفُ الْفُقَراءِ

دست حمایت و پناه خودرا برسر مستمندان می گذارد و تحت پناه و حمایت خود می گیرد.

چنان که امام صادق علیه السلام در بخشی از زیارت مخصوصه آن حضرت فرموده است:

«اَلسَّلامُ عَلَیکَ یا بَحْرَ الْعُلُومِ وَکَنَفَ الْفُقَرآءِ»؛(۵)

«سلام بر تو ای دریای علوم و پناه فقیران».

۱۴۰۱ الْکَوْثَرُ

خیر کثیر؛ امام علی علیه السلام هم صاحب حوض کوثر، هم ساقی کوثر، هم همسر کوثر، و هم خودش کوثر است.

در زیارت آن حضرت آمده است:

«اَلسَّلامُ عَلَیکَ أَیهَا الصِّدِّیقُ الْأَکْبَرُ وَالنّامُوسُ الْأَنْوَرُ وَالسِّراجُ الْأَزْهَرُ وَالزُّلْفَهُ وَالْکَوْثَرُ»؛(۶)

«سلام بر تو ای صدیق اکبر و ناموس انور، ای چراغ نورانی و ای زلفه و کوثر».

۱۴۰۲ کَهْفُ أُولِی الْحِجی

پناه گاه اهل خرد. کهف به معنای غار کوه و پناه گاه می باشد، هرکس برای حفظ از خطرات به آنجا پناهنده می شود.

۱- ۱۵۵۰. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۲۹۰.

۲- ۱۵۵۱. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۳۰؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

۳- ۱۵۵۲. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۲۹۵.

۴- ۱۵۵۳. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۳۲.

۵- ۱۵۵۴. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۷۳؛ مفاتیح الجنان، زیارت امیرالمؤمنین روز میلاد پیامبر.

۶- ۱۵۵۵. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۴۷.

اولی الحجی به معنای صاحبان خرد؛ یعنی هر صاحب خرد و عقلی در هر مطلبی مشکل داشته باشد، به علی علیه السلام مراجعه می کند.

در زیارت امیرمؤمنان علیه السلام آمده:

«اَلسَّلامُ عَلَیکَ یا أَمِیرَ الْمُؤْمِنِینَ یا إِمامَ الْهُدی وَمَصابِیحَ الدُّجی وَکَهْفَ أُولِی الْحِجی ؛(۱)

«سلام بر تو ای امیرمؤمنان، و ای امام هدایت و چراغ شب تار و پناه خردمندان».

۱۴۰۳ الْکَهْفُ الْحَصِینُ

پناه گاه دژ مانند و بسیار محکم است که همه می توانند به آن پناهنده شوند و از هر گزندی مصون باشند؛ پس این گونه سلام می دهیم:

«اَلسَّلامُ عَلَیکَ أَیهَا الْکَهْفُ الْحَصِینُ»؛(۲)

«سلام بر تو ای پناهگاه محکم».

در زیارت دیگر آمده:

«کُنْتَ لِلْمُؤْمِنِینَ کَهْفاً حَصِیناً وَعَلَی الْکافِرِینَ غَلْظَةً وَغَیظاً»؛(۳)

تو برای مؤمنان پناه محکمی بودی و برای کافران، سخت و خشمناک بودی».

۱۴۰۴ کَهْفُ الْفُقَراءِ

پناه گاه فقیران و مستمندان و یتیمان.

امام صادق علیه السلام در زیارت آن حضرت فرمود:

«اَلسَّلامُ عَلَیکَ یا بَحْرَ الْعُلُومِ وَکَهْفَ الْفُقَرآءِ»؛(۴)

«سلام بر تو ای دریای علوم و پناه گاه فقیران».

۱۴۰۵ کَهْفُ النَّجاهِ

پناه گاه نجات؛ پس هرکه به آن داخل شود، نجات می یابد.

در اعمال و ادعیه مسجد کوفه آمده:

«أَشْهَدُ أَنَّکَ کَهْفُ النَّجاهِ وَمِنْهاجُ التُّقی ؛(۵)

«گواهی می دهم تو پناهگاه نجات و طریقه تقوا هستی».

۱۴۰۶ لا یدرِکُهُ الْآخِرُونَ

امام حسن مجتبی علیه السلام روز بعد از شهادت پدر بزرگوارشان فرمود:

«لَقَدْ فارَقَکُمْ رَجُلٌ بِالْأَمْسِ لَمْ یسْبِقْهُ الْأَوَّلُونَ بِعِلْمٍ وَلا یدْرِکُهُ الْآخِرُونَ»؛(۶)

«همانا روز گذشته کسی از بین شما رفت که نه پیشینیان در هیچ دانشی به او رسیدند و نه آیندگان می توانند او را درک کنند».

۱۴۰۷ لِباسُهُ کَرابِیسُ

در این دنیا، لباسش از کرباس بود.

همچنین مراجعه شود به: أَعْتَقَ أَلْفَ مَمْلُوکٍ [۱۰۴۷]

۱۴۰۸ لِسانُ الْحَقِّ

زبان حقّ؛ یعنی هرچه می گوید حقّ است.

در زیارت مطلقه امیرمؤمنان علیه السلام خطاب به آن حضرت آمده است:

۱- ۱۵۵۶. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۴۸.

۲- ۱۵۵۷. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۲۴.

۳- ۱۵۵۸. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۲۳.

۴- ۱۵۵۹. اقبال الاعمال، ص ۶۰۸؛ مفاتیح الجنان، زیارت امیرالمؤمنین روز میلاد پیامبر.

۵- ۱۵۶۰. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۴۰۹؛ مفاتیح الجنان، اعمال مسجد کوفه.

۶- ۱۵۶۱. العمده، ص ۱۳۹؛ موسوعه امام علی، ج ۱۰، ص ۳۷؛ کشف الغمه، ج ۱، ص ۱۷۹.

«اَلسَّلامُ عَلَیکَ یا لِسانَ الْحَقِ»؛(۱)

«سلام بر تو ای زبان گویای حق».

۱۴۰۹ لِسانُ حِکْمَهِ الْعابِدِینَ

زبان گویا و حکمت عبادت کنندگان.

همچنین مراجعه شود به: الْأَبْطَحِی [۱۰۲۱]

۱۴۱۰ لِلْخَیر ذُو اصْطِناعٍ

در سخاوت و خوبی ها بی نظیر است.

همچنین مراجعه شود به: طَوِیلُ الْباعِ [۱۲۹۴]

۱۴۱۱ لَمْ یسْبَقْهُ الْأَوَّلُونَ

هیچ یک از پیشینیان در هیچ علمی به او نرسیدند.

همچنین مراجعه شود به: لا یدْرِکُهُ الْآخِرُونَ [۱۴۰۶]

۱۴۱۲ لَمْ یکفُرْ طَرْفَهَ عَینٍ

برای یک لحظه هم کافر نبوده و به خدا شرک نورزید. اهل سنّت برای همه اصحاب پیامبرصلی الله علیه وآله «رضی اللَّه عنه»؛ امّا برای امام علی علیه السلام «کرّم اللَّه وجهه» را به کار می برند؛ زیرا آن حضرت برای هیچ بتی سجده نکرد.

همچنین مراجعه شود به: الْأَبْطَحِی [۱۰۲۱]

۱۴۱۳ لَیثُ الْحِجازِ

پهلوان و قهرمان و شیر منطقه حجاز.

همچنین مراجعه شود به: الْأَبْطَحِی [۱۰۲۱]

۱۴۱۴ لَیثُ الْمُوَحِّدِینَ

شیرمرد خداجویان و یگانه پرستان.

چنان که امام صادق علیه السلام در زیارت مطلقه امیرمؤمنان علیه السلام بیان داشته است:

«اَلسَّلامُ عَلی فارِسِ الْمُؤْمِنِینَ، وَلَیثِ الْمُوَحِّدِینَ»؛(۲)

«سلام بر مرد میدان جنگ ها، و سلام بر شیر موحدان و یگانه پرستان».

۱۴۱۵ مَأْوَی التُّقی

ملجأ و پناه تقوا و پرهیزکاران.

همچنین مراجعه شود به: طاعَتُهُ طاعَهُ اللّهِ [۱۲۹۰]

۱۴۱۶ الْمُؤَیدُ بِجَبْرَئِیلَ

جبرئیل امیرمؤمنان علیه السلام را تأیید و یاری نموده، چنان که امام صادق علیه السلام در زیارت آن حضرت فرموده است:

«اَلسَّلامُ عَلی مَنْ أَیدَهُ اللّهُ بِجَبْرائِیلَ»؛(۳)

«سلام بر آنکه خداوند به وسیله جبرئیل او را یاری و تأیید نموده است».

۱۴۱۷ مُؤَیدُ الدِّینِ

یاری کننده دین خدا.

همچنین مراجعه شود به: حِلْمُهُ مِنْ حِلْمِ الرَّسُولِ [۱۱۳۸]

۱۴۱۸ ماءُ السَّماءِ

برکت و سبب خلقت آسمان از او است، همچون باران که از آسمان بر زمین می بارد و موجب برکت و رویش است.

همچنین مراجعه شود به: رِضاهُ رِضَی اللّهِ [۱۱۸۲]

۱۴۱۹ ما اخْتَلَفَتْ أَقْوالُهُ

هیچ یک از گفته ها و سخنانش باهم اختلاف و تفاوت ندارد.

۱- ۱۵۶۲. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۴۸.

۲- ۱۵۶۳. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۵؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه ششم امیرالمؤمنین.

۳- ۱۵۶۴. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۵؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه ششم امیرالمؤمنین.

امام هادی علیه السلام در زیارت آن حضرت فرمود:

«فَما تَناقَضَتْ أَفْعالُکَ، وَلَا اخْتَلَفَتْ أَقْوالُکَ، وَلا تَقَلَّبَتْ أَحْوالُکَ»؛(۱)

«هیچ یک از افعال تو با هم متناقض نبود، سخنانت با هم اختلافی نداشت، و احوال تو تغییر و دگرگونی نداشت».

۱۴۲۰ ما تَقَلَّبَتْ أَحْوالُهُ

همیشه بر صراط و مسیر مستقیم است و احوالش دگرگون نمی شود.

همچنین مراجعه شود به: مَا اخْتَلَفَتْ أَقْوالُهُ [۱۴۱۹]

۱۴۲۱ ما تَناقَضَتْ أَفْعالُهُ

هیچ یک از کارهایش با هم تناقض و تفاوت ندارد.

همچنین مراجعه شود به: مَا اخْتَلَفَتْ أَقْوالُهُ [۱۴۱۹]

۱۴۲۲ الْماضِی عَلی سُنَّهِ اللّهِ

رونده و گذر کننده بر روش و سنّت خدا.

در زیارت مطلقه امیرمؤمنان علیه السلام آمده:

«اَلسَّلامُ عَلَیکَ یا سَیدَ الْوَصِیینَ وَالْماضِی عَلی سُنَّتِهِ»؛(۲)

«سلام بر تو ای آقای جانشینان ... و کسی که طبق سنّت رسول خداصلی الله علیه وآله پیش رفت».

۱۴۲۳ ما وَضَعَ آجُرَهً عَلی آجُرَهٍ

آجر و خشتی روی هم نگذاشت.

امام باقرعلیه السلام در بی نیازی و زهد و عدالت ایشان می فرماید:

«وَلَقَدْ وَلِّی النّاسَ خَمْسَ سِنِینَ، فَما وَضَعَ آجُرَهً عَلی آجُرَهٍ وَلا لَبِنَهً عَلی لَبِنَهٍ وَلا أَقْطَعَ قَطِیعَهً وَلا أَوْرَثَ بَیضآءَ وَلا حَمْراءَ»؛(۳)

«آن حضرت پنج سال بر مردم حکومت کرد، امّا هیچ بنایی نساخت، آجر و خشتی روی هم نگذاشت، زمین و املاکی فراهم نکرد، و سفید و سرخی (نقره و طلا) را به ارث نگذاشت».

۱۴۲۴ الْمَبْتَدِی بِشَرائِعِ الْحَقِّ

در زیارت مطلقه مولا علی علیه السلام آمده:

«أَشْهَدُ أَنَّکَ الْمُبْتَدِی بِشَرائِعِ الْحَقِ ّوَمِنْهاجِ الصِّدْقِ»؛(۴)

«گواهی می دهم تو آغازکننده در عمل به احکام الهی بودی، و راه و روش واضح و راستی هستی».

۱۴۲۵ الْمُبْتَغِی

در طلب قرب الهی است، چنان که امام هادی علیه السلام در زیارت آن حضرت می فرماید:

«اَلسَّلامُ عَلَیکَ یا أَمِیرَ الْمُؤْمِنِینَ عَبَدْتَ اللَّهَ مُخْلِصاً ... وَأَمَرْتَ بِالْمَعْرُوفِ وَنَهَیتَ عَنِ الْمُنْکَرِ، مَا اسْتَطَعْتَ مُبْتَغِیاً ما عِنْدَ اللَّهِ»؛(۵)

«سلام بر تو ای امیرمؤمنان که خداوند متعال را مخلصانه پرستیدی و تا توان داشتی به نیکی ها فرمان دادی و مردم را از بدی ها باز داشتی، همه این کارها برای به دست آوردن آن مطلوبی بود که نزد خدای تعالی است».

۱- ۱۵۶۵. مفاتیح الجنان، زیارت روز عید غدیر.

۲- ۱۵۶۶. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۲۹۵؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

۳- ۱۵۶۷. امالی طوسی، ص ۶۹۲؛ امالی صدوق، ص ۲۸۱؛ کافی، ج ۸، ص ۱۲۹؛ وسائل الشیعه، ج ۱، ص ۸۸؛ موسوعه امام علی، ج ۸، ص ۲۷۸؛

۴- ۱۵۶۸. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۴۲.

۵- ۱۵۶۹. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۶۲.

۱۴۲۶ مُبْطِلُ الشِّرْکِ

باطل کننده هر نوع شرک.

در یکی از زیارات امیرمؤمنان علیه السلام آمده:

«اَلسَّلامُ عَلَیکَ یا داحِضَ الْإِفْکِ وَمُبْطِلَ الشِّرْکِ»؛(۱)

«سلام بر تو ای از بین برنده دروغ و باطل کننده شرک».

۱۴۲۷ مُبْطِلُ کَیدِ الشَّیطانِ

مکر و حیله شیطان و شیطان صفتان را باطل و از کار می اندازد.

در زیارت خطاب به امیرمؤمنان علیه السلام گوییم:

«اَلسَّلامُ عَلَیکَ یا فاضِحَ الْأَقْرانِ وَقاتِلَ الشُّجْعانِ وَمُبْطِلَ کَیدِ الشَّیطانِ»؛(۲)

«سلام بر تو که پهلوانان هم ردیف خود را مفتضح نموده و شجاعان عرب را به قتل رساندی و مکر و کید شیاطین را باطل فرمودی».

۱۴۲۸ مُبْغِضُهُ مَلْعُونٌ

هرکه با او دشمنی و بغض داشته باشد، ملعون است.

امام صادق علیه السلام فرمود:

«مَلْعُونٌ مَلْعُونٌ مُبْغِضُ عَلِی بْنِ أَبی طالِبٍ، فَإِنَّهُ ما أَبْغَضَهُ حَتّی أَبْغَضَ رَسُولَ اللّهِ صلی الله علیه وآله، وَمَنْ أَبْغَضَ رَسُولَ اللّهِ لَعَنَهُ اللّهُ فِی الدُّنْیا وَالْآخِرَهِ»؛(۳)

«ملعون است ملعون است هرکه با علی بن ابی طالب علیه السلام بغض و کینه داشته باشد، چون کسی با علی علیه السلام بغض ندارد مگر اینکه با رسول خداصلی الله علیه وآله بغض داشته باشد و هرکه با پیامبرصلی الله علیه وآله چنین باشد، خداوند در دنیا و آخرت او را لعن خواهد کرد».

از پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله نقل شده که فرمود: خدای تعالی آفریدگانی دارد، نه از آدم و نه از جن و ابلیس، که بر مبغضان علی علیه السلام لعن می کنند.

گفته شد: اینان کیانند؟

حضرت فرمود:

«الْقَنابِرُ ينادُونَ فِی السَّحَرِ عَلی رُؤُوسِ الشَّجَرِ: أَلا لَعْنَهُ اللَّهِ عَلی مُبْغِضِ عَلِی ّبْنِ أَبِی طالِبٍ».(۴)

«چکاوک ها سحرگاهان بر روی درختان ندا می کنند: همانا لعنت و نفرین خدا بر کسی که بغض و کینه علی بن ابی طالب را داشته باشد».

۱۴۲۹ الْمُبَلِّغُ

تبلیغ کننده و ابلاغ کننده پیام از جانب کسی برای دیگران. و امام علی علیه السلام، به بیان حضرت خضرعلیه السلام: «أَنْتَ الْمُبَلِّغُ عَنِ اللَّهِ وَعَنْ رَسُولِهِ» است، به جهت ابلاغ آیه برائت در شهر مکّه.

امام صادق علیه السلام در زیارت آن حضرت فرمود:

«اَللَّهُمَّ إِنِّی أَشْهَدُ أَنَّهُ قَدْ بَلَّغَ عَنْ رَسُولِکَ ما حُمِّلَ»؛(۵)

«خدایا گواهی می دهم که او از جانب پیامبرت آنچه را به وی سپرده شده بود، ابلاغ نمود».

همچنین مراجعه شود به: رابِعُ الْخُلَفآءِ [۱۱۷۷]

ص:۲۶۵

۱- ۱۵۷۰. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۳۲.

۲- ۱۵۷۱. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۳۲.

۳- ۱۵۷۲. بحارالانوار، ج ۷۳، ص ۳۵۴؛ وسائل الشیعه، ج ۱۶، ص ۲۸۰؛ کنز الفوائد، ج ۱، ص ۱۴۹.

۴- ۱۵۷۳. الصراط المستقیم، ج ۲، ص ۹۵؛ ارشاد القلوب، ج ۲، ص ۲۳۶.

۵- ۱۵۷۴. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۷۲؛ اقبال الاعمال، ص ۴۹۳؛ مفاتیح الجنان، زیارت امیرالمؤمنین روز میلاد پیامبر.

۱۴۳۰ مُبیدُ الْأَقْرانِ

پهلوانان همردیف خود را از بین برده است.

[۱۰۲۱ همچنین مراجعه شود به: الْأَبْطَحِی]

۱۴۳۱ مُبیدُ الْکَتائِبِ

هلاک کننده لشکرها.

از امام صادق علیه السلام در زیارت امیرمؤمنان علیه السلام آمده است:

«اَلسَّلامُ عَلی مَوْلانا أَمیرِ الْمُؤْمِنینَ عَلِی بْنِ أَبِی طالِبٍ، صاحِبِ السَّوابِقِ وَالْمَناقِبِ وَالنَّجْدَهِ، وَمُبِیدِ الْکَتآئِبِ»؛(۱)

«سلام بر مولای ما امیرمؤمنان علی علیه السلام، که دارای سوابق و فضایل درخشان است و به هلاکت رساننده لشکرها است».

۱۴۳۲ مُبیدُ الْمُشْرِکینَ

درهم کوبنده و کشنده مشرکان.

[۱۰۲۱ همچنین مراجعه شود به: الْأَبْطَحِی]

۱۴۳۳ مُبیرُ الْکَفَرَهِ

نابود کننده و هلاک کننده کافران.(۲)

۱۴۳۴ مُبیرُ مَرْحَبٍ

کشنده مرحب، پهلوان خیبر یهودی است.

۱۴۳۵ مُبیرُ الْمُشْرِکینَ

کشنده و نابود کننده مشرکان.

در قسمتی از دعای امام رضاعلیه السلام آمده است:

«وَأَنَّ عَلیاً أَمیرَ الْمُؤْمِنینَ سَیدُ الْأَوْصِیاءِ وَوارِثُ عِلْمِ الْأَنْبِیاءِ، عَلَمُ الدِّینِ وَمُبیرُ الْمُشْرِکینَ وَمُمَیزُ الْمُنافِقِینَ وَمُجاهِدُ الْمارِقِینَ»؛(۳)

«همانا علی امیر مؤمنان و سید اوصیا و وارث علم پیامبران و پرچم دین، کشنده مشرکان و رسوا کننده منافقان و جهاد کننده با مارقان است».

همچنین مراجعه شود به: قاتِلُ عَمْرٍو [۱۳۶۰]

۱۴۳۶ مُبَينُ الْمُشْكَلاتِ

کسی که مشکلات و سختی ها را حل و برطرف می کند. امام صادق علیه السلام در زیارت آن حضرت چنین خطاب می کند:

«اَلسَّلامُ عَلَيكَ يا خاتِمَ الْحَصى وَمُبَينَ الْمُشْكَلاتِ»؛(۴)

«سلام بر تو ای آخرین حدّ شمارش و بیان کننده و روشن کننده مشکلات».

۱۴۳۷ الْمُتَنَمِّرُ

خشم و غضب کننده در راه خدا.

حضرت فاطمه زهراعلیها السلام در دفاع از ولایت و امامت امیرمؤمنان علیه السلام فرموده:

«وَمَا الَّذی نَقَمُوا مِنْ أَبِی الْحَسَنِ؟ نَقَمُوا مِنْهُ نَكِيرَ سَيفِهِ وَقِلَّهَ مُبالاتِهِ بِحَتْفِهِ وَشِدَّهِ وَطْأَتِهِ وَنَكالَ وَقْعَتِهِ وَتَنَمُّرَهُ فِی ذاتِ اللَّهِ»؛(۵)

«و چه باعث شد که با کینه توزی از علی علیه السلام انتقام بگیرند؟! آری او را سرزنش کردند؛ چون شمشیر علی علیه السلام در راه خدا، خودی و غیر خودی

۱- ۱۵۷۵. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۵؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه ششم امیرالمؤمنین.

۲- ۱۵۷۶. بحارالانوار، ج ۱۰۵، ص ۷۳.

۳- ۱۵۷۷. بحارالانوار، ج ۹۱، ص ۳۴۸؛ مهج الدعوات، ص ۲۵۳.

۴ - ۱۵۷۸. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۷۳؛ کتاب المزار، ص ۲۰۸؛ اقبال الاعمال، ج ۳، ص ۱۳۲؛ مفاتیح الجنان، زیارت امیرالمؤمنین روز میلاد پیامبر.

۵- ۱۵۷۹. معانی الاخبار، ص ۳۵۴؛ کشف الغمه، ج ۱، ص ۴۹۲.

و شجاع و ترسو نمی شناخت و نسبت به مرگ بی اعتنا بود و با دشمنان اسلام سخت مبارزه می کرد و فقط در راه خدا غضب ناک می شد».

۱۴۳۸ مُجازِی الْخَلْقَ

پاداش و کیفر خلق را می دهد.

فرازی از زیارت آن حضرت چنین است:

«أَشْهَدُ أَنَّکَ مُجازِی الْخَلْقِ وَشافِعُ الرِّزْقِ»؛(۱)

«گواهی می دهم که تو خلق را جزا خواهی داد و تو واسطه رزق و روزی هستی».

۱۴۳۹ مُجاهِدُ الْمارِقِینَ

با خوارج (خروج کنندگان از دین) جهاد و مبارزه کرد.

همچنین مراجعه شود به: مُبِیرُ الْمُشْرِکِینَ [۱۴۳۵]

۱۴۴۰ الْمُجْتَهِدُ

تلاش گر و مجاهد. توصیفی است که فاطمه زهراعلیها السلام فرموده، و امام صادق علیه السلام در زیارت آن حضرت شهادت می دهد:

«أَشْهَدُ أَنَّکَ یا وَلِی اللَّهِ جاهَدْتَ فِی سَبِیلِ اللَّهِ صابِراً ناصِحاً، مُجْتَهِداً مُحْتَسِباً عِنْدَ اللَّهِ»؛(۲)

«گواهی می دهم ای ولی خدا... که تو در راه خدا جهاد نمودی با صبر و شکیبایی و نصیحت و اندرز و خیرخواهی و در حالی که با کوشش وافی و مراقبت کامل نزد خدا چنین نمودی».

همچنین مراجعه شود به: سَیدٌ فِی أَوْلِیاءِ اللَّهِ [۱۲۱۹]

۱۴۴۱ الْمُجِدُّ

تلاش گر و پرکار.

همچنین مراجعه شود به: سَیدٌ فِی أَوْلِیاءِ اللَّهِ [۱۲۱۹]

۱۴۴۲ مُجَلِّی إِرادَهِ اللَّه

آشکار کننده و تجلّی کننده اراده خدا.

در زیارتی هم وارد شده:

«اَلسَّلامُ عَلَیکَ یا حافِظَ سِرِّ اللَّهِ وَمُمْضِی حُکْمِ اللَّهِ وَمُجَلِّی إرادَهِ اللَّهِ»؛(۳)

«سلام بر تو ای حافظ سرّ خدا و اجرا کننده حکم خدا و تجلی دهنده اراده خداوند».

۱۴۴۳ مُجَلِّی الخُطّابِ

فصیح ترین خطیبان.

در بخشی از زیارت آن حضرت آمده:

«اَلسَّلامُ عَلَیکَ یا هازِمَ الْأَحْزابِ وَمُذِّلَّ الرِّقابِ وَمُجَلِّی الْخُطّابِ»؛(۴)

«سلام بر تو ای شکست دهنده احزاب شرک، و خوار کننده گردن کشان سران نفاق، و بارزترین خطیبان».

۱۴۴۴ مُجَهِّزُ الرَّسُولِ

هر شخص مسلمانی که از دنیا می رود، کارهای ویژه ای از جمله غسل و تشییع و کفن و نماز و دفن دارد که این امور را تجهیز میت می گویند. و امام علی علیه السلام بنا به وصیت شخص رسول خداصلی الله علیه وآله مجهّز و تجهیز کننده امور آن حضرت بود، چنان که در زیارت آن حضرت بدان اشاره نموده است:

۱- ۱۵۸۰. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۳۱.

۲- ۱۵۸۱. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۷۵؛ اقبال الاعمال، ص ۶۱۰؛ مفاتیح الجنان، زیارت امیرالمؤمنین روز میلاد پیامبر.

۳- ۱۵۸۲. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۴۸.

۴- ۱۵۸۳. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۳۲.

«وَأَعانَتْهُ مَلآئِکَتُکَ عَلی غُسْلِهِ وَتَجْهِیزِهِ»؛(۱)

«فرشتگان خداوند برای غسل و تجهیز امور رسول خداصلی الله علیه وآله به امیرمؤمنان علیه السلام کمک کردند».

۱۴۴۵ مُحالِفٌ لِلتُّقی

محالف از حلف؛ هم قسم بودن با کسی یا چیزی است. و امام علی علیه السلام با زهد و تقوا و خداترسی هم قسم و همراه و ملازم بود.

در زیارتی از امام هادی علیه السلام آمده است:

«وَأَشْهَدُأَنَّکَ لَمْ تَزَلْ لِلْهَوی مُخالِفاً وَلِلتُّقی مُحالِفاً»؛(۲)

«گواهی می دهم پیوسته با هوای نفس مخالف و با تقوا و مقام عصمت، ملازم و موافق بودی».

۱۴۴۶ الْمُحامِی الْمُسْلِمِینَ

حضرت علی علیه السلام از حرم مسلمانان حفاظت و حمایت می کرد.

همچنین مراجعه شود به: الْأَبْطَحِی [۱۰۲۱]

۱۴۴۷ الْمُحْتَسِبُ

در زیارت منسوب به امام صادق علیه السلام برای امیرمؤمنان علیه السلام بیان شده:

«وَجاهَدَ النّاکِثِینَ فِی سَبِیلِکَ، وَالْقاسِطِینَ فِی حُکْمِکَ، وَالْمارِقِینَ عَنْ أَمْرِکَ، صابِراً مُحْتَسِباً»؛(۳)

«و با پیمان شکنان از راه تو جهاد نمود، با متجاوزان در حکم تو و خارج شوندگان از امر تو مبارزه کرد در حالی که صبر و شکیبایی و زحمت فراوانی داشت».

۱۴۴۸ الْمَحَجَّهُ الْواضِحَهُ

طریق و راه واضح و آشکار، چنان که امام هادی علیه السلام در زیارت امیرمؤمنان علیه السلام فرمود:

«مَوْلای أَنْتَ الْحُجَّهُ الْبالِغَهُ، وَالْمَحَجَّهُ الْواضِحَهُ»؛(۴)

«ای مولای من تویی حجت بالغه خدا و طریق واضح حقّ تعالی».

۱۴۴۹ الْمُحَرِّمُ

امام علی علیه السلام هرچه را خدا حرام کرده بود، حرام می دانست.

امام صادق علیه السلام در زیارت آن حضرت فرمود:

«اَللَّهُمَّ إِنِّی أَشْهَدُ أَنَّهُ قَدْ بَلَّغَ عَنْ نَبِیکَ صلی الله علیه وآله ... وَحَرَّمَ حَرامَکَ»؛(۵)

«خدایا من گواهی می دهم که علی علیه السلام پیام تو را از جانب پیامبرصلی الله علیه وآله ابلاغ نمود و هر آنچه تو حرام کرده بودی را تحریم نمود».

۱۴۵۰ مُحْکَمُ التَّفْسِیرِ

تفسیر او از قرآن و بیان آن، محکم و بدون نقص است.

همچنین مراجعه شود به: اَلْبُرْهانُ [۱۰۹۴]

۱۴۵۱ اَلْمُحَلِّلُ

امام علی علیه السلام هرآنچه را خدا حلال کرده بود، حلال می دانست.

۱- ۱۵۸۴. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۸۰؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

۲- ۱۵۸۵. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۶۱؛ مفاتیح الجنان، اعمال عید غدیر.

۳- ۱۵۸۶. اقبال الاعمال، ص ۴۹۳؛ مصباح الکفعمی، ص ۶۸۵؛ مفاتیح الجنان، زیارت مخصوصه امیرالمؤمنین در روز عید غدیر.

۴- ۱۵۸۷. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۶۴؛ مفاتیح الجنان، اعمال عید غدیر.

۵- ۱۵۸۸. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۷۲؛ مفاتیح الجنان، زیارت امیرالمؤمنین روز میلاد پیامبر.

امام صادق علیه السلام در زیارت آن حضرت فرمود:

«اَللّهُمَّ إِنِّی أَشْهَدُ أَنَّهُ قَدْ بَلَّغَ عَنْ نَبِیکَ صلی الله علیه وآله ما حُمِّلَ وَحَلَّلَ حَلالَکَ»؛(۱)

«خدایا گواهی می دهم او هر آنچه از جانب پیامبر به وی سپرده شده بود، ابلاغ کرد و حلال تو را تحلیل نمود».

۱۴۵۲ مُحْیی اللَّیلِ

احیا کننـده شب، شب زنـده دار. امام علی علیه السـلام که عابـدترین مردم بود، شب خود را به عبادت و نماز و تهجّد به صـبح می رساند.

«اَلسَّلامُ عَلی مُحْیی اللَّیلِ الْبَهِیمِ بِالتَّهَجُّدِ وَالاِکْتِیابِ»؛(۲)

«سلام برآنکه درشب های تار باچشمی اشکبار به راز و نیاز می پرداخت و شب زنده دار بود».

۱۴۵۳ مُخاطِبُ الثُّعْبانِ

اژدها و افعی یا مار بزرگ را خطاب قرار داد و با زبان فصیح با وی سخن گفت.

فرازی از زیارت آن حضرت، چنین است:

«اَلسَّلامُ عَلی مُخاطِبِ الثُّعْبانِ عَلی مِنْبَرِ الْکُوفَهِ بِلِسانِ الْفُصَحآءِ»؛(۳)

«سلام بر آنکه بر منبر کوفه با اژدها به زبان فصیح سخن گفت».

۱۴۵۴ مُخاطَبُ جَبْرَئِیلَ

جبرئیل، فرشته بزرگ الهی، او را مورد خطاب قرار داده، آن هم چه خطابی؟! خطاب به "امیرمؤمنان"، چنان که در زیارت آن حضرت آمده است:

«اَلسَّلامُ عَلی مَنْ خاطَبَهُ جَبْرَئِیلُ بِإِمْرَهِ الْمُؤْمِنِینَ بِغَیرِ ارْتِیابٍ»؛(۴)

«سلام بر آنکه جبرئیل امین به یقین، با لقب «امیرالمؤمنین» او را خطاب کرد».

۱۴۵۵ مُخاطِبُ الذِّئْبِ

عمـار بن یاسـر نقـل می کنـد: به دنبـال امـام علی علیه السـلام می گشـتم، گرگی را دیـدم در کوچه هـای مـدینه، تـا رسـید به امیرمؤمنـان علیه السـلام، دهان و پوزه خود را به خاک می مالیـد و به امام اشاره می کرد. امام دعا کرد که خداونـد او را گویا کند تا با وی سخن بگوید و خداوند زبان وی را گویا کرد و با امیرمؤمنان علیه السلام گفت و گو نمود.

پس در زیارت آن حضرت آمده:

«اَلسَّلامُ عَلی مُخاطِبِ الذِّئْبِ وَمُکَلِّمِ الْجُمْجُمَهِ بِالنَّهْرَوانِ وَقَدْ نَخِرَتِ الْعِظامُ بِالْبِلا»؛(۵)

«سلام بر آنکه گرگ را مخاطب قرار داد و با او سخن گفت و نیز با استخوان پوسیده جمجمه مرده ای در نهروان گفت و گو کرد».

۱۴۵۶ مخالِفٌ لِلْهَوی

مخالف با هوای نفس و خواهشهای نفسانی. امام هادی علیه السلام در فرازی از زیارت فرموده:

۱- ۱۵۸۹. اقبال الاعمال، ص ۴۹۳؛ بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۷۲؛ مفاتیح الجنان، زیارت امیرالمؤمنین روز میلاد پیامبر.

۲- ۱۵۹۰. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۱؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

۳- ۱۵۹۱. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۱؛ مفاتیح الجنان،زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

۴- ۱۵۹۲. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۱؛ مفاتیح الجنان،زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

۵- ۱۵۹۳. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۱؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

«وَأَشْهَدُ أَنَّکَ لَمْ تَزَلْ لِلْهَوی مُخالِفاً»؛(۱)

«گواهی می دهم تو ای امیرالمؤمنین علیه السلام همیشه با هوای نفس مخالفت نمودی».

۱۴۵۷ الْمُخْبِرُ

خبر دهنده، آن هم خبر دادن از اخبار آینده و گذشته، و به علم الهی پیش گویی کردن.

امام صادق علیه السلام در زیارت آن حضرت فرمود:

«اَلسَّلامُ عَلَیکَ یا مُخْبِراً بِما غَبَرَ وَبِما هُوَ آتٍ»؛(۲)

«سلام بر تو ای خبر دهنده از آنچه گذشته و از آنچه در آینده واقع خواهد شد».

۱۴۵۸ الْمُخْبِرُ عَنِ الْآثارِ

امام صادق علیه السلام در زیارت آن حضرت فرمود:

«اَلسَّلامُ عَلی نُورِ الْأَنْوارِ الْمُخْبِرِ عَنِ الْآثارِ»؛(۳)

«سلام بر روشنی بخش انوار و خبردهنده از آثار گذشته و حوادث آینده».

۱۴۵۹ الْمَخْصُوصُ بِجَزِیلِ الْحِباءِ

عطا و بخشش بدون منّت.

امام صادق علیه السلام در زیارت حضرت فرموده:

«اَلسَّلامُ عَلَیکَ یا مَنْ خَصَّهُ النَّبی بِجَزِیلِ الْحِبآءِ»؛(۴)

«سلام بر تو ای آنکه پیامبر خداصلی الله علیه وآله تو را به عطای بزرگ (خلافت الهی) مخصوص گردانید».

۱۴۶۰ الْمَخْصُوصُ بِحُکْمِ التَّأْوِیل

عالم به حکم تأویل آیات قرآنی.

در فرازی از زیارت امیرمؤمنان علیه السلام از زبان امام هادی علیه السلام چنین آمده:

«وَأَنْتَ الْمَخْصُوصُ بِعِلْمِ التَّنْزِیلِ وَحُکْمِ التَّأْوِیلِ»؛(۵)

«این تو هستی که به علم نزول قرآن آگاهی داری و حکم تأویل آن نیز با تو خواهد بود».

۱۴۶۱ الْمَخْصُوصُ بِذِی الْفَقارِ

تنها دارنده شمشیر ذوالفقار؛ رسول خداصلی الله علیه وآله شمشیر ذوالفقار را در جنگ احد به علی بن ابی طالب علیه السلام داد.

در زیارت آن حضرت آمده:

«اَلسَّلامُ عَلَی الْمَخْصُوصِ بِذِی الْفَقارِ»؛(۶)

«سلام بر آن کسی که فقط او دارای شمشیر ذو الفقار بود».

۱۴۶۲ الْمَخْصُوصُ بِالطّاهِرَهِ

فقط امام علی علیه السلام بود که لیاقت حضرت زهرای مرضیه علیها السلام را داشت.

امام صادق علیه السلام در زیارت آن حضرت فرمود:

«اَلسَّلامُ عَلَی الْمَخْصُوصِ بِالطّاهِرَهِ التَّقِیهِ، ابْنَهِ الْمُخْتارِ»؛(۷)

«سلام بر آن آقایی که فقط ایشان شایستگی همسری فاطمه طاهره معصومه را داشت، او که دختر رسول برگزیده بود».

۱- ۱۵۹۴. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۶۱؛ مفاتیح الجنان، اعمال عید غدیر.

۲- ۱۵۹۵. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۷۳؛ مفاتیح الجنان، زیارت امیرالمؤمنین روز میلاد پیامبر.

۳- ۱۵۹۶. اقبال الاعمال، ص ۶۱۰؛ مفاتیح الجنان، زیارت امیرالمؤمنین روز میلاد پیامبر.

۴- ۱۵۹۷. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۷۳؛ اقبال الاعمال، ص ۶۰۸؛ مفاتیح الجنان، زیارت امیرالمؤمنین روز میلاد پیامبر.

۵- ۱۵۹۸. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۶۴؛ مفاتیح الجنان، اعمال عید غدیر.

۶- ۱۵۹۹. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۱.

۷- ۱۶۰۰. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۷۵؛ اقبال الاعمال، ص ۶۱۰؛ مفاتیح الجنان، زیارت امیرالمؤمنین روز میلاد پیامبر.

۱۴۶۳ الْمَخْصُوصُ بِعِلْمِ التَّنْزِيلِ

رسول خداصلی الله علیه وآله علم تنزیل آیات قرآن کریم را به ایشان آموخت.

همچنین مراجعه شود به: الْمَخْصُوصُ بِحُكْمِ التَّأْوِيلِ [۱۴۶۰]

۱۴۶۴ الْمَخْصُوصُ بِمِدْحَهِ اللَّهِ

خدای تعالی بسیار مدح و ثنای او را نموده.

امام هادی علیه السلام در زیارت آن حضرت فرمود:

«أَشْهَدُ أَنَّكَ الْمَخْصُوصُ بِمِدْحَهِ اللَّهِ الْمُخْلِصُ لِطاعَهِ اللَّهِ»؛(۱)

«گواهی می دهم مدح و ثنای الهی را شامل حال خود کردی و با اخلاص به طاعت خدا پرداختی».

۱۴۶۵ الْمُخْلِصُ لِطاعَهِ اللَّهِ

با اخلاص کامل به اطاعت خدا می پردازد.

همچنین مراجعه شود به: الْمَخْصُوصُ بِمِدْحَهِ اللَّهِ [۱۴۶۴]

۱۴۶۶ الْمَخْلُوقُ مِنْ طِينَهِ الرَّسُولِ

به سرشت رسول خداصلی الله علیه وآله آفریده شده.

در یکی از زیارات آن جناب آمده:

«اَلسَّلامُ عَلى أَخِي رَسُولِ اللَّهِ وَابْنِ عَمِّهِ، وَزَوْجِ ابْنَتِهِ وَالْمَخْلُوقِ مِنْ طِينَتِهِ»؛(۲)

«سلام بر برادر رسول خدا و پسر عمویش و همسر دخترش، او که از طینت و سرشت پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله خلق شده است».

۱۴۶۷ مُدْرِكُ الثّارِ

انتقام گیرنده خون انسان بی گناه.

در فرازی از زیارت مطلقه امام علی علیه السلام چنین آمده است:

«اَلسَّلامُ عَلَيكَ يا قاسِمَ النّارِ، وَحافِظَ الْجارِ، وَمُدْرِكَ الثّارِ»؛(۳)

«سلام برتو ای تقسیم کننده آتش جهنم و نگهدار پناهنده و انتقام گیرنده خون بی گناه».

۱۴۶۸ الْمَدْفُونُ بِاللَّیلِ

به جهت کینه و عداوتی که خوارج و منافقان از آن امام عادل داشتند، و بنا به وصیتی که فرمود، او نیز همانند همسرش شبانه و به دور از چشم دشـمنان دفن شـد و قبرش نیز مخفی مانـد تا مبادا به پیکر مطهر آن حضـرت تعرّض و بی احترامی شود. و فقط اهل بیت و خاصّان شیعه از آن خبر داشتند و پس از صد سال برای مردم آشکار شد.

۱۴۶۹ الْمُدَمِّرُ

هلاک کننده و نابود کننده.

امام صادق علیه السلام در زیارت، به آن اشاره فرمود:

«اَلسَّلامُ عَلی نُورِ الْأَنْوارِ الْمُخْبِرِ عَنِ الْآثارِ، الْمُدَمِّرِ عَلَی الْکُفّارِ»؛(۴)

«سلام بر آنکه منشأ همه نورها و خبر دهنده از گذشتگان و هلاک کننده کافران است».

و امیرمؤمنان علیه السلام نزد شیاطین به نام «مدمّر» معروف است: «وَیسَمُّونَهُ أَهْلُ السَّمآءِ شَمْساطِیلٌ، وَعِنْدَ الشَّیاطِینَ مُدَمِّرٌ»؛(۵)

۱- ۱۶۰۱. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۶۳؛ مفاتیح الجنان، اعمال عید غدیر.

۲- ۱۶۰۲. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۵؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

۳- ۱۶۰۳. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۳۱.

۴- ۱۶۰۴. مفاتیح الجنان، زیارت امیرالمؤمنین روز میلاد پیامبر.

۵- ۱۶۰۵. بحارالانوار، ج ۳۵، ص ۶۲؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۳، ص ۲۷۶.

«اهل آسمان آن حضرت را شمساطیل نامیدند و نزد شیاطین نیز مدمّر نام دارد».

۱۴۷۰ مَدَنِی

منسوب به شهر مـدینه است؛ امام علی علیه السـلام نیز اگرچه متولد مکّه و خانه کعبه است؛ ولی به همراه رسول خداصـلی الله علیه وآله به مدینه (یثرب) هجرت و ساکن آنجا شد و در مدینه النبی زندگی کرد.

همچنین مراجعه شود به: الْأَبْطَحِی [۱۰۲۱]

۱۴۷۱ مُذِلُّ الرِّقابِ

گردن هـا را شکسـته و خـوار و ذلیـل کرده، و امـام علی علیـه السـلام گردن گردن کشـان شـرک و کفر را زده است، پس در زیارتش آمده:

«اَلسَّلامُ عَلَیکَ یا هازِمَ الْأَحْزابِ وَمُذِلَّ الرِّقابِ»؛(۱)

«سلام بر تو ای شکست دهنده احزاب شرک و کفر و ای خوار کننده گردنکشان مشرک».

۱۴۷۲ مُرْغِمُ الْفَجَرَهِ

دشمن فاجران و فاسقان بود و آنان نیز از وی کراهت داشتند؛ ولی او برخلاف میل آنان ایشان را به سزای اعمال خود رساند.

همچنین مراجعه شود به: قاصِمُ الْکَفَرَهِ [۱۳۶۴]

۱۴۷۳ الْمُزَوَّجُ فِی السَّمآءِ

عقد ازدواج وی در آسمان ها و به اجازه خدا و در حضور فرشتگان آسمانی انجام شده.

در بخشی از زیارت حضرت آمده:

«اَلسَّلامُ عَلَی الْمَوْلُودِ فِی الْکَعْبَهِ الْمُزَوَّجِ فِی السَّمآءِ»؛(۲)

«سلام بر آن آقایی که در کعبه متولد شده و در آسمان عقد ازدواجش منعقد شده است».

۱۴۷۴ مُزِیلُ الشَّکِ

زایل و نابود کننده شک و تردید، چنان که در یکی از زیارات حضرت آمده:

«اَلسَّلامُ عَلَیکَ یا داحِضَ الْإِفْکِ وَمُبْطِلَ الشِّرْکِ وَمُزِیلَ الشَّکِ»؛(۳)

«سلام بر تو ای نابود کننده دروغ و تزویر، و باطل کننده شرک و زایل کننده هر شک و تردید».

۱۴۷۵ مُسْتَنْقِذُ الشّیعَه

نجات دهنده شیعیان و کسانی که پیرو راه و روش ایشان باشند.

امام صادق علیه السلام در فرازی از زیارت خود به امیرمؤمنان علیه السلام سلام می کند:

«اَلسَّلامُ عَلی نُورِ الْأَنْوارِ ... الْمُدَمِّرِ عَلَی الْکُفّارِ، مُسْتَنْقِذِ الشِّیعَهِ الْمُخْلِصِینَ مِنْ عَظِیمِ الْأَوْزارِ»؛(۴)

«سلام بر روشنی بخش انوار... او که هلاک کننده کفار است و نیز نجات دهنده شیعیان با اخلاص از بلا و عقوبت گناهان بزرگ می باشد».

۱۴۷۶ مَسْلَکُ الْجَنَّه

طریق و روشی که اگر انسان آن را بپیماید، به بهشت می رسد. در زیارت آن حضرت آمده:

«أَشْهَدُ أَنَّکَ وَالْأَئِمَّهَ مِنْ وُلْدِکَ سَفِینَهُ النَّجاهِ... وَالْمَسْلَکُ إِلَی الْجَنَّهِ»؛(۵)

ص:۲۷۲

۱- ۱۶۰۶. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۳۱.

۲- ۱۶۰۷. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۱؛ اقبال الاعمال، ص ۶۱۰؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

۳- ۱۶۰۸. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۳۱.

۴- ۱۶۰۹. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۷۵؛ اقبال الاعمال، ص ۶۱۰؛ مفاتیح الجنان، زیارت امیرالمؤمنین روز میلاد پیامبر.

۵- ۱۶۱۰. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۴۲.

«گواهی می دهم تو و امامان از فرزندانت کشتی نجات و راه رسیدن به بهشت هستید».

۱۴۷۷ مِشْکاهُ ضِیاءِ اللَّهِ

چراغ دان؛ ظرف نفوذناپذیری که چراغ را داخل آن می گذارند.

در فرازی از زیارت مولا علی علیه السلام به آن حضرت خطاب شده:

«اَلسَّلامُ عَلَیکَ یا مِصْباحَ نُورِ اللَّهِ وَمِشْکاهَ ضِیآءِ اللَّهِ»؛(۱)

«سلام بر تو ای چراغ نور الهی و چراغدان روشنی انوار خدایی».

۱۴۷۸ الْمُشَمِّرُ

برای انجام امری، دامن همت را به کمر بسته و نهایت تلاش را می کند.

همچنین مراجعه شود به: سَیدٌ فِی أَوْلِیاءِ اللَّهِ [۱۲۱۹]

۱۴۷۹ مِصْباحُ الضِّیاءِ

چراغ نورانی که مدام از خود روشنی می دهد.

امام صادق علیه السلام خطاب به امیرمؤمنان علیه السلام فرموده است:

«اَلسَّلامُ عَلَیکَ یا مِصْباحَ الضِّیآءِ»؛(۲)

«سلام بر تو ای چراغ فروزان (علم و ایمان)».

۱۴۸۰ مِصْباحُ نُورِ اللَّهِ

امام صادق علیه السلام خطاب به آن حضرت فرمود:

«اَلسَّلامُ عَلَیکَ یا عَیبَهَ غَیبِ اللَّهِ وَمِیزانَ قِسْطِ اللَّهِ وَمِصْباحَ نُورِ اللَّهِ»؛(۳)

«سلام بر تو ای مخزن علم غیب الهی و میزان قسط و عدل خدا و چراغ روشنی بخش خداوند».

۱۴۸۱ مُصَدِّقُ الرَّسُولِ

رسول خداصلی الله علیه وآله را تصدیق و تأیید کرد و به وی ایمان آورد.

در فرازی از زیارت آن حضرت آمده است:

«وَمُصَدِّقاً لِرَسُولِکَ»؛(۴)

«سلام بر او که رسول تو را تصدیق نمود».

۱۴۸۲ الْمُصَلِّی عَلَی الرَّسُولِ

بر پیکر مطهر رسول خداصلی الله علیه وآله نماز خواند.

پیامبراکرم صلی الله علیه وآله که از دنیا رحلت فرمود، دیگران به دنبال کار خود رفتند تا خلیفه بتراشند؛ ولی علی علیه السلام بنا به وصیت رسول خداصلی الله علیه وآله به انجام امور آن حضرت پرداخت. حضرت را غسل داد، کفن کرد، آن گاه بر پیکرش نماز خواند، سپس سایر مسلمانان آمدند و بدون امام نماز خواندند.

در فرازی از زیارت حضرت آمده:

«وَأَعانَتْهُ مَلآئِکَتُکَ عَلی غُسْلِهِ وَتَجْهِیزِهِ، وَصَلّی عَلَیهِ وَواری شَخْصَهُ»؛(۵)

«فرشتگان خداوند برای غسل و تجهیز امور رسول خداصلی الله علیه وآله به امیرمؤمنان علیه السلام کمک کردند، آن گاه بر حضرت نماز خواند و پیکر مطهرش را به خاک سپرد».

۱- ۱۶۱۱. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۴۸.
۲- ۱۶۱۲. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۷۳؛ اقبال الاعمال، ص ۶۰۸؛ مفاتیح الجنان، زیارت امیرالمؤمنین روز میلاد پیامبر.
۳- ۱۶۱۳. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۴۸.
۴- ۱۶۱۴. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۳۰.
۵- ۱۶۱۵. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۸۰؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

۱۴۸۳ مَطْلُوبُ کُلِّ طالِبٍ

هر جوینده کمالی به دنبال او است و راه و روش او را می طلبد.

همچنین مراجعه شود به: أَسَدُ اللَّهِ الْغالِبُ [۱۰۳۸]

۱۴۸۴ الْمُطَهَّرُ مِنَ الرَّیبِ

از هر شک و تردیدی مبرّا است.

امام صادق علیه السلام در زیارت امیرمؤمنان علی علیه السلام فرمود:

«اَللَّهُمَّ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَصَلِّ عَلی عَبْدِکَ الْمُهَذَّبِ مِنَ الْعَیبِ، وَالْمُطَهَّرِ مِنَ الرَّیبِ»؛(۱)

«خدایا درود فرست بر محمّد و آل محمّد و نیز درود فرست بر بنده ات... او که از هر عیب و نقصی مبرّا و از هر شک و تردیدی پاک است».

۱۴۸۵ الْمُطَهَّرُ مِنَ الْعَیبِ

از هر عیب و نقصی پاک و مبرّا است.

امام صادق علیه السلام از خداوند درخواست می کند:

«اَللَّهُمَّ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَصَلِّ عَلی أَمِیرِ الْمُؤْمِنِینَ... الْمُطَهَّرِ مِنَ الْعَیبِ»؛(۲)

«خدایا درود فرست بر محمّد و آل محمّد و نیز درود فرست بر امیرمؤمنان علیه السلام که از هر نوع عیبی پاک است».

۱۴۸۶ الْمُطِیعُ

تابع دستورات خدای تعالی است و اوامر الهی را اطاعت می نماید.

امام صادق علیه السلام در نماز حاجت و دعای بعد از آن می فرماید: «علی علیه السلام کسی است که المُطِیعُ لِأَمْرِکَ؛ مطیع محض فرمان خدای تعالی است».(۳)

۱۴۸۷ مُظْهِرُ الْآیاتِ

آشکار کننده و نشان دهنده جلوه آیات و نشانه های خداوند.

امام صادق علیه السلام در زیارت آن حضرت چنین فرموده است:

«اَلسَّلامُ عَلَیکَ یا مُظْهِرَ الْعَجآئِبِ وَالْآیاتِ»؛(۴)

«سلام بر تو ای آقایی که آشکارکننده امور عجیبه و آیات خداوندی هستی».

۱۴۸۸ مُظْهِرُ الْبَراهِینِ

آشکار کننده برهان ها.

امام صادق علیه السلام در زیارت حضرت فرمود:

«اَلسَّلامُ عَلَیکَ یا مُظْهِرَ الْبَراهِینِ»؛(۵)

«سلام بر تو ای آشکار کننده حجت و براهین دین خدا».

۱۴۸۹ مُظْهِرُ الْعَجائِبِ

آشکارکننده امور عجیب.

همچنین مراجعه شود به: مُظْهِرُ الْآیاتِ [۱۴۸۹]

۱۴۹۰ مُظْهِرُ الْمآءِ الْمَعِینِ

آب گوارا از چشمه بیرون آورد.

امام صادق علیه السلام در زیارت آن حضرت فرمود:

۱- ۱۶۱۶. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۸۰؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

۲- ۱۶۱۷. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۷؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

۳- ۱۶۱۸. بحارالانوار، ج ۸۷، ص ۳۱.

۴- ۱۶۱۹. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۷۳؛ مفاتیح الجنان، زیارت امیرالمؤمنین روز میلاد پیامبر.

۵- ۱۶۲۰. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۷۵؛ اقبال الاعمال، ص ۶۰۸؛ مفاتیح الجنان، زیارت امیرالمؤمنین روز میلاد پیامبر.

«اَلسَّلامُ عَلَیکَ یا قالِعَ الصَّخْرَهِ عَنْ فَمِ الْقَلِیبِ، وَمُظْهِرَ الْماءِ الْمَعِینِ»؛(۱)

«سلام برتو که صخره سنگ عظیم را از دهانه چاه قلیب برکندی و آب گوارایی پدید آوردی».

همچنین مراجعه شود به: قالِعُ الصَّخْرَهِ [۱۳۷۰]

۱۴۹۱ مُعافِی عَنِ النّاسِ

از عیب و گناه مردم می گذرد و آنان را می بخشد و عفو می کند.

امام هادی علیه السلام در زیارت آن حضرت فرمود:

«أَشْهَدُ أَنَّکَ عَنِ النّاسِ عافِیاً غافِراً»؛(۲)

«گواهی می دهم تو از گناه مردم گذشتی و آنان را بخشیدی».

۱۴۹۲ الْمُعْتَکِفُ

امام حسین علیه السلام فرمود: پدرم در مسجد کوفه معتکف می شد و غذای خشک می خورد.(۳)

۱۴۹۳ مُعْجِبُ الْمَلآئِکَهِ

امیرمؤمنان علیه السلام فرشتگان آسمانی را به تعجب واداشته؛ به جهت فداکاری ها و رشادت هایش در جنگ ها و مبارزات صدر اسلام.

پس در فرازی از زیارتش آمده:

«اَلسَّلامُ عَلی مَنْ عَجِبَ مِنْ حَمَلاتِهِ فِی الْحُرُوبِ مَلآئِکَهُ سَبْعِ سَماواتٍ»؛(۴)

«سلام بر آن کسی که به جهت حملاتش در جنگ ها، فرشتگان هفت آسمان را به تعجب واداشته است».

۱۴۹۴ مُعْجِزُ الرِّسالَهِ

شخصیت، عظمت، طهارت، شجاعت و اصل وجود امیرمؤمنان علیه السلام در کنار رسول خداصلی الله علیه وآله به عنوان یکی از معجزات آن حضرت به شمار می رود.

امام صادق علیه السلام در زیارت امیرمؤمنان علیه السلام، بیان داشته است:

«اَللّهُمَّ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَصَلِّ عَلی عَبْدِکَ أَخِی نَبِیکَ وَوَصِی رَسُولِکَ، وَالْبآئِتِ عَلی فِراشِهِ وَالْمُواسِی لَهُ بِنَفْسِهِ،

وَکاشِفِ الْکَرْبِ عَنْ وَجْهِهِ الَّذِی جَعَلْتَهُ سَیفاً لِنُبُوَّتِهِ وَمُعْجِزاً لِرِسالَتِهِ»؛(۵)

«خدایا درود فرست بر محمّد و آل محمّد و نیز درود فرست بر بنده ات که برادر و جانشین رسول توست، او که در بستر پیامبر خوابید و جان خودش را فدا نمود و آثار غم و اندوه را از چهره ایشان برطرف کرد، همان که او را شمشیر نبوّت و معجزه رسالت قرارش دادی».

۱۴۹۵ مَعْدِنُ حُکْمِ اللَّهِ

جایگاه و محلّ احکام الهی است، و از همه احکام خداوند اطلاع دارد.

در یکی از زیارات امیرمؤمنان علیه السلام آمده:

«اَلسَّلامُ عَلَیکَ یا خآصَّهَ اللَّهِ وَمَعْدِنَ حُکْمِ اللَّهِ وَسَرِّهِ»؛(۶)

۱- ۱۶۲۱. اقبال الاعمال، ص ۶۰۸؛ بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۷۵؛ مفاتیح الجنان، زیارت مولود.

۲- ۱۶۲۲. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۶۱؛ مفاتیح الجنان، اعمال عید غدیر.

۳- ۱۶۲۳. موسوعه کلمات امام حسین علیه السلام ص ۵۹۳.

۴- ۱۶۲۴. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۱؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

۵- ۱۶۲۵. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۸۰؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

۶- ۱۶۲۶. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۷۸.

«سلام بر تو ای شخص برگزیده و مخصوص خداوند، ای معدن حکم و سرّ خداوندی».

۱۴۹۶ مَعْدِنُ الْحِکْمَهِ

امام صادق علیه السلام در زیارت امیرمؤمنان علیه السلام، خطاب به آن حضرت فرمود:

«اَلسَّلامُ عَلَیکَ یا مَعْدِنَ الْحِکْمَهِ وَفَصْلَ الْخِطابِ»؛(۱)

«سلام بر تو ای اصل و اساس و معدن حکمت و جدا کننده حقّ از باطل».

۱۴۹۷ مَعْدِنُ الْفِخارِ

محل و گنجینه همه فضایل و افتخارات.

در بخشی از زیارتی که توسط امام رضاعلیه السلام انشا شده، آمده است:

«اَللَّهُمَّ وَصَلِ ّعَلی وَلِیکَ عُنْصُرِ الْأَبْرارِ وَمَعْدِنِ الْفِخارِ وَقَسِیمِ الْجَنَّهِ وَالنّارِ وَصاحِبِ الْأَعْرافِ الْمَظْلُومِ الْمُغْتَصِبِ وَالصّابِرِ الْمُحْتَسِبِ وَالْمَوْتُورِ فِی نَفْسِهِ وَعِتْرَتِهِ»؛(۲)

«خدایا درود فرست بر ولی خودت، آن که خلاصه همه نیکان و گنجینه افتخارات و تقسیم کننده بهشت و جهنم و صاحب اعراف است، همان که به او ظلم شد و حقش غصب گردید، او که صبر و استقامت کرد و هنوز انتقام خون خودش و اهل بیتش گرفته نشده است».

۱۴۹۸ مَعْدِنُ الْکِرامِ

جایگاه کرامت ها و بزرگواری ها. در زیارت به آن حضرت چنین سلام می کنند:

«اَلسَّلامُ عَلَیکَ یا مَعْدِنَ الْکِرامِ»؛(۳)

«سلام بر تو ای معدن بزرگواری ها».

۱۴۹۹ مُعِزُّ الدّینِ

موجب عزّت و عظمت دین.

همچنین مراجعه شود به: حامِی الدِّینِ [۱۱۲۸]

۱۵۰۰ الْمَعْصُومُ مِنَ الْخَلَلِ

از هرگونه نقص و اشتباه و خلل، مصون و محفوظ است.

به تصریح قرآن کریم، اهل بیت عصمت و طهارت علیهم السلام از هرگونه گناه و عیب و اشتباه کاملاً پاک هستند:

«إِنَّما یرِیدُ اللَّهُ لِیذْهِبَ عَنکُمُ الرِّجْسَ أَهْلَ الْبَیتِ وَیطَهِّرَکُمْ تَطْهِیراً»؛(۴)

«خداوند فقط می خواهد پلیدی و گناه را از شما اهل بیت دور کند و کاملاً شما را پاک سازد».

در یکی از زیارات مطلقه آن حضرت آمده:

«اَللَّهُمَّ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَصَلِّ عَلی أَمِیرِ الْمُؤْمِنِینَ... الْمَعْصُوم مِنَ الْخَلَلِ»؛(۵)

«خدایا درود فرست بر محمّد و آل محمّد و نیز بر امیرمؤمنان که از هرگونه اشکال و عیب و خللی مصون است».

۱۵۰۱ الْمَعْصُومُ مِنَ الزَّلَلِ

از هرگونه لغزش و انحراف پاک، مصون

۱- ۱۶۲۷. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۷۳؛ اقبال الاعمال، ص ۶۰۸؛ مفاتیح الجنان، زیارت امیرالمؤمنین روز میلاد پیامبر.

۲- ۱۶۲۸. بحارالانوار، ج ۹۹، ص ۱۸۰؛ کتاب المزار، ص ۵۵۹.

۳- ۱۶۲۹. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۴۸.

۴- ۱۶۳۰. سوره احزاب، آیه ۳۳.

۵- ۱۶۳۱. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۷؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

و محفوظ است، چنان که امام صادق علیه السلام در زیارت مخصوصه امیرمؤمنان علیه السلام می فرماید:

«اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَصَلِّ عَلی عَبْدِکَ... وَإِمامِ الصّالِحِینَ، الْمَعْصُومِ مِنَ الزَّلَلِ»؛(۱)

«خدایا درود فرست بر محمّد و آل محمّد و نیز بر آن بنده ات که امام شایستگان است و از هرگونه لغزشی محفوظ می باشد».

۱۵۰۲ مَعْصِیَتُهُ مَعْصِیهُ اللّٰهِ

معصیت و نافرمانی از او، نافرمانی از خدا محسوب می شود.

همچنین مراجعه شود به: طاعَتُهُ طاعَهُ اللّٰهِ [۱۲۹۰]

۱۵۰۳ مُعْلِنُ الْأَخْیارِ

آشکارکننده اخیار و نیکان.

همچنین مراجعه شود به: عُنْصُرُ الْأَبْرارِ [۱۳۲۴]

۱۵۰۴ مُعْلِنُ الْحَقِ ّبِالْحَقِ ّ

با زبان و رفتار حقیقت گونه و از راه صحیح آن، دنبال حقّ است و حقّ را می گوید و اعلان می کند.

در یکی از زیارات آن حضرت آمده:

«سَیدُ الْمُؤْمِنِینَ وَمُعْلِنُ الْحَقِ ّ بِالْحَقِ ّ»؛(۲)

«علی علیه السلام آقای مؤمنان است که حقّ را به حقّ می گوید».

۱۵۰۵ مُعِینُ الْفَقِیرِ

کمک کار فقیر و مستمند. حکومت عدل علوی حکومتی است برای فقرا.

و امّا فرازی از زیارت آن حضرت:

«اَلسَّلامُ عَلَیکَ یا فاکَّ الْأَسِیرِ وَمُعِینَ الْفَقِیرِ وَنِعْمَ النَّصِیرِ»؛(۳)

«سلام بر تو ای آزاد کننده اسیر، و کمک کار فقیر و چه خوب یار و یاوری هستی».

۱۵۰۶ الْمُغْتَصَبُ

مظلوم واقع شده، و غاصبان حقّش را غصب کرده اند.

همچنین مراجعه شود به: حامِی الدِّینِ [۱۱۲۸]

۱۵۰۷ مِفْتاحُ الظَّفَرِ

کلید فتح و پیروزی و ظفر. این شـجاعت و دلاوری و اخلاص امیرمؤمنان علیه السـلام بود که فتح و پیروزی را نصـیب اسلام و مسلمانان می کرد.

در یکی از زیارات حضرت نیز آمده است:

«وَصَلِّ عَلی أَمِیرِ الْمُؤْمِنِینَ الَّذِی جَعَلْتَهُ مِفْتاحاً لِظَفَرِهِ»؛(۴)

«و درود فرست بر امیرمؤمنان که او را کلید فتح و پیروزی برای پیامبرت قرارش دادی».

۱۵۰۸ مُفَرِّقُ الْأَحْزابِ

شکست دهنده و پراکنده کننده گروه ها و لشکرهای دشمنان، به خصوص در جنگ خندق یا احزاب.

همچنین مراجعه شود به: الْأَبْطَحِی [۱۰۲۱]

۱۵۰۹ الْمَفْطُومُ

مفطوم از فطم به معنای گرفته شده و جدا

۱- ۱۶۳۲. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۸۰؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

۲- ۱۶۳۳. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۲۹.

۳- ۱۶۳۴. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۳۱.

۴- ۱۶۳۵. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۷؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

شده است؛ یعنی آن حضرت از هرگونه اشتباه و گناه و انحراف، جدا و گرفته شده است.

امام صادق علیه السلام در زیارت آن حضرت فرمود:

«اَللَّهُمَّ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَصَلِّ عَلی عَبْدِکَ، الْمَفْطُومِ مِنَ الْخَلَلِ»؛(۱)

«خدایا درود فرست بر محمّد و آل محمّد و درود فرست بر بنده ات امیرالمؤمنین علیه السلام، او که از هر عیب و اشتباهی پاک و جدا است».

۱۵۱۰ الْمِقْدامُ

طلایه دار، دلاور و پیشتاز و سبقت گیرنده.

همچنین مراجعه شود به: الْأَبْطَحِی [۱۰۲۱]

۱۵۱۱ مُقَلِّبُ الْأَحْوالِ

احوال مردم را دگرگون می کند؛ آنان را از ضلالت و گمراهی به هدایت، و از جهل به علم، و از فقر به غنا تبدیل می کند.(۲)

در بخشی از زیارت آن حضرت آمده:

«اَلسَّلامُ عَلی مِیزانِ الْأَعْمالِ، وَمُقَلِّبِ الْأَحْوالِ»؛(۳)

«سلام بر معیار و میزان سنجش اعمال مردم و سلام بر او که احوال آنان را دگرگون می کند».

۱۵۱۲ مُقِیمُ الْأَحْکامِ

اقامه کننده احکام؛ هم خودش به احکام عمل می کند و هم زمینه ای فراهم می کند که دیگران به آن عمل کنند.

در مورد امیرمؤمنان علیه السلام گفته شده:

«اَللَّهُمَّ إِنِّی أَشْهَدُ أَنَّهُ أَقامَ أَحْکامَکَ»؛(۴)

«خدایا من گواهی می دهم علی علیه السلام احکام تو را اقامه نمود».

۱۵۱۳ مُقِیمُ الصَّلاهِ

برپا کننده نماز، هم خودش نماز می خواند و هم زمینه نماز خواندن را برای دیگران فراهم می کند.

در زیارت آن حضرت گواهی می دهیم:

«أَشْهَدُ أَنَّکَ قَدْ أَقَمْتَ الصَّلاهَ وَآتَیتَ الزَّکاهَ»؛(۵)

«گواهی می دهم تو نماز را برپا داشتی و زکات را ادا نمودی».

۱۵۱۴ مَکْدُودٌ فِی ذاتِ اللَّهِ

در راه خدا هرگونه رنج و سختی را تحمل نمود؛ چنان که حضرت زهراعلیها السلام فرموده.

همچنین مراجعه شود به: سَیدٌ فِی أَوْلِیاءِ اللَّهِ [۱۲۱۹]

۱۵۱۵ مُکَسِّرُ الْأَصَنامِ

نابود کننده و شکننده بت ها.

امیرمؤمنان علیه السلام هنگام فتح مکّه، همراه پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله وارد کعبه شد و بر شانه های رسول خداصلی الله علیه وآله قرار گرفت و بت ها را بر زمین زد و آنها را شکست.

بخشی از زیارت آن جناب چنین است:

۱- ۱۶۳۶. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۸۰؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

۲- ۱۶۳۷. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۲۹۰.

۳- ۱۶۳۸. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۲۸۷؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

۴- ۱۶۳۹. بحارالانوار، ج ۹۵، ص ۲۹۲؛ اقبال الاعمال، ص ۴۹۲؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

۵- ۱۶۴۰. اصول کافی، ج ۴، ص ۵۷۰؛من لا یحضره الفقیه، ج ۲، ص ۵۸۹.

«اَلسَّلامُ عَلَیکَ یا أَبَا الْأَنامِ وَمُکَسِّرَ الْأَصْنامِ وَکَلِیمَ الْأَقْوامِ»؛(۱)

«سلام بر تو ای پدر خلایق و شکننده بت ها و سخن گو با اقوام مختلف».

۱۵۱۶ مُکَلِّمُ الْجُمْجُمَهِ

بـا اسـتخوان هـا و جمجمه مرده هـا سـخن می گفت؛ او نه تنهـا زبـان تمـام انسـان هـا از هر قومی را می دانست، و نه تنها زبان حیوانات را می فهمید؛ بلکه با نباتات و اسـتخوان پوسـیده نیز تکلم می کرد؛ به همین جهت در زیارت به ایشان سـلام داده می شود:

«اَلسَّلامُ عَلی مُخاطِبِ الذِّئْبِ وَمُکَلِّمِ الْجُمْجُمَهِ بِالنَّهْرَوانِ وَقَدْ نَخِرَتِ الْعِظامُ بِالْبِلا»؛(۲)

«سـلام بر آنکه گرگ را مورد خطـاب قرار داد و در نهروان، با جمجمه ای به سـخن پرداخت، در حالی که اسـتخوان های آن پوسیده بود».

۱۵۱۷ مُکَلِّمُ الدُّرّاجِ

امام حسـین علیه السـلام در بیانی فرمود: امام علی علیه السـلام در بیابان خارپشتی را دیده و با آن سـخن گفت، وقتی از آب و غذای او سؤال کردند. گفت: من حدود صد سال است که اینجا هسـتم، هرگاه گرسـنه شوم بر تو صلوات می فرستم، پس سیر می شوم، و هروقت تشنه شوم، بر دشمنان شما نفرین می کنم و سیراب می شوم.(۳)

۱۵۱۸ مُکَلِّمُ الْفِتْیهِ

فتیه جمع فتی گروه و تعدادی جوان. و مراد جوانان اصحاب کهف است که داستان آنان در قرآن کریم آمده است:

«إِذْ أَوَی الْفِتْیهُ إِلَی الْکَهْفِ فَقالُوا رَبَّنا آتِنا مِنْ لَدُنکَ رَحْمَهً وَهَیِّئْ لَنا مِنْ أَمْرِنا رَشَداً»؛(۴)

«زمـانی را به خـاطر بیـاور که آن جوانـان به غار پناه بردنـد، و گفتنـد: پروردگارا! ما را از سوی خودت رحمتی عطا کن، و راه نجاتی برای ما فراهم ساز!».

«نَحْنُ نَقُصُّ عَلَیکَ نَبَأَهُم بِالْحَقِ ّ إِنَّهُمْ فِتْیهٌ آمَنُوا بِرَبِّهِمْ وَزِدْناهُمْ هُدی»؛(۵)

«مـا داسـتان آنان را به حقّ برای تو بازگو می کنیم؛ آنها جوانانی بودنـد که به پروردگارشان ایمان آوردنـد، و ما بر هـدایتشان افزودیم».

امیرمؤمنـان و وصـی خـاتم پیـامبران به معجزه الهی بـا این گروه جوانـان پس از سال ها به سـخن پرداخت؛ چنان که در زیارت ایشان آمده:

«اَلسَّلامُ عَلی مُکَلِّمِ الْفِتْیهِ فِی کَهْفِهِمْ بِلِسانِ الْأَنْبِیآءِ»؛(۶)

«سلام بر آنکه با آن گروه جوانان در غارشان با زبان پیامبران گفت و گو نمود».

۱۵۱۹ الْمَکّی

منسوب به شهر مکّه مکرمه؛ امام علی علیه السلام نیز در شهر مکّه و در شریف ترین مکان آن، که

ص:۲۷۹

۱- ۱۶۴۱. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۳۲.

۲- ۱۶۴۲. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۱؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

۳- ۱۶۴۳. موسوعه کلمات امام حسین علیه السلام، ص ۵۹۳.

۴- ۱۶۴۴. سوره کهف، آیه ۱۰.

۵- ۱۶۴۵. سوره کهف، آیه ۱۳.

۶- ۱۶۴۶. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۱؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

مقدّس ترین نقطه روی زمین است؛ یعنی کعبه معظمه به دنیا آمده است.

همچنین مراجعه شود به: الْأَبْطَحِی [۱۰۲۱]

۱۵۲۰ مَکِینُ الْأَساسِ

دارای اصالت و منزلت است.

همچنین مراجعه شود به: شَدِیدُ الْبَأْسِ [۱۲۳۷]

۱۵۲۱ مُلازِمُ مِنْهاجِ الرَّسُولِ

پیوسته و در همه حال تابع و پیرو راه و روش رسول خداصلی الله علیه وآله است.

در زیارات مطلقه آن حضرت آمده:

«وَلَزِمْتَ مِنْهاجَ رَسُولِ اللَّهِ صلی الله علیه وآله»؛(۱)

«همواره ملازم راه و روش رسول خدا بودی».

۱۵۲۲ الْمَلْجَأُ

پناه گاه و محل پناه دیگران.

به امیرمؤمنان علیه السلام در زیارت مطلقه این گونه سلام می کنیم:

«اَلسَّلامُ عَلَیکَ أَیهَا الرُّکْنُ وَالْمَلْجَأُ»؛(۲)

«سلام بر تو ای تکیه گاه خلق و پناه گاه همه».

۱۵۲۳ مَلْجَأُ ذَوِی النُّهی

پناه گاه همه صاحبان عقل و خرد؛ هرکه در هر زمینه ای کم بیاورد و به نتیجه نرسد و کُمیتش لنگ بزند، به او پناه می برد و از او کمک می گیرد. عنوانی است که در یکی از زیارات مطلقه آن حضرت وارد شده است.(۳)

۱۵۲۴ الْمُمْضِی

حکم کننده و اجرا کننده دستورات خدا.

«اَلسَّلامُ عَلَیکَ یا حافِظَ سِرِّ اللَّهِ وَمُمْضِی حُکْمِ اللَّهِ»؛(۴)

«سلام بر تو ای حافظ اسرار الهی و اجرا کننده احکام خداوندی».

۱۵۲۵ مُمَیزُ الْمُنافِقِینَ

مؤمن را از منافق تشخیص می دهد و آگاهی دارد که چه کسی تظاهر به اسلام می کند.

همچنین مراجعه شود به: مُبِیرُ الْمُشْرِکِینَ [۱۴۳۵]

۱۵۲۶ مُناجِی الرَّسُولِ

با رسول خداصلی الله علیه وآله خلوت می کرد و به نجوا می پرداخت. آن گاه که آیه نازل شد: هرگاه خواستید با پیامبر خلوت کنید، صدقه بدهید:

«یا أَیهَا الَّذِینَ آمَنُوا إِذا ناجَیتُمُ الرَّسُولَ فَقَدِّمُوا بَینَ یدَی نَجْویکُمْ صَدَقَةً ذلِکَ خَیرٌ لَکُمْ وَأَطْهَرُ فَإِنْ لَمْ تَجِدُوا فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِیمٌ»؛(۵)

«ای کسانی که ایمان آورده اید! چون خواستید با رسول خدا نجوا کنید (و سخنان درگوشی بگویید)، قبل از آن صدقه ای (در راه خدا) بدهید؛ این برای شما بهتر و پاکیزه تر است و اگر توانایی نداشته باشید، خداوند غفور و رحیم است».

تنها علی علیه السلام بود که به دستور و فرمایش این آیه عمل نمود.

همین مضمون در زیارت آن حضرت نیز آمده است:

۱- ۱۶۴۷. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۳۸؛ من لایحضره الفقیه، ج ۲، ص ۵۹۲؛ اصول کافی، ج ۱، ص ۴۵۴.

۲- ۱۶۴۸. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۲۴.

۳- ۱۶۴۹. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۴۸.

۴- ۱۶۵۰. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۴۸.

۵- ۱۶۵۱. سوره مجادله، آیه ۱۲.

«اَلسَّلامُ عَلی مَنْ ناجَی الرَّسُولَ فَقَدَّمَ بَینَ یدَی نَجْواهُ صَدَقاتٍ»؛(۱)

«سلام بر آن آقایی که با رسول خداصلی الله علیه وآله نجوا می کرد و قبل از آن هم صدقه می پرداخت».

۱۵۲۷ مَنارُ التُّقی

نشانه تقوی و پرهیز کاری.

در زیارت آن حضرت آمده است:

«اَلسَّلامُ عَلَیکَ یا عَلَمَ الْهُدی وَمَنارَ التُّقی وَالْعُرْوَهَ الْوُثْقی ؛(۲)

«سلام بر تو ای نشانه هدایت و تقوا و ریسمان محکم الهی».

۱۵۲۸ مَنارُ الْیقِینِ

نشانه ایمان و یقین.

در زیارت مطلقه امیرمؤمنان علیه السلام آمده است:

«وَصِی رَسُولِکَ الْمُرْتَضی وَعَلَمُ الدِّینِ وَمَنارُ الْیقِینِ»؛(۳)

«او جانشین پیامبر توست، همان که پرچم دین و نور یقین است».

۱۵۲۹ مُنْبِعُ الْقَلِیبِ

چاه خشک را به جوشش درآورد و چشمه و منبع آب کرد.

در بخشی از زیارت آن حضرت آمده است:

«اَلسَّلامُ عَلی مُنْبِعِ الْقَلِیبِ فِی الْفَلا»؛(۴)

«سلام بر آن که چاه خشک در بیابان را با اعجاز خود جوشانید و منبع آب کرد».

۱۵۳۰ الْمُنْتَجَبُ

برگزیده و انتخاب شده.

از توصیفاتی که در مورد امیرالمؤمنین علیه السلام به کار رفته است، چنان که در زیارت مربوط به آن حضرت آمده:

«اَللَّهُمَّ صَلِّ عَلی أَمیرِ الْمُؤْمِنِینَ أَخِی رَسُولِکَ وَوَصِی حَبِیبِکَ الَّذِی انْتَجَبْتَهُ مِنْ خَلْقِکَ»؛(۵)

«خدایا درود فرست بر امیرمؤمنان... او که برادر رسول تو و جانشین حبیب توست، همان که او را از بین بندگانت برگزیده ای».

۱۵۳۱ مَنْ جآءَ بِالْهُدی

هدایت یافته است و هدایت را به همراه خود دارد.

همچنین مراجعه شود به: طاعَتُهُ طاعَهُ اللَّهِ [۱۲۹۰]

۱۵۳۲ الْمُنْجِی

نجات دهنده از خطرات و مهلکات.

در زیارت آن حضرت آمده است:

«اَلسَّلامُ عَلی صاحِبِ الدَّلالاتِ وَالْآیاتِ الْباهِراتِ المُنْجِی مِنَ الهَلَکاتِ»؛(۶)

«سلام بر آن که صاحب ادله و براهین است، او که از خطرات و مهلکات نجات می دهد».

۱- ۱۶۵۲. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۱؛ اقبال الاعمال، ص ۶۰۸.

۲- ۱۶۵۳. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۳۲.

۳- ۱۶۵۴. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۲۹.

۴- ۱۶۵۵. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۱؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

۵- ۱۶۵۶. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۲۸۵؛ من لایحضره الفقیه، ج ۲، ص ۵۸۷؛ مفاتیح الجنان،زیارت مخصوصه امیرالمؤمنین در روز غدیر.

۶- ۱۶۵۷. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۵؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

۱۵۳۳ الْمُنَزَّهُ مِنَ الرَّیبِ

از هرگونه شک و تردید به دور و منزه است.

در زیارت امیرمؤمنان علیه السلام از زبان امام صادق علیه السلام آمده است:

«اَللَّهُمَّ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَصَلِّ عَلی أَمِیرِ الْمُؤْمِنِینَ الْمُنَزَّهِ مِنَ الرَّیبِ»؛(۱)

«خدایا درود فرست بر محمّد و آل محمّد و نیز درود فرست بر امیرمؤمنان که از هرگونه شک و تردید منزّه و پاک است».

۱۵۳۴ الْمَنْصُورُ بِمِیکائِیلَ

توسط میکائیل حمایت و یاری شده است.

همچنین مراجعه شود به: الْأَبْطَحِی [۱۰۲۱]

۱۵۳۵ الْمَنْعُوتُ

با سخن و بیانی، تعریف و توصیف شده. نام علی علیه السلام در کتاب های آسمانی گذشتگان در کنار نام خاتم الانبیاصلی الله علیه وآله توصیف شده است.

در زیارت آن حضرت هم آمده:

«اَلسَّلامُ عَلَی الْمَنْعُوتِ فِی التَّوْراهِ وَالْاِنْجِیلِ وَالْقُرْآنِ الْحَکِیمِ»؛(۲)

«سلام بر آن که در تورات و انجیل و قرآن کریم او را توصیف نموده اند».

۱۵۳۶ مُنَکِّسُ الرّایاتِ

درهم شکننده پرچم دشمنان.

همچنین مراجعه شود به: صاحِبُ الْحُرُوبِ [۱۲۴۹]

۱۵۳۷ مِنْهاجُ التُّقی

خط و راه تقوا و پرهیزکاری. علی علیه السلام امام المتقین است، هرکه بخواهد به تقوای الهی دست یابد، پس باید به دنبال او برود.(۳)

۱۵۳۸ مِنْهاجُ الصِّدْقِ

راه و طریقه درستی و راستی.

در یکی از زیارات امام علی علیه السلام آمده است:

«أَشْهَدُ أَنَّکَ مِنْهاجُ الصِّدْقِ وَالْمُوضِحُ سُبُلَ النَّجاهِ»؛(۴)

«گواهی می دهم که تو طریقه راستی می باشی و آشکار کننده راه نجات هستی».

۱۵۳۹ الْمَوْتُورُ

هنوز انتقام خون به ناحقّ ریخته اش گرفته نشده است.

همچنین مراجعه شود به: مَعْدِنُ الْفِخارِ [۱۴۹۷]

۱۵۴۰ مُوضِحُ السُّبُلِ

راه ها را واضح و آشکار می کند و راه رسیدن به خیرات و خوبی ها و هدایت به سوی خدای تعالی است.

همچنین مراجعه شود به: مِنْهاجُ الصِّدْقِ [۱۵۳۸]

۱۵۴۱ مَوْضِعُ الْحِکَمِ

محل و جایگاه حکمت های الهی.

در یکی از زیارات آمده:

«اَلسَّلامُ عَلَیکَ یا وارِثَ الْعِلْمِ وَصاحِبَ الْحِلْمِ وَمَوْضِعَ الْحِکَمِ»؛(۵)

«سلام بر تو ای وارث علم و صاحب بردباری و حلم، و جایگاه حکمت ها».

۱- ۱۶۵۸. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۷؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

۲- ۱۶۵۹. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۱؛ مفاتیح الجنان،زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

۳- ۱۶۶۰. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۴۰۹.

۴- ۱۶۶۱. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۳۸.

۵- ۱۶۶۲. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۳۱.

۱۵۴۲ مَوْضِعُ سِرِّ اللَّهِ

جایگاهی که اسرار الهی در آن قرار دارد و قلب امام نیز چنین جایگاهی دارد.

در دعای روز عید غدیر، در توصیف آن حضرت آمده است:

«وَمَوْضِعَ سِرِّ اللَّهِ، وَأَمِینَ اللَّهِ عَلی خَلْقِهِ»؛(۱)

«جایگاه اسرار الهی و امین خدا بر مردم است».

۱۵۴۳ مَوْضِعُ مَشِیهِ اللَّهِ

اراده و مشیت خدا نزد او است، و از طریق او اعمال مشیت می نماید.

«اَلسَّلامُ عَلَیکَ یا حافِظَ سِرِّ اللَّهِ وَمَوْضِعَ مَشِیهِ اللَّهِ»؛(۲)

«سلام بر تو ای حافظ اسرار خداوند و جایگاه مشیت او».

۱۵۴۴ الْمُوَقّی

حافظ و نگهبان و نگه دارنده.

این زیارت از امام صادق علیه السلام نقل شده است:

«أَشْهَدُ أَنَّکَ جُدْتَ بِنَفْسِکَ صابِراً مُحْتَسِباً، مُجاهِداً عَنْ دِینِ اللَّهِ، مُوَقِّیاً لِرَسُولِ اللَّهِ صلی الله علیه وآله»؛(۳)

«گواهی می دهم تو با جان عزیز خود و با صبر و رنج و مجاهدت در دفاع از دشمنان دین حقّ و حفظ جان رسول خداصلی الله علیه وآله فداکاری کردی».

۱۵۴۵ مَوْلانا

آقا و سرور و بزرگ ما؛ تو صاحب اختیار مایی و ما هم تو را به مولایی قبول داریم و در دعای توسل عرض می کنیم:

«یا سَیدَنا وَمَوْلانا! إِنّا تَوَجَّهْنا وَاسْتَشْفَعْنا وَتَوَسَّلْنا بِکَ إِلَی اللَّهِ»؛(۴)

«ای آقا و مولای ما، ما به تو توجّه می کنیم و تو را شفیع قرار می دهیم و به تو توسل می کنیم برای رسیدن به خدا».

۱۵۴۶ مَوْلُودُ الْکَعْبَهِ

در خانه کعبه متولد شده است. این توفیق و عنایت ویژه خداوند به امیرمؤمنان علیه السلام است که شامل احدی غیر از او نشده

است. او اولین و آخرین کسی بوده که در آنجا به دنیا آمده است، پس به حضرت سلام می کنیم:

«اَلسَّلامُ عَلَی الْمَوْلُودِ فِی الْکَعْبَهِ»؛(۵)

«سلام بر آقایی که در کعبه متولد شده است».

و چه خوب سروده شده:

نازد به خودش خدا که حیدر دارد

دریای فضایلی مطهر دارد

همتای علی نخواهد آمد و اللَّه

صد بار اگر کعبه ترک بردارد

۱۵۴۷ الْمُهاجِرِی

در زمان غربت اسلام در مکّه، به خدا و رسولش ایمان آورد و همراه پیامبر به مدینه هجرت فرمود.

همچنین مراجعه شود به: الْأَبْطَحِی [۱۰۲۱]

۱- ۱۶۶۳. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۲۹۸؛ اقبال الاعمال، ص ۴۷۳؛ مفاتیح الجنان، اعمال عید غدیر.

۲- ۱۶۶۴. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۴۸.

۳- ۱۶۶۵. کامل الزیارات، ص ۴۲؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۲، ص ۶۳.

۴- ۱۶۶۶. البلد الامین، ص ۳۲۵؛ مفاتیح الجنان، دعای توسل.

۵- ۱۶۶۷. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۱؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

۱۵۴۸ مَهْبِطُ الرُّوحِ الْأَمِینِ

محل نزول جبرئیل امین.

همچنین مراجعه شود به: رَواسِی النُّبُوَّهِ [۱۱۸۶]

۱۵۴۹ الْمُهَذَّبُ الصَّفِی

پاکِ صافِ خالص؛ چنان که در زیارت آن حضرت آمده:

«اَلسَّلامُ عَلَى الْمُهَذَّبِ الصَّفِی، اَلسَّلامُ عَلی أَبِی الْحَسَنِ عَلِی بْنِ أَبِی طالِبٍ»؛(۱)

«سلام بر آن بنده مهذب و خالص خدا و سلام بر پدر حسن که علی بن ابی طالب است».

۱۵۵۰ الْمُهَذَّبُ الْکَرِیمُ

در زیارت مخصوصه آن حضرت در روز مبعث پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله آمده است:

«اَلسَّلامُ عَلَیکَ أَیهَا الْمُهَذَّبُ الْکَرِیمُ»؛(۲)

«سلام بر تو ای آقایی که پاکیزه و منزه از هر عیبی و صاحب کرم هستی».

۱۵۵۱ الْمُهَذَّبُ مِنَ الزَّلَلِ

پاک از هر نوع لغزش و انحراف و اشتباه.

از امام صادق علیه السلام در زیارت امیرمؤمنان علیه السلام نقل شده است:

«اَللَّهُمَّ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَصَلِّ عَلی أَمِیرِ الْمُؤْمِنِینَ الْمُهَذَّبِ مِنَ الزَّلَلِ»؛(۳)

«خدایا درود فرست بر محمّد و آل محمّد و نیز درود فرست بر امیرمؤمنان علیه السلام که از هرگونه لغزش و اشتباه مبرّی و پاک است».

۱۵۵۲ الْمُهَذَّبُ مِنَ الْعَیبِ

پاک از هر عیب و ایرادی.

در یکی از زیارات آن حضرت آمده:

«اَللَّهُمَّ صَلِّ عَلی مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَصَلِّ عَلی عَبْدِکَ الْمُهَذَّبِ مِنَ الْعَیبِ»؛(۴)

«خدایا درود فرست بر محمّد و آل محمّد و نیز بر بنده ات که از هر عیبی پاک است».

۱۵۵۳ الْمُهَیمِنُ

بر دیگران قدرت و سیطره و هیمنه دارد؛ مقدّم و حاکم و بالاتر از بقیه است.

همچنین مراجعه شود به: الْقاضِی الْأَعْلی [۱۳۶۷]

۱۵۵۴ مِیزانُ الْأَعْمالِ

ملاک، معیار و میزان سنجش افراد است، هرکه عملش مطابق با عمل علی علیه السلام بود، قبول است و الّا نه. هرکه عملش در راستای اوامر و احکام و ولایت او بود، قبول است و الّا نه. پس خطاب می شود:

«اَلسَّلامُ عَلی مِیزانِ الْأَعْمالِ»؛(۵)

«سلام بر آنکه میزان سنجش اعمال است».

۱۵۵۵ مِیزانُ الْقِسْطِ

در فرازی از زیارت آن حضرت آمده:

۱- ۱۶۶۸. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۱؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

۲- ۱۶۶۹. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۷۷؛ مفاتیح الجنان، زیارت مخصوصه روز مبعث.

۳- ۱۶۷۰. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۱۷؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

۴- ۱۶۷۱. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۸۰؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین. .

۵- ۱۶۷۲. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۲۸۷؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

«أَشْهَدُ أَنَّکَ حُجَّهُ اللَّهِ عَلی عِبادِهِ بَعْدَ نَبیهِ صلی الله علیه وآله وَعَیبَهُ عِلْمِهِ وَمِیزانُ قِسْطِهِ»؛(۱)

«گواهی می دهم تو حجت خدا بر بندگانش بعد از رسول خدایی و تو جایگاه علم او و میزان قسط الهی هستی».

۱۵۵۶ مِیزانُ یوْمِ الْحِسابِ

در روز قیامت به مانند ترازویی است برای سنجش اعمال و گفتار و عقاید دیگران.

گفته شده: علی علیه السلام بر حقّ است، با حقّ است و بلکه خود حقّ است، و در روز قیامت نیز آنچه که معیار سنجش می باشد، حقّ است که در قرآن کریم فرمود: «وَالْوَزْنُ یوْمَئِذٍ الْحَقُّ»(۲) پس حقّ میزان است، و علی علیه السلام نیز حقّ است، پس علی علیه السلام میزان است. چنان که امام صادق علیه السلام فرموده است:

«اَلسَّلامُ عَلَیکَ یا مِیزانَ یوْمِ الْحِسابِ»؛(۳)

«سلام بر تو ای ترازوی سنجش در قیامت».

۱۵۵۷ ناصِرُ اللَّهِ

یاری کننده و نصرت دهنده دین و مذهب و قرآن و رسول خداصلی الله علیه وآله.(۴)

۱۵۵۸ ناصِرُ الْإِسْلامِ

یاری کننده اسلام.

همچنین مراجعه شود به: حامِی الدِّینِ [۱۱۲۸]

۱۵۵۹ ناصِرُ الْمَظْلُومِ

یاری کننده درماندگان و ستمدیدگان.

در زیارت امام علی علیه السلام آمده است:

«اَلسَّلامُ عَلی ناصِرِ الْمَظْلُومِ»؛(۵)

«سلام بر یاری رساننده ستمدیدگان».

۱۵۶۰ النّاطِق بِحُجَّهِ اللَّهِ

با حجّت و برهان خدا سخن می گوید.

همچنین مراجعه شود به: الدّاعِی اِلی شَرِیعَهِ اللَّهِ [۱۱۶۲]

۱۵۶۱ النّاطِقُ بِالْحِکْمَهِ

سخنش مطابق حکمت است، چنان که در فرازی از زیارت حضرت آمده:

«اَلسَّلامُ عَلی صاحِبِ الْمُعْجِزِ الْباهِرِ، وَالنّاطِقِ بِالْحِکْمَهِ وَالصَّوابِ»؛(۶)

«سلام بر او که دارای معجزات ظاهر و باطن است، و به حکمت و صواب سخن می گوید».

۱۵۶۲ النّاطِقُ بِالصَّوابِ

سخنش صائب و حقّ و مطابق حقیقت است. و امام صادق علیه السلام در زیارت آن حضرت فرموده:

«اَلسَّلامُ عَلَیکَ یا فاصِلَ الْحُکْمِ النّاطِقَ بِالصَّوابِ»؛(۷)

«سلام بر تو ای آقایی که حکم (حقّ از باطل) را جدا می کنی و به راه صواب و طریق حقّ سخن می گویی».

همچنین مراجعه شود به: الْإِمامُ الرَّبّانِی [۱۰۵۸]

۱- ۱۶۷۳. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۳۸؛ امالی صدوق، ص ۶۱۱.

۲- ۱۶۷۴. سوره اعراف، آیه ۸.

۳- ۱۶۷۵. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۷۳؛ اقبال الاعمال، ص ۶۰۸؛ مفاتیح الجنان، زیارت امیرالمؤمنین روز میلاد پیامبر.

۴- ۱۶۷۶. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۲۹.

۵- ۱۶۷۷. بحارالانوار، ج ۹۹، ص ۲۰۰.

۶- ۱۶۷۸. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۱؛ مفاتیح الجنان،زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

۷- ۱۶۷۹. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۷۳؛ مفاتیح الجنان، زیارت امیرالمؤمنین روز میلاد پیامبر.

۱۵۶۳ نالَ الْعُلا

در بزرگی و برتری، به بالاترین مقام و درجه رسیده است.

همچنین مراجعه شود به: خَیرُ مَنْ وَطَأَ الثَّری [۱۱۵۶]

۱۵۶۴ النّامُوسُ الْأَنْوَرُ

محرم و صاحب سرّ نورانی. در زیارت امیرمؤمنان علیه السلام به آن حضرت خطاب شده:

«اَلسَّلامُ عَلَیکَ أَیهَا الصِّدّیقُ الْأَکْبَرُ وَالنّامُوسُ الْأَنْوَرُ»؛(۱)

«سلام بر تو ای صدیق اکبر و ناموس انور».

۱۵۶۵ نامُوسُ الدَّهْرِ

ناموس، صاحب سرّ خیر است و جاسوس، صاحب سرّ شرّ است.

در فرازی از زیارت حضرت آمده:

«أَشْهَدُ أَنَّکَ خَیرُ الدَّهْرِ وَنامُوسُهُ»؛(۲)

«گواهی می دهم تو بهترین افراد روزگار و ناموس آن می باشی».

۱۵۶۶ النّاهِی عَنِ الْمُنْکَرِ

مردم را از کارهای حرام و مکروه باز می دارد، امام نیز نهی از منکر را، که از بزرگ ترین واجبات است، به خوبی انجام داد؛ چنان که در تمام زیارات آن حضرت، گواهی می دهیم:

«أَشْهَدُ أَنَّکَ قَدْ أَقَمْتَ الصَّلاهَ وَآتَیتَ الزَّکاهَ وَأَمَرْتَ بِالْمَعْرُوفِ وَنَهَیتَ عَنِ الْمُنْکَرِ»؛(۳)

«گواهی می دهم تو نماز را برپا داشتی، زکات را پرداخت فرمودی، امربه معروف و نهی از منکر کردی».

۱۵۶۷ النَّجْمُ اللّائِحُ

ستاره روشن و آشکار؛ چنان که در زیارت آن حضرت آمده:

«اَلسَّلامُ عَلَی الصِّراطِ الْواضِحِ، وَالنَّجْمِ اللّآئِحِ»؛(۴)

«سلام برتو ای راه آشکار و ستاره درخشنده».

۱۵۶۸ نِعْمَ النَّصِیرُ

بهترین یار و یاور، چنان که در زیارت آن حضرت آمده:

«اَلسَّلامُ عَلَیکَ یا فاکَّ الْأَسِیرِ وَمُعِینَ الْفَقِیرِ وَنِعْمَ النَّصِیرِ»؛(۵)

«سلام بر تو ای آزاد کننده اسیر و کمک کننده فقیر و چه خوب یار و یاوری هستی».

۱۵۶۹ النِّعْمَهُ السّابِغَهُ

نعمت فراگیر، کامل و گسترده.

امام هادی علیه السلام در زیارت آن حضرت فرمود:

«أَنْتَ الْحُجَّهُ الْبالِغَهُ وَالْمَحَجَّهُ الْواضِحَهُ وَالنِّعْمَهُ السّابِغَهُ»؛(۶)

«تو حجت بالغه الهی و طریق آشکار و نعمت فراگیر خدایی هستی».

و در زیارت آن حضرت سلام می دهیم:

۱- ۱۶۸۰. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۴۸.

۲- ۱۶۸۱. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۴۲.

۳- ۱۶۸۲. اصول کافی، ج ۴، ص ۵۷۰؛ من لا یحضره الفقیه، ج ۲، ص ۵۸۹.

۴- ۱۶۸۳. بحارالانوار ج ۹۷، ص ۲۸۷؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

۵- ۱۶۸۴. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۳۲.

۶- ۱۶۸۵. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۶۴.

«اَلسَّلامُ عَلی حُجَّهِ اللَّهِ الْبالِغَهِ وَنِعْمَتِهِ السّابِغَهِ»؛(۱)

«سلام بر حجّت بالغه خدا و نعمت گسترده الهی».

۱۵۷۰ نُقْطَهُ دائِرَهِ الْإِمامَهِ

جایگاه اصلی و محور امامت.

همچنین مراجعه شود به: الْإِمامُ الرَّبّانِی [۱۰۵۸]

۱۵۷۱ النِّقْمَهُ الدّامِغَهُ

نقمت بر خلاف نعمت، به معنای عقوبت است و دامغه یعنی سخت و شدید.

امام علی علیه السلام که مظهر اسمای الهی است، هم رحمت است و نعمت (برای مؤمنان)، و هم نقمت است و عذاب (برای کافران).

پس چنین سلام داده می شود:

«اَلسَّلامُ عَلی حُجَّهِ اللَّهِ الْبالِغَهِ، وَنِعْمَتِهِ السّابِغَهِ، وَنِقْمَتِهِ الدّامِغَهِ»؛(۲)

«سلام بر حجت بالغه خدا و نعمت گسترده و عذاب شدید الهی».

۱۵۷۲ النَّقِی

پاک و نظیف.

در یکی از زیارات آمده:

«اَلسَّلامُ عَلَیکَ أَیهَا الْإِمامُ الْبَرُّ التَّقِی النَّقِی الرَّضِی الْمَرْضِی الْوَفِی»؛(۳)

«سلام بر تو ای امام نیکوکار پرهیزکار نظیف راضی پسندیده وفادار».

۱۵۷۳ نُورُ اللَّهِ الزّاهِرُ

نور قرمز و بسیار درخشنده خدای تعالی.

در زیارت آن حضرت آمده است:

«اللَّهُمَّ صَلِّ عَلی سَیدِی وَمَوْلای أَمِیرِ الْمُؤْمِنِینَ صِدِّیقِکَ الْأَکْبَرِ، وَفارُوقِکَ بَینَ الْحَلالِ وَالْحَرامِ، وَنُورِکَ الزّاهِرِ الْجَمِیلِ»؛(۴)

«خـدایا درود فرست بر آقـا و مولاـی من امیر مؤمنـان علیه السـلام او که صـدیق اکـبر است و فـاروق بین حلاـل و حرام و نـور درخشنده و زیبای توست».

۱۵۷۴ النُّورُ الْأَنْوَرُ

درخشنده ترین و نورانی ترین نور خدایی.

امام صادق علیه السلام در زیارت آن حضرت فرمود:

«اَلسَّلامُ عَلی نُورِ اللَّهِ الْأَنْوَرِ»؛(۵)

«سلام بر درخشان ترین نور خدا».

۱۵۷۵ النُّورُ التّآمُ

نور کامل و تمام خداوندی.

امام صادق علیه السلام خود را به قبر امیرالمؤمنین علیه السلام چسبانید و فرمود:

«بِأَبِی أَنْتَ وَأُمِّی یا نُورَ اللَّهِ التّآمَّ»؛(۶)

«پدر و مادرم فدای تو ای نورتامه خداوندی».

۱۵۷۶ النُّورُ السّاطِعُ

ساطع به معنای بالا آمده، مرتفع و گسترده. و چنین است فرازی از زیارتش:

۱- ۱۶۸۶. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۲۸۷.

۲- ۱۶۸۷. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۳۰؛ مفاتیح الجنان،زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

۳- ۱۶۸۸. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۴۲.

۴- ۱۶۸۹. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۲۹.

۵- ۱۶۹۰. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۷۵؛ اقبال الاعمال، ص ۶۱۰؛ مفاتیح الجنان، زیارت امیرالمؤمنین روز میلاد پیامبر.

۶- ۱۶۹۱. ارشاد القلوب، ج ۲، ص ۴۴۱؛ فرحه الغری، ص ۹۴؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

«اَلسَّلامُ عَلَیکَ یا نُورَ اللَّهِ فِی سَمآئِهِ وَأَرْضِهِ وَأُذْنَهُ السّامِعَة وَذِکْرَهُ الْخالِصَ وَنُورَهُ السّاطِعَ»؛(۱)

«سلام بر تو ای نور خدا در آسمان و زمین، سلام بر تو ای گوش شنوای خدا، و ذکر خالص و نور بالا آمده او».

۱۵۷۷ النُّورُ الْعاقِبُ

نور پی در پی؛ مراد نوری است که بعد از پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله می آید و خلیفه اوست.(۲)

امام صادق علیه السلام آن حضرت را خطاب می کند:

«اَلسَّلامُ عَلَیکَ یا وَلِی اللَّهِ وَالشِّهابَ الثّاقِبَ وَالنُّورَ الْعاقِبَ»؛(۳)

«سلام بر تو ای ولی خدا، ای شهاب ثاقب و نور متعاقب و پی در پی».

۱۵۷۸ نُورٌ لا یطْفَأُ

نوری است که هرگز خاموش نمی شود؛ چون متصل به نور خدا است.

همچنین مراجعه شود به: فَضْلُهُ لا یخْفی [۱۳۵۰]

۱۵۷۹ نُورُ الْمُجاهِدِینَ

اسوه و الگوی مجاهدان؛ امیرمؤمنان علی علیه السلام برای مجاهدان راه خدا به مثابه نور بود.

همچنین مراجعه شود به: الْأَبْطَحِی [۱۰۲۱]

۱۵۸۰ النُّورُ الْمُصْطَفی

نور برگزیده و انتخاب شده.

در قسمتی از زیارت مربوطه خطاب به امام علی علیه السلام آمده:

«اَلسَّلامُ عَلَیکَ أَیهَا النُّورُ الْمُصْطَفی ؛(۴)

«سلام بر تو ای نور برگزیده».

۱۵۸۱ نَهایهُ مَنْ ذَرَأَ اللَّهُ

نهایت و هدف خلقت و آفرینش خداوند

همچنین مراجعه شود به: أَوَّلُ مَنْ ابْتَدَعَ اللَّهُ [۱۰۷۹]

۱۵۸۲ وارِثُ آدَمَ

حضرت آدم علیه السلام اولین خلیفه خدا در روی زمین بود، و این خلافت ادامه داشت تا به خاتم الانبیاصلی الله علیه وآله رسید و امام علی علیه السلام نیز وارث و جانشین رسول اکرم صلی الله علیه وآله شد.

پس در زیارت آن حضرت گفته می شود:

«اَلسَّلامُ عَلَیکَ یا وارِثَ آدَمَ خَلِیفَهِ اللَّهِ»؛(۵)

«سلام بر تو ای وارث آدم که خلیفه خدا بود».

۱۵۸۳ وارِثُ اِبْراهِیمَ

حضرت ابراهیم علیه السلام پیامبر اولوالعزم الهی است و امام علی علیه السلام وارث ایشان نیز هست:

«اَلسَّلامُ عَلَیکَ یا وارِثَ اِبْراهِیمَ خَلِیلِ اللَّهِ»؛(۶)

«سلام بر تو ای وارث ابراهیم دوست خدا».

۱۵۸۴ وارِثُ الْأَحْکامِ

وارث احکام که تمام احکام الهی نزد اوست و هرچه بگوید و هرچه کند، مطابق احکام خداوند است.

۱- ۱۶۹۲. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۳۷.

۲- ۱۶۹۳. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۱۶.

۳- ۱۶۹۴. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۷؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

۴- ۱۶۹۵. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۴۷.

۵- ۱۶۹۶. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۷۷؛ مفاتیح الجنان، زیارت روز مبعث.

۶- ۱۶۹۷. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۲۸.

در زیارت مطلقه آن حضرت آمده:

«اَلسَّلامُ عَلَیکَ یا رَأْسَ الصِّدّیقِینَ، اَلسَّلامُ عَلَیکَ یا وارِثَ الْأَحْکامِ»؛(۱)

«سلام بر تو ای سرآمد صدیقان و سلام بر تو ای وارث احکام».

۱۵۸۵ وارِثُ الْأَنْبِیاءِ

آری رسول خداصلی الله علیه وآله خلاصه و اکمل همه انبیا است و علی علیه السلام نیز وارث و جانشین اوست و امام، وارث همه پیامبران است:

«اَلسَّلامُ عَلَیکَ یا وارِثَ الْأَنْبِیاءِ وَخاتِمَ الْأَوْصِیاءِ»؛(۲)

«سلام بر تو ای وارث همه انبیای الهی و خاتم همه اوصیای ایشان».

۱۵۸۶ وارِثُ جَمِیعِ الْأَوْصِیاءِ

امام علی علیه السلام هرچه را که تمام جانشینان پیامبران آسمانی داشته اند دارا است، به علاوه اینکه وارث پیامبر خاتم صلی الله علیه وآله نیز هست:

«اَلسَّلامُ عَلَیکَ یا وارِثَ جَمِیعِ أَوْصِیاءِ أَنْبِیاءِ اللَّهِ»؛(۳)

«سلام برتو ای وارث جانشینان پیامبران خدا».

۱۵۸۷ وارِثُ داوُدَ

خداوند متعال به داود پیامبرعلیه السلام فرمود:

«یادَاوُدُ إِنّا جَعَلْناکَ خَلِیفَةً فِی الْأَرْضِ»؛(۴)

«ای داوود! ما تو را خلیفه و (نماینده خود) در زمین قرار دادیم».

و امام علی علیه السلام وارث داودعلیه السلام است؛ چنان که در زیارت ایشان آمده:

«اَلسَّلامُ عَلَیکَ یا وارِثَ داوُدَ خَلِیفَهِ اللَّهِ»؛(۵)

«سلام برتو ای وارث حضرت داودعلیه السلام که خلیفه خداوند بود».

۱۵۸۸ وارِثُ عِلْمِ الْأَنْبِیاءِ

همه دانش و علوم پیامبران به امیرمؤمنان علیه السلام ارث رسیده است.

همچنین مراجعه شود به: مُبِیرُ الْمُشْرِکِینَ [۱۴۳۵]

۱۵۸۹ وارِثُ عِلْمِ الْأَوَّلِینَ وَ الْآخِرِینَ

امیرمؤمنان علیه السلام وارث علوم و دانش های اولین تا آخرین می باشد.

در زیارت امیرمؤمنان علیه السلام آمده است:

«اَلسَّلامُ عَلَیکَ یا وارِثَ عِلْمِ الْأَوَّلِینَ وَالْآخِرِینَ»؛(۶)

«سلام بر تو که تمام علوم اولین و آخرین به تو ارث رسیده است».

۱۵۹۰ وارِثُ عِیسی

حضرت عیسی علیه السلام یکی از پیامبران اولوالعزم است، امیرمؤمنان علیه السلام، وارث همه پیامبران، وارث و جانشین آن حضرت نیز می باشد.

در فرازی از زیارت امیرمؤمنان علیه السلام آمده:

«اَلسَّلامُ عَلَیکَ یا وارِثَ عِیسی رُوحِ اللَّهِ»؛(۷)

«سلام بر تو ای وارث عیسی که روح خداست».

۱۵۹۱ وارِثُ الْمَشْعَرَینِ

امور مهم حجّ در اختیار او است.

همچنین مراجعه شود به: الْأَبْطَحِی [۱۰۲۱]

۱- ۱۶۹۸. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۱؛ اقبال الاعمال، ص ۶۱۱.

۲- ۱۶۹۹. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۳۲.

۳- ۱۷۰۰. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۲۸.

۴- ۱۷۰۱. سوره ص، آیه ۲۶.

۵- ۱۷۰۲. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۳۷.

۶- ۱۷۰۳. من لا یحضره الفقیه، ج ۲، ص ۵۸۹.
۷- ۱۷۰۴. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۲۳.

۱۵۹۲ وارِثُ مُوسی

حضرت موسی علیه السلام یکی از پیامبران اولوالعزم است، امیرمؤمنان علیه السلام، وارث همه پیامبران، وارث و جانشین آن حضرت نیز می باشد.

در فرازی از زیارت امیرمؤمنان علیه السلام آمده:

«اَلسَّلامُ عَلَیکَ یا وارِثَ مُوسی کَلِیمِ اللَّهِ»؛(۱)

«سلام بر تو ای وارث موسی کلیم اللَّه».

۱۵۹۳ وارِثُ النَّبِیینَ

جانشین و وارث همه پیامبران خدا.

همچنین مراجعه شود به: الْأَبْطَحِی [۱۰۲۱]

۱۵۹۴ وارِثُ نُوحٍ

حضرت نوح علیه السلام یکی از پیامبران اولوالعزم است، امیرمؤمنان علیه السلام، وارث همه پیامبران، وارث و جانشین آن حضرت نیز می باشد.

در زیارت آن حضرت آمده است:

«اَلسَّلامُ عَلَیکَ یا وارِثَ نُوحٍ نَبِی ِّاللَّهِ»؛(۲)

«سلام بر تو ای وارث نوح پیامبر خدا».

۱۵۹۵ وارِثُ هُودٍ

در زیارت آن حضرت آمده است:

«اَلسَّلامُ عَلَیکَ یا وارِثَ هوُدٍ نَبِی ِّاللَّهِ»؛(۳)

«سلام بر تو ای وارث هود که پیامبر خداست».

۱۵۹۶ واضِحُ السَّبِیلِ

آشکار کننده راه خدای تعالی.

در یکی از زیارات آن حضرت آمده:

«اَلسَّلامُ عَلَیکَ یا واضِحَ السَّبِیلِ فِی دِلالَتِهِ»؛(۴)

«سلام بر تو ای روشن کننده راه و راهنمایی کننده مردم به سوی آن».

۱۵۹۷ والِدُ الْأَئِمَّهِ الْأَبْرارِ

پدر امامان نیکوکار و ابرار خلق.

در زیارت آن حضرت آمده:

«اَلسَّلامُ عَلی وَالِدِ الْأَئِمَّهِ الْأَبْرارِ»؛(۵)

«سلام بر پدر امامان نیکوکار».

۱۵۹۸ والِدُ الْأَئِمَّهِ الْأَطْهارِ

پدر امامان پاک و معصوم علیهم السلام.

امام صادق علیه السلام به آن حضرت سلام می دهد:

«اَلسَّلامُ عَلی نُورِ الْأَنْوارِ وَحُجَّهِ الْجَبّارِ، وَوالِدِ الْأَئِمَّهِ الْأَطْهارِ»؛(۶)

«سلام بر روشنایی همه نورها و حجّت خداوند جبّار و پدر امامان پاک».

۱۵۹۹ والِدُ الْأَئِمَّهِ الْأُمَناءِ

پدر امامانی که همه آنان امین هستند:

«اَلسَّلامُ عَلَیکَ یا والِدَ الْأَئِمَّهِ الْأُمَناءِ»؛(۷)

«سلام بر تو که پدر امامان امین هستی».

۱۶۰۰ والِدُ الْأَئِمَّهِ الْبَرَرَهِ

پدر امامان نیکوکار، چنان که امام صادق علیه السلام در زیارتش فرموده است:

۱- ۱۷۰۵. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۳۱؛ مفاتیح الجنان.

۲- ۱۷۰۶. مفاتیح الجنان، زیارت روز مبعث.

۳- ۱۷۰۷. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۳۷.

۴- ۱۷۰۸. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۳۱.

۵- ۱۷۰۹. مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه ششم امیرالمؤمنین

۶- ۱۷۱۰. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۵؛ مفاتیح الجنان، زیارت امیرمؤمنان روز میلاد پیامبر.

۷- ۱۷۱۱. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۷۳؛ عدّه الداعی، ص ۲۲۶؛ مفاتیح الجنان، زیارت امیرالمؤمنین روز میلاد پیامبر.

«اَلسَّلامُ عَلَيكَ يا والِدَ الْأَئِمَّهِ الْبَرَرَهِ السّاداتِ»؛(۱)

«سلام برتو ای پدر امامان نیک و بزرگان خلق».

۱۶۰۱ والِدُ الْأَئِمَّهِ الْمَرْضِيينَ

پدر امامان مورد رضايت و پسند الهی:

«اَلسَّلامُ عَلَيكَ يا يعْسُوبَ الدِّينِ، وَقآئِدَ الْغُرِّ الْمُحَجَّلِينَ، وَوالِدَ الْأَئِمَّهِ الْمَرْضِيينَ»؛(۲)

«سلام بر تو كه پيشوای دين و رهبر روسفيدان و پدر امامان پسنديده هستی».

۱۶۰۲ والِی الْأَحْرارِ

بزرگ و سرپرست آزادگان.

در زيارت آن حضرت آمده است:

«اَلسَّلامُ عَلی والِی الْأَحْرارِ»؛(۳)

«درود و سلام بر آنكه امام آزادگان است».

۱۶۰۳ وَجْهُ اللَّهِ الْمُضِی ءُ

چهره درخشان الهی، چنان كه از امام زين العابدين عليه السلام در زيارت آن حضرت رسيده:

«اَلسَّلامُ عَلَی اسْمِ اللَّهِ الرَّضِی وَوَجْهِهِ الْمُضِی ءِ»؛(۴)

«سلام برنام پسنديده خدا و چهره درخشانش».

۱۶۰۴ الْوَجِيهُ

امام علی عليه السلام نز...خدای تعالی، باشخصيت، آبرومند، آبرودار است. وجيه عند اللَّه است.

در دعای توسل عرض می كنيم:

«يا وَجِيهاً عِنْدَ اللَّهِ! اِشْفَعْ لَنا عِنْدَ اللَّهِ»؛(۵)

«ای آبرومند نزدخدا! مارا نزد خدا شفاعت كن».

۱۶۰۵ وَسِیلَهُ اللّهِ

امیرمؤمنان علیه السلام واسطه فیض خدا است و به وسیله او به سوی خدا تقرب می جویند.

در مورد آیه شریفه «وَابْتَغُوا إِلَیهِ الْوَسِیلَه»(۶) امیرمؤمنان علیه السلام فرمود: «أَنَا وَسِیلَتُهُ»؛(۷)

«من آن وسیله ای هستم که همه باید به توسط من خدا را طلب کنید، و به او تقرب بجویید».

امام باقرعلیه السلام می فرماید: پدرم در زیارت امیرالمؤمنین علیه السلام می فرمود:

«أَنْتَ وَسِیلَتِی إِلَی اللَّهِ»؛(۸)

«تو وسیله من به سوی خدا هستی».

۱۶۰۶ الْوَفِی

وفا کننده به عهد و پیمان.

«وَقآئِدُ الْغُرِّ الْمُحَجَّلِینَ، الْوَصِی الْوَفِی»؛(۹)

«علی علیه السلام جلودار و پیشوای سفیدرویان است، او وصی وفادار است».

۱۶۰۷ وَلِی أَمْرِ اللَّهِ

کارگزار و متولّی احکام و امور خدای تعالی.

همچنین مراجعه شود به: الْأَبْطَحِی [۱۰۲۱]

۱- ۱۷۱۲. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۷۵؛ مفاتیح الجنان، زیارت امیرالمؤمنین روز میلاد پیامبر.

۲- ۱۷۱۳. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۷۵؛ اقبال الاعمال، ص ۶۱۰؛ مفاتیح الجنان، زیارت امیرالمؤمنین روز میلاد پیامبر.

۳- ۱۷۱۴. بحارالانوار، ج ۹۹، ص ۲۰۰.

۴- ۱۷۱۵. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۲۴۶؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.

۵- ۱۷۱۶. بحارالانوار، ج ۹۹، ص ۲۴۷؛ مفاتیح الجنان، دعای توسل.

۶- ۱۷۱۷. سوره مائده، آیه ۳۵.

۷- ۱۷۱۸. مناقب آل ابی طالب، ج ۳، ص ۷۵.

۸- ۱۷۱۹. مفاتیح الجنان، زیارت چهارم امیرالمؤمنین.

۹- ۱۷۲۰. بحارالانوار، ج ۹۵، ص ۳۱۹؛ اقبال الاعمال، ص ۴۹۲؛ مفاتیح الجنان، اعمال عید غدیر.

۱۶۰۸ وَلِی الْأَوْلِیآءِ

امام صادق علیه السلام در زیارت امیرالمؤمنین علیه السلام فرموده است:

«اَلسَّلامُ عَلَیکَ یا وَلِی الْأَوْلِیآءِ»؛(۱)

«سلام بر تو ای ولی امور اولیاء حق».

۱۶۰۹ وَلِی الْجَزاءِ

صاحب اختیار پاداش و جزای افراد.

در زیارت صفوان جمال به امیرمؤمنان علیه السلام خطاب شده است:

«فَأَنْتَ سامِعُ الدُّعاءِ وَوَلِی الْجَزاءِ، عَلَینا مِنْکَ السَّلامُ»؛(۲)

«تو شنونده دعایی و پاداش نیز با توست، از جانب تو بر ما سلام باد».

۱۶۱۰ هاجِرُ اللَّذّاتِ

دوری کننده از لذات دنیایی.

در فرازی از زیارت حضرت آمده:

«اَلسَّلامُ عَلَیکَ یا هاجِرَ اللَّذّاتِ وَتارِکَ الشَّهَواتِ»؛(۳)

«سلام برتو ای دوری کننده از خوشی ها و لذّت دنیایی و ترک کننده شهوات نفسانی و شیطانی».

۱۶۱۱ الْهادِی إِلَی الرَّشادِ

مردم را به راه راست و رشد هدایت می کند.

همچنین مراجعه شود به: عُدَّهُ الْمَعادِ [۱۳۰۵]

۱۶۱۲ هازِمُ الْأَحْزابِ

شکست دهنده حزب ها و گروه شرک و کفر.

در زیارت آن حضرت آمده است:

«اَلسَّلامُ عَلَیکَ یا هازِمَ الْأَحْزابِ وَمُذِلَّ الرِّقابِ»؛(۴)

«سلام بر تو ای شکست دهنده احزاب و خوار کننده گردن کشان مشرک و کافر».

۱۶۱۳ الْهُمامُ

پادشاه بزرگ و بلندهمّت.

همچنین مراجعه شود به: الْأَبْطَحِی [۱۰۲۱]

۱۶۱۴ الْهَیکَلُ النُّورانِی

از توصیفاتی است که حضرت زهراعلیها السلام در مورد امام علی علیه السلام بیان فرموده است.

همچنین مراجعه شود به: الْإِمامُ الرَّبّانِی [۱۰۵۸]

۱۶۱۵ یباشِرُ الْقِتالَ بِنَفْسِهِ

امام باقرعلیه السلام فرمود: آن حضرت گرچه امام و رهبر و فرمانده بود، لکن شخصاً در جنگ شرکت می کرد و مبارزه می نمود و مثل برخی پنهان نمی شد.(۵)

۱۶۱۶ یحْذُو حَذْوَ الرَّسُولِ

پا جای پای رسول خداصلی الله علیه وآله گذاشته و قدم به قدم پیروی او را نموده است.(۶)

۱۶۱۷ یدُ اللَّهِ الْباسِطَهُ

دست قدرت و رحمت گشوده خدا، چنان که در زیارت آن حضرت آمده است:

«اَلسَّلامُ عَلَیکَ یا عَینَ اللَّهِ النّاظِرَهَ، وَیدَهُ الْباسِطَهَ»؛(۷)

۱- ۱۷۲۱. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۷۳؛ مفاتیح الجنان، زیارت امیرالمؤمنین روز میلاد پیامبر.

۲- ۱۷۲۲. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۳۱.

۳- ۱۷۲۳. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۳۲.

۴- ۱۷۲۴. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۳۱.

۵- ۱۷۲۵. بحارالانوار، ج ۳۳، ص ۳۸۰؛ قرب الاسناد، ص ۱۴؛ موسوعه امام علی، ج ۹، ص ۴۲۷.

۶- ۱۷۲۶. بحارالانوار، ج ۹۹، ص ۱۰۶؛ اقبال الاعمال، ص ۲۹۶؛ مفاتیح الجنان، دعای ندبه.
۷- ۱۷۲۷. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۵؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه ششم امیرالمؤمنین.

«سلام بر تو که چشم بینای خدا و دست گشوده و گسترده او هستی».

۱۶۱۸ یدُ الرَّسُولِ

یار و یاور و نیروی کمکی رسول خداصلی الله علیه وآله.

امام صادق علیه السلام درزیارت آن حضرت فرموده:

«وَصَلِّ عَلی أَمِیرِالْمُؤْمِنِینَ الَّذِی جَعَلْتَهُ یداً لِبَأْسِهِ»؛(۱)

«خدایا درود فرست بر امیرمؤمنان که دست توانای رسول خودت قرارش دادی».

۱۶۱۹ یزُورُهُ اللّهُ

خداوند به زیارت او می رود.

همچنین مراجعه شود به: أَفْضَلُ منَ الْأَئِمَّهِ [۱۰۵۴]

۱۶۲۰ یزُورُهُ الْأَنْبِیاءُ

پیامبران الهی به زیارت او می روند.

همچنین مراجعه شود به: أَفْضَلُ منَ الْأَئِمَّهِ [۱۰۵۴]

۱۶۲۱ یزُورُهُ الْمُؤْمِنُونَ

مؤمنان به زیارت او می روند.

همچنین مراجعه شود به: أَفْضَلُ منَ الْأَئِمَّهِ [۱۰۵۴]

۱۶۲۲ یزُورُهُ الْمَلآئِکَهُ

فرشتگان خدا به زیارت او می روند.

همچنین مراجعه شود به: أَفْضَلُ منَ الْأَئِمَّهِ [۱۰۵۴]

۱۶۲۳ یس

نام رسول خداصلی الله علیه وآله و نیز نام یکی از سوره های قرآن است.

ولی امام صادق علیه السلام در زیارت امیرمؤمنان علیه السلام خطاب به آن حضرت فرموده:

«اَلسَّلامُ عَلَیکَ یا طه وَیس»؛(۲)

«سلام بر تو ای طاها و یاسین».

۱۶۲۴ یعْسُوبُ الْإِیمانِ

سید و رئیس و پیشوا و رهبر ایمان و اهلش.

امام علی علیه السلام پیشوای ایمان است،(۳) پس به آن حضرت سلام داده می شود:

«اَلسَّلامُ عَلی یعْسُوبِ الْإِیمانِ وَمِیزانِ الْأَعْمالِ»؛(۴)

«سلام بر تو ای پیشوای ایمان و میزان اعمال».

۱۶۲۵ یوْمُ الْأَحَدِ

راوی از امام هادی علیه السلام می پرسد: حدیثی از رسول خداصلی الله علیه وآله شنیده ام که معنایش را نمی دانم. فرمود: چیست؟ گفت:

«لا تُعادُوا الْأَیامَ فَتُعادِیکُمْ»؛

«باروزها دشمنی نکنید که با شما دشمنی کنند».

امام فرمود:

«نَعَمْ، الْأَیامُ نَحْنُ ما قامَتِ السَّماواتُ وَالْأَرْضُ، فَالسَّبْتُ اِسْمُ رَسُولِ اللَّهِ، وَالْأَحَدُ اِسْمُ أَمِیرِالْمُؤْمِنِینَ، وَالْإِثْنَینِ الْحَسَنُ وَالْحُسَینُ، وَالثُّلثاءُ عَلِی بْنُ الْحُسَینِ وَمُحَمَّدُ بْنُ عَلِی وَجَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ، وَالْأَرْبَعاءُ مُوسَی بْنُ جَعْفَرٍ وَعَلِی بْنُ مُوسی وَمُحَمَّدُ بْنُ عَلِی وَأَنا، وَالْخَمِیسُ ابْنِی الْحَسَنُ، وَالْجُمُعَهُ ابْنُ ابْنِی وَإِلَیهِ یجْتَمِعُ عِصابَهُ الْحَقِ»؛(۵)

۱- ۱۷۲۸. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۰۷؛ مفاتیح الجنان، زیارت مطلقه امیرالمؤمنین.
۲- ۱۷۲۹. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۷۵؛ اقبال الاعمال، ص ۶۰۸؛ مفاتیح الجنان، زیارت امیرالمؤمنین روز میلاد پیامبر.
۳- ۱۷۳۰. بحارالانوار، ج ۳۵، ص ۵۹.
۴- ۱۷۳۱. مستدرک الوسائل، ج ۱۰، ص ۲۲۲.

۵- ۱۷۳۲. بحارالانوار، ج ۳۶، ص ۴۱۳؛ الصراط المستقیم، ج ۲، ص ۱۵۹.

«آری ما ایام هستیم تا آسمان و زمین برپاست، روز شنبه اسم رسول خداصلی الله علیه وآله است، یک شنبه امیرمؤمنان، دوشنبه امام حسن و امام حسین، سه شنبه امام سجاد و باقر و صادق، چهارشنبه امام کاظم و رضا و جواد و من، پنج شنبه پسرم امام حسن و جمعه فرزند پسرم است که حقّ و حقیقت و پیروان آن به گرد او جمع می شوند».

فصل پنجم: امیرالمؤمنین علیه السلام در گفتار محبّین و مخالفین

اشاره

امیرالمؤمنین علیه السلام در گفتار محبّین و مخالفین

مقدمه

امیرمؤمنان علی علیه السلام شخصیتی است آسمانی، تاریخی و جهانی برای همه زمان ها، مکان ها و ملّت ها، که همه در مقابل او واکنش نشان داده اند؛ چه دوست و چه دشمن. هرکه اسمی از او شنیده، یا شیفته اش شده و یا کینه اش را به دل گرفته؛ و هرکه قلبی صاف داشته، عاشق او شده است. و هرکه از حقّ و حقیقت گریزان و خواهان ظلم و بی عدالتی بوده، از او روی گردانده است.

به فرمایش شهیدمطهری؛ علی علیه السلام شخصیتی است استثنایی که جاذبه و دافعه اش در حدّ اعلا بوده؛ دافعه اش نه به جهت عیب و ایراد در او، که به نقص در قلب و درون خودشان بوده. هیچ کسی در او عیب و لغزشی نیافته و آنکه خواسته از او بدگویی کند، فقط آبروی خویش را برده؛ چون از شجاعت او نالیده، از سخاوت او رنجیده، از عدالت او ترسیده، از حقّ گویی او ناراحت شده؛ به دانش بی پایان او حسد ورزیده و به ایمان و استقامت و سبقت او در اسلام رشک برده است.

به هرحال در این فصل، به بیان القاب و فضایل مولا از زبان مردم؛ چه دوست و چه دشمن می پردازیم، هرچند قطره ای از آن اقیانوس هم نخواهد بود.

۱۶۲۶ الْآخِذُ بِالْقُلُوبِ

احنف بن قیس که از یاران امام بود، در جواب معاویه در مورد حضرت چنین گفت:

«کانَ آخِذاً بِثَلاثٍ وَتارِکاً بِثَلاثٍ: آخِذاً بِقُلُوبِ الرِّجالِ إِذا حَدَثَ، حُسْنِ الْاِسْتِماعِ إِذا حُدِثَ، أَیسَرُ الْأَمْرَینِ إِذا خُولِفَ؛ تارِکاً لِلْمِرآءِ، تارِکاً لِمُقارَنَهِ اللَّئِیمِ، تارِکاً لِما یعْتَذِرُ مِنْهُ»؛(۱)

«آن حضرت سه چیز را گرفته بود و سه چیز را رها نموده بود: آن گاه که سخن می گفت دل همه را به دست می گرفت. وقتی کسی با او سخن می گفت، خوب گوش می داد. و اگر کسی با او مخالفت می کرد، آسان ترین راه را برمی گزید. جدال و همنشینی با نابکار را ترک می کرد. و اگر کسی ازاو عذر می خواست ازآن دست می کشید».

۱۶۲۷ آیاتُهُ ثَمانُ مِائَهٍ

ابن عساکر نقل کرده: ابن عباس در مورد علی علیه السلام چنین گفته است:

«نُزِلَتْ فِی عَلِی ّ ثَمانُ مِائَهِ آیهً»؛(۲)

«در قرآن کریم، هشتصد آیه در شأن علی علیه السلام نازل شده است».

۱۶۲۸ الْأَبُ الرَّحِیمُ

پدر مهربان مؤمنان؛ پدری که نسبت به فرزندان خود رحیم و مهربان است.

قرآن کریم در مورد پیامبرصلی الله علیه وآله فرموده است: «بِالْمُؤْمِنِینَ رَؤُوفٌ رَحِیمٌ»(۳).

حضرت خضرعلیه السلام بعد از شهادت امام علی علیه السلام خطاب به ایشان فرمود:

«کُنْتَ لِلْمُؤْمِنِینَ أَباً رَحِیماً؛ إِذْ صارُوا عَلَیکَ عِیالاً»؛(۴)

«تو نسبت به مؤمنان پدر مهربان بودی بعد از آنکه آنان عیال تو شدند».

پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله نیز در حدیثی فرمود:

«أَنَا وَعَلِی أَبَوا هذِهِ الْأُمَّهِ»؛

«من و علی دو پدر این امّت هستیم».

۱۶۲۹ أَبادَ الْفَتْرَهَ

سستی و تنبلی را کنار زد.

در بخشی از زیارتی که مرحوم شیخ مفید و سید و شهید برای امام علی علیه السلام نقل کرده اند، چنین آمده است:

«وَحِینَ وَجِدَ أَنْصاراً نَهَضَ مُسْتَقِلًّا بِإِعْباءِ الْخَلافَهِ، مُضْطَلِعاً بِأَثْقالِ الْإِمامَهِ، فَنَصَبَ رایَهَ الْهُدی فِی عِبادِکَ، وَنَشَرَ ثَوْبَ الْأَمْنِ فِی بِلادِکَ، وَبَسَطَ الْعَدْلَ فِی بَرِیتِکَ، وَحَکَمَ بِکِتابِکَ فِی خَلِیقَتِکَ، وَأَقامَ الْحُدُودَ وَقَمَعَ الْجُحُودَ وَقَوَّمَ الزَّیغَ وَسَکَّنَ الْغَمْرَهَ وَأَبادَ الْفَتْرَهَ وَسَدَّ الفُرْجَهَ...»؛(۵)

«و آن گاه که یارانی یافت، برای برپایی خلافت برخاست، تا این که بار امانت و امامت خود را بر جایگاه اصلی اش قرار داد و پرچم هدایت را بین بندگان خدا بلند نمود، امنیت را در شهرها برقرار کرد، عدالت را بین مخلوقات گستراند، مطابق

ص:۲۹۵

۱- ۱۷۳۳. مجموعه ورام، ج ۲، ص ۱۴؛ موسوعه امام علی، ج ۸، ص ۳۵۵.

۲- ۱۷۳۴. تاریخ الخلفاء، ج ۱، ص ۱۵۰.

۳- ۱۷۳۵. سوره توبه، آیه ۱۲۸.

۴- ۱۷۳۶. بحارالانوار ج ۴۲، ص ۳۰۳؛ اصول کافی، ج ۱، ص ۴۵۴.

۵- ۱۷۳۷. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۸۰.

قرآن بین مردم حکم کرد، حدود الهی را اقامه نمود، ملحدان و منکران را مغلوب کرد، کژی ها را راست و شبهات را برطرف کرد، کینه ها را تسکین داد، سستی ها و تنبلی ها را کنار زد و جلوی انحرافات را بست».

۱۶۳۰ أَیَدَّ الْأَوْصافَ

این مدحِ یک مرد عرب از امیرمؤمنان علیه السلام است در حضور ولید بن یزید بن عبدالملک بن مروان که از وی خواسته بود علی علیه السلام را هَجو کند. او گفت: چطور کسی را هجو کنم که چنین اوصافی دارد:

«اَلَّذِی تَجَلْبَبَ بِالْوَقارِ، وَنَبَذَ الشِّنارَ وَعافَ الْعارَ، وَعَمِدَ الْإِنْصافَ وَأَیَدَّ الْأَوْصافَ، وَحَصَّنَ الْأَطْرافَ وَتَأَلَّفَ الْأَشْرافَ، وَأَزالَ الشُّکُوکَ فِی اللَّهِ بِشَرْحِ مَا اسْتَوْدَعَهُ الرَّسُولُ مِنْ مَکْنُونِ الْعِلْمِ الَّذِی نَزَلَ بِهِ النّامُوسُ وَحْیاً مِنْ رَبِّهِ، وَلَمْ یفْتَرِ طَرَفاً وَلَمْ یصْمُتْ آنِفاً وَلَمْ ینْطِقْ خُلْفاً»؛(۱)

«آنکه وقار را پوشش خود قرار داده و عیب و عار را به دور انداخته، او استوانه داد و انصاف است، کسی که کردار نیک را رواج داد و بر اطراف دین، دژ محکمی بنا کرد و از خانواده ای بزرگ برخاست. با اسرار و علومی که پیامبر از طریق وحی به وی سپرده بود، شک و تردید را از دین زدود. لحظه ای در راه دین آرام نداشت، دمی سکوت نکرد و هرگز سخن به خلاف نگفت».

۱۶۳۱ أَبْلَغُ الْواعِظِینَ

از جمله توصیفاتی که ابن ابی الحدید در شرح نهج البلاغه خود برای امام علی علیه السلام بیان داشته چنین است:

اگر سخن از جنگ و جهاد شود، علی «سید المجاهدین و المحاربین» است؛ اگر بحث موعظه و تذکّر باشد، علی «ابلغ الواعظین و المذکّرین» است؛ اگر حرف فقه و تفسیر باشد، علی «رئیس الفقهاء و المفسرین» است؛ اگر جای عدل و توحید باشد، علی «امام اهل العدل و الموحدین» است.(۲)

۱۶۳۲ ابْنُ أَبِی طالِبٍ

امام علی علیه السلام فرزند ابوطالب عموی گرامی پیامبر اسلام صلی الله علیه وآله می باشد. ابوطالب یکی از فرزندان عبدالمطلب و برادر عبداللّٰه پدر پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله است.

ابوطالب چندین پسر داشت که یکی از آنان امیرالمؤمنین علیه السلام بود. وی پس از رحلت پدرش عبدالمطلب، سال های متمادی سرپرستی و حمایت از «محمّد بن عبداللّٰه» را به عهده داشت؛ خصوصاً در دوران سخت تبلیغ مخفیانه دین اسلام و مقابله با مشرکان قریش در مکه که با پنهان داشتن اسلام و ایمان خود، نقش بسیار مهمی در دفاع از پیامبرصلی الله علیه وآله داشت.

قدرت و حمایت ابوطالب از پیامبرصلی الله علیه وآله به گونه ای بود که پس از رحلت ایشان و فوت

۱- ۱۷۳۸. بحارالانوار، ج ۴۶، ص ۳۲۱؛ العدد القویه، ص ۲۵۴.

۲- ۱۷۳۹. شرح نهج البلاغه، ج ۷، ص ۲۰۲؛ موسوعه امام علی، ج ۱۰، ص ۲۷۷.

جناب خدیجه، پیامبر خداصلی الله علیه وآله تصمیم گرفت از مکّه هجرت کند. علی فرزند چنین پدری بود.

۱۶۳۳ ابْنُ فاطِمَهَ

فاطمه بنت اسد بن هاشم بن عبدمناف، مادر امیرالمؤمنین و همسر ابوطالب علیهم السلام می باشد.

امام صادق علیه السلام می فرماید: وی اولین زنی بود که با پای پیاده از مکّه به مدینه هجرت فرمود.(۱)

داستان راز و نیازهای وی با خدا و ورودش به خانه کعبه جهت تولد تنها مولود کعبه، معروف است.

از آنجا که ابوطالب سرپرستی محمّد بن عبد اللَّه را برعهده داشت، فاطمه بنت اسد نیز در این راه زحمات زیادی کشید و البته پیامبر هم نهایت احترام و ارزش را برای وی قائل بود. هنگامی که فاطمه بنت اسد رحلت کرد، به امام علی علیه السلام فرمود: نه تنها تو مادر از دست دادی، بلکه مادر من هم بود. پس عمامه و لباس خود را به امیرالمؤمنین علیه السلام داد تا مادرش را در آن کفن کند، سپس پیامبر نماز باشکوهی بر وی خواند و داخل قبرش شد و برای او دعا نمود.(۲)

۱۶۳۴ أَبُو الْحَسَنَینِ

کنیه دیگر آن حضرت است؛ یعنی امام علی علیه السلام پدر حسن و حسین علیهما السلام است.(۳)

۱۶۳۵ أَبُو زَینَبٍ

پدر زینب کبری علیها السلام دختر بزرگ آن حضرت، ابوزینب از کنیه های امام علی علیه السلام است.

۱۶۳۶ أَبُو السَّیدَینِ

امام علی علیه السلام پدربزرگوار دو سید و آقا، حسن و حسین است، آن دو نفر سید هستند، چنان که رسول خداصلی الله علیه وآله بارها فرموده:

«اَلْحَسَنُ وَالْحُسَینُ سَیدا شَبابِ أَهْلِ الْجَنَّهِ»؛(۴)

«حسن و حسین دو آقای جوانان اهل بهشتند».

۱۶۳۷ أَبُو شَبَرٍ

پدر شبر. شبر نام پسر حضرت موسی علیه السلام به زبان عبری است که به زبان عربی همان حسن است. پس ابوشبر کنیه آن حضرت است.(۵)

۱۶۳۸ أَبُو شُبَیرٍ

پدر شُبیر. شبیر اسم فرزند دیگر حضرت موسی علیه السلام است، رسول خداصلی الله علیه وآله بر همین اساس نام فرزند دوم امام علی علیه السلام را حسین گذاشت.(۶)

۱۶۳۹ أَبُو الْعَلَوِيينَ

در مقایسه ایشان با حضرت آدم بیان شده:

«آدَمُ أَبُو الْآدَمِيينَ وَعَلِي أَبُو الْعَلَوِيينَ»؛(۷)

«آدم پدر همه آدمیان و علی پدر علویان است».

۱۶۴۰ أَبُو مُحَمَّدٍ

پدر محمّد؛ یعنی محمّد حنفیه.

۱- ۱۷۴۰. اصول کافی، ج ۱، ص ۴۵۳.

۲- ۱۷۴۱. بحارالانوار ج ۶، ص ۲۳۲؛ وسائل الشیعه، ج ۳، ص ۸۳؛ اصول کافی، ج ۱، ص ۴۵۲.

۳- ۱۷۴۲. بحارالانوار، ج ۳۳، ص ۲۴۷.

۴- ۱۷۴۳. بحارالانوار، ج ۳۴، ص ۳۶۸.

۵- ۱۷۴۴. الفضائل، ص ۱۷۵.

۶- ۱۷۴۵. مناقب آل ابی طالب، ج ۲، ص ۲۸۱.

۷- ۱۷۴۶. بحارالانوار، ج ۳۹، ص ۴۷؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۳، ص ۲۴۱.

۱۶۴۱ أَبو النُّورَينِ

پدر دو نور؛ امام حسن و امام حسین علیهما السلام.(۱)

۱۶۴۲ اِتّباعُهُ عَهْدٌ مَعْهُودٌ

از امّ سلمه همسر پیامبرصلی الله علیه وآله نقل شده که در مورد امام گفته است:

«كان عَلِي عَلَى الْحَقِ، وَمَنِ اتَّبَعَهُ اتَّبَعَ الْحَقَّ وَمَنْ تَرَكَهُ تَرَكَ الْحَقَّ عَهْداً مَعْهُوداً قَبْلَ يوْمِهِ هذا»؛(۲)

«علی بر حقّ است، هر که از او پیروی کند از حقّ پیروی کرده و هر که او را ترک کند حقّ را ترک گفته، این پیمانی است که پیش از این وجود داشته است».

۱۶۴۳ أَجْمَعَ خِصالَ الْخَيرِ

در جنگ صفّین نمایندگانی بین دو لشکر رفت و آمد داشتند. یزید بن قیس، یکی از نمایندگان امام علی علیه السلام، در مقابل معاویه گفت:

«فَاتَّقِ اللَّهَ يا مُعاوِيهُ! وَلا تُخالِفْ عَلِياً؛ فَإِنّا وَاللَّهِ ما رَأَينا رَجُلًا قَطَّ أَعْمَلَ بِالتَّقْوى وَلا أَزْهَدَ فِي الدُّنْيا وَلا أَجْمَعَ لِخِصالِ الْخَيرِ كُلِّها مِنْهُ»؛(۳)

«ای معاویه! از خدا بترس و با علی علیه السلام مخالفت نکن، به خدا قسم! ما هرگز مردی ندیدیم که از او عامل تر به تقوی و زاهدتر در دنیا باشد و ندیدیم کسی را که بتواند تمام خصلت های نیک را در خود جمع کند جز او».

۱۶۴۴ أَحْسَنُ الْقَوْمِ عَمَلاً

اسید بن صفوان، صحابی رسول خداصلی الله علیه وآله می گوید: وقتی امیرمؤمنان علیه السلام به شهادت رسید صدای ناله و گریه مردم به هوا برخاست و مانند روزی که پیامبرصلی الله علیه وآله رحلت فرمود، تکرار شد. در این موقع شخصی گریه کنان و باشتاب آمد و در حالی که می گفت امروز خلافت نبوی منقطع گردید، رفت و بر درب خانه ای که پیکر مطهر امام علی علیه السلام در آن بود ایستاد و گفت:

«رَحِمَكَ اللَّهُ يا أَبَاالْحَسَنِ! كُنْتَ أَوَّلَ الْقَوْمِ إِسْلاماً، وَأَخْلَصَهُمْ إِيماناً، وَأَشَدَّهُمْ يقِيناً، وَأَخْوَفَهُمْ للَّهِ وَأَعْظَمَهُمْ عَنآءً، وَأَحْوَطَهُمْ عَلى رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وآله، وَآمَنَهُمْ عَلى أَصْحابِهِ، وَأَفْضَلَهُمْ مَناقِبَ، وَأَكْرَمَهُمْ سَوابِقَ، وَأَرْفَعَهُمْ دَرَجَةً، وَأَقْرَبَهُمْ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وآله، وَأَشْبَهَهُمْ بِهِ هَدْياً وَخَلْقاً وَسَمْتاً وَفِعْلًا، وَأَشْرَفَهُمْ مَنْزِلَةً وَأَكْرَمَهُمْ عَلَيهِ، فَجَزاكَ اللَّهُ عَنِ الإِسْلامِ وَعَنْ رَسُولِهِ وَعَنِ الْمُسْلِمِينَ خَيراً.

قَوِيتَ حِينَ ضَعُفَ أَصْحابُهُ، وَبَرَزْتَ حِينَ اسْتَكانُوا، وَنَهَضْتَ حِينَ وَهَنُوا، وَلَزِمْتَ مِنْهاجَ رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وآله؛ إِذْ هَمَّ

أَصْحابُهُ.

وَكُنْتَ خَلِيفَتَهُ حَقّاً لَمْ تُنازَعْ وَلَمْ تَضْرَعْ بِرَغْمِ الْمُنافِقِينَ، وَغَيْظِ الْكافِرِينَ، وَكُرْهِ الْحاسِدِينَ، وَصِغَرِ الْفاسِقِينَ. فَقُمْتَ بِالأَمْرِ حِينَ فَشِلُوا، وَنَطَقْتَ حِينَ تَتَعْتَعُوا، وَمَضَيتَ بِنُورِ اللَّهِ إِذْ وَقَفُوا، فَاتَّبَعُوكَ فَهُدُوا.

وَكُنْتَ أَخْفَضَهُمْ صَوْتاً، وَأَعْلاهُمْ قُنُوتاً، وَأَقَلَّهُمْ كَلاماً، وَأَصْوَبَهُمْ نُطْقاً، وَأَكْبَرَهُمْ رَأْياً، وَأَشْجَعَهُمْ قَلْباً، وَأَشَدَّهُمْ يقِيناً، وَأَحْسَنَهُمْ عَمَلا، وَأَعْرَفَهُمْ بِالأُمُورِ.

ص:۲۹۸

۱- ۱۷۴۷. الفضائل، ص ۱۷۵.

۲- ۱۷۴۸. بحارالانوار، ج ۳۸، ص ۳۲؛ موسوعه امام علی، ج ۸، ص ۲۹۱؛ کشف الغمّه، ج ۱، ص ۱۴۳.

۳- ۱۷۴۹. بحارالانوار، ج ۳۳، ص ۴۵۲؛ شرح نهج البلاغه، ج ۴، ص ۲۰؛ موسوعه امام علی، ج ۸، ص ۳۷۵.

كُنْتَ وَاللَّهِ يعْسُوباً لِلدِّينِ أَوَّلاً وَآخِراً، الأَوَّلَ حِينَ تَفَرَّقَ النَّاسُ وَالآخِرَ حِينَ فَشِلُوا.

كُنْتَ لِلْمُؤْمِنِينَ أَباً رَحِيماً؛ إِذْ صارُوا عَلَيكَ عِيالاً، فَحَمَلْتَ أَثْقالَ ما عَنْهُ ضَعُفُوا، وَحَفِظْتَ مَا أَضاعُوا، وَرَعَيتَ ما أَهْمَلُوا، وَشَمَّرْتَ إِذَا اجْتَمَعُوا، وَعَلَوْتَ إِذْ هَلِعُوا، وَصَبَرْتَ إِذْ أَسْرَعُوا، وَأَدْرَكْتَ أَوْتارَ ما طَلَبُوا، وَنالُوا بِكَ ما لَمْ يحْتَسِبُوا.

كُنْتَ عَلَى الْكافِرِينَ عَذاباً صَبّاً وَنَهْباً، وَلِلْمُؤْمِنِينَ عَمَداً وَحِصْناً، فَطِرْتَ وَاللَّهِ بِنَعْمائِها، وَفُزْتَ بِحِبائِها، وَأَحْرَزْتَ سَوابِغَها، وَذَهَبْتَ بِفَضائِلِها. لَمْ تُفْلَلْ حُجَّتُكَ، وَلَمْ يزِغْ قَلْبُكَ، وَلَمْ تَضْعُفْ بَصِيرَتُكَ، وَلَمْ تَجْبُنْ نَفْسُكَ، وَلَمْ تَخِرَّ.

كُنْتَ كَالْجَبَلِ لا تُحَرِّكُهُ الْعَوَاصِفُ. وَكُنْتَ كَما قالَ عليه السلام: آمَنَ النّاسُ فِي صُحْبَتِكَ، وَذاتِ يدِكَ. وَكُنْتَ كَما قالَ عليه السلام: ضَعِيفاً فِي بَدَنِكَ. قَوِياً فِي أَمْرِ اللَّهِ، مُتَواضِعاً فِي نَفْسِكَ، عَظِيماً عِنْدَ اللَّهِ، كَبِيراً فِي الأَرْضِ، جَلِيلاً عِنْدَ الْمُؤْمِنِينَ. لَمْ يكُنْ لِأَحَدٍ فِيكَ مَهْمَزٌ، وَلا لِقائِلٍ فِيكَ مَغْمَزٌ، [وَلا لِأَحَدٍ فِيكَ مَطْمَعٌ ، وَلا لِأَحَدٍ عِنْدَكَ هَوادَةٌ.

الضَّعِيفُ الذَّلِيلُ عِنْدَكَ قَوِي عَزِيزٌ حَتّى تَأْخُذَ لَهُ بِحَقِّهِ، وَالْقَوِي الْعَزِيزُ عِنْدَكَ ضَعِيفٌ ذَلِيلٌ حَتّى تَأْخُذَ مِنْهُ الْحَقَّ، وَالْقَرِيبُ وَالْبَعِيدُ عِنْدَكَ فِي ذلِكَ سَواءٌ.

شَأْنُكَ الْحَقُّ وَالصِّدْقُ وَالرِّفْقُ، وَقَوْلُكَ حُكْمٌ وَحَتْمٌ، وَأَمْرُكَ حِلْمٌ وَحَزْمٌ، وَرَأْيكَ عِلْمٌ وَعَزْمٌ، فِيما فَعَلْتَ قَدْ نَهَجَ السَّبِيلُ وَسَهُلَ الْعَسِيرُ، وَأُطْفِئَتِ النِّيرانُ، وَاعْتَدَلَ بِكَ الدِّينُ، وَقَوِي بِكَ الإِسْلامُ، فَظَهَرَ أَمْرُ اللَّهِ وَلَوْ كَرِهَ الْكَافِرُونَ.

وَثَبَتَ بِكَ الإِسْلامُ وَالْمُؤْمِنُونَ، وَسَبَقْتَ سَبْقاً بَعِيداً، وَأَتْعَبْتَ مَنْ بَعْدَكَ تَعَباً شَدِيداً. فَجَلَلْتَ عَنِ الْبُكاءِ، وَعَظُمَتْ رَزِيتُكَ فِي السَّماءِ، وَهَدَّتْ مُصِيبَتُكَ الأَنامَ، فَإِنّا لِلَّهِ وَإِنّا إِلَيهِ راجِعُونَ. رَضِينَا عَنِ اللَّهِ قَضاهُ، وَسَلَّمْنا لِلَّهِ أَمْرَهُ. فَوَاللَّهِ لَنْ يصابَ الْمُسْلِمُونَ بِمِثْلِكَ أَبَداً.

كُنْتَ لِلْمُؤْمِنِينَ كَهْفاً وَحِصْناً وَقُنَّةً راسِياً، وَعَلَى الْكافِرِينَ غِلْظَةً وَغَيظاً. فَأَلْحَقَكَ اللَّهُ بِنَبِيهِ وَلا أَحْرَمَنا أَجْرَكَ وَلا أَضَلَّنا بَعْدَكَ»؛(۱)

«ای ابو الحسن! خداوند تو را رحمت کند، تو اولین مسلمان از قوم بودی، خالص ترین ایمان و کامل ترین یقین مال تو بود، خداترس ترین بودی، پررنج ترین فرد و محتاطترین به رسول خداصلی الله علیه وآله و باایمان ترین اصحاب بودی، مناقب تو از همه بیشتر، سوابقت از همه گرامی تر، درجه ات بالاتر و از همه به رسول خدا نزدیک تر؛ در روش و اخلاق و سیما و کردار، شبیه ترین به پیامبر و شریف ترین و گرامی ترین فرد نزد پیامبربودی، خداوند به تو از طرف اسلام و رسول و مسلمین جزای خیر دهد.

آن گاه که اصحاب ناتوانی کردند تو قوی بودی، اگر دیگران عقب کشیدند و سستی کردند تو قیام نمودی و به راه پیامبر چسبیدی.

حقیقتاً تو خلیفه بلامنازع بودی، علیرغم نظر منافقان و غیظکافران و ناخوشی حسودان و کوری چشم فاسقان. آن گاه که دیگران سستی کردند تو

۱- ۱۷۵۰. بحارالانوار، ج ۴۲، ص ۳۰۳؛ امالی صدوق، ص ۲۴۱؛ کمال الدین، ج ۲، ص ۳۸۷؛ اصول کافی، ج ۱، ص ۴۵۴.

قیام به امر نمودی، آنها که ساکت شدند تو به سخن درآمدی، به نور خدا پیش رفتی، وقتی آنان بازماندند. پس پیرو تو شدند و راهنمایی گشتند.

در صدا نرم تر، در عبادت بالاتر و در کلام کم گوتر و در نطق صائب تر بودی، رأی تو بالاتر، قلب تو شجاع تر، یقین تو بیشتر و عمل تو نیکوتر بود و از همه به امور داناتر بودی.

به خدا قسم که تو یعسوب و سالار دین بودی در اوّل و آخر، در اوّل آن گاه که همه متفرق شدند و در آخر وقتی که سست شدند.

تو پدر مهربان مؤمنان بودی، آن گاه که آنان تحت تکفل تو درآمدند، باری را به دوش کشیدی که آنان ناتوان بودند، حفظ نمودی آنچه را که آنان ضایع نمودند. رعایت کردی آنچه را که آنان رها کردند، اقدام نمودی وقتی به گرد تو آمدند. آن گاه که بی تاب شدند تو والاـ شدی، آن گاه که شتاب کردند تو شکیبایی کردی، آنچه آنان طلب می کردند تو به چند برابرش رسیدی، و آنان در سایه تو به آنچه گمان هم نمی کردند، رسیدند.

تو بر کافران عذابی کوبنده و کشنده بودی و برای مؤمنان نیز پشتیبان و دژ محکم. به خدا قسم! تو با نعمت های ولایت و خلافت سرشته شدی و از این عطیه کامیاب گشتی و سوابق آن را به دست آوردی و فضیلت های آن را بردی.

حجّت و دلیل تو هیچ گاه سست نشد و قلبت منحرف نگشت و بصیرت تو ضعیف نشد و هیچ ترسی در دل نداشتی و فرو نیفتادی، تو مانند کوه بودی که هیچ بادی او را تکان نمی دهد.

همان طور که پیامبر فرمود، مردم در کنار تو از دست و زبانت در امنیت بودند. بدنت نحیف و لاغر بود، امّا در امر خدا قوی بودی. نزد خودت متواضع و نزد خدا بزرگوار بودی، روی زمین بزرگ بودی و نزد مؤمنان باجلالت.

هیچ گوینده ای را جای عیب جویی در تو نبود، و احدی درباره تو طمعی برای ناحقّ نداشت. شخص ضعیف و ذلیل، نزد تو قوی و عزیز بود تا موقعی که حقّ او را از ظالم بستانی، و شخص قوی و نیرومند، نزد تو ضعیف و ذلیل بود تا زمانی که حقّ مظلوم را از وی بستانی. و آشنا و غریب نیز در این مورد نزد تو مساوی هستند.

کار تو حقّ بود و راستی و مدارا، سخنت حکم قاطع و حتمی و فرمانت بردباری و دوراندیشی بود. اندیشه ات دانش و تصمیم در آنچه کردی، به وسیله تو راه هموارگشت و دشواری ها آسان شد و آتش فتنه ها خاموش گردید و دین اعتدال گرفت و اسلام قوت یافت. پس امر خدا چیره گشت، هرچند کافران خوش نداشتند.

اسلام و مؤمنان با تو به ثبات دست یافتند، بسیار پیش رفتی و پیشی گرفتی و آیندگان را به زحمت و رنج انداختی. تو فراتر از آنی که گریه جبرانت کند، داغ غم تو در آسمان، بزرگ آمد و مردم را خُرد کرد.

انا للّٰه و انا الیه راجعون! به قضای خدا راضی و تسلیم امر اوییم، به خدا قسم! هرگز مسلمانان به مصیبتی چون فقدان تو گرفتار نخواهند شد.

برای مؤمنان پناه و دژ استوار و قلّه بلند بودی، بر کافران سخت گیر و خشمگین بودی. خدا تو را به پیامبرش ملحق سازد و ما را از پاداش سوگواری محروم نکند و پس از تو گمراهمان نفرماید».

می گویند: پس همه مردم ساکت و سراپا گوش بودند تا سخنانش تمام شد. بعد شروع کرد به گریه، و اصحاب رسول اللَّه صلی الله علیه وآله نیز گریه کردند، وقتی ساکت شدند، هرچه گشتند او را پیدا نکردند.

گفته شده: او حضرت خضرعلیه السلام بوده است.

۱۶۴۵ أَحَقُّ الْمُسْلِمِینَ بِالْخِلافَهِ

ابن ابی الحدید معتزلی در شرح نهج البلاغه، امام علی علیه السلام را این گونه توصیف می کند:

«إِنَّهُ أَفْضَلُ الْبَشَرِ بَعْدَ رَسُولِ اللَّهِ صلی الله علیه وآله وَأَحَقُّ بِالْخَلافَهِ مِنْ جَمِیعِ الْمُسْلِمِینَ»؛(۱)

«همانا علی علیه السلام از همه افراد بشر بعد از پیامبر برتری دارد و او تنها کسی است که از بین مسلمانان شایسته خلافت است».

۱۶۴۶ أَحَقُّ النّاسِ بِالْأَمْرِ

حذیفه بن یمان قبل از بیعت با امام در مقابل مردم به سخنرانی پرداخت و گفت:

«أَوْلَی النّاسِ بِالنّاسِ، أَحَقُّهُمْ بِالْأَمْرِ، وَأَقْرَبُهُمْ إِلَی الصِّدْقِ، وَأَرْشَدُهُمْ إِلَی الْعَدْلِ، وَأَهْداهُمْ سَبِیلاً وَأَدْناهُمْ إِلَی اللَّه وَسِیلَهً، وَأَقْرَبُهُمْ بِرَسُولِ اللَّهِ رَحِماً، أَنِیبُوا إِلی طاعَهِ أَوَّلِ النّاسِ سِلْماً، وَأَکْثَرِهِمْ عِلْماً، وَأَصْدَقِهِمْ طَرِیقَهً، وَأَسْبَقِهِمْ إِیماناً، وَأَحْسَنِهِمْ یقِیناً، وَأَکْثَرِهِمْ مَعْرُوفاً، وَأَقْدَمِهِمْ جِهاداً، وَأَعَزِّهِمْ مَقاماً»؛(۲)

«او سزاوارترین مردم به ایشان است، از همه به حکومت محق تر، راست گوترین مردم، راهنما و هدایت گر مردم به عدل و راه خدا،نزدیک ترین وسیله برای به خدا رسیدن، و نیز نزدیک ترین فرد به رسول خداصلی الله علیه وآله علی علیه السلام است. پس به اطاعت اولین مسلمان درآیید، او که از همه بیشتر علم دارد و راهش از همه بهتر، ایمان آوردنش از همه زودتر، یقینش از همه بهتر، کارهای خیرش از همه بیشتر، جهادش از دیگران زودتر و مقامش از همه والاتر است...».

۱۶۴۷ أَحْوَطُ الْقَوْمِ

محتاطترین فرد از قوم.

همچنین مراجعه شود به: أَحْسَنُ الْقَوْمِ عَمَلًا [۱۶۴۴]

۱۶۴۸ أَخَذَ الْعِلْمَ فَوَفَّرَهُ

به همه علوم و در تمام جوانب آن آگاهی داشت و دانشمند تمام عیار بود.

به حسن بصری خبر رسید برخی می گویند: فلانی خودش را از علی علیه السلام بهتر می داند، روزی بین اصحاب خود ایستاد و گفت:

من قصد داشتم که دیگر از منزل خارج نشوم تا موقعی که مرگم فرا رسد؛ ولی شنیدم چنین گفته اند. من چگونه خود را بهتر از او بدانم در حالی که او این اوصاف را دارد:

۱- ۱۷۵۱. شرح نهج البلاغه، ج ۱، ص ۱۴۰؛ موسوعه امام علی، ج ۸، ص ۳۹۶.

۲- ۱۷۵۲. ارشاد القلوب، ص ۳۲۲، موسوعه امام علی، ج ۸، ص ۳۱۲.

«خَيرُ النّاسِ بَعْدَ نَبِيِّنا صلى الله عليه وآله وَأَنِيسُهُ وَجَلِيسُهُ، وَالْمُفَرِّجُ لِلْكَرْبِ عَنْهُ عِنْدَ الزَّلازِلِ، وَالْقاتِلُ لِلْأَقْرانِ يَوْمَ التَّنازُلِ، لَقَدْ فارَقَكُمْ رَجُلٌ قَرَأَ الْقُرْآنَ فَوَقَّرَهُ، وَأَخَذَ الْعِلْمَ فَوَفَّرَهُ، وَحازَ الْبَأْسَ فَاسْتَعْمَلَهُ فِي طاعَةِ رَبِّهِ، صابِراً عَلى مَضَضِ الْحَرْبِ، شاكِراً عِنْدَ اللَّأْواءِ وَالْكَرْبِ، فَعَمِلَ بِكِتابِ رَبِّهِ وَنَصَحَ لِنَبِيِّهِ وَابْنِ عَمِّهِ وَأَخِيهِ، آخاهُ دُونَ أَصْحابِهِ وَجَعَلَ عِنْدَهُ سِرَّهُ، وَجاهَدَ عَنْهُ صَغِيراً وَقاتَلَ مَعَهُ كَبِيراً، يَقْتُلُ الْأَقْرانَ وَينازِلُ الْفُرْسانَ دُونَ دِينِ اللَّهِ، حَتّى وَضَعَتِ الْحَرْبُ أَوْزارَها، مُتَمَسِّكاً بِعَهْدِ نَبِيِّهِ لا يَصُدُّهُ صادٌّ وَلا يمالِي عَلَيهِ مُضادٌّ، ثُمَّ مَضَى النَّبِي صلى الله عليه وآله وَهُوَ عَنْهُ راضٍ، أَعْلَمُ الْمُسْلِمِينَ عِلْماً، وَأَفْهَمُهُمْ فَهْماً، وَأَقْدَمُهُمْ فِي الْإِسْلامِ، لا نَظِيرَ لَهُ فِي مَناقِبِهِ وَلا شَبِيهَ لَهُ فِي ضَرائِبِهِ، فَظَلَفَتْ نَفْسُهُ عَنِ الشَّهَواتِ، وَعَمِلَ لِلَّهِ فِي الْغَفَلاتِ، وَأَسْبَغَ الطَّهُورَ فِي السَّبَراتِ، وَخَشَعَ لِلَّهِ فِي الصَّلَواتِ وَقَطَعَ نَفْسَهُ عَنِ اللَّذّاتِ، مُشَمِّراً عَنْ ساقٍ، طَيِّبَ الْأَخْلاقِ، كَرِيمَ الْأَعْراقِ، اتَّبَعَ سُنَنَ نَبِيِّهِ وَاقْتَفى آثارَ وَلِيِّهِ. فَكَيفَ أَقُولُ فِيهِ ما يوبِقُنِي وَما أَحَدٌ أَعْلَمُهُ يجِدُ فِيهِ مَقالاً فَكُفُّوا عَنَّا الْأَذى وَتَجَنَّبُوا طَرِيقَ الرَّدى»؛(۱)

«او بهترین مردم است بعد از پیامبرصلی الله علیه وآله، او انیس و همنشین رسول خدا و برطرف کننده همّ و غم اوست به هنگام نگرانی ها، و کشنده پهلوان ها به هنگام جنگ ها. بدانید کسی از بین شما رفت که به قرائت قرآن کریم می پرداخت و آن را گرامی می داشت، علم و دانش را به طور کامل نزد خود گرفت و سختی ها را در راه طاعت خدا به کار گرفت، در هنگام نبردها صابر، و زمان مشکلات و گرفتاری ها شاکر بود، و به دستورات قرآن عمل می کرد و ناصح پیامبر و پسرعمو و برادرش بود. پیامبر نیز فقط با او عقد اخوت و برادری بست و اسرارش را نزد او گذاشت. از کوچکی همراه او بود و تا بزرگسالی همراه او جهاد می کرد برای دین خدا پهلوانان را می کشت و سواران را به زیر می انداخت تا اینکه گرد و غبار جنگ فروکش کرد، به پیمان پیامبرش وفادار ماند، هیچ بازدارنده ای او را باز نداشت، و هیچ مخالفی بر او چیره نشد. پیامبرصلی الله علیه وآله در حالی رحلت فرمود که از وی راضی بود، عالم ترین مسلمانان، فهیم ترین آنها و ثابت قدم ترین ایشان بود، در فضیلت و منقبت نظیر ندارد، خود را از شهوات باز گرفت، و در اوقات غفلت دیگران، او برای خدا کار می کرد. هنگام سوز و سرما، طهارت کامل انجام می داد و در نماز خاشع بود، به لذت جویی نپرداخت؛ خوش اخلاقی همت او بود و نیاکانش بزرگوار بودند، پیرو سنّت های پیامبر و دنباله روی ولی خود بود. چگونه درباره چنین کسی حرفی بزنم که موجب نابودی ام شود و کسی را هم نمی شناسم که جرأت بدگویی او را داشته باشد. پس ما را آزار ندهید و خود را از گمراهی و پستی دور نگه دارید.

۱۶۴۹ اِدَّخَرَ قَبْرَهُ نُوحٌ

نوح علیه السلام قبر امام علی علیه السلام را آماده کرده بود.

ص:۳۰۲

۱- ۱۷۵۳. بحارالانوار، ج ۴۰، ص ۱۱۸؛ امالی صدوق مجلس ۶۷، حدیث ۱.

در آن شبی که امام حسن و امام حسین علیهما السلام پیکرمطهر امام علی علیه السلام را طبق وصیت خودشان به محل مورد نظر انتقال دادند، همین که مقداری خاک را کنار زدند، قبری آماده را مشاهده کردند که روی آن با خطّ سریانی نوشته بود: این قبری است که نوح نبی علیه السلام هفت صد سال قبل از طوفان، برای علی علیه السلام که وصی محمّدصلی الله علیه وآله است، آماده نموده است.(۱)

۱۶۵۰ أَدْرَکَ أَوْتارَ ما طَلَبَ الْقَوْمُ

آنچه از خون هایی را که تمام مردم در طلب آن بودند، به دست آورد.

همچنین مراجعه شود به: أَحْسَنُ الْقَوْمِ عَمَلًا [۱۶۴۴]

۱۶۵۱ أَدْنَی الْوَسِیلَهِ

برای رسیدن به خدا، امام علی علیه السلام بهترین و نزدیک ترین وسیله است.

همچنین مراجعه شود به: أَحَقُّ النّاسِ بِالْأَمْرِ [۱۶۴۶]

۱۶۵۲ أَذَلَّ اللَّهُ بِهِ الْمُشْرِکِینَ

سفیان ثوری در مورد امام چنین گفته است: «کان عَلِی بْنِ أَبِی طالِبٍ کَالْجَبَلِ بَیْنَ الْمُسْلِمِینَ وَالْمُشْرِکِینَ، أَعَزَّ اللَّهُ بِهِ الْمُسْلِمِینَ، وَأَذَلَّ اللَّهُ بِهِ الْمُشْرِکِینَ»؛(۲)

«علی بن ابی طالب همانند کوهی بود بین مسلمانان و مشرکان؛ خداوند به وسیله او مسلمانان را عزیز و مشرکان را ذلیل نمود».

۱۶۵۳ أَرْکانُ الْهُدی

ارکان هدایت، ستون آسمان ها و زمین. اشاره به آن زمانی است که ضربت شمشیر ابن ملجم بر فرق سر آن حضرت فرود آمد.

در آن هنگام، از آسمان ها بانگ و ندایی شنیده شد:

تَهَدَّمَتْ وَاللَّهِ أَرْکانُ الْهُدی

قَدْ قُتِلَ عَلِی الْمُرْتَضی

«به خدا قسم! ارکان آسمان و زمین به لرزه درآمد، همانا علی مرتضی را کشتند».

۱۶۵۴ أَرِی

از نام های امام علی علیه السلام در کتب گذشتگان است؛ چنان که خود آن حضرت فرموده است:

«أَنَا اسْمِی فِی الْاِنْجِیلِ اِلیا، وَفِی التَّوراهِ بَرِی، وَفِی الزَّبُورِ أَرِی»؛(۳)

«نام من در انجیل الیا است، و در تورات بری، و در زبور اری می باشد».

۱۶۵۵ الْأَرْیحِی

شخص خوش خُلق و خوی، و آقامنش و بزرگوار و باسخاوت.(۴)

اصبغ بن نباته از اصحاب نزدیک امام علی علیه السلام می گوید: روزی در مسجد کوفه خدمت امیرالمؤمنین علیه السلام رسیدم، گروهی جمع بودند، سارقی را آوردند، محاکمه شد و پس از سه بار اقرار به دزدی، حکم به قطع دست وی داده شد. این شخص دست قطع شده اش را به

۱- ۱۷۵۴. موسوعه شهادت معصومین، ص ۳۴۷.

۲- ۱۷۵۵. بحارالانوار، ج ۴۱، ص ۶۲؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۲، ص ۶۸؛ موسوعه امام علی علیه السلام، ج ۸، ص ۴۱۹.

۳- ۱۷۵۶. بحارالانوار، ج ۳۵، ص ۴۶؛ معانی الاخبار، ص ۵۸.

۴- ۱۷۵۷. بحارالانوار، ج ۳۴، ص ۲۶۷.

دست دیگر گرفت و بیرون رفت و در حالی که از آن خون می چکید، ابن کواء که از دشمنان امیرالمؤمنین علیه السلام بود او را دید و گفت: چه کسی دست تو را قطع کرده؟

وی که از شیعیان مولا بود، شروع کرد به تعریف و تمجید از امام و گفت:

«قَطَعَ یمِینِی الْأَنْزَعُ الْبَطِینُ، وَبابُ الْیقِینِ، وَحَبْلُ اللَّهِ الْمَتِینُ، وَالشّافِعُ یوْمَ الدِّینِ، الْمُصَلِّی إِحْدی وَخَمْسِینَ.

قَطَعَ یمِینِی إِمامُ التُّقی وَابْنُ عَمّ الْمُصْطَفی شَقِیقُ النَّبی الْمُجْتَبی لَیثُ الثَّری غَیثُ الْوَری وَحَتْفُ الْعِدی وَمِفْتاحُ النَّدی وَمِصْباحُ الدُّجی

قَطَعَ یمِینِی إِمامُ الْحَقّ وَسَیدُ الْخَلْقِ، وَفارُوقُ الدِّینِ وَسَیدُ الْعابِدِینَ، وَإِمامُ الْمُتَّقِینَ وَخَیرُ الْمُهْتَدِینَ، وَأَفْضَلُ السّابِقِینَ وَحُجَّةُ اللَّهِ عَلَی الْخَلْقِ أَجْمَعِینَ.

قَطَعَ یمِینِی إِمامٌ حَظِی، بَدْرِی أُحُدِی، مَکِّی مَدَنِی، أَبْطَحِی هاشِمِی قُرَشِی، أَرْیحِی مَوْلَوِی طالِبِی، جَرِی قَوِی لَوْذَعِی، الْوَلِی الْوَصِی.

قَطَعَ یمِینِی داحِی بابِ خَیبَرٍ وَقاتِلُ مَرْحَبٍ وَمَنْ کَفَرَ، وَأَفْضَلُ مَنْ حَجَّ وَاعْتَمَرَ، وَهَلَّلَ وَکَبَّرَ، وَصامَ وَأَفْطَرَ، وَحَلَقَ وَنَحَرَ.

قَطَعَ یمِینِی شُجاعٌ جَرِی، جَوادٌ سَخِی بُهْلُولٌ، شَرِیفُ الْأَصْلِ، اِبْنُ عَمّ الرَّسُولِ زَوْجُ الْبَتُولِ، سَیفُ اللَّهِ الْمَسْلُولِ، الْمَرْدُودُ لَهُ الشَّمْسُ عِنْدَ الْأُفُولِ.

قَطَعَ یمِینِی صاحِبُ الْقِبْلَتَینِ، الضّارِبُ بِالسَّیفَینِ، الطّاعِنُ بِالرُّمْحَینِ، وَوارِثُ الْمَشْعَرَینِ، الَّذِی لَمْ یشْرِکْ بِاللَّهِ طَرْفَهَ عَینٍ، أَسْمَحُ کُلّ ذِی کَفَّینِ، وَأَفْصَحُ کُلّ ذِی شَفَتَینِ، أَبُو السَیدَینِ الْحَسَنِ وَالْحُسَینِ.

قَطَعَ یمِینِی عَینُ الْمَشارِقِ وَالْمَغارِبِ، تاجُ لُؤَی بْنِ غالِبٍ، أَسَدُ اللَّهِ الْغالِبِ، عَلِی بْنُ أَبِی طالِبٍ عَلَیهِ مِنَ الصَّلَواتِ أَفْضَلُها وَمِنَ التَّحِیاتِ أَکْمَلُها»؛(۱)

۱- ۱۷۵۸. بحارالانوار، ج ۳۴، ص ۲۶۷؛ التمحیص، ص ۶۱۰.

«دست مرا همـان انزع بطین که باب یقین است، قطع کرد. او که ریسـمان محکم الهی و شافع روز قیامت است و کسـی که ۵۱ رکعت نماز می خواند.

دست مرا کسـی قطع کرد که امام پرهیزکاری و پسر عموی مصطفی است، او که برادر و همراه پیامبر برگزیده است، همان که شیر بیشه، باران رحمت، و مرگ دشمنان و کلید بخشش و احسان و چراغ تاریکی ها است.

دست مرا امـام به حقّ و بهـترین خلق خـدا قطع کرد، او که فـاروق دین، آقـای عابـدان، پیشوای پرهیزکـاران، بهـترین هـدایت یافتگان، برترین سابقان، و حجّت خداوند بر تمام خلق است.

دست مرا کسـی قطع کرد که چنین اوصافی دارد: امام است، دولتمنـد است، بـدری اُحـدی مکی مدنی ابطحی هاشـمی قرشـی است، آقامنش، مولوی طالبی است، دلیر و قوی، دانا و باهوش است، و همان که ولی و وصی پیامبر است.

دست مرا کسـی قطع کرد که کننـده در خیبر است، او که قاتـل مرحب است و قاتـل هرکه به خـدا کافر شود، او برترین کسـی است که حجّ و عمره به جای آورده و تهلیل و تکبیر گفته و روزه گرفته و افطار نموده و حلق و قربانی فرموده است.

دست مرا کسـی قطع کرده که شـجاع جری است، جواد و سـخی و بهلول است، و اصل او نیز شـریف است، پسر عموی رسول خدا، همسر زهرای بتول، شمشیر کشیده خدا، و همان که خورشید به هنگام غروب برایش برگشت.

دست مرا کسی قطع کرد که به دو قبله نماز خواند، با دو شمشیر جنگید، با دو نیزه نبرد کرد، او که وارث مشعرین است و یک لحظه هم شرک نورزیده، او باسخاوت ترین مردم و خطیب ترین آنان است، او پدر حسن و حسین است.

دست مرا کسـی قطع کرد که چشم بینا در مشرق و مغرب است، همان که تاج لؤی بن غالب است، شیر همیشه پیروز خدا علی بن ابی طالب که برترین و کامل ترین درودها و تحیات بر او باد».

وقتی این تعریف هـا را نمود و رفت، ابن کوّاء خـدمت مولاـ امیرالمؤمنین علیه السـلام آمـد و گفت: بـا اینکه دست این دزد را قطع کردی؛ ولی این همه تعریف و تمجید کرد.

امیرالمـؤمنین علیه السـلام فرمود: برویـد او را حاضـر کنیـد. او را آوردنـد، فرمود: من دست تو را قطع کردم، پس چرا این همه ثنای مرا گفتی؟

گفت: شما به همان حقّ و حکمی که خدا و رسولش واجب نمودند، عمل کردی.

امام دست قطع شـده او را گرفت، پارچه ای پیچیـد، به نماز ایسـتاد و دعا کرد ... بعـد فرمود: دسـتش را باز کنید. نگاه کردند، دیدند دستش سالم است.

امام علی علیه السـلام به ابن کوّاء فرمود: مگر نگفتم ما دوسـتانی داریم که اگر قطعه قطعه هم بشوند دست از ما بر نمی دارند،

و نیز دشمنانی داریم که اگر عسل به دهانشان بگذاریم باز از دشمنی دست برنمی دارند؟!

۱۶۵۶ أَزالَ الشُّکُوکَ

شک و شبهه ها را از بین برده و زایل می کند.

همچنین مراجعه شود به: أَبَدَّ الْأَوْصافَ [۱۶۳۰]

۱۶۵۷ أَسْبَغَ الطَّهُورَ فِی السَّبَراتِ

در گرما و سرما مراعات طهارت را می کرد و به طور کامل طهارت می گرفت.

همچنین مراجعه شود به: أَخَذَ الْعِلْمَ فَوَفَّرَهُ [۱۶۴۸]

۱۶۵۸ اسْتُقِی عُرُوقُهُ مِنْ مَنْبَعِ النُّبُوَّهِ

رگ و ریشه های بدنش از سرچشمه نبوت سیراب شده است.

علّامه مجلسی رحمه الله در مورد مقایسه امام علی علیه السلام با سایر مردم چنین نقل می کند:

«فَمَنِ اسْتُقِی عُرُوقُهُ مِنْ مَنْبَعِ النُّبُوَّهِ، وَرَضَعَتْ شَجَرَتُهُ ثُدْی الرِّسالَهِ، وَتَهَدَّلَتْ أَغْصانُهُ عَنْ نَبْعَهِ الْإِمامَهِ، وَنَشَأَ فِی دارِ الْوَحْی، وَرُبّی فِی بَیتِ التَّنْزِیلِ، وَلَمْ یفارِقْ النَّبِی فِی حالِ حَیاتِهِ إِلی حالِ وَفاتِهِ، لا یقاسُ بِسائِرِ النّاسِ»؛(۱)

ص:۳۰۵

۱- ۱۷۵۹. بحارالانوار، ج ۳۸، ص ۲۹۵؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۲، ص ۱۸۰.

«کسی که رگ و ریشه های بدنش از چشمه نبوت سیراب شده و از پستان رسالت نوشیده است و شاخه های او در سایه امامت رشد یافته، و در خانه وحی نشو و نما یافته و در بیت نزول قرآن پرورش نموده و لحظه ای از پیامبر خداصلی الله علیه وآله جدا نبوده، از زمان حیات تا زمان وفات، چنین کسی با هیچ یک از سایر مردم قابل قیاس نیست».

۱۶۵۹ أَسَدُ الْقُرَیْشِ

شیر قبیله قریش.

امام علی علیه السلام به معاویه نامه نوشت: چرا مردم را به کشتن بدهیم، بیا دونفره با هم مبارزه کنیم. عَمروعاص به معاویه گفت: خوب پیشنهادی است! معاویه گفت: می خواهی کشته شوم و تو جایم بنشینی؟! بعد گفت:

«قَدْ عَلِمَتْ قُرَیشُ أَنَّ ابْنَ أَبِی طالِبٍ سَیدُها وَأَسَدُها»؛(۱)

«همه قریش می دانند که پسر ابوطالب، آقا و شیر قبیله قریش است».

۱۶۶۰ الْأَسَدُ الْمُفْتَرِشُ

عمرو عاص خبر شهادت امام علی علیه السلام را این گونه به معاویه داد:

«إِنَّ الْأَسَدَ الْمُفْتَرِشَ ذِراعَیهِ بِالْعِراقِ لاقی شُعُوبَهُ»؛(۲)

«بدان آن شیر درنده ای که پنجه هایش را بر عراق گسترده بود، مرگ را ملاقات کرد».

معاویه در جوابش گفت: پس به خرگوش و آهو بگو هر کجا می خواهند بچرند.

۱۶۶۱ أَسْمَحُ کُلِّ ذِی کَفَّینِ

بخشنده ترین و باسخاوت ترین و دست و دل بازترین مردم.

همچنین مراجعه شود به: الْأَرْیحِی [۱۶۵۵]

۱۶۶۲ أَشْبَهُ الْقَوْمِ بِرَسُولِ اللَّهِ

شبیه ترین فرد به رسول خداصلی الله علیه وآله.

همچنین مراجعه شود به: أَحْسَنُ الْقَوْمِ عَمَلاً [۱۶۴۴]

۱۶۶۳ أَشَدُّ الْقَومِ یقِیناً

یقین امام علی علیه السلام از همه کامل تر و شدیدتر و خالص تر بود.

همچنین مراجعه شود به: أَحْسَنُ الْقَوْمِ عَمَلاً [۱۶۴۴]

۱۶۶۴ أَشْرَفُ الْخَلْقِ

شریف ترین مخلوق پروردگار متعال، که حمیری در شعر خود برای امام علی علیه السلام بیان کرده است.(۳)

۱۶۶۵ أَشْرَفُ الْمَنْزِلَهِ

گفته شد: امیرالمؤمنین علیه السلام در بین اهل بیت و عترت رسول خداصلی الله علیه وآله ازهمه شریف تر است، پس به طریق اولی در بین همه مردم نیز از منزلت و جایگاه بسیار بالایی برخوردار است و شریف ترین منزلت مال اوست. چنان که حضرت خضرعلیه السلام ایشان را چنین خطاب نمود:

«کُنْتَ أَوَّلَ الْقَوْمِ إِسْلاماً وَأَشْرَفَهُمْ مَنْزِلَهً»؛(۴)

«تو اولین مسلمان هستی و در بین مردم شریف ترین منزلت را داری».

همچنین مراجعه شود به: أَحْسَنُ الْقَوْمِ عَمَلاً [۱۶۴۴]

ص:۳۰۶

۱- ۱۷۶۰. موسوعه امام علی، ج ۸، ص ۳۸۰.
۲- ۱۷۶۱. بحارالانوار، ج ۴۱، ص ۶۹؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۲، ص ۸۵؛ موسوعه امام علی، ج ۸، ص ۳۸۹.
۳- ۱۷۶۲. بحارالانوار، ج ۳۳، ص ۲۶۰؛ موسوعه امام علی، ج ۹، ص ۱۱؛ بشاره المصطفی، ص ۱۱.
۴- ۱۷۶۳. کمال الدین، ج ۲، ص ۳۸۷.

۱۶۶۶ الْأَصَبُ

فرو ریزنده و سرازیر کننده.

حورالعین این اسم را برای امیرالمؤمنین علیه السلام برگزیده است:

«وَیسَمُّونَهُ أَهْلُ السَّماءِ شَمْساطِیلَ وَعِنْدَ الْحُورِ الْعِینِ أَصَبٌّ»؛(۱)

«اهل آسمان نام امیرالمؤمنین علیه السلام را شمساطیل گذاشته اند و نزد حورالعین نیز اصبّ است».

۱۶۶۷ أَصْوَبُ الْقَوْمِ مَنْطِقاً

هرچه سخن گوید، عین حقّ و صواب است.

صائب ترین و صحیح ترین و محکم ترین سخنان از آن امیرالمؤمنین علیه السلام است که کتاب نفیس نهج البلاغه گوشه ای از آن کلمات را جمع آوری نموده است.

اسید بن صفوان صحابی پیامبرصلی الله علیه وآله می گوید: روزشهادت امیرالمؤمنین علیه السلام، شخصی که بعداً معلوم شد حضرت خضرعلیه السلام بوده بردرب منزل امام ایستاد و گفت:

«کُنْتَ أَقَلَّهُمْ کَلاماً وَأَصْوَبَهُمْ مَنْطِقاً»؛(۲)

«تو کم حرف ترین مردم بودی ولی سخن و کلام تو صحیح ترین سخن بود».

همچنین مراجعه شود به: أَحْسَنُ الْقَوْمِ عَمَلًا [۱۶۴۴]

۱۶۶۸ أَعْجَزَ مَنْ بَعْدَهُ

این سخن معاویه دشمن درجه یک امام علی علیه السلام در حضور عقیل است که گفت:

«رَحِمَ اللَّهُ أَباحَسَنٍ! فَلَقَدْ سَبَقْ مَنْ کانَ قَبْلَهُ وَأَعْجَزَ مَنْ یأْتِی بَعْدَهُ»؛(۳)

«خدا رحمت کند علی را! از گذشتگان پیشی گرفت و آیندگان را ناتوان ساخت».

۱۶۶۹ الْأَعْرَفُ بِاللَّهِ

بیش از همه خدا را می شناسد.

گفته شده: حضرت خضرعلیه السلام هنگام زیارت امیرمؤمنان علیه السلام خطاب به آن حضرت فرمود:

«كُنْتَ أَقَلَّهُمْ كَلاماً وَأَصْوَبَهُمْ مَنْطِقاً وَأَعْرَفَهُمْ بِاللَّهِ»؛(۴)

«تو در ظاهر از همه کم حرف تر بودی، ولی سخنانت از همه صحیح تر بود، و از همه بیشتر خدا را می شناختی».

۱۶۷۰ الْأَعْرَفُ بِالسُّنَّه

عمار یاسر، از اصحاب بزرگ و خاص رسول خداصلی الله علیه وآله و امام علی علیه السلام، در مورد آن حضرت می فرماید:

«إِنّی وَاللَّهِ اخْتَرْتُ لِنَفْسی فِی أَصْحابِ رَسُولِ اللَّهِ صلی الله علیه وآله، فَرَأَیتُ عَلِیاً أَقْرَأَهُمْ لِکِتابِ اللَّهِ عَزَّوَجَلَّ وَأَعْلَمَهُمْ بِتَأْوِیلِهِ وَأَشَدَّهُمْ تَعْظِیماً لِحُرْمَتِهِ وَأَعْرَفَهُمْ بِالسُّنَّهِ مَعَ قِرابَتِهِ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صلی الله علیه وآله»؛(۵)

«به خدا قسم من در بین اصحاب پیامبر، علی علیه السلام را برای خودم برگزیدم، چون دیدم قرائت قرآن

۱- ۱۷۶۴. بحارالانوار، ج ۳۵، ص ۶۲؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۳، ص ۲۷۶.

۲- ۱۷۶۵. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۵۴؛ اصول کافی ج ۱، ص ۴۵۵.

۳- ۱۷۶۶. بحارالانوار، ج ۴۲، ص ۱۱۷؛ شرح نهج البلاغه، ج ۱۱، ص ۲۵۳؛ موسوعه امام علی علیه السلام، ج ۸، ص ۳۸۰.

۴- ۱۷۶۷. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۳۸.

۵- ۱۷۶۸. بحارالانوار ج ۳۲، ص ۲۶۶؛ بشاره المصطفی ص ۲۸۱؛ امالی طوسی، ص ۱۴۳؛ موسوعه امام علی ج ۸، ص ۳۴۲.

او از همه بهتر، و به تأویل آن از همه آگاه تر، و از همه بیشتر تعظیم و احترام آن را نگاه می دارد، و آگاه ترین فرد به سنّت رسول خدا است، علاوه بر این که با پیامبر نیز قرابت دارد».

۱۶۷۱ الْأَعْرَفُ بَینَ أَصْحابِهِ

امیرمؤمنان علیه السلام به جهت برجستگی هایی که دارد، بین یاران و اصحابش شناخته شده است.

آن گاه که بحیرای راهب، پیامبر خداصلی الله علیه وآله را در کودکی و به همراه عمویش ابوطالب زیارت کرد، از نبوت وی خبر داد و به ابوطالب گفت تو هم فرزندی به دنیا می آوری که دارای چنین اوصافی است: او سیدالعرب، ربّانی العرب و ذو القرنین آن خواهد بود، حقّ شمشیر را به خوبی ادا می کند، نامش در آسمان ها علی است، ذکر او در روز قیامت بعد از انبیا اعلی الخلق است، ملائکه او را البطل الازهر المفلح نامیده اند. به کسی نظر نمی کند مگر اینکه به فلاح و ظفرمی رسد، به خدا! او بین اصحابش از خورشید هم شناخته شده تر است.(۱)

۱۶۷۲ أَعْرَفُ الْقَوْمِ

عارف ترین و عالم ترین فرد از مردم.

از القابی است که توسط حضرت خضرعلیه السلام برای آن حضرت نقل شده، که پس از شهادت آن حضرت ذکر کرد:

«کُنْتَ أَحْسَنَهُمْ عَمَلاً وَأَعْرَفَهُمْ بِالْأُمُورِ»؛(۲)

«تو نیکوترین اعمال را داشتی و عارف ترین قوم خود به امور بودی».

همچنین مراجعه شود به: أَحْسَنُ الْقَوْمِ عَمَلاً [۱۶۴۴]

۱۶۷۳ أَعَزَّ اللَّهُ بِهِ الْمُسْلِمِینَ

خداوند به وسیله او، مسلمانان را عزیز کرد.

همچنین مراجعه شود به: أَذَلَّ اللَّهُ بِهِ الْمُشْرِکِینَ [۱۶۵۲]

۱۶۷۴ الْأَعَزُّ الْمَأْثُورُ

امام صادق علیه السلام می فرماید: شمعون خطاب به حضرت، عرضه داشت:

«اَلسَّلامُ عَلَیکَ یا أَمِیرَ الْمُؤْمِنِینَ وَرحَمْهُ اللَّهِ وَبَرَکاتُهُ، مَرْحَباً بِوَصِیِّ خاتِمِ النَّبِیینَ وَقائِدِ الْغُرِّ الْمُحَجَّلِینَ وَالْأَعَزِّ الْمَأْثُورِ وَالْفاضِلِ وَالْفائِقِ بِثَوابِ الصِّدِّیقِینَ»؛(۳)

«درود خدا بر تو ای امیرمؤمنان! مرحبا به جانشین خاتم پیامبران و پیشوای سفیدرویان و بزرگ ترین یادگار گذشتگان است، او که فاضل است و به خیر و ثواب راست گویان نایل شده».

۱۶۷۵ أَعَزُّ النّاسِ مَقاماً

مقامش از همه مردم والاتر و برتر است.

همچنین مراجعه شود به: أَحَقُّ النّاسِ بِالْأَمْرِ [۱۶۴۶]

۱۶۷۶ أَعْظَمُ الْجِهادِ سَهْماً

عمرو بن حمق یکی از دلایل بیعت خود با امام علی علیه السلام را چنین بیان کرد:

«أَعْظَمَ رَجُلٍ مِنَ الْمُهاجِرِینَ سَهْماً فِی الْجِهادِ»؛(۴)

«علی علیه السلام در مبارزه با دشمنان از همه مهاجران، سهم و سابقه بیشتری داشت».

ص:۳۰۸

۱- ۱۷۶۹. بحارالانوار، ج ۳۸، ص ۴۲؛ کمال الدین، ج ۱، ص ۱۹۹؛ العدد القویه، ص ۱۴۴.

۲- ۱۷۷۰. بحارالانوار، ج ۴۲، ص ۳۰۳؛ اصول کافی ج ۱، ص ۴۵۴.

۳- ۱۷۷۱. بصائر الدرجات، ص ۲۸۱.

۴- ۱۷۷۲. بحارالانوار، ج ۳۲، ص ۳۹۹؛ موسوعه امام علی، ج ۸، ص ۳۵۰؛ شرح نهج البلاغه، ج ۳، ص ۱۸۱.

۱۶۷۷ أَعْظَمُ الْقَوْمِ عناءً

بیش از همه مردم در رنج و مشقت و سختی بود، چنان که در سخن حضرت خضرعلیه السلام آمده:

«یا أَبَاالْحَسَنِ! کُنْتَ أَوَّلَ الْقَوْمِ إِسْلاماً وَأَعْظَمَهُمْ عِناءً»؛

«گواهی می دهم تو اولین مسلمان بودی و نیز پر رنج و مشقت ترین مردم».

همچنین مراجعه شود به: أَحْسَنُ الْقَوْمِ عَمَلًا [۱۶۴۴]

۱۶۷۸ أَعَظَمُ الْمُهاجِرِينَ

معاویه فرزند یزید بن معاویه با این که مردم با او بیعت کردند و حدود چهل روز حکومت کرد؛ ولی خود را از خلافت غصبی خلع کرد و بر منبر رفت و از اهل بیت علیهم السلام ستایش نمود و در مورد امام علی علیه السلام گفت:

«أَعْظَمُ الْمُهاجِرِينَ قَدْراً، وَأَشْجَعُهُمْ قَلْباً، وَأَكْثَرُهُمْ عِلْماً، وَأَوَّلُهُمْ إِيماناً، وَأَشْرَفُهُمْ مَنْزِلَهً، وَأَقْدَمُهُمْ صُحْبَهً، ابْنُ عَمِ رَسُولِ اللَّهِ، أَفْضَلُ هذِهِ الْأُمَّه»؛(۱)

«او که قدرش از همه مهاجران عظیم تر، قلبش شجاع تر، علمش بیشتر، ایمان آوردنش زودتر، منزلت و مقامش شریف تر و مصاحبتش با پیامبر قدیمی تر، پسر عموی رسول خداصلی الله علیه وآله علی افضل این امّت است».

۱۶۷۹ أَعْظَمُ النّاسِ مَنْزِلَةً

شعبی از ابوبکر نقل کرده است که گفت:

«مَنْ سَرَّهُ أَنْ يَنْظُرَ إِلى أَعْظَمِ النّاسِ مَنْزِلَهً عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ، فَلْيَنْظُرْ إِلى هذَا الطّالِعِ»؛(۲)

«هرکه دوست دارد به کسی نگاه کند که مقام و منزلتش نزد رسول خداصلی الله علیه وآله از همه ارجمندتر و برتر باشد، پس به این جمال آفتابی بنگرد».

۱۶۸۰ أَعْلَمُ أَهْلِ الْمَدِينَهِ

سعید بن وهب از عبداللّه نقل می کند:

«أَعْلَمُ أَهْلِ الْمَدِينَهِ بِالْفَرائِضِ عَلِی بْنُ أَبِی طالِبٍ»؛(۳)

«عالم ترین و آگاه ترین فرد شهر مدینه به احکام، علی بن ابی طالب علیه السلام است».

۱۶۸۱ الْأَعْلَمُ بِتَأْوِيلِ الْقُرْآنِ

به تأویل و تفسیر قرآن، از همه آگاه تر است.

همچنین مراجعه شود به: الْأَعْرَفُ بِالسُّنَّهِ [۱۶۷۰]

۱۶۸۲ أَعْلَمُ الْقَوْمِ بِالْأَحْکامِ

سلمان فارسی در مورد ایشان گفته است:

«أَ لَیسَ مَنْ صَلّی قِبْلَتَهُ وَأَعْلَمَ الْقَوْمِ بِالْأَحْکامِ وَالسُّنَنِ»؛(۴)

«آیا او اولین کسی نیست که به قبله پیامبرصلی الله علیه وآله نماز خواند، او که عالم ترین مردم به احکام اسلام و سنت پیامبر است».

۱۶۸۳ أَعْلَی الْخَلْقِ یوْمَ الْقِیامَهِ

در روز قیامت از همه مردم بالاتر و درجه والاتری دارد.

همچنین مراجعه شود به: الْأَعْرَفُ بَینَ أَصْحابِهِ [۱۶۷۱]

۱۶۸۴ أَعْلَی الْقَوْمِ قُنُوتاً

دعا و قنوت و عبادتش از همه عالی تر است.

همچنین مراجعه شود به: أَحْسَنُ الْقَوْمِ عَمَلاً [۱۶۴۴]

ص:۳۰۹

۱- ۱۷۷۳. موسوعه امام علی، ج ۸، ص ۴۵۱.

۲- ۱۷۷۴. مفتاح النجی، ص ۲۹؛ امام علی از دیدگاه خلفا، ص ۶۵.

۳- ۱۷۷۵. بحارالانوار، ج ۴۰، ص ۱۵۹؛ الصراط المستقیم، ج ۱، ص ۲۲۰؛ موسوعه امام علی، ج ۱۰، ص ۶۰؛ العدد القویه ص ۲۴۹.

۴- ۱۷۷۶. موسوعه امام علی، ج ۸، ص ۳۲۳.

۱۶۸۵ أَعْمَلُ بِالتَّقوی

بیش از همه به تقوای الهی عمل می نمود.

همچنین مراجعه شود به: أَجْمَعَ خِصالَ الْخَیرِ [۱۶۴۳]

۱۶۸۶ أَفْخَرُ مَنْ ضَحِکَ وَ بَکی

باافتخارترین کسی که خندید و گریه کرد.

معاویه دشمن درجه یک امیرالمؤمنین علیه السلام، از عبد اللّه بن عباس سؤال می کند: نظرت در مورد علی علیه السلام چیست؟ وی چنین پاسخ داد:

«صَلَواتُ اللّهِ عَلی أَبِی الْحَسَنِ علیه السلام، کانَ واللّهِ عَلَمَ الْهُدی وَکَهْفَ التُّقی وَمَحَلَّ الْحِجی وَمَحْتِدَ النَّدی وَطَوْدَ النُّهی وَعِلْمَ الْوَری وَنُوراً فِی ظُلْمَهِ الدُّجی وَداعِیاً إِلَی الْمَحَجَّهِ الْعُظْمی وَمُسْتَمْسِکاً بِالْعُرْوَهِ الْوُثْقی وَسامِیاً إِلَی الْمَجْدِ وَالْعُلا، وَقائِدَ الدِّینِ وَالتُّقی وَسَیدَ مَنْ تَقَمَّصَ وَارْتَدی بَعْلَ بِنْتِ الْمُصْطَفی وَأَفْضَلَ مَنْ صامَ وَصَلّی وَأَفْخَرَ مَنْ ضَحِکَ وَبَکی صاحِبَ الْقِبْلَتَینِ ...»؛(۱)

«درود خدا بر ابو الحسن! به خدا قسم که او پرچم هدایت بود، مرکز پرهیزکاری، و خرد و دانشمندی، و اصل و ریشه بذل و بخشش، کوه بزرگ عقل و دانش مردم، نوری در تاریکی ها، راهنمای راه بزرگ خدا، متمسک به حبل و ریسمان محکم خدا، دارای مجد و مقام عالی، رهبر دین و تقوا، او که بزرگ بود و ردای بزرگواری به تن داشت، شوهر دختر پیامبر، فاضل ترین کسی که روزه گرفت و نماز خواند، مفتخرترین کسی که خندید و گریه کرد، و آن که به دو قبله نماز خواند».

همچنین مراجعه شود به: أَفْخَرُ مَنْ ضَحِکَ وَبَکی [۱۶۸۶]

۱۶۸۷ أَفْصَحُ کُلِّ ذِی شَفَتَینِ

فصیح ترین کسی که با دو لب سخن گفته.(۲)

همچنین مراجعه شود به: الْاَرْیحِی [۱۶۵۵]

۱۶۸۸ أَفْضَلُ أَهْلِ الْمَدِینَه

این یک مطلب پذیرفته شده و حتمی بوده که آن امام از همه برتر بوده؛ چنان که عبداللّه بن مسعود می گوید:

«کُنّا نَتَحَدَّثُ أَنَّ أَفْضَلَ أَهْلِ الْمَدِینَه عَلِی بْنُ أَبِی طالِبٍ»؛(۳)

«همیشه ما چنین گف و گو می کردیم که علی بن ابی طالب از همه اهل مدینه برتر است».

۱۶۸۹ أَفْضَلُ الْبَشَرِ

برترین بشر، چنان که ابن ابی الحدید معتزلی به آن اعتراف نموده است.

[۱۶۴۵ همچنین مراجعه شود به: أَحَقُّ الْمُسْلِمِينَ بِالْخِلافَهِ]

۱۶۹۰ أَفْضَلُ خَلْقِ الرَّبِّ

برترین مخلوق پروردگار، چنان که حمیری در شعرش، برای امام علی علیه السلام بیان کرده است.(۴)

۱۶۹۱ أَفْضَلُ مِنْ آدَمَ

در یکی از دو هزار استدلالی که مرحوم علّامه حلّی رحمه الله در عصمت امیرالمؤمنین علیه السلام آورده، می گوید: علی افضل از آدم و افضل از

ص:۳۱۰

۱- ۱۷۷۷. بحارالانوار، ج ۴۴، ص ۱۱۳ و ج ۹۹، ص ۱۷۸؛ مناقب آل ابی طالب ج ۱، ص ۹۹. المعجم الکبیر ج ۱۰، ص ۲۳۸.

۲- ۱۷۷۸. بحارالانوار، ج ۳۴، ص ۳۶۸.

۳- ۱۷۷۹. موسوعه امام علی، ج ۸، ص ۳۳۸؛ العمده، ص ۲۶۲.

۴- ۱۷۸۰. بحارالانوار، ج ۳۳، ص ۲۶۰؛ موسوعه امام علی، ج ۹، ص ۱۱؛ بشاره المصطفی، ص ۱۱.

ملائک است و ملائک همه معصوم هستند، پس علی علیه السلام هم به طریق اولی معصوم است.(۱)

۱۶۹۲ أَفْضَلُ مَنْ صامَ

فاضل ترین فردی که روزه گرفته است.

همچنین مراجعه شود به: أَفْخَرُ مَنْ ضَحِکَ وَبَکی [۱۶۸۶]

۱۶۹۳ أَفْضَلُ مَنْ صَلّی

برترین فردی که نماز خوانده است.

همچنین مراجعه شود به: أَفْخَرُ مَنْ ضَحِکَ وَبَکی [۱۶۸۶]

۱۶۹۴ أَفضَلُ هذهِ الْأُمَّهِ

بافضیلت ترین فرد این امّت.

همچنین مراجعه شود به: أَعْظَمُ الْمُهاجِرینَ [۱۶۷۸]

۱۶۹۵ أَقامَ الْحُدُودَ

حدود و قوانین الهی را اقامه و اجرا می کند.

همچنین مراجعه شود به: أَبادَ الْفِتْرَهَ [۱۶۲۹]

۱۶۹۶ أَقْدَمُ الصَّحابَهِ

مصاحبتش و همراهی اش با رسول خداصلی الله علیه وآله از همه زودتر و قدیمی تر بود.

همچنین مراجعه شود به: أَعْظَمُ الْمُهاجِرینَ [۱۶۷۸]

۱۶۹۷ أَقْدَمُ النّاسِ جِهاداً

سابقه جهادش از همه بیشتر است.

همچنین مراجعه شود به: أَحَقُّ النّاسِ بِالْأَمْرِ [۱۶۴۶]

۱۶۹۸ أَقْرَبُ النّاسِ عَهْداً

از امّ سلمه همسر پیامبر نقل شده: در مورد امام گفته است:

«إِنَّ أَقْرَبَ النّاسِ عَهْداً بِرَسُولِ اللَّهِ عَلِی»؛(۲)

«آخرین کسی که با پیامبرصلی الله علیه وآله دیدار و وداع کرد، علی علیه السلام بود».

۱۶۹۹ أَقْضَی الْأُمَّهِ

روزی امام علی علیه السلام با عمر بن خطّاب با هم بودند و عده ای هم حضور داشتند، امام که تشریف برد، شخصی آن حضرت را به تکبّر متهم کرد. عمر گفت: چنین فردی با آن فضایل و سوابق باید هم بزرگ باشد چون او:

«أَقْضَی الْأُمَّهِ وَذُو سابِقَتِها وَذُو شَرَفِها»؛(۳)

«او برترین داور و قاضی امّت، باسابقه ترین و پرشرف ترین آنان می باشد».

۱۷۰۰ أَقَلُّ الْکَلامِ

فرد کم سخن، همان هم که گوید نیک است، کم گوی و گزیده گوی چون درّ.

«کُنْتَ أَقَلَّهُمْ کَلاماً وَأَصْوَبَهُمْ مَنْطِقاً»؛(۴)

«تو کم حرف و کم سخن بودی؛ امّا همان هم که می گفتی عین حقّ و صواب بود».

همچنین مراجعه شود به: أَحْسَنُ الْقَوْمِ عَمَلًا [۱۶۴۴]

۱۷۰۱ أَکْبَرُ الْقَوْمِ رَأْیاً

در بین قوم، بهترین رأی و نظر را می دهد.

همچنین مراجعه شود به: أَحْسَنُ الْقَوْمِ عَمَلًا [۱۶۴۴]

۱۷۰۲ أَکْبَرُ الْمُسْلِمِینَ

از قنبر خادم باوفای امیرمؤمنان علیه السلام پرسیدند: تو بنده چه کسی بودی و مولایت چگونه بود؟

۱- ۱۷۸۱. الالفین، ص ۳۲۶.

۲- ۱۷۸۲. بحارالانوار، ج ۳۸، ص ۳۱۱؛ الطرائف، ج ۱، ص ۱۵۳؛ موسوعه امام علی، ج ۸، ۲۹۲.

۳- ۱۷۸۳. بحارالانوار، ج ۳۱، ص ۷۶؛ موسوعه امام علی، ج ۸، ص ۳۴۶؛ شرح نهج البلاغه، ج ۱۲، ص ۸۱.

۴- ۱۷۸۴. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۳۸.

وی در پاسخ، ضمن بیان توصیفات والا درباره آن حضرت گفت:

«مَنْ ضَرَبَ بِسَیفَینِ، وَطَعَنَ بِرُمْحَینِ، وَصَلّی الْقِبْلَتَینِ، وَبایَعَ الْبَیعَتَینِ، وَهاجَرَ الْهِجْرَتَینِ، وَلَمْ یکْفُرْ بِاللَّهِ طَرْفَهَ عَینٍ. أَنَا مَوْلی صالِحِ الْمُؤْمِنِینَ، وَوارِثُ النَّبِیینَ، وَخَیرُ الْوَصِیینَ، وَأَکبَرُ الْمُسْلِمِینَ، وَیعْسُوبُ الْمُؤْمِنِینَ، وَنُورُ الْمُجاهِدِینَ، وَرَئِیسُ الْبَکائِینَ، وَزَینُ الْعابِدِینَ، وَسِراجُ الْماضِینَ، وَضَوْءُ القائِمِینَ، وَأَفْضَلُ الْقانِتِینَ، وَلِسانُ رَسُولِ رَبِّ الْعالَمِینَ، وَأَوَّلُ الْمُؤْمِنِینَ مِنْ آلِ یس. الْمُؤَیدُ بِجَبْرَئِیلَ الْأَمِینِ، وَالْمَنْصُورُ بِمِیکائِیلَ الْمَتِینِ، وَالْمَحْمُودُ عِنْدَ أَهْلِ السَّماءِ أَجْمَعِینَ. سَیدُ الْمُسْلِمِینَ وَالسّابِقِینَ، وَقاتِلُ النّاکِثِینَ وَالْمارِقِینَ وَالْقاسِطِینَ، وَالْمُحامِی عَنْ حَرَمِ الْمُسْلِمِینَ، وَالْمُجاهِدُ أَعْدائَهِ النّاصِبِینَ، وَمُطْفِئُ نارِ الْمُوقَدِینَ، وَأَفْخَرُ مَنْ مَشی مِنْ قُرَیشٍ أَجْمَعِینَ، وَأَوَّلُ مَنْ أَجابَ وَاسْتَجابَ لِلَّهِ. أَمِیرُ الْمُؤْمِنِینَ وَوَصِی نَبِیهِ فِی الْعالَمِینَ، وَأَمِینُهُ عَلَی الْمَخْلُوقِینَ، وَخَلِیفَهُ مَنْ بَعَثَ إِلَیهِمْ أَجْمَعِینَ. سَیدُ الْمُسْلِمِینَ وَالسّابِقِینَ، وَمُبِیدُ الْمُشْرِکِینَ، وَسَهْمٌ مِنْ مَرامِی اللَّهِ عَلَی الْمُنافِقِینَ، وَلِسانُ کَلِمَهِ الْعابِدِینَ. ناصِرُ دِینِ اللَّهِ وَوَلِی اللَّهِ، وَلِسانُ کَلِمَهِ اللَّهِ، وَناصِرُهُ فِی أَرْضِهِ، وَعَیبَهُ عِلْمِهِ، وَکَهْفُ دِینِهِ. إِمامُ أَهْلِ الْأَبْرارِ (إِمامُ الْأَبْرارِ)، مَنْ رَضِی عَنْهُ العَلِی الْجَبّارُ. سَمِحٌ سَخِی بُهْلُولٌ سَنَخْنَحِی، زَکِی مُطَهَّرٌ أَبْطَحِی، جَرِی هُمامٌ، صابِرٌ صَوّامٌ، مَهْدِی مِقْدامٌ، قاطِعُ الْأَصْلابِ، مُفَرِّقُ الْأَحْزابِ، عالِی الرِّقابِ، أَرْبَطُهُمْ عِناناً وَأَثْبَطُهُمْ جِناناً، وَأَشَدُّهُمْ شَکِیمَهً، بازِلٌ باسِلٌ صِنْدِیدٌ، هِزَبْرٌ ضِرْغامٌ، حازِمٌ عَزّامٌ، حَصِیفٌ خَطِیبٌ مِحْجاجٌ، کَرِیمُ الْأَصْلِ، شَرِیفُ الْفَضْلِ، فاضِلُ الْقَبِیلَهِ، نَقِی الْعَشِیرَهِ، زَکِی الرَّکانَهِ، مُؤَدِّی الْأَمانَهِ، مِنْ بَنِی هاشِمٍ وَابْنُ عَمِّ النَّبِی، الْإِمامُ الْمَهْدِی الرَّشادُ، مُجانِبُ الْفَسادِ، الْأَشْعَثُ الْحاتَمُ الْبَطَلُ الْجَماجِمُ، وَاللَّیثُ الْمُزاحِمُ، بَدْرِی مَکی حَنَفِی رَوْحانِی شَعْشَعانِی، مِنَ الْجِبالِ شَواهِقُها، وَمِنْ ذِی الْهِضابِ رُؤُوسُها، وَمِنَ الْعَرَبِ سَیدُها، وَمِنَ الْوَغی لَیثُها، الْبَطَلُ الْهُمامُ، وَاللَّیثُ الْمِقْدامُ، وَالْبَدْرُ التَّمامُ. مَحَکُ الْمُؤْمِنِینَ، وَوارِثُ الْمَشْعَرَینِ، وَأَبُو السِّبْطَینِ الْحَسَنِ وَالْحُسَینِ. وَاللَّهِ أَمِیرُ الْمُؤْمِنِینَ حَقّاً حَقّاً عَلِی بْنُ أَبِی طالِبٍ عَلَیهِ مِنَ اللَّهِ صَلَواتُ الزّاکِیاتِ وَالْبَرَکاتُ السَّنِیهُ»؛(۱)

«همان که با دو شمشیر می جنگید و با دو نیزه نبرد می کرد، به دو قبله نماز خواند، دو بار بیعت کرد، دو بار هجرت نمود و لحظه ای هم به خدا کفر نورزید. بدانید که من غلام چنین کسی بودم:

شایسته ترین مؤمنان، وارث پیامبران و بهترین جانشینان و بزرگ مسلمانان، رهبر مؤمنان، نور مجاهدان، رئیس گریه کنندگان، زینت عابدان، چراغ گذشتگان، نور نمازگزاران، بهترین شب زنده داران، زبان گویای رسول پروردگار.

اوّلین مؤمن آل یاسین، همان که جبرئیل امین تأییدش کرده و میکائیل قدرتمند یاریش نموده و نزد تمام آسمان ها پسندیده است.

---

۱ – ۱۷۸۵. بحارالانوار، ج ۴۲، ص ۱۳۳؛ وسائل الشیعه، ج ۲۹، ص ۲۹۹؛ الاختصاص، ص ۷۳؛ التحصین، ص ۶۱۰؛ نهج السعاده، ج ۸، ص ۳۸۱؛ عبقات الانوار، ج ۴، ص ۳۲۹؛ مواقف الشیعه، ج ۲، ص ۳۳۲؛ معجم رجال الحدیث، ج ۱۵، ص ۹۰.

سرور مسلمانان و آقای پیشگامان، کشنده عهد و پیمان شکنان و خوارج و ظالمان، مدافع حریم مسلمانان، همان که با دشمنان ناصبی مجاهده نمود و آتش توطئه گران را خاموش کرد. باافتخارترین فرد از قریش، اولین کسی است که ندای الهی را اجابت کرد.

او امیر مؤمنان و جانشین رسولش در تمام جهانیان و امین بر مخلوقات و خلیفه اش بین مردم است. آقای مسلمانان و سرور سابقان و کشنده مشرکان، تیر غیب الهی بر گردن منافقان است.

او زبان گویای عابدان و یاری کننده دین خدا است. او ولی خدا و کلمه اللّٰه و یاری کننده اش در روی زمین است. وی معدن علم خدا و پناه دین او است. او امام نیکان است، کسی که خداوند عالی جبّار از وی راضی است. باگذشت، بخشنده، باشرم، خردمند، شب زنده دار، باهوش، پاک، حجازی، دست و دل باز، شجاع، باهمت، صبور، روزه دار، هدایت کننده، اقدام کننده، قطع کننده نسل و ریشه دشمنان، برهم زننده احزاب، برتر گردن فرازان، از جهت زمام، استوارترین، و از نظر دل، ثابت ترین، و از جهت قلب، استوارترین آنان است.

قدرتمند، دلیر، مهتر، هژبر، شیر، بااراده، مصمّم، نیک اندیش، سخنور، مناظره گر، اصیل، بافضل، فاضل خاندان، پاک عشیره، پروقار، و امانت دار است.

از بنی هاشم و پسرعموی رسول خداصلی الله علیه وآله، امامِ راهِ راست یافته، پرهیزکننده از فساد، بخشنده سامان دهنده، قهرمان قهرمانان، شیر ژیان، بدری و مکّی، دارنده دین حنیف، روحانی، تابنده، ستیغ کوه ها، بالای بلندی ها، سرور عرب ها، شیر بیشه ها، پهلوان با همت، شیر حمله کننده، ماه تمام، محک مؤمنان، وارث مشعریان، پدر حسن و حسین، دو نوه پیامبر، به خدا قسم که او حقیقتاً امیر مؤمنان علی بن ابی طالب علیه السلام است؛ درود و سلام بی پایان و پربرکت خداوند بر او باد!».

۱۷۰۳ أَكْرَمُ الْقَوْمِ عَلَى الرَّسُولِ

گرامی ترین فرد برای رسول خداصلی الله علیه وآله در بین مردم، و این عنوانی است که در روز شهادت امیرمؤمنان علیه السلام به آن حضرت خطاب شد:

«يا أَبَا الْحَسَنِ كُنْتَ أَوَّلَ الْقَوْمِ إِسْلاماً... وَأَقْرَبَهُمْ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ وَأَكْرَمَهُمْ عَلَيهِ»؛

«ای ابو الحسن! تو اولین مسلمان بودی، تو از همه به پیامبر خداصلی الله علیه وآله نزدیک تر بودی، و از همه بیشتر نزد او گرامی بودی».

همچنین مراجعه شود به: أَحْسَنُ الْقَوْمِ عَمَلاً [۱۶۴۴]

۱۷۰۴ اِلیا (ایلیا)

الیا نام وصی آخرین پیامبرصلی الله علیه وآله، علی علیه السلام است، که همانند نام خاتم الانبیاء در تمام کتب آسمانی

گذشتگان ذکر شده و در کنار نام آن حضرت آمده است.

پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله فرمود:

«فِی التَّوْراهِ اسْمُ وَصِیی اِلْیا»؛(۱)

«اسم وصی من در تورات الیا است».

۱- ۱۷۸۶. بحارالانوار، ج ۹، ص ۲۹۸.

در انجیل هم چنین آمده است:

«أَنَا اسْمِی فِی الْاِنْجِیلِ اِلْیا»؛(۱)

«نام من در کتاب انجیل، الیا می باشد».

۱۷۰۵ إِلَیهِ تَسکُنُ الْأَرْضُ

زمین به واسطه او آرامش می یابد.

روزی امام علی علیه السلام سوار بر مرکب پیامبرصلی الله علیه وآله ازمحلی عبور می کرد. سلمان به همراهان خود گفت: برخیزید و دامنش را بگیرید و از او بپرسید؟ به خدا قسم هیچ کس جز او نمی تواند شما را از اسرار پیامبرتان آگاه سازد؛ چون:

«إِنَّهُ لَعالِمُ الْأَرْضِ وَرَبّانِیها وَإِلَیهِ تُسْکَنُ، لَوْ فَقَدْتُمُوهُ لَفَقَدْتُمُ الْعِلْمَ وَأَنْکَرْتُمُ النّاسَ»؛(۲)

«همانا علی عالم زمین و ربّانی و پرورش دهنده آن است که به واسطه او آرامش می یابد، اگر او را از دست بدهید، همه علم را از دست داده اید و نسبت به مردم شناخت پیدا نخواهید کرد».

۱۷۰۶ إِمامُ الْإِنْسِ وَ الْجِنَّهِ

امام همه انسان ها و جنّیان است.(۳)

در آن بیت معروف نیز گفته:(۴)

عَلِی حُبُّهُ جُنَّهٌ

قَسِیمُ النّارِ وَالجَنَّهِ

وَصِی الْمُصْطَفی حَقّاً

إِمامُ الْإِنْسِ وَالْجِنَّهِ

«دوستی علی علیه السلام سپر بلا است، او تقسیم کننده بهشت و جهنم است، حقیقتاً جانشین پیامبر و امام همه انسان ها و جنیان است».

۱۷۰۷ إِمامُ أَهْلِ الْأَبْرارِ

پیشوای نیکان و خوبان. چنان که قنبر خادم در توصیف مولای خود بیان داشته است.(۵)

همچنین مراجعه شود به: أَکْبَرُ الْمُسْلِمِینَ [۱۷۰۲]

۱۷۰۸ إِمامُ الْحَقِ

حقیقتاً شایستگی امامت را دارد و بر حقّ نیز امام است.

همچنین مراجعه شود به: الْاَرْیحِی [۱۶۵۵]

۱۷۰۹ إِمامُ الْعادِلِینَ

ابونعیم اصفهانی در توصیف امام علی علیه السلام چنین می گوید:

«سَیدُ الْقَوْمِ، مُحِبُّ الْمَشْهُودِ وَمَحْبُوبُ الْمَعْبُودِ، بابُ مَدِینَهِ الْعِلْمِ وَالْعُلُومِ، رَأْسُ الْمُخاطِباتِ وَمُسْتَنْبِطُ الْإِشاراتِ، رایهُ الْمُهْتَدِینَ، وَنُورُ الْمُطِیعِینَ وَوَلِی الْمُتَّقِینَ وَإِمامُ الْعادِلِینَ... قُدْوَهُ الْمُتَّقِینَ وَزِینَهُ الْعارِفِینَ، الْمُنْبِئُ عَنْ حَقائِقِ التَّوْحِیدِ، الْمُشِیرُ إِلی لَوامِعِ عِلْمِ التَّفْرِیدِ، صاحِبُ قَلْبِ الْعُقُولِ وَاللِّسانِ السَّؤُولِ...»؛(۶)

«سرور قوم، دوستدار و محبوب خدای تعالی، باب شهر علم و دانش ها، منشأ مخاطبات احکام، درک کننده اشارات، پرچم هدایت یافتگان، نور اطاعت کنندگان، ولی پرهیزکاران، امام عدالت پیشگان...، پیشوای پرهیزکاران، زینت عارفان، آن که از حقایق توحید خبر می دهد، و به درخشش علم توحید اشاره می کند، صاحب دل خردمند و دارای زبان پرسش گر ...».

۱- ۱۷۸۷. بحارالانوار، ج ۳۵، ص ۴۶؛ معانی الاخبار، ص ۵۸.

۲- ۱۷۸۸. امالی صدوق، مجلس ۸۱، حدیث ۱۹.

۳- ۱۷۸۹. بحارالانوار، ج ۳۹، ص ۶۵؛ الصراط المستقیم، ج ۱، ص ۱۰۲.

۴- ۱۷۹۰. مناقب آل ابی طالب، ج ۲، ص ۱۶۰.

۵- ۱۷۹۱. بحارالانوار، ج ۴۲، ص ۱۳۳، به نقل از الاختصاص.

۶- ۱۷۹۲. مناقب آل ابی طالب، ج ۳، ص ۲۸۷؛ موسوعه امام علی، ج ۸، ص ۴۰۸؛

۱۷۱۰ إمامُ الْکُلِ ّفِی الْکُلِ ّ

در همه امور و برای همه مردم امام است.

از خلیل بن احمد سؤال شد: چه دلیلی است که علی علیه السلام امام الکلّ فی الکلّ است؟ گفت: چون همه به او احتیاج دارند و او به هیچ یک آنان احتیاج ندارد.(۱)

۱۷۱۱ الْإمامُ الْمُظَفَّرُ

پیشوای ظفرمند و پیروز.

در خطبه عیدین نقل شده که فرموده:

«اَللَّهُمَّ صَلِ ّعَلی أَخِیهِ وَأَبِی بَنِیهِ السَّیدِ الْمُطَهَّرِ وَالْإمامِ الْمُظَفَّرِ»؛(۲)

«خدایا درود فرست بر برادر رسول خدا و پدر فرزندان حضرت؛ همان آقای مطهر و امام مظفر».

۱۷۱۲ إمامُ الْمُوَحِّدِینَ

امام و پیشوای خداپرستان و یکتاپرستان.

همچنین مراجعه شود به: أَبْلَغُ الْواعِظِینَ [۱۶۳۱]

۱۷۱۳ أَمْرُهُ حِلْمٌ وَ حَزْمٌ

تمام امورش، همه از روی حلم و بردباری و فکر و اندیشه است.

همچنین مراجعه شود به: أَحْسَنُ الْقَوْمِ عَمَلًا [۱۶۴۴]

۱۷۱۴ أَمِیرُ الْإنْسِ وَ الْجآنِ ّ

او امیر و آقای هر انسان و جن است.(۳)

۱۷۱۵ أَمِیرُ لَوْ کُشِفَ

اشاره به بیان حضرت است که فرمود:

«لَوْ کُشِفَ الْغِطاءُ مَا ازْدَدْتُ یقِیناً»؛(۴)

«اگر همه پرده ها و حجاب ها هم کنار برود، چیزی بر علم و یقین من افزوده نمی شود».

چون بر همه چیز علم و آگاهی دارد.

۱۷۱۶ أَنِیسُ الرَّسُولِ

مونس و همدم و یار پیامبر.

همچنین مراجعه شود به: أَخَذَ الْعِلْمَ فَوَفَّرَهُ [۱۶۴۸]

۱۷۱۷ أَوّلُ مَنْ أَدَّی الزَّکاهَ

اولین کسی که زکات پرداخت نمود، امام علی علیه السلام است.

چنان که حسان بن ثابت سروده است و در دیوان حمیری نیز آمده است:(۵)

عَلِی أَمِیرُ الْمُؤْمِنِینَ أَخُو الْهُدی

وَأَفْضَلُ ذِی نَعْلٍ وَمَنْ کانَ حافِیاً

وَأَوَّلُ مَنْ أَدَّی الزَّکاهَ بِکَفِّهِ

وَأَوَّلُ مَنْ صَلّی وَمَنْ صامَ طاوِیاً

۱۷۱۸ أَوَّلُ مَنْ صَنَّفَ

اولین کسی که به تصنیف کتاب پرداخت.(۶)

۱۷۱۹ أَوَّلُ مَنْ وَضَعَ الْکَلامَ

در مقایسه ادریس پیامبرعلیه السلام با امیرمؤمنان علیه السلام گفته شده: ادریس اولین کسی بوده که خط را وضع کرده و علی علیه السلام اولین کسی بوده که علم نحو و کلام را وضع نموده است.(۷)

۱- ۱۷۹۳. موسوعه امام علی، ج ۸، ص ۴۱۸.

۲- ۱۷۹۴. مصباح کفعمی، ص ۷۱۶.

۳- ۱۷۹۵. الفضائل، ص ۱۷۵.

۴- ۱۷۹۶. بحارالانوار، ج ۴۰، ص ۱۵۳.

۵- ۱۷۹۷. بحارالانوار، ج ۳۵، ص ۱۹۲.

۶- ۱۷۹۸. بحارالانوار، ج ۳۹، ص ۸۲؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۳، ص ۲۶۶.
۷- ۱۷۹۹. بحارالانوار، ج ۳۹، ص ۴۹؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۳، ص ۲۴۲.

۱۷۲۰ أَوَّلُ مَنْ وَضَعَ النَّحْوَ

اولین کسی که علم و دانش نحو (ادبیات عرب) را پایه گذاری کرد.

همچنین مراجعه شود به: أَوَّلُ مَنْ وَضَعَ الْكَلامَ [۱۷۱۹]

۱۷۲۱ ایثارگر

امام علی علیه السلام اولین و بزرگ ترین فدایی و جان نثار خدا و پیامبرش بود که بارها جان خودش را برای حفظ جان پیامبرصلی الله علیه وآله به خطر انداخت.

از جمله در جریان «لیله المبیت»، برای حفظ جان پیامبرصلی الله علیه وآله، در بستر ایشان خوابید تا آن حضرت هجرت نماید و جان سالم به در برد. به همین جهت آیه «وَمِنَ النّاسِ مَن يشْرِى نَفْسَهُ ابْتِغآءَ...»(۱) در شأن آن حضرت نازل شد.

احادیث و روایات در این زمینه از شیعه و سنّی نیز فراوان است.(۲)

۱۷۲۲ بابُهُ بابُ اللَّهِ

درگاه او همانند درگاه خدا است.

در آداب ورود به شهر نجف و حرم امام گفته شده: پس چون به درگاه اوّل برسی بگو:

«اَللَّهُمَّ بِبابِكَ وَقَفْتُ، وَبِفِنآئِكَ نَزَلْتُ، وَبِحَبْلِكَ اعْتَصَمْتُ، وَلِرَحْمَتِكَ تَعَرَّضْتُ، وَبِوَلِيكَ صَلَواتُكَ عَلَيهِ تَوَسَّلْتُ»؛

«خدایا من در مقابل باب تو ایستاده ام، و به درگاه تو وارد شده و به حبل تو تمسّک جسته ام، و خود را در معرض رحمت تو قرار داده، و به ولی تو، که درود و سلام تو بر او باد، متوسّل شده ام».

۱۷۲۳ بارَزَ حِينَ اسْتَكانَ الْقَوْمُ

آن گاه که همه مردم سستی و انزوا را در پیش گرفتند، او به میدان آمد.

همچنین مراجعه شود به: أَحْسَنُ الْقَوْمِ عَمَلاً [۱۶۴۴]

۱۷۲۴ الْبازِلُ

باخرد و بخشنده.

همچنین مراجعه شود به: أَكْبَرُ الْمُسْلِمِينَ [۱۷۰۲]

۱۷۲۵ الْباقِرُ لِعُلُومِ الْأَدْیانِ

متوکّل عباسی از زید بن حارثه در مورد علی علیه السلام سؤال کرد، وی گفت:

«عَلِی هُوَ الْآمِرُ عَنِ اللَّهِ بِالْعَدْلِ وَالْإِحْسانِ، وَالْباقِرُ لِعُلُومِ الْأَدْیانِ، التّالِی لِسُوَرِ الْقُرْآنِ، الثّاقِبُ لِحِجابِ الشَّیطانِ...»؛(۳)

«علی علیه السلام همان است که از جانب خداوند به عدل و احسان امر می کند، او که شکافنده علوم همه ادیان است، تلاوت کننده آیات قرآن است، سوراخ کننده پرده های شیطان است...».

۱۷۲۶ بِشْرِیکٌ

نامی است برای آن حضرت نزد اهل حبشه، چنان که خود فرموده:

«أَنَا اسْمِی فِی الْاِنْجِیلِ اِلْیا... وَعِنْدَ الْحَبَشَهِ بِشْرِیکٌ»؛(۴)

ص:۳۱۶

۱- ۱۸۰۰. سوره بقره، آیه ۲۰۷.

۲- ۱۸۰۱. بحارالانوار ج ۱۹، ص ۵۴ و ج ۳۶، ص ۵۹؛ امالی طوسی ص ۴۴۶؛ ارشاد القلوب، ج ۲، ص ۲۲۴؛ تفسیر عیاشی، ج ۱، ص ۱۰۱؛ تفسیر قمی، ج ۱، ص ۷۰؛ تفسیر فرات، ص ۶۵؛ تأویل الآیات، ص ۹۴.

۳- ۱۸۰۲. بحارالانوار، ج ۳۵، ص ۶۳.

۴- ۱۸۰۳. بحارالانوار، ج ۳۵، ص ۴۶؛ معانی الاخبار، ص ۵۸.

«نام من در کتاب انجیل الیا و نزد اهل حبشه نیز بثریک می باشد».

البته در نقل دیگر بتریک نوشته شده.(۱)

۱۷۲۷ بَثِیرٌ

«النَّمِرُ الَّذِی إذا وَضَعَ مِخْلَبَهُ فِی شَیءٍ هَتَکَهُ»؛ ببر یا پلنگی که چون ناخن و چنگ خود را در چیزی فرو ببرد، آن را درهم می کوبد و از هم می پاشد.(۲)

خود آن حضرت فرموده:

«أَنَا اسْمِی فِی الْاِنْجِیلِ اِلْیا... وَعِنْدَ التُّرْکِ بَثِیرٌ»؛(۳)

«در انجیل نام من الیا و نزد ترک نیز بثیر است».

۱۷۲۸ بَحْرٌ فِی الْمَجالِسِ

دریای علم و آگاهی.

هنگامی که نزد ابن عباس، نام علی علیه السلام برده شد، گفت:

«وا أَسَفاهُ عَلی أَبِی الْحَسَنِ! مَضی وَاللَّهِ ما غَیرَ وَلا بَدَّلَ وَلا قَصَّرَ وَلا جَمَّعَ وَلا مَنَّعَ وَلا آثَرَ إلّا للَّهِ، وَاللَّهِ لَقَدْ کانَتِ الدُّنْیا أَهْوَنَ عَلَیهِ مِنْ شِسْعِ نَعْلِهِ، لَیثٌ فِی الْوَغی بَحْرٌ فِی الْمَجالِسِ، حَکِیمٌ فِی الْحُکَماءِ. هَیهاتَ! قَدْ مَضی إِلَی الدَّرَجاتِ الْعُلی ؛(۴)

«افسوس بر علی! در حالی از دنیا رفت که نه چیزی را تغییر داد و نه تبدیل کرد و نه چیزی کم و زیاد کرد، و چیزی هم برنگزید مگر برای خدا؛ به خدا قسم! دنیا نزداو از بند کفشش هم بی ارزش تر بود، او که شیر درجنگ ها، دریای علم در مجالس و حکیمی بین فرزانگان بود. هیهات! او به درجات بسیار بالا پر کشید».

۱۷۲۹ الْبَدْرُ التَّمامِ

ماه شب چهارده، آن گاه که کامل می شود و نورش از هر زمانی بیشتر است.

روزی که مردم برای بیعت با امیرمؤمنان علیه السلام هجوم آورده بودند، ابن ملجم مرادی ملعون هم حضور داشت، جلو آمد و خطاب به امام علیه السلام چنین گفت:

«اَلسَّلامُ عَلَیکَ أَیهَا الْإِمامُ الْعادِلُ، وَالْبَدْرُ التَّمامُ، وَاللَّیثُ الْهُمامُ، وَالْبَطَلُ الضَّرْغامُ، وَالْفارِسُ الْقَمْقامُ، وَمَنْ فَضَّلَهُ اللَّهُ عَلی سائِرِ الْأَنامِ، صَلَّی اللَّهُ عَلَیکَ وَعَلی آلِکَ الْکِرامِ، أَشْهَدُ أَنَّکَ أَمِیرُ الْمُؤْمِنِینَ صِدْقاً وَحَقّاً وَأَنَّکَ وَصِی رَسُولِ اللَّهِ صلی الله علیه وآله...»؛(۵)

«سـلام برتو ای امام عادل، ای ماه شب چهارده، ای دلاور و پهلوان بزرگ و بلنـد همت، و جنگجوی شـجاع، ای آن که خدا او را بر دیگر مردم فضـیلت داده. درود بر تو و خـانواده گرامی تو! گواهی می دهم به راستی و حقیقت که تو امیرمؤمنان هستی و تو وصی و جانشین رسول خدایی ...».

و همچنان می گفت و بعـد هم چنـد بیت شـعر خوانـد. امام علی علیه السـلام پس از آن فرمود: تو کیستی؟ گفت: عبـدالرحمن هستم.

فرمود: فرزند کیستی؟ گفت: ملجم مرادی.

۱- ۱۸۰۴. بحارالانوار، ج ۳۳، ص ۲۸۳.

۲- ۱۸۰۵. بحارالانوار، ج ۳۵، ص ۴۷.

۳- ۱۸۰۶. بحارالانوار، ج ۳۵، ص ۴۶؛ معانی الاخبار، ص ۶۰.

۴- ۱۸۰۷. بحارالانوار، ج ۴۱، ص ۱۰۳؛ امالی صدوق، ص ۴۰۸؛ موسوعه امام علی، ج ۸، ص ۴۳۳.

۵- ۱۸۰۸. بحارالانوار، ج ۴۲، ص ۲۶۲.

فرمود: مرادی تو هستی؟! گفت: آری.

حضرت فرمود: «إنّا للّه و إنّا إليه راجعون».

چند بار امام به وی نگاه کرد، سؤالش را تکرار نمود: آیا مرادی تو هستی؟ بعد دست خود را بر دست دیگرش زد و باز «انّا للّه» گفت. پس فرمود: حیله نکن و بیعت خود را نشکن.(۱)

۱۷۳۰ الْبَدْرُ الْمُنِيرُ

ماه تمام و ماه کامل که نورانی بخش است و همه تاریکی ها را روشن می کند.

چنان که سید حمیری در قصیده خود، در مدح امیرمؤمنان علیه السلام سروده است:(۲)

عَلِی هُوَ الْبَدْرُ الْمُنِيرُ ضِياؤُهُ

يضِی ءُ سَناهُ فِی ظُلامِ الْغَیاهِبِ

«علی آن ماه کامل و نورانی بخش است که پرتوها و شعله های نورش تیرگی ها و تاریکی ها را روشن می کند».

۱۷۳۱ بُرْهانُ الْواصِلِينَ

نشان دهنده راه و دلیل واصل شدگان به حقّ.

مؤلّف مصباح البلاغه در وصف امام علی علیه السلام چنین آورده است:

«حافِظُ سُنَّتِهِ وَشَرِيعَتِهِ، جامِعُ مُتَضادِّ الْكَمالِ، قاصِمُ شَوْكَهِ الْكُفْرِ وَالضَّلالِ، حَلّالُ الْمُشْكَلاتِ، كَشّافُ الْمُعْضَلاتِ، خَوّاضُ الْغَمَراتِ، الْمَشْهُورُ فِی السَّماواتِ، صاحِبُ الدَّلالاتُ الْواضِحاتِ، مُظْهِرُ الْكَراماتِ الْباهِراتِ ... بُرْهانُ الْواصِلِينَ، قِبْلَهُ الْعارِفِينَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ علیه السلام»؛(۳)

«همان که سیره و روش، و شریعت رسول خدا را حفظ نمود، آن که جامع کمالات گوناگون و متضادّ است، درهم کوبنده شوکت اهل کفر و گمراهی، برطرف کننده مشکلات، باز کننده گره ها، فرو رونده در سختی ها. آن که در آسمان ها مشهور است، همان که دارای دلایل واضح و آشکار کننده کرامت های روشن است. آن که دلیل و برهان واصل شدگان به حقّ و قبله اهل عرفان می باشد، او امیر مؤمنان علیه السلام است».

۱۷۳۲ بَرِی ءُ

نام امام علی علیه السلام در کتاب تورات و به زبان آنان است، چنان که حضرت فرمود:

«أَنَا اسْمِی فِی الْاِنْجِیلِ اِلْیا وَفِی التَّوْراهِ بَرِی ءٌ»؛(۴)

«نام من در انجیل الیا و در تورات بری ء است».

و مراد از بری ء؛ یعنی هیچ گونه شرکی در او راه ندارد و لحظه ای غیر خدا را نپرستیده.(۵)

۱۷۳۳ بِطْرِیسا

امام علی علیه السلام در معرفی خود فرموده است:

«أَنَا اسْمِی فِی الْاِنْجِیلِ اِلْیا.... وَعِنْدَ الرُّومِ بِطْرِیسا»؛(۶)

«نام من در انجیل الیا است و نزد روم به بطریسا معروف هستم».

و گفته شده: مراد از بطریسا؛ یعنی مختلس الارواح؛ یعنی کسی که روح ها و ذهن ها را می رباید و جذب و مبهوت می نماید.(۷)

۱- ۱۸۰۹. بحارالانوار، ج ۴۲، ص ۲۶۲.

۲- ۱۸۱۰. مناقب آل ابی طالب، ج ۳، ص ۲۹۱.

۳- ۱۸۱۱. مصباح البلاغه، ج ۱، ص ۳ مقدّمه.

۴- ۱۸۱۲. بحارالانوار، ج ۳۵، ص ۴۵؛ معانی الاخبار، ص ۵۸.

۵- ۱۸۱۳. معانی الاخبار، ص ۶۰.

۶- ۱۸۱۴. بحارالانوار، ج ۳۵، ص ۴۶؛ بشاره المصطفی، ص ۱۲.

۷- ۱۸۱۵. بحارالانوار، ج ۳۵، ص ۴۷؛ معانی الاخبار، ص ۶۰.

۱۷۳۴ الْبَطَلُ الْأَزْهَرُ

پهلوان و قهرمان نورانی.

ملائکه این نام را برای وی انتخاب کردند.

همچنین مراجعه شود به: الْأَعْرَفُ بَینَ أَصْحابِهِ [۱۶۷۱]

۱۷۳۵ الْبَطَلُ الْجَماجِمُ

پهلوان پهلوانان.

همچنین مراجعه شود به: أَکْبَرُ الْمُسْلِمینَ [۱۷۰۲]

۱۷۳۶ الْبَطَلُ الضَّرْغامُ

پهلوان و قهرمان شجاع.

واقعیتی است که ابن ملجم ملعون آن را در حقّ امام گفته است.

همچنین مراجعه شود به: الْبَدْرُ التَّمامُ [۱۷۲۹]

۱۷۳۷ الْبَطَلُ الْهاصِرُ

شیر درنده و پهلوان درهم کوبنده. تعبیری دیگر از شجاعت و قهرمانی حضرت است.

از جمله اوصافی است که بحیرای راهب در سفر شام، هنگام ملاقات با ابوطالب در مورد فرزندش به کار برد که برای تو فرزندی به دنیا می آید که پیامبر آخر الزمان را حمایت خواهد نمود. نامش در آسمان ها «البطل الهاصر» و «الشجاع الاقرع» می باشد.(۱)

۱۷۳۸ الْبَطَلُ الْهُمامُ

پهلوان بزرگ و پادشاه بلندهمت.

همچنین مراجعه شود به: أَکْبَرُ الْمُسْلِمینَ [۱۷۰۲]

۱۷۳۹ بَعْلُ بِنْتِ الْمُصْطَفی

شوهر دختر پیامبر.

همچنین مراجعه شود به: أَفْخَرُ مَنْ ضَحِکَ وَبَکی [۱۶۸۶]

۱۷۴۰ بَعِيدُ الْمُدى

معاويه از ضرار بن ضمره نهشلی، صحابی امام علی علیه السلام خواست آن حضرت را توصیف کند. وی گفت: مرا معاف بدار؛ ولی با اصرار معاویه، در حضور مردم گفت:

«كانَ وَاللَّهِ بَعِيدَ الْمُدى شَدِيدَ الْقُوى يقُولُ فَصْلًا وَيحْكُمُ عَدْلاً، يتَفَجَّرُ الْعِلْمُ مِنْ جَوانِبِهِ وَتَنْطِقُ الْحِكْمَةُ مِنْ نَواحِيهِ، يسْتَوْحِشُ مِنَ الدُّنْيا وَزَهْرَتِها وَيسْتَأْنِسُ بِاللَّيلِ وَوَحْشَتِهِ، كانَ وَاللَّهِ غَرِيزَ الْعِبْرَه، طَوِيلَ الْفِكْرَه، يقَلِّبُ كَفَّيهِ وَيخاطِبُ نَفْسَهُ وَيناجِی رَبَّهُ، يعْجِبُهُ مِنَ اللِّباسِ ما خَشِنَ وَمِنَ الطَّعامِ ما جَشِبَ، كانَ وَاللَّهِ فِينا كَأَحَدِنا يدْنِينا إِذا أَتَيناهُ وَيجِيبُنا إِذا سَأَلْناهُ، وَكانَ مَعَ دُنُوِّهِ مِنّا وَقُرْبِنا مِنْهُ لا نُكَلِّمُهُ لِهَيبَتِهِ وَلا نَرْفَعُ عَينَنا لِعَظَمَتِهِ، فَإِنْ تَبَسَّمَ فَمِنْ مِثْلِ اللُّؤْلُؤِ الْمَنْظُوم، يعَظِّمُ أَهْلَ الدِّينِ وَيحِبُّ الْمَساكِينَ، لا يطْمَعُ الْقَوِی فِی باطِلِهِ وَلا ييأَسُ الْفَقِيرُ مِنْ عَدْلِهِ، فَأَشْهَدُ بِاللَّهِ لَقَدْ رَأَيتُهُ فِی بَعْضِ مَواقِفِهِ، وَقَدْ أَرْخَی اللَّيلُ سُدُولَهُ وَغَارَتْ نُجُومُهُ، وَهُوَ قآئِمٌ فِی مِحْرابِهِ قابِضٌ عَلَی لِحْيتِهِ، يتَمَلْمَلُ تَمَلْمُلَ السَّلِيمِ، وَيبْكِی بُكاءَ الْحَزِينِ، فَكَأَنِّی الْآنَ أَسْمَعُهُ وَهُوَ يقُولُ: يا دُنْيا دَنِيهٍ أَ بِی تَعَرَّضْتِ أَمْ إِلَی تَشَوَّقْتِ؟! هَيهاتَ هَيهاتَ غُرّی غَيرِی، لا حاجَةَ لِی فِيكِ قَدْ بَتَتُّكِ ثَلاثاً لا رَجْعَةَ لِی فِيها، فَعُمُرُكِ قَصِيرٌ وَخَطَرُكِ يسِيرٌ وَأَمَلُكِ حَقِيرٌ. آهِ آهِ مِنْ قِلَّهِ الزّادِ وَبُعْدِ السَّفَرِ، وَوَحْشَهِ الطَّرِيقِ وَعِظَمِ الْمَوْرِدِ»؛(۲)

۱- ۱۸۱۶. بحارالانوار، ج ۱۵، ص ۱۹۸؛ کمال الدین ج ۱، ص ۱۸۷.

۲- ۱۸۱۷. بحارالانوار، ج ۴۱، ص ۱۲۱؛ کشف الغمه، ج ۱، ص ۷۷؛ کشف الیقین، ص ۱۱۶؛ ارشاد القلوب، ج ۲، ص ۲۱۸؛ کنز الفوائد، ج ۲، ص ۱۶۰.

«به خدا قسم! او بلندهمّت و پرنیرو بود، حرف آخر را می زد و به عدل حکم می کرد، علم و دانش از سر و پایش می جوشید و با تمام وجود به حکمت سخن می گفت، از دنیا و درخشش آن وحشت داشت، و با شب و تنهایی آن مأنوس بود. به خدا قسم که اشکش ریزان و تفکرش طولانی بود؛ دستش را می چرخاند و خودش را مخاطب قرار می داد و با پروردگارش مناجات می کرد لباس خشن می پوشید و طعام ساده و خشک می خورد، به خدا قسم در بین ما مثل یکی از خود ما بود وقتی نزد او می رفتیم ما را به خود نزدیک می کرد و اگر سؤال می کردیم جوابمان را می داد لکن با این قرب و نزدیکی که بین ما وجود داشت از هیبت او نمی توانستیم حرف بزنیم و از عظمت او نمی توانستیم چشم بالاـ بیاوریم. وقتی تبسم می کرد دندان هایش مانندمروارید چیده شده بود. اهل دین را تعظیم می کرد و مساکین را دوست می داشت، افراد قوی هیچ طمعی از باطل نداشتند و ضعیفان نیز از عدل او مأیوس نبودند. خدا را گواه می گیرم که در برخی از مواقع دیدم آن گاه که شب پرده ظلمت افکنده و ستارگان سرازیر می شوند در محراب عبادت ایستاده و محاسن خود را به دست گرفته و همانند مار گزیده به خود می پیچید و مانند مصیبت دیده گریه می کرد. گویا اکنون نیز صدای او را می شنوم که می فرماید: ای دنیای پست! آیا خود را به من عرضه می داری، آیا مرا تشویق می کنی؟! هیهات! برو دیگری را فریب ده، مرا در تو هیچ نیازی نیست، تو را سه طلاقه کردم که راه بازگشتی ندارد. عمرت کوتاه و فایده ات کم و ارزشت حقیر است. آه!آه! از کمی زاد و توشه و دوری راه و تنهایی و عظمت مقصد».

آن قدر گفت که اشک معاویه بر گونه هایش جاری شد و مردم نیز گریه کردند. معاویه قسم خورد: به خدا سوگند که علی علیه السلام چنین بود.

۱۷۴۱ بَکّاءٌ فِی الْمِحْرابِ

معاویه از اطرافیان خواست که علی علیه السلام را توصیف کنند، عمر و عاص در چند بیت شعر و در حضور معاویه در مدح علی علیه السلام گفت:(۱)

هُوَ الْبَکّآءُ فِی الْمِحْرابِ لَیلًا

هُوَ الضَّحّاکُ إنْ آنَ الضِّرابُ

هُوْ النَّبَأُ الْعَظِیمُ وَفُلْکُ نُوحٍ

وَبابُ اللّهِ وَانْقَطَعَ الْجَوابُ

«او کسی بود که در محراب عبادت شبانه بسیار گریه می کرد و در جنگ ها نیز خندان بود، او همان «نبأ عظیم» و «کشتی نوح» و «باب اللّه» بود، و حرف تمام این است».

۱۷۴۲ بِلْقِیاطِیسٌ

نام وصی آخرین پیامبر خداصلی الله علیه وآله برای همه از آدم تا خاتم در طول تاریخ معروف و شناخته شده، فقط به الفاظ و

لغات مختلف تعبیر شده؛ مثلاً نام آن حضرت به عبرانی «بلقیاطیس» گفته شده است.(۲)

ص:۳۲۰

۱- ۱۸۱۸. موسوعه امام علی، ج ۸، ص ۳۹۰.

۲- ۱۸۱۹. بحارالانوار، ۳۵، ص ۶۲؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۳، ص ۲۷۶.

۱۷۴۳ بَوِی ءً

امام علی علیه السلام، نزد کاهنان به این اسم معروف است، چنان که فرمود:

«أَنَا اسْمِی فِی الْاِنْجِیلِ اِلْیا... وَعِنْدَ الْکَهَنَهِ بَوِی ءٌ»؛(۱)

«نام من در انجیل الیا و نزد کاهنان بوی ء است».

گفته شده: بوی ء یعنی کسی که هر چیزی را در جای خودش قرار می دهد، حقّ را در محل خود و باطل را نابود می سازد.(۲)

۱۷۴۴ بَیاضُ صُبْحِ الْیقِینِ

بزرگ مرد پرهیزکاران و پارسایان و روشنی و سفیدی سپیده دم و صبح یقین.

ملّااحمد اردبیلی در وصف امیرالمؤمنین علیه السلام چنین گفته است:

«اَللَّهُمَّ صَلِ ّوَسَلِّمْ عَلی وَلِیکَ وَخاصَّتِکَ وَخالِصَتِکَ، خازِنِ وَحْیکَ، وَمَنارِ سُنَنِکَ، وَقِوام کَلِمَتِکَ، وَعِصام بَرِیتِکَ وَمِیسَم أَوْلِیآئِکَ، وَوَصِی ّرَسُولِکَ وَخَلِفَتِکَ مِنْ بَعْدِهِ بِلا فَصْلٍ مِنْ خَلْقِکَ، وَبابِ مَدِینَهِ الْعِلْمِ وَفاتِحِ دارِ الْحِکْمَهِ وَذِی قَرْنَی هذِهِ الْأُمَّهِ، وَسَیدِ لَهامِیمِ الْأَوْصِیاءِ، وَیعْسُوبِ أَضامِیمِ الْأَصْفِیاءِ، أَمِیرِ الْمُؤْمِنِینَ، نَفْسِ خَیرِ الْمُرْسَلِینَ، بَیاضُ صُبْحِ الْیقِینِ، جَحْجاحِ الْمُتَّقِینَ، شَمْسِ نَهارِ الْمُتَّقِینَ، بَیاضِ صُبْحِ الْیقِینِ، مَتْنِ دِینِ الْإِسْلامِ، صَفْوِ رَوْقَهِ الْأَنام، سُیاقِ کُلِ ّمِضْمارٍ، طَوْدِ کُلِ ّوَقّارٍ، سَیدِ الْوَقُورِ الْبَهُورِ، سُبّاقِ الْمِضْمارِ الْقُدْسِ وَالْعِصْمَهِ، مِقْباسِ أَنْوارِ الْعِلْمِ وَالْحِکْمَهِ، إِمام سائِرِ الْبَرِیهِ، بَعْلِ فاطِمَهِ الْمَرْضِیهِ، والِدِ الْعِتْرَهِ الطّاهِرَهِ، أَسَدِ اللَّهِ الْغالِبِ، عَلِی ّبْنِ أَبِی طالِبٍ عَلَیهِ السَّلامُ»؛(۳)

«پروردگارا! درود و سلام فرست بر جانشین و برگزیده ناب و خالصت، نگه دارنده اسرار وحی تو، و نشانه سنّت ها، و پایه و اساس آیات و کلمات تو، پناه گاه بندگانت و نشانه گذار اولیای تو، و وصی پیامبرت و جانشین بلافصل تو در میان مردم، و دروازه شهر علم و دانش و گشاینده خانه حکمت و اندیشه و ذوالقرنین (پیشگام برجسته) این امّت، و سرور بزرگان و سخاوتمندان، و رئیس جماعت برگزیدگان، امیر مؤمنان، نفس و جان بهترین پیامبر، بزرگ مرد پرهیزکاران، خورشید روشنی بخش پارسایان، روشنی صبح و سفیدی سپیده دم یقین، متن و ریشه دین اسلام، خالص و برگزیده خلایق، برنده و پیروز در هر میدان مسابقه، اصل و اساس هرفراوانی، آقای بزرگوار زیبا، پیشی گیرنده در میدان قداست و عصمت، سرچشمه انوار دانش و معرفت، امام و پیشوای همه بندگان، همسر و کفو فاطمه مرضیه علیها السلام، پدر خاندان پاک (امامان معصوم)، شجاع همیشه پیروز، امام علی بن ابی طالب علیه السلام».

۱۷۴۵ بَیضَهُ الْبَلَدِ

آقا و بزرگ شهر.

در جنـگ خنـدق، هنگامی که امام علی علیه السـلام عمرو بن عبـد ودّ، پهلوان پهلوانان عرب را کشت، خواهرش بر جنازه وی آمد، ابیاتی

۱- ۱۸۲۰. بحارالانوار، ج ۳۵، ص ۴۵.

۲- ۱۸۲۱. بحارالانوار، ج ۳۵، ص ۴۷.

۳- ۱۸۲۲. نسخه نفیس خطی مجموعه دوازده امام، ص ۱۳۴.

سرود و گفت: اگر قاتل او کسی جز علی بود، تا جان در بدن داشتم گریه می کردم؛ ولی:(۱)

لِکِنْ قاتِلُهُ مَنْ لا یعابُ بِهِ

وَکانَ قَدِیماً بَیضَهَ الْبَلَدِ

«قاتل او کسی است که هیچ عیبی ندارد و از قدیم به عنوان آقا و بزرگ شهر معروف است».

۱۷۴۶ تَأَلَّفَ الْأَشْرافَ

در خانواده بااصل و نسب به دنیا آمده است.

همچنین مراجعه شود به: أَبَدَّ الْأَوْصافَ [۱۶۳۰]

۱۷۴۷ تاجُ الْعارِفِینَ

بزرگ و رهبر همه خداشناسان و عارفان.

توصیفی که از آن حضرت شده است.(۲)

۱۷۴۸ تاجُ الْفُقَهاءِ

سرور و بزرگ همه فقها و دانشمندان.

روزی در حضور معاویه و عمرو بن عاص سخن از حضرت علی علیه السلام به میان آمد، پیرمردی بلند شد و گفت: چرا نمی گویید:

«الْإِمامُ الْعادِلُ وَالْغَیثُ الْهاطِلُ، یعْسُوبُ الدّینِ وَقاتِلُ الْمُشْرِکِینَ، تاجُ الْفُقَهاءِ وَکَنْزُ الْفُقَراءِ»؛(۳)

«آن امام عادل و باران بهاری و پیشوای دین و کشنده مشرکان، او افتخار دانشمندان و گنج فقیران است».

۱۷۴۹ تاجُ لُؤی بْنِ غالِبٍ

تاج و سبب افتخار لؤی بن غالب نام یکی از اجداد امام است؛ یعنی: علی بن ابی طالب بن عبدالمطلب بن هاشم بن عبد مناف بن قصی بن کلاب بن مرّه بن کعب بن لؤی بن غالب.

همچنین مراجعه شود به: الْأَرْیحِی [۱۶۵۵]

۱۷۵۰ التّارِکُ لِلْمِراءِ

اهل مراء و جدال نبود.

همچنین مراجعه شود به: الْآخِذُ بِالْقُلُوبِ [۱۶۲۶]

۱۷۵۱ التّارِکُ لِمُقارَنَهِ اللَّئِیمِ

او اهل همنشینی با نابکاران و لئیمان نبود.

همچنین مراجعه شود به: الْآخِذُ بِالْقُلُوبِ [۱۶۲۶]

۱۷۵۲ تَجَلْبَبَ بِالْوَقارِ

آن قدر وقار و متانت دارد که گویا آن را پوشش خود قرار داده است.

همچنین مراجعه شود به: أَبَدَّ الْأَوْصافَ [۱۶۳۰]

۱۷۵۳ تقوبیت

جابر می گوید: از سالم بن عبداللّه بن عمر شـنیدم می گفت: همراه پدرم نزد کعب الاحبار بودم که گفت: امامان بعد از پیامبر به عدد نقبای بنی اسرائیل هستند.

در این حال علی بن ابی طالب علیه السلام وارد شـد، کعب گفت: او اوّل آنان است و یازده نفر نیز از فرزندان وی هسـتند که نام های آنان را در تورات چنین بیان کرد:

«تقوبیت، قیذوا، دبیرا، مفسورا، مسـموعا، دوموه، مثبو، هذار، یثمو، بطور، نوقس، قیدموا. أمّا تقوبیت؛ فهو أوّل الأوصیاء و وصی آخر الأنبیاء»؛(۴)

۱- ۱۸۲۳. بحارالانوار، ج ۲۰، ص ۲۶۰؛ کشف الغمه، ج ۱، ص ۶۸؛ ارشاد القلوب، ج ۱، ص ۱۰۸؛ موسوعه امام علی، ج ۸، ص ۳۹۳.

۲- ۱۸۲۴. ارشاد القلوب، ج ۱، ص ۱۵۷.

۳- ۱۸۲۵. بحارالانوار، ج ۳۳، ص ۲۴۸؛ الفضائل، ص ۷۷.

۴- ۱۸۲۶. بحارالانوار، ج ۳۶، ص ۲۲۲؛ غیبت نعمانی، ص ۱۰۷.

«تقویت که همان امیرمؤمنان علیه السلام است اولین جانشین و وصی آخرین پیامبر الهی است».

۱۷۵۴ تَمَّتْ بِهِ کَلِماتُ اللّه

بخشی از زیارت امام علی علیه السلام در روز مبعث چنین می باشد:

«وَتَمَّتْ بِکَ کَلِماتُ اللَّهِ»؛(۱)

«به واسطه تو بود که کلمات الهی به اتمام و کمال رسید».

۱۷۵۵ تَنْطِقُ الْحِکْمَهُ مِنْ نَواحِیهِ

حکمت از تمام وجودش سخن می گوید.

همچنین مراجعه شود به: بَعِیدُ الْمُدی [۱۷۴۰]

۱۷۵۶ تَهَدَّلَتْ أَغْصانُهُ عَنْ نَبْعَهِ الْاِمامَهِ

پر و بال و شاخه های او از چشمه امامت نشو و نما و رشد یافته است.

همچنین مراجعه شود به: اسْتُقِی عُرُوقُهُ مِنْ مَنْبَعِ النُّبُوَّهِ [۱۶۵۸]

۱۷۵۷ ثَبَتَ بِهِ الْإِسْلامُ

دین اسلام به سبب فداکاری های او استوار و ثابت شد.

همچنین مراجعه شود به: أَحْسَنُ الْقَوْمِ عَمَلاً [۱۶۴۴]

۱۷۵۸ جامِعُ الْحِلْمِ

حلم و بردباری را در خود جمع کرده است.

زبیر بن عوام نقل می کند: هنگامی که منافقان گفتند: ابوبکر خودش را بر علی علیه السلام مقدم کرده.

ابوبکر به منبر رفت و گفت: صبر کنید، چه می گویید؟ گمان می کنید من گفتم: افضل از علی هستم؟ چطور این حرف را بزنم که نه سابقه او را دارم، نه قرابتش را و نه ویژگی های او را؟ او موحّد بود در حالی که من ملحد بودم، او قبل از من خدا را عبادت می کرد، دوست رسول خداصلی الله علیه وآله شد، حال آن که من دشمن او بودم، من هرگز نمی توانم ثناگوی او باشم.

به خـدا قسم! علی به محبت خدا و به قرابت رسول او رسـتگار شده، در ایمان به درجه ای رسـیده که اگر اولین و آخرین جمع شوند غیر از انبیا به مرتبه و روش او نمی رسند... .

«بَذَلَ للَّهِ مُهْجَتَهُ، وَلِابْنِ عَمّهِ مَوَدَّتَهُ، كاشِفُ الْكَرْبِ، وَدامِغُ الرَّيبِ، وَقاطِعُ السَّبَبِ إِلّا سَبَبَ الرَّشادِ، وَقامِعُ الشِّرْكِ وَمُظْهِرُ ما تَحْتَ سُوَيدا حَبَّهِ النِّفاقِ، مُحِنَّهُ هذَا الْعالَمِ، لَحِقَ قبْلَ أَنْ يلاحَقَ وَبَرَزَ قَبْلَ أَنْ يسابَقَ، جَمَعَ الْعِلْمَ وَالْحِلْمَ وَالْفَهْمَ، فَكَأَنَّ الْخيراتُ كانَتْ لِقَلْبِهِ كَنُوزاً...»؛(۲)

«او کسـی است که خون قلبش را نثار خـدا کرد و مودّتش را به پای رسول خدا گذاشت همان که برطرف کننده غم و اندوه و دفع کننده شک و تردید و قطع کننده اسـباب فاسده است مگر سبب و راه هدایت را، او که شرک را درهم می کوبد و آشکار می کند تخم نفاق را از ضـمیر منافقان. پیوسـته متحمل شداید اهل عالم بود، به اسـلام پیوست قبل از اینکه او را دعوت کنند و سبقت به ایمـان به خـدا گرفت قبـل از اینکه به او عرضه بـدارد. دانش، حلم و فهم را در خود جمع کرد، گویـا قلب او گنجینه تمام خیرات است».

۱- ۱۸۲۷. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۲۱؛ من لایحضره الفقیه، ج ۲، ص ۵۹۲.

۲- ۱۸۲۸. بحارالانوار، ج ۲۹، ص ۱۰۰؛ الاحتجاج، ج ۱، ص ۸۸.

۱۷۵۹ جامِعُ الْعِلْمِ

همه علوم و دانش ها را در خود جمع کرده.

همچنین مراجعه شود به: جامِعُ الْحِلْمِ [۱۷۵۸]

۱۷۶۰ جامِعُ الْفَهْمِ

دارای درک و فهم بالایی است.

همچنین مراجعه شود به: جامِعُ الْحِلْمِ [۱۷۵۸]

۱۷۶۱ جامِعُ کُلِّ کَرَمٍ

همه کرامت ها و بزرگواری ها را در خود جمع کرده است.(۱)

۱۷۶۲ جامِعُ الْمُتَضادِّ

همه کمالات متضادّ را در خود جمع کرده.

صفات گوناگون امام علی علیه السلام که اغلب در یک فرد جمع نمی شود، سبب شده آن حضرت را جامع اضداد نیز بنامند. سخنان آن حضرت در عرصه های عرفان، فلسفه، پند و موعظه، جهاد و حماسه، تفسیر قرآن، دعا و نیایش؛ و صفات متضادش تلفیقی از حماسه و عرفان، علم و عمل، شجاعت و اشک، قاطعیت و عفو، سخاوت و حفظ بیت المال، همه گواه این سخن است.

همچنین مراجعه شود به: بُرْهانُ الْواصِلِینَ [۱۷۳۱]

۱۷۶۳ جَحْجاحُ الْمُتَّقِینَ

بزرگ مرد پرهیزکاران و پارسایان.

همچنین مراجعه شود به: بَیاضُ صُبْحِ الْیَقِینِ [۱۷۴۴]

۱۷۶۴ جَلِیسُ الرَّسُولِ

افتخار همنشینی رسول خداصلی الله علیه وآله را داشته.

همچنین مراجعه شود به: أَخَذَ الْعِلْمَ فَوَفَّرَهُ [۱۶۴۸]

۱۷۶۵ جَلِی الصَّفْحَهِ

گشاده رو.

در فضیلت امام علی علیه السلام در مقایسه با دیگران که چنین گفته شده است:

«جَلِی الصَّفْحَهِ، نَقِی الصَّحِیفَهِ، ناصِحُ الْجَیبِ، نَقِی الذَّیلِ، عَذِبُ الْمَشْرَبِ، عَفِیفُ الْمَطْلَبِ، لَمْ یتَدَنَّسْ بِحُطامٍ وَلَمْ یتَلَبَّسْ بِآثامٍ، وَقَدْ شَهِدَ النَّبِی بِزُهْدِهِ بِقَوْلِهِ: عَلِی لا یرْزَأُ مِنَ الدُّنْیا وَلا تَرْزَأُ الدُّنْیا مِنْهُ»؛(۲)

«شخص گشاده رو که نامه اعمالش پاک و دلش صاف و پاکدامن و خوش برخورد و پاک سخن است. به چرب و شیرین دنیا و آلودگی های آن دچار نشد، چنان که رسول خدا به زهد او گواهی داد که نه چیزی بر دنیا اضافه کرد و نه چیزی از آن گرفت».

۱۷۶۶ جَلِیلُ الْقَدْرِ

توصیفی است که در گفتگوی بین معاویه و عمرو عاص برای امام علی علیه السلام مطرح شد.(۳)

۱۷۶۷ جَمالُ الْأُمَّهِ

جمال و زیبایی امّت اسلام.

در توصیف امام علی علیه السلام چنین نقل شده:

«أَعْلَمُ الْأُمَّهِ، جَمالُ الْأُمَّهِ، عَلِی بْنُ أَبِی طالِبٍ، سَیدُ النُّجَباءِ»؛(۴)

۱- ۱۸۲۹. بحارالانوار، ج ۲۹، ص ۹۹؛ الاحتجاج، ج ۱، ص ۸۸.

۲- ۱۸۳۰. بحارالانوار، ج ۴۰، ص ۳۲۰؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۲، ص ۹۳.

۳- ۱۸۳۱. بحارالانوار، ج ۳۳، ص ۴۹.

۴- ۱۸۳۲. مناقب آل ابی طالب، ج ۲، ص ۳۲.

«عالم ترین فرد امّت و جمال این امّت علی بن ابی طالب علیه السلام است، او که آقای نجیبان است».

۱۷۶۸ الْجَوادُ السَّخِی

خیلی بخشنده و باسخاوت.

داستان ها و روایات در این زمینه نیز از زندگی امام علی علیه السلام فراوان است.(۱)

همچنین مراجعه شود به: الْاَرْیَحِی [۱۶۵۵]

۱۷۶۹ حائِزُ الْفَخْرِ وَ الْحَسَبِ

دارای افتخار و حَسَب و شرف.

در کتاب مناقب آمده است:

«وَصلّ عَلی سَیدِ الْعَرَبِ وَحائِزِ الْفَخْرِ وَالْحَسَبِ»؛(۲)

«خدایا درود فرست بر آن آقای عرب که دارای افتخار و شرف می باشد».

۱۷۷۰ حازَ الْبَأْسَ

دارای قدرت بود و جنگاوری اش را در طاعت خدا به کار می بست.

همچنین مراجعه شود به: أَخَذَ الْعِلْمَ فَوَفَّرَهُ [۱۶۴۸]

۱۷۷۱ الْحازِمُ

دارای فکر و اندیشه صحیح است.

همچنین مراجعه شود به: أَكْبَرُ الْمُسْلِمِینَ [۱۷۰۲]

۱۷۷۲ حافِظُ السُّنَّه

سنّت و سیره رسول خداصلی الله علیه وآله را حفظ نموده.

همچنین مراجعه شود به: بُرْهانُ الْواصِلِینَ [۱۷۳۱]

۱۷۷۳ حافِظُ الشَّریعَه

با فداکاری های خود، با سکوت یا بیان و یا جنگ، شریعت رسول خداصلی الله علیه وآله را حفظ نمود.

همچنین مراجعه شود به: بُرْهانُ الْواصِلِینَ [۱۷۳۱]

۱۷۷۴ الْحاکِمُ بِالْکِتابِ

حکومت و قضاوتش براساس کتاب خدا و قرآن بود.

همچنین مراجعه شود به: أَبادَ الْفِتْرَهَ [۱۶۲۹]

۱۷۷۵ حَبْتَرٌ

«هُوَ الْبازِی الَّذِی یصْطادُ»؛(۳)

«او در سرعت و دقت و سیاست، همانند باز شکاری است».

امیرالمؤمنین علیه السلام فرموده است:

«أَنَا اسْمِی فِی الْاِنْجِیلِ اِلْیا... وَعِنْدَ الْفُرْسِ حَبْتَرٌ»؛(۴)

«نام من درانجیل الیا و نزدفارس ها حبتراست».

۱۷۷۶ حَبدارٌ

پس از فوت ابوبکر و بیعت مردم با عمر، هارونی، اعلم یهودیان خدمت امیرمؤمنان علیه السلام آمد و با آن حضرت مباحثه ای نمود:

«أَخْرَجَ الْهارُونِی مِنْ کُمِّهِ کِتاباً مَکْتُوباً بِالْعِبْرانِیهِ فَأَعْطاهُ عَلِیاًعلیه السلام، فَنَظَرَ فِیهِ عَلِی علیه السلام فَبَکی فَقالَ لَهُ الْهارُونِی: ما یبْکِیکَ؟ فَقالَ لَهُ عَلِی علیه السلام: یا هارُونِی! هذا فِیهِ اسْمِی مَکْتُوباً! فَقالَ الْیهُودِی: إِنَّهُ کِتابٌ بِالْعِبْرانِیهِ وَأَنْتَ رَجُلٌ عَرَبِی! فَقالَ لَهُ عَلِی علیه السلام: وَیحَکَ یا هارُونُ! هذا اِسْمِی؛ أَمّا فِی التَّوْراهِ اسْمِی هابِیلُ وَفِی الْاِنْجِیلِ حَبْدارُ. فَقالَ الْیهُودِی: صَدَقْتَ وَالَّذِی لا إِلهَ إِلّا هُوَ...»؛(۵)

۱- ۱۸۳۳. بحارالانوار، ج ۳۴، ص ۲۶۸.

۲- ۱۸۳۴. مناقب آل ابی طالب، ج ۱، ص ۳۱۱.

۳- ۱۸۳۵. بحارالانوار، ج ۳۵، ص ۴۷.

۴- ۱۸۳۶. بحارالانوار، ج ۳۵، ص ۴۶.

۵- ۱۸۳۷. بحارالانوار، ج ۳۶، ص ۲۲۲.

«هارونی از آستین خود کتابی عبرانی بیرون آورد و به امیرالمؤمنین علیه السلام داد. تا امام علی علیه السلام آن را دید، گریه کرد. هارونی گفت: چه شد؟ امام فرمود: این اسم من است که اینجا نوشته شده. یهودی گفت: این کتاب عبری است و تو مردی عرب هستی! امام فرمود: وای بر تو، این است اسم من، که در تورات هابیل است و در انجیل حبدار است، یهودی گفت: راست گفتی، قسم به آن که غیر از او خدایی نیست ...».

۱۷۷۷ حُبُّهُ جُنَّهٌ

دوستی با او، سپر بلای آتش جهنّم است.

همچنین مراجعه شود به: إِمامُ الْإِنْسِ وَ الْجِنَّهِ [۱۷۰۶]

۱۷۷۸ حَتْفُ الْعَدی

سبب مرگ دشمنان اسلام است.

همچنین مراجعه شود به: الْاَرْیحِی [۱۶۵۵]

۱۷۷۹ حَجَرُ الْعَینِ

نقل شده: امام علی علیه السلام در قرآن دارای سیصد اسم است؛ امّا در اخبار فراوان تر، از جمله:

«وَفِی الصُّحُفِ حَجَرُ الْعَینِ»؛(۱)

«نام او در صحف گذشتگان حجر العین است».

۱۷۸۰ حَرَمُهُ حَرَمُ اللَّهِ

حریم و حرمش مثل حریم و حرم خداست. در آداب ورود به نجف و حرم امام علی علیه السلام گفته شده: چون به در صحن برسی بگو:

«اَللَّهُمَّ إِنَّ هذَا الْحَرَمَ حَرَمُک، وَالْمَقَامَ مَقامُک، وَأَنَا أَدْخُلُ إِلَیهِ»؛(۲)

«خدایا! این حرم حرم تو و این مقام و جایگاه، مقام توست که من داخل آن می شوم».

۱۷۸۱ حَرّمَ عَلَیهِ ما حَرَّمَ عَلَی الرَّسُولِ

هرچه برای پیامبرصلی الله علیه وآله حرام بود، برای او نیز حرام بود.

به عبد اللَّه بن عمر گفتند: چه کسی بعد از رسول خداصلی الله علیه وآله از همه برتر است؟ گفت:

«خَیرُهُمْ بَعْدَهُ مَنْ کانَ یحِلَّ لَهُ ما یحِلّ لَهُ، وَیحْرُمُ عَلَیهِ ما کانَ یحْرُمُ عَلَیهِ»؛

«بهترین بعد از پیامبر او است که هرچه برای پیامبر حلال بود برای او نیز حلال بود، و هرچه برای پیامبر حرام بود برای او نیز حرام بود».

گفتند: او کیست؟ گفت: علی! آن گاه که پیامبر درب خانه همه را به سمت مسجد بست به جز خانه علی را و فرمود:

«لَکَ فِی هذَا الْمَسْجِدِ ما لِی وَعَلَیکَ فِیهِ ما عَلَی»؛(۳)

«هرچه در مسجد بر من حلال است، بر تو حلال و هرچه بر من حرام است، بر تو هم حرام است».

۱۷۸۲ حُسْنُ الْقَضاءِ

خداوند مقدر کرده بود که پس از پیامبرصلی الله علیه وآله علی علیه السلام به خلافت برسد؛ ولی ماجرای سقیفه سرنوشت دیگری را رقم زد.

برخی کوشیده اند هم خلافت آن سه خلیفه را به قضای الهی نسبت دهند و هم خلافت علی را؛ لیکن خلافت آنان را به سوء القضاء

ص:۳۲۶

۱- ۱۸۳۸. بحارالانوار، ج ۳۵، ص ۶۲؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۳، ص ۲۷۶.

۲- ۱۸۳۹. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۲۸۳.

۳- ۱۸۴۰. موسوعه امام علی، ج ۸، ص ۳۳۸؛ العمده، ص ۱۸۰.

مطرح کردند و خلافت امیرمؤمنان را به حسن القضاء، از جمله در شعر مولانا آمده:

راز بگشا ای علی مرتضی

ای پس از سوء القضا، حسن القضا

۱۷۸۳ حِصْنُ الْإِسْلامِ

قلعه و دژ محکم اسلام.

درباره آن حضرت چنین گفته شده است:

«مُحَمَّدٌ رُكْنُ الْأَعْلامِ وَعَلِى حِصْنُ الْإِسْلامِ»؛(۱)

«محمّدصلی الله علیه وآله رکن اعلام و علی علیه السلام دژ اسلام است».

۱۷۸۴ حَصَّنَ الْأَطْرافَ

در محدوده دین دژ محکمی برقرار کرد.

همچنین مراجعه شود به: أَبَدَّ الْأَوْصافَ [۱۶۳۰]

۱۷۸۵ الْحَصِيفُ

شخص نیک اندیش.

همچنین مراجعه شود به: أَكْبَرُ الْمُسْلِمِينَ [۱۷۰۲]

۱۷۸۶ الْحَظِى

دارای منزلت و مکانت و دولت مند است.

همچنین مراجعه شود به: الْاَرْيَحِى [۱۶۵۵]

۱۷۸۷ حَفِظَ ما أَضاعَ النّاسُ

آنچه از سنّت و سیره نبوی، که بقیه مردم آن را ضایع کرده بودند، محافظت کرد.

همچنین مراجعه شود به: أَحْسَنُ الْقَوْمِ عَمَلاً [۱۶۴۴]

۱۷۸۸ حُكْمُهُ عَدْلٌ

تمام احکامش بر اساس عدل بود.

همچنین مراجعه شود به: بَعِيدُ الْمُدى [۱۷۴۰]

۱۷۸۹ حَكِيمٌ فِی الْحُكَماءِ

بین حکیمان و فرزانگان ازهمه بالاتر است.

همچنین مراجعه شود به: بَحْرٌ فِی الْمَجالِسِ [۱۷۲۸]

۱۷۹۰ حَلّالُ الْمُشْكَلاتِ

رفع مشکل از همه می کند.

همچنین مراجعه شود به: بُرْهانُ الْواصِلِينَ [۱۷۳۱]

۱۷۹۱ حَمْحائِيلٌ

نام آن حضرت نزد اهل زمین.

اسامی امیرالمؤمنین علیه السلام در قرآن سیصد نام است؛ ولی در اخبار و روایات بسیار بیشتر است که خدا می داند، از جمله:

«يسَمُّونَهُ أَهْلُ السَّماءِ شَمْساطِيلَ، وَفِی الْأَرْضِ حَمْحائِيلَ»؛(۲)

«اهل آسمان او را شمساطیل می نامند و در زمین به حمحائیل معروف است».

۱۷۹۲ الْحَنَفِی

امام علی علیه السلام مانند اجداد طاهرینش بر دین حنیف و پاک بود.

همچنین مراجعه شود به: أَكْبَرُ الْمُسْلِمِينَ [۱۷۰۲]

۱۷۹۳ حَيتَرٌ

حیتر کسی است که «يقْطَعُ الْأَوْصالَ»؛(۳) «اعضای بدن و رگ های دشمنان را قطع می کند».

و از امام علی علیه السلام نقل شده که فرمود:

«أَنَا اسْمِی فِی الاِنْجِیلِ اِلْیا... وَعِنْدَ الزَّنْجِ حَیتَرٌ»؛(۴)

«اسم من در انجیل الیا و نزد زنج (رومیان) به حیتر نامیده شدم».

ص:۳۲۷

۱- ۱۸۴۱. مناقب آل ابی طالب، ج ۱، ص ۳۱۰.

۲- ۱۸۴۲. بحارالانوار، ج ۳۵، ص ۶۲.

۳- ۱۸۴۳. بحارالانوار، ج ۳۵، ص ۴۷؛ معانی الاخبار، ص ۶۰.

۴- ۱۸۴۴. بحارالانوار، ج ۳۵، ص ۴۶؛ معانی الاخبار، ص ۵۸.

۱۷۹۴ خآصَّهُ نَفْسِ الْمُنْتَجَبِینَ

سید بن طاوس در کتاب المزار الکبیر، در اعمال مسجدکوفه فرموده: هنگامی که به درب مسجد رسیدی، بگو:

«أَشْهَدُ أَنَّکَ أَمِیرُ الْمُؤْمِنِینَ وَخآصَّهُ نَفْسِ الْمُنْتَجَبِینَ»؛(۱)

«گواهی می دهم تو امیر اهل ایمانی و خلاصه و لباب کمالات برگزیدگان خدایی».

۱۷۹۵ خَشَعَ لِلّهِ فِی الصَّلَواتِ

در نمازهایش خاضع و خاشع بود.

همچنین مراجعه شود به: أَخَذَ الْعِلْمَ فَوَفَّرَهُ [۱۶۴۸]

۱۷۹۶ الْخَطِیبُ

سخنور و سخنران ماهر.

چنان که سید حمیری در قصیده خود، در مدح امیرالمؤمنین علیه السلام گفته:(۲)

علی هو القاضی الخطیب بقوله

یجی ء بما یعیی به کلّ خاطب

همچنین مراجعه شود به: أَکْبَرُ الْمُسْلِمِینَ [۱۷۰۲]

۱۷۹۷ الْخَلِیفَهُ بِلا فَصْلٍ

امیرمؤمنان علیه السلام بلافاصله پس از پیامبرصلی الله علیه وآله، خلیفه و جانشین آن حضرت است. این عقیده از آیات قرآن و فرمایشات و دستورات مکرّر رسول خداصلی الله علیه وآله اخذ شده، از جمله فرموده بود:

«أَنْتَ الْخَلِیفَهُ مِنْ بَعْدِی»؛

«تو خلیفه پس از من هستی».

۱۷۹۸ خَلِیفَهُ الرَّبِّ

جانشین پروردگار.

چنین گفته اند:

«عَلِی فارِجُ الْکَرْبِ، عَلِی خَلِیفَهُ الرَّبِ»؛(۳)

«علی کسی است که همّ و غم را برطرف می کند، و علی خلیفه پروردگار است».

۱۷۹۹ خَوّاضُ الْغَمَراتِ

خود را وسط میدان های سخت و مشکلات قرار می دهد و آنان را حل می کند.

همچنین مراجعه شود به: بُرْهانُ الْواصِلِینَ [۱۷۳۱]

۱۸۰۰ خَیرُ آلِ مُحَمَّدٍ

حسن بصری هنگام سخن گفتن، نام علی علیه السلام را آورد و بر او صلوات فرستاد.

به او گفتند: آیا بر غیر پیامبرصلی الله علیه وآله صلوات می فرستی؟

گفت: هرگاه مسلمانان را یاد کردی، برایشان آمرزش بخواه و بر پیامبر و آل او صلوات بفرست و علی بهترین فرد از آل محمّد است.

گفتند: یعنی از حمزه و جعفر هم برتر است؟

گفت: آری. گفتند: از فاطمه هم؟ گفت: آری.

گفتند: از حسن و حسین؟ گفت:

«وَاللَّهِ إِنَّهُ خَیرُ آلِ مُحَمَّدٍ کُلُّهُمْ...»؛(۴)

«به خدا قسم! علی از همه آل محمّد برتر است». که رسول خداصلی الله علیه وآله فرمود:

«أَبُوهُما خَیرٌ مِنْهُما».

«پدر حسن و حسین از آن دو هم بهتر است».

ص:۳۲۸

۱- ۱۸۴۵. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۴۱۰؛ مفاتیح الجنان، اعمال مسجد کوفه.

۲- ۱۸۴۶. مناقب آل ابی طالب، ج ۳، ص ۲۹۱.

۳- ۱۸۴۷. مناقب آل ابی طالب، ج ۱، ص ۳۰۳.

۴– ۱۸۴۸. موسوعه امام علی، ج ۸، ص ۴۱۵؛ شرح نهج البلاغه، ج ۴، ص ۹۶.

۱۸۰۱ خَیرُ الْأَصْحابِ فَتْوی

بین اصحاب، فتوایش از همه بهتر است. چنان که عمر به آن اعتراف دارد:

«أَنْتَ (یا عَلِی) خَیرُهُمْ فَتْوی»؛(۱)

«ای علی! فتوای تو از همه اصحاب بهتر است».

۱۸۰۲ خَیرُ الْمُهْتَدِینَ

بهترین هدایت یافته.

همچنین مراجعه شود به: الْاَرْیحِی [۱۶۵۵]

۱۸۰۳ داحِی بابِ خَیبَرٍ

درب قلعه خیبر را از جا کند.(۲)

همچنین مراجعه شود به: الْاَرْیحِی [۱۶۵۵]

۱۸۰۴ الدّاعِی إِلَی الْمَحَجَّهِ الْعُظْمی

مردم را به راه خدا راهنمایی می کند.

همچنین مراجعه شود به: أَفْخَرُ مَنْ ضَحِکَ وَبَکی [۱۶۸۶]

۱۸۰۵ دافِعُ الْإِفْکِ

نابود کننده و هلاک کننده دروغ و تهمت.

امام علی علیه السلام نابودکننده و مخالف هرگونه دروغ و تهمت بود:

«عَلِی دافِعُ الْإِفْکِ، عَلِی قالِعُ الْبابِ»؛(۳)

«علی مخالف و باطل کننده کذب و دروغ است، علی کَننده درب خیبر است».

۱۸۰۶ دافِعُ الْفَجَرَهِ

نابود کننده ظالمان و فاجران.(۴)

۱۸۰۷ دامِغُ الرَّیبِ

هرگونه شک و تردیدی را از بین می برد.

ابوبکر آن را برای امام علی علیه السلام بیان کرده.

همچنین مراجعه شود به: جامِعُ الْحِلْمِ [۱۷۵۸]

۱۸۰۸ دِرعُهُ بِلا ظَهرٍ

زره اش پشت نداشت.

از آن حضرت پرسیدند: زره ات جلو دارد؛ امّا پشت ندارد، اگر کسی از پشت حمله کند، چه می کنی؟ فرمود: اگر کسی جرأت کند و به پشت من برسد، دیگر نجات نمی خواهم.

در جای دیگر فرمود: من هرگز به دشمن پشت نمی کنم که نیاز به زره باشد.

۱۸۰۹ ذَخیرَهُ النَّبِی

ذخیره پیامبرصلی الله علیه وآله.

در مناقب و بحار الانوار چنین نقل شده که:

«إِنَّهُ کانَ ذَخِیرَهَ النَّبِی فِی الْمُهِمّاتِ»؛(۵)

«علی علیه السلام ذخیره پیامبر در مواقع مهم است».

۱۸۱۰ ذُو رَأی أَصِیلٍ

دارای رأی اصیل و ثابت.

مالک اشتر فرمانده بزرگ امام علی علیه السلام در جنگ صفّین، در بخشی از سخنرانی خود در توصیف و تعریف امام علیه السلام گفت:

«لَمْ یکُنْ لَهُ صَبْوَهً وَلا نَبْوَهً وَلا هَفْوَهً، فَقِیهٌ فِی دِینِ اللَّهِ، عالِمٌ بِحُدُودِ اللَّهِ، ذُو رَأْی أَصِیلٍ، وَصَبْرٍ جَمِیلٍ وَعِفافٍ قَدِیمٍ»؛(۶)

ص:۳۲۹

۱- ۱۸۴۹. گزیده مقالات، همایش علمی امام علی، هرمزگان.

۲- ۱۸۵۰. بحارالأنوار، ج ۳۴، ص ۲۶۷.

۳- ۱۸۵۱. مناقب آل ابی طالب، ج ۱، ص ۳۰۳.

۴- ۱۸۵۲. مناقب آل ابی طالب، ج ۳، ص ۲۸۳.

۵- ۱۸۵۳. بحارالانوار، ج ۳۸، ص ۳۰۵؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۲، ص ۲۲۸.

۶- ۱۸۵۴. شرح نهج البلاغه، ج ۵، ص ۱۹۰؛ موسوعه امام علی ج ۸، ص ۳۷۳؛ وقعه صفّین، ص ۲۳۸.

«اهل بیهوده گویی و خطاکاری و لغزش نیست، دانشمند در دین، عالم به حدود و احکام، و دارای رأی اصیل و صبر زیبا و عفاف دیرین است».

۱۸۱۱ ذُو الرَّیحانَتَینِ

امام علی علیه السلام صاحب دو دسته گل و پدر امام حسن و امام حسین علیهما السلام می باشد.(۱)

۱۸۱۲ ذُو صَبْرٍ جَمِیلٍ

دارای صبر زیبا و نیکو.

همچنین مراجعه شود به: ذُو رَأْی أَصِیلٍ [۱۸۱۳]

۱۸۱۳ ذُو عِفافٍ قَدیمٍ

دارای عفاف دیرین.

همچنین مراجعه شود به: ذُو رَأْی أَصِیلٍ [۱۸۱۳]

۱۸۱۴ ذُو الْعَجایبِ

دارای امور عجیب و غریب است، چنان که آمده است:

«عَلِی خَلِیفَهُ الرَّبِ، عَلِی ذُو الْعَجایبِ»؛(۲)

«علی علیه السلام جانشین پروردگار است. علی علیه السلام دارای عجایب و شگفتی ها است».

۱۸۱۵ ذُو الْغَرایبِ

امور غیرعادی و معجزه آسا از او سر می زند، چنان که ذکر شده است:

«عَلِی ذُو الْعَجایبِ، عَلِی ذُو الْغَرایبِ»؛(۳)

«علی کسی است که کارهای عجیب و شگفت و معجزه آسا انجام می دهد».

۱۸۱۶ ذَهَبَ الْعِلْمُ بِمَوْتِهِ

معاویه پس از شنیدن خبر شهادت حضرت علی علیه السلام گفت:

«ذَهَبَ الْفِقْهُ وَالْعِلْمُ بِمَوْتِ ابْنِ أَبِی طالِبٍ»؛(۴)

«با مرگ و شهادت علی بن ابی طالب علیه السلام، علم و دانش نیز رخت بربسته است».

۱۸۱۷ رَئِیسُ الْبَکّائِینَ

بزرگ همه گریه کنندگان، به جهت کثرت و زیادی گریه از خوف خدای تعالی.

همچنین مراجعه شود به: أَکْبَرُ الْمُسْلِمِینَ [۱۷۰۲]

۱۸۱۸ رَئِیسُ الْفَضائِلِ

ابن ابی الحدید در مورد امام علی علیه السلام گوید:

«ما أَقُولُ فِی رَجُلٍ تُعَزّی إِلَیهِ کُلُّ فَضِیلَهٍ، وَتَنْتَهِی إِلَیهِ کُلُّ فِرْقَهٍ، وَتَتَجاذَبُهُ کُلُّ طائِفَهٍ، فَهُوَ رَئِیسُ الْفَضائِلِ وَیَنْبُوعُها، وَأَبُوعُذْرِها، وَسابِقُ مِضْمارِها، وَمُجَلِّی حَلْبَتِها»؛(۵)

«چه بگویم در مورد مردی که هر فضیلتی به او منسوب است و هر فرقه ای به او منتهی می شود و هر طایفه ای او را به طرف خود می کشاند. او رئیس و سرآمد همه فضایل و سرچشمه و صاحب آن است. او پیشتاز میدان مسابقه و تجلّی کننده در میدان یکّه تازی است».

۱۸۱۹ رَئِیسُ الْفُقَهاءِ

بزرگ همه دانشمندان و فقیهان در دین.

همچنین مراجعه شود به: أَبْلَغُ الْواعِظِینَ [۱۶۳۱]

۱- ۱۸۵۵. مناقب آل ابی طالب، ج ۳، ص ۲۸۷.

۲- ۱۸۵۶. مناقب آل ابی طالب، ج ۱، ص ۳۰۳.

۳- ۱۸۵۷. مناقب آل ابی طالب، ج ۱، ص ۳۰۳.

۴- ۱۸۵۸. الفضائل الخمسه، ج ۲، ص ۳۰۵.

۵- ۱۸۵۹. بحارالانوار، ج ۴۱، ص ۱۳۹؛ شرح نهج البلاغه، ج ۱، ص ۱۶؛ موسوعه امام علی، ج ۸، ص ۳۹۶.

۱۸۲۰ رَئِیسُ الْمُفَسِّرِینَ

رئیس و بزرگ همه مفسران کتاب و دین.

همچنین مراجعه شود به: أَبْلَغُ الْواعِظِینَ [۱۶۳۱]

۱۸۲۱ رَأْیهُ عِلْمٌ وَ عَزْمٌ

رأی و نظرش از روی علم و یقین است.

همچنین مراجعه شود به: أَحْسَنُ الْقَوْمِ عَمَلاً [۱۶۴۴]

۱۸۲۲ الرّاغِبُ فِی الْأُخْری

مشتاق و شیفته آخرت.

روزی مغیره بن شعبه صعصعه بن صوحان، صحابی امام علی علیه السلام را در بین راه دید، سؤال کرد: کجا بودی، از کجا می آیی؟

صعصعه بن صوحان در پاسخ گفت:

«مِنْ عِنْدِ الْوَلِی التَّقِی الْجَوادِ الْحَیی الْحَلِیم الْوَفِی الْکَرِیم الْحَفِی الْمانِع بِسَیفِهِ، الْجَوادِ بِکَفِّهِ، کَرِیم الْأَبْناءِ، شَرِیفِ الْآباءِ، حَسَنِ الْبَلاءِ، ثاقِبِ السِّنارِ، مُجَرَّبٍ مَشْهُورٍ شُجاعٍ مَذْکُورٍ، زاهِدٍ فِی الدُّنْیا، راغِبٍ فِی الْأُخْری ؛(۱)

«از نزد حاکم پرهیزکار بخشنده باشرم بردبار وفادار سخاوت مند و پذیرنده ای که به شمشیرش باز می دارد و با دستش می بخشد. دارای فرزندان کریم و پدران شریف است. خوش آزموده، ستاره درخشان و تجربه دار مشهور و دلیر نام آور است. در دنیا زاهد است و شیفته آخرت می باشد.

مغیره گفت: این ها را که گفتی، از صفات امیرالمؤمنین علی علیه السلام است!

۱۸۲۳ رایهُ اللّهِ

پرچم خدا.

در اشعار مرحوم حافظ رجب برسی آمده:(۲)

یا رایهَ اللّهِ فِی الْعِبادِ وَیا

سِرَّ الَّذِی لا إِلهَ إِلّا هُوَ

«ای پرچم خدا در بین بندگان و ای سرّ خدایی که جز او خدایی نیست».

۱۸۲۴ رایهُ الْمُهْتَدِینَ

پرچم هدایت یافتگان.

همچنین مراجعه شود به: إِمامُ الْعادِلِینَ [۱۷۰۹]

۱۸۲۵ رَبّانِی الْأَرْضِ

خداشناس روی زمین و پرورش دهنده آن.

همچنین مراجعه شود به: إِلَیهِ تَسْکُنُ الْأَرْضُ [۱۷۰۵]

۱۸۲۶ رَبّانِی الْعَرَبِ

خداشناس و خدایی شده از بین عرب.

همچنین مراجعه شود به: الْأَعْرَفُ بَینَ أَصْحابِهِ [۱۶۷۱]

۱۸۲۷ رَبِیبُ النَّبِی ّ

ربیب؛ فرزندی غیر از اولاد خود انسان است که در دامان او پرورش می یابد.

علی علیه السلام ربیب پیامبر بود، به این جهت که بعد از رحلت عبد المطلب، ابوطالب سرپرستی حضرت محمد را برعهده داشت؛ لذا پیامبرصلی الله علیه وآله در خانواده ابوطالب بود. رسول خداصلی الله علیه وآله سی سال داشت که علی علیه السلام به دنیا آمد.

از آنجا که ابوطالب فرزندان زیادی داشت و وضع مالی خوبی نداشت، رسول خداصلی الله علیه وآله سرپرستی حضرت علی علیه السلام را به عهده گرفت؛ پس علی علیه السلام از همان کودکی در دامان پیامبرصلی الله علیه وآله

۱- ۱۸۶۰. موسوعه امام علی، ج ۸، ص ۳۶۷.

۲- ۱۸۶۱. مشارق انوار الیقین، ص ۳۷۳.

بزرگ شد، کنار او می خوابید، پیامبرصلی الله علیه وآله غذا در دهانش می گذاشت، او را به تفریح می برد و تربیتش می کرد.

۱۸۲۸ الرَّبیعُ الْباکِرُ

بهار باطراوت.

ابن عباس از امام علی علیه السلام تجلیل و تعریف کرده و گفت: او همانند ماه تابان است، و چون شیر در آشیانه و فرات خروشنده است و نیز مانند ربیع باکر؛ بهار باطراوت که دارای سرسبزی و بخشندگی است.(۱)

۱۸۲۹ رُبّی فِی بَیتِ التَّنْزِیلِ

در خانه ای پرورش یافته که خانه نزول وحی و قرآن بوده است.

همچنین مراجعه شود به: اسْتُقِی عُرُوقُهُ مِنْ مَنْبَعِ النُّبُوَّهِ [۱۶۵۸]

۱۸۳۰ رَفَعَ الْخِلافَهَ

با آمدنش و خلیفه شدنش، ارزش خلافت را بالا برد.

صعصعه بن صوحان از یاران امام علی علیه السلام هنگام بیعت با حضرت چنین گفت:

«وَاللَّهِ! یا أَمِیرَالْمُؤْمِنِینَ! لَقَدْزَینْتَ الْخِلافَهَ وَما زانَتْک، وَرَفَعْتَها وَما رَفَعَتْک، وَلَهِی إِلَیک أَحْوَجٌ مِنْک إِلَیها»؛(۲)

«ای امیرمؤمنان! به خدا قسم! این تو بودی که به خلافت زینت دادی، نه این که خلافت زینت تو شود؛ تو خلافت را بالا بردی، نه این که خلافت به تو مقام بدهد؛ و خلافت به تو بیشتر نیازمند بود».

۱۸۳۱ رَفِیعُ الْمَراتِبِ

درجه و مرتبه اش بسیار والا و بالا است.(۳)

۱۸۳۲ الرَّوْحانِی

پاک سرشت و خوش نهاد.

همچنین مراجعه شود به: أَکْبَرُ الْمُسْلِمِینَ [۱۷۰۲]

۱۸۳۳ زَکِی الرَّکانَهِ

پاک و پروقار.

همچنین مراجعه شود به: أَكْبَرُ الْمُسْلِمِينَ [۱۷۰۲]

۱۸۳۴ زَوْجَتُهُ الْغَرّاءُ

غرّاء؛ باشرافت و بافضیلت و باحشمت، از القاب فاطمه زهراعلیها السلام است؛ یعنی امام علی علیه السلام هم خودش بافضیلت است و هم همسرش.(۴)

۱۸۳۵ زَينَ الْخِلافَهَ

به خلافت زینت بخشید.

همچنین مراجعه شود به: رَفَعَ الْخِلافَهَ [۱۶۵۸]

۱۸۳۶ زِينَهُ الْعارِفِينَ

زینت عارفان و خداشناسان.

همچنین مراجعه شود به: إِمامُ الْعادِلِينَ [۱۷۰۹]

۱۸۳۷ السّامِی إِلَی الْمَجْدِ وَ الْعُلی

دارای مجد و عظمت و مقام عالی.

همچنین مراجعه شود به: أَفْخَرُ مَنْ ضَحِكَ وَبَكی [۱۶۸۶]

۱۸۳۸ سُبّاقُ الْمِضْمارِ الْقُدْسِ وَالْعِصْمَهِ

پیشی گیرنده در میدان قداست و عصمت.

همچنین مراجعه شود به: بَياضُ صُبْحِ الْيَقِينِ [۱۷۴۴]

۱- ۱۸۶۲. بحارالانوار، ج ۳۲، ص ۶۰۵.

۲- ۱۸۶۳. موسوعه امام علی، ج ۸، ص ۳۶۶. الصوارم المهرقه، ص ۶.

۳- ۱۸۶۴. مناقب آل ابی طالب، ج ۳، ص ۲۸۱.

۴- ۱۸۶۵. مناقب آل ابی طالب، ج ۱، ص ۳۱۰.

۱۸۳۹ سَبَقَ مَنْ قَبلَهُ

گوی سبقت را از همه گذشتگان ربود.

همچنین مراجعه شود به: أَعْجَزَ مَنْ بَعْدَهُ [۱۶۶۸]

۱۸۴۰ السَّحابَهُ الْبَیضاءُ

ابر سفید، چنان که در تاریخ ثبت شده:

«وَیسَمُّونَهُ أَهْلُ السَّماءِ شَمْساطِیلَ... وَعِنْدَ الْمُؤْمِنِینَ السَّحابَهَ الْبَیضاءَ»؛(۱)

«نام علی علیه السلام نزد اهل آسمان شمساطیل و نزد مؤمنان، ابر سفید می باشد».

۱۸۴۱ سَدَّ الْفُرجَهَ

راه های ورود بدعت در اسلام را بست.

همچنین مراجعه شود به: أَبادَ الْفِتْرَهَ [۱۶۲۹]

۱۸۴۲ سِراجُ الْماضِینَ

چراغ راه روندگان صراط خدا.

همچنین مراجعه شود به: أَکْبَرُ الْمُسْلِمِینَ [۱۷۰۲]

۱۸۴۳ سَکَّنَ الْغَمْرَهَ

سختی ها و مشکلات را راحت می کرد.

همچنین مراجعه شود به: أَبادَ الْفِتْرَهَ [۱۶۲۹]

۱۸۴۴ سَنامُ الْأَطْوَلُ

بلندمرتبه و قهرمان، و به مثابه نیزه بزرگ است. امام علی علیه السلام درباره فدک نامه ای به ابوبکر نوشت و او را تهدید کرد. عمر گفت: اعتنا نکن! ابوبکر گفت: تو خود می دانی که او از فرزنـدان عبـدمناف است که همه از شـجاعان بودنـد، خصوصـاً علی بن ابی طالب؛

«فَإِنَّهُ بابُهَا الأَکْبَرُ وَسَنامُهَا الأَطْوَلُ، وَهُمامُهَا الأَعْظَمُ؛(۲)

«علی علیه السلام باب اکبر و کوه بلندمرتبه و بزرگ ایشان و پادشاه بلندهمت و اعظم است».

۱۸۴۵ سَنامُ قُرَیشٍ

پرچم برافراشته قریش، چنان که معاویه در حضور عقیل، از امام علی علیه السلام تعریف کرده:

«کَیفَ لا أَقُولُ هذا فِی عَلِیِّ بْنِ أَبِی طالِبٍ، وَعَلِی مِنْ هاماتِ قُرَیشٍ وَذَوائِبِها وَسَنامٌ قائِمٌ عَلَیها وَعَلِی عَلامَتُها فِی شامِخٍ»؛(۳)

«چطور از علی علیه السلام تعریف نکنم در حالی که او بااهمیت ترین افراد قریش و برجسته ترین آن است. او پرچم برافراشته قریش و علامت شامخ و برجسته آن است».

۱۸۴۶ السَّنَخْنَجِی

شب زنده دار.

همچنین مراجعه شود به: أَکْبَرُ الْمُسْلِمِینَ [۱۷۰۲]

۱۸۴۷ سَنَدُ مَنافٍ

نام پدر حضرت علی علیه السلام عبدمناف است؛ لکن به کنیه اش ابوطالب، بیشتر مشهور شد.(۴) البته نام یکی دیگر از اجداد آن حضرت نیز می باشد. در زیارت مطلقه آن حضرت آمده:

«اَلسَّلامُ عَلَیکَ یا سَنَدَ مَنافٍ»؛(۵)

«سلام بر تو ای سند مناف».

۱- ۱۸۶۶. بحارالانوار، ج ۳۵، ص ۶۲؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۳، ص ۲۷۶.

۲- ۱۸۶۷. بحارالانوار ج : ۲۹ ص : ۱۴۶

۳- ۱۸۶۸. موسوعه امام علی، ج ۸، ص ۳۸۵.

۴- ۱۸۶۹. موسوعه امام علی، ج ۱، ص ۶۱.

۵- ۱۸۷۰. بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۳۳۲.

۱۸۴۸ السَّهْمُ الصّائِبُ

تیر به هدف خورده.

حسن بصری گفته است:

«کانَ عَلِی وَاللَّهِ سَهْماً صائِباً مِنْ مَرامِی اللَّهِ عَلی عَدُوِّهِ»؛(۱)

«به خدا قسم! علی تیر به هدف خورده الهی بر دشمنان است».

۱۸۴۹ سُیاقُ کُلِ ّ مِضْمارٍ

برنده در هر میدان مسابقه.

همچنین مراجعه شود به: بَیاضُ صُبْحِ الْیقِینِ [۱۷۴۴]

۱۸۵۰ سَیدُ الْأَخْیارِ

آقای بهترین ها و بزرگ نیکان.(۲)

۱۸۵۱ سَیدُ الْخَلْقِ

آقا و سرور مخلوقات خدای تعالی.

همچنین مراجعه شود به: الْاَرْیحِی [۱۶۵۵]

۱۸۵۲ سَیدُ السّابِقِینَ

آقا و سرور همه سابقان؛ آنان که در پذیرش اسلام سبقت گرفتند.

همچنین مراجعه شود به: أَکْبَرُ الْمُسْلِمِینَ [۱۷۰۲]

۱۸۵۳ سَیدُ الْعابِدِینَ

آقا و سرور عبادت کنندگان خدای تعالی.(۳)

همچنین مراجعه شود به: الْاَرْیحِی [۱۶۵۵]

۱۸۵۴ سَیدُ الْقُرَیشِ

آقای قریش.

معاویه بن ابی سفیان، دشمن درجه یک امام علی علیه السلام، اعتراف کرده: علی آقای قریش است.

همچنین مراجعه شود به: أَسَدُ الْقُرَیشِ [۱۶۵۹]

۱۸۵۵ السَّیدُ القَسْوَرُ

آقا و سید و شیر شجاع.

در قسمتی از دعای بعد نماز عیدین آمده:

«وَصَلِ ّعلی عَلِی ّ أَبِیهِ السَّیدِ الْقَسْوَرِ»؛(۴)

«خدایا درود فرست بر پدرش علی، که آقا و سید و شیر شجاع است».

۱۸۵۶ سَیدُ الْقَوْمِ

آقا و بزرگ قوم.

همچنین مراجعه شود به: إِمامُ الْعادِلِینَ [۱۷۰۹]

۱۸۵۷ سَیدُ الْکَوْنَینِ

علی علیه السلام، آقای دو جهان است؛ هم در این دنیا و هم در آخرت، آقا و سرور است.

۱۸۵۸ سَیدُ لَهامِیمِ الْأَوْصِیاءِ

سرور بزرگان و سخاوتمندان.

همچنین مراجعه شود به: بَیاضُ صُبْحِ الْیقِینِ [۱۷۴۴]

۱۸۵۹ سَیدُ الْمُجاهِدِینَ

بزرگ ترین مجاهد در راه خدا.

همچنین مراجعه شود به: أَبْلَغُ الْواعِظِینَ [۱۶۳۱]

۱۸۶۰ سَیدُ مَنْ تَقَمَّصَ وَارْتَدی

هم بزرگ بود و هم ردای بزرگی و عظمت به تن داشت. بهترین کسی که جامه و ردا پوشیده است.

همچنین مراجعه شود به: أَفْخَرُ مَنْ ضَحِكَ وَبَکی [۱۶۸۶]

ص:۳۳۴

۱- ۱۸۷۱. العدد القویه، ص ۲۵۰؛ شرح نهج البلاغه، ج ۴، ص ۹۵؛ موسوعه امام علی، ج ۸، ص ۴۱۶.

۲- ۱۸۷۲. بحارالانوار، ج ۳۵، ص ۱.

۳- ۱۸۷۳. مناقب آل ابی طالب، ج ۱، ص ۳۰۳.

۴- ۱۸۷۴. اقبال الاعمال، ص ۲۹۹.

۱۸۶۱ سَیدُ النُّجَباءِ

نجیب؛ شخص فاضل و کریم و باحسب و نسب. علی علیه السلام سرور همه نجیبان است.(۱)

۱۸۶۲ سَیدُ الْوَقُورِ الْبَهُورِ

آقای بزرگوار زیبا

همچنین مراجعه شود به: بَیاضُ صُبْحِ الْیقِینِ [۱۷۴۴]

۱۸۶۳ سَیفُهُ الْفالِقُ

دارای شمشیر شکافنده و برّان است.

از کسی خواستند که علی علیه السلام را هجو و مسخره کند، بعد از تعریفات زیاد گفت: آیا مثل چنین کسی را هجو کنم:

«وَعَزْمُهُ الْحاذِقُ وَقَوْلُهُ الصّادِقُ وَسَیفُهُ الْفالِقُ»؛(۲)

«او عزم و اراده اش همراه با دوراندیشی است، سخنش راست و شمشیرش شکافنده است».

۱۸۶۴ شَأْنُهُ حَقٌّ و صِدْقٌ و رِفْقٌ

همه امورش برمبنای حقیقت و صداقت و مدارا است.

همچنین مراجعه شود به: أَحْسَنُ الْقَوْمِ عَمَلاً [۱۶۴۴]

۱۸۶۵ الشّاکِرُ

شکرگزار و سپاس گزار؛ به خصوص هنگام سختی و ناملایمات زندگی.

همچنین مراجعه شود به: أَخَذَ الْعِلْمَ فَوَفَّرَهُ [۱۶۴۸]

۱۸۶۶ شاهُ الْعَرَبِ

داود بن سلیمان می گوید: پیری را دیدم که بر استر نشسته و مردم اطراف وی را گرفته بودند. گفتم: این کیست؟ گفتند:

«هذا شاهُ الْعَرَبِ، هذا عَلِی بْنُ أَبِی طالِبٍ علیه السلام»؛(۳)

«این شاه عرب، این علی بن ابی طالب است».

۱۸۶۷ الشُّجاعُ

کفعمی در خطبه عیدین، این عنوان را در معرفی امام علی علیه السلام ذکر کرده:

«الْإِمامُ الْمُظَفَّرُ وَالشُّجاعُ الْغَضَنْفَرُ أَبِی شُبَیرٍ وَشَبَرٍ»؛(۴)

«امام ظفرمند و شجاع شیر و قهرمان، که پدر حسن و حسین است».

۱۸۶۸ الشُّجاعُ الْأَقْرَعُ

از اوصافی است که بحیرای راهب قبل از تولد امیرمؤمنان علیه السلام، برای آن حضرت به کار برده است.

همچنین مراجعه شود به: الْبَطَلُ الْهاصِرُ [۱۷۳۷]

۱۸۶۹ الشُّجاعُ الْجَرِی

فرد دلیر و دلاور و شیر درّنده.

همچنین مراجعه شود به: الْاَرْیحِی [۱۶۵۵]

۱۸۷۰ شَدِیدُ الْقُوی

دارای قوت و شجاعت و نیروی زیاد.

همچنین مراجعه شود به: بَعِیدُ الْمُدی [۱۷۴۰]

۱۸۷۱ شَرُوحِیلُ

نام امام علی علیه السلام به زبان سریانی.(۵)

۱۸۷۲ شَرِیفُ الْآباءِ

پدران و اجدادش همه شریف و بزرگوارند.

همچنین مراجعه شود به: الرّاغِبُ فِی الْأُخْری [۱۸۲۲]

۱- ۱۸۷۵. مناقب آل ابی طالب، ج ۲، ص ۳۲.

۲- ۱۸۷۶. بحارالانوار، ج ۴۶، ص ۳۲۴؛ العدد القویه، ص ۲۵۴.

۳- ۱۸۷۷. بحارالانوار، ج ۳۵، ص ۶۲.

۴- ۱۸۷۸. المصباح، ص ۷۱۸.

۵- ۱۸۷۹. بحارالانوار، ج ۳۵، ص ۶۲؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۳، ص ۲۷۶.

۱۸۷۳ شَرِیفُ الْأَصْلِ

خانواده و اصل و نسبش باشرافت هستند.

همچنین مراجعه شود به: الْاَرْیحِی [۱۶۵۵]

۱۸۷۴ شَرِیفُ الْفَضْلِ

دارای فضایل و مناقب شریف است.

همچنین مراجعه شود به: أَکْبَرُ الْمُسْلِمِینَ [۱۷۰۲]

۱۸۷۵ شُعارُهُ کهیعص

مجاهدان در میدان نبرد، به دستور پیامبرصلی الله علیه وآله، قبل از جنگ شعار می دادند.

اصبغ بن نباته نقل می کند: حضرت علی علیه السلام پیوسته در میدان کارزار ندا می داد: کهیعص!(۱)

۱۸۷۶ شَمَّرَ إِذَا اجْتَمَعَ الْقَوْمُ

وقتی مردم با او بیعت کردند، او دامن همت به کمر بست و از هیچ کوششی فروگذار نکرد.

همچنین مراجعه شود به: أَحْسَنُ الْقَوْمِ عَمَلاً [۱۶۴۴]

۱۸۷۷ شَمْساطِیلُ

نامی است که اهل آسمان ها برای وصی خاتم الانبیا انتخاب نموده اند، چنان که از داود بن سلیمان نقل شده:

«یسَمُّونَهُ أَهْلُ السَّماءِ شَمْساطِیلَ»؛(۲)

«اهل آسمان، آن حضرت را شمساطیل نامیده اند».

۱۸۷۸ شَمْسُ النَّهارِ

بشر بن منقد العبدی، شاعر و صحابی امام علی علیه السلام درباره ایشان و فرزندانش سروده:

«أَباحَسَنٍ! أَنْتَ شَمْسُ النَّهارِ

وَهذانِ فِی الْحادِثاتِ الْقَمَرُ»؛(۳)

«ای پدر حسن! تو خورشید روزی و این دو فرزندانت ماه روزگاران می باشند».

۱۸۷۹ شَهِیدُ الْقَدْرِ وَالْمِحْرابِ

درباره امیرالمؤمنین علیه السلام گویند:

«قُتِلَ فِی مِحْرابِهِ لِشِدَّهِ عَدْلِهِ»؛(۴)

«علی کسی است که به خاطر پافشاری در عدل و عدالتش، در محراب عبادتش به شهادت رسید».

شعر معروفی است که می گوید:

نباشد به کس این سعادت

به کعبه ولادت به مسجد شهادت

آری! او تنها کسی است که در خانه خدا و کعبه معظمه به دنیا آمد. افتخاری که نه قبل از آن و نه بعد از آن نصیب هیچ کسی نشد، و در نهایت در بهترین ماه، ماه رمضان؛ در بهترین شب آن، شب قدر؛ در بهترین زمان، سحرگاه؛ در بهترین مکان، مسجد؛ در بهترین نقطه آن، محراب؛ و دربهترین حالت بنده با خدا، سجده به دست اشقی الاشقیا به شهادت رسید.(۵)

۱۸۸۰ الشَّیخُ

شخصی از ابوذر پرسید: به هنگام اختلافات چه کنیم؟ گفت:

۱- ۱۸۸۰. موسوعه امام علی، ج ۴، ص ۲۹۹؛ فرهنگ غدیر.

۲- ۱۸۸۱. بحارالانوار، ج ۳۵، ص ۶۲؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۳، ص ۲۷۶.

۳- ۱۸۸۲. موسوعه امام علی، ج ۹، ص ۸۰؛ شرح نهج البلاغه، ج ۸، ص ۶۸.

۴- ۱۸۸۳. فرهنگ غدیر، ص ۳۲۴.

۵- ۱۸۸۴. بحارالانوار، ج ۴۲، ص ۲۸۰؛ الفضائل، ص ۵۷.

«عَلَیکَ بِهاتَینِ الْخَصْلَتَینِ: کِتابِ اللَّهِ، وَالشَّیخِ عَلِی ّ بْنِ أَبِی طالِبٍ»؛(۱)

«بر تو لازم است که به این دو متمسک شوی: کتاب خدا (قرآن) و امام علی بن ابی طالب».

۱۸۸۱ شَیخُ الْأَئِمَّهِ

در مقایسه حضرت نوح علیه السلام با امام علی علیه السلام چنین گفته شده: نوح علیه السلام، شیخ المرسلین است و علی علیه السلام، شیخ الائمه علیهم السلام می باشد.(۲)

۱۸۸۲ صاحِبُ الْآبارِ

صاحب چاه ها.

چاه هایی که حضرت در مدت عمر، به خصوص در دوران غربت خود، در محدوده مسجد شجره آنها را برای استفاده زائران، حفر و وقف فقرا نمود.

این چاه ها هنوز هم آب دهی دارد و به «آبار علی» معروف است.

۱۸۸۳ صاحِبُ أَخِ الْقُرْآنِ

اخو القرآن و برادر قرآن تعبیری است که به جهت فصاحت و بلاغت بالای نهج البلاغه برای آن به کار می برند، و صاحب آن نیز کسی نیست جز امام علی بن ابی طالب علیه السلام.

۱۸۸۴ صاحِبُ الْأَرْضِ

از ابن عباس سؤال کردند: چرا رسول خداصلی الله علیه وآله علی علیه السلام را ابوتراب نامید؟ پاسخ داد: چون علی علیه السلام صاحب زمین است؛ یعنی پس از پیامبر خداصلی الله علیه وآله، حجّت الهی بر زمینیان است و آرامش زمین به سبب او باقی است.(۳)

۱۸۸۵ صاحِبُ الْبَلاءِ الْعَظِیمِ

هنگامی که از صعصعه بن صوحان، درباره امام علی علیه السلام سؤال کردند، گفت:

«إِنَّهُ جَمَعَ الْحِلْمَ وَالسِّلْمَ وَالْعِلْمَ وَالْقِرابَهَ الْقَرِیبَهَ وَالْهِجْرَهَ الْقَدِیمَهَ وَالْبَلاءَ الْعَظِیمَ فِی الْإِسْلامِ»؛(۴)

«همانا او بین حلم و بردباری و دین ودانش را جمع نموده و نیز قرابت نزدیک با پیامبر و مهاجرت پیشین و امتحانات و گرفتاری های بزرگ در اسلام دارد».

۱۸۸۶ صاحِبُ دَکَّهِ الْقَضاءِ

امیرمؤمنان علیه السـلام زمان خلافت خود در مسجد کوفه و بر سکویی می نشست و به قضاوت می پرداخت، به همین مناسبت آن سکّو را دکّه القضاء نامیدند.(۵)

۱۸۸۷ صاحِبُ الدُّلْدُلِ

دُلدُل سوار.

دلـدل نـام مرکب و استر امام علی علیه السـلام بود که از حاکمان مصـر به پیامبرصـلی الله علیه وآله رسـید و حضـرت آن را به ایشان بخشیده بود.

از امام علی علیه السـلام سؤال کردند: چرا بر اسب سوار نمی شوید؟ حضـرت پاسخ داد: چون اسب برای تعقیب و فرار است و من نه آن را که

۱- ۱۸۸۵. موسوعه امام علی، ج ۲، ۲۴۴.

۲- ۱۸۸۶. بحارالانوار، ج ۳۹، ص ۴۹؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۳، ص ۲۴۲.

۳- ۱۸۸۷. معانی الاخبار، ص ۱۲۰؛ فرهنگ غدیر،

۴- ۱۸۸۸. موسوعه امام علی، ج ۸، ص ۳۶۷.

۵- ۱۸۸۹. فرهنگ غدیر.

بگریزد تعقیب می کنم و نه کسی هستم که از دشمن فرار کنم، همین استر مرا کافی است.(۱)

۱۸۸۸ صاحِبُ رَمَضانٍ

رفیق و همراه ماه مبارک رمضان.

هر گاه نام ماه مبارک رمضان به زبان می آید، نام امیرمؤمنان علیه السلام نیز تداعی می شود، نام شب های قدر با نام امام علی علیه السلام عجین است، و مسلمانان کتاب قرآن را با یاد قرآن ناطق بر سر می گذارند؛ چرا که شب نوزدهم، شب ضربت خوردن آن حضرت؛ شب بیست و یکم، شب شهادت ایشان و شب بیست و سوم به عنوان شب ختم آن امام همام، بزرگ داشته می شود.

۱۸۸۹ صاحِبُ شُرْطَهِ الْخَمِیسِ

امام علی علیه السلام دارای یک گروه چندهزار نفری از یاران مخلص و جان برکف بود که با او پیمان شهادت بسته بودند. افرادی که همیشه آماده بودند تا به هر مأموریتی اعزام شوند.

روایتی از امام صادق علیه السلام، تعداد این یاران را پنج هزار نفر دانسته است.(۲)

۱۸۹۰ صاحِبُ الصَّولَهِ الْحَیدَرِیهِ

به جهت شجاعت و دلاوری آن حضرت در جنگ ها، در برخی از دعاها وارد شده است.(۳)

۱۸۹۱ صاحِبُ الْعَمامَهِ

دارنده عمامه مخصوصی است که مطابق برخی از روایات، پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله بعد از واقعه غدیر، عمامه معروف خود به نام سحاب را، بر سر مبارک امام علی علیه السلام گذاشت.(۴)

۱۸۹۲ صاحِبُ الْغُرَرِ وَ الدُّرَرِ

مراد کتاب «غرر الحکم و درر الکلم» است که مؤلّف آن، محدّث بزرگ شیعه عبدالواحد آمدی، احادیث و کلمات کوتاه و حکمت گونه آن حضرت را که مانند گوهر می درخشند، را جمع آوری نموده است.

۱۸۹۳ صاحِبُ الْقَرابَهِ الْقَرِیبَهِ

کسی که قرابتش نسبت به رسول خداصلی الله علیه وآله از همه نزدیک تر بود.

همچنین مراجعه شود به: صاحِبُ الْبَلآءِ الْعَظِیمِ [۱۸۸۵]

۱۸۹۴ صاحِبُ قَلْبِ الْعَقُولِ

کسی که دارای قلب خردمند است.

همچنین مراجعه شود به: إِمامُ الْعادِلِینَ [۱۷۰۹]

۱۸۹۵ صاحِبُ اللِّسانِ السَّؤُولِ

کسی که زبان پرسش گر دارد.

همچنین مراجعه شود به: إِمامُ الْعادِلِینَ [۱۷۰۹]

۱۸۹۶ صاحِبُ الْمُصْحَفِ

علی علیه السلام برجسته ترین کاتب وحی و نخستین گردآورنده و حافظ آیات قرآن در زمان رسول خداصلی الله علیه وآله بود. پس از رحلت پیامبر در خانه نشست و به تدوین قرآن پرداخت، نسخه ای که حضرت فراهم نمود و شامل بیان شأن نزول و ناسخ و منسوخ و محکم و متشابه

۱- ۱۸۹۰. فرهنگ غدیر.
۲- ۱۸۹۱. فرهنگ غدیر.
۳- ۱۸۹۲. فرهنگ غدیر.
۴- ۱۸۹۳. زاد المعاد، ج ۱، ص ۱۲۱؛ غدیرشناسی، ص ۱۲۵.

و تفسیر آیات بود، که به «مصحف علی علیه السلام» معروف گشت. وقتی آن را به مسجد آورد؛ مورد بی توجهی خلفا و مردم واقع شد، پس دیگر کسی آن را ندید؛ بلکه نزد اهل بیت علیهم السلام محفوظ ماند و اینک در اختیار امام زمان علیه السلام قرار دارد.(۱)

۱۸۹۷ صاحِبُ نَهْجِ الْبَلاغَهِ

نهج البلاغه کتابی است که از حیث فصاحت و بلاغت، آن را أخ القرآن یعنی برادر قرآن می نامند. این کتاب شامل خطبه ها و نامه ها و حکمت های امیرمؤمنان علیه السلام است که مرحوم سید رضی آن را از کتاب های مختلف حدیثی گردآوری نموده است.

۱۸۹۸ صاحِبُ الْهِجْرَهِ الْقَدِیمَهِ

کسی که دارای سابقه مهاجرت پیشین است.

همچنین مراجعه شود به: صاحِبُ الْبَلآءِ الْعَظِیمِ [۱۸۸۵]

۱۸۹۹ صَبَرَ إِذْ أَسْرَعَ الْقَوْمُ

آن گاه که همه مردم دچار شتاب زدگی شدند، او صبر و بردباری را پیشه خود کرد.

همچنین مراجعه شود به: أَحْسَنُ الْقَوْمِ عَمَلًا [۱۶۴۴]

۱۹۰۰ الصَّبِی

از جابر انصاری نقل شده: هنگامی که رسول خداصلی الله علیه وآله امیرمؤمنان علیه السلام را به سوی مکّه فرستاد، گفتند: «بَعَثَ هذَا الصَّبِی»؛ این جوان را به سوی ما فرستاده. ای کاش کسی دیگر را می فرستاد؛ چون در مکّه بزرگانی هستند. پس آن حضرت صبی نامیده شد.(۲)

۱۹۰۱ صَفْدَر

برای بیان شجاعت و فداکاری و پهلوانی امام، که در کلام فارسی زبان ها به کار می رود.(۳)

۱۹۰۲ صَفْوُ رَوْقَهِ الْأَنامِ

خالص و برگزیده خلایق و آفریده ها.

همچنین مراجعه شود به: بَیاضُ صُبْحِ الْیقِینِ [۱۷۴۴]

۱۹۰۳ الصِّنْدِیدُ

بزرگ و مهتر و دلاور قوم.

همچنین مراجعه شود به: أَكْبَرُ الْمُسْلِمِينَ [۱۷۰۲]

۱۹۰۴ صَوْتُ الْعَدالِهِ الْإِنْسانِيهِ

عدالت آن حضرت چنان جاذبه ای داشت که جرج جرداق مسیحی در کتابی که پیرامون شخصیت ایشان نوشته، آن را مترادف نام حضرت قرار داده و نوشته: الإمام علی علیه السلام، صوت العداله الانسانیه؛ علی علیه السلام صدای عدالت همه انسان ها در طول تاریخ است.(۴)

۱۹۰۵ الضَّحّاکُ

بسیار خنده رو و بشّاش.

از تعریفات عمرو عاص برای امام بود.

همچنین مراجعه شود به: بَکّاءٌ فِی الْمِحْرابِ [۱۷۴۱]

۱۹۰۶ ضَوْءُ الْقائِمِینَ

نور شب زنده داران و قیام کنندگان.

همچنین مراجعه شود به: أَكْبَرُ الْمُسْلِمِينَ [۱۷۰۲]

۱- ۱۸۹۴. بحارالانوار، ج ۸۹، ص ۴۳؛ فرهنگ غدیر .

۲- ۱۸۹۵. بحارالانوار، ج ۳۰ ص ۲۱۷؛ تفسیرعیاشی ج ۱ ص ۲۷۹.

۳- ۱۸۹۶. فرهنگ غدیر.

۴- ۱۸۹۷. فرهنگ غدیر.

۱۹۰۷ الطّالِبی

یکی از محکومین به قطع دست در معرفی و تمجید از امام علی علیه السلام به زبان آورده است.(۱)

همچنین مراجعه شود به: الْاَرْیَحِی [۱۶۵۵]

۱۹۰۸ الطّالِعُ

جمال آفتابی.

همچنین مراجعه شود به: أَعْظَمُ النّاسِ مَنْزِلَهً [۱۶۷۹]

۱۹۰۹ طَوْدُ کُلِ ّوَفّارٍ

اصل و اساس هر فراوانی.

همچنین مراجعه شود به: بَیاضُ صُبْحِ الْیَقِینِ [۱۷۴۴]

۱۹۱۰ طَوْدُ النُّهی

اصل و ریشه همه بذل و بخشش ها.

همچنین مراجعه شود به: أَفْخَرُ مَنْ ضَحِکَ وَبَکی [۱۶۸۶]

۱۹۱۱ طَوِیلُ السُّهادِ

شب زنده دار.

هنگامی که معاویه از ضـرار بن ضـمره خواست که امام علی علیه السـلام را توصـیف کند، ضرار در پاسخ به معاویه و توصیف حضرت گفت:

«رَحِمَ اللَّهُ عَلِیاً کانَ وَاللَّهِ طَویلَ السُّهادِ، قَلِیلَ الرِّقادِ»؛(۲)

«خدا رحمت کند علی را، به خدا قسم! بیداری اش بسیار و خوابش کم بود».

۱۹۱۲ طَوِیلُ الْفِکْرَهِ

دارای تفکّر طولانی بود.

همچنین مراجعه شود به: أَفْخَرُ مَنْ ضَحِکَ وَبَکی [۱۶۸۶]

۱۹۱۳ طَیبُ الْأَخْلاقِ

دارای اخلاق طیب و نیکو.

همچنین مراجعه شود به: أَخَذَ الْعِلْمَ فَوَفَّرَهُ [۱۶۴۸]

۱۹۱۴ ظَلَفَتْ نَفْسُهُ عَنِ الشَّهَوَاتِ

نفس خود را از لذّت های مادّی و شهوات نفسانی باز گرفت.

همچنین مراجعه شود به: أَخَذَ الْعِلْمَ فَوَفَّرَهُ [۱۶۴۸]

۱۹۱۵ الظَّهِیرُ

قوی و شدید و نیرومند و به معنای پشتیبان نیز می آید.

حضرت علی علیه السلام فرمود:

«أَنَا اسْمِی فِی الاِنْجِیلِ اِلْیا... وَعِنْدَ أَبِی ظَهِیرٌ»؛(۳)

نام من در انجیل الیا و نزد پدرم ظهیر هستم».

۱۹۱۶ عافَ الْعارَ

عیب و عار را به کناری گذاشته.

همچنین مراجعه شود به: أَبَدَّ الْأَوْصافَ [۱۶۳۰]

۱۹۱۷ عالِمُ الْأَرْضِ

دانشمند و تنها عالم روی زمین.

همچنین مراجعه شود به: إِلَیهِ تَسْکُنُ الْأَرْضُ [۱۷۰۵]

۱۹۱۸ عالِمٌ غَیرُ جاهِلٍ

عالمی که به هیچ موضوعی جهل ندارد.

عبداللّه بن ربیعه از اهل مکه می گوید: همراه کارگزار ابن زبیر بودم، کتابی را از زیر سنگی به دست آوردند، که قسمتی از آن در توصیف امام علی علیه السلام نوشته شده بود:

«الْخَلِیفَهُ فِی أَمَّتِهِ، فَلا یزالُ مُبْغِضاً مَحْسُوداً مَخْذُولاً وَمِنْ حَقِّهِ مَمْنُوعاً، لِأَحْقادٍ فِی الْقُلُوبِ وَضَغائِنَ

ص:۳۴۰

۱- ۱۸۹۸. بحارالانوار، ج ۳۴، ص ۲۶۷.

۲- ۱۸۹۹. بحارالانوار، ج ۴۱، ص ۱۴؛ امالی صدوق، ص ۶۲۴.

۳- ۱۹۰۰. بحارالانوار، ج ۳۵، ص ۴۶.

فِی الصُّدُورِ، لِعُلُوِّ مَرْتَبَتِهِ وَعِظَمِ مَنْزَلَتِهِ وَعِلْمِهِ وَحِلْمِهِ، وَهُوَ وارِثُ الْعِلْمِ وَمُفَسِّرُهُ، مَسْؤُولٌ غَیرُ سائِلٍ، عالِمٌ غَیرُ جاهِلٍ، کَرِیمٌ غَیرُ لَئِیمٍ، کَرّارٌ غَیرُ فَرّارٍ»؛(۱)

«او خلیفه در امّتش می باشد و پیوسته مورد بغض و حسد قرار گرفته و از حقش منع شده، به جهت کینه هایی که در قلوب و دلها بود و نیز به جهت مرتبه عالی و منزلت عظیم و زیادی علم و حلم او، او وارث همه دانش ها و مفسر آن است، همه از او سؤال می کنند؛ ولی او از کسی سؤال ندارد. عالمی است که به هیچ موضوعی جهل ندارد، بخشنده و کریم تام و تمام، و حمله کننده است بدون اینکه فرار کند».

۱۹۱۹ عالِمُ کُلِّ عِلْمٍ

به تمام دانش ها و علوم آگاهی دارد.

این لقب تنها برازنده امیرالمؤمنین علیه السلام است که بارها فرمود:

«سَلُونِی قَبْلَ أَنْ تَفْقِدُونِی»؛

«هرچه می خواهید از من بپرسید قبل از اینکه مرا از دست بدهید».(۲)

۱۹۲۰ الْعالِمُ الْمَکِینُ

دانای باشرافت و مکانت.

در قسمتی از زیارتی که مرحوم شیخ مفید برای روز عاشورا نقل کرده، امیر مؤمنان علیه السلام به «العالم المکین» توصیف شده است.(۳)

۱۹۲۱ عالِی الرِّقابِ

برتر و بزرگ گردن فرازان.

همچنین مراجعه شود به: أَکْبَرُ الْمُسْلِمِینَ [۱۷۰۲]

۱۹۲۲ عِدْلُ الْقُرْآنِ

انسان کاملی که وجود و جانش با وجود قرآن برابری می کند. در ادبیات فارسی به همتای قرآن متداول است، چنان که از حدیث ثقلین گرفته شده؛ چون بر آن اساس، قرآن و امام، کُفو و عِدل و همتا و همپای یکدیگر معرفی شده اند.

۱۹۲۳ الْعَدْلُ الْمُتَمَثَّلُ

اگر بخواهند عدل را به صورت انسان درآورند، به صورت علی علیه السلام متمثّل خواهد شد. و این همه به جهت شدت

رعایت عدالت در تمام هستی علی علیه السلام است، که او را به عنوان آیت کبرای عدل خداوند درآورده است.(۴)

۱۹۲۴ عَذْبُ الْمَشْرَبِ

خوش مشرب و خوش برخورد.

همچنین مراجعه شود به: جَلِی الصَّفْحَهِ [۱۷۶۵]

۱۹۲۵ الْعَزّامُ

باعزم و اراده و مصمّم.

همچنین مراجعه شود به: أَكْبَرُ الْمُسْلِمِينَ [۱۷۰۲]

۱۹۲۶ عَزمُهُ الْحاذِقُ

دارای عزم و اراده و دوراندیشی.

همچنین مراجعه شود به: سَيفُهُ الْفالِقُ [۱۸۶۳]

۱- ۱۹۰۱. بحارالانوار، ج ۳۶، ص ۲۶۷؛ الصراط المستقیم، ج ۲، ص ۱۴۱.

۲- ۱۹۰۲. الاحتجاج، ج ۱، ص ۸۸.

۳- ۱۹۰۳. بحارالانوار، ج ۹۸، ص ۳۲۲.

۴- ۱۹۰۴. علی مظهر اسمای حسنای الهی، آیت اللّٰه جوادی آملی.

۱۹۲۷ عِصامُ بَرِیهِ اللّهِ

نشانه گذار اولیای الهی.

همچنین مراجعه شود به: بَیاضُ صُبْحِ الْیقِینِ [۱۷۴۴]

۱۹۲۸ عَظِیمُ الْبَلاءِ

هنگام بیعت عمومی مردم با امام علی علیه السلام، برخی از بزرگان به ایراد سخنرانی پرداختند؛ از جمله مالک اشتر گفت:

«أَیهَا النّاسُ! هذا وَصِی الْأَوْصِیاءِ وَوارِثُ عِلْمِ الْأَنْبِیاءِ، الْعَظِیمُ الْبَلاءِ، الْحَسَنُ الْعِناءِ»؛(۱)

«ای مردم! این وصی همه اوصیای پیامبران گذشته، وارث علم همه انبیا است، او که ابتلائاتش بزرگ و مدارا و حسن سیاستش نیکو است».

۱۹۲۹ عَظِیمُ الشَّرَفِ

دارای شرف و عزّت بزرگ و عظیم.

توصیفی است که در گفتگوی بین معاویه و عمرو عاص برای امام علی علیه السلام مطرح شد.(۲)

۱۹۳۰ عَفِیفُ الْمَطْلَبِ

شخص پاک سخن.

همچنین مراجعه شود به: جَلِی الصَّفْحَهِ [۱۷۶۵]

۱۹۳۱ عَلا إِذْ هَلَعَ الْقَوْمُ

آن گاه که مردم بی تاب شدند، تو والا شدی.

همچنین مراجعه شود به: أَحْسَنُ الْقَوْمِ عَمَلاً [۱۶۴۴]

۱۹۳۲ عِلْمُ الْوَری

سرمنشأ علم و دانش مردم.

همچنین مراجعه شود به: أَفْخَرُ مَنْ ضَحِکَ وَبَکی [۱۶۸۶]

۱۹۳۳ عَمَدَ الْإِنْصافِ

پایه های انصاف را استوار نمود.

همچنین مراجعه شود به: أَبَدَّ الْأَوْصافَ [۱۶۳۰]

۱۹۳۴ عَمَلَ للّٰهِ فِی الْغَفَلاتِ

در هنگام غفلت همه مردم، او خالصانه برای خدا کار می کرد.

همچنین مراجعه شود به: أَخَذَ الْعِلْمَ فَوَفَّرَهُ [۱۶۴۸]

۱۹۳۵ عَینُ الْمَشارِقِ و الْمَغارِبِ

بر تمام مشرق ها و مغرب های عالم، علم و آگاهی دارد و حاضر و ناظر همه چیز است.(۳)

همچنین مراجعه شود به: الْاَرْیحِی [۱۶۵۵]

۱۹۳۶ غالِبُ کُلِ ّغالِبٍ

کسی که هر پهلوانی در مقابل او زمین خورده است، هر شجاعی در مقابل او ضعیف است، هر پیروزی در برابر او شکست خورده است و هر غالبی پیش او مغلوب است. شاهد آن نزد همه مورخان در کتب شیعه و سنّی ثبت است که چگونه پشت پهلوانان و قهرمانان مشرک عرب را به خاک مالیده است.(۴)

۱۹۳۷ غَریزُ الْعَبْرَهِ

از خوف خداوند، مدام اشکش جاری بود.

همچنین مراجعه شود به: بَعِیدُ الْمُدی [۱۷۴۰]

۱۹۳۸ الْغَضَنْفَرُ

شیر شجاع و ظفرمند.

همچنین مراجعه شود به: الشُّجاعُ [۱۸۶۷]

۱- ۱۹۰۵. موسوعه امام علی، ج ۴، ص ۷۹.

۲- ۱۹۰۶. بحارالانوار، ج ۳۳، ص ۴۹.

۳- ۱۹۰۷. بحارالانوار، ج ۳۴، ص ۲۶۸.

۴– ۱۹۰۸. بحارالانوار، ج ۴۱، ص ۷۲؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۳، ص ۲۸۱.

۱۹۳۹ غَيثُ الرَّبِيعِ

باران بهاری.

سید حمیری در قصیده خود، در مدح امام علی علیه السلام گفته است:(۱)

عَلِی هُوَ الْغَيْثُ الرَّبِيعُ مَعَ الْحَبا

إِذا نَزَلَتْ بِالنّاسِ الْمَصائِبُ

۱۹۴۰ غَيثُ الْوَرى

بر بندگان خدا باران رحمت بود.

همچنین مراجعه شود به: الْاَرْيحِی [۱۶۵۵]

۱۹۴۱ الغَيثُ الْهاطِلُ

باران ریزان و پرمنفعت.

همچنین مراجعه شود به: تاجُ الْفُقَهآءِ [۱۷۴۸]

۱۹۴۲ الْفائِقُ بِثَوابِ الصِّدّيقِينَ

به ثواب و درجه صدّیقین رسیده.

همچنین مراجعه شود به: الْأَعَزُّ الْمَأْثُورُ [۱۶۷۴]

۱۹۴۳ فاتِحُ الْأَحْزابِ

مشرکان قریش با همکاری کافران، ملحدان یهودیان و تمام گروه ها و حزب های مخالف اسلام، پایتخت و یگانه شهر اسلام؛ یعنی مدینه را با تمام قوا محاصره کردند تا کار پیامبر اسلام صلی الله علیه وآله را یکسره کنند. اطراف مدینه خندق کنده شد تا دشمن حمله نکند؛ ولی چند نفر از قهرمانان به فرماندهی عمرو بن عبدود از خندق عبور کردند. تنها کسی که جرأت کرد مقابل عمرو بن عبدود بایستد، علی علیه السلام بود که پیامبرصلی الله علیه وآله فرمود: تمام کفر در مقابل تمام اسلام قرار گرفته است.

با کشته شدن این قهرمان کفر بود که سپاه دشمن از هم پاشید و امام علی علیه السلام عنوان فاتح احزاب را از آن خود کرد.

۱۹۴۴ فاتِحُ خَيبَرٍ

رسول خداصلی الله علیه وآله پیامبر رحمت و رأفت، بعد از هجرت و با ورود به مدینه منوّره با تمام قبایل و مذاهب موجود آنجا از یهود و نصاری، پیمان برابری و صلح و عدم جنگ منعقد کرد، لکن یهودیان هنگام جنگ احزاب (خندق) و قبل از آن، به جای این که با مسلمانان همشهری خود همکاری کنند، با مشرکان قریش و کافران همدست شدند و قصد داشتند از پشت به مسلمانان خنجر بزنند و حتی برخی اعمال خراب کارانه که نشانه نقض عهد آنان بود، نیز انجام دادند؛ لذا پیامبر و مسلمانان تصمیم گرفتند ریشه این فتنه که در قلعه های خیبر بودند، را قطع کنند.

مدتی قلعه ها محاصره شد، هر روز گروهی به فرماندهی شخصی حمله می کردند؛ ولی کاری از پیش نمی رفت. تا این که در آخرین مرحله، پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله امیرمؤمنان علیه السلام را فرستاد و خدای تعالی نیز فتح و پیروزی را نصیب حضرت و مسلمانان کرد.

۱۹۴۵ فارِجُ الْکَرْبِ

گشاینده مشکلات و از بین برنده همّ و غم.

در وصف امام علی علیه السلام آمده است:

۱- ۱۹۰۹. مناقب آل ابی طالب، ج ۳، ص ۲۹۱.

«عَلِی فارِجُ الْکَرْبِ، عَلِی خَلِیفَهُ الرَّبِ»؛(۱)

«علی علیه السلام کسی است که گشایش دهنده مشکلات و گرفتاری هاست، علی علیه السلام خلیفه و جانشین پروردگار برای بندگان است».

۱۹۴۶ فارِجُ الْهَمِّ وَ الْغَمِّ

گشاینده و برطرف کننده همّ و غمّ.

ابوبکر به آن حضرت عرض کرد:

«أَنْتَ یا عَلِی! کاشِفُ الْکُرُباتِ، أَنْتَ یا عَلِی! فارِجُ الْهَمِّ وَالْغَمِّ»؛(۲)

«تو ای علی! برطرف کننده هر نوع غم و اندوه و مشکلی هستی».

۱۹۴۷ فارِسُ الْعَرَبِ (تک سوار عرب)

کنایه از فرد دلیر و شجاع و جنگجوی سوارکار و پهلوان است که مردم در محاورات خود از این عنوان استفاده می کنند.

۱۹۴۸ الْفارِسُ الْقَمْقامُ

جنگجو و قهرمان سوارکار است.

همچنین مراجعه شود به: الْبَدْرُ التَّمامُ [۱۷۲۹]

۱۹۴۹ فاضِلُ الْقَبِیلَهِ

بهترین فرد از قبیله و خاندان.

همچنین مراجعه شود به: أَکْبَرُ الْمُسْلِمِینَ [۱۷۰۲]

۱۹۵۰ الْفَرِیقُ

«الْجَسُورُ الَّذِی یهابُهُ النّاسُ»؛(۳) «فرد شجاعی که مردم از عظمت و هیبتش به او نزدیک نمی شدند».

خود آن حضرت بیان فرمود:

«أَنَا اسْمِی فِی الاِنْجِیلِ اِلْیا وَعِنْدَ الْأَرْمَنِ فَرِیقٌ»؛(۴)

«نام من در انجیل الیا و نزد ارمن، فریق است».

۱۹۵۱ فَقیهٌ فِی دِینِ اللَّهِ

کارشناس و عالم در دین خدا.

همچنین مراجعه شود به: ذُو رَأْیٍ أَصِیلٍ [۱۸۱۳]

۱۹۵۲ فَلّاقُ الْأَغْلاقِ

شکننده و باز کننده غل و زنجیرها.

در مقایسه امام علی علیه السلام با حضرت داودعلیه السلام قرآن کریم در مورد داودعلیه السلام می فرماید:

«بَقِیهٌ مِمّا تَرَکَ آلُ مُوسی وَآلُ هارُونَ...»؛(۵)

«این است (صندوق عهد) که یادگارهای خاندان موسی و هارون در آن قرار دارد...».

در مورد امام علی و اولادش علیهم السلام می فرماید: «بَقِیتُ اللَّهِ خَیرٌ لَّکُمْ إِنْ کُنْتُم مُّؤْمِنِینَ...)؛(۶)

«آنچه خداوند برای شما باقی گذارده (از سرمایه های حلال)، برایتان بهتر است اگر ایمان داشته باشید».

برای حضرت داودعلیه السلام سلسله حکومت بود؛ ولی برای علی علیه السلام باز کردن زنجیرها.(۷)

۱۹۵۳ فُلْکُ نُوحٍ

عمرو عاص امام علی علیه السلام را به کشتی نوح تشبیه کرده است.

همچنین مراجعه شود به: بَکّاءٌ فِی الْمِحْرابِ [۱۷۴۱]

ص:۳۴۴

۱- ۱۹۱۰. مناقب آل ابی طالب، ج ۱، ص ۳۰۲.

۲- ۱۹۱۱. الفضائل، ص ۱۳۲.

۳- ۱۹۱۲. بحارالانوار، ج ۳۵، ص ۴۸.

۴- ۱۹۱۳. بحارالانوار، ج ۳۵، ص ۴۶؛ معانی الاخبار، ص ۶۱.

۵- ۱۹۱۴. سوره بقره، آیه ۲۴۸.

۶- ۱۹۱۵. سوره هود، آیه ۸۶.

۷- ۱۹۱۶. بحارالانوار، ج ۳۹، ص ۶۹؛ مناقب، ج ۳، ص ۲۵۵.

۱۹۵۴ فِنآؤُهُ فِنآءُ اللَّهِ

هرکه فدای او شود و در او فانی شود، گویا فدای خدا شده است.

همچنین مراجعه شود به: بابُهُ بابُ اللَّهِ [۱۷۲۲]

۱۹۵۵ فِی أَمْرِهِ عَلِی

حسن بصری که خیلی با امام اظهار موافقت نمی کرد، گفته است:

«إِنَّ عَلِیاً کانَ فِی أَمْرِهِ عَلِیاً، رَحِمَ اللَّهُ عَلِیاً»؛(۱)

«همانا علی علیه السلام در کارها و امورش بلندمرتبه بود، خدا رحمت کند علی علیه السلام را».

۱۹۵۶ فَیرُوقٌ

فرق گذارنده و جدا کننده حقّ از باطل.

«یسَمُّونَهُ أَهْلُ السَّمآءِ شَمْساطِیلَ... وَعِنْدَ الصَّقْلابِ فَیرُوقٌ»؛(۲)

«اهل آسمان علی علیه السلام را شمساطیل می نامند و نزد صقلاب نیز فیروق است».

۱۹۵۷ فِی کَفالَهِ الرَّسُولِ

رسول خداصلی الله علیه وآله کفالت و سرپرستی او را از کودکی به عهده گرفت. چون ابوطالب، پدر بزرگوار امام علی علیه السلام فرزندان زیادی داشت و از سویی وضع مالی مناسبی هم نداشت؛ پیامبر و عباس، تصمیم گرفتند هرکدام، یکی از فرزندان ابوطالب را کفالت کنند و چنین بود که علی علیه السلام از همان کودکی به خانه پیامبر آمد.

البته از یاد نبریم که پیامبرصلی الله علیه وآله نیز بخشی از کودکی خود را تحت کفالت ابوطالب و در خانه او گذرانده بود.

۱۹۵۸ قائِدُ التُّقی

به جهت شدت تقوایش، جلودار تقوا و پرهیزکاری و همه تقواپیشگان است.

همچنین مراجعه شود به: أَفْخَرُ مَنْ ضَحِکَ وَبَکی [۱۶۸۶]

۱۹۵۹ قائِدُ الدِّینِ

رهبر و راهنمای دین و دین داری.

همچنین مراجعه شود به: أَفْخَرُ مَنْ ضَحِكَ وَبَكی [۱۶۸۶]

۱۹۶۰ قاتِلُ مَرْحَبٍ

مرحب یهودی از پهلوانان نامی زمان خود بود که کسی جرأت مقابله با وی را نداشت؛ امّا در غزوه خیبر، این علی علیه السلام بود که چنان بر سر او ضربه زد که فرق او را دوتا کرد. با کشته شدن مرحب، سپاه یهود منهزم شد و مسلمانان پیروز شدند.

۱۹۶۱ قاروطیا

در کتاب زبور، نام خاتم انبیاصلی الله علیه وآله "ماح ماح" آمده و نام وصی آن حضرت نیز قاروطیا است.

سؤال شد: مراد از قاروطیا چیست؟ گفت: به معنای حبیب پروردگار است.(۳)

۱۹۶۲ قاصِمُ الشَّوْکَهِ

قدرت و هیمنه و شوکت اهل کفر و گمراهی را درهم کوبیده است.

همچنین مراجعه شود به: بُرْهانُ الْواصِلِینَ [۱۷۳۱]

ص:۳۴۵

۱- ۱۹۱۷. بحارالانوار، ج ۳۴، ص ۲۹۴؛ شرح نهج البلاغه، ج ۴، ص ۹۶؛ موسوعه امام علی، ج ۸، ص ۴۱۵.

۲- ۱۹۱۸. بحارالانوار، ج ۳۵، ص ۶۲؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۳، ص ۲۷۶.

۳- ۱۹۱۹. بحارالانوار، ج ۳۸، ص ۵۵.

۱۹۶۳ قاطِعُ السَّبَبِ

قطع کننده سبب.

ابوبکر در مورد امیرمؤمنان علیه السلام بیان کرده.

همچنین مراجعه شود به: جامِعُ الْحِلْمِ [۱۷۵۸]

۱۹۶۴ قامِحُ الْجُحُودِ

با اهل شرک و انکار مبارزه نمود.

همچنین مراجعه شود به: أَبادَ الْفِتْرَهَ [۱۶۲۹]

۱۹۶۵ قامِعُ الشِّرْکِ

قامع از قمع، به معنای نابود و ریشه کن کردن هر نوع شرک است.

از القاب و توصیفاتی است که ابوبکر به امیرمؤمنان علیه السلام نسبت داده است.

همچنین مراجعه شود به: جامِعُ الْحِلْمِ [۱۷۵۸]

۱۹۶۶ قَتّالُ الْأُسُودِ

در جنگ ها، شیران و پهلوانان را از پای درآورده است. توصیفی که ابن عباس در شعر خود، از امام علی علیه السلام تجلیل کرده است.(۱)

۱۹۶۷ قَتّالُ الْعَرَبِ

بزرگان و پهلوانان عرب را به قتل رسانده.

عمر سعد ملعون روز عاشورا هنگامی که گروه زیادی به جنگ با امام حسین علیه السلام آمدند و همه به درک واصل شدند، گفت: وای بر شما! مگر نمی دانید این کیست؟

«هذَا ابْنُ قَتّالِ الْعَرَبِ»؛

«این فرزند کشنده قهرمانان عرب است».

پس از هر سو و به صورت دسته جمعی به او حمله کنید.(۲)

۱۹۶۸ قَتِیلُ کُوفانٍ

سلمان فارسی برای حضرت خطاب کرده:

«بِأَبِی أَنْتَ وَأُمِّی یا قَتِیلَ کُوفانٍ»؛(۳)

«پدر و مادرم به فدای تو ای شهید کوفه!».

۱۹۶۹ قَدَّمَ کِتابَ اللّهِ

عمار یاسر در بیانی در دفاع از امام فرمود:

«هُوَ عَلِی بْنُ أَبِی طالِبٍ، طَلَّقَ النَّفْسَ عَنِ الدُّنْیا وَقَدَّمَ کِتابَ اللّهِ»؛(۴)

«او علی بن ابی طالب است، همان که خود را از دنیا آزاد نموده و کتاب خدا را مقدم داشته است».

۱۹۷۰ قُدْوَهُ الْمُتَّقِینَ

پیشوا و جلودار پرهیزکاران.

همچنین مراجعه شود به: إِمامُ الْعادِلِینَ [۱۷۰۹]

۱۹۷۱ قَرَأَ الْقُرْآنَ فَوَقَّرَهُ

قرآن کریم را قرائت می کرد و به آن بسیار احترام می گذاشت.

همچنین مراجعه شود به: أَخَذَ الْعِلْمَ فَوَقَّرَهُ [۱۶۴۸]

۱۹۷۲ الْقُرَشِی

امام علی علیه السلام از قبیله قریش است ؛ چون او علی بن ابی طالب بن عبدالمطلب بن هاشم بن عبدمناف بن قصی بن کلاب بن ... است.(۵)

۱- ۱۹۲۰. بحارالانوار، ج ۴۴، ص ۱۱۲؛ موسوعه امام علی، ج ۸، ص ۳۲۹.

۲- ۱۹۲۱. بحارالانوار، ج ۴۵، ص ۵۰؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۴، ص ۱۱۰.

۳- ۱۹۲۲. بحارالانوار، ج ۲۶، ص ۲۹۲.

۴- ۱۹۲۳. بحارالانوار، ج ۳۲، ص ۲۸؛ امالی طوسی، ص ۷۲۹؛ موسوعه امام علی، ج ۸، ص ۳۴۱.

۵- ۱۹۲۴. بحارالانوار، ج ۱۵، ص ۱۰۷.

۱۹۷۳ قُطْبُ دائِرَهِ الْوُجُودِ

محور وجود همه موجودات.

در شعر مرحوم حافظ رجب برسی چنین آمده است:(۱)

یا منبع الأنوار یا سرّ المهیمن فی الممالک

یا قطب دائره الوجود ومنبعه کذلک

۱۹۷۴ قَطَعَ نَفْسَهُ عَنِ اللَّذّاتِ

نفس خودش را از لذّت های دنیوی و مادّی جدا کرده بود.

همچنین مراجعه شود به: أَخَذَ الْعِلْمَ فَوَفَّرَهُ [۱۶۴۸]

۱۹۷۵ قَلِیلُ الرِّقادِ

کم می خوابید و بیشتر به عبادت خدا می پرداخت.

همچنین مراجعه شود به: طَوِیلُ السُّهادِ [۱۹۱۱]

۱۹۷۶ الْقُنَّهُ

قلّه بلند و استوار؛ زیرا او برای مؤمنان پناه محکمی است.

همچنین مراجعه شود به: أَحْسَنُ الْقَوْمِ عَمَلاً [۱۶۴۴]

۱۹۷۷ قَنْسُومُ

از صاحب کتاب الانوار نقل شده است:

«یسَمُّونَهُ أَهْلُ السَّماءِ شَمْساطِیلَ وَفِی الْأَرْضِ حَمْحائِیلَ وَعَلَی اللَّوْحِ قَنْسُومَ»؛(۲)

«اهل آسمان علی علیه السلام را شمساطیل نامیده اند و در زمین حمحائیل و بر لوح قنسوم است».

۱۹۷۸ قِوامُ کَلِمَهِ اللَّهِ

پایه و اساس آیات و کلمات الهی

همچنین مراجعه شود به: بَیاضُ صُبْحِ الْیقِینِ [۱۷۴۴]

۱۹۷۹ قَوْلُهُ حُکْمٌ وَ حَتْمٌ

سخنش حکم خدا و حتمی بود.

همچنین مراجعه شود به: أَحْسَنُ الْقَوْمِ عَمَلًا [۱۶۴۴]

۱۹۸۰ قَوْلُهُ فَصْلٌ

حرفش فیصله دهنده تمام اختلافات بود.

همچنین مراجعه شود به: بَعِیدُ الْمُدی [۱۷۴۰]

۱۹۸۱ قَوَّمَ الزَّیغَ

کژی ها و کاستی ها را راست نمود.

همچنین مراجعه شود به: أَبادَ الْفِتْرَهَ [۱۶۲۹]

۱۹۸۲ الْقَوِی

شجاع و نیرومند و قوی.(۳)

همچنین مراجعه شود به: الْاَرْیحِی [۱۶۵۵]

۱۹۸۳ قَوِی حِینَ ضَعُفَ الْأَصْحابُ

آن گاه که یاران رسول خداصلی الله علیه وآله از خود ضعف نشان می دادند، او بسیار قوی و شجاع بود.

همچنین مراجعه شود به: أَحْسَنُ الْقَوْمِ عَمَلًا [۱۶۴۴]

۱۹۸۴ کاشِفُ الْکُرُباتِ

برطرف کننده هر نوع غم و اندوه.

همچنین مراجعه شود به: فارِجُ الْهَمِّ وَ الْغَمِّ [۱۹۴۶]

۱۹۸۵ کاشِفُ کُلِّ شُبهَهٍ

عمر بن خطّاب، خطاب به امام علی علیه السلام گفت:

«یابْنَ أَبِی طالِبٍ! فَما زِلْتَ کاشِفَ کُلِّ شُبْهَهٍ وَمُوَضِّحَ کُلِّ حُکْمٍ»؛(۴)

۱- ۱۹۲۵. مشارق انوار الیقین، ص ۳۷۳.

۲- ۱۹۲۶. بحارالانوار، ج ۳۵، ص ۶۲.

۳- ۱۹۲۷. بحارالأنوار، ج ۳۴، ص ۲۶۷.

۴- ۱۹۲۸. موسوعه امام علی، ج ۸، ص ۳۴۳. کنز العمال، ج ۵، ص ۸۳۴.

«ای فرزند ابوطالب! تو پیوسته برطرف کننده هر شبهه ای و روشن کننده هر حکمی هستی».

۱۹۸۶ کَبْکَرٌ

کبکر اسم امام علی علیه السلام در نزد هندی هاست.

از فرمایشات امیرمؤمنان علیه السلام است:

«أَنَا اسْمِی فِی الاِنْجِیلِ اِلْیا... وَعِنْدَ الْهِنْدِ کَبْکَرٌ»؛(۱)

«نام من در انجیل الیا و نزد هند کبکر است».

گفته شده: آنان کتابی دارند که در آن اسمی از رسول خداصلی الله علیه وآله بیان شده، و نیز ذکر شده که یاور و ناصر او کبکر است؛ یعنی کسی که اگر اراده کاری کند، از آن دست برنمی دارد تا آن را انجام دهد و به هدف برسد.(۲)

۱۹۸۷ کَثِیرُ الْأَعْداءِ

پسر احمد بن حنبل از پدرش درباره علی علیه السلام پرسید، وی گفت:

«اِعْلَمْ أَنَّ عَلِیاً کانَ کَثِیرَ الْأَعْداءِ، فَفَتَّشَ لَهُ أَعْداؤُهُ شَیئاً فَلَمْ یجِدُوهُ»؛(۳)

«بدان! علی دارای دشمنان زیادی بود، هرچه هم که جست و جو کردند، عیبی در او نیافتند».

۱۹۸۸ کَثِیرُ الْمَناقِبِ

دارای فضایل و مناقب و امتیازات فراوان.(۴)

۱۹۸۹ کَرِیمُ الْأَبْناءِ

فرزندان کریم و بزرگوار دارد.

همچنین مراجعه شود به: الرّاغِبُ فِی الْأُخْری [۱۸۲۲]

۱۹۹۰ کَرِیمُ الْأَصْلِ

دارای بزرگواری و اصالت خانوادگی.

همچنین مراجعه شود به: أَکْبَرُ الْمُسْلِمِینَ [۱۷۰۲]

۱۹۹۱ کَرِیمُ الْأَعْراقِ

نیاکان او بسیار بزرگوار بودند و از اصالت خانوادگی برخوردار بود.

همچنین مراجعه شود به: أَخَذَ الْعِلْمَ فَوَفَّرَهُ [۱۶۴۸]

۱۹۹۲ کَرِیمٌ غَیرُ لَئِیمٍ

دارای کرامت و بزرگواری و به دور از هرگونه پستی.

همچنین مراجعه شود به: عالِمٌ غَیرُ جاهِلٍ [۱۹۱۸]

۱۹۹۳ کَشّافُ الْکُرَبِ

برطرف کننده هرگونه غم و اندوه از چهره.

از نام های خدای تعالی است، علی علیه السلام نیز مظهر اسمای الهی است، چنان که آمده است:

«یا أَخا رَسُولِ اللَّهِ وَکَشّافَ الْکُرَبِ عَنْ وَجْهِ رَسُولِ اللَّهِ»؛(۵)

«ای برادر رسول خدا! که غم و اندوه را از چهره پیامبر خدا می بردی».

۱۹۹۴ کَشّافُ الْمُعْضَلاتِ

هر مشکل و مسئله پیچیده ای را حل می کند.

همچنین مراجعه شود به: بُرْهانُ الْواصِلِینَ [۱۷۳۱]

۱۹۹۵ کَنْزُ الْخَیراتِ

گنجینه تمام خیرات و نیکی ها؛ یعنی علی علیه السلام تمام خیرات را در خود جمع کرده است.

۱- ۱۹۲۹. بحارالانوار، ج ۳۵، ص ۴۶.

۲- ۱۹۳۰. معانی الاخبار، ص ۶۰.

۳- ۱۹۳۱. موسوعه امام علی، ج ۸، ص ۴۰۹. الصواعق المحرقه، ص ۱۲۷.

۴- ۱۹۳۲. مناقب آل ابی طالب، ج ۳، ص ۲۸۱.

۵- ۱۹۳۳. کشف الغمه، ج ۱، ص ۶۷؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۳، ص ۲۷۸.

این از توصیفاتی بود که ابوبکر درباره امیرمؤمنان علیه السلام بیان کرده است.

همچنین مراجعه شود به: جامِعُ الْحِلْمِ [۱۷۵۸]

۱۹۹۶ کَنْزُ الطّالِبینَ

پیرمردی در مسجد کوفه خطاب به امام علی علیه السلام گفت:

«اَلسَّلامُ عَلَیکَ یا أَمیرَ الْمُؤْمِنِینَ وَیا کَنْزَ الطّالِبِینَ»؛(۱)

«سلام بر تو ای امیرمؤمنان، ای گنجینه و هدف جویندگان».

۱۹۹۷ کَهْفُ التُّقی

پناه اهل تقوا.

همچنین مراجعه شود به: أَفْخَرُ مَنْ ضَحِکَ وَبَکی [۱۶۸۶]

۱۹۹۸ کَهْفُ الْوَری

پناهگاه همه خلایق.

هنگامی که به دستور امیر مؤمنان علیه السلام، دست دزدی را قطع کردند، او در پاسخ گفت:

«قَطَعَ یمِینِی إِمامُ التُّقی وَغایهُ ذَوِی النُّهی وَأُولِی الْحِجی وَکَهْفُ الْوَری ؛(۲)

«دست مرا امام پرهیزکاران قطع کرد، او که نهایت هدف صاحبان خرد و پناه مردم است».

همچنین مراجعه شود به: الْاَرْیحِی [۱۶۵۵]

۱۹۹۹ لا آثَرَ إِلّا للّهِ

هیچ چیزی را نخواست مگر برای خدا.

همچنین مراجعه شود به: بَحْرٌ فِی الْمَجالِسِ [۱۷۲۸]

۲۰۰۰ لا شَبِیهَ لَهُ فِی ضَرائِبِهِ

در قدرت و شجاعت، هیچ شبیه و مانندی ندارد.

همچنین مراجعه شود به: أَخَذَ الْعِلْمَ فَوَفَّرَهُ [۱۶۴۸]

۲۰۰۱ لا نَظِيرَ لَهُ فِی شُجاعَتِهِ

عتبه بن ابی سفیان گوید: برای علی علیه السلام هیچ مانندی در شجاعت و هیبت و صلابت نبود.

۲۰۰۲ لا نَظِيرَ لَهُ فِی مَناقِبِهِ

در فضیلت و منقبت، مثل و نظیر ندارد.

همچنین مراجعه شود به: أَخَذَ الْعِلْمَ فَوَفَّرَهُ [۱۶۴۸]

۲۰۰۳ لا يداهِنُ الْفُجّارَ

نسبت به فاسقان و فاجران، اهل سستی نبود.

این عنوان را ابن عباس در جمع مردم کوفه و هنگام سخنرانی بیان کرد.(۳)

۲۰۰۴ لِسانُ الرَّسُولِ

زبان گویای رسول خداصلی الله علیه وآله؛ یعنی هرآنچه می گفت، سخن پیامبر بود.

همچنین مراجعه شود به: أَكْبَرُ الْمُسْلِمِينَ [۱۷۰۲]

۲۰۰۵ لَمْ تَجْبُنْ نَفْسُهُ

هیچ ترس و واهمه ای از غیر خدا ندارد.

همچنین مراجعه شود به: أَحْسَنُ الْقَوْمِ عَمَلاً [۱۶۴۴]

۲۰۰۶ لَمْ تَضْعُفْ بَصِيرَتُهُ

در مواجهه حوادث و مشکلات، دارای بصیرت و بینایی است.

همچنین مراجعه شود به: أَحْسَنُ الْقَوْمِ عَمَلاً [۱۶۴۴]

۲۰۰۷ لَمْ تَفْلُلْ حُجَّتُهُ

دلایل و حجّت او سستی ندارد.

همچنین مراجعه شود به: أَحْسَنُ الْقَوْمِ عَمَلًا [۱۶۴۴]

ص:۳۴۹

۱- ۱۹۳۴. بحارالانوار، ج ۴۰، ص ۲۷۸؛ الفضائل، ص ۱۵۵.

۲- ۱۹۳۵. التمحیص، ص ۶۱۱.

۳- ۱۹۳۶. بحارالانوار، ج ۳۲، ص ۴۰۶.

۲۰۰۸ لَمْ یتَدَنَّسْ بِحُطامٍ

خودش را به زرق و برق دنیا آلوده نکرد.

همچنین مراجعه شود به: جَلِی الصَّفْحَهِ [۱۷۶۵]

۲۰۰۹ لَمْ یتَلَبَّسْ بِآثامٍ

به هیچ نوع از گناه و پلیدی آلوده نشد.

همچنین مراجعه شود به: جَلِی الصَّفْحَهِ [۱۷۶۵]

۲۰۱۰ لَمْ یزِغْ قَلْبُهُ

هیچ گاه قلبش دچار انحراف نشد.

همچنین مراجعه شود به: أَحْسَنُ الْقَوْمِ عَمَلاً [۱۶۴۴]

۲۰۱۱ لَمْ یصْمُتْ أَلْفاً

در راه خدا، دمی هم سکوت نکرد.

همچنین مراجعه شود به: أَبَدَّ الْأَوْصافَ [۱۶۳۰]

۲۰۱۲ لَمْ یفْتِرْ طَرْفاً

در راه خدا، لحظه ای هم سستی نکرد.

همچنین مراجعه شود به: أَبَدَّ الْأَوْصافَ [۱۶۳۰]

۲۰۱۳ لَمْ ینْطِقْ خُلْفَاً

هیچ گاه حرف خلافی از او شنیده نشد.

همچنین مراجعه شود به: أَبَدَّ الْأَوْصافَ [۱۶۳۰]

۲۰۱۴ اللَّوْذَعِی

شخص تیزبین و ظریف. تعریفی بود برای امیرمؤمنان علیه السلام، از زبان کسی که امام علی علیه السلام دستور به قطع دست وی داده بود.(۱)

همچنین مراجعه شود به: الْأَرْیحِی [۱۶۵۵]

۲۰۱۵ لَوْلا عَلِی لَهَلَکَ عُمَرُ

خودشان معترف بودند که: علی علیه السلام از همه عالم تر و شجاع تر و فاضل تر و داناتر و قاضی تر و ... است، چنان که بارها از عمر نقل شده که گفته: اگر علی علیه السلام نبود، عمر هلاك می شد، به جهت حکم های نابجا و یا مشکلاتی که حل آن را جز امام علی علیه السلام نمی دانست.(۲)

۲۰۱۶ لَهُ ثَلاثِینَ أَلْفَ مَنْقَبَهٍ

شخصی به ابن عباس گفت: سبحان اللّه! مناقب و فضایل علی علیه السلام چقدر زیاد است، من فکر می کنم سه هزار منقبت باشد. ابن عباس گفت: چرا نمی گویی سی هزار منقبت؟!(۳)

همچنین مراجعه شود به: الْبَدْرُ التَّمامُ [۱۷۲۹]

۲۰۱۷ لَیثُ بَنِی غالِبٍ

لیث؛ شیر، مراد مرد شجاع از بنی غالب است که با این عنوان، دلاوری و شجاعت امام علی علیه السلام را توصیف نموده اند.(۴)

۲۰۱۸ لَیثُ الثَّری

شیر و قهرمان و یکّه تاز روی زمین.

همچنین مراجعه شود به: الْأَرْیحِی [۱۶۵۵]

۲۰۱۹ لَیثٌ فِی الوَغی

شیر شجاع و دلاور در جنگ ها.

همچنین مراجعه شود به: بَحْرٌ فِی الْمَجالِسِ [۱۷۲۸]

۲۰۲۰ اللَّیثُ الْمُزاحِمُ

شیر ژیان و فرد شجاع.

همچنین مراجعه شود به: أَکْبَرُ الْمُسْلِمِینَ [۱۷۰۲]

۱- ۱۹۳۷. بحارالانوار، ج ۳۴، ص ۲۶۷.

۲- ۱۹۳۸. الکافی، ج ۷، ص ۴۲۲؛ من لایحضره الفقیه ج ۴، ص ۳۵؛ تهذیب طوسی، ج ۱۰، ص ۴۹.

۳- ۱۹۳۹. موسوعه امام علی، ج ۸، ص ۳۳۰.

۴- ۱۹۴۰. المصباح، ص ۷۱۸.

۲۰۲۱ اللَّیثُ الْهُمامُ

شجاعتش سرآمد همه، و پهلوان بزرگ و بلندهمت است.

۲۰۲۲ مُؤَدّی الْأَمانَهِ

امانت دار است و امانت را به صاحبش رد می کند و در آن خیانت نمی کند.

همچنین مراجعه شود به: أَکْبَرُ الْمُسْلِمینَ [۱۷۰۲]

۲۰۲۳ الْمَأْوی

پناه گاه؛ یعنی امام عالمیان، پناه و امان است برای هر کسی که دارای مشکلی است و به ایشان دخیل شده.

چنان که سید حمیری در قصیده خود در مدح امیر مؤمنان علیه السلام گفته است:(۱)

هُوَ الْمَأْوی لِکُلِ ّطَریدٍ شَریدٍ

وَمَنْحُوبٌ مِنَ الشَّرِّ هارِبٌ

۲۰۲۴ الْمُؤَیدُ مِنَ السَّماءِ

از جانب آسمان تأیید شده است.

ابن ملجم ملعون قبل از اقدام به کشتن امام علی علیه السلام، آن حضرت را چنین توصیف کرده بود، که بعدها به جهت هم فکری با خوارج، آن زن وسوسه گر و شیطان او را به دام انداخت.(۲)

۲۰۲۵ ما ضَلَّ وَلا ضُلَّ بِهِ

نه خودش گمراه است و نه موجب گمراهی دیگران می شود.

وقتی به میمونه - یکی از همسران پیامبرصلی الله علیه وآله - گفتند: هنگام اختلاف و تفرقه چه کنیم؟

در پاسخ گفت:

«عَلَیکُمْ بِعَلِی ّبْنِ أَبی طالِبٍ، فَوَاللَّهِ ما ضَلَّ وَلا ضُلَّ بِهِ»؛(۳)

«بر شما باد به پیروی از علی بن ابی طالب علیه السلام که نه گمراه است و نه گمراه می کند».

۲۰۲۶ الْمُبْغَضُ

مورد بغض و حسد دشمنان قرار گرفت.

همچنین مراجعه شود به: عالِمٌ غَیرُ جاهِلٍ [۱۹۱۸]

۲۰۲۷ مَتْنُ دِینِ الْإِسْلامِ

متن دین اسلام.

همچنین مراجعه شود به: بَیاضُ صُبْحِ الْیقِینِ [۱۷۴۴]

۲۰۲۸ الْمُجابُ الدُّعاءِ

دعایش مستجاب است و هرچه دعا کند به اجابت می رسد.

هنگامی که به ابن ملجم، ترور و کشتن امیرمؤمنان علیه السلام را پیشنهاد دادند، در پاسخ گفت:

«وَیلَکَ مَنْ یقْدِرُ عَلی قَتْلِ أَمِیرالْمُؤْمِنِینَ عَلِی بْنِ أَبِی طالِبٍ، الْمُجابِ الدُّعاءِ، الْمَنْصُورِ مِنَ السَّمآءِ وَالْأَرْضِ»؛(۴)

«وای بر تو! چه کسی می تواند امیرمؤمنان را ترور کند. او که مستجاب الدعوه است و از آسمان و زمین نصرت و یاری می شود».

۲۰۲۹ مُجانِبُ الْفَسادِ

از هرگونه فساد دور و پاک بود.

همچنین مراجعه شود به: أَکْبَرُ الْمُسْلِمِینَ [۱۷۰۲]

۱- ۱۹۴۱. مناقب آل ابی طالب، ج ۳، ص ۲۹۱.

۲- ۱۹۴۲. بحارالانوار، ج ۴۲، ص ۲۶۵.

۳- ۱۹۴۳. امالی طوسی ص ۵۰۵؛ موسوعه امام علی ج ۸، ص ۲۹۶.

۴- ۱۹۴۴. بحارالانوار، ج ۴۲، ص ۲۶۵.

۲۰۳۰ مَحْبُوبُ الْمَعْبُودِ

محبوب خدای تعالی.

همچنین مراجعه شود به: إِمامُ الْعادِلِينَ [۱۷۰۹]

۲۰۳۱ مَحْتَدُ النَّدی

جایگاه خرد و دانش.

همچنین مراجعه شود به: أَفْخَرُ مَنْ ضَحِکَ وَبَکی [۱۶۸۶]

۲۰۳۲ الْمِحْجاجُ

اهل احتجاج و مناظره و پیروز میدان.

همچنین مراجعه شود به: أَکْبَرُ الْمُسْلِمِینَ [۱۷۰۲]

۲۰۳۳ الْمَحْسُودُ

مورد حسادت و بخل دیگران واقع شده.

همچنین مراجعه شود به: عالِمٌ غَیرُ جاهِلٍ [۱۹۱۸]

۲۰۳۴ مَحَکُ الْمُؤْمِنِینَ

ملاک و معیار شناخت ایمان مؤمنان.

همچنین مراجعه شود به: أَکْبَرُ الْمُسْلِمِینَ [۱۷۰۲]

۲۰۳۵ مَحَلُّ الْحِجی

جایگاه عقل و خرد.

همچنین مراجعه شود به: أَفْخَرُ مَنْ ضَحِکَ وَبَکی [۱۶۸۶]

۲۰۳۶ مُحِلُّ الْحَرَمَینِ

یکی از مسلمانان که مرتکب جرمی شده و امیرالمؤمنین علیه السلام وی را مجازات کرده، به ایشان داده است.(۱)

۲۰۳۷ مِحْنَهُ عَلَی الْمُتَکَلِّمِ

نظّام یکی از بزرگان معتزله می گوید: سخن گفتن در مورد علی علیه السلام سخت است و موجب گرفتاری و محنت متکلّم می شود؛ چون اگر بخواهد حقّش را ادا کند، دچار غلوّ می شود. اگر کم بگذارد، گناه کرده. حدّ وسط آن هم بسیار دقیق و سخت است جز برای شخص زیرک و باهوش.(۲)

۲۰۳۸ مِحْنَهُ الْمُنافِقِینَ

از جابر بن عبد اللَّه انصاری در مورد امام علی علیه السلام سؤال شد، گفت:

«ذاکَ وَاللَّهِ أَمِیرُ الْمُؤْمِنِینَ وَمِحْنَهُ الْمُنافِقِینَ»؛(۳)

«به خدا قسم! او امیر مؤمنان است و او ملاک و محک آزمایش منافقان می باشد».

۲۰۳۹ الْمُخْتارُ

انتخاب شده و برگزیده.

لقبی است که برای امیرمؤمنان علیه السلام گفته شده؛ یعنی خداوند علی علیه السلام را برای پیامبر خاتم صلی الله علیه وآله برگزیده است.(۴)

۲۰۴۰ الْمَدْفُونُ بِالْغَرِیّ

امام علی علیه السلام اگرچه در مکّه مکرمه و در داخل خانه کعبه به دنیا آمد، لکن به هنگام هجرت رسول خداصلی الله علیه وآله ایشان نیز به مدینه هجرت و در آن شهر ساکن گردید. پس از رحلت رسول خداصلی الله علیه وآله و غصب خلافت آن حضرت، مدت ۲۵ سال در مدینه خانه نشین

۱- ۱۹۴۵. بحارالانوار، ج ۴۲، ص ۲۱۰؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۲، ص ۳۳۶؛ الفضائل، ص ۱۷۳.

۲- ۱۹۴۶. بحارالانوار، ج ۲۹، ص ۴۸۱؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۳، ص ۲۱۴؛ امالی طوسی، ص ۵۸۸؛ موسوعه امام علی،ج ۸، ص ۴۶۵.

۳- ۱۹۴۷. موسوعه امام علی، ج ۸، ص ۳۰۷.

۴- ۱۹۴۸. مناقب آل ابی طالب، ج ۳، ص ۲۸۳.

شد؛ امّا بعد از قتل عثمان و اقبال و اصرار مردم به طرف امیرمؤمنان علیه السلام، خلافت ظاهری آن حضرت شروع شد که با جنگ ها و سختی ها و مبارزات فراوانی همراه بود. به جهت همین جنگ ها و مبارزات بود که حضرت به کوفه مهاجرت کرده و حکومت خود را در آنجا مستقر فرمود.

محل شهادت وی نیز در مسجد کوفه و در حال عبادت بود، که بنا به وصیت حضرت و شبانه تشییع جنازه انجام گرفت، به امام حسن و حسین علیهما السلام فرموده بود: شما عقب تابوت را بگیرید، جلوی تابوت را جبرئیل و میکائیل می دانند کجا ببرند.

پیکر مطهر را حرکت دادند، تابوت مبارک در پشت کوفه که اینک نجف گفته می شود به زمین آمد، خاک را برداشتند، قبری نمایان شد که نوشته بود: این قبر را نوح پیامبر برای وصی خاتم الانبیاء آماده کرده است. و غری منطقه ای معروف در پشت کوفه بوده است.

۲۰۴۱ الْمَذْکُورُ

شخص نام آور و مشهور.

همچنین مراجعه شود به: الرّاغِبُ فِی الْأُخْری [۱۸۲۲]

۲۰۴۲ مُرْشِدُ الْعُلَماءِ

راهنمای علما. مراد بزرگ و سردسته تمام دانشمندان است؛ او اعلم الناس و اعلم العلما و باب مدینه علم رسول خدا است که از علم کلّ و علم غیب الهی سرچشمه می گیرد.(۱)

۲۰۴۳ مَسْؤُولٌ غَیرُ سائِلٍ

به جهت علم فراوانش، همه از او سؤال می کنند؛ امّا او نیاز به سؤال از کسی ندارد.

همچنین مراجعه شود به: عالِمٌ غَیرُ جاهِلٍ [۱۹۱۸]

۲۰۴۴ الْمُستَحِقُّ الْمَحْرُومُ

ابوجعفر بن ابی یزید حسنی، استاد ابن ابی الحدید می گوید:

«... إنَّ عَلِیاً کانَ مُسْتَحِقّاً مَحْرُوماً؛ بَلْ أَمِیرُ الْمُسْتَحِقّینَ الْمَحْرُومِینَ وَسَیدُهُمْ وَکَبِیرُهُمْ»؛(۲)

«همانا علی علیه السلام فرد شایسته ای بود که از حقّش محروم شد؛ بلکه مهم ترین مستحقّ محروم و آقا و بزرگ آنان است».

۲۰۴۵ الْمُسْتَمْسِکُ بِالْعُرْوَهِ الْوُثْقی

به راه و روش و ریسمان محکم خدا تمسّک جسته است.

همچنین مراجعه شود به: أَفْخَرُ مَنْ ضَحِکَ وَبَکی [۱۶۸۶]

۲۰۴۶ مُسْتَنبِطُ الْإِشاراتِ

اشارات را درک می کند.

همچنین مراجعه شود به: إِمامُ الْعادِلِینَ [۱۷۰۹]

۲۰۴۷ الْمَشهُورُ فِی السَّماواتِ

در آسمان ها مشهور و معروف است.

همچنین مراجعه شود به: بُرْهانُ الْواصِلِینَ [۱۷۳۱]

۲۰۴۸ الْمُطْفِئُ

خاموش کننده آتش توطئه گران.

همچنین مراجعه شود به: أَکْبَرُ الْمُسْلِمِینَ [۱۷۰۲]

ص:۳۵۳

۱- ۱۹۴۹. مناقب آل ابی طالب ج ۳، ص ۲۷۸؛ عدهالداعی ص ۲۲۶.

۲- ۱۹۵۰. موسوعه امام علی، ج ۸، ۴۰۴؛ شرح نهج البلاغه، ج ۱۰، ص ۲۲۳.

۲۰۴۹ مَظْهَرُ الْأَسْماءِ

علی علیه السلام همچون انبیا و پیامبر و سایر امامان علیهم السلام مظهر اسامی خدا، بلکه مظهر اسم اعظم خدا هستند.(۱)

۲۰۵۰ مُظْهِرُ الْکَراماتِ

آشکار کننده کرامت های روشن الهی.

همچنین مراجعه شود به: بُرْهانُ الْواصِلِینَ [۱۷۳۱]

۲۰۵۱ الْمُعِینُ

یار و یاور و کمک کار.

«وَیسَمُّونَهُ أَهْلُ السَّماءِ شَمْساطِیلَ... وَعَلَی الْعَرْشِ مُعِینَ»؛(۲)

«اهل آسمان آن حضرت را شمساطیل نامیده و بر عرش نیز نام او معین است».

۲۰۵۲ مِفْتاحُ النَّدی

کلید عطایا و احسان و بخشش ها.

همچنین مراجعه شود به: الْاَرْیحِی [۱۶۵۵]

۲۰۵۳ مُفَسِّرُ الْعِلْمِ

همه علوم و دانش ها را تفسیر می کند.

همچنین مراجعه شود به: عالِمٌ غَیرُ جاهِلٍ [۱۹۱۸]

۲۰۵۴ مَقامُهُ مَقامُ اللَّهِ

مقام و جایگاه او، جایگاه خدایی است.

همچنین مراجعه شود به: حَرَمُهُ حَرَمُ اللَّهِ [۱۷۸۰]

۲۰۵۵ مِقْباسُ أَنْوارِ الْعِلْمِ وَالْحِکْمَهِ

سرچشمه نورهای دانش و معرفت.

همچنین مراجعه شود به: بَیاضُ صُبْحِ الْیقِینِ [۱۷۴۴]

۲۰۵۶ الْمُقْتَفی

پیروی کننده و تابع.

همچنین مراجعه شود به: أَخَذَ الْعِلْمَ فَوَفَّرَهُ [۱۶۴۸]

۲۰۵۷ الْمُقَفّی

این اسم میان پیامبر و علی علیهما السلام مشترک است. پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله مقفّی است؛ یعنی بعد از همه پیامبران آمده است و علی مقفّی است؛ یعنی بلافاصله بعد از پیامبرصلی الله علیه وآله امام و خلیفه است.

جابر از قول سالم فرزند عبداللَّه بن عمر نقل می کند: همراه پدرم نزد کعب الاحبار یهودی بودم. وی گفت: امامان بعد از پیامبر به عدد نقبای بنی اسرائیل (دوازده نفر) هستند.

در این حال علی علیه السلام وارد شد، کعب گفت:

«هذَا الْمُقَفّی أَوَّلُهُمْ وأَحَدَ عَشَرَ مِنْ وُلْدِهِ»؛(۳)

«این مقفّی اوّل آنان است به همراه یازده نفر از فرزندان او».

۲۰۵۸ مُکَمِّلُ الْأَوْلِیاءِ

تکمیل کننده اولیا و دوستان خدا.(۴)

۲۰۵۹ الْمَلاذُ

پناه و پناهگاه.

در شعر مرحوم حافظ رجب برسی چنین آمده است:(۵)

یا قاسِمَ النّارِ وَالْجِنانِ غَداً

أَنْتَ مَلاذُ الرّاجِی وَمَلْجَأُهُ

«ای تقسیم کننده بهشت و جهنم در فردای قیامت! تو پناه گاه و محل امنیت امیدواران هستی».

۱- ۱۹۵۱. علی مظهر اسمای حسنای الهی، آیت اللّه جوادی آملی.
۲- ۱۹۵۲. بحارالانوار، ج ۳۵، ص ۶۲.
۳- ۱۹۵۳. بحارالانوار، ج ۳۶، ص ۲۲۳.
۴- ۱۹۵۴. عدّه الداعی، ص ۲۲۶.
۵- ۱۹۵۵. مشارق انوار الیقین، ص ۳۷۳.

۲۰۶۰ مَلِی

توپُر و مایه دار و مملوّ.

«وَعِنْدَ الْعَرَبِ مَلِیاً»؛(۱)

«نام ایشان نزد عرب ملی است».

۲۰۶۱ الْمَمْنُوعُ

او را از حقّ خودش منع کردند.

همچنین مراجعه شود به: عالِمٌ غَیرُ جاهِلٍ [۱۹۱۸]

۲۰۶۲ مَنارُ سُنَنِ اللّهِ

نشانه سنّت های الهی

همچنین مراجعه شود به: بَیاضُ صُبْحِ الْیقِینِ [۱۷۴۴]

۲۰۶۳ مَنْ اِقْتَدی بِهِ فَقَدْ اِهْتَدی

هرکس به او اقتدا کند، هدایت می شود.

فخر رازی در مورد امام علی علیه السلام چنین گفته:

«مَنِ اقْتَدی فِی دِینِهِ بِعَلِی ٍ بْنِ أَبِی طالِبٍ، فَقَدِ اهْتَدی ؛(۲)

«هر که برای دینش به علی بن ابی طالب علیه السلام اقتدا کند، حتماً هدایت می شود».

در ادامه می گوید: رسول خداصلی الله علیه وآله فرموده:

«اَللّهُمَّ أَدِرِ الْحَقَّ مَعَ عَلِی ٍ حَیثُ دارَ»؛

«خدایا حقّ و حقیقت را به دور علی علیه السلام بگردان، هرکجا که رفت».

۲۰۶۴ مَنْبَعُ الْأَنْوارِ

سرچشمه همه نورها.

همچنین مراجعه شود به: قُطْبُ دائِرَهِ الْوُجُودِ [۱۹۷۳]

۲۰۶۵ الْمُنْبِئُ عَنْ حَقائِقِ التَّوْحِيدِ

از اسرار و حقایق توحید خبر می دهد.

همچنین مراجعه شود به: إِمامُ الْعادِلِينَ [۱۷۰۹]

۲۰۶۶ مِنْ ذَوائِبِ قُرَيشٍ

برجسته ترین شخصیت قریش است.

همچنین مراجعه شود به: سَنامُ قُرَيشٍ [۱۸۴۵]

۲۰۶۷ الْمَنْصُومُ

یکی از اسامی امام علی علیه السلام، چنین نقل شده:

«يسَمُّونَهُ أَهْلُ السَّماءِ شَمْساطِيلَ... وَعَلَى الْقَلَمِ مَنْصُومٌ»؛(۳)

«اهل آسمان او را شمساطیل می نامند و بر روی قلم نیز نام وی منصوم است».

۲۰۶۸ الْمَنْصُورُ مِنَ السَّماءِ

از جانب آسمان یاری می شود.

همچنین مراجعه شود به: الْمُجابُ الدُّعاءِ [۲۰۲۸]

۲۰۶۹ مَنْ لا يعابُ

کسی نتوانست در او عیبی بیابد.

همچنین مراجعه شود به: بَيضَهُ الْبَلَدِ [۱۷۴۵]

۲۰۷۰ مِنْ هاماتِ قُرَيشٍ

از مهم ترین افراد قریش است.

همچنین مراجعه شود به: سَنامُ قُرَيشٍ [۱۸۴۵]

۲۰۷۱ الْمَوْتُ الْأَحْمَرُ

مرگ سرخ. مراد قتل و کشته شدن است.

کفّار قریش در جنگ بدر به او موت احمر گفتند؛ چون بسیاری از آنان را به قتل رساند.(۴)

۱- ۱۹۵۶. بحارالانوار، ج ۳۵، ص ۶۲؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۳، ص ۲۷۶.

۲- ۱۹۵۷. موسوعه امام علی، ج ۸، ص ۴۲۱.

۳- ۱۹۵۸. بحارالانوار، ج ۳۵، ص ۶۲؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۳، ص ۲۷۶.

۴- ۱۹۵۹. بحارالانوار، ج ۴۱، ص ۶۲؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۴، ص ۲۴۸.

در نقل دیگری هم آمده:

«یسَمُّونَهُ أَهْلُ السَّماءِ شَمْساطِیلَ وَعِنْدَ الْمُشْرِکِینَ الْمَوْتُ الْأَحْمَرُ»؛(۱)

«اهل آسمان او را شمساطیل نامیده و مشرکان نیز او را موت احمر گفته اند».

۲۰۷۲ مُوَضِّحُ کُلِّ حُکْمٍ

بیان کننده و روشن کننده احکام خداوند، چنان که عمر بن خطاب به آن اعتراف نموده.

همچنین مراجعه شود به: کاشِفُ کُلِّ شُبْهَهٍ [۱۹۸۵]

۲۰۷۳ الْمَوْلُودُ فِی الْحَرَمِ

در حرم امن الهی متولد شده است؛ آن هم در بهترین نقطه که کعبه معظمه باشد.(۲)

۲۰۷۴ الْمَوْلَوِی

از القابی است که به آن حضرت اشاره شده.

همچنین مراجعه شود به: الْاَرْیحِی [۱۶۵۵]

۲۰۷۵ مَوْلَی الْمَوالِی

از القابی است که به آن حضرت اشاره شده.(۳)

۲۰۷۶ مَولَی الْمُوَحِّدِینَ

علی علیه السلام، آقا و مولا و بزرگ همه خداشناسان و خداپرستان و مؤمنان است.

۲۰۷۷ مِیسَمُ أَوْلِیآءِ اللَّهِ

بر شیعیان و بندگان خالص خدا مهر تأیید ولایت می زند.

همچنین مراجعه شود به: بَیاضُ صُبْحِ الْیقِینِ [۱۷۴۴]

۲۰۷۸ الْمَیمُونُ (الْمُبارَکُ)

شخص بایمن و پربرکت است.

از امیرمؤمنان علیه السلام نقل شده که فرمود:

«أَنَا اسْمِی فِی الاِنْجِیلِ اِلْیا وَعِنْدَ ظِئْرِی مَیمُونٌ»؛(۴)

«اسم من در انجیل الیا است، و نزد دایه ام میمون است».

امام باقرعلیه السلام فرمود:

«کانَتْ ظِئْرُ عَلِی-الَّتِی أَرْضَأَتْهُ اِمْرَأَهٌ مِنْ بَنِی هِلالٍ»؛(۵)

«دایه امیرمؤمنان علیه السلام زنی بود از بنی هلال که حضرت را شیر داد».

۲۰۷۹ النّائِبُ

قائم مقام و جانشین. کسی که به نیابت و با اذن رسول خداصلی الله علیه وآله به انجام امور وی می پردازد. یهودیان در مقابل رسول خداصلی الله علیه وآله به امام علی علیه السلام اقرار کردند:

«إِنَّ عَلِیاً أَخُوکَ وَوَزِیرُکَ وَالْقَیمُ بِدِینِکَ وَالنّائِبُ عَنْکَ»؛(۶)

«همانا علی برادر و وزیر تو و قیم دین تو و نائب تو است».

۲۰۸۰ ناشِرُ الْأَمْنِ

سایه امن و امنیت را می گستراند.

همچنین مراجعه شود به: أَبادَ الْفِتْرَهَ [۱۶۲۹]

ص:۳۵۶

۱- ۱۹۶۰. بحارالانوار، ج ۳۵، ص ۶۲؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۳، ص ۲۷۶؛ الفضائل، ص ۱۷۵.

۲- ۱۹۶۱. بحارالانوار، ج ۴۰، ص ۲۷۵؛ الفضائل، ص ۱۷۵.

۳- ۱۹۶۲. مشارق انوار الیقین، ص ۴۳۰.

۴- ۱۹۶۳. بحارالانوار، ج ۳۵، ص ۴۶؛ مناقب آل ابی طالب، ج ۳، ص ۲۵۴.

۵- ۱۹۶۴. بحارالانوار، ج ۳۵، ص ۴۷؛ معانی الاخبار، ص ۶۰.

۶- ۱۹۶۵. بحارالانوار، ج ۹، ص ۳۱۰؛ تأویل الآیات، ص ۵۸؛ تفسیر الامام العسکری، ص ۲۳۶.

۲۰۸۱ ناصِحُ الْجَیبِ

شخص صاف دل، امین و پاکدل.

همچنین مراجعه شود به: جَلِی الصَّفْحَهِ [۱۷۶۵]

۲۰۸۲ نامُوسٌ أَکْبَرُ

محرم راز.

راهبی اهل یمامه قبل از به دنیا آمدن علی علیه السلام، تولدش را به ابوطالب بشارت داد و گفت: به زودی برای تو فرزندی به دنیا خواهد آمد که سید اهل زمان خودش می باشد و او ناموس اکبر است، او که متولد شود من زنده نخواهم بود، از جانب من به او سلام برسان، کاش او را می دیدم.(۱)

۲۰۸۳ نَبَذَ الشِّنارَ

عیب و عار را به کناری افکنده است.

همچنین مراجعه شود به: جَلِی الصَّفْحَهِ [۱۷۶۵]

۲۰۸۴ نَشَأَ فِی دارِ الْوَحْی

در خانه نزول وحی قرآن نشو و نما نموده.

همچنین مراجعه شود به: اسْتُقِی عُرُوقُهُ مِنْ مَنْبَعِ النُّبُوَّهِ [۱۶۵۸]

۲۰۸۵ نَقِی الذَّیلِ

پاک دامن.

همچنین مراجعه شود به: جَلِی الصَّفْحَهِ [۱۷۶۵]

۲۰۸۶ نَقِی الصَّحِیفَهِ

پرونده و نامه اش پاک است.

همچنین مراجعه شود به: جَلِی الصَّفْحَهِ [۱۷۶۵]

۲۰۸۷ نَقِی الْعَشِیرَهِ

اهل و ریشه اش همه پاک هستند.

همچنین مراجعه شود به: أَکْبَرُ الْمُسْلِمِینَ [۱۷۰۲]

۲۰۸۸ نُورٌ فِی ظُلْمَهِ الدُّجی

به مثابه نوری در تاریکی ها است.

همچنین مراجعه شود به: أَفْخَرُ مَنْ ضَحِکَ وَبَکی [۱۶۸۶]

۲۰۸۹ نُورُ الْمُطِیعِینَ

چراغ راه همه مطیعان است.

همچنین مراجعه شود به: إِمامُ الْعادِلِینَ [۱۷۰۹]

۲۰۹۰ نَهَضَ حِینَ وَهَنَ الْقَوْمُ

هنگامی که همه در یاری پیامبرصلی الله علیه وآله سستی کردند، او به قیام و یاری حضرت برخاست.

همچنین مراجعه شود به: أَحْسَنُ الْقَوْمِ عَمَلاً [۱۶۴۴]

۲۰۹۱ وَصِی آخِرِ الْأَنْبِیاءِ

جانشین آخرین پیامبر خدا.

در کتاب تورات درباره امام علی علیه السلام آمده:

«أَمّا تُقُوبِیتُ فَهُوَ أَوَّلُ الْأَوْصِیاءِ وَوَصِی آخِرِ الْأَنْبِیاءِ»؛(۲)

«تقوبیت اولین جانشین رسول خدا و وصی خاتم انبیا است».

۲۰۹۲ وِلایتُهُ أَمانٌ

خدای تعالی امان از عذاب را در ولایت امیرمؤمنان علیه السلام اختصاص داده؛ چون اقرار به ولایت مستلزم اقرار به توحید و نبوت است.(۳)

۲۰۹۳ وَلِی النّاسِ

رهبر و مولا و سرپرست همه مردم. این از القاب امام در منابع اهل سنّت می باشد.(۴)

۱- ۱۹۶۶. مشارق انوار الیقین، ص ۱۴۰.

۲- ۱۹۶۷. بحارالانوار، ج ۳۶، ص ۲۲۴.

۳- ۱۹۶۸. الجواهر السنیه، ص ۲۶۷، مشارق انوار الیقین، ص ۵۱.

۴- ۱۹۶۹. فرهنگ غدیر.

۲۰۹۴ هابِیلٌ

حضرت علی علیه السلام به شخص یهودی فرمود:

«أَمّا فِی التَّوْراهِ اسْمِی هابِیلٌ»؛(۱)

«نام من در تورات هابیل است».

همچنین مراجعه شود به: حَبْدارٌ [۱۷۷۶]

۲۰۹۵ الْهاشِمِی

هاشمی منسوب است به هاشم، بزرگ طایفه بنی هاشم، و نسب امام علی علیه السلام چنین است:

«علی بن أبی طالب بن عبد المطلب بن هاشم بن عبدمناف بن قصی بن کلاب بن مرّه بن لوی بن غالب بن فِهر بن مالک بن النضر بن کنانه بن حزیمه بن مدرکه بن الیاس بن مضر بن نزار بن معدّ بن عدنان...».(۲)

۲۰۹۶ هِزَبْرٌ

شیر بیشه و پهلوان میدان مبارزه.

همچنین مراجعه شود به: أَکْبَرُ الْمُسْلِمِینَ [۱۷۰۲]

۲۰۹۷ هَزَّمَ الْأَبْطالَ

علی علیه السلام کسی بود که جنگجویان را از معرکه جنگ فراری می داد. سید حمیری درشعر خود آن را برای امام علی علیه السلام بیان کرده است.(۳)

۲۰۹۸ الْهُمامُ الْأَعْظَمُ

پادشاه و آقای بزرگ و بلندهمت.

همچنین مراجعه شود به: سَنامُ الْأَطْوَلُ [۱۸۴۴]

۲۰۹۹ همای رحمت

علی ای همای رحمت تو چه آیتی خدا را

که به ماسوی فکندی همه سایه هما را

دل اگر خداشناسی همه در رخ علی بین

به علی شناختم من به خدا قسم خدا را

مرحوم آیت اللّه العظمی مرعشی نجفی شبی در خواب می بیند مجلس باشکوهی برگزار شده و شاعران در حضور امیرالمؤمنین علیه السلام، به خواندن سروده های خود مشغول هستند.

سپس حضرت می فرماید: شهریاررا بگویید شعر بخواند و دیدم شعر «علی ای همای رحمت را» می خواند. از خواب بیدار شدم. من که تا به حال او را نمی شناختم، پرس و جو کردم و خواستم که بیاید. گفتم: فلان شعرت را برایم بخوان. گفت: شما از کجا خبر داری؟! من هنوز به کسی نگفته ام... بالاخره معلوم شد دقیقاً همان شب و ساعتی که شهریار آن شعر را سروده، ایشان هم در خواب دیده که نزد امیرالمؤمنین علیه السلام قرائت کرده است.(۴)

۲۱۰۰ هیدار

نقل شده: اسم رسول خدا و خاتم انبیاصلی الله علیه وآله در انجیل به عنوان "حمیاطا" آمده و نام وصی آن حضرت نیز "هیدار" است.

امّا مراد از هیدار چیست؟ فرمود:

«الصِّدِّيقُ الْأَكْبَرُ وَالفارُوقُ الْأَعْظَمُ»؛(۵)

«هیدار، صدّیق اکبر و فاروق اعظم است».

ص:۳۵۸

۱- ۱۹۷۰. بحارالانوار، ج ۳۶، ص ۲۲۲.

۲- ۱۹۷۱. بحارالانوار، ج ۱۵، ص ۱۰۷.

۳- ۱۹۷۲. بحارالانوار، ج ۳۳، ص ۲۶۰؛ بشاره المصطفی، ص ۱۱؛ موسوعه امام علی، ج ۹، ص ۱۱.

۴- ۱۹۷۳. مجله یادواره آن مرحوم، موجود در کتابخانه مرحوم آیت اللّه نجفی مرعشی.

۵- ۱۹۷۴. بحارالانوار، ج ۳۸، ص ۵۵.

۲۱۰۱ یتَفَجَّرُ الْعِلْمُ مِنْ جَوانِبِه

علم و دانش از او جوشش می کند.

همچنین مراجعه شود به: بَعِیدُ الْمُدی [۱۷۴۰]

۲۱۰۲ یجِیبُ الدّاعِی

امیرمؤمنان علیه السلام درخواست دعوت کننده را اجابت می کرد.

ضرار بن ضمره در حضور معاویه، امام علی علیه السلام را چنین توصیف کرد:

«یجِیبُنا إِذا دَعَوْناهُ وَیعْطِینا إِذا سَأَلْناهُ»؛(۱)

«هرگاه و هر زمان او را می خواندیم، اجابت می فرمود و هرگاه از او درخواستی می کردیم، عطا می کرد».

۲۱۰۳ یسْتَأْنِسُ بِاللَّیلِ

با شب و راز و نیاز شبانه و نماز شب، انس و الفت دارد.

همچنین مراجعه شود به: بَعِیدُ الْمُدی [۱۷۴۰]

۲۱۰۴ یسْتَوْحِشُ مِنَ الدُّنْیا

از مظاهر مادّی دنیا و هرآنچه موجب فریب انسان می شد، گریزان است.

همچنین مراجعه شود به: بَعِیدُ الْمُدی [۱۷۴۰]

۲۱۰۵ یعْسُوبُ أَضامِیمِ الْأَصْفِیاءِ

رئیس جماعت برگزیدگان.

همچنین مراجعه شود به: بَیاضُ صُبْحِ الْیقِینِ [۱۷۴۴]

۲۱۰۶ یعْطِی السّائِلَ

تقاضای سائلین و درخواست کنندگان را عطا می نمود.

همچنین مراجعه شود به: یجِیبُ الدّاعِی [۲۱۰۲]

۲۱۰۷ یناجِی رَبَّهُ

امیرمؤمنان علیه السلام با پروردگار خود به نجوا و راز و نیاز می پرداخت.

همچنین مراجعه شود به: بَعِیدُ الْمُدی [۱۷۴۰]

۲۱۰۸ ینْبُوعُ الْفَضائِلِ

سرچشمه همه فضیلت ها و خوبی ها.

همچنین مراجعه شود به: رَئِیسُ الْفَضائِلِ [۱۸۱۹]

۲۱۰۹ یوشَعُ

نام وصی و جانشین و پیامبر بعد از عیسی علیه السلام و نیز از القاب امیرمؤمنان علیه السلام است.

چنان که گفته شده:

«وَیسَمُّونَهُ أَهْلُ السَّماءِ شَمْساطِیلَ... وَعِنْدَ الْفَلاسِفَهِ یوشَعٌ»؛(۲)

«اهل آسمان او را شمساطیل نامیده اند و نزد فلاسفه نیز یوشع است».

۲۱۱۰ یکصد و ده

یکصد و ده شماره رمزی است که بر اساس حروف ابجد، و مطابق با حروف «علی» است.

حرف «ع» هفتاد؛

حرف «ل» سی

و حرف «ی» ده می باشد،

که مجموع آن ۱۱۰ می شود.

۱- ۱۹۷۵. مناقب آل ابی طالب، ج ۲، ص ۱۰۳. حلیهالاولیاء، ج ۱، ص ۸۴.

۲- ۱۹۷۶. بحارالانوار، ج ۳۵، ص ۶۲.

منابع و مآخذ

الف: کتب شیعه

۲۱۱۱) قرآن کریم

۲۱۱۲) نهج البلاغه، امام علی بن ابی طالب علیه السلام، یک جلد، انتشارات دارالهجره قم

۲۱۱۳) الاحتجاج، ابومنصور احمد بن علی طبرسی، یک جلد، نشر مرتضی مشهد مقدس، ۱۴۰۳ ه.ق

۲۱۱۴) احقاق الحقّ و ازهاق الباطل، شهید قاضی نوراللّه بن سید شریف شوشتری (متوفی ۱۰۱۹ ه.ق)، کتاب خانه آیت اللّه مرعشی، ۱۴۱۱ ه.ق

۲۱۱۵) الاختصاص، شیخ مفید، یک جلد، انتشارات کنگره جهانی شیخ مفید قم، ۱۴۱۳ ه.ق

۲۱۱۶) الارشاد، شیخ مفید، دو جلد در یک مجلد، انتشارات کنگره جهانی شیخ مفید قم، ۱۴۱۳ ه.ق

۲۱۱۷) ارشاد القلوب، حسن بن ابی الحسن دیلمی، دو جلد در یک مجلد، انتشارات شریف رضی، ۱۴۱۲ ه.ق

۲۱۱۸) الاشراف، شیخ مفید، یک جلد، انتشارات کنگره جهانی شیخ مفید قم، ۱۴۱۳ ه.ق

۲۱۱۹) الاعلام، شیخ مفید، یک جلد، انتشارات کنگره جهانی شیخ مفید قم، ۱۴۱۳ ه.ق

۲۱۲۰) أعلام الدین، حسن بن ابی الحسن دیلمی، یک جلد، مؤسسه آل البیت علیهم السلام قم، ۱۴۰۸ ه.ق

۲۱۲۱) اعلام الوری، امین الاسلام فضل بن حسن طبرسی، یک جلد، دارالکتب الإسلامیه تهران

۲۱۲۲) الافصاح فی الإمامه، شیخ مفید، یک جلد، انتشارات کنگره جهانی شیخ مفید قم، ۱۴۱۳ ه.ق

۲۱۲۳) اقبال الأعمال، سید علی بن موسی بن طاوس، یک جلد، دار الکتب الإسلامیه تهران، ۱۳۶۷ ه.ش

۲۱۲۴) الزام الناصب، شیخ علی یزدی، متوفّای ۱۳۴۳ ه.ق چاپ ۱۳۹۷ ه.ق بیروت.

۲۱۲۵) الالفین، حسن بن یوسف، علامه حلی، یک جلد، انتشارات دار الهجره قم، ۱۴۰۹ ه.ق

۲۱۲۶) الامالی، شیخ صدوق، یک جلد، انتشارات کتابخانه اسلامیه، ۱۳۶۲ ه.ش

۲۱۲۷) الامالی، شیخ طوسی، یک جلد، انتشارات دارالثقافه قم، ۱۴۱۴ ه.ق

۲۱۲۸) الامالی، شیخ مفید، یک جلد، انتشارات کنگره جهانی شیخ مفید قم، ۱۴۱۳ ه.ق

۲۱۲۹) امام علی علیه السلام مظلوم تاریخ، علی اصغر رضوانی، انتشارات مسجد مقدّس جمکران، ۱۳۸۶ ه.ش

۲۱۳۰) ایمان أبی طالب، سید فخار بن معد موسوی، یک جلد، انتشارات سیدالشهداء (ع) قم، ۱۴۱۰ ه.ق

۲۱۳۱) ایمان أبی طالب، شیخ مفید، یک جلد، انتشارات کنگره جهانی شیخ مفید قم، ۱۴۱۳ ه.ق

۲۱۳۲) بحار الانوار، علامه مجلسی، یکصد و ده جلد، مؤسسه الوفاء بیروت - لبنان، ۱۴۰۴ ه.ق

۲۱۳۳) بشاره المصطفی، عماد الدین طبری، یک جلد، چاپ کتابخانه حیدریه نجف، ۱۳۸۳ ه.ق

ص:۴۰۱

۲۱۳۴) بصائر الدرجات، محمد بن حسن بن فروخ صفار، یک جلد، کتابخانه آیت اللّٰه مرعشی قم، ۱۴۰۴ ه.ق

۲۱۳۵) البلد الامین، ابراهیم بن علی عاملی کفعمی، یک جلد، چاپ سنگی

۲۱۳۶) بناء المقاله الفاطمیه، سید احمد بن موسی بن طاوس، یک جلد، مؤسسه آل البیت علیهم السلام قم، ۱۴۱۱ ه.ق

۲۱۳۷) پرتوی از فضایل امیرمؤمنان علیه السلام در قرآن، سید ابوالحسن مطلبی، بوستان کتاب، ۱۳۸۷ ه.ش

۲۱۳۸) تاریخ امیرالمؤمنین علیه السلام، عباس صفایی حائری، انتشارات مسجد مقدّس جمکران، ۱۳۸۶ ه.ش

۲۱۳۹) تأویل الآیات الظاهره، سید شرف الدین حسینی استرآبادی، یک جلد، جامعه مدرسین قم، ۱۴۰۹ ه.ق

۲۱۴۰) التحصین، سید علی بن موسی بن طاوس، یک جلد، مؤسسه دارالکتاب قم، ۱۴۱۳ ه.ق

۲۱۴۱) تحف العقول، حسن بن شعبه حرانی، یک جلد، انتشارات جامعه مدرسین قم، ۱۴۰۴ ه.ق

۲۱۴۲) تفسیر العیاشی، محمد بن مسعود عیاشی، دو جلد، چاپخانه علمیه تهران، ۱۳۸۰ ه.ق

۲۱۴۳) تفسیر امام عسکری علیه السلام، امام حسن عسکری علیه السلام، یک جلد، انتشارات مدرسه الامام المهدی علیه السلام قم، ۱۴۰۹ ه.ق

۲۱۴۴) تفسیر فرات، فرات بن ابراهیم کوفی، یک جلد، مؤسسه چاپ و نشر، ۱۴۱۰ ه.ق

۲۱۴۵) تفسیر قمی، علی بن ابراهیم بن هاشم قمی، دو جلد، مؤسسه دارالکتاب قم، ۱۴۰۴ ه.ق

۲۱۴۶) تفسیر نمونه، آیت اللّٰه ناصر مکارم شیرازی، دار الکتب الاسلامی،

۲۱۴۷) تفسیر نورالثقلین، شیخ عبد علی بن جمعه العروسی الحویزی (متوفی ۱۱۱۲ ه.ق)، قم

۲۱۴۸) تفضیل أمیرالمؤمنین علیه السلام، شیخ مفید، یک جلد، انتشارات کنگره جهانی شیخ مفید قم، ۱۴۱۳ه.ق

۲۱۴۹) التمحیص، محمد بن همام اسکافی، یک جلد، انتشارات مدرسه امام مهدی (عج) قم، ۱۴۰۴ ه.ق

۲۱۵۰) التوحید، شیخ صدوق، یک جلد، انتشارات جامعه مدرسین قم، ۱۳۹۸ ه.ق (۱۳۵۷ شمسی)

۲۱۵۱) التهذیب، شیخ طوسی، ده جلد، دار الکتب الإسلامیه تهران، ۱۳۶۵ ه.ش

۲۱۵۲) الجمل، شیخ مفید، یک جلد، انتشارات کنگره جهانی شیخ مفید قم، ۱۴۱۳ ه.ق

۲۱۵۳) الجواهر السنیه، شیخ حرّ عاملی، محمّد بن حسن بن علی (متوفی ۱۱۰۴ ه.ق)

۲۱۵۴) چشم بر خورشید (فضایل امیرمؤمنان علیه السلام)، محمّد جواد اسلامی، انتشارات دلیل ما ۱۳۸۷ ه.ش

۲۱۵۵) حلیه الابرار، سید هاشم بحرانی (متوفّی ۱۱۰۷ ه.ق).

۲۱۵۶) حلیه الاولیاء، ابونعیم اصفهانی (متوفّی ۴۳۰ ه.ق) چاپ ۱۳۵۷ ه.ق.

۲۱۵۷) حیات عارفانه امام علی علیه السلام، آیت اللّه جوادی آملی، مرکز نشر اسراء.

۲۱۵۸) الخرائج و الجرائح، قطب الدین راوندی، سه جلد، مؤسسه امام مهدی (عج) قم، ۱۴۰۹ ه.ق

۲۱۵۹) خصائص الأئمهعلیهم السلام، سید رضی، یک جلد، مجمع البحوث آستان قدس رضوی، ۱۴۰۶ ه.ق

۲۱۶۰) الخصال، شیخ صدوق، دو جلد در یک مجلد، انتشارات جامعه مدرسین قم، ۱۴۰۳ ه.ق

ص:۴۰۲

۲۱۶۱) الدعوات، قطب الدین راوندی، یک جلد، انتشارات مدرسه امام مهدی (عج) قم، ۱۴۰۷ ه.ق

۲۱۶۲) دلائل الامامه، محمد بن جریر طبری، یک جلد، دارالذخائر للمطبوعات، قم

۲۱۶۳) رجال الشیخ الطوسی، شیخ طوسی، یک جلد، دفتر انتشارات اسلامی جامعه مدرسین، ۱۴۱۵ ه.ق

۲۱۶۴) رجال العلامه الحلی، علامه حلی، یک جلد، دارالذخائر قم، ۱۴۱۱ ه.ق

۲۱۶۵) رجال الکشی، محمد بن عمر کشی، یک جلد، انتشارات دانشگاه مشهد، ۱۳۴۸ ه.ش

۲۱۶۶) روضه الواعظین، محمد بن حسن فتال نیشابوری، یک جلد، انتشارات رضی قم

۲۱۶۷) زندگانی امیرالمؤمنین علیه السلام، سید هاشم رسولی محلاتی، نشر فرهنگ اسلامی، ۱۳۸۷ ه.ش

۲۱۶۸) سعد السعود، سید علی بن موسی بن طاوس، یک جلد، انتشارات دار الذخائر قم

۲۱۶۹) شرح احقاق الحق و ازهاق الباطل، سید شهاب الدین، آیت اللّه مرعشی نجفی، منشورات مکتبه آیه اللّه المرعشی النجفی، قم.

۲۱۷۰) شرح المنام، شیخ مفید، یک جلد، انتشارات کنگره جهانی شیخ مفید قم، ۱۴۱۳ ه.ق

۲۱۷۱) صحیفه الرضاعلیه السلام، امام علی بن موسی الرضاعلیه السلام، یک جلد، انتشارات کنگره جهانی امام رضاعلیه السلام، ۱۴۰۶ ه.ق

۲۱۷۲) الصراط المستقیم، علی بن یونس نباطی بیاضی، سه جلد در یک مجلد، کتابخانه حیدریه، نجف، ۱۳۸۴ ه.ق

۲۱۷۳) صفات الشیعه، شیخ صدوق، یک جلد، انتشارات اعلمی تهران

۲۱۷۴) الصوارم المهرقه، قاضی نوراللّه شوشتری، یک جلد، انتشارات چاپخانه نهضت، تهران، ۱۳۶۷ ه.ق

۲۱۷۵) الطرائف، سید علی بن موسی بن طاوس، یک جلد، چاپخانه خیام قم، ۱۴۰۰ ه.ق

۲۱۷۶) عده الداعی، ابن فهد حلی، یک جلد، دارالکتاب الاسلامی، ۱۴۰۷ ه.ق

۲۱۷۷) العدد القویه، رضی الدین علی بن یوسف حلّی، یک جلد، انتشارات کتابخانه آیت اللّه مرعشی قم، ۱۴۰۸ ه.ق

۲۱۷۸) علل الشرائع، شیخ صدوق، یک جلد، انتشارات مکتبه الداوری قم

۲۱۷۹) علی علیه السلام مظهر اسمای حسنای الهی، آیت اللّه جوادی آملی، مرکز نشر اسراء، ۱۳۸۵ ه.ش.

۲۱۸۰) علی یا علی، مهدی فقیه ایمانی، انتشارات عطر عترت، ۱۳۸۵ه.ش.

۲۱۸۱) العمده، ابن بطریق یحیی بن حسن حلی، یک جلد، انتشارات جامعه مدرسین قم، ۱۴۰۷ ه.ق

۲۱۸۲) عوالی اللّآلی، ابن ابی جمهور احسائی، چهار جلد، انتشارات سید الشهداء (ع) قم، ۱۴۰۵ ه.ق

۲۱۸۳) عیون أخبار الرضاعلیه السلام، شیخ صدوق، ۲ جلد در یک مجلد، انتشارات جهان، ۱۳۷۸ ه.ق

۲۱۸۴) الغدیر، عبدالحسین احمد، علّامه امینی، دارالکتاب العربی، بیروت.

۲۱۸۵) غرر الحکم و درر الکلم، عبدالواحد بن محمد تمیمی آمدی، یک جلد، انتشارات دفتر تبلیغات اسلامی قم، ۱۳۶۶ Ǯش

ص:۴۰۳

۲۱۸۶) الغیبه، شیخ طوسی، یک جلد، مؤسسه معارف اسلامی قم، ۱۴۱۱ ه.ق

۲۱۸۷) الغیبه، محمد بن ابراهیم نعمانی، یک جلد، مکتبه الصدوق، تهران، ۱۳۹۷ ه.ق

۲۱۸۸) فرازهایی از تاریخ پیامبر اسلام، آیت اللّه جعفر سبحانی دفتر نشر فرهنگ اسلامی.

۲۱۸۹) فرحه الغری، سید عبدالکریم بن طاوس، یک جلد، انتشارات رضی قم

۲۱۹۰) فروغ ابدیت، آیت اللّه جعفر سبحانی، مؤسسه بوستان کتاب.

۲۱۹۱) فرهنگ غدیر، جواد محدثی، نشر معروف، ۱۳۸۴ه.ش.

۲۱۹۲) الفصول المختاره، شیخ مفید، یک جلد، انتشارات کنگره جهانی شیخ مفید قم، ۱۴۱۳ ه.ق

۲۱۹۳) الفضائل، شاذان بن جبرئیل قمی، یک جلد، انتشارات رضی قم، ۱۳۶۳ ه.ش

۲۱۹۴) قرب الاسناد، عبداللّه بن جعفر حِمیری قمی، یک جلد، انتشارات کتابخانه نینوی، تهران

۲۱۹۵) قصص الانبیاءعلیهم السلام، قطب الدین راوندی، یک جلد، چاپ بنیاد پژوهش های آستان قدس رضوی، ۱۴۰۹ ه.ق

۲۱۹۶) القطره، علّامه آیت اللّه سید احمد مستنبط

۲۱۹۷) الکافئه، شیخ مفید، یک جلد، کنگره شیخ مفید قم، ۱۴۱۳ ه.ق

۲۱۹۸) الکافی، ثقه الاسلام کلینی، هشت جلد، دارالکتب الإسلامیه تهران، ۱۳۶۵ ه.ش

۲۱۹۹) کامل الزیارات، ابن قولویه قمی، یک جلد، انتشارات مرتضویه نجف اشرف، ۱۳۵۶ ه.ق

۲۲۰۰) کتاب المزار، شیخ مفید، یک جلد، انتشارات کنگره جهانی شیخ مفید قم، ۱۴۱۳ ه.ق

۲۲۰۱) کتاب سلیم بن قیس، سلیم بن قیس هلالی کوفی، یک جلد، انتشارات الهادی قم، ۱۴۱۵ ه.ق

۲۲۰۲) کشف الریبه، شهید ثانی، یک جلد، انتشارات مرتضوی، ۱۳۹۰ ه.ق

۲۲۰۳) کشف الغمه، علی بن عیسی إربلی، دو جلد، چاپ مکتبه بنی هاشمی تبریز، ۱۳۸۱ ه.ق

۲۲۰۴) کشف الیقین، علامه حلی حسن بن یوسف، یک جلد، مؤسسه چاپ و انتشارات وزارت فرهنگ و ارشاد، ۱۴۱۱ ه.ق

۲۲۰۵) کفایه الاثر، علی بن محمّد بن علی خزّاز قمی (قرن چهارم ه.ق، یک جلد، انتشارات بیدار قم، ۱۴۰۱ ه.ق

۲۲۰۶) کمال الدین، شیخ صدوق، دو جلد در یک مجلد، دارالکتب الإسلامیه قم، ۱۳۹۵ ه.ق

۲۲۰۷) کنز الفوائد، ابوالفتح کراجکی، دو جلد، انتشارات دارالذخائر قم، ۱۴۱۰ ه.ق

۲۲۰۸) المیزان فی تفسیر القرآن، علّامه سید محمّد حسین طباطبایی، دار الکتب اسلامی، ۱۳۸۹ ه.ق

۲۲۰۹) مائه منقبه، ابن شاذان قمی، یک جلد، چاپ مدرسه الامام المهدی علیه السلام قم، ۱۴۰۷ ه.ق

۲۲۱۰) متشابه القرآن، ابن شهرآشوب مازندرانی، دو جلد در یک مجلد، انتشارات بیدار، ۱۳۲۸ ه.ش

۲۲۱۱) المجتنی، سید علی بن موسی بن طاوس، یک جلد، انتشارات دار الذخائر قم، ۱۴۱۱ ه.ق

ص:۴۰۴

۲۲۱۲) مجموعه ورام، ورام بن ابی فراس، دو جلد در یک مجلد، انتشارات مکتبه الفقیه قم

۲۲۱۳) المحاسن، احمد بن محمد بن خالد برقی، یک جلد، دار الکتب الإسلامیه قم، ۱۳۷۱ ه.ق

۲۲۱۴) مدرسه سبز غدیر، مجید حیدری فر انتشارات زائر، آستانه مقدسه قم، ۱۳۸۶ ه.ش.

۲۲۱۵) مدینه المعاجز، سید هاشم بحرانی، تحقیق: شیخ عزّت اللَّه همدانی، مؤسسه المعارف الاسلامیه.

۲۲۱۶) مسار الشیعه، شیخ مفید، یک جلد، انتشارات کنگره جهانی شیخ مفید قم، ۱۴۱۳ ه.ق

۲۲۱۷) مستدرک الوسائل، محدث نوری، هیجده جلد، مؤسسه آل البیت علیهم السلام قم، ۱۴۰۸ ه.ق

۲۲۱۸) مستطرفات السرائر، محمد بن ادریس حلّی، یک جلد، انتشارات جامعه مدرسین قم، ۱۴۱۱ ه.ق

۲۲۱۹) مشارق الانوار الیقین فی اسرار امیرالمؤمنین علیه السلام، برسی، حافظ رجب، تحقیق: سید علی عاشور، مؤسسه الاعلمی للمطبوعات، بیروت.

۲۲۲۰) مشکاه الانوار، ابوالفضل علی بن حسن طبرسی، یک جلد، کتابخانه حیدریه نجف اشرف، ۱۳۸۵ ه.ق

۲۲۲۱) مصادقه الاخوان، شیخ صدوق، یک جلد، چاپ لیتوگرافی کرمانی، قم، ۱۴۰۲ ه.ق

۲۲۲۲) المصباح، ابراهیم بن علی عاملی کفعمی، یک جلد، انتشارات رضی قم، ۱۴۰۵ ه.ق

۲۲۲۳) مصباح البلاغه، مستدرک نهج البلاغه، میرجهانی طباطبایی.

۲۲۲۴) مصباح المتهجد، شیخ طوسی، یک جلد، مؤسسه فقه الشیعه بیروت، ۱۴۱۱ ه.ق

۲۲۲۵) معانی الاخبار، شیخ صدوق، یک جلد، انتشارات جامعه مدرسین قم، ۱۳۶۱ ه.ش

۲۲۲۶) معجم رجال الحدیث، آیت اللَّه العظمی سید ابوالقاسم خویی، مرکز نشر آثار شیعه، ۱۴۱۰ ه.ق، قم.

۲۲۲۷) مفاتیح الجنان، مرحوم شیخ عباس قمی

۲۲۲۸) مکارم الاخلاق، رضی الدین حسن بن فضل طبرسی، یک جلد، انتشارات شریف رضی قم، ۱۴۱۲ ه.ق

۲۲۲۹) مناقب آل أبی طالب علیه السلام، ابن شهرآشوب مازندرانی، چهار جلد، مؤسسه انتشارات علّامه قم، ۱۳۷۹ ه.ق

۲۲۳۰) منتخب الاثر، آیت اللَّه شیخ لطف اللَّه صافی گلپایگانی

۲۲۳۱) من لایحضره الفقیه، شیخ صدوق، چهار جلد، انتشارات جامعه مدرسین قم، ۱۴۱۳ ه.ق

۲۲۳۲) مواقف الشیعه، علی بن حسینعلی، احمدی میانجی، انتشارات جامعه مدرسین قم

۲۲۳۳) موسوعه امام علی علیه السلام، محمّدی ری شهری، نشر دارالحدیث

۲۲۳۴) موسوعه شهادت معصومین علیهم السلام

۲۲۳۵) موسوعه کلمات الامام الحسین علیه السلام، پژوهشکده باقرالعلوم

۲۲۳۶) مهج الدعوات، سید علی بن موسی بن طاوس، یک جلد، انتشارات دارالذخائر قم، ۱۴۱۱ ه.ق

۲۲۳۷) النوادر، سید فضل اللّه راوندی، یک جلد، مؤسسه دارالکتاب قم

ص:۴۰۵

۲۲۳۸) نوادر المعجزات، سعید بن هبه اللّه الراوندی (متوفی ۵۷۳ ه.ق)

۲۲۳۹) نهج الحق و کشف الصدق، علامه حلی حسن بن یوسف، یک جلد، مؤسسه دار الهجره قم، ۱۴۰۷ ه.ق

۲۲۴۰) نهج الحیاه: فرهنگ سخنان فاطمه علیها السلام. محمد دشتی، قم: موسسه تحقیقاتی امیرالمؤمنین علیه السلام

۲۲۴۱) نهج السعاده، شیخ باقر بن محمّد بن عبداللّه

۲۲۴۲) وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، بیست و نه جلد، مؤسسه آل البیت علیهم السلام قم، ۱۴۰۹ ه.ق

۲۲۴۳) وقعه صفین، نصر بن مزاحم بن سیار منقری، یک جلد، انتشارات کتابخانه آیت اللّه مرعشی قم، ۱۴۰۳ ه.ق

۲۲۴۴) ویژگی های امیرمؤمنان علیه السلام، ترجمه خصائص امیرالمؤمنین نسائی، نجارزادگان، بوستان کتاب، ۱۳۸۶ ه.ش

۲۲۴۵) الیقین، سید علی بن موسی بن طاوس، یک جلد، مؤسسه دارالکتاب قم، ۱۴۱۳ ه.ق

ب: کتب اهل سنّت

۲۲۴۶) اتحاف السائل، محمّد عبدالرؤوف المناوی (متوفی ۱۰۳۱ ه.ق)

۲۲۴۷) الاتقان فی علوم القرآن، جلال الدین عبدالرحمن سیوطی، (متوفی ۹۱۱ ه.ق)

۲۲۴۸) اسد الغابه فی معرفه الصحابه، ابن اثیر، (متوفی ۶۳۰ ه.ق)

۲۲۴۹) الاستیعاب فی معرفه الاصحاب، ابن عبد البرّ القرطبی (متوفی ۴۶۳ ه.ق)، چاپ بیروت ۱۴۲۲ ه.ق.

۲۲۵۰) تاریخ ابن خلدون، ابن خلدون، مؤسّسه الاعلمی للمطبوعات، بیروت

۲۲۵۱) تاریخ الخلفاء، عبدالرحمن بن ابی بکر السیوطی (متوفی ۹۱۱ ه.ق).

۲۲۵۲) تاریخ بغداد، احمد بن علی ابوبکر الخطیب البغدادی چاپ بیروت ۱۴۰۷ ه.ق

۲۲۵۳) تاریخ بغداد أو مدینه السلام، احمد بن علی ابوبکر الخطیب البغدادی (متوفی ۴۶۳ ه.ق)

۲۲۵۴) تاریخ دمشق، ابن عساکر علی بن حسن بن هبه اللّه، بیروت ۱۳۹۵ ه.ق

۲۲۵۵) تفسیر البحر المحیط، ابوحیان محمّد بن یوسف اندلسی (متوفی ۷۴۵ ه.ق)

۲۲۵۶) تفسیر الخازن، علاء الدین علی بن محمّد بن ابراهیم بغدادی

۲۲۵۷) تفسیر القرآن العظیم، ابوالفداء اسماعیل بن عمر بن کثیر القرشی الدمشقی (متوفی ۷۷۴ ه.ق)

۲۲۵۸) تفسیر الکشف والبیان، ابواسحاق احمد بن محمّد بن ابراهیم الثعالبی النیشابوری

۲۲۵۹) تفسیر المحرّر الوجیز، ابو عبدالحق بن غالب الاندلسی (متوفی ۵۴۲ ه.ق)

۲۲۶۰) تفسیر المنار، محمّد رشید رضا (متوفی ۱۳۵۴ ه.ق)، بیروت دارالمعرفه.

۲۲۶۱) تفسیر روح البیان، اسماعیل حقی بن مصطفی الاستانبولی الحنفی الخلوتی

۲۲۶۲) تفسیر روح المعانی، شهاب الدین محمود بن عبداللّه الحسینی آلوسی (متوفی ۱۲۷۰ ه.ق)

ص:۴۰۶

۲۲۶۳) تفسیر فخر رازی، محمّد بن عمر بن الحسن بن الحسین التیمی الرازی (متوفی ۶۰۶ ه.ق)

۲۲۶۴) جامع الاحادیث، جلال الدین سیوطی (متوفی ۹۱۱ ه.ق)

۲۲۶۵) الجامع الصحیح (صحیح بخاری)، محمّد بن اسماعیل بن ابراهیم بن المغیره البخاری (متوفی ۲۵۶ ه.ق)

۲۲۶۶) الدرّ المنثور فی تفسیر بالمأثور، جلال الدین سیوطی (متوفی ۹۱۱ ه.ق)، چاپ دارالمعرفه، بیروت ۱۴۰۴ ه.ق

۲۲۶۷) ذخائر العقبی، محبّ الدین احمد بن عبداللّه طبری

۲۲۶۸) الریاض النضره، المحب الطبری چاپ بیروت ۱۴۲۴ ه.ق

۲۲۶۹) السنن الکبری، الامام ابی عبدالرحمن الحمد بن شعیب نسائی (متوفی ۳۰۳ ه.ق)

۲۲۷۰) السنن الکبری بیهقی، ابوبکر احمد بن الحسین علی البیهقی (متوفی ۴۵۸ ه.ق)

۲۲۷۱) السنن ترمذی، ابوعیسی محمّد بن عیسی بن سوره (متوفی ۲۹۷ ه.ق)، چاپ بیروت ۱۳۷۷ ه.ق

۲۲۷۲) شرح نهج البلاغه، ابن ابی الحدید معتزلی، بیست جلد در ده مجلد، کتابخانه آیت اللّه مرعشی قم، ۱۴۰۴ ه.ق

۲۲۷۳) شعب الایمان، ابوبکر احمد بن الحسین البیهقی (متوفی ۴۵۸ ه.ق)

۲۲۷۴) شواهد التنزیل، حاکم حسکانی، دو جلد، مؤسسه چاپ و نشر، ۱۴۱۱ ه.ق

۲۲۷۵) صحیح بخاری، بشرح الکرمانی، محمّد بن اسماعیل، دار احیاء التراث العربی، بیروت.

۲۲۷۶) صحیح بخاری، محمّد بن اسماعیل بن ابراهیم بن المغیره البخاری (متوفی ۲۵۶ ه.ق)، چاپ مصر، ۱۳۳۰ ه.ق

۲۲۷۷) صحیح مسلم، مسلم بن الحجاج ابوالحسن القشیری النیشابوری (متوفی ۲۶۱ ه.ق)

۲۲۷۸) الصواعق المحرقه، شهاب الدین احمد بن حجر هیثمی (متوفی ۹۷۴ ه.ق) چاپ قاهره ۱۳۱۴ ه.ق

۲۲۷۹) الفردوس بمأثور الخطاب، ابوشجاع شیرویه بن شهردار دیلمی (متوفی ۵۰۹ ه.ق)، چاپ بیروت ۱۴۰۶ ه.ق.

۲۲۸۰) عقیده أهل السنّه و الجماعه، ناصر بن علی بن حسن الشیخ

۲۲۸۱) عمده القاری شرح صحیح البخاری، بدرالدین العیینی الحنفی

۲۲۸۲) فتح الباری شرح صحیح البخاری، ابن حجر عسقلانی الشافعی (متوفی ۸۵۲ ه.ق)، چاپ بیروت ۱۳۷۹ ه.ق

۲۲۸۳) فرائد السمطین، ابراهیم بن محمّد بن مؤید جوینی (متوفی ۷۳۰ ه.ق)، چاپ بیروت ۱۳۹۸ ه.ق.

۲۲۸۴) فیض القدیر، محمّد عبدالرؤوف المناوی (متوفی ۱۰۳۱ ه.ق)، چاپ بیروت ۱۴۲۲ ه.ق

۲۲۸۵) الکامل فی التأریخ، عزّ الدین ابوالحسن علی بن ابی کرم شیبانی، ابن اثیر (متوفّی ۶۳۰ ه.ق) چاپ بیروت

۲۲۸۶) کشف الخفاء، اسماعیل بن محمّد بن عبدالهادی العجلونی الدمشقی ابوالفداء (متوفی ۱۱۶۲ ه.ق)

۲۲۸۷) کنز العمّال فی سنن الاقوال والافعال، علاء الدین علی متقی بن حسام الدین هندی (متوفی ۹۷۵ ه.ق)، بیروت، مکتبه التراث الاسلام.

۲۲۸۸) لسان المیزان، احمد بن علی بن حجر ابوالفضل العسقلانی الشافعی (متوفی ۸۵۲ ه.ق). بیروت ۱۴۰۷ ه.ق.

۲۲۸۹) لوامع الانوار البهیه، شمس الدین ابوالعون محمّد بن احمد بن سالم الحنبلی (متوفی ۱۱۸۸ ه.ق).

۲۲۹۰) المحاسن و المساوی، بیهقی، چاپ بیروت ۱۳۹۰ ه.ق

۲۲۹۱) مختصر تاریخ دمشق، محمّد بن مکرم ابن منظور (متوفی ۷۱۱ ه.ق) چاپ دمشق، ۱۴۰۹ ه.ق

۲۲۹۲) المستدرک علی الصحیحین، محمّد بن عبداللّه ابوعبداللّه الحاکم نیشابوری، بیروت ۱۳۹۸ ه.ق

۲۲۹۳) مسند أحمد، ابوعبداللّه احمد بن محمّد بن حنبل (متوفی ۲۴۱ ه.ق)

۲۲۹۴) معالم التنزیل، ابومحمّد الحسین بن مسعود البغوی (متوفی ۵۱۰ ه.ق)

۲۲۹۵) المعجم الاوسط، ابوالقاسم سلیمان بن احمد الطبرانی (متوفی ۳۶۰ ه.ق)، بیروت دار احیاء التراث العربی

۲۲۹۶) المعجم الکبیر، ابوالقاسم سلیمان بن احمد الطبرانی (متوفای ۳۶۰ ه.ق)، بیروت دار احیاء التراث العربی

۲۲۹۷) مناقب الاسد الغالب، شمس الدین محمّد بن محمّد، ابن الجزری (متوفی ۸۳۳ ه.ق)

۲۲۹۸) مناقب المرتضویه، سید محمّد صالح حنفی

۲۲۹۹) مناقب خوارزمی، موفق بن احمد بن محمّد مکّی خوارزمی، متوفای ۵۶۸ ه.ق.

۲۳۰۰) مناقب علی بن ابی طالب، ابن مغازلی شافعی، (متوفی ۴۸۳ ه.ق)

۲۳۰۱) المواقف، عضد الدین عبدالرحمن بن احمد الایجی، دارالجیل بیروت

۲۳۰۲) مودّه القربی، سید علی بن شهاب الدین همدانی علوی حسینی شافعی

۲۳۰۳) میزان الاعتدال، شمس الدین ابوعبداللّه محمّد بن احمد بن عثمان بن فایماز الذهبی (متوفی ۷۴۸ ه.ق)

۲۳۰۴) ینابیع المودّه، سلیمان بن ابراهیم قندوزی حنفی (متوفی ۱۲۹۴ ه.ق)

درباره مرکز

بسمه تعالی

هَلْ يَسْتَوِی الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ

آیا کسانی که می‌دانند و کسانی که نمی‌دانند یکسانند ؟

سوره زمر/ ۹

مقدمه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان، از سال ۱۳۸۵ هـ.ش تحت اشراف حضرت آیت الله حاج سید حسن فقیه امامی (قدس سره الشریف)، با فعالیت خالصانه و شبانه روزی گروهی از نخبگان و فرهیختگان حوزه و دانشگاه، فعالیت خود را در زمینه های مذهبی، فرهنگی و علمی آغاز نموده است.

مرامنامه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان در راستای تسهیل و تسریع دسترسی محققین به آثار و ابزار تحقیقاتی در حوزه علوم اسلامی، و با توجه به تعدد و پراکندگی مراکز فعال در این عرصه و منابع متعدد و صعب الوصول، و با نگاهی صرفا علمی و به دور از تعصبات و جریانات اجتماعی، سیاسی، قومی و فردی، بر مبنای اجرای طرحی در قالب « مدیریت آثار تولید شده و انتشار یافته از سوی تمامی مراکز شیعه» تلاش می نماید تا مجموعه ای غنی و سرشار از کتب و مقالات پژوهشی برای متخصصین، و مطالب و مباحثی راهگشا برای فرهیختگان و عموم طبقات مردمی به زبان های مختلف و با فرمت های گوناگون تولید و در فضای مجازی به صورت رایگان در اختیار علاقمندان قرار دهد.

اهداف:

۱.بسط فرهنگ و معارف ناب ثقلین (کتاب الله و اهل البیت علیهم السلام)

۲.تقویت انگیزه عامه مردم بخصوص جوانان نسبت به بررسی دقیق تر مسائل دینی

۳.جایگزین کردن محتوای سودمند به جای مطالب بی محتوا در تلفن های همراه ، تبلت ها، رایانه ها و ...

۴.سرویس دهی به محققین طلاب و دانشجو

۵.گسترش فرهنگ عمومی مطالعه

۶.زمینه سازی جهت تشویق انتشارات و مؤلفین برای دیجیتالی نمودن آثار خود.

سیاست ها:

۱.عمل بر مبنای مجوز های قانونی

۲.ارتباط با مراکز هم سو

۳.پرهیز از موازی کاری

۴.صرفا ارائه محتوای علمی

۵.ذکر منابع نشر

بدیهی است مسئولیت تمامی آثار به عهده ی نویسنده ی آن می باشد .

فعالیت های موسسه :

۱.چاپ و نشر کتاب، جزوه و ماهنامه

۲.برگزاری مسابقات کتابخوانی

۳.تولید نمایشگاه های مجازی: سه بعدی، پانوراما در اماکن مذهبی، گردشگری و...

۴.تولید انیمیشن، بازی های رایانه ای و ...

۵.ایجاد سایت اینترنتی قائمیه به آدرس: www.ghaemiyeh.com

۶.تولید محصولات نمایشی، سخنرانی و...

۷.راه اندازی و پشتیبانی علمی سامانه پاسخ گویی به سوالات شرعی، اخلاقی و اعتقادی

۸.طراحی سیستم های حسابداری، رسانه ساز، موبایل ساز، سامانه خودکار و دستی بلوتوث، وب کیوسک، SMS و...

۹.برگزاری دوره های آموزشی ویژه عموم (مجازی)

۱۰.برگزاری دوره های تربیت مربی (مجازی)

۱۱. تولید هزاران نرم افزار تحقیقاتی قابل اجرا در انواع رایانه، تبلت، تلفن همراه و... در ۸ فرمت جهانی:

۱.JAVA

۲.ANDROID

۳.EPUB

۴.CHM

۵.PDF

۶.HTML

۷.CHM

۸.GHB

و ۴ عدد مارکت با نام بازار کتاب قائمیه نسخه :

۱.ANDROID

۲.IOS

۳.WINDOWS PHONE

۴.WINDOWS

به سه زبان فارسی ، عربی و انگلیسی و قرار دادن بر روی وب سایت موسسه به صورت رایگان .

درپایان :

از مراکز و نهادهایی همچون دفاتر مراجع معظم تقلید و همچنین سازمان ها، نهادها، انتشارات، موسسات، مؤلفین و همه

بزرگوارانی که ما را در دستیابی به این هدف یاری نموده و یا دیتا های خود را در اختیار ما قرار دادند تقدیر و تشکر می نماییم.

آدرس دفتر مرکزی:

اصفهان -خیابان عبدالرزاق - بازارچه حاج محمد جعفر آباده ای - کوچه شهید محمد حسن توکلی -پلاک ۱۲۹/۳۴- طبقه اول

وب سایت: www.ghbook.ir

ایمیل: Info@ghbook.ir

تلفن دفتر مرکزی: ۰۳۱۳۴۴۹۰۱۲۵

دفتر تهران: ۸۸۳۱۸۷۲۲ ـ ۰۲۱

بازرگانی و فروش: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹

امور کاربران: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹